m B

2d Edition

The first was printed in
1586 - See Beloe . . 180

Camden was born 1551
Died 1623

333

BRITANNIA

SIVE

FLORENTISSIMORVM REGNORVM, ANGLIÆ, SCOTIÆ, HIBERNIAE, ET INSVLARVM ADiacentium ex intima antiquitate Chorographica deſcriptio.

Authore

GVILIELMO CAMDENO.

Nunc denuò recognita, & plurimis locis adaucta.

0-1-0
C.p.17

LONDINI,
Per Radulphum Newbery.
Cum gratia & priuilegio Regiæ Maieſtatis,
1587

This Book belongs to the Library
in the Charity School Chamber in
Nottingham given by Dr. William
[illegible]

CLARISSIMO, ET HONORATISSIMO VIRO,

Domino Guilielmo Cecilio, Baroni Burghlęo, Georgiani ordinis Equiti aurato, *Summo Angliæ Theſaurario, Regiæ* Maieſtati à ſanctioribus conſilijs, bonarum *literarum, & Collegij Weſt-*monaſt. Patrono ſingulari.

S. P.

ANNVS IAM agitur decimus (vir longè Honoratiſſime) cū eximius vniuerſæ Geographiæ inſtaurator *Abrahamus Ortelius* mecum pluribus egit, vt Britanniā noſtram antiquam illam illuſtrarem: hoc eſt vt Britanniæ antiquitatem, & ſuę antiquitati Britanniam reſtituerem, vt vetuſtis nouitatem, obſcuris lucem, dubijs fidem adderem,

& vt veritatem in rebus noſtris, quam vel ſcriptorum ſecuritas, vel vulgi credulitas proſcripſerunt, quoad fieri poſſet, poſtliminio reuocarem. Opus ſanè arduum, & pluſquàm difficile, in quo quantoperè ſit ſudandum vt nemo ferè ſentit: ſic nemo planè credit, niſi qui ipſe aliquando periculum fecit. A propoſito tamen, quantum rei difficultas me deterruit, tantùm ad idipſum aggrediendum patriæ gloria excitauit. Ita dum ſimul onus ſubire metui, & patriæ gloriæ, quantum in me ſit, deeſſe nolui; res diuerſiſſimas, timiditatem & audaciam, quæ nunquam in eundem hominem cadere poſſe putaui, neſcio quo pacto, in me iam coniuncta animaduerti. Verumenimuerò iacta eſt alea, & res non ſolùm adfecta, ſed confecta. Britanniæ ἔτυμον, primos incolas, diuiſiones antiquas, &c. timidè & audactèr perueſtigaui. In ſingulis Angliæ Regionibus, qui ſunt limites, quæ terræ dotes, quæ antiquioris memoriæ loca, qui Duces, qui Comites fuerunt, paucis perſtrinxi. Quid verò præſtiterim dicant, qui rectè iudicare norunt, & mihi ipſi hoc liceat præfari, tria illa quæ ad antiquitatis veritatem eruendam plurimum habent momenti, neutiquam à me fuiſſe neglecta. Subſidio mihi Britannorum antiquiſſimorum linguam comparaui, partem huius regni longè maximam perluſtraui, in patrijs ſcriptoribus diu multúmque verſatus fui, & quod Antiquarium decet, fide ſanè antiqua, & optima. In fidem enim, aut Genium

nium meum peccare mihi religio. Hoc autem ſolum malè metuo, ne in Etymologijs, & coniecturis paulò quibuſdam videar eſſe audacior: quas tamen, vt ſcientes medici vulnera, leui & pendente manu tracto: ſi verò ex Platonis præcepto rei naturam non exprimant, ſi non ſint liquidæ, puræ, ex natura ipſa petitæ, explodantur, eijciantur, exulent. Cæterùm qualecunque hoc ſit opus, ſub fœliciſſimi, & æterni tui nominis patrocinio vt publici iuris faciam, imperârunt cauſæ publicę, impulerunt priuatæ. Publicæ ſunt, virtutes tuæ nulla vitiorum nebula infuſcatæ, prudentia quæ nulli non Britanniæ parti radijs ſalutaribus illuxit, ex quo DIVA noſtra ELIZABETHA meritiſſimis honoribus eam in Reipub. vſum euocarit, & charitas in patriam maxima, quam non ſenſu tuo, ſed ipſius patriæ ſalute, & gloria ita metiris: vt homo planè nemo ſit, cui Britannia plus debere ſe non ſolùm agnoſcat, verumetiam profiteatur. Sed in laudes tuas hoc in loco inſurgere non eſt animus, orationem meam ad tuam modeſtiam, moderationémque ſubmitto. Priuatæ verò quę impulerunt cauſæ, ſunt benignitas tua perſpecta planè ac cognita, qua Collegium hoc noſtrum Weſtmonaſterienſe amplexaris, & foues, humanitas in me ſingularis, politiſſimum in his, & huiuſmodi eruditis ſtudijs iudicium, & lux non exigua quæ mihi in his ſcriptis è tua inſtructiſſima Bibliotheca effulſit. Cùm igitur nemo ſit, cui plus ex

rationis omnes vndique floſculos carpere decreui. At quid hæc obijcient, cùm ipſe eloquentiæ parens Cicero hoc argumenti genus ἀνθηρογραφεῖσθαι poſſe neget, & vt inquit Pomponius, facundiæ minimè ſit capax. Complures etiam vel eo nomine forſitàn inſultabunt, quod coniecturis ſubinde antiquorum nominum origines venari, & indagare auſim. Qui ſi coniecturas omninò pergent porrò excludere: vereor ne magna politioris literaturæ, atque adeò humanæ cognitionis pars pulſa tandem exulet. Mentis enim noſtræ acies ita plerunque eſt hebes, vt multa in omnibus artibus coniecturis perſequi & explicare cogamur. In re medica σημεῖα, τεκμήρια, εἰκότα, quæ nihil ferè aliud ſunt quàm coniecturæ locum obtinent. In Rhetorica, Iure ciuili, & alijs artibus, coniecturæ ſuam ſedem habent, eámque tuentur. Cùm autem coniecturæ rei latentis ſint indicia, & (vt inquit Fabius) rationis ad veritatem directiones, inter αἰτλίας quibus TEMPVS VERITATEM in Democriti puteo demerſam haurire, & ſubducere ſolet, ego ſemper numerandas exiſtimaui. Quòd ſi animum inducant aliquem coniecturis locum tribuere, vt mihi etiam veniam tribuant non dubito quin modeſtia, & moderatio mea in his tractandis facilè impetrauerit. Plato in Cratylo iubet vt nominum origines ad Barbaricas linguas, vtique antiquiores reuocemus: ego ad Britannicam ſiue Wallicam (vt iam vocant) linguam, qua primæui, & antiquiſſimi huius regionis incolæ vſi ſunt, in etymis, & coniecturis ſemper recurro. Iubet ille vt rei nomen, nomini res conſonet: ſi diſſonent, ego minimè admitto. In rebus inquit ille, eſt φωνὴ, σχῆμα, καὶ χρῶμα: ſi hæc nomine

non

non exprimantur cum contemptu vbique reijcio. Etymologias obſcuriores, duriuſculas, ægrè detortas, & quæ in varias partes duci poſſint, hiſce noſtris commentariolis intexere non ſum dignatus. Denique in coniecturis adeò parcus, & prouidè cautus fui, (vt niſi me fallam) æquo lectori ſi non εὔτολμος, *certè* τολμηρὸς *videri non potuero. Licet vero ſemel atque iterum in hoc ſuaui ingeniorum proluſione, vnam & alteram coniecturam in vna eadémque re attulerim;* VNITATEM *tamen* VERITATI *conſecratam eſſe interim non obliuiſcor. In cæteris ferè omnibus aut tabulæ, aut authorum fide digniſſimorum teſtimonia in rem præſentem proferri poſſint. Fieri tamen poteſt vt à nonnullis, quibus fidem adhibui, perperàm ſim edoctus. At inſimulabunt iam Mathematici, & in crimen vocabunt quaſi in Geographicis Latitudinis, & Longitudinis dimenſionibus toto cœlo aberrarim. Audi quæſo, tabulas Aſtronomicas, nouas, antiquas, manuſcriptas, Oxonienſes, Cantabrigienſes, Regis Henrici* v. *diligenter contuli. In Latitudine à Ptolemæo plurimum diſcrepant, inter ſe ferè conſpirant: nec tamen terram è ſuo centro dimotam eſſe cum Stadio exiſtimo. His igitur vſus ſum: in Longitudine autem nullus conſenſus, concentus nullus. Quid igitur facerem? Cùm recentiores perpendiculum in nauigatoria pixide magnete illitum inter* Aſores *inſulas rectà Polum Borealem reſpicere deprehenderint, inde Longitudinis principium tanquam à primo Meridiano cum illis duxi, quam nec vbique* λεπτομερῶς *permenſus ſum. Ab Heraldis noſtris, ſiue Fæcialibus, tantùm abeſt vt reprehenſionem metuam; vt etiam me gratiam ab illis*

initurum

initurum ſperem, adeò parcè, adeò lentè, quæ ad illorum artem ſpectant, paſſim tractaui. Obſcuritatis, fabularum, aut vagæ narrationis culpam non eſt, vt ſpero, cur deprecer. Ab obſcuritate nullum eſt periculum niſi illis, qui literas antiquas, & hiſtorias noſtras primoribus labris non guſtârunt. Fabulis ne tantillum quidem tribui, & ne digreſſionibus hinc inde vagarer, titulum (quod monet Plinius) ſæpiùs legi, & identidem me interrogaui quid ſcribere incœperim. Nonnulli fortaſſe erunt qui tabulas Chorographicas hîc expectent, quas lenocinante pictura oculis eſſe iucundiores, & in his Geographicis ſtudijs plurimùm intereſſe fateor, maximè, ſi mutis tabulis literarum etiam lumen accedat. Hoc tamen præſtare facultatis non eſt noſtræ, & Angliam accuratiſſimè in tabulis ſeorſim ornatiſſimus vir Thomas Secfordus Regiæ Maieſtati à Supplicum libellis, ſuis impenſis, & Chriſtophori Saxtoni optimi Chorographi opera, magna cum laude deſcripſit.

Sed ne nimis in procemio excurrat oratio, & vt vela iam contraham. Ad hoc opus elimandum, id eſt, ad antiquiſſimam Britannorum, & Anglorum originem indagandam, & vetuſtas Britanniæ vrbes, quarũ meminerunt Ptolemæus, Antoninus, & alij, è tenebris eruendas, omne induſtriæ meæ curriculum, hos aliquot annos ſubciſiuis operis, elaboratum eſt. Angliam ferè omnem peragraui; ſcriptores Græcos, Latinos, patrios ſtudioſè euolui; linguæ Britannicæ Gloſſaria, & peritiſſimum quemque ſedulò conſului. In omnibus pertinaci diligentia, & fide antiqua ſyncerè ſum vſus. Gentem nullam in calumniam rapui, nullius famam læſi, nullius in nomen luſi, nullius fidem imminui, ne Galfredi quidem

dem Monumethenſis, cuius hiſtoria.(quàm magnoperè confirmare velim) inter omnes eruditos habetur ſanè ſuſpectior. In plurimis tamen me errare poſſe fateor, nec erroribus indulgebo, quis totam diem iaculans ſemper collineet? multa ſunt in his ſtudijs, vt inquit ille. cineri ſuppoſta doloſo. Errata poſſint eſſe multa à memoria. Quis enim in memoriæ theſauro omnia ſimul ſic complectatur, vt pro arbitratu ſuo poſſit expromere? Errata poſſint eſſe plura ab imperitia, Quis enim tam peritus, vt in cæco hoc antiquitatis mari cum Tempore colluctatus ſcopulis non allidatur? Hæc tamen à te, Humaniſſime lector, tua humanitas, mea induſtria, patriæ charitas, & Britannici nominis dignitas mihi exorent, vt quid mei ſit iudicij, ſine aliorũ præiudicio liberè proferam, vt eadem via qua alij in his ſtudijs ſolent, inſiſtam, & vt erratis, ſi ego agnoſcam, tu ignoſcas. Quæ vt ab æquis, & bonis magis ſperanda, quàm petenda ſentio: ita iniquos, & malos, qui omnes in conuiuijs rodunt, in circulis vellicant, inuident, calumniantur, obtrectant, nihil moror. Obtrectationem enim ſtultorum eſſe theſaurum, quem in linguis gerunt, è Comico didici; & Inuidiam (dicam vel Inuidia adſtante) non in alio, quàm degeneri, minuto, & ieiuno animo domicilium ſibi collocare exploratè cognoui. Vale, faue, & fruêre.

Terentianus Maurus.

Pro captu lectoris habent ſua fata libelli.

Εἰς Βρεταννικὴν ἀρχαιολογίαν
Ἰλέρμου Καμβδηνοῦ νεωστὶ ἐκ-
τυπωθεῖσαν, ἑξάστιχον
Β. Δοδιγκτῶνος.

Πρηΰμυθης, φιλαληθὴς, πουλυμαθής τε παρελθὼν,
Καμβδηνοῖο πάτρη φωσφόρος ἐξεφάνη.
Πήχεε καὶ ἀμφέβαλεν λευκώλενος εἶτα ποθεινῷ,
Τηλυγέτῳ μῦθον καὶ φάτο Βρεττανίη.
Χαῖρε γεραιὰν ὅς οἷος ἀνηβώσην ἀπέδειξας,
Κοινωνὸς τιμῆς ἔσσεαι ἀθανάτης.

Eiuſdem in eundem Latinè.

Quæ peperit charum fœlice Britannia partu,
Ortum Camdeno nunc referátq; ſuum.
Eruta ſic tenebris caput extulit alma profundis,
Fabula nec fucum ſpreta fouere poteſt.
Prestitit hoc doctrina, fides, labor omnis alumni,
Qui ſtudijs clarum quærit vtrique decus.

Ad Guil. Camdenum eruditæ Antiquitatis diligentem inueſtigatorem, *Ed. Grant ſacræ Theologiæ Baccalaureus,* Scholæ Weſtmonaſt. *moderator.*

Ergóne priſcorum luſtras monumenta virorum,
Vt poſſis facili contexere ſingula filo,
Quæ latuere diu cæcis immerſa tenebris,
Antiquata vſu, priſcum ſumptura nitorem?
Vnde Britannorum nomen? quo cœperit ortu?
Incola quis primus celebres habitauerit oras?
In quauis regione doces, quæcunque vetuſtæ
Sunt vrbes, quæ vera ſimul Comitúmque Ducúmque
Stemmata: quæ terræ dotes: quis limes agrorum,
Ordine perſpicuo perſtringis ſingula plenè.
Egregium moliris opus, vel iudice Momo,
Quod ſemper præſens, quod poſtera prædicat ætas,
Te patriæ ſtimulauit amor, te docta vetuſtas
Excitat, vt cunctis patriæ ſpatiêris in agris.
Multi multa canunt, tu multum ſcribere tentas,
Hoc multo multos ſuperas, qui multa tulerunt.
Tu Camdenus eris ſeros celebrandus in annos,
Ergo age quo tendis greſſu, patriámque venuſta,
Ne labor iſte tuus deſit cupientibus iſta.

Εἰς τὴν Βρεττανίαν Γυλέρμου
τοῦ Καμδήνου.

Θεῖε Σόλων, ὡς καλὰ δίδαξας λαὸν Ἀθηνῶν,
Ἀντιπελαργῆσαι πατρίδι, ἠδὲ φίλοις:
Πειθόμενος θεσμοῖσι τεοῖς θρεπτήρια ταῦτα
Ἤγαγε Καμδῆνος πατρίδ᾽ ἄγαλμα φίλῃ.
Εἰπὲ Σόλων, ὅγε πλεῖον ὀφείλει πατρίδι γαίῃ,
Ἢ ἄρα Καμδήνῳ πλεῖον ὄφελλε πάτρις;

H. C.

In antiquam Guilielmi Camdeni Britanniam.

Errabat quærens ANTIQVA BRITANNIA lumen,
At, Camdene, tuam venit vt illa domum;
Inuenit lumen, manſit, cupiénſque poliri;
Hoſpes ait mihi ſis, qui mihi lumen eris.

I. W. Gen.

In Guilielmi Camdeni Britanniam.

Neſcia penè ſui, generíſque oblita prioris,
Anglia cùm iacuit ſemiſepulta ſitu,
O quis, ait, tantum aut animis, aut arte valebit,
Vindice qui tractet vulnera noſtra manu?
Camdenus patriæ lugentis imagine motus
Ingenium, artem, animos verſat: opémq; tulit.
Mortua reſtituit veteris cognomina gentis,
Mortis & eripuit ſe patriámque metu,
Aeternùm per te, Camden, Britannia viuit,
Cúmq; tua æternùm, tu quoq; gente manes.

G. C.

In Britanniam à Guil. Camdeno illuſtratam F. Aderb. Carmen.

PICTVS atrox Hebridas, glacialem SCOTVS Hibernem
Mouerat, ATTACOTVS Vararim, SAXóque Viſurgim,
Coniunctis armis, animíſque excindere gentes,
Subruere eximias cumulatis cladibus vrbes,
Atque Britannorum nomen demergere bellis.
Vt tamen emergant quæ ſunt immerſa ruinis,
Et decus antiquum rediuiua Britannia cernat,
Ecce vetuſtatem Camdenius eruit omnem,
Magnarum rerum ſcrutatus magna ſepulchra,
Submouit cineres, nigrantes diſpulit vmbras:
Inque prius retrò ſtudijs ſe contulit æuum;
Contulit atque decus patriæque,ſibíq; labore.

In antiquam Camdeni Britanniam
H. N. L. χεδίασμα.

Priſca Britannorum deleuit nomina Tempus,
Antiquas vrbes exitióque dedit.
Cuncta triumphato Camdenus tempore reddit,
Ingenio priſcum reſtituítque decus.
Ingenio cedat tempus, cedátque vetuſtas:
Ingenium maius Tempore robur habet.

Alphabetum Anglo-Saxonicum, hîc apponendum curauimus, quò Saxo-*nica nomina quæ paſſim in libro* occurrunt, faciliùs le-*gi poſſint.*

A	*a*	ꞃ	*r*
b	*b*	ꞅ	*S*
c	*c*	ꞅ	*s*
ꝺ	*d*	ꞇ	*t*
Є	*e*	u	*u*
ꝼ	*f*	ƿ	*w*
ᵹ	*g*	X	*X*
h	*h*	x	*x*
ı	*i*	ẏ	*y*
k	*k*	Æ	*Æ*
l	*l*	Æ	*æ*
ꟽ	*m*	Ð	*Th*
n	*n*	ð	*th*
o	*o*	þ	*th*
p	*p*	⁊	*and*
q	*q*	ꝥ	*that*

Publius Ouidius Naſo.

Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.

BRITANNIA.

BRITANNIA, quæ & ALBION, Græcis Βρετανία, Πρετανικὴ, Πρετανὶς, Ἀλβίων, & Ἀλουίων, inſula totius orbis longè celeberrima, interfuſo Oceano ab Europę continente diſcreta, Germaniæ, & Galliæ figura triquetra obiacet, tribus nimirùm in diuerſa procurrentibus promontorijs: BELERIO, quod ſolem occidentem, CANTIO, quod orientem, TARVISIO, ſiue ORCADE, quod Septentriones proſpectat. Ab occaſu, quà Hibernia ſita eſt, Vergiuius Oceanus irrumpit, à Septentrione, vaſtiſſimo, & apertiſſimo Hyperboreo mari pulſatur, ab Ortu, quà Germaniæ prætenditur, Germanico, à Meridie, quà Galliæ opponitur, Britannico vrgetur. A circumuicinis illis regionibus commodo vndique interuallo diſiuncta, patentibus gremijs vniuerſi orbis commercio opportuna, & tanquam ad iuuandos mortales audè in mare omni ex parte ſe projiciens. Inter Cantium enim, & Caletum Galliæ, ita in altum ſe euehit, & adeò in arctum mare agitur, vt perfoſſas ibi terras anteà excluſa admiſiſſe maria opinentur nonnulli, opinioníſque ſuæ aſſertores adferunt Virgilium in illo verſu,

Et penitus toto diuiſos orbe Britannos:

Quia, inquit Seruius Honoratus, *olim iuncta erat continenti Britannia*; & Claudianum, qui illum imitatus cecinit

Noſtro diducta Britannia mundo.

An hoc verum ſit, & an inſulæ fuerint ante Diluuium, non eſt in animo hic diſputare, nec de diuinis operibus ſententiam ſupinè ferre libet. Diuinam prouidentiam diuerſas res ad vnū finem diſpoſuiſſe noui: & ſanè ſparſas in æquore

B terras,

terras, non minùs ad vniuerſi ornatum facere, quàm lacus in terra diffuſos, & montes ſublimè extructos ſemper exiſtimaui.

Liuius & Fabius Ruſticus oblongæ ſcutulæ, ſiue bipenni huius formam aſſimulauêrunt, & ea certè facies eſt ad Auſtrum (vt habet Tacitus) vnde in vniuerſam fama tranſgreſſa eſt. Sed ad Arctum enorme ſpatium proiectarum extremo littore terrarum veluti in cuneum tenuatur. Tantam tamque immenſam circuitu crediderunt veteres, vt Cæſar ille, qui primus Romanorum aperuit, alium ſe orbem terrarum ſcripſerit reperiſſe, tantæ magnitudinis arbitratus, vt non circumfuſa Oceano, ſed complexa Oceanum videretur. Iuliúſque Solinus Polyhiſtor ſua amplitudine penè alterius orbis nomen mereri prodiderit. Noſtra autem ætas ex multis multorum itineribus certam quodammodo totius inſulæ iam tandem deprehendit dimenſionem. A Taruiſio enim circumactis curuatíſque littoribus per occaſum ad Belerium plus minùs DCCCXII. mill. paſſ. numerantur, inde conuerſa in Auſtrum littoris fronte ad Cantium CCCXX. mil. paſſ. Hinc ſecundum Germanicum mare anguloſis receſſibus per DCCIIII. mill. paſſ. ad Taruiſium protenditur, vt hac ratione totius inſulæ ambitus M. DCCCXXXVI. mill. paſſ. colligat. Quæ menſura, vt Plinij multò, ſic etiam Cæſaris aliquantò minor. Schitinium autem Chium non eſt cur memorem, qui cùm apud Apollonium in Mirabilibus, fabulatus fuerit, fructus ſine nucleis, vuáſque ſine acino in Britannia naſci; eius circuitum CCCC. tantùm ſtadijs definierit. Qui verò cœli ſpacia terræ tractibus accuratiùs comparârunt, Britanniam octauo Climati ſubiecêrunt, Parallelis decimo octauo, & viceſimo ſexto incluſêrunt. Diem maximum horarũ Æquinoctialium XVIII. cum ſemiſſe putant. At Belerium in conuexo terræ ſitu ab vltimo occidente XVI. temporibus L. ſcrupulis. Cantium XXI. temporibus ſecundum longitudinem deſcribunt. Latitudinem in auſtrali ora L. grad. X. ſcrupulis, Taruiſium LIX. grad. XL. ſcrup. metiuntur: vſqueadeò ut hic ſitus Britanniam definiat cœlo, & ſolo iuxtà fœliciſſimo, & mitiſſimo. Cœlum enim ita mite, & temperatum eſt, vt æſtates minùs feruidæ ſint, calores enim mitigant perennes auræ, quæ cùm terræ naſ-

Panegyricus Conſtantio dictus & falſo Maximiano inſcriptus.

centi

centia recreant, tùm homini pecoríque ſaluberrimè, & iucundiſſimè adblandiuntur : & hyemes ſint clementiſſimæ, frigoris etenim vim (vt taceam aërem craſſiuſculum) frequentes & ſedatæ pluuiæ ſic diſſoluunt, maréque circumfuſum ita moderato tepore terram fouet, vt multò remiſſius ſit apud nos frigus, quàm in nonnullis Galliæ, & Italiæ regionibus. Vnde Minutius Fœlix, cùm docet diuinum numen ſua prouidentia non ſolùm vniuerſitati, ſed & partibus conſulere, *Britannia* inquit, *ſole deficitur, ſed circumfluentis maris tepore recreatur.* Quò etiam ſpectaſſe videtur Ceſcenius Getulicus, Poeta inprimis vetuſtus, cùm de Britannia cecinerit.

Non illic Aries verno ferit aëra cornu, — *Probus in Virgilij Georg.*
Gnoſia nec Gemini præcedunt cornua Tauri,
Sicca Lycaonius reſupinat plauſtra Bootes.

Solum veró ita fæcundum eſt, vt à continente præter vinum, & oleum nihil ferè petat, & ab omni frugum genere ita beatum, vt Cereris ſedem fuiſſe dixerit Orpheus. Nam de hac noſtra inſula intelligendum illud eſt

* ἰδ' εὐρέα δώματ' ἀνάσσης — ** Cereris regalia ſunt hîc Ampla Deæ.*
Δήμητρος

Et Occidentalis imperij quaſi horreũ, & cella penuaria fuerit, vnde DCCC. nauibus, quæ lembis maiores erant, magnum frumenti numerum in Germaniam ad limitaneos exercitus alẽdos quotannis exportauerint Romani. Sed ne in patriç laudes effuſior laſciuire videar, audi pro me veterem oratorem eius laudes pleno ore celebrantem. *O fortunata & omnibus beatior terris Britannia, quæ Conſtantinum Cæſarem prima vidiſti : meritò te omnibus cæli, ac ſoli bonis natura donauit, in quâ nec rigor eſt nimius hyemis, nec ardor æſtatis, in qua ſegetum tanta fæcunditas, vt muneribus vtriuſque ſufficiat, & Cereris & Liberi : in qua nemora ſine immanibus beſtijs, terra ſine ſerpentibus noxijs, contrà, pecorum mitium innumerabilis multitudo, lacte diſtenta & onuſta velleribus : certè, quod propter vitam diligitur, longiſſimi dies, & nullæ ſine aliqua luce noctes, dum illa littorum extrema planities non attollit vmbras, noctíſque metam cæli, & ſyderum tranſit aſpectus, vt ſol ipſe qui nobis videtur occidere, ibi appareat præterire.* Et quia noſtra Britannia ab optimis principibus

Zoſimus.

Panegyricus Conſtantino dictus.

ſemper fuerit fœliciſſima, nec minùs nunc fœlix, Sereniſs. DIVA ELIZABETHA regnante, quàm tum temporis fuerat Conſtantino Maximo imperante, adiungam & clauſulam ſubſequentem, quæ fœliciſſimo noſtro tempore, de DIVA noſtra veriſſimè vſurpari poſſit, *Dij boni quid hoc eſt, quod ſemper ex aliquo ſupremo fine mundi noua Deûm numina vniuerſo orbi colenda deſcendunt?* Alium item ſi placet, Conſtantium Conſtantini Magni patrem ſic alloquentem audi. *Et ſanè non ſicut Britanniæ nomen vnum, ita mediocris iacturæ erat Reipub. terra, tanto frugum vbere, tanto læta numero paſcuorum, tot metallorum fluens riuis, tot vectigalibus quæſtuoſa, tot accincta portubus, &c.*

Panegyr. Conſtantio dictus.

Opulenta hæc Britanniæ vbertas, & beata amœnitas fidem fecit nonnullis, Fortunatas, ſiue Beatorum inſulas, in quibus omnia perpetuo vere ridere ſcribunt Poetæ, apud nos fuiſſe. Hoc enim Iſacius *Tzetzes* non minimi inter Græcos nominis affirmat, maioréſque noſtri ad veritatem credidiſſe videntur. Cùm enim, vt eſt apud Robertum Auesburye, Clemens VI. Pontifex Romanus, Lodouicum de Hiſpania Fortunatarum Inſularum Principem deſignaſſet, & in eius ſubſidium delectus in Gallia & Italia haberet, perſuaſiſſimum noſtris erat, illum Britanniæ Principem deſignatum fuiſſe, & in Britanniam, quaſi vnam de Fortunatis, vt inquit ille, omnem iſtum apparatum fieri. Ipſique viri prudentiſſimi, noſtri apud Pontificem legati, ita hanc opinionem imbiberunt, vt ſtatim ſe Roma ſubduxerint, & in Angliam, vt ſuos certiores facerent, aduolârint. Nec aliud nunc iudicârit, qui fortunatas, & beatas Britanniæ dotes penitiùs nouerit, eſt enim naturæ gaudentis opus, quam quaſi alterum orbem, extra orbem ad delicias humani generis conſtituiſſe, & tanquam formam quandam ad eximiam pulchritudinem, & vniuerſi ornatum egregiè depinxiſſe videatur. Ea varietate gemmea, & deſcriptione amœna oculi quocunque inciderint, reficiuntur. Vt incolas taceam, optima corporis habitudine, commodiſſimis moribus, mitiſſimis ingenijs, & maximis animis, quorum virtus rebus domíque, bellíque geſtis eſt vniuerſo terrarum orbi teſtatiſſima.

In comment. ad Lycophronem.

1344

Primi incolæ.

Qui verò vetuſtiſſimi, adeóque primæui inſulæ huius incolæ

colæ fuerint, quę item Britanniæ nominis originatio, variæ ſubinde enatæ ſunt opiniones, & multos (vt inquit ille) incertos certare hanc rem vidimus. Quidam primos incolas Aborigines fuiſſe cenſent, non aliunde aduectos, ſed ipſa terra æditos, quos Gigantes noſtri hiſtorici vocant, referúntque Brutum quendam parricidam, origine Troianum, Æneæ magni ex Syluio Poſthumo abnepotem, exiguas Troianorum reliquias ſecum trahentem huc tandem, peragrata Græcia, & alijs regionibus, ex Dianæ oraculo delatum, Aborigines illos deuiciſſe, & à ſuo nomine Britanniæ nomen indidiſſe. Th. Eliottus vir equiſtris dignitatis & ſingularis eruditionis à Græco fonte repetit, Πρυτανεῖα ſcilicet, qua dictione ſuos redditus publicos vocârunt Athenienſes. Lhuyddus qui in antiquitatis cognitione familiam quodammodo inter noſtros ducit, ad Britannicam dictionem PRID-CAIN, id eſt, forma candida, confidentiùs refert. Pomponius Lætus Gallo-Britones ex Armorica nomen dediſſe contendit: Goropius Becanus Danos híc ſedes quęſiuiſſe, & BRIDANIAM, id eſt, liberam Daniam, 𝔅𝔯𝔶𝔢 pro 𝔉𝔯𝔢𝔢 denominâſſe. Alij à PRVTENIA Germania regione, Bodinus à BRETTA Hiſpanorum dictione, quæ terram ſignificaret, nominatam arbitratur: Forcatulus à BRITHIN, quo, vt eſt apud Athenæum, pro potu vſi ſunt Græci, deducit. Alij à BRVTIIS Italiæ, quos Βρεττίους Græci dixêrunt.

Hæ ſunt omnes (quòd ſciam) quæ de Britanniæ nomine inualuere diuinationes. Sed vt in hac re exterorum commenta non poſſumus non riſu excipere, ita noſtratium non admodum probamus. Nam prætérquam quòd abſurdum ſit huius nominis rationem ex aliena lingua petere; Lætum conſpirans omnium meliorum hiſtoricorum conſenſus refellit, qui docent illos Galliæ Britones hinc demigrâſſe & nomen ſecum detuliſſe. Britannia item hoc nomine multis ſeculis floruit, antè Daniæ & Prutenię nomina enata. Quid autem Britanniæ cum Hiſpanorum *Bretta?* quod dubito an ſit Hiſpanicum, & cur magis hæc inſula ſic dicatur, quàm quęuis alia terra? *Brithin* in vſu noſtris fuiſſe vix doceri poſſit, & genti noſtri à Græcorum potu nomen facere ridiculum. Brutios verò Italiæ, qui Βρέττιοι dicti erant à Lucanis,

teſte Strabone, quaſi transfugæ, in Britanniam tranſfugiſſe nunquam probari poterit. Quod ad noſtratium verò coniecturas attinet. Eliottæ Πρυτανεῖα haud probabile videtur, cùm illud fuerit peculiare Athenienſium vocabulum, & Greci hanc inſulam Βρεταννίαν, non Πρυτανεῖδην dixerint. Lhuiddi *Prid-Cain* pro Britannia, tùm altiùs repetita, tùm duriuſculè deducta videtur, vt taceam *Cain* illud ex Latinorum *Candido* in prouincialem Britannorũ linguam ſubrepſiſſe. Illam autem de Bruto hiſtoriolam, quã ſuſtulcire valdè velim, conuellere planè non auſim; illud enim eſſet χρόνῳ πολεμεῖν, & in præoccupatis animis, vix veritati locum fore videmus. In hac re ſuum cuique liberum eſto per me iudicium, quicquid exiſtmârit lector, haud equidem in magno ponam diſcrimine. Detur hęc venia antiquitati, vt miſcendo falſa veris & humana diuinis, primordia gentium, & vrbium auguſtiora faciat. Hoc tamen admonere liceat, Bruti illius nomen non prius mundo auditum, quàm barbaro ſeculo, inter denſiſſimas ignorantiæ nubes, Hunibaldus ineptus ſcriptor Francionem Troianum Priami regis filium Franciæ gentis fuiſſe conditorem fabulatus fuiſſet. Cùm enim noſtri Francos vicinos à Troianis genus ducere accepiſſent, deforme exiſtimârunt ab ijs origine ſuperari, quos virtute æquarent; Galfredus itaque quidam Monumethenſis Brutum iſtum origine etiam Troianum quaſi Britannicæ gentis authorem, antè annos plùs minùs quadringentos, Britannis noſtris primus, vt multi ſentiunt, progenuit. Anteà verò homo planè nemo de Bruto illo, quòd vſpiam legi, meminerit. Sub id quoque tempus Scoti ne in poſtremis conſiſtere viderentur, Scotam Pharaonis Ægyptij filiam ſuæ nationis conditricem ementiti ſunt. Tunc etiam Hibernis ſuum Hiberum, Danis ſuum Danum, Brabantijs ſuum Brabonem, Gothis ſuum Gothum, Saxonibus ſuum Saxonem, quaſi gentium authores, homines quidam ingenio & otio intemperanter abuſi, affinxerunt. Sed cùm noſtrâ ætate, quæ è fatalibus illis ignorantiæ tenebris emerſit, Franci ſuo Francioni tanquam ementito patri renunciauerint, Scoti ſanioris iudicij ſuam Scotam reiecerint, Hiberum etiam, Danum, Brabonem, & eius farinæ cæteros vmbratiles heroas veritas ipſa fugauerit: cur

Britanni

Britanni ſuo Bruto adhæreſcant doceant alij, ego verò nihil video, quomodo illum ſuffulciam, quem Viues, Hadr. Iunius, Buchananus, Polidorus, Bodinus, & alij magno iudicio viri coniunctis ſententijs denegant, & ex noſtratibus quàmplurimi eruditi, vt ſuppoſititium non agnoſcunt. Inter quos vnus Ioannes de Wheathamſted, abbas S. Albani, vir ſummi iudicij, inſtar omnium erit, qui olim hac de re in ſuo Granario ſic ſcripſit. *Iuxta hiſtorias alias quibus quorundam iudicio, maior adhibenda eſt fides, totus proceſſus de Bruto iſto, poeticus eſt, potiùs quàm hiſtoricus, opinatiuúſque magis propter cauſas varias, quàm realis, tùm primò quia nec de interfectione patris, nec de generatione, aut de abdicatione, prolis ſit alicubi mentio in hiſtorijs apud Rom. tùm ſecundo, quia Aſcanius iuxta varios, nullum talem filium genuit, qui Siluius proprio nomine dictus erat. Solùm enim ſecundum filium genuit vnicum videlicet Iulum, à quo poſteriùs familia Iulia ſumpſit ſuum ortum, &c. Tertióque Siluius Poſthumus de quo forſan intelligit Galfredus, Aeneæ ex vxore Lauinia filius fuerat, filiúmq; AEneam generans in anno ſui regiminis* 38. *morte naturali vitæ ſtadium conſumebat, non igitur vt volent varij, ex Bruto filio Siluij regnum quod iam vocatur Anglia, dudum dicta erat Britannia. Eſt igitur ſecundum illos, opus vanitatis, & ſatis plenum ridiculi vendicare dignitatem ſanguinis, & carere vendicationis probabili fundamento. Sola enim virtus facit gentem nobilem, ſolúſque eſt animus, & ratio perfecta quæ reddunt hominem generoſum. Quare è Platone ſcribit Seneca in ſuis Epiſtolis: Neminem regem non ex ſeruis oriundum, neminem non ſeruum ex regibus. Sufficiat igitur Britannis pro nobilitatis ſuæ origine, quòd ſint fortes, & potentes in prælijs, quódque vndique debellant aduerſarios, nullúmq; penitus patiantur iugum ſeruitutis.* Hæc Abbas ille. Alij Galfredi ineptias, & delicias in hiſtoriâ iſtâ excutiunt, totámque ex abſonis, & abſurdis conſarcinatam perſuadere volunt, alij obſeruant quomodo iſti qui Brutum maximè admirantur, de ſuo Bruto æſtuant, & fluctuant. Ille, inquiunt, qui Gildæ nomen, & perſonam induit, primùm Brutum hunc fuiſſe Conſulem Romanum, inde Siluij, & demum Heſſicionis filium comminiſcitur. Aliorum iudicio magis probabilem, & minùs humilem Britannorum originem reliquiſſent, ſi vel à Britone Centauro, cuius meminit Higinus, genus ementiti fuiſſent; vel à Bretano illo, ex cu-

Floruit anno Christi 1440.

Epiſtola 44.

ius filia Celtice, Parthenius Nicæus author inprimis antiquus, Herculem Celtum Celtarum patrem ſuſcepiſſe prodit,& à quo Britanniam deducit Heſichius. Quod igitur ad nominis notionem, & primorum incolarum originem attinet,haud quiſque facilè certum narrauerit, cùm Cæſaris & Taciti ætate,vt inter barbaros,hoc minimè compertum, & indigenas interiora tenuiſſe creditum fuerit. Nos tamen bona cum lectoris venia, qui primi illi incolæ fuerint, licèt in vltimo vetuſtatis receſſu lateant,quoad poterimus,inueſtigabimus.Illis enim inuentis fœliciùs, & faciliùs nominis rationem,vt ſperamus, expiſcabimur.

Vt verò altiùs rem repetamus,& Cæſarem cum Diodoro omittamus, qui Britannos αὐτόχθονας fuiſſe voluerunt, hominéſque blittarum, & fungorum inſtar è terra, in principio germinâſſe ſuſpicati ſunt. Ex ſacra Moſis hiſtoria docemur, à diluuio tres Noachi filios, Sem, Cham,& Iaphet, numeroſiore prole adauctos, ab Armeniæ montibus, vbi arca hæſerat,in diuerſos terræ cardines ſeceſſiſſe,& per orbis vaſtitatem gentes propagâſſe. Ad noſtram etiam inſulam, diſſeminatis paulatim familijs, ex eorum poſteris quoſdam perueniſſe cùm ipſa ratio, tùm Theophili Antiocheni authoritas comprobat. *Cùm*,inquit ille,*priſcis temporibus pauci forent homines in Arabia & Chaldæa,poſt linguarum diuiſionem aucti & multiplicati paulatim ſunt : hinc quidam abièrunt verſus Orientem, quidam conceſſère ad partes maioris continentis, alij porrò profecti ſunt ad Septentrionem ſedes quæſituri, nec priùs deſierant terram vbique occupare, quàm etiam ad Britannias in Arctois climatibus acceſſerint.* Nec minùs diſertè hoc docet ipſe Moſes, cùm ſcribat à Iapheti poſteris inſulas gentium, in regionibus ſuis diuiſas fuiſſe. Inſulæ gentium Theologis vocãtur,quæ ſunt remotiſſimæ,& Wolphgangus Muſculus non infimi ordinis Theologus,exiſtimat gentes & familias, quæ à Iapheto profluxerunt, primùm occupâſſe inſulas Europæ,quales ſunt,inquit ille,Anglia,Sicilia,&c. Iapheto autem huic & eius proli Europam ceſſiſſe præter Theologos,etiam Ioſephus alijque meminerunt, & in Europæis il-
Geneſis.9. lam Noachi benedictionem *Dilatet Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem,ſitque Chanaan ſeruus eius,* adimpletam vidimus. Europa enim victoris omnium gentium populi,vt inquit

quit Plinius, altrix, de reliquis orbis partibus, quæ Semo & Chamo obtigerunt, non ſemel triumphauit, & Iapheti proſapia in hac parte longè latéque ſe diffudit. Eius etenim filij *Magog* Maſſagetas, *Iauan* Iones, *Thubal* Hiſpanos, *Meſech* Moſchos procreauit. *Gomerus* verò filius natu maximus *Gomeris*, qui poſteà *Cimbri* & *Cimerij* dicti, in his vltimis Europæ finibus & originem dedit, & nomen impoſuit. *Cimbrorum* enim ſiue *Cimeriorum* nomen hanc orbis partem quodammodo oppleuit, nec ſolùm in Germaniâ, ſed etiã in Galliâ latiſſimè patuit. *Qui nunc ſunt Galli*, vt habet Ioſephus, & Zonaras, *Gomari, Gomeræi, & Gomeritæ à Gomero vocabantur*. Ab his Galliæ *Gomaris*, ſiue *Gomeris* Britannos noſtros originẽ duxiſſe, & nomen in originis argumentum detuliſſe ſemper exiſtimaui; ipſúmque proprium, & peculiare Britannorum nomen idem perſuaſit. Ipſi enim ſe *Kumero*, & *Kumeri*, mulierem Britannicam *Kumeraes*, & linguam *Kumeraec* appellitant. Nec alia agnoſcunt illi nomina, licèt ex his ſcioli quidam *Cambros*, & *Cambriam* procuderint. Et vnde quæſo hæc nomina profluxiſſe exiſtimemus, quàm à Gomero illo, & *Gomaris* in proximâ Galliâ? quæ priſcorum Gomerorum ſedes? Germanos ab Aſchenaz, Turcas à Togorma Gomeri filijs prognatos credunt eruditi, quòd hi *Togormath*, illi *Aſchenaz* hodie Iudæis vocentur. *Thraces, Iones, Riphæos, Moſchos, &c.* à Thirax, Iauan, Riphat, & Moſchi oriundos nemo inficiatur, propterea quòd nomina non diſcrepant: *Aethiopas* item à Chus, *Aegyptios* à Miſraim Chami filijs proſeminatos fuiſſe, quòd ijſdem nominibus, ſuâ ipſorum linguâ dicantur, nemo non fatetur. Cur ergo non fateamur Britannos, ſiue Cumeros noſtros ipſiſſimos eſſe Gomeri poſteros, & à Gomero nominatos. Nomen enim optimè conſonat, & in confeſſo eſt illos extremos Europæ fines inſediſſe. Quod etiam ipſum Gomeri nomen non temerè, ſed diuinitùs datum innuit. *Gomer* etenim linguâ ſanctâ *Finiens* interpretatur. Nec quis detrahendi ſtudio noſtris Cumeris, ſiue Cimbris objiciat quòd Cimbros linguâ Gallica latrones dici Sextus Pompeius ſcripſerit. Licèt enim Cimbri, inter quos, & noſtros Cumeros fuiſſe probabile eſt, in illa θυμικῇ mundi ætate, qua fortitudo bellica excelluit, ab his Europę finibus errabundi, vt author eſt Poſſidonius, ad Paludem

Gomeri, Cimerij, Cumeri, &c

Ph. Melancthon.

ludem vſque Mœotidem latrocinando militiam agitarint: non tamen *Cimber* magis latronem ſignificat, quàm Ægyptius ſuperſtitioſum, Chaldæus Aſtrologum, & Sibarita delicatulum. Sed quia tales fuerunt illæ nationes, de earum nomine, qui tales ſunt vocantur: & in hoc iuxtà mecum ſentit eruditionis lumen Ioſephus Scaliger. Nec quis miretur quòd Beroſum hîc in partem non vocem, vnde tantum

Cenſura de Beroſo. inſtrumenti ſcriptores hodie habent. Certè (vt ſemel dicam) acies authoritatis Beroſi illius qui circumfertur, ita apud me hebeſcit, vt nihil aliud, quàm tenebrionis, & impoſtoris alicuius ridiculum commentum, cum eruditiſſimis noſtri ſeculi hominibus, & inprimis cum Gaſpare Varrerio exiſtimem. Qui in ſua de Beroſo Cenſura Romæ impreſſa, inſitum illum de hoc ſcriptore errorem facilè ex animis euellere poteſt.

Hæc mea eſt de Britannorum ortu ſententia, & hic ortus à Gomero, & è Galliâ, quàm à Bruto, & Troiâ grauior, antiquior, & verior videtur. Imò ad veritatem propendere, noſtróſque Britannos veram eſſe Gallorum propaginem, è nomine, ſitu, religione, moribus, & lingua comprobabo, quibus omnibus antiquiſſimi Galli, & Britanni quaſi communione quadam coniuncti fuerunt. Hoc vt probem, liceat mihi quæſo, cum bona lectoris venia, liberiùs paulatim exſpatiari.

Nomen. De nomine verò, cùm ſuperiùs dictum ſit, hoc ſolummodò repetam, quòd, vt priſci Galli *Gomeræi, Gomeritæ,* & contractè *Cimbri,* ſic etiam Britanni noſtri *Cumeri,* & *Kimbri* dicuntur. Gallos autem Gomeros dictos fuiſſe Ioſephus & Zonaras, vt dixi, comprobant, Cimbros etiam appellatos

De Pro.Conſul. fuiſſe è Cicerone & Appiano colligi poſſit; Barbaros quos Marius oppreſſit, Cicero planè Gallos vocat, *C. Marius* inquit, *influentes in Italiam Gallorum copias repreſſit.* At hiſtorici omnes Cimbros fuiſſe conteſtantur, loricáque BELEI re-

Forcatulus ex Gal.annal. 1235 gis illorum ad Aquas Sextias, vbi Marius illos fudit, effoſſa hoc docuit, peregrinis enim literis inſcripta erat, BELEOS CIMBROS. Qui Delphos item Græcia, duce Brenno diripuerunt, Gallos fuiſſe vna voce, & mente ſcriptores conſentiunt omnes; hos tamen Cimbros vocatos fuiſſe teſtatur in Illyricis Appianus. *Celtæ, ſiue Galli,* inquit, *quos Cimbros vocant.*

vocant. Neque hîc in partem vocabo Lucanum, qui percuſſorem ad Marij cædem immiſſum *Cimbrum* vocat, quem Liuius, & alij *Gallum* fuiſſe aſſerunt, nec Reinerum Reineccium adducam, qui ex Plutarchi Sertorio Gallos & Cimbros eadem lingua vſos fuiſſe conſtanter affirmat.

Cùm igitur antiquiſſimo nomine hæ gentes conuenerint, vnde hoc nomen in hanc inſulam enauigauit, niſi cum primis incolis è vicinâ Galliâ exiguo diuortio ſeparatâ? Non enim ſimul, & ſemel orbis cultus, ſed regiones, quæ Armeniæ montibus propiores ſunt, priùs habitatas fuiſſe fatendum eſt, vtpote Aſiam minorem, & Græciam ante Italiam, Italiam ante Galliam, & Galliam ante Britanniam. Quâ in re ſuauiſſima eſt conſideratio, ſummum conditorem ita regiones coniunxiſſe, & inſulas ſparſiſſe, vt inter nullas tantum interiectum ſit interuallum, quin, quæ maximè diſtat è vicinâ aliqua conſpici poſſit, & quaſi oculis ſignari. Nec alio conſilio hoc factum, niſi vt gentes cùm exundarent, cernerent, quò ſe exonerent; donec orbis terrarum vniuerſitas, incolis ad conditoris gloriam compleretur. Par igitur eſt vt credamus *Gomeros* antiquos, vel ab alijs inſequentibus protruſos, vel multitudinis minuendæ cauſa eiectos, vel vlteriora viſendi innato mortalibus ſtudio incenſos, in hanc inſulam, quam è continente deſpicere poterant, primùm tranſmiſiſſe. Nec aliunde Britannorum incunabula accerſunt ſcriptores. *Britanniæ pars interior,* inquit Cæſar, *ab ijs incolitur, quos natos in inſula ipſi memoriæ proditum dicunt, maritima pars ab ijs qui belli inferendi cauſa ex Belgio Galliæ tranſierunt.* Tacitus item, *In vniuerſum* (inquit) *æſtimanti Gallos vicinum Britanniæ ſolum occupaſſe credibile eſt.* Beda etiam inter omnes noſtros ſcriptores veritatis amicus, *Inprimis,* inquit, *hæc inſula Britones ſolùm, à quibus nomen accepit, incolas habuit, qui de tractu Armoricano, vt fertur, Britanniam aduecti, auſtrales ſibi partes illius vendicârunt.* Armoricanum tractum vocat ille maritimas Galliæ regiones inſulæ noſtræ oppoſitas. In rem etiam præſentem facere videtur, quòd Cæſar memorat ſua memoria Diuitiacum Gallum, cùm magnam partem Galliæ, tùm etiam Britanniæ imperium obtinuiſſe.

Eadem etiam religio vtrique genti colebatur. *Apud Britannos,*

Situs.

Eraſmus Michaeluis de re nautica.

Religio.

tannos, inquit Tacitus, *Gallorum ſacra deprehendas ſuperſtitionum perſuaſione. Galli deteſtabili ſacrorum ritu*, inquit Solinus, *non ad honorem, ſed potiùs iniuriam religionis, humanis litabant ſacris.* Idem Britannos feciſſe præter alios, author eſt in Nerone, Dio Caſſius. Vtramque gentem ſuos Druidas habuiſſe Cæſar & Tacitus authores ſunt locupletiſſimi. Hi ſapientiæ erant magiſtri, ſacrificia publica & priuata procurabant, religiones interpretabantur, de controuerſijs conſtituebant, animas non interire docebant, multa prætereà de ſyderibus, eorum motu, de mundo, & terrarum magnitudine, &c. iuuentuti tradebant, quæ non fas exiſtimarunt literis mandare. De quibus ſi plura deſideras, ad Cæſarem, Plinium, Lactantium, Euſebium in Præparatione Euangelica, & Pſeudoplauti Aululariam remittimus. Quocunque nomine, hi ſuis Celtis, & Britannis innotuerint, mihi perſuaſiſſimum eſt hoc Druidum nomen à Græco fonte ſcilicet Δρῦς, i. robur, ſiue quercus, profluxiſſe, non ſolùm quòd viſco è robore nihil illis fuerit ſacratius, vnde Ouidius,

Druidæ.

At viſcum Druidæ, Druidæ clamare ſolebant,

vtique qui roborum lucos incolerent, nec vlla ſacra ſine ea fronde conficerent: verumetiam quòd Diodorus Siculus hos Gallorum ſacerdotes eodem ſenſu σαρωνίδας vocarit, quod vocabulum quercus, ſiue robora ſonare ſciunt omnes qui Græcè ſciunt. Cæterùm ab his Druidibus videatur, quòd Saxones noſtri, vt apud Alfricum legimus, Magum Dꞃẏ ſua lingua vocarint.

Bardi.

Bardos item inter ſuos religioſos habuerunt Galli, qui fortia virorum illuſtrium facta verſibus compoſita lyræ modulis cantitarunt. Eoſdem etiam eodem nomine, etiamnum Britanni noſtri habent, *Bard* enim indigitant, qui præterquam quòd eo munere funguntur, etiam pertexendis Genealogijs operam inprimis ſtudiosè nauant. An verò Britanni, vt Galli, ſe à Dite patre prognatos crediderint proditum non eſt, quòd eam ob cauſam, ſpatia omnis temporis non numero dierum, ſed noctium finierint Galli, vt noctem dies ſubſequatur: idem planè obſeruarint noſtri Britanni. Quod enim Latini ſeptimanam, & duas ſeptimanas dicunt; illi *Wythnos*, id eſt, octo noctes, & *Pethefnos*, i. ſedecem noctes

noctes appellant.

Reipub.formam etiam eandem vtraq; gens ſibi deſcripſiſſe videtur. *Reſpub.* Non enim vnius imperij regebantur, ſed vt Gallia, ſic quoq; Britannia plures reges habuit. Vtque Galli in rebus difficilioribus publicum gentis concilium egerunt, & vnum imperatorem deſignârunt: idem Britannos præſtitiſſe ex his Cæſaris verbis elici poſſit. *Summa imperij belliq; adminiſtrandi communi conſilio permiſſa eſt Caſſiuellauno.*

Nec diſſimiles moribus, & inſtitutis hæ gentes fuerant, *Mores.* nam, vt taceam vtramque gentem bellicoſiſſimam fuiſſe, cædis auidiſſimam, ad conſerenda prælia, depoſcendáque pericula eandem audaciam, quod ex Strabone, Tacito, Dione, Herodiano, & alijs conſtat. *Moribus*, inquit Strabo, *partim Gallis ſimiles ſunt Britanni*, & ſtatim ſubiungit, *inſtar Gallorum quorundam in bellis gerendis ſunt vt plurimùm immanes.*

Britannorum ædificia ferè Gallicis conſimilia, & ſyluis circundata fuiſſe docet cum Cæſare Strabo.

Britannos dimicaſſe Gallicè armatos prodit Mela.

Gallos & Britannos in medio digito vſos fuiſſe annulo, author eſt Plinius.

In more fuit vtrique genti, in bello ita aciem per nationes ſtruere, vt diſcreta virtus clariùs eluceſceret. Hoc Gallos feciſſe his verbis teſtatur Cæſar. *Galli diſtributi in ciuitates vada obtinebant.* Quod de Britannis ſic confirmat Tacitus in prælio Carataci. *Cateruæ nationum pro munimentis conſtiterant.*

Galli, inquit Strabo, *ingenio docili, & ad doctrinam prompto fuere*, nec minùs Britanni, quorum ingenia ſtudijs Gallorum anteferebat apud Tacitum Agricola, vt qui modo linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiſcerent.

Mente candida & ſimplici fuiſſe Gallos tradit Strabo, quod Tacitus de Britannis innuere videtur, cùm ſcribat illos delectum, tributa, & iniuncta imperij munera impigrè obire, ſi iniuriæ abſint.

Mobilitate & animi leuitate nouis imperijs ſtuduiſſe Gallos refert Cæſar; Britannos ſimiliter factionibus, & ſtudijs trahebantur, inquit Tacitus.

Ex hac Gallorum mobilitate, quam infirmitatem honeſtiùs Cæſar vocat, credulitas tanta in eorum animos irrepſit,

ſit, vt Gallica credulitas in prouerbium ceſſerit, & Poeta cecinerit,

Et tumidus Galla credulitate fruar.

Necdum in ea Britanni noſtri degenerârint, qui vel Mileſijs fabulis auidam aurem admouent, & ineptiſſimis vaticinijs ſuperſtitioſa vel ſpe, vel ſollicitudine ſtatim credunt.

Gallos propinquis, quos violatos viderint maximè indoluiſſe legitur apud Strabonem. Eandem ſympathiam noſtris Britannis ineſſe, notius eſt quàm dici poſſit, & vulgò cantitatum.

Galli,vt eſt apud Cæſarem,vti quiſque genere,copijſque ampliſſimis, ita plurimos circum ſe Ambactos, i. ſeruos & clientes habuerunt: hanc vnam gratiam, potentiámque nouerunt.Nec aliam hodie nobiles noſtri Britanni gratiam nouerunt,à quibus, vt exiſtimatur, Angli tanta affectantium famulorum agmina ſecum trahere didicerunt; qua in re Europæis omnibus longè antecellunt.

Galli,vt teſtis eſt Strabo,aureos torques collo geſſerunt, nec alibi hodie illud ornamentum magis eſt in vſu,quàm in hac inſula, & apud noſtros Britannos.

Gallos comas aluiſſe, memorat idem Strabo, & Britannos promiſſo fuiſſe capillo teſtatur Cæſar.

Apud plures extat authores Gallos veſtimentis quibuſdam vſos fuiſſe,quæ Brachas patrio ſermone dixerunt:hæc & noſtris Britannis communia fuiſſe docet Martialis verſiculus,

Quàm veteres Brachæ Britonis pauperis.

Alia attexerem quibus hæ gentes inter ſe conuenêrunt,ſed illud mihi perplacet.Omnia módicè & intra modum; & infirmius forſitan videatur,quod hinc ducitur argumentum.

Lingua. Nunc ad linguam ventum eſt,in qua maximum eſt huius diſputationis firmamentum, & certiſſimum originis gentium argumentum. Qui enim linguæ ſocietate coniuncti ſunt,originis etiam communione fuiſſe coniunctos homo opinor nemo inficiabitur.Quod ſi omnes omnium hiſtoriæ intercidiſſent, & nemo literis prodidiſſet nos Anglos è Germanis,genuinos Scotos ex Hibernis, Britones Armoricanos à noſtris Britannis prognatos fuiſſe : ipſarum linguarum

guarum communitas hoc facilè euinceret, imò faciliùs, quàm vel grauiſſimorum hiſtoricorum authoritas. Si igitur priſcos Gallos, & noſtos Britannos eâdem vſos fuiſſe lingua docuero, eiuſdem etiam originis fuiſſe, vt fateamur, ipſa vis veritatis extorquebit. Nec moror quòd ipſos Gallos lingua diſcretos ſcripſerit Cæſar, Dialecto tantùm diſcrepaſſe docet Strabo. *Eadem*, inquit, *non vſquequaque lingua omnes, ſed paululùm variata.* Cæterùm veterum Gallorum linguam eandem cum Britannica fuiſſe (niſi fortè Dialecti varietate) docet ipſe Cæſar, qui ſcribit moris fuiſſe, vt Galli, qui Druidum diſciplinam diligentiùs cognoſcere vellent, in Britanniam ad noſtros Druidas proficiſcerentur. Cùm autem illi libris nullis vterentur, conſentaneum eſt eos eodem, quo Galli, vſos fuiſſe in docendo ſermone. Quod Cornelius Tacitus diſertiùs affirmat. *Britannorum*, inquit ille, *& Gallorum ſermo haud multùm diuerſus.* Vnde in hanc opinionem conceſſerunt Beatus Rhenanus, Geſnerus, Hottomannus, Petrus Daniel, Picardus, & omnes qui venerandæ antiquitati litarunt, præter pauculos, qui Gallos Germanicè loquutos volunt, & contendunt. Sed ne quis hac in re nobis puluerem ob oculos ſpargat, ex authoribus quæ poſſumus, veterum Gallorum verba, tanquam tabulas è naufragio (cùm ea lingua obliuionis fluctibus iam ſubmergatur) colligamus, & conferamus. Plurima enim non ægrè, & violenter, ſed facillimè, & nullâ ferè conuerſione, cum noſtris Britannicis & ſono & ſenſu conſonare videbimus.

Vſi ſumus in his dictionibus Britannico Gloſſario Guil. Salisburij, & alio M.S.

Diuona Deorum fontem Gallica lingua ſignificâſſe author eſt Auſonius in illo verſu, *Diuona.*

Diuona Celtarum lingua fons addite Diuis,

Deum verò *Dyw* & fontem *Vonan* vocant Britanni noſtri, ex quibus coaleſcit *Diuonan*, & Latinâ analogia metri gratia *Diuona.*

Iouem, qui à tonitru Græcis Βροντῷος, & Latinis Tonans, ſub *Taranis* nomine Gallis cultum fuiſſe non pauci ſcriptores memorarunt. *Taran* autem Britannis tonare denotat, qua etiam ſignificatione Germani Iouem Thonder dixiſſe videntur. Diem enim Iouis Thonderdach, id eſt, Tonantis diem vocant. *Taranis.*

Deum

Heus. Deum alium habuerunt Galli *Heſum* Lucano, *Heum* Lactantio dictum, Anubim latrantem author Queroli vocauit, quòd caninâ forma pingeretur, & *Huadh* canem Britannis noſtris ſignificat.

Teutates. Mercurium ſub *Teutatis* nomine Gallos vt artium inuentorem, & itinerum ducem coluiſſe certiſſimum eſt, & *Duw taith* itineris Deum Britannicè ſonat. De his tribus Gallorum Dijs, tres habe, ſi placet Lucani verſiculos, *Lib.1.*

Et quibus immitis placatur ſanguine diro
Teutates, horrenſq; feris altaribus Heſus,
Et Taranis, Scythicæ non mitior ara Dianæ.

Duſij. Dæmonas incubos à Gallis *Duſios* nuncupatos fuiſſe quia aſſiduè immunditiam illam peragant, authores ſuut Diuus Auguſtinus, & Iſidorus: quod verò aſſiduum & diurnum *Dyth* Britannis etiamnum dicitur.

Scribit Pomponius Mela. Antiſtites cuiuſdam Gallici numinis perpetua virginitate ſanctas Galli *Senas* vocant. *Lenas,* ego ſi auſim, legere malim. Virgines enim ſacras, quas Moniales, & ſanctimoniales nunc dicunt, Britanni (vt eſt in antiquo Gloſſario) *Leanes* vocarunt, vnde vetuſtiſſimum inter Britannos Monialium monaſterium *Lean-miniſter,* nunc Lemſter dictum, nomen traxit. *Lenæ.*

Geſſatæ. Galli, inquit Polibius milites conductitios *Geſſatas* ſua linguâ nominarunt: ſeruos verò conductitios *Gueſſin* Britanni nunc appellant.

Geſſi. Viri fortes, ſcribit Seruius, Gallis *Geſſi* nominabantur, & *Guaſſdewr* idem Britannis ſonat, quod Latinis fortis & ſtrenuus.

Caterua. Vt Phalanx Macedonum, ſic *Caterua* propriè Gallorum legio erat, vti videre eſt apud Vegetium. Nec hoc Britannis exoleuit, qui bellum *Kad,* & belli robur quod in legione poſitum *Kaderne* vocitant, & *Caterna* in nonnullis Vegetij exemplaribus concipitur.

Geſſa. *Geſſa* telum Gallicum, haſtam virilem interpretatur Seruius, cui affine Britannicum *Cethilou* videtur, quod ſudes præuſtas, & ſemen bellicoſum interpretatur Nennius.

Galli, quos Brennus in Græciam duxit, equeſtris pugnæ inſtitutionem, quæ ex tribus equis conſtabat, patriâ voce, inquit

inquit Pauſannias, *Trimarciam* nominarunt, equum enim *Marcam* appellarunt: quod purum putum Britannicum eſt eâdem ſignificatione. *Trimarcia.*

Eodem libro prodit Pauſannias, Gallos ſcuta patria *Thireos* vocaſſe, quæ hodie etiam *Tarian* Britanni nominant. *Thireos.*

Cæſar in Ephemeridibus ſuis ſcripſit, vt eſt apud Seruium. Cùm ab hoſte in Gallia raptus equo eius portaretur armatus, occurrit quidam de hoſtibus qui eum noſſet, & inſultans ait, *Cetos Cæſar*, quod Gallorum lingua dimitte ſignificat, & *Geduch* idem Britannicè denotat. *Cetos.*

Rheda Gallorum vocabulum, inquit Quintilianus, eiuſdem eſt ſignificationis, cuius apud Latinos Caruca, id eſt, currus. Hoc Britannica lingua nunc non agnoſcit, in vſu tamen Britannis fuiſſe *Rhediad* pro curſu, *Rhedec* currere, & *Rhedecfa* curriculum demonſtrant, quæ ex eadem eſſe cum Rheda traduce, non eſt cur quiſpiam dubitet. Nec abſurdum erit *Eporediam* Salaſſorum ciuitatem hinc deducere, quam ſic dictam ab equorum domitoribus ſcribit Plinius. *Rheda.*

Aliud vehiculi genus vtrique genti in vſu fuit, quod vno vocabulo *Couinum*, eiúſq; aurigam *Couinarium* dixerunt, *Eſſedum* Cæſaris fuiſſe credam. Licèt verò hoc nomen cum ipſo vehiculo euanuerit, eius tamen primitiuum, vt ita loquar, apud Britannos remanet, quibus *Kowain*, in vehiculo vehere ſignificat. *Couinus.*

Alpibus Penninis, quæ Cęſari Summæ ſunt Alpes, nomen inditum ſcribit Liuius, non ab Annibale Pæno, ſed ab eo quem ſummo ſacratum vertice *Penninum* montani Galli nominârunt; *Pen* verò ſummitates montium etiamnum Britannis vocantur, vnde *Pen-mon maur*, *Pendle*, & *Pennigent* montes apud nos æditiſſimi nomen inuenêrunt, nec aliundè nomen eſt Apennino Italiæ. *Penninum.*

Ciuitates Galliæ, quæ Oceanum attingunt, *Aremoricas* Gallorum conſuetudine appellari ſcribit Cęſar, quibuſcum Britanni eâdem voce eadem in re conſpirant; *Ar-mor* enim ad mare, vel ſupra mare illis ſignificat. *Armorica.*

Diocleſiano imperante, tumultum Ruſticani in Gallia concitarunt, factioníque ſuæ *Baucadarum* nomen impoſuerunt, & *Beichiad* Britannis ſubulci, ruſticíq; nominantur. *Bachaudæ.*

Brachas communes fuiſſe Gallorum & Britannorum *Brachæ.*

veſtes antè docuimus, veſtes intonſas varijque coloris Diodorus Siculus vocat: veſtes autem ſquallidas & laceras *Bratt* nunc Britanni appellant.

Bardocucullus. *Bardocucullum* Bardorum Gallicorum fuiſſe, ex Martiale, & alijs docemur: vt vero *Bard*, ſic etiam altera verbi pars integra Britannis manet, quibus pallium *Cucull* dicitur.

Brance. Galliæ, inquit Plinius, ſuum genus farris dedere, quod illi *Brance* vocant, apud nos ſandalum nitidiſſimi generis. Apud Britannos item candidiſſimi grani far, *Guinenth vranc* nominatur, & in Norfolcia apud nos Branke.

Pempedula. Quæ Græcis *Pentaphyllon* à quinque folijs, *Pempedulan* Gallis dictam docet Apuleius. *Pempt* autem Britannis, quinque, & *Deilen* folium denotat.

Vt *Pempt* quinque, ſic *Petor* quatuor, Gallis deſignaſſe è *Petoritum.* Feſto diſcimus, qui *Petoritum* Gallicum fuiſſe vehiculum à quatuor rotis ſic dictum tradit, & quatuor vox *Pedar* Britannis ſignificat.

Inter inſtrumenta lignaria Canterium quod nobis à *Guuia.* Leauer, *Guuiam* Gallicè dictum ſcribit Iſidorus, & nunc *Betulla.* *Gwif* Britannicè dicitur. *Betullam* quam nos Birch vocamus, Gallicam arborem vocat Plinius. Britannicam etiam iam vocaret: in Britannia enim lætiſſimè prouenit, & *Bedu* Britannicè nominatur.

Sic, ne omnia conſecter, apud Dioſcoridem, quæ Latinis *Ratis.* Filix, Gallis priſcis *Ratis*, Britannis *Redin.* Quę Latinis Sam- *Scouies.* bucus, Gallis *Scouies*, Britannis *Iſcaw.* Quæ Italis *Serratu-* *Vetonica.* *la*, Gallis *Vetonica*, Britannis & nobis *Betany.* Quæ apud Pli- *Marga.* nium Latinis terra adeps, Gallis *Marga*, Britannis *Marle.* *Gliſcomarga.* Quæ Latinis candida Marga, Gallis *Gliſcomarga*, Britannis *Gluyſmarle* dici potuit. *Gluys* enim illis ſplendidum ſonat. *Tripetia.* Quæ Latinis Sellula tripes, Gallis *Tripetia* apud Sulpitium Seuerum, Britannis *Tribet.* Quod Latinis centum pedes, *Candetum.* Gallis *Candetum* apud Columellam, Britãnis *Cantroed.* Quod *Becco.* Latinis auis roſtrum, Gallis apud Suetonium *Becco*, Britannis *Pic.*

Galba. Nec Goropij inſaniam inſanirem, ſi reuocarem *Galbam* Suetonij pro præpingui, ad *Galluus* Britannicum, quod pręgrandem ſignificat. *Bulgam* Verri Flacci pro ſacco ſcorteo, *Bulga.* *Soldurij.* ad *Butſiet* Britannicum, *Soldurios* Cæſaris pro deuotis homi-

nibus

nibus ad *Sowdiwr*. *Planarat* Plinij, pro aratro ad *Arat*, quod aratrum ſignificat. *Taxeam* Iſidori pro lardo ad *Tew*. *Zithum* Diodori Siculi ad *Sider*. *Ceruiſiam* ad *Keirch*, i. auenam, è qua potum illum Britanni multis in locis conficiunt. *Planarat.* *Taxea.* *Zithum.* *Ceruiſia.*

Hæc omnia Gallorum veterum fuiſſe verba, ex authoribus illis conſtat, & vides quàm appoſitè, & ſono, & ſenſu cum noſtris Britannicis conueniant. Nec neceſſe eſt, locorum nomina proſequi, quæ apud vtramque gentem terminatione conſpirarunt, ſcilicet in *Duno*, *Briua*, *Duro*, *Mago*, &c.

Viciſſim nominum quorundam Gallicorum ratio ita commodè poſſit ex Britannica noſtra lingua reddi, conſentiente rei natura, vt vel à Britannis impoſita, vel Britannos Gallicè loquutos fuiſſe neceſſariò fateamur. Sed ſufficiat vnum & alterum in medium adferre.

Nobiliſſimum Galliæ flumen *Garumnam* torrentiùs, & quaſi ex aſperatis vndis ferri notiſſimum eſt, vnde poetis Validus Garumna, Æquoreus, Rapidus, & hoc *Garrw* Britannicè deſignat. *Garumna.*

Flumen *Arar* incredibili lenitate fluit, ita vt oculis in vtram partem fluat, iudicari non poſſit, hinc apud Poetas Araris tardior, & lentus Arar; *Ara* verò Britannis lentum, & tardum ſignificat. *Arar.*

Rhodanus, cui Arar ſe infert, præ rapida celeritàte decurrit, vnde incitus, celer & præceps dicitur, quod à *Rhedec* quæ celeriter currendi ſignificationem habet, non multum abſonat. *Rhodanus.*

Ad littus Galliæ Narbonenſis, vbi Herculem, & Albionem concertaſſe fabulantur, lapides adeò multi paſſim, & latè iacent, vt lapides pluiſſe credas; vnde *littus lapideum*, & *campus lapideus* ab authoribus nuncupatur, Gallis hodie *le Craux* dicitur. Nominis tamen rationem neſciunt, at lapides *Craig* Britannica lingua nominantur. *Campi Lapidei.*

Qui maritimam Gallię regionem nobis proximam olim inſederunt *Morini* ſua lingua dicebantur: & mare *Mor* Britannicè vocatur, vnde illud profluxiſſe videtur. Maritimos enim *Morinwyr* appellant. Rurſus, vt nullus in hac re ſcrupulus relinquatur, cùm conſtet recentem linguam Gallicam Latinæ & Germanicæ ita eſſe propaginem, vt in ea tamen plurima è veteri Gallica ſuperſint: accepi ab illis qui *Morini.*

vtriuſque linguæ periti ſunt, plurima ex illis Gallicis dictionibus, quæ nec ad Latinam nec Germanicam originem referri poſſint, & proinde ex antiqua Gallica videantur, arctiſſima affinitate Britannica attingere, exempli gratia, Galli hodie *Guerir*, Britanni *Guerif*, pro ſanare, Galli *Guaine*, Britanni *Gwain*, pro vagina, Galli *Derechef*, Britanni *Dercheſu*, pro denuò, Galli *Camur*, Britanni *Cam*, pro incuruo, Galli *Bateau*, Britanni *Bad* pro cimba, Galli *Gourmand* pro nimium edace, Britanni *Gormod*, pro nimis, vel ſuprà modum, Galli *Baston*, Britanni *Paſtwn*, pro baculo, Galli *Accabler*, Britanni *Cablu* pro opprimere vſurpant, & id genus alia, quæ lectori fortaſſe minùs ſapiant, licèt ad hanc rem inprimis faciant.

Hinc concludi poſſit, Gallos veteres & Britannos eâdem vſos fuiſſe lingua, & ex neceſſaria conſecutione Britannorum originem ad Gallos referendam. Fatendum enim eſt Galliam, vt iam diximus, priùs habitatam, vtpote Armeniæ propiorem. Nec honori non ſummo Britannis eſſe poſſit, à priſcis illis Gallis originem duxiſſe, qui bellica fortitudine inprimis excelluerunt, quique, vt Poetę potiùs, quàm meis verbis vtar,

Per omnem
Inuecti Europam, quaſi grando Aquilone, vel Auſtro
Importata, graui paſſim ſonuere tumultu.
Scit Romanus adhuc, & quam Tarpeia videtis
Arx attollentem caput illo in monte ſuperbum,
Pannones, Æmathij norunt, ſcit Delphica rupes.

Et paulò pòſt:

Intrauere Aſiæ fines: prope littora Ponti
Ingentem creuêre nouam, quæ tenditur vſque
Ad iuga Pamphilûm, Garamantica ſydera contra,
Inter Cappadoces poſita, & Bythinica regna.

Sin autem Britanni noſtri, velit, nolit veritas, origine Troiani eſſe velint, me ſanè repugnantem non habebunt, per Gallos tamen ſe commodiſſimè, vt mihi videtur Troianis imputabunt. *Aiunt enim quidam*, vt eſt apud Ammianum, *paucos poſt excidium Troiæ fugitantes, Galliam tunc vacuam occupaſſe.* In hac verò linguarum conſideratione non poſſumus non

non maximè admirari, & prædicare diuinam ſummi creatoris benignitatem in noſtros Britannos antiqui Gomeri poſteros, qui quamuis à Romanis, Saxonibus, & Normannis deuicti & triumphati fuerint: auitum tamen nomen, & primigeniam linguam ſartam tectam hactenus conſeruârint; quanquam etiam latis legibus abolere ſtuduerint Normanni. Vt non ab re reſpondiſſe videatur nobilis ſenex Britannus, qui ab Henrico II. Anglorum rege interrogatus, quid ſibi videretur de viribus Britannorum, & regio in eos apparatu, *Grauari*, inquit, *plurimáque ex parte deſtrui, vel debilitari, veſtris, Rex, aliorúmq; viribus, nunc vt olim, & pluriès gens iſta valebit. Ad plenum autem propter hominis iram, niſi & ira Dei concurrerit, non delebitur. Nec alia, vt arbitror, gens quàm Cambrica, nec alia lingua pro parte maiori in die diſtricti examinis coràm ſupremo iudice, quicquid de ampliori contingat, pro hoc terrarum angulo reſpondebit.* *Giraldus in Topographia Walliæ.*

BRITANNIÆ NOMEN.

AT inquies, ſi *Cumero* ſit primæuum incolarum nomen, vnde *Albion*, vnde *Britannia?* quæ ita inualuit, vt illi quodammodo tenebras offuderit. Audi quæſo, quod mihi perſuaſiſſimum quia veriſſimum. Et res eędem varijs poſſunt circumſtantijs conſiderari, variíſque adeò nominibus deſignari, vt docet in Cratylo Plato; & ſi recentia, & antiqua percurras ſingula, obſeruabis ſingulas gentes, diuerſis, ac ipſi vſi ſint nominibus, ab alijs denominari. Sic, qui patria lingua Iſraelitæ vocabantur, Græcis *Hebræi*, & *Iudæi*, atque Ægyptijs *Hueſi* (teſte Manethone) nominabantur, quòd reges paſtores habuerunt, ſic Græci eos *Syros*, qui ſe (vt author eſt Ioſephus) *Aramæos* dixerunt, Qui ſe *Chuſios*, Græci ab atro vultu *Aethiopes* vocarunt. Qui ſibi ſua lingua *Celtæ*, Græcis *Gallatæ* dicti, à lacteo forſitan candore, facies enim (vt ex Petronio colligo) incretabant. Sic qui ſeipſos ſua lingua Teutſch, *Numidas*, & *Hellenas* nuncuparunt, à Romanis *Germani*, *Mauri*, *Græci*, appellantur. Sic hodie ne plura per-

 ſequar

ſequar, qui ſuo ipſorum idiomate *Muſelmanni, Megari, Czechi, Beſermanni* dicuntur, ab Europæis omnibus *Turcæ, Hungari, Bohæmi,* & *Tartari* nuncupantur. Et nos ipſi Angli, qui nobis noſtra lingna **Engliſhmen** vocamur, Britannis, Hibernicis, & Syluestribus Scotis *Saſſon* appellamur. Eadem ratione iudicandum eſt, maiores noſtros, qui ſe *Cumero* dixerunt, alia de cauſa, vel à ſe, vel ab alijs *Britones* dictos fuiſſe, vnde Græci Βρετάνιαν conflarunt, & quaſi per manus Romanis tradiderunt. Hoc poſito, in inſulæ noſtræ nomina nunc inquiramus.

Albion. De nomine *Albion* non multùm laboro, quod huic inſulæ impoſuerunt Græci ad differentiam, cùm circumuicinæ inſulæ omnes Britannicæ vocarentur. A Græcorum enim vanitate, fabuloſitate & deſultoria illa in fingendis nominibus leuitate, quam ipſi ἄστατον εὑρεσιλογίαν dixerunt, enatum videtur. Cùm enim illi Italiam ab Heſpero Atlantis filio Heſperiam, Galliam à Polyphemi, Gallatiam, &c. fabulosè dixerint: non poſſum non credere, quin hanc inſulam ab Albione Neptuni filio Albionem etiam fabulosè denominarint, quod Perottus & Lilius Giraldus prodiderunt. Niſi quis malit ab ἄλφον deducere, quod, teſte Feſto, album Græcis ſonat, vnde & Alpes appellatæ. Albicantibus enim rupibus, quas *mirificas moles* Cicero vocat, coronatur, vndè in Antoninij Pij, & Seueri nummis Britannia muliebri habitu, rupibus inſidens figuratur, & ipſis Britannis *Inis Wen,* id eſt, inſula alba indigitatur: vt taceam Orpheum in Argonauticis inſulam proximè Hiberniam ſiue Iernin, quæ neceſſariò ſit hæc noſtra, Λευκαῖον χέρσον, id eſt, albicantem terram dixiſſe, quam ante pauculos verſus νῆσον πευκήεσσαν pro λευκήεσσαν vocaſſe videatur. Nec eſt cur anxiè inquiramus

Inſula Cæruli. qua de cauſa Britannia, *Inſula Cæruli* in Parodia illa antiqua contra Ventidium Baſſum dicatur, cùm circumfuſa ſit Oceano, qui Cærulus, & Cærulum poetis vocatur, vnde de Britannia Claudianus.

cuius veſtigia verrit.
Cærulus.

Sed de Britanniæ nomine & originatione valdè dubia pro hominum ingenijs fluctuat veritas. Qua in re, vt mihi

meam

meam interponere liceat ſentétiam, Britannis noſtris præfabor, vt linguis animíſque faueant, vt dum cognoſcere cupiant, ignoſcere velint, & non mihi intercludant eam viam, qua Eliotta, Lelandus, Lhuidus, & alij inſtiterunt. i. vt aliunde quàm à Bruto repetam; nimirum ex ipſa Britannica lingua, quæ vt minimè permiſta, & longè vetuſtiſſima, ita huic negotio multum inſtrumenti allatura videtur. Linguę enim antiquę ad origines perſcrutandas inprimis neceſſariç cenſentur, & prima nomina longo temporis ſitu obſoleta in Barbaris linguis, vt antiquioribus, conſeruari docet Plato. *In Cratilo.* Quanquam verò his rebus à memoria propter vetuſtatem remotis tanta offuſa ſit caligo, vt vota potiùs facienda, quàm veritas ſperanda videatur; elaborabo tamen veritatem limare, & quod mei iudicij ſit, quàm poſſum breuiſſimè, proferam, nemini quicquam præiudicati allaturus, ſed ſi quis probabilius attulerit, libentiſſimo animo exoſculaturus. Non enim in meipſo, magis quàm alio veritatem amo, complectárq; quocunq; videro. Primùm hoc mihi pro conceſſo, & probato, cum bona lectoris venia ſumam, vetuſtos populos principio ſua nomina habuiſſe, & ex illis poſteà in analogiam deflexis Grçcos, & Latinos nomina regionibus indidiſſe, i. vt planiùs dicam, populos ante regiones nominibus inſignitos, & à populis regiones denominatas fuiſſe. Quis neget *Iudæorum, Medorum, Perſarum, Scytharum, Alamanorum, Gallorum, Getulorum, Saxonum, Anglorum, Scotorum, &c.* appellationes priùs extitiſſe, quàm *Iudæa, Media, Perſia, Scythia, Alamannia, Gallia, Getulia, Saxonia, Anglia, Scotia, &c.* Et hæc vocabula ex illis ſuperioribus enata quis non videt? A Samnitibus, Inſubribus, & Belgis Liuium & Cæſarem ipſas regiones *Samnitium, Inſubrium, & Belgium,* primùm nominaſſe legimus. A Francis Conſtantini Maximi temporibus, vt in nummis videre eſt, *Francia* primùm deducta eſt, & à Burgundis *Burgundiam* primus efformauit Sidonius Apollinaris. Eadem ratione neceſſariò credamus hanc noſtram inſulam Britanniam ab incolis denominatam eſſe, quos *Brit*, vel *Brith* barbarè dictos fuiſſe perſuadent nonnulla; Inprimis vetuſtiſſimus ille Sibillæ verſus.

In Gallis auro locupletibus, atque Britannus, Oceanus multo reſonabit ſanguine plenus.

*Ἔσεται ἐν Βρύτεσι καὶ ἐν Γάλλοις πολυχρύσοις
Ὠκεανὸς κελαδῶν πληρόμενος αἵματι πολλῷ.

 Præterea

Prætereà Martialis, Iuuenalis, Auſoniíque authoritas, & inſcriptiones veteres ab ipſis Britannis poſitæ, in quibus leguntur *Brito, Britones*, COH. BRITON. ORDINIS BRITTON, & Romæ ad S. Mariam Rotundã, NATIONE BRITTO. ipſi etiam Saxones, Britones Bꞃıꞇꞅ ſua lingua dixerunt, & Witichindus Saxo pro Britannis vbiq; *Britas* concipit, vt procul dubio *Brit* ſit πρωτότυπον. vnde *Brito* deducitur, & vnde lumen huic nomini Britanniæ exoriatur.

Quum verò gentes nomina ex eo inuenerint, quo reliquis vel præſtarent, vel à reliquis internoſcerentur, ſiue pro primi conditoris dignitate, vt *Iones* à Iauan, *Iſraëlitæ* ab Iſraële, *Chananæi*, à Chanan filio Chami, ſiue pro naturæ, morum, & ſtudiorum ratione, vt *Iberi* Hebraica origine, quòd foſſores, *Heneti* quòd vagabundi, *Nomades* quòd rei pecuariæ ſtuderent, *Alamanni* & *Germani*, quòd viri ſtrenui cenſerentur, *Franci* quod in libertatem ſe aſſererent, *Æthiopes*, quod atri eſſent, *Pannones*, quòd manicatis è panno, vt placet Dioni, vterentur tunicis. Cúmque noſtrates, qui communi cum vicinis nomine, *Cimbri* & *Cumeri* dicerentur, nullam notam habuerint, qua internoſci & ſecerni à finitimis meliús poterant, quàm ritu illo corpora ſua pingendi: Britannos enim ſe glaſto (*Glaſſ* cæruleum etiamnum illis ſignificat) depinxiſſe grauiſſimi quíque authores Cæſar, Mela, Plinius, &c. doceant: quid ſi à depictis corporibus Britones dictos fuiſſe coniectarim? Quicquid enim depictum & coloratum, *Brith* patria, & antiqua lingua appellant. Nec eſt cur quis hanc duriuſculam aut abſurdam eſſe Britonũ etymologiã exiſtimet, cùm quæ in etymis maximè requiruntur, & voces conſonent, & nomen, tanquam rei imago, rem ipſam exprimat. *Brith* etenim & *Brit* optimè conſonant, & *Brith* illud Britonibus denotat, quod Britones re ipſa erant. i. picti, depicti, infecti, colorati, vt Latinis poetis dicuntur, & Αἰολόνωτοι, i. variegatum tergum habentes, vt Oppiano in Cynegeticorum primo nominantur. Vt interim taceam Britonem *Brithon* Britannicè in hiſtorijs dici. Aſpirationis notam nihil moror, cùm Britanni quibus, vt inquit Chryſoſtomus, lingua erat ſibila, aſpirationibus gaudeant, quas Latini ſtudioſè vitarunt. Iam vt à *Brith* Brito, ſic etiam Britannia vt mihi videtur promanauit. *Britannia*, inquit Iſidorus,

Britones vnde dicti.

In ſerm. Pentecoſt.

Iſidorus, *à vocabulo ſuæ gentis cognominata eſt.* Cùm enim Græci vetuſtiſſimi (hi namque primi huius inſulæ nomen ſic concepêrunt) vel pyraticam, vel mercaturam exercentes, diſiunctiſſimas regiones, littora legendo, vt ait Eratoſthenes, adierint, & hanc gentem vel ab ipſis incolis, vel à Gallis quibus vna eadémque lingua, *Brith* & *Brithon* appellari accepiſſent, illi ad *Brith*, Τανία addiderunt. Quod vt eſt in Gloſſarijs, regionem Græcè ſignificat, vnde Βριτανία, id eſt, Britonũ regio, conflarunt, pro qua Βρεττανία perperàm ſcripſerunt, ſed rectiùs Lucretius & Cæſar *Britannia*, qui primi Latinorum eius meminerunt. Hanc rem ita ſe habere firmiùs credo, quòd in ſpatioſiſſimo orbis terrarum theatro tria tantùm præter noſtram Britanniam, maiorum regionum nomina reperias, quæ in TANIA terminantur, & illæ quidem in Occidua hac orbis plaga, MAVRITANIA videlicet, LVSITANIA, & AQVITANIA, quæ nomina Græcos feciſſe, & Latinis tradidiſſe minimè dubito, vtpote qui has terras primi perluſtrauerunt. A Mauris enim *Mauritaniam* quaſi Maurorum regionem fecerunt, quam Indigenæ, teſte Strabone, Numidiam vocarunt, à Luſo Liberi filio *Luſitaniam* quaſi Luſi regionem, & *Aquitaniam* forſitan, vt Iuoni Carnotenſi videtur, ab aquis, quaſi ad aquas regionem, quo ſenſu, vt habet Plinius, priùs *Armorica*, id eſt, ad mare, dicebatur. Nec nouum eſt, vocabulum aliquod ex peregrino & Græco componi. *Componuntur,* inquit Quintilianus, *nomina aut ex noſtro & peregrino, vt Biclinium, contrà Epitogium, Anticato, aut ex duobus peregrinis, vt Epirrhedium.* Et receptiſſima eſt hæc compoſitionis ratio in regionum nominibus, Nonne **Ireland** ex Hibernica *Erin*, & Anglica **Land**, nonne *Angleterre* ex Anglica dictione, & Gallica, nonne *Francland* (ſic enim Saxones noſtri Franciam vocarunt) è Francica, & Saxonica, nonne *Poleland*, è Polonica & Germanica, nonne *Danmarch* è Danica, & Germanica *March*, quæ limitem ſignificat, compoſitione coaluit? Sed in re tam perſpicua non pluribus vtar. Nec eſt cur Græcam hanc adiectionem TANIA miremur, cùm per omnia Europæ littora, & inſulas vſq; ad hanc noſtram Græcos fuiſſe accolas, ex antiquiſſimis authoribus doceat B. Hieronimus in Quæſtionibus ad Geneſim. *Legamus,* inquit, *Varronis de*

Tania.

Sic hodie Germani Landt, *regionum nominibus adiungunt.*

Lib. 1.

de antiquitatibus libros, & Siſinnij Capitonis, & Græcum Phlegonta, cæteróſque eruditiſſimos viros, & videbimus penè omnes inſulas, & totius orbis littora, terraſque mari vicinas, Græcis accolis occupatas: qui vt ſupra diximus, ab Amano & Tauro montibus omnia maritima loca vſque ad Oceanum poſſedêre Britannicum.

Hæc mea eſt de Britonum originatione ſententia, & de Britanniæ nomine, ſiue error, ſiue coniectura, cui, ſi à vero aliena ſit, vtinam veritas ipſa intercederet. Si quis me pro veritatis tribunali ſiſteret, non aliud eſt quod reſpondeam. Britannos autem noſtros doctiores vel precibus omnibus oro, & obteſtor, omnem operam, induſtriam, cogitationem, mentem denique omnem in hac diſquiſitione tantiſper figant: vt veritas tandem aliquando inuenta omnes coniecturarum nebulas ſua luce diſcutiat.

Quid verò Britanni primis temporibus geſſerint, quam Reipublicæ formam habuerint, quibus inſtitutis vixerint, vir optimus & eruditione ornatiſſimus D. Daniel Rogerſius optimè de me meritus ſuis ſcriptis nos docebit. Nam qui fuerint illi *vetuſti immanium tyrannorum anni,* de quibus Gildas, me latet, niſi illos innuat, qui in hac regione imperium ſibi contra Romanos arripuerunt, eóque tempore Tyranni vocabantur. Subiungit enim ille. *Porphyrius rabidus orientalis aduerſus eccleſiam canis dementiæ ſuæ, ac vanitatis ſtylo hoc etiam adnexuit. Britannia, inquiens, fertilis prouincia tyrannorum.* Nec de priſca eorum religione verba faciam, quæ ne religio quidem, ſed triſtiſſimum ſuperſtitionum chaos. Cùm enim Diabolus cumulata caligine veram doctrinam demerſiſſet, Britanniæ *portenta erant,* inquit ille Gildas, *ipſa Diabolica, penè numero Aegyptiaca vincentia, quorũ nonnulla lineamentis adhuc deformibus, intra vel extra deſerta mænia, ſolito more rigentia toruis vultibus intuemur.*

Quòd verò Britannos vnà cum Hercule in Heſiones raptu adfuiſſe colligatur ex his Cornelij, vt exiſtimant, Nepotis verſibus, dum nuptias Telamonis & Heſiones deſcribit.

& in aurea pocula fuſi
Inuitant ſeſe pateris plebs mixta, Britanni, &c.

Planè Poeticum eſt, & illius authorem non fuiſſe Cornelium Nepotem, vt Germani volunt, ſed Ioſephum monachum

chum Exonienſem dilucidè & quaſi obſignatis tabulis probare poſſum. Vtique qui Henrici noſtri Secundi,& Thomæ Cantuarienſis meminerit.

An Vliſſes huc penetrarit, quem in Caledonia appulſum ara Græcis literis inſcripta, vt habet Solinus, manifeſtauit, dubitarim ego cum Brodæo, & potiùs in Vliſſis honorem, quàm ab Vliſſe poſitam iudicarim: etiamſi Vliſſem illum Elizzam Iapheti nepotem fuiſſe contendant. *Brodæus lib. 3. cap. 4. Miſcell.*

Quòd Ioannes Tzetzes in varijs hiſtorijs ſcripſerit Reges noſtros Britannicos Catonem illum ſeniorem, qui cũ P.R. moribus bellũ geſſit, muneribus virtutis ergò affeciſſe, fidẽ ipſe ſuã liberet, quã fabuloſus ſit ſcriptor, norũt omnes.

Nec quis putet Hannibalem in Britannia militaſſe, quòd apud Polybium vndecimi libri eclogis legatur, Τοῦτο δέ ἐστιν ἐν ὀλίγῳ συγκλειόμενον τῆς Βρεττανίας εἰς πάνυ βραχεῖς τόπους αὐτῆς. Mendoſus etenim eſt locus, & pro Βρεττανίας, Βρεττιανῆς legendum, vt etiam apud Dionem lib. 42. Agitur enim vtrobíque de Brutijs in Italia. Græcos tamẽ circa hæc tempora inſulam noſtram adijſſe non diffiteor. Dum enim Athenæus nauem illam Hieronis, cuius magnitudo & artificium cunctis miraculo fuit, è Moſchione vetuſtiſſimo authore deſcripſit, præcipuum malum difficultèr in Britanniæ noſtræ mõtibus a ſubulco inuentum,& à Philea Tauromenite mechanico in Siciliam deductum prodit.

Britannos autem cum Cimbris & Gallis permiſtos fuiſſe in expeditionibus illis in Italiam & Græciam videtur. Nam præter nomen commune, in Britannico Triadum libro vetuſtiſſimo, vbi tres maximi exercitus, qui è Britannis conſcripti erant, memorantur, proditum eſt, exterum quendam ducem, longè maximum exercitum hinc contraxiſſe, qui, populata magna Europæ parte, tandem ad Græcum mare (forſitan Gallatiam innuit,) conſederit. *Britones in expeditionibus cum Cimbris.*

Britomarum item ducem inter illos militarem, cuius meminit Florus & Appianus, Britonem fuiſſe nomen euincit, quod Britonem magnum ſignificat. Nec torquebo illud Strabonis, qui Brennum natione Prauſum fuiſſe ſcribit, vt natione Britonem faciam. Nec quod Ottho Friſingenſis tradit ad Draui ſcaturiginem Cimbrorum prolem *Briones* ſediſſe, in Britones conuertere auſim. *Britomarus. Brito.* *Lib. 2. cap. 13.*

Ante

Diuitiacus Celta Britanniæ præfuit.

Ante Iulij Cæſaris tempora, nihil de Britannis exploratè cognitum eſt, niſi Diuitiacum Sueſſionum regem Britanniæ imperium obtinuiſſe. Cùm autem virtus & fortuna ita conueniſſent, aut potiùs diuinum ſtatuiſſet conſilium, vt Roma iugum omnibus terris imponeret; Caius Iulius Cæſar Gallias iam victorijs emenſus, vt quas natura diremerat, victorijs committeret, Britanniam primùm ingreſſus eſt anno ante Chriſtum natum quinquageſimo quarto, ſed *acerba pugna*, vt inquit Eutropius, *fatigatus & aduerſa tempeſtate correptus*, nihil ferè præſtitit. Anno autem inſequente, primo vere, maiori claſſe, & auctis copijs redijt, & Caſſibellino noſtro multis detrimentis fracto, partem aliquam inſulæ in deditionem accepit, obſides imperauit, quid in annos ſingulos Romanis penderetur, conſtituit, reuerſúſque ad mare Calendis Septemb. ad VI. Calendas Octobr. ſoluit, & exercitum in Gallias reportauit. Sed hæc fuſè perſequitur ipſe Cæſar. Veruntamen, aliorum iudicio Britannos tantùm proſpera pugna terruit, vel vt Lucanus cecinit, qui Cæſarum familiæ iniquior,

Cæſaris in Brit. ingreſſus.

Lib. 4. Ep. ad Atticum Epiſt. 14.

Territa quæſitis oſtendit terga Britannis.

Grauiſſimúſque ſcriptor Tacitus ſcribit illum Britanniam tantùm oſtendiſſe, non tradidiſſe Romanis. Tantùm abeſt vt verum ſit illud quod Aulicus ille Hiſtoricus Velleius Paterculus ſcripſerit, *Bis penetrata Britannia a Cæſare*, vt vix ab illo intrata fuerit. Annos enim viginti ab hoc Cæſaris ingreſſu, noſtra inſula, vt ex Dione colligi poſſit, *ſuis regibus conceſſa, & ſuis legibus vſa*, præfectos non habuit. Cùm Cæſar Auguſtus bellum huc tranſlaturus eſſet, Britannięque principes dona Dijs in Capitolio offerentes, ſe in eius fidem permitterent, vectigalia penſitare cœpit. Quo tempore ad Fortunam Horatius

Lib. 53.

Anno v. c. 727.
Dio.
Strabo.
Britannia vectigalis.

Serues iturum Cæſarem in vltimos
Orbis Britannos.

Poſteà ſub Claudio maritimæ inſulę partes, quæ Belgicam, & Galliam proſpiciunt in Prouinciæ formam ſunt redactæ. Deinde interior Britannia magis ciuilibus bellis, & partium ſtudijs, quàm Romanorum viribus attrita, poſt varias clades vltrò citróque illatas, in Romanorum poteſtatem

pau-

paulatìm conceſſit. Hanc de noſtris victoriam inter præclariſſima monumenta,& teſtimonia Romanæ virtutis habuerunt ſcriptores,vnde Ægeſippus. *Teſtis eſt Britannia extra orbem poſita,Romanorum virtute in orbem redacta,quos ætas ſuperior ignorauit,didicit Romanorum victoria, ſeruiunt & ipſi, qui, quid eſſet ſeruitus ignorabant, ſoli ſibi nati,& ſemper ſibi liberi,qui à ſuperiorum potentia interfuſo Oceano ſecreti metuere non poterant, quos neſciebant. Plus itaque tranſiſſe ad Britannos,quàm triumphaſſe de Britannis.* Et alibi. *Britanniam quoque inter vndas adhuc latentem Romano imperio armis acquiſiuerat, cuius triumpho opibus Roma ditior,Claudius conſultior, Nero fortunatior æſtimabatur.* Poeta item antiquus inter alia in Claudij Imperatoris laudem,

Oceanus iam terga dedit,nec peruius vlli,
Cæſareos faſces,imperiúmque tulit.
Illa procul noſtro ſemota, excluſáque cœlo
Alluitur noſtra victa Britannis,aqua.

Annus tamen triceſſimus ſupra centeſſimum agebatur, priuſquàm plenè prouincia facta eſſet. Eo enim tempore, imperante Domitiano, Iulius Agricola in vltimos inſulæ tractus victor penetrauit, Romana claſſis Britanniam circumuecta inſulam eſſe primò affirmauit, vlterioríque illa parte,vt aſpera & infrugifera, Barbaris relicta, hanc citeriorem planè & plenè in Prouinciam redegêrunt. Quæ nec *Conſularis*,nec *Proconſularis*,ſed *Præſidialis*, & Cæſarum fuit. Vtpote quæ Romano imperio poſt diuiſionem Prouinciarum ab Auguſto factam,acceſſit,& ſuos Proprætores habuit. Poſteà cùm nouam Reipub. formam deſcripſiſſet Conſtantinus, ſub Præfecto Prætorio Galliarũ Vicarius præficiebatur, & cum illo in rebus bellicis Comes Britanniarũ, Comes littoris Saxonici per Britanniam, & Dux Britanniarum,præter Preſides,Rationales,&c. Tribus etiam legionibus ex XIX.quas Romani per imperium conſtituerant,coercebatur: Legione Secunda Auguſta, Legione Sexta Victrice, & Viceſſima Victrice. Sed hoc de Seueri tempore capiendum, anteà enim & aliàs, & plures fuiſſe ex authoribus diſcimus. Quamuis enim ſcribat Strabo ad Britanniam continendam non plus vno ordine militum opus fuiſſe: ſub

Britannia præſidialis prouincia.

Quæ legiones in Britannia.
Dio. 55.

ſub Claudio tamen locatæ hic fuerunt præter illas, quas dixi, Legio IX. Hiſpanienſis, & Legio XIIII. Gemina Martia Victrix, imò ſub ipſa Veſpaſiani tempora, quatuor Legiones in hac inſula militâſſe docet Ioſephus: *Britannia* inquit *circundatur Oceano, & penè non minor quàm noſter orbis eſt, habitantes Romani redegerunt in ditionem ſuam, quatuórque legiones tantæ multitudinis inſulam tuentur.* Hoc Romanorum iugum quamuìs graue, tamen ſalutare fuit. Salutare enim IHESV CHRISTI lumen Britannis vnà affulſit, de quo poſteà, & clariſſimi illius imperij lux barbariem à noſtrorum animis fugauit. Traductis namque Colonijs, & conuocatis in ciuilis vitæ ſocietatem indigenis, ita legibus temperârunt, & moribus excoluerunt, vt victu, cultúque cæteris prouincijs non concederet: ita ædificijs & magnificis operibus inſtruxerunt, vt eorum reliquiæ & rudera ſummam iam intuentibus admirationem commoueant. Inprimis verò *Murus Pictius*, de quo ſuo loco, & viæ illæ admirando opere per omnem regionem, alicubi deſiccatis paludibus, alibi aggeratis vallibus munitæ & conſtratæ, ea latitudine, vt occurrentia ſibi inuicem vehicula liberè exciperent. Nunc verò alicubi interſciſſæ, ruſticis inde glaream effodientibus, vix apparent, alibi per auia & paſcua ducentes alto aggere ſunt cõſpicuę. Has illi vias *Conſulares, Prætorias, Militares, & Publicas* vocarunt, vt videre eſt apud Vlpianum, & Iulium Frontinum. Hiſtorici noſtri, in hoc proculdubio falſi, quatuor tãtùm huiuſmodi vias fuiſſe volunt, quarum primam **Watlingſtreat** & **Werlamſtreat**, quòd per Verolamium duxerit, alteram **Ikenildſtreat**, quòd ab Icenis initium habuerit, tertiam **Foſſe** quòd foſſa, vt putant, vtrinque munita fuerit, & quartam **Ermingſtreat** barbaro vocabulo appellitant. Creditum eſt Mulmutium, neſcio quem, multis ante Chriſtum natum ſæculis, has feciſſe, ſed tantum abeſt, vt ego fidem adhibeam, vt confidenter dixerim Romanos paulatim ſubſtruxiſſe, Dum præeſſet Agricola, inquit Tacitus. *Diuortia itinerum, & longinquitas regionum indicebatur, vt ciuitates à proximis hibernis, in remota & auia deferrent.* Et in Schidis antiquis legimus. *Diebus Honorij & Arcadij facti ſunt in Britannia calles à mari ad mare.* Romanorúmque opus fuiſſe docet ipſe Beda. *Habitabant*, inquit, *Romani intra vallum, (quod*

Romanorum in Britannia opera.

Vallum ſiue Murus Pictius.

Viæ militares.

Seuerum

Seuerum trans inſulam feciſſe commemorauimus,) ad Plagam meridianam, quod ciuitates, fana, pontes, & ſtratæ ibidem factæ vſque hodie teſtantur. Huiuſmodi vijs ſtruendis Romani ſoliti ſunt milites, & multitudinem exercêre, ne otioſi nouis rebus ſtuderent. *Stratas*, ſcribit Iſidorus, *Romani per omnem penè orbem diſpoſuerunt, propter rectitudinem itinerum, & ne plebs eſſet otioſa*, videtúrque in Hiſpania via Salamantica, ſiue Argentea, & in Gallia viæ quædam militares à Rom. conſtratæ, vt taceam viam Appiam, Pompeiam, Valeriam. *Lib. 4. cap. 12.*

Quia verò & locus exigere videtur, & ſequenti narrationi lux maxima inde exoriatur, liceat mihi Romanorum in Britannia hiſtoriam non è fabellis noſtris quas vani eſſet ſcribere, & ſtulti credere: ſed ex incorruptis priſcæ antiquitatis monumentis ſummatim, & carptim hîc perſtringere; nec ego gloriæ ſegetem illis præcidam qui hoc argumentum moliuntur. Cùm Cæſar Britanniam Romanis oſtendiſſet, Auguſtus, Tiberius & Caligula fruſtrà cogitaſſent; Claudius tranſuectis legionibus opera A. Plautij, Veſpaſiani, & Oſtorij Scapulæ auſtralem partem paulatim in prouinciam redegit, Caratacum Britannum cæpit, de Britannis triumphauit. Auitus Didius Gallus, qui Oſtorio ſuffectus, tantùm parta continuit. Sub Nerone Didium Veranius excepit qui nihil præſtitit intra annum extinctus. Suetonius hinc Paullinus biennio proſperas res habuit, nationibúſque ſubactis, ad Monam vſque penetrauit, cùm interim Britanni, Bunduica regia fæmina duce, ſumptis armis, præſidijs expugnatis, Romanorum Colonia exciſa, plurimis interfectis, Romanorum penitùs excuſſiſſent iugum, niſi vnius prælij fortuna proſperè ſubueniſſet Paullinus. Verùm cùm ille arrogantior in deditos eſſet, & ſuæ iniuriæ vltor, miſſus eſt à Nerone Petronius Turpilianus, vir faciliori ingenio, qui rebus compoſitis, nihil vltrà auſus (vtique qui honeſtum pacis nomen ſegni otio impoſuit) Trebellio Maximo prouinciam tradidit, qui cùm exercitum otio laſciuire pateretur, eò à ſuis adactus eſt, vt ſine authoritate vlla precariò præeſſet. Flagrante iam ciuili inter Galbam, Vitellium, & Othonem bello, Vectius Volanus erga hoſtes iners, maiori cum charitate, quàm authoritate prouinciam adminiſtrauit, adeò vt iam *miſſam Britanniam*. i. neglecta, dixerit

Vide in Cantio

Vide in Trinobantibus.

Vide in Icenis.

dixerit Tacitus, nec enim amiſſa erat, vt aliqui noua lectione reponunt. Extincto autem illo inter Romanos bello, cùm Veſpaſianus iam rerum potiretur, Petilius Cerealis Brigantes maxima ex parte aut victoria, aut bello amplexus eſt; eiuſque ſucceſſor I. Frontinus pugnacem Silurum gentem armis ſubegit. Poſt illum Iulius Agricola Britanniam obtinuit, vir bellica prudentia longè clariſſimus, qui deuictis Ordeuicibus, ſubacta Mona, debellato Calgaco, extremis gentibus domitis, & vltima Britannia penetrata, ſua ipſius virtute, & Taciti generi ſcriptis æternitati inſeritur. Iam plenè in prouinciam redacta Britannia, & Agricola a Domitiano qui hominis virtutibus & gloriæ infenſior erat, reuocatus, ſucceſſorem habuit, vt alijs placet, Cn. Trebellium, vt mihi videtur, Saluſtium Lucullum, quem Domitianus ſtatim, quòd lanceas noua forma *Lucullæas* appellari paſſus ſit, occidit. Qua etiam tempeſtate Aruiragus in hac inſula floruit, non Claudij tempore, vt fabulatur Galfredus Monumethenſis. De Domitiano enim Iuuenalis ille verſus intelligendus

Tacitus explicatus.

Suetonius.

Omen habes, inquit, magni, clarique triumphi
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Aruiragus.

Sub Nerua, & Traiano, Britanniæ mentionem intermiſerunt ſcriptores. Imperante autem Adriano, Iulius Seuerus Inſulæ noſtræ præerat, qui cùm contra Iudæos tunc tumultuantes euocatus eſſet, Britanni ſub Romana ditione teneri non poterant, niſi ipſe Adrianus adijſſet, qui multa correxit, murumque pro LXXX. mill. paſſ. primus inter Barbaros Romanoſque duxit. Sub Antonino tamen hoc bellum denuò exarſit, quod per Lollium Vrbicum legatum, barbaris ſubmotis, alioque muro ceſpititio ducto, reſtinxit: Sed Britanni bellum ex bello ſerentes, res ſub Antonino Philoſopho mouere ceperunt, ad quas componendas miſſus eſt Calphurnius Agricola. Quo tempore diſcuſſis ſuperſtitionum nebulis diuinus Chriſtianæ lucis fulgor regioni noſtræ Lucij regis opera illuxit, qui alicubi Romanorum permiſſu (illi enim & reges ſeruitutis inſtrumenta habuerunt) hîc regnauit, vnde Nennius. *Lucius rex agnomine*

Capitolinus.

Leuer

Leuer Maur. i. magni ſplendoris, propter fidem quæ in eius tempore venit. Sub hæc, inquam, tempora, hiſtoriæ nonnullæ veram religionem ad nos primùm perueniſſe produnt. Certum tamen eſt, Britannos in ipſa eccleſiæ infantia Chriſtianam religionem imbibiſſe. Nam vt Ioſephum Aramathæum, & Claudiam Britannam A. Pudentis vxorem omittam, cuius D. Paulus in poſteriori ad Timotheum meminit, & Martialis poëta tantopere laudat: Dorotheus Tyri Epiſcopus in ſua Apoſtolorum Synopſi, Simonem Zelotem qui Mauritaniam peragrauit, in Britannia tandem occiſum, & ſepultum tradit: nec non Ariſtobulum cuius meminit Paulus in Epiſtola ad Romanos Britanniæ Epiſcopum factum fuiſſe. Petrus etiam ipſe, (ſi Lippomano credimus Simeonis Metaphraſtis Græculi fide ſuffulto) huc penetrauit, & diuini verbi lumen diffudit. Et quid ni credamus? Cùm Nicephorus idem de Petro prodat. *Eandem*, inquit, *doctrinam ad Occidentalem Oceanum, Britannicaſque inſulas perfert.* Paulus etiam teſte Sophronio, & Theodoreto, poſt ſecundam Romæ incarcerationem hanc noſtram regionem adijt, vnde de illo Venantius Fortunatus.

Vide in agro Somerſet.

Religio Chriſtiana in Britannia recepta

Transijt Oceanum, vel quà facit inſula portum,
Quaſque Britannus habet terras, quaſque vltima Thule.

Huc etiam facit tùm Origines in 4. ad Ezechielem, tùm Tertullianus contra Iudæos. Hic enim intimas Britanniæ regiones, & inacceſſa Romanis loca ſua ætate Chriſtum amplexas fuiſſe tradit; ille verò Britannos in fidem conſenſiſſe, & ad Deum per Druidas viam ſibi muniuiſſe oſtendit, qui vnum eſſe Deum ſemper inculcârunt. Sub Commodo omnia bellorum, ſeditionúmque per Britanniam pleniſſima erant. Barbari enim Britanni murum tranſgreſſi multa vaſtârunt, Romanum ducem, & milites obtruncârunt, ad quos reprimendos miſſus eſt Vlpius Marcellus, qui eorum audaciam adeo fœliciter contudit, vt eius virtutem iam inuidia laceraret, & reuocatus fuerit. Quo facto, petulantia in caſtra irrupit, & laxatâ militari diſciplinâ, Commodi imperium Britannici exercitus recusârunt, quamuis BRITANNICVS ab adulatoribus ſit appellatus. Has

Vide in fine Cumberlandiæ

Capitolinus. tamen ſeditiones Heluius Pertinax compeſcuit, nec ſine ingenti periculo, ipſe penè occiſus, certè inter occiſos relictus. Pacatam iam Britanniam accepit à Commodo Clodius Albinus, cui, quód Cæſarum imperium liberiùs concione exagitaſſet, Iunius Seuerus datus eſt ſucceſſor. Commodo autem interfecto, & Pertinace ad imperium iam aſſumpto, in Britanniam remiſſus eſt Albinus. Summum deinde orbis terrarum faſtigium Septimius Seuerus conſequutus ad Britanniam obtinendam Heraclianum miſit, paulóque pòſt deuicto in Gallia Albino, qui cùm delecto Britannici exercitus robore ſe obiecerat, Britanniam ipſam adijt, bellíſque confectis, muro per tranſuerſam inſulam ducto muniuit, demumque Eboraci fatis conceſſit. Deinceps res Britannicas longo ſilentio præteruecti ſunt ſcriptores, nec enim Alexander Seuerus in Sicila Britanniæ vico, ſed in Gallia occiſus. Gallieno verò in omnem luxum diffluente, Triginta Tiranni imperium ſibi diuerſis in locis arripuerunt, è quibus Lollianus, Victorinus, Poſthumus, & Tetrici, in hac inſula, rerum (vt opinor) potiti ſunt, eorum enim nummi quotidiè hîc eruuntur. Sub Aureliano, Bonoſus ille bibaciſſimus, origine Britannus, imperium cum Proculo inuaſit omneſque Britannias, Hiſpaniam, & Braccatam Galliam ſibi vindicauit, ſed longo grauíq; certamine à Probo ſuperatus laqueo vitam finiuit, iocuſque extitit; *Amphoram, non hominem pendere.* Probum tamen nouæ in Britannia turbæ exceperunt. Quidem enim (vt habet Zoſimus) defectionem meditatus erat, quem ipſe Probus Victorini Mauri familiaris ſui commendatione adductus ad magiſtratum euexerat, vnde cum Victorino expoſtulauit; qui impetrata ad illum abeundi poteſtate, ſe Imperatorem fugere ſimulans amanter à Tiranno ſuſceptus, noctu illum occidit, ad Probum redijt, ſimúlque prouincia ex hac turba emerſit. Carus Auguſtus deinde Carino filio, *Vopiſcus.* hanc noſtram regionem cum Gallijs, Hiſpanijs, & Illirico decreuit. Sub Diocletiano Carauſius qui propulſandis Germanis mare infeſtantibus præfectus erat, cùm parùm multos opprimeret, neque prædam omnem in ærarium referret, Maximiani metu à quo ſe cædi iuſſum comperer at Britanniam noſtram, aſſumptis imperatorijs inſignibus

occupa-

occupauit, claſſem conſtruxit, legionem Romanam, & Francorum copias in ſocietatem illexit, & omnia circumquaque littora infeſta habuit, ipſique aliquandiu remiſſum eſt inſulæ imperium poſtquàm iuſſu & munimento incolarum contra gentes bellicoſas opportunior eſt habitus. Sed octauum poſt annum, cùm ad recuperandam Britanniam mitteretur Conſtantius, Carauſium familiaris eius Allectus, (cuius plures nummos vidimus) dolo interemit & purpuram induit. Statimque Allectum Aſclepiodatus iuſto prælio occidit; Francos in vrbe Londinenſi ad internecionem deleuit. Qua victoria Britanniam plenè recuperatam magna cum laude adminiſtrauit Conſtantius ille Chlorus Chriſtiani nominis admodum ſtudioſus, breuique Eboraci diem obijt, vbi protinùs milites filio eius Conſtantino Magno purpuram iniecerunt, qui & Rempub. Romanam in libertatem aſſeruit, & Chriſtianam pietatem maximè inſtaurauit. Quo tempore Britannicum exercitum rexit Gratianus cognomine *Funarius*, qui pater Valentiniani Auguſti. Conſtantino defuncto, obtigit Britannia filio eius Conſtantino, qui cùm dominandi libidine percitus in aliena irrueret, à fratre Conſtante interfectus. Qua victoria ille tumidior Britanniam & reliquas prouincias occupauit, & in vitia iam præceps à Magnentio ſcelere circumuentus interficitur. Hic Magnentius patre Britanno natus, occiſo Conſtante, regium habitum in Gallia induit, Britanniamque in ſuas partes pellexit, iámque per triennium acrioribus prælijs à Conſtantio exagitatus ſibi manus intulit, Britanniaque noſtra Conſtantio ſe ſubmiſit, qui protinùs Paulum Hiſpanum cognomento *Catenam* huc miſit, vt quoſdam Magnentiani ſceleris conſcios ad ſe pertraheret; qui cùm omnium fortunis torrentis inſtar irruens grauiſſimè graſſaretur, etiam Martinum Britanniarum Vicarium blandis verbis hominem lenire conatum, in communem periculorum ſortem traxit, & ita exagitauit, vt abrepto ferro Paulum illum peteret, ſed cùm languente dextra non lætalia ferire poterat, in proprium latus mucronem impegit. Deinde Scoti, Pictique excurſionibus Britanniam vaſtarunt aſſiduis, ad quos comprimendos miſſus eſt à Iuliano tunc Galliam adminiſtrante Lupicinus. Conſtantio in-

Vide in Midleſex.

Vide Eboracum.

Marcellinus.

Zonaras.

A. Marcellinus.

terim defuncto Iulianus ille Apoſtata, qui Auguſti nomen aſſumpſerat, Palladium primum ex magiſtro officiorum in Britaniam exterminauit, Alipiumque qui Britanniam pro Præfecto curauerat, ad Hieroſolymam inſtaurandam miſit, ſed metuendi flammarum globi propè fundamenta erumpentes ab incepto deterruerunt. Cùm Valentinianus Auguſtus ad Romani imperij gubernacula ſederet, bellicum per vniuerſum orbem canentibus buccinis, Picti, Saxones, Scoti, Attacoti, Britannos ærumnis vexauêre continuis. Nectaridius maritimi tractus Comes interfectus, & Bulchobaudes hoſtilibus inſidijs circumuentus. Quibus magno cum timore compertis, Imp. primo Seuerum Domeſticorum Comitem, poſteà Iouinum, & demum Theodoſium magno cum exercitu huc miſit, qui prouinciam in libertatem & quietem reſtituit placidam, & Valentinianum Pannonium hîc res nouas affectantem, antequam negotium efferueſceret, oppreſſit, vnde Equeſtris ſtatuæ honore decoratus, vt docet nos Symachus, ad eius filiũ Theodoſium Auguſtum, *Familiæ*, inquit *veſtræ & ſtirpis authorem, Africanum, quondam & Britannicum ducem, ſtatuis equeſtribus inter priſca nomina conſecrauit ordo ampliſſimus*. Gratianus deinde imperium ſuſcepit, qui etiam Theodoſium Auguſtum declarauit, quod Clemens Maximus eius æmulus ægrè ferens, qui Britannico exercitui iam præerat, purpuram arripuit, Gratianum occîdit, victorem filium ſuum Cęſarem deſignauit, tandemque ad Aquileiam a Theodoſio captus obtruncatur, quæ victoria adeò magna, & memorabilis viſa, vt teſtante Procopio, Romani deinceps illum diem quotannis feſtum agitarint. Theodoſio ſucceſſit in occidentali imperio filius Honorius, ſub quo Stilico Britanniam contra Pictos, & Saxones communiuit, vnde Britannia de ſe apud Claudianum.

Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Muniuit Stilico, totam quum Scotus Hybernem
Mouit, & infeſto ſpumauit remige Tethis.
Illius effectum curis, nec bella timerem
Scotica, ne Pictum tremerem, ne littore toto

Proſpicerem

Proſpicerem dubijs venientem Saxona ventis.

Satiſque tuta ab hoſtibus Britannia tunc videatur. Alibi enim canit ille Poeta

domito quod Saxone Thetis
Mitior, aut fracto ſecura Britannia Picto.

At cùm barbari vndique prouincias affligerent, Britannicis exercitibus adeò erant formidabiles, vt ad Tyrannos eligendos ſe conuerterint, primùm Marcum in Regio ſolio collocârunt, eique tanquam rerum in his locis potienti paruerunt, eo deinde necato, veluti moribus illorum non reſpondente; Gratianum municipem in medium producunt, purpuráque, & corona cinctum, ceu principem obſeruantes comitantur, verùm & huic neglecto poſt quatuor menſes imperium abrogant, vitam eripiunt, & Conſtantino cuidam auſpicati nominis omine rerum ſummam tradiderunt, qui in Galliam profectus cùm quatuor annos rerum potitus eſſet, Arelati captus, & trucidatus. Interim Honorius ciuitates Britanniæ auxilium poſtulantes literis hortatus eſt, vt ſibi cauerent, & conſulerent. His temporibus Chryſanthus Epiſcopi Martiani filius, & Victorinus Britanniam adminiſtrârunt: & in huius Victorini laudem, apud Rutilium Claudium hi extant verſiculi.

Zoſimus.

Vide in Hantſhire.

Zoſimus.

Conſcius Oceanus virtutum, conſcia Thule,
Et quæcunque ferox arua Britannus arat.
Quâ præfectorum vicibus frænata poteſtas
Perpetuum magni fænus amoris habet.
Extremum pars illa quidem diſceſſit in orbem,
Sed tanquam medio rector in orbe fuit.
Plus palmæ eſt illos inter voluiſſe placere,
Inter quos minor eſt diſplicuiſſe pudor.

Romanum imperium nunc quaſi ætate ingraueſcente, barbaricíſque bellis præpeditum, planè mancum, & omnibus membris captum iacuit. Britannique acceptis Honorij Auguſti literis excitati arma ſumpſerunt, vt vrbes ſuas tuerentur, verùm cum barbaris vndique ſuperinfuſis pares non eſſent, *mittuntur*, vt inquit Gildas, *queruli legati ſciſſis*

 (*vt*

(vt dicitur) veſtibus, opertíſque ſablone capitibus, impetrantes à Romanis auxilia, ac veluti timidi pulli patrum fidiſſimis alis ſuccumbentes, ne penitus miſera patria deleretur, nomenque Romanorum quod verbis tantùm apud eos auribus reſultabat, vel exterarum gentiũ opprobrio obroſum vileſceret. Quibus ſubinde auxilium ſubmiſit Ætius qui Galliæ præerat, murum primum è ceſpite, de inde è ſaxo viuo conſtruendum curauit. Poſt decimum ſextum annum rurſum miſeri Britanni epiſtolam ad Ætium miſerunt hoc modo loquentes. ÆTIO III. COS. BRITANNORVM GEMITVS. *Et poſt pauca querentes: Repellunt Barbari ad mare, repellit mare ad Barbaros. Inter hæc duo genera funerum aut iugulamur, aut mergimur.* Iam confecta erat in Britannia Romanorum imperij periodus, quingenteſſimus nimirùm à Cæſaris ingreſſu annus, cùm Theodoſio Iuniore imperante, Romani tranſuectis ad Galliam defendendam legionibus, & defoſſis (vt habet Florentius Vigornienſis) theſauris, Britanniam ſua iuuentute crebris delectibus exhauſtam, omnique præſidio nudatam, Pictorum & Scotorum immanitati reliquerunt. Nec multò pòſt *Saxones* à Britonibus in auxilium euocati in hoſpites exitiabile bellum conflârunt, miſellóſque Britannos poſt ancipites bellorum euentus, vberiori inſulæ parte, & auitis ſedibus exuerunt. Quorum nonnulli in Armoricam ſe contulêrunt, (vbi Britanni, qui Maximo militârunt iam antè conſederant) noménque nouum impoſuêrunt, vnde Iul. Scaliger in Vrbibus.

Vide Murum Picticum.

Ter. Conſuli. Gildas.

Romani è Britannia recedunt anno Chriſti. 446. iuxta Bedam.

Saxones euocati.

Britanes Armoricani.

Vicit Aremoricas animoſa Britannia gentes,
Et dedit impoſito nomina priſca iugo.

Nec ante hæc tempora Britanni in Gallia habitarunt, niſi illi quos in Picardia Plinius locare videtur. Nam illum Dioniſij Afri verſiculum.

Ὠκεανοῦ κέχυται ψυχρὸς ῥόος, ἔνθα Βρετανοί.

In vrbibus.

Malim ego cum Stephano de noſtris, quàm cum Euſtathio de Armoricanis intelligere. Hi Britones, (vt ex Rutilio Claudio, & Ægidio Maſſerio colligi poſſit) qui quaſi ſerui primò erant, libertatem in Armoricanos erexerunt, tranſlata in ſe Repub. quàm fortiſſimè primò ſub regibus, poſteà ſub Comitibus, & nuper ſub Ducibus contra Gothos

&

& Francos propugnarunt. Quid de his fabulatur Nennius, accipe ipſius Nennij verbis. *Britones námque Armorici qui vltra mare ſunt, cum Maximo Tyranno hinc in expeditionem exeuntes, quum redire nequierant, occidentales partes Galliæ ſolo tenus vaſtauerunt, acceptiſque eorum vxoribus & filiabus in coniugium, omnes earum linguas amputauerunt, ne eorum ſucceſſio maternam linguam diſceret, vnde & nos illos vocamus in noſtra lingua* Lhet Vydion, *id eſt, ſemitacentes, quoniam confuſè loquuntur.* Sed reiectis fabellis. In eam potentiam ſtatim excreuerũt, 470
vt Gothis, quo minùs Galliam totam occuparent obſtaculo fuerunt, vt videre eſt apud Procopium qui *Arboricos* pro *Armoricos*, & apud Sid. Apollinarim, qui *Britannos ſuper Ligerim ſitos* appellat, & Riothimus Rex horum Britannorum XII. millia in auxilium Romanorum contra Gothos eduxerit, vt apud Iornandem legimus. Bella autem quibus poſteà Carolum Magnum, & Francorum reges exercuerunt, Rhegino, & alij ſatis fusè declarant. Reliqui verò Britannorum, qui patriam in patria quæſiuerunt, in Occiduos inſulæ tractus naturæ munimentis, montibus & æſtuarijs obſeptos, ſcilicet in *Walliam*, quam nunc dicimus, & *Cornwalliam* ſe ſubduxerunt. Huius incolas Saxo Coꞃnƿealeꞅ, *Cornweales.* illius Bꞃitƿealeꞅ nuncupauit, Quod enim exterum & peregrinum, Welſh illis dicitur, vnde *Wallones* in Belgica, & *Vallachi* ad Danubium nomina traxerunt. Hi Britowalli *Briweales.* *Walli.* bellicoſiſſima gens, multis ſeculis libertatem ſub ſuis regulis tutati ſunt, licétque foſſa admirandi operis, quam Offa Rex perduxit, ab Anglo-Saxonibus fuerint diſcluſi, eorum tamen vrbes ferro flammáque ſubinde vaſtarunt, itidémq; ab illis grauiſſima quæque pertulèrunt. Nullo tamen modo induci potuerunt, vt ſeruitutis iugum ſubirent, nec vllâ ratione res componi, & funeſtiſſimum inter gentes odium reſtingui potuit, donec HENRICVS VII. ab illis oriundus ſalutarem manum iacentibus Britannis porrexerit, & HENRICVS VIII. in parem iuris, libertatíſque conditionem, atque nos ipſi Angli ſumus, acceperit. Ex quo tempore, & non paucis antè annis immobilem eorum fidem, obſequiúmq; Angliæ reges ſunt experti. Illi verò *Cornwalli* licet vires omnes ad patriæ ſalutem tuendam animoſè contulerint, citò tamen in Saxonum poteſtatem conceſſerunt,

vtpote nec numero valuerunt, nec regio ſatis a natura munita eos tutari potuit.

Hæc de Britannis & Romanis dicta ſufficiant. Sed cùm de incolis agatur non tacendum eſt, quod Zoſimus libro primo tradit, Probum Imperatorem *Vandalos*, & *Burgundos*, quos deuicerat in Britanniam miſiſſe, qui ſedes hic nacti vtilem operam Romanis præſtiterunt, quoties aliquis ſeditionem moliretur. Vbi verò ſederint neſcio, niſi in agro Cantabrigienſi. Geruaſius enim Tilburienſis meminit antiqui valli in illo agro, quod **Wandelſburg** vocat, Vandalorúmque opus fuiſſe dicit.

Vandali & Burgundi in Britannia.

Nec ſuſpicetur quiſpiam Conſtantij temporibus Pænos hic ſedes habuiſſe ex his Eumenij Rhetoris verbis, *Niſi furtè non grauior Britanniam ruina depreſſerat, quàm ſi perfuſo tegeretur Oceano, quæ profundiſſimo Pænorum gurgite liberata ad conſpectum Romanæ lucis emerſit.* Vetuſtus enim codex qui fuerat Humfredi Ducis Glouceſtrenſis, nunc eſt honoratiſſimi Baronis Burghlæi ſummi Angliæ Theſaurarij *pænarum gurgitibus* legit, De calamitatibus enim & pænis loqui videtur, quibus ſub Carauſio fuit affecta.

Quod Agathias in hiſtoriarum ſecundo habet, *Hunnica natione Britones ſunt*, nè quis inde Britannos in calumniam trahat, vel Hunnos exiſtimet. *Βίττοπες* etenim Græco codice, non Britones legi, teſtatus eſt mihi iampridem vir eruditiſſimus Franciſcus Pithæus, & nunc prodidit I. Lewenclaius.

Ad alios Britanniæ incolas nunc accedamus, & primùm ad Pictos, quibus primas in antiquitate poſt Britannos detulerunt hiſtorici. Hos Hector Boetius ab Agathyrſis, Pomponius Lætus, Auentinus, & alij à Germanis, nonnulli à Pictonibus Galliæ, Beda à Scythis deducit. *Contigit*, inquit, *Gentem Pictorum de Scythia (vt perhibent) longis nauibus in Britanniam perueniſſe.* Ego verò in tanta varietate quid ſequar non video, vt tamen quod res ſit dicam, & ſententiam meam proferam. Niſi hac in re venerabilis Bedæ authoritas omnibus omnium coniecturis præponderaret, Pictos non aliunde aductos, ſed ipſiſſimos fuiſſe Britannos, veram priſcorum Britannorum ſobolem exiſtimarem. Illos nimirum Britannos, qui ante Romanorum aduentum Borealem inſulæ partem inſedêrunt, quique ad hos, ſeruitutis

Picti.

iugum

iugum repellentes(vt eſt natio ſeruitutis impatientiſſima,) poſteà confluxerunt. Quemadmodum incurſante Saxone, Britanni, qui ſua libertate ſe abdicare nollent, in occiduas inſulæ regiones, montibus aſperas, *Walliam* & *Cornwalliam* ſe ſubduxerunt: ſic proculdubiò, Romano ardente bello, Britanni ne ſeruitutem,omnium malorum extremum ſubirent: in has Boreales partes,quæ cœli inclementia rigent, confragoſis locis horrent, & Oceani alluuionibus paludibúſque ſtagnant,ſe recepêrunt. Vbi nō tam ſuis telis,quàm ſuo cœlo, & ſydere armatæ, cum indigenis, quos ibi offendêrunt in numeroſam gentem ſuccreuêrunt. Author enim eſt Tacitus Romanorum hoſtes in hanc partem veluti aliam inſulam à ſocero ſuo Agricola ſubmotos fuiſſe, & nemini dubium quin Britanni fuerint, qui has remotiſſimas inſulæ partes incoluerunt. Quid omnes ne illos Britannos, Romanorum hoſtes, qui triginta millia armatorum contra Agricolam eduxêrunt,qui tantis cladibus Seuerum affecêrunt, vt vna expeditione ſeptuaginta millia Romanorum, & ſociorum deſiderârit, ad internecionem deletos ſomniabimus? vt aduenis è Scythia, aut Thracia locum præberent, & nulli in ſemen relicti eſſent. Tantùm abeſt, vt ego hoc credam niſi Beda ſcripſiſſet, vt potiùs affirmarim, illos ita auctos fuiſſe,vt ſolum,neque alere,neque capere poſſet, & proinde coactos Romanam prouinciam inundare, & quaſi obruere, quod poſteà, cùm Scoti adueniſſent, factum nouimus.Sed quia Beda ſcripſit,vt alij illo tempore *perhibuerunt*, credam ego cum illo Pictos illos ex Scythia ad Britannos illos ſeptentrionales acceſſiſſe. Ne quis tamen probabili mendacio me fidem accommodare opinetur: quod Picti ipſi Britanni fuerint, videor probare poſſe ex Pictorum more,nomine,& ſermone, quibus optimè cum Britannis conueniſſe videbimus.

Vt verò inter alia omittam, quòd nec Picti, vt prodit Beda, nec Britanni, vt ſcribit Tacitus, ſexum in imperijs diſcreuerint,aut fœminas a ſceptris excluſerint: ritus ille pingendi, & coloribus ſe oblinendi vtriq; genti communis erat. De Britannis iam anteà docuimus, de Pictis pro nobis docet Claudianus,qui canit *Mos.*

Nec

Nec falſo nomine Pictos

Edomuit.

Et alibi *Perlegit exanimes Picto moriente figuras.*

Nec minus diſertè Iſidorus. *Non abeſt genti Pictorum nomen a corpore, quod minutis opifex acus punctis, & expreſſos natiui graminis ſuccos includit, vt has ad ſui ſpecimen cicatrices ferat, Pictis artubus maculoſa nobilitas.* Iam exiſtimabimuſ-ne hos Pictos, Germanos fuiſſe, qui hoc pingendi more nunquam ſunt vſi, aut Agathyſos Thraciæ tanto ſpatio diſſitos? vel potiùs ipſos Britannos, cùm in eadem ipſa fuerint inſulâ, & eundem pingendi morem retinuerint.

Nomen. Nec alio nomine, quàm *Britanni,* Dioni, Herodiano, & Vopiſco vocantur barbari illi, qui ex Septentrionali illa ora Romanos exercuerunt. Auſonius illos *Caledonios* Britannos vocat (forſitan quod dùri, & aſperi id enim *Kaledion* Britannicè ſignificat) dum viridi muſco glareâ diſtincto eorum colorem aſſimulat in illo verſu

Tota Caledonijs talis pictura Britannis.

Tacitus etiam paſſim Britãnos vocat, quòd tamen ex rutilis comis, & magnis ârtubus eorum originem è Germania coniectat, rectiùs mea opinione diuinaſſet, ſi rubedinem illam, & magnitudinem in Septentrionalem cœli inclinationem retuliſſet. Sub *Septentrionibus,* inquit Vitruuius, *nutriuntur gentes immanibus corporibus, colore fuſco, directo capillo, & rufo.* Caledones item, qui ſine controuerſia erant Britanni, eandem cùm Pictis fuiſſe gentem quodammodo innuit Panegyricus, cùm ſcribit *Caledonum, aliorũmq; Pictorum ſyluas, &c.* quaſi etiam Caledones Picti fuiſſent. Cæterùm vt hi longo iam tempore, non alio, quam Britannorum nomine innotuerunt, ídq; à depictis corporibus: ſic poſteà circa tempora Maximiani & Diocleſiani (nec anteà Pictorum nomen apud ſcriptores occurrit) cùm Britannia tàm diù prouincia fuiſſet, vt incolæ prouincialem Latinam imbibiſſent, PICTI, vt videtur, dici cœperunt, ad diſtinctionem eorum, qui ſocij Romanorum erant, Britanníq; dicebantur. Et vnde Picti dicerentur? niſi quòd ſe depingerent. Si quis verò ſit, qui non credat Britannos noſtros linguam Latinam prouincialem vſurpaſſe, næ ille nouerit, quantopere

perè Romani laborarint, vt Prouinciæ loquerentur Latinè, nec viderit quanta vis Latinarum dictionum in Britannicam linguam irrepſerit, vt Taciti authoritatem non vrgeam, qui ſcribit Britannos Domitiani tempore, Latinæ linguæ eloquentiam concupijſſe. Quantum verò ad Pictorum nomen attinet, hunc ſcrupulum Flauij Vegetij authoritas facilè eximat, qui quodammodo demonſtrat Britannos hoc vocabulo *Pictæ* eodem planè ſenſu, quo Latini, pro re colorata vſos fuiſſe. Britannos enim noſtros ſcribit PICTAS vocaſſe ſcaphas illas exploratorias, quarum vela, & funes Veneto colore erant intincta, & quarum nautæ, & milites Venetam veſtem induti erant. Certè ſi naues ob vela Veneto colore infecta PICTAS vocarint Britanni, quid impedit, quo minùs populum varijs coloribus depictum & inprimis Veneto (is enim glaſtinus eſt è glaſto) PICTOS appellauerint. *Lib 4. cap.37.*

Ex lingua quò minùs pluribus argumentemur in cauſſa eſt, quod Picticæ linguæ vix verbulum ex authoribus colligi poſſit: eandem tamen cum Britannica fuiſſe videtur. Beda ſcripſit, vallum incipere in loco, qui Pictorum ſermone *Penuahel* appellatur, & *Pen-gwall* Britannis caput, ſiue principium valli expreſſè ſignificat. Toto etiam illo inſulæ tractu, quem Picti tenuerunt (erat ea pars Scotiæ Orientalis) plurimorum locorum nomina originem Britannicam ſapiunt, vt *Morria, Marnia,* quòd regiones ſint maritimæ, à *Mor* Britannico. **Aberden, Aberlothnet, Aberdoꝛe, Aberneith**, i. oſtium Deni, Lothnetti, Dori, Neithi; ab *Aber* quod Britannis oſtiũ denotat. **Strathbogy, Strathdœ, Strathearn.** i. vallis Bogy, Dee, & Earne, à *Straith*, quod Britannicè vallis eſt. Ipſa etiam primaria Pictorum ſedes non aliam, quàm Britannicam originationem agnoſcit, Edenburgum dico, quam CASTRVM ALATVM vocat Ptol. *Aden* enim ala Britannicè dicitur. Nec in argumenti locum arripiam, quod nonnulli Pictorum reguli Bridij ſint dicti, id eſt Britannicè, vt ſępiùs diximus, depicti, Nec quòd Ninianus Britannus illos ad Christi fidem, & religionem conuerterit. Ex his vtique quicquid Beda dicit, linguam Pictorum à Britannica non diuerſam fuiſſe, & proinde gentes non diuerſas non abſurdè concludatur. *Lingua.*

Nec

Nec eſt cur quis mirêtur, quòd Picti gentilibus ſuis Britannis tantas clades intulerint, cùm videamus hodie in Hibernia, illos qui Anglico parent imperio, nullos adeò infeſtos hoſtes habere, quàm gentiles ſuos ſylueſtres Hibernicos. *Quemadmodum enim,* vt Paulus Diaconus habet, *Gothi, Hyppogothi, Gepidi, & Vandali, nomen tantùm mutantes, vna eademq; lingua vſi,* infeſtis ſignis ſæpe inter ſe concurrêrunt; ſic etiam Picti, & Britanni, maximè, cùm hi iam eſſent Romanorum ſocij. Hæc erant, qualiacunque ſunt, quæ mihi manum quaſi iniecêrunt, & animum ferè induxêrunt, vt Pictos Britannorum reliquias iudicarim: ſed hæc forſitan eleuat Bedæ authoritas, & vincat valeátque præ his coniecturis tanti viri ſententia. Pictos hos in DICALIDONIOS, & VECTVRIONES diuidit Ammianus Marcellinus, *Deucalidonios* legerim ego, & ad occiduam Scotiæ oram, qua Deucalidonius Oceanus irrumpit reſediſſe exiſtimo. Quãquam hos ſic dictos, quaſi nigros Calidonios opinatus fuerim (*Dee,* enim nigrum Britannis ſignificat) quemadmodum Hiberni hodiè eius tractus Scotos, *Duf Allibawn,* i. nigros Scotos vocant, & Britanni prædones ex hac ora mare infeſtantes, *Y lu du.* i. exercitus ater, dixerunt. A ſitu tamen nomen traxiſſe ſtatuo. Etenim *Deheu Calidonij,* Caledonios dextrorſum habitantes, i. ad occaſum notat. Vt Picti alij qui ſiniſtrorſum tenuerunt, i. ad ortum, (quem ſiniſtralem plagam vocat Nennius) *Vecturiones* dicti fuerant, deflexo fortaſſe à *Wetthy* vocabulo, quod ſiniſtram Britannis ſignificat, quos VERNICONES corruptè apud Ptolemæum dici ſuſpicantur nonnulli. Antiquum fragmentum Saxonicum Peȝþeoꞃn vocare videtur, ſic enim inimicam Britannis gentem nominat, cùm ipſos Pictos **Pehits** Saxones appellârint. Vnde apud Whitkindum *Pehiti,* pro Picti paſſim legitur.

Deucaledonij. Vecturiones.

Mores horum Pictorum, ſiue priſcorum, & barbarorum Britannorum nunc ſi legere libeat, è Dione, & Herodiano habe. *Mænia non habent nec vrbes: agros nullos colunt: de præda & venatione, fructibúſque arborum viuunt: nam piſces, quorum ibi maxima eſt & innumerabilis copia, non guſtant. Degunt in tentorijs nudi & ſine calceis: vtuntur communibus vxoribus, liberoſque omnes alunt. Apud hos populus magnâ ex parte principatum tenet:*

Pictorum mores.

tenet: latrocinantur libentiſſimè: militant de curribus: equos habent paruos & celeres: pedites currunt celerrimè: dum ſtant firmiſſimi ſunt. Horum arma ſunt ſcutum & haſta breuis, in cuius inferiore parte p.mum eſt ex ære, vt dum concutitur, hoſtes ſonitu perterrefaciant. Pugiones quóque habent: ſed in primis famem, frigúſque, ac labores omnes perferunt. Nam merſi in paludibus capite tenus, per multos dies inediam ſuſtinent: in ſyluis autem, corticibus átque radicibus arborum aluntur. Certum cibi genus parant ad omnia, quem ſi ceperint, quanta eſt vnius fabæ magnitudo, minimè eſurire aut ſitire ſolent. Herodianum iam audi. *Neque veſtis vſum cognorunt, ſed ventrem atque ceruicem ferro incingunt, ornamentum id eſſe, ac diuitiarum argumentum exiſtimantes, perinde vt aurum cæteri barbari, quin ipſa notant corpora pictura varia, & omniſariàm formis animalium, quocirca ne induuntur quidem, videlicet picturam corporis ne adoperiant. Sunt autem bellicoſiſſima gens, atque auidiſſima cædis tantùm ſcuto anguſto, lanceaque contenti, prætereà gladio nudis corporibus dependente, loricæ ac galeæ penitùs ignorant vſum, impedimentum id eſſe tranſgrediendis paludibus arbitrantes.*

Nunc reliquum eſt, vt attexam, hos Pictos, cùm primum per ſe, poſteà cum Scotis fæderatis hanc Romanorum prouinciam afflixiſſent, demùm ab ipſis Scotis ex Hibernia influentibus ita obtritos fuiſſe, vt in eorum nomen, & nationem tandem conceſſerint. Quod idem accidit potentiſſimæ Gallorum nationi, qui à Gothis & Francis deuicti in Francorum nomen quaſi ſubitos abierint.

Quòd Panegyricus innuit ante Cæſaris tempora Britanniam, *Pictis & Hibernis hoſtibus aſſuetam fuiſſe*, more ſui temporis loqui videtur, certè Picti nomine, eo tempore in Britannia non erant. Quòd etiam Sidonius Apollinaris in Panegyrico ad ſocerum cecinerit,

Victricia Cæſar
Signa Caledonios tranſuexit ad vſque Britannos,
Fuderit & quanquã Scotum, & cum Saxone Pictum.

Non poſſum non exclamare cum altero Poëta,

Sit nulla fides augentibus omnia Muſis.

Hæc Cæſar effusè in ſuis ipſius laudibus prodigus, nunquam reticuiſſet, ſi modo præſtitiſſet. Sed hi non diſſimiles videntur

videntur bonis illis, & doctis hac ætâte ſcriptoribus, qui dum Cæſaris hiſtoriam conſarcinant, illum Francos in Gallia, & Anglos in Britannia deuiciſſe ſcribunt, cùm illo tempore, nec in hac Anglorum, nec in illa Francorum nomen vel fando auditum fuiſſet, vtpote qui multis pòſt ſæculis in has regiones deuenerunt.

Pictones Galliæ eandem cum noſtris Pictis fuiſſe gentem, cum Ioanne Picardo credere non auſim, cùm Pictonum nomen in Gallia etiam Cæſaris ætate fuerit celeberrimum, & noſtri nuſquam Pictones dicantur: vno tantùm Panegyrici loco *Pictonum* pro *Pictorum*, librariorum incuria ſubrepſiſſe ſcio.

SCOTI.

PRoximum à Pictis locum inter Britanniæ gentes Scoti ſibi vendicant, quorum ἔτυμος, & origo, ita σκοτίζεται, & caligine circumfuſa latet, vt ipſe perſpicaciſſimus Buchananus vel parùm viderit, vel ſibi viderit, intúſq; cecinerit: omnium enim expectationem hac in re planè fefellit. Hinc ego iam diu me ſuſtinuerim, ne in hanc arenam deſcenderem, & cum alijs, fabulas admirando, ſuauitèr ineptirem. Ad Deos enim æquè probabiliter Scotorum origo referatur, quàm ad illam Scotam Pharaonis Ægyptij ſomniatam filiolam. Sed vt hæc opinio è ſuperſtitione, & imperitia rudis antiquitatis enata, etiam à candidioribus Scotis reijcitur; ita altera illa recentior à Græco fonte deducta, quòd Scoti dicantur quaſi σκότιοι. i. furto concepti, vt in gentis fortiſſimæ contumeliam ab inuidis excogitata, mihi prorſus exploditur. Nec Florilegi noſtri è Saxonica lingua petita originatio mihi arridet, Scotos nimirùm appellari quòd ex confuſa gentium colluuione prognati fuerint; *Scot*, inquit, *illud dicitur quod ex diuerſis rebus in vnum aceruum aggregatur*. Sed cùm ſuos habeat Scotia alumnos, qui reiectis huiuſmodi fabellis, originem ex intima antiquitate, potiùs quàm è ſuo ſenſu depromant, & ſuæ, patriæque gloriæ

gloriæ optimè conſulant, ſi in hanc rem totam curam omnémq; animum ponerent; intendam ego tantùm digitum ad fontes, vnde veritatem hauriant, proponámq; nonnulla quæ illos diligentiùs perpendere velim. Nam ego in hac re Scepticus. Et primùm de origine, poſteà de loco vnde in Hiberniam tranſmigrarint. Conſtat enim illos ex Hibernia in Britanniam tranſmiſiſſe, nam & Iſidorus Hiberniam à Scotorum gente SCOTIAM vocat, Scotóſque Hiberniam coluiſſe Oroſius, Beda, & Eginardhus ſunt teſtes omni exceptione maiores. Sed ad ea quæ Scotos perpẽdere velim.

Cùm qui veri & genuini ſint Scoti, hoc Scotorum nomẽ non agnoſcant, ſed aliàs ſe *Gaoithel*, & *Albanach* indigitent, cúmque populi plurimi alijs ac ipſi vtuntur, à vicinis inſigniantur nominibus, quibus gentium origines ſæpè ſubindicantur: vt Pannoniæ inferioris incolæ qui ſe *Mægaros* dicunt. *Hungari* Germanicè vocantur, quòd origine ſint Hunni, Syluæ Hercyniæ accolæ, qui ſibi *Czechi* nominantur, alijs *Bohæmi* appellantur, quòd à Boijs ſint orti, Africæ incolas, qui & ſuum ſibi nomen habent, *Alarbes* Hiſpanis dicuntur, quòd ſint Arabes, & ipſi Hiberni, & Britanni nos Anglos non alio vocant nomine, quàm Saſſon, quòd à Saxonibus originem ducamus; velim vt Scoti primùm perpendant, num ſic dicti fuerint à vicinis quaſi Scythæ. Quemadmodum enim Germani inferiores *Scythas* & *Scotos* vno nomine Scutten appellant, ſic Britannos noſtros vtróſq; *y-Scot*, dixiſſe è Britannicis ſcriptoribus obſeruatum eſt. Vnde Nennius Britannus. *In quarta*, inquit, *mundi ætate Scythæ Hiberniam obtinuerunt.* Alfredus Rex qui Oroſij hiſtoriam ante ſexcentos annos in Anglicam linguam tranſtulit, Scotos in Scyttan conuertit: noſtríq; qui proximè Scotiam habitant, non Scotos, ſed Skyttes & Skets, ſæpè appellitant. Ipſi etiam Hibernicorum hiſtorici Nemethum *Scytham*, & longo poſt tempore Delam è Nemethi progenie, id eſt, è Scythicâ, inter primos Hiberniæ habitatores connumerant. Eadem quoque olim Scotis quæ Scythis feritas, vndè Prudentio poetæ Chriſtiano *Semifer Scotus*. Nam præterquàm quòd vtriq; cibi execrandi fuerint humana viſcera. (Hoc enim B. Hieronimus, & Strabo produnt) cruorem è vulneribus interemptorum ebibunt, fœdus

Scotorum origo.

fœdus mutui ſanguinis hauſtu ſanciunt, & de numero cæ-dium honorem creſcere arbitrantur ſylueſtres Scoti & Hi-berni, vt olim Scythæ. Accedit huc grauiſſimorum etiam virorum authoritas, Ciſneri in præfatione ad Crantzium, & Reineri Reineccij, qui ſcribit. *Supereſt à Scythis gens Sco-torum in Britannia, quod morum feritas vetus oſtendit, Nam An-thropophagi erant Scoti, vti etiam Scythæ.* Neſcio an huc faciat quòd *Vallem Scythicam* inter Scotos Gildas nominet, ſic e-nim habet Pariſienſis æditio, vbi alij nullo ſenſu *Styticam vallem* legunt. Dubito etiam cùm Getæ, & Scythæ ijdem fuerint, num Hibernos noſtros Propertius innuat, dum canit,

Tom. primo pag. 37.

Hiberniq; Getæ, pictóq; Britannia curru.

Vnde Scoti in Hiberniam venerunt.

At Scotis ſuus honor conſtare non poſſit, niſi ex Hiſpania in Hiberniam deducantur, hoc enim & ipſi, & eorum hiſto-rici vehementèr, tanquam pro aris & focis, contendunt. Opera itaque luditur, ſi Scythas in Hiſpania non inuenia-mus. Scythas autem in Hiſpania fuiſſe, (vt taceam Scythi-cum in Cantabris promontorium Hiberniæ proximum, & quòd Strabo ſcribit, Cantabros cum Scythis moribus & fe-ritate conueniſſe) Silius Italicus ex Hiſpania oriundus a-pertiſſimè docet. CONCANOS enim Cantabriæ gentem è Maſſagetis, id eſt, Scythis procreatos hoc verſu oſtendit.

Lib. 3.

Et quæ Maſſagetem monſtrans feritate parentem,
Cornipedis fuſâ ſatiaris Concane venâ.

Pauculis interiectis verſibus, Sarmatas quos Scythas fuiſſe fatentur omnes, Suſanam Hiſpaniæ vrbem conſtruxiſſe docet, dum canit.

Sarmaticos attollens Suſana mores.

Ab his Sarmatis, ſiue Scythis, *Luceni*, quos in Hibernia locat Oroſius, prognati videntur (cùm Suſanam inter Lu-cenſios Hiſpaniæ reponunt ipſi Hiſpani) vti à Concanis il-lis *Gangani* Hiberniæ. Lucenſij enim & Concani inter Cantabros erant vicini, vt Luceni & Gangani in illa Hi-berniæ ora, quæ Hiſpaniam proſpectat. Si quis roget qui-nam illi Scythæ fuerint, qui in Hiſpaniam deuenerint, pla-nè neſcio, niſi Germanos exiſtimes, & velim vt ipſi Scoti al-tiùs conſiderent. Germanos verò iam olim in Hiſpaniam pene-

penetrauiſſe, præter Plinium, qui *Oretanos* Hiſpaniæ, *Germanos* vocat, Seneca natione Hiſpanus docebit. *Pyrenæus*, inquit, *Germanorum tranſitus non inhibuit, per inuia, per incognita verſauit ſe humana leuitas*. Germanos autem Scythas dictos fuiſſe non ſolùm ex Ephoro, & Strabone colligitur, qui gentes ad Arctum omnes Scythas vocârunt, ſed etiam ex Plinio. *Scytharum*, inquit, *nomen vſquequaque tranſit in Sarmatas, atque Germanos*. Teſtiſque eſt Auentinus, Germanos ab Hungaris *Scythas* & *Scythulas* denominari. Si non ab his exorti ſint Scoti, velim ſecum perpendant, num Barbari illi fuerint, quos ex Gallæcia Hiſpaniæ Conſtantinum Maximum expuliſſe, Regis Alphonſi Chronica produnt. Ex illa enim parte in Hiberniam ſe demigraſſe volunt. Si quærant, qui fuerint illi Barbari, non dubito quin iuxtà mecum ſentient Germanos fuiſſe: Gallieno enim imperante, *Germani vlteriores*, inquit Oroſius, *abraſa potiti ſunt Hiſpania*; *& Germani vlteriores qui fuerint niſi Scythæ?* At Aurelius Victor, quem Andreas Schottus ædidit, Germanos illos Francos vocat. Cùm autem Francos eoſdem fuiſſe qui *Cauci* & *Menapij* priùs dicti eſſent, probabile videtur *Caucos*, & *Menapios* quos in Hibernia ſtatuunt Geographi, ab illis fuiſſe ſatos. Quandoquidem verò Franci illi, ſiue Cauci, & vlteriores Germani è Germania ſoluentes longiſſimè in Oceanum furoris æſtu eueherentur, & vt inquit Nazarius ad Conſtantinum, Hiſpanorum etiam oras armis infeſtas, per hæc noſtra maria, habuerint: quis credat illos Hiberniam vberrimam inſulam & ad Hiſpaniam infeſtandam oportunam exucco Cantabriæ ſolo poſthabuiſſe? Verumenimuerò, vt Caroli Magni ætate, & poſteà Norwegi è Scandia ſæpe Hiberniam aggreſſi ſunt, ſedéſque ſibi fixerunt: ita Francos & Caucos idem anteà feciſſe opinari liceat, ſatíſque probabilitèr, & hinc in Hiſpaniam tranſmiſiſſe, indéque à Conſtantino Magno exturbatos huc receſſiſſe. Credibile item eſt plures huc poſteà confluxiſſe, tùm cùm Vandali, & Gothi omnia in Hiſpania in fumum & cinerem verterẽt, atque etiam cùm Saracenorum procella Hiſpanos percelleret, & in Gallitiam, & Cantabriam plurimos conijceret. Sed hæc viderint ipſi Scoti, ſit mihi ſatis quòd quaſi nubem ſubmouiſſe velim.

De conſolatione ad Albinum.

Lib. 4. cap. 12.

Vaſſæus.

Quia verò Gothorum in Hiſpania meminerimus. Qui fit, quæſo perpendant ipſi Scoti, quòd Hiberni Scotorum ataui, & ipſi Scoti ſe *Gaiothel*, linguam ſuam *Gaiothealg*, & eam Britanniæ partem quam primò occuparunt *Argathel* nominârint: vnde hæc nomina promanâſſe dicant, à Gallæcis Hiſpaniæ, an à Gothis? Cur quæſo hoc *Gaiothel* à Gothis non profluxerit, perinde ac *Cathalonia* in Hiſpania, & *Gaſcoyn* in Gallia? & Gothos hæc nomina indidiſſe produnt doctiores. A lingua nulla hîc argumenta peti poſſunt, cùm Gothicæ linguæ nulla ſuperſint veſtigia, & ipſa Hibernica cum alijs Europæ linguis, niſi cum Germanica & Britannica, nullam habeat affinitatem. Quàm verè ſcribit Huntingdonenſis. *Scoti ex Hiſpania in Hiberniam quarta mundi ætate venerunt, pars eorum quæ adhuc remanſit eâdem vtitur lingua & Nauari vocantur,* quàm verè inquam dixerit, alij dixerint. Dauidem verò Chambres Scotum hîc omitto, qui à Ieſuitis acceperit Scotorum linguam in India orientali vſurpari. Vereor ne diſiunctiſſima regio non mentiendi, ſed mendacium dicendi libertatem viro credulo fecerit. Sin ex cultu argumenta hac in re depromi poſſint, idem hodie Scotis cultus & veſtitus, qui olim Gothis ex Sidonio ſtatim deprehenditur, qui dum Gothum deſcribit, planè Scotum Syluestrem depingit. *Flammei ſunt,* inquit, *croco, pedes perone ſetoſo talos ad vſque vinciuntur. Genua, crura, ſuræque ſunt ſine tegmine, veſtis alta, ſtricta, verſicolor vix appropinquans poplitibus exertis. Manicæ ſola brachiorum principia velantes. Viridantia ſaga limbis marginata puniceis. Penduli ex humero balthei. Aurium legulæ, crinium ſuperiacentium flagellis operiuntur.* (Sic enim multifidos & diſcriminatos Scotorum & Hibernorum crines rectè flagella dixeris) *Lanceis etiam vncatis* (vncinata tela vocat Gildas) *ſecuribúſque miſſilibus vtuntur.* Si hic non ſit ipſiſſimus Hiberno-Scotorum cultus, ipſorum iudiciū eſto. Simul velim conſiderent hæc Giraldi Cambrenſis verba ex libro primo de inſtitutione principis. *Cùm Maximus de Britannia in Galliam cum robore virorum, & virium, nec non & armorum inſulæ toto ad occupandum imperium tranſuectus fuerat, Gratianus & Valentinianus fratres, & conſortes imperij gentem hanc Goticam rebus in bellicis fortem, ac ſtrenuam, ſibi quoque vel confederatam, vel ſubiectam, & imperialibus beneficijs obſtrictam*

Sigonius.

Gothorum, & Syluestrium Scotorum idem habitus.

à

à Scythiæ finibus in aquilonares Britanniæ partes ad Britones infeſtandum, & tyrannum cum iuuentute reuocandum nauigio tranſmiſerunt. Illi verò tùm quoniam pro innata Gothorum bellicoſitate præualidi fuerunt, tùm quoniam inſulam viris, ac viribus vacuam inuenêrunt; Boreales eiuſdem partes ac prouincias non modicas ex prædonibus accolæ facti ſibi vſurpatas occupauerunt. Qui verò fuerint hi Gothi, ſi non Scoti indicarint alij, & fortaſſe ex Procopio lucem aliquam habeant, apud quem Beliſarius Gothis expoſtulantibus, quòd Siciliam Romanis conceſſiſſent, in hæc verba reſpondet. *Et nos item Britanniam Gothos habere ſibi permittimus Siciliæ longè præſtantiorem, Romanorum quondam ditionis effectam. Par enim eſt, vt qui priores beneficia contulere, vel gratiam pacem vt referant, vel benefactorum viciſſitudinem.* Huc etiam referenda videntur, quòd Fergusium Scotum Alarico Gotho in direptione Romæ comitem fuiſſe ſcribunt Scoti, quod Genſricum Vandalorum regem in Scotiam, & Britanniam tranſiſſe tradit Irenicus, quódque Cambrenſis prodit *Gaidelos*, id eſt, Scotos, vt ſtirpem, ſic nomen à Vandalis traxiſſe, quos eoſdem cum Gothis fuiſſe docet P. Diaconus. Nec fraudi Scotico nomini eſſe poteſt ſe Gothorum prolem agnoſcere, cùm potentiſſimi Hiſpaniarum reges hinc ſtemma ducere gloriantur, & apud Italos nobiliſſimi quique à Gothis, vel genus ducunt, vel ementiũtur. Ipſeq; Imperator Carolus Quintus è Scandia, & Gothiæ tractibus totius Europæ nobilitatem exortam fuiſſe, ſeriò dictitare ſolebat. Nunc, vt verbo dicam, perpendere Scotos velim, nùm Scoti Germani illi Scythæ fuerint, ad quos poſteà Franci ſiue Germani ex Hiſpania exturbati, & Gothi ſiue Vandali acceſſerint, cùm Hiſpania funeſtiſſimis bellis vreretur. Interímque meminerint me nihil aſſeueraſſe, ſed tantùm quædam ſubindicaſſe, quæ ad hanc rem facere quodammodo videantur. Ex quibus ſi Scotorum origini lux nulla affulgeat, alias quærant: malè enim metuo, ne quod ad originem ſpectat, σκοτεῖνοι ſemper fuerint.

Lib. 2 de bello Gothorum.

Lib. 6. cap. 25.

Leuinus Lemnius.

De tempore, quo in Britanniâ primas ſedes poſuêrunt, nonnulla eſt quæſtio. Litémq; Humfredo Lhuido Antiquario optimo Buchananus Poeta optimus intendit. Sed ſi quid video, cauſa cadet. Nunquam enim Scotorum nomen

Quando Scoti in Britanniam aduenerint.

G.Buchananus.
H.Lhuidus.

è ſcriptoribus ante Conſtantini Magni tempora eruet Quod quia Lhuidus aſſerit,in hominem irruit,iugulum petit, duobúſq; miſellis argumentis tranſfodere conatur, vno ex Panegyrico, ex coniectura altero. Quòd Panegyricus vetuſtus habet, Britanniam Cæſaris tempore Hibernis aſſuetam fuiſſe hoſtibus. Ideo ſi dijs placet, Scoti eo tempore in Britannia ſedes habuerunt, ſed nec Hibernos illos ſedes tunc habuiſſe,nedum Scotos fuiſſe doceri poſſit. Coniectura autem non ſua eſt,ſed literatiſſimi illius Ioſephi Scaligeri. Ille enim in Notis ad Propertium dum obitèr carmen illud è Senecæ ludo mendaret.

Ille Britannos vltra noti littora ponti,
Et cæruleos ſcuta Brigantes dare Romuleis
Colla cathenis iuſſit,& ipſum noua Romanæ
Iura ſecuris tremere Oceanum.

Scotobrigantes legit, & ſtatim exclamat, Scotos ſibi iam originem debere ſuam, ſed ego inuitus ſecum huic opinioni non acclamo,qui illum in multis cum eruditionis admiratione ſemper ſuſpexi. Non enim è libris, ſed ex ingenio eſt hæc coniectura, & ſenſus ferat, vel *cæruleos ſcuta Brigantes*, vt libri omnes habent, vel *Cæruleos cute Brigantes*, vt legit doctiſſ. Hadr. Iunius. Buchananus tamen, qui maluit cum ſuo,& alterius acumine delirare, quàm cum receptâ lectione rectè ſentire, huic coniecturæ mirificè applaudit. Primùm quòd authores non produnt Britannos ſcuta pinxiſſe, Indè quòd differentiæ gratiâ *Scoto-Brigantes* dixit, vt diſtingueret à Brigantibus Hiſpaniæ, & Hiberniæ. Poſtremò quòd Britannos, & Brigantes hoc carmine ſeparat, velut nationes diuerſas. Sed ſi quis hæc excutiat, quid impedit quo minùs ſcuta pingerent, qui ſe, & currus pinxerint? Cur ad differentiam nouum verbum *Scoto-Brigantes* procuderet? Cùm cæruleos appellat, & à Claudio iubactos ait, non ab alijs Brigantibus ſatis diſtinguit? Sed illa obſeruatio de Britannis, & Brigantibus, quaſi diuerſis nationibus, vix Poetam ſapit, quem Poetica illa loquendi forma καθ' ὅλον, καὶ μέρη latere non potuit. Quare cùm hæc cauſæ nihi proſint, Egeſippum (qui vulgò vetuſtus admodùm creditur) quaſi ſuccenturiâtum pro vetuſtate aſſerenda, à m

Scot

Scoti habebunt: Scribit enim ille, vbi de Romanorum magnitudine agit, *Tremit hos Scotia quæ terris nihil debet. Tremit Saxonia inacceſſa paludibus*, Sed audi, hic poſt principia ſtabit; poſt Conſtantini enim tempora vixit, vt ex ipſo videre eſt: nec ex hoc magis probari poſſit Scotos in Britannia habitaſſe, quàm ex illo Sidonij verſu, quem modò attuli. Gerræ itaq; ſunt, quòd Scoti ſcribunt Scotorum nomen, & regnum, plurimis ante Chriſtum natum ſæculis in Britannia floruiſſe. Sed tempus illud ex Giraldo habe, *Nello magno*, inquit, *Hiberniæ monarchiam obtinente, ſex filij Muredi regis Vitoniæ, Boreales Britanniæ partes occupàrunt. Vndè ab his gens propagata, & ſpecificato vocabulo Scotia vocata, vſq; in hodiernum, angulum illum inhabitat*. Hoc verò accidiſſe eo tempore, quo Romana res apertè nutaret, hinc colligitur. Imperante apud Hibernos Lagerio Nelli illius filio, in Hiberniã venit Patricius Apoſtolus Hibernicus, cùm annus à Chriſto nato quadragenteſimus quadrageſſimus primus ageretur. Vt in Honorij Auguſti tempora hoc incidiſſe videatur. Tunc enim, cùm anteà per incerta vagãtes, vt habet Ammianus, diu Britanniam, & condicta limitibus loca diuexaſſent, ſedes in Britannia poſuiſſe videntur. Ipſi verò tunc ſe ex Hibernia redijſſe volunt, quò antè à Romanis, & Britannis profligati ſe ſubduxerant, & illud Gildæ de hoc tempore intelligunt. *Reuertuntur impudentes graſſatores Hiberni domum, poſt non longum tempus reuerſuri*. Sub hoc tempus Reudam, cuius meminit Beda, ſibi ſedes in hac Inſula ferro, aut amicitia vindicaſſe credunt nonnulli. A quo duce, inquit ille, vſque hodie *Dalreudini vocantur: nam lingua eorum Dal partem ſignificat*, & ab hoc Reuda eſſe exiſtimant alij, quod nobis Redſhanks vocati fuerint. Illum etiam Simonem Brechum, quem ſuæ gentis cõditorem aſſerunt Scoti, his temporibus floruiſſe opinio eſt. *Sinbrech* verum hominis nomen erat, id eſt, *Sin* lentiginoſus, vt apud Fordonum legitur; Forteàn Brichus ille fuit qui circa Patricij ætatem cum Thuibaio, Macleio, Auſpaco, Scotis, Britanniam vexauit, vt in Carantoci vita legimus. Cur autem Scoti, qui in Britannia agitant, regionem illam quam inſident *Alban* & *Albin*, & ipſi Hibernici *Allabany* nuncupant, (vndè Blondo Scoti-Albienſes vocantur,) haud illiberalis erat diſquiſitio. Sed

Lib.5.cap.15.

 dixerint

dixerint Scoti, an hoc *Allabany* aliquid antiqui nominis Albionis in ſe veſtigium habeat, an ab albedine profluxerit quam *Ban* illi vocant, vt ſit quaſi *Ellan-ban*, id eſt, Inſula alba Scotis: vel ex Hibernia deuenerit, quæ *Banno* ſuis Poëtis appellatur, vt *Allabany* ſit vel altera Hibernia, vel ſecunda Hibernia. Hiberniam enim *Scotiam maiorem*, & Scotorum in Britannia regnum *Scotiam minorem* appellarunt hiſtorici. Cæterùm cùm Scoti ad Pictos in Britanniam acceſſiſſent, quamuis noſtros prælijs, & prædationibus continentèr laceſſerent, non tamen res Scotica ſtatim adoleuit, ſed in eo, quo appulêrunt angulo, diu delituerunt: nec, vt Beda innuit, per annos plùs minùs centum viginti ſeptem, contra Nordanhumbrorum regulos ſigna efferre auſi. Donec vno eodémq; tempore Pictos ferè ad internecionem deleuiſſent, & Northumbriæ regnum inteſtinis malis, Danorúmq; incurſionibus cõfectum, corruiſſet. Tunc enim omnis Septentrionalis Britanniæ plaga in Scotorum nomen conceſſit, vnà cum citeriori illa regione citra Cluidam, & **Edenburgh frith**. Illam enim Northumbriæ partem fuiſſe, & à Saxonibus poſſeſſam nemo repugnat; & hinc eſt quod omnes qui Orientalem Scotiæ partem tenent, & **Lawlandmen**, id eſt, inferiores vocantur, ſint origine Anglo-ſaxones, & Anglicè loquantur. Qui verò Occidentalem oram incolunt, **Hechtlandmen** dicti, id eſt, ſuperiores, ſint Scoti, & Hibernicè loquantur, infeſtiſſimíq; ſint illis inferioribus, qui Anglico idiomate vtuntur. Immanem feritaté Scotorũ ex D. Hieronimo, Prudentio, & alijs, barbarúmq; habitum ex Iſidoro, & Gilda, ſciens, hîc prætermitto, ne gentem præclariſſimam in calumniam ob vetuſtiſſimos mores patrios rapere viderer.

Lib. 1. cap. vlt.

Attacotti.

Vnà cum Scotis ATTACOTTOS bellicoſam hominem nationem Britanniam exagitaſſe author eſt Ammianus Marcellinus, quos è Scotica etiam gente fuiſſe coniectat H. Lhuidus: quàm verè neſcio, nondum enim video qui fuerint. Nec Attacoti fuiſſe videntur quos in vltima Aſia ſtatuit Plinius. Hoc ſolummodò ex Notitiarum libro conſtat, quòd ſub Romanis in ipſo imperij occaſu ſtipendia fecerint. Connumerantur enim inter auxilia Palatina intra Galliam, *Atecotti iuniores Gallicani, & Atecotti Honoriani ſeniores*.

ores,& intra Italiam *Atecotti Honoriani iuniores.* Ex hac adiectione *Honoriani*,ex barbaris illis fuiſſe videntur, quos Honorius Imp. in fœdus recepit, & in militiam adſcripſit.

Inter has etiam gentes, quæ Britanniam incurſarunt, AMBRONES reponit Ioannes Caius vir optimis curis exercitatus, & de Repub.literaria optimè meritus,quòd apud Gildam legerit,vbi de Pictis & Scotis agit. *Illi priores inimici,ac ſi ambrones lupi, profunda fame rabidi, ſiccis faucibus ouile tranſilientes,non comparente paſtore,alis remorum,remigúmq; brachijs, ac velis vento inuatis vecti terminos rumpunt, cædúntq; omnia.* Obuerſabatur bono ſeni, quod apud Feſtum legerat, Ambrones cum Cimbris in Italiam ſe effudiſſe. Et excidit illi aliud agenti *Ambronem*, vt notat Iſidorus, deuoratorem ſignificare. Nec,alio ſenſu verbum illud vſurpat Gildas,nec Monumethenſis, qui etiam Saxones *Ambrones* vocauit.

Ambrones. *Hiſt. Cantabr. pag.*30.

SAXONES.

CVM iam Romanum imperium ſub Valentiniano Iuniore, pluſquàm diuergeret, & Britannia noſtra iuuentute per crebros delectus exhauſta, Romanique militis præſidio nudata, Pictorum Scotorúmque impetus diutiùs ſuſtinere non poſſet: Vortigernus,cui rerum ſummam Britanni detulerant,vt rem proclinatam adiuuaret, Saxones è Germania in ſubſidium accerſiuit. Hi ſtatim,Hengiſto & Horſa ducibus, Ciulis ſuis (ſic pandos Myoparones vocarunt)Britanniam appellunt; vno & altero prælio proſpero euentu contra Pictos, & Scotos defuncti ,magnam ſibi gloriam addunt, maiores è Germania copias, acquieſcentibus in eorum virtute Britannis, euocant, qui pro limitibus excubarent, & maritimo bello hoſtes affligerent. *Guortigernus*(ſcribit Nennius)*ſuadente Hengiſto, in auxilium accerſiuit Octham,& Ebiſſam,qui cum quadraginta ciulis nauigantes circa Pictos,vaſtarunt Orcades inſulas, & occuparunt plurimas inſulas,& regiones trans* mare Freſicum, vſque ad confinia Pictorum.* Demùm verò cùm noſtrorum agros, cultus, & copias adamare

Saxones.

Saxones aduenerunt anno Chriſti 450.

*the Frith

adamare cœpiſſent, incolarum imbecilitate freti, ſtipendia non numerata, & commeatum non ſubminiſtratum cauſati, icto cum Pictis fœdere, in hoſpites Britannos bellum longè funeſtiſſimum mouent, conſternatos vbiq; obtruncant, agros depopulantur, vrbes excindunt, & poſt ancipites bellorum euentus, contra duo illa propugnacula belli, Aurelium Ambroſium, qui purpuram hic ſibi aſſumpſit, & bellicoſum Arturium, Britannos vberiori inſulæ parte, auitíſque ſedibus exuunt. Quo tempore, vt vno verbo dicam, paſſi ſunt miſerrimi incolæ, quicquid aut victor auderet, vel victus timeret. Auxiliares enim copię indies è Germania confluxerunt, qui in defeſſos Britannos bellum ſubinde redintegrarent, SAXONES nimirùm, IVTAE (ſic enim legendum non *Vitæ*) & ANGLI, qui proprijs his nominibus diſcreti erant, quamuis in commune Saxones vocarentur. Sed de his ſeorſim, & ſummatìm agamus, vt videamus, ſi fieri poſſit, gentis cunabula noſtræ.

SAXONVM, vt aliarum gentium, originem, & etymon non ſolùm monachi eruditæ antiquitatis ignari, verùm etiam recentiores limatuli iudicij homines cõmentitijs fabellis inuoluerunt, Alij á Saxone Negnonis filio, & Vandali fratre, alij à ſaxea natura, alij à Macedonij exercitus reliquijs, alij à cultellis, vnde rythmus eſt apud Engelhuſium

Quippe breuis gladius apud illos Saxa *vocatur,*
Vnde ſibi Saxo nomen traxiſſe putatur.

Crantzius autem à Cattis Germaniæ, & eruditus ille Capnio à Phrigibus deducit. Ex his quiſque quod placeat, ſequatur, Huiuſmodi enim opinionum commenta non ego conuellam. Amplectar tamen illam Germanorum eruditiſſimorum, qui Saxones à Sacis præſtantiſſimo Aſiæ populo ortos, & ſic dictos quaſi Sacaſones, i. Sacarum filij, & è Scythia, ſiue Sarmatia Aſiatica, cum Getis, Sueuis, Dacis, & alijs paulatim ſe in Europam effudiſſe opinantur. Nec ratione caret hæc eorum opinio, quæ Saxones ex Aſia deducit, in quo ortum, & multiplicatum genus humanum. Nam prærterquàm quòd Strabo ſcribit, *Sacas* illos, vt anteà Cimerij, longinquas inuaſiones feciſſe, & Armeniæ partem de ſuo nomine *Sacacenam* dixiſſe: etiam Saſſones, Sueuos, Maſſa-

Saxones à Sacis Aſiæ.

Lib. 11.
Melanctho.
Ciſnerus.

Maſſagetas, Dahos in illa Scythiæ parte collocat Ptolemæus, & obſeruat Ciſnerus, has gentes eandem propè in Europa conſeruaſſe vicinitatem, quæ ipſis olim inter ſe in Aſia fuerat.

Nec minùs probabile eſt, Saxones noſtros ab his vel Sacis, vel Saſſonibus Aſiæ veniſſe, quàm Germanos à Germanis Perſiæ, quorum meminit Herodotus, quod ipſi tamen ex linguæ affinitate quodammodo aſſeuerant. Nam **Fader, Muder, Brader, Tuchter, Band**, & ſimilia, in Perſica lingua hodie reperiri, pro patre, matre, fratre, filia, vinculo, innuit ſingulari eruditione Ioſephus Scaliger. Cæterùm cùm Saxones primùm orbi innotuêrunt, in Cimbrica Cherſoneſo, quæ nunc **Denmarke** agitarunt, vbi Ptolemæus illos ſtatuit, qui primus eorum mentionem fecit. Nec Saxones, vt habent nonnulli libri, ſed Axônes apud Lucanum veriùs legitur in illo verſu, *Michael Neander.*

longiſque leues Axônes in armis.

Ex hac Cimbrica Cherſoneſo, Diocleſiani tempore, littora noſtra infeſta habuerunt, illiſque propulſándis Carauſium noſtrum præfecerunt Romani. Poſteà Albim fluuium tranſuecti, partim in Sueuorum ſedes paulatim conceſſerunt, quæ nunc Saxonię Ducatus appellâtur, partim in Friſiam & Batauiam Iuliani temporibus delati Salicam nationem à Francis profectam deturbârunt. Vnde Romanorum funeribus paſti, ſæpenumerò in Romanorum prouincias irruperunt, & hanc inſulam diu infeſtârunt, donec ipſe Hengiſtus adueniret. Quem ex Batauia, ſiue Hollandia in Britanniam ſoluiſſe, & arcem illam Lugduni Batauorum, ſiue Leidæ conſtruxiſſe teſtantur Batauorũ annales, & nobilis ille illuſtri ingenio, & doctrina Ianus Douſa, qui in Oda Lugdunenſi ſecunda, canit de Burgo, ſiue arce illa loquens, Zoſimus.

Quem circinato mœnium vt ambitu,
Sic arcuatis fornicibus nouum
Putatur Engiſtus Britanno
Orbe redux poſuiſſe victor.

IVTAE, quos à Gutis, Getis, ſiue Gothis dictos multi arbitrantur *Iutæ.*

bitrantur (Geatun enim in MS. codice legitur) ſuperiorem Cymbricæ Cherſoneſi partem incoluiſſe certum eſt, quæ etiamnum Danis Juitland dicitur.

Angli. Quas verò ſedes *Angli* habuerunt, controuerſum eſt, nec vna ſunt omnes opinione. Plurimi in Weſtphalia ponunt, vbi Engern viſitur, & *Sueui-Angli* à Tacito & Ptolemæo memorati conſederunt. Alij in Pomerania, vbi Angloen oppidum floret. Sed quum hi in ſecretiora Germaniæ longiùs à mari porrigantur, alia noſtrorum Anglorum ſedes quærenda videtur, quàm vt inter Saxones, & Iutas quærerem iuſſit Beda. *Angli*, inquit, *de illa patria, quæ Angulus dicitur, & ab eo tempore vſque manere deſerta inter prouincias Iutarum & Saxonum perhibetur.* Cùm autem inter Iuitlandiam & Holſatiam antiquam Saxonum regionem, prouinciola ſit in Daniæ regno, quæ Angel hodiè dicitur, ſub Flemſburg ciuitate, me tandem auitam noſtram ſedem inueniſſe, & inde Anglos in hãc inſulam dimigraſſe, affirmare auſim. Quo in loco Saxones ſtatuere Ptolemæus videtur, vt non falſò cecinerit ille medij temporis Poëta,

Lib. 1. cap. 15. Sic legit MS. non Vitarum.

Angel *in Dania Anglorum ſedes.*

> - - - - - - - - *Saxonia protulit Anglos,*
> *Hoc patet in lingua, niueóq; colore.* - - - -

Horum Anglorum pars nonnulla in interiores Germaniæ tractus profecti Longobardis & Sueuis permixti in Italiam penetrarunt, & ſui nominis veſtigia in Engelheim Caroli Magni patria, *Ingolſtadio*, Engiburg, Englerute Germaniæ, & *Angleria* Italiæ reliquiſſe creduntur. Quæ autem nominis ſit ratio pronunciare non auſim. Faceſſat Angulus filius Humbli, & Angela regina, quos noſtræ gentis fuiſſe cõditores, blaterant inepti. Nec ab angulo nomen inditum arbitramur, quòd orbis ſit angulus, vt veteri illo verſu aſtruitur.

> *Anglia terra ferax, & fertilis angulus orbis,*
> *Inſula prædiues quæ toto vix eget orbe.*

Nec Goropij coniectura fidem, ſed potiùs riſum meretur, qui *Anglos*, ab Angle, i. hamo piſcatorio deducit, quòd vt inquit ille, omnia ſibi adhamarét, & fuerint, vt nos loquimur, Good Anglers, i. boni hamatores. Sed qui Engelberti, Engelhardi,

gelhardi, & eiuſmodi Germanicorum nominum etymologiam videt, facilè etiam Anglorum notationem viderit. Hi ſunt Germaniæ populi qui Britanniam occupârunt, quos vnam gentem fuiſſe, communiq; nomine nunc *Anglos*, nunc *Saxones* vocatos ex Gilda, Beda, Bonifacio, P. Diacono eruditiſſimus vir N. Ciſnerus collegit. *Saxones, Angli, & Iutæ gens vna.*

Gens verò erat bellicoſiſſima *animi magnitudine, corporis viribus, laborum tolerantia, Germanorum fortiſſimi habiti*, vt inquit Zoſimus, *Romanis maximè formidati, quia repentini*, vt habet Marcellinus, *virtute & agilitate terribiles*, vt inquit Diaconus. Homines ſtatura procera, membrorum compoſitione, & lineamentorum conformatione conſpicui. Vnde Witichindus Monachus de his Saxonibus. *Mirati ſunt Franci præſtantes corpore, & animo viros, & nouum habitum, arma quoq; & diffuſas ſcapulas cæſarie, & ſupra omnia ingentem animi conſtantiam. Veſtiti erant ſagis, & armati longis lanceis, & ſubnixi ſtabant paruis ſcutis, & cultellos magnos ad renes habent.* Primùm capillos ad cutem tondere niſi circa verticem, & lamina caput incingere, quod docet Sidonius de Saxone loquens. *Saxonum mores.*

Cuius verticis extimas per oras
Non contenta ſuos tenere morſus
Altat lamina marginem comarum.
Et ſic crinibus ad cutem reciſis
Decreſcit caput, additúrque vultus.

Inde capillos alere, & in ſcapulas diffundere ſoliti. Rei maritimæ peritiſſimi erant, qui diu ita piraticam fecêrunt, vt aſſueti ſalo, ſolum timerent: & ita maritima Britanniæ, & Galliæ vſque ad Hiſpaniam afflixêrunt, vt diſpoſiti fuerint per vtriuſq; regionis littora duces & milites ad eorum deprædationes coercendas, qui inde *Comites littoris Saxonici per Britanniam, & Galliam*, dicti fuerint. Illi nihilominùs ſæpiſſimè has oras vitilibus ſuis myoparonibus deprædati ſunt, quò ſpectant illi Sidonij Apollinaris verſus. *Littora Saxonica.*

Quin & Aremoricus piratam Saxona tractus
**Sperabat, cui pelle ſalum ſulcare Britannum* *i. Timebat.
Ludus, & aſſuto glaucum mare findere lembo.

Quanta immanitate per hæc littora graſſati ſunt, audi, ſi

Lib 8.Epiſt.ad Namantium.

ſi placet, ipſum Sidonium. *Nuncius*, inquit, *cum quo dum tui obtentu aliquid ſermocinanter extraximus, conſtanter aſſeuerauit, nuper vos claſſicum in claſſe ceciniſſe, atque inter officia nunc nautæ, modò militis, littoribus Oceani curuis inerrare contra Saxonum pandos myoparones, quorum quot remiges videris, totidem te cernere putes archipiratas: ita ſimul omnes imperant, parent, docent, diſcunt latrocinari, vt nunc etiam, vt quamplurimùm caueas, cauſa ſubſit maxima monendi. Hoſtis eſt omni hoſte truculentior. Improuiſus aggreditur, prouiſus elabitur, ſpernit obiectos, ſternit incautos; ſi ſequatur intercipit, ſi fugiat, euadit. Ad hoc exercent illum naufragia, non terrent. Eſt eis quædam cum diſcriminibus pelagi non notitia ſolùm, ſed familiaritas. Námque ipſa ſi qua tempeſtas eſt, hinc ſecuros efficit occupandos, hinc proſpici vetat occupaturos: In medio fluctuum ſcopulorúmque confragoſorum, ſpe ſuperuentus læti periclitantur. Præterea priuſquam de continenti in patriam vela laxantes, hoſtico mordaces anchoras vado vellant, mos eſt remeaturis, decimum quemq; captorum per æquales, & cruciarias pœnas, plus ab hoc triſti, quòd ſuperſtitioſo ritu necare, ſúbque collectam turbam periturorum, mortis iniquitate ſortis æquitatem diſpergere. Talibus ſe ligant votis, victimis ſoluunt & per huiuſmodi non tam ſacrificia purgati, quàm ſacrilegia polluti, religioſum putant cædis infauſtæ perpetratores de capite captiuo magis exigere tormenta, quàm pretia.* Huc & illud ex antiquæ hiſtoriæ apud Iſidorum fragmento referri poſſit. *Gens Saxonum Myoparonibus, non viribus nituntur, fugæ potiùs, quàm bello parati.* Ea verò animi firmitate erant (ſi fas ſit ita vocare) vt ſibi mortem potius inferre, & vitam proijcere, quàm ludibrio eſſe maluerint. Vnde cùm Symmachus horum numerum in ſpectacula publica parauiſſet; eo die, quo in theatrum educi debuerant, faucibus fractis ſpem exhibendarum voluptatum præripuerunt. De quibus ille ipſe Symmachus, Lib. 2. Epiſtola 46. *Saxonum numerus morte contractus. Nam quando non prohibuiſſet priuata cuſtodia diſperatæ gentis impias manus viginti & nouem fractas ſine laqueo fauces primus ludi gladiatorij dies viderit.* Natio etiam omnium Saxonum admodum dedita ſuperſtitionibus, atque eam ob cauſam cum de rebus grauioribus conſulerent, præter aruſpicinam, equorum hinnitus tanquam præſagia inprimis obſeruabant, vnde fortaſſe ſit, quòd equum olim in inſignibus geſſerint Saxo-

niæ

niæ Duces. At cur Hengiſtus, & Horſa noſtri ab equo nomen duxerint (vtriuſque enim nomen Saxonicè equum ſignificat) planè me latet, niſi in bellicæ virtutis omen, iuxta illud Maronis *Bello armantur equi, bella hæc armenta minantur.* Sortibus etiam ducendis multi erant, virgam enim fructiferæ arbori deciſam, in ſurculos amputabant, eoſque notis quibuſdam diſcretos ſuper candidam veſtem fortuitò ſpargebant. Mox ſi publica fuerit conſultatio, ſacerdos populi, ſi priuata, paterfamiliàs precatus Deos, cœlumque ſuſpiciens ter ſingulos tulit, ſublatos ſecundam impreſſam ante notam interpretabatur. Vt bellorum euentum explorarent, gentis, cui bellum indicerent, captiuum cum electo popularium ſuorum, patrijs quemque armis committere ſolebant, & ex victore, quæ gens victoriam reportaret, coniectare. Deum Mercurium maximè coluerunt, quem **Woden** vocarunt, cui humanis hoſtijs litabant, & quartam hebdomadæ feriam conſecràrunt, vnde **Wednesday** nobis hodie appellatur, vt ſextam Veneri, quam **Frea** dixerunt, vnde dies Veneris nobis **Friday** nominatur. **Eoſter** etiam Deam habuerunt, cui menſe Aprili ſacrificârũt, vnde Aprilem, inquit Beda in libro de temporibus, **Eoſter monath** vocarunt, & nos paſchatis feſtum etiamnùm **Eoſter** vocamus.

Hæc Adamus Bremenſis Saxonibus aſcribit, quæ Tacitus Sueuis.

Dij Saxonum.

Munſterus ex M.S. Libro.

Sed hos errores fugauit tandem Chriſtianæ religionis veritas. Poſtquam enim in Britanniæ poſſeſſione pedem firmaſſent, in ſeptem regna diſtribuerunt, Heptarchiámque conſtituerunt, in qua tamen qui plurimùm poterat, *Rex gentis Anglorum*, vt eſt apud Bedam, dicebatur, vt Monarchiam in ipſa Heptarchia ſemper fuiſſe videatur. Deinde verò vbi primùm Chriſti nomen annuntiatum eſt, adeò flagranti ſtudio ſe Chriſto conſecrârunt, vt incredibilem diligentiam ſacris ædibus extruendis, rebus diuinis peragendis, & Chriſti nomine propagando adhibuerint, Regéſque nonnulli ſua ſceptra monaſticę vitę poſtpoſuerint. Diù florentiſſima res erat Saxonica ſub hac Heptarchia, donec regna illa inteſtinis bellis colliſa, in Occiduorum Saxonum poteſtatem tandem conceſſerint. Egbertus enim Occiduorum Saxonum rex quatuor ex his regna victoria complexus, cùm reliqua etiam duo ſpe deuoraſſet, vt quæ in vnius imperium

Lib.2.cap.5.

imperium deueniſſent, in vnum item nomen coirent,& ſuę gentis memoriam conſeruaret, Heptarchiam, quam occuparũt Saxones, promulgato edicto Englelond vocari iuſſit,i.Anglorum terra. Vnde Latinè ANGLIA dicta, ab Anglis facta appellatione, qui ex tribus his populis erant numeroſiſſimi.Illi enim Northumbriam & Merciam ampliſſimas regiones,cum Orientali Anglia occupârunt,quum Iutarũ progenies ſolummodò Cantium & Vectam inſulam, & Saxones Saxoniam Orientalem,Auſtralem,& Occidentalem tenuerint; exiguam ſanè portionem,ſi ad amplas illas Anglorum regiones conferatur. Anteà obliterato ferè Britanniæ nomine,hæc inſula *Tranſmarina Saxonia*, à Bonifacio Epiſcopo Moguntinenſi dicebatur, & quodlibet in ea regnum ſuo ſeorſim nomine gaudebat.

Britannia Anglia dicta circa annum ſalutis 810.

In epiſtola ad Zachariam PP.

Iam cùm Anglia diceretur, ad ſummum res Saxonum peruenerat, & ideò, vt circulus eſt mortalium, ad exitum properabat. *Dani* etenim continuos complures annos littora noſtra infeſtantes, miſerrimè hanc regionem dilaniare cœperunt.

DANI.

Daci ſæpè à noſtris ſcriptoribus falsò vocantur.

QVæ horum Danorum fuerit origo, ne Danis quidem ipſis ſatis conſtat, DANVM enim illum Gigantem Humbli filium ex antiquitatis ſcholâ ipſa veritas iampridem exploſit. A Daucionibus, ſiue Dancionibus quos in Scandia ſtatuit Ptolemæus, ortos fuiſſe, & inde in deſertas Anglorum ſedes, in Cimbricam ſcilicet Cherſoneſſum ſe exoneraſſe ego ſemper exiſtimaui. Nec ante Iuſtiniani tempora, circa annum ſalutis 570. eorum nomen orbi innotuit,tunc enim Galliam vaſtare cœperant. Sed de his audi Dudonem de S.Quintino, authorem ſatis vetuſtum è I.Stowæi ſtudioſiſſimi vrbis Londinenſis Antiquarij bibliotheca, quæ mihi ſemper patuit. *Dani è Scanza,* i.Scandia,*velut examen apum è caniſtro, & gladius è vagina,diuerſitate multimoda,conſuetudine barbarica proſiluerunt,cùm petulanti luxu exardeſcentes ſoboles innumeras generauiſſent.Qui poſtquàm*

quàm adoleuerunt, de rerum poſſeſſionibus contra patres, auóſq; aut ſæpiùs inter ſe ferocitèr obiurgati, exuberantes, & terram quam incolunt habitare non ſufficientes: collecta ſorte multitudine pubeſcentium, veterrimo ritu, in externa regna extruduntur nationum, vt adquirant ſibi prælianđo regna, quibus viuere poſſint. Cæterùm in expletione ſuarum expulſionum atque exercituum ſacrificabant olim venerantes * THVR *dominum ſuum, cui non aliquid pecudum, atq; pecorum, ſed ſanguinem mactabant hominum. Holocauſtorum omnium putantes pretioſiſſimum, eò quòd ſacerdote ſortilego prædeſtinante, iuge boum vna vice diritèr icebantur in capite, colliſóq; vnicuiq; ſingulari ictu ſorte electo, cerebro, ſternebatur in tellurem, perquirebatúrq; leuorſùm fibra cordis ſcilicet vena, cuius exhauſto ſanguine ex more, ſua, ſuorum capita linentes, librant celeritèr nauium carbaſa ventis, deóſq; tali negotio putantes placare, velocitèr nauium inſurgunt remis.*

* *Hinc dies Iouis nobis fortaſsè* Thurſday *dictus.*

Danica vaſtatio.

Circa Egberti illius tempora, anno Chriſti 800. noſtra littora primùm infeſtârunt, poſteà mare cœlo miſcentes, multos annos per Angliam graſſati, vrbibus exciſis, templis ſuccenſis, & agris vaſtatis, omnia barbara immanitâte egêrunt, rapuérunt, vertérunt, Merciorum, & Orientalium Anglorum regibus peremptis, eorum regna cum magna Northumbriæ parte occupârunt. Verùm cùm Alfredum Occidentalium Saxonum regem iam aggrederentur, ille nunc cedendo, nunc inſiſtendo victricibus armis non ſolùm à ſuis repulit, ſed etiam, Danico Merciorum regulo interfecto, è Mercia ferè tota expulit, filiúſq; eius Edwardus Senior patris victorias perſequutus Orientalem Angliam profligatis Danis ſibi ſubiecit, vti Adelſtanus eius filius nothus pleno ad victorias gradu, multa Danorum cæde Northumbriam debellauit, Daníſq; tanto terrore inſtitit, vt vel è regno exceſſerint, vel ſe dediderint. Horum Principum virtute è calamitatum gurgite emerſit Anglia, annóſq; quinquaginta à ſanguinolento illo bello conquieuit. Cùm autem Etheldredus vir languido animo regnaret, Dani eius ignauia freti claſſicum denuò cecinerunt, regionémque populati, Anglos magna quotannis pecunia pacem redimere coëgerunt, adeóq; inſolenter ſe geſſerunt, vt Angli coniuratione inita, vna nocte Danos omnes per Angliam ad vnum occiderint, rati hac ſanguinis effuſione ſe Danicum incendium reſtincturos, quod tamen in magis

Danegeldt. 1012

exitialem

exitialem flammam exarſit. Sueno enim rex Danorum hac ſuorum cæde irritatus numeroſo exercitu Angliam inuaſit, immanitérq; efferato animo graſſatus Ethelredum fugauit, totúmq; regnum ſibi ſubdidit, filióq; Canuto reliquit, qui ſæuis aſperíſq; bellis varia fortuna cum Ethelredo reduce, & filio eius Edmundo, cognomine *Ferreum latus* conflictatus, duos filios ſucceſſores habuit, Haraldum ſcilicet nothum, & Canutum Audacem, quibus mortuis, Danorum iugo excuſſo, ad Anglos denuò recidit imperium. Edwardus enim cognomento *Confeſſòr*, ex Anglorum ſtirpe oriundus regiam recuperâuit dignitatem. Iam Anglia reſpirare cæpit, ſed protinùs, vt inquit ille, mores rebus ceſſere ſecundis, Sacerdotes erant inertes, ſomni pleni & imperiti, populus luxu ſolutiori, otio torpeſcebat, diſciplina intermortua iacebat, innumeris vitijs Reſpub. quaſi ægra intabeſcebat, ſuperbia autem, cuius pediſſequa exitium, maximè inualeſcebat. Erant enim tunc temporis Angli, vt ſcribit Guil. Malmesburienſis, *veſtibus ad medium genu expediti, crines tonſi, barbas raſi, armillis aureis brachijs onerati, pictur atis ſtigmatibus cutem picturati, Clerici literatura tumultuaria contenti, vix ſacramentorum verba balbutiebant, &c.* Et vt de illo tempore loquitur Geruaſius Dorobernenſis, *Sic ad mala perpetranda feſtinatur, vt neſcire crimina, crimen eſſe videatur:* quæ omnia planiſſimè excidium præcinuerunt.

Dani 200. annos Angliã afflixerunt, regnarunt annos plus minus 20.

Edwardus Confeſſòr.

NORMANNI.

EDwardo Confeſſore ſine prole poſt viginti quatuor annos defuncto, Haraldus Godwini filius domus regiæ Maior, regnum occupauit, quem vt exturbarent, hinc Toſto frater, illinc Normanni omnem mouêrunt lapidem. Verùm cùm ille Toſtonem fratrem, & Haraldum regem Norwegiæ, quem ſocium ſibi Toſto adiunxerat, iuſto prælio, non incruenta victori:

toria propè 𝔖𝔱𝔞𝔪𝔣𝔬𝔯𝔡 𝔟𝔯𝔦𝔤 in Eboracenſi agro peremiſ-
ſet: ecce vix nouem interiectis diebus, GVILIELMVS nothus (cognomento *Baſtardus,*) Normanniæ Dux, Edwardi modò defuncti promiſſis, adoptione, & affinitate fretus magno conſcripto exercitu, in Anglia inter Auſtrales Saxones appulit. In quem ſigna ſtatim conuertit Haraldus, laſſato licèt milite, rebúſq; ſuperiori bello omninò acciſis. Ad 𝔥𝔞𝔰𝔱𝔦𝔫𝔤𝔰 concurritur, vbi Haraldus in medium prælium ſe inferens, acriter dimicans cecidit, magno Anglorum numero interfecto, difficile eſt ad ſidem ſummas exacto numero concipere. GVILIELMVS victor protinùs infeſto agmine per Wallenfordiam Londinum petit, admiſſuſq; Rex inauguratur, vtpote cui vt ipſe ait, *Regnum Dei prouidentia deſtinatum, & beneficio conceſſionis Domini, & cognati glorioſi Regis Edwardi conceſſum,* & pauculis interpoſitis lineis, ſubiungit, *Benigniſſimum Regem Edwardum illum in Regnum Angliæ adoptiuum hæredem instituiſſe.* Quanquam ſi hiſtoriæ S. Stephani Cadomenſis credere libet, extremum ſpiritum in hæc verba emiſit. *Diadema regale quod nullus anteceſſorum meorum geſſit, adeptus ſum, quod diuina ſolummodo gratia, non ius contulit hæreditarium.* Et paulò poſt. *Neminem Anglici regni constituo hæredem, ſed æterno conditori, cuius ſum, & in cuius manu ſunt omnia, illud commendo. Non enim tantū decus hæreditario iure poſſedi, ſed diro inflictu, & multa effuſione ſanguinis humani periuro regi Haraldo abstuli, & interfectis, vel fugatis fautoribus eius dominatui meo ſubegi.* Quàm inſolens & crudelis hæc fuerit victoria, ſcriptores Monachi pleno ore intonant, nec dubitandum, quin in hâc victoriâ, vt aliàs, alacris exultarit improbitas. Victor Guilielmus in victoriæ quaſi trophæum, antiquatis maximam partem Anglorum legibus, Normanniæ conſuetudines induxit, cauſſáſque Gallicè diſceptari iuſſit: excluſis hæreditate auitâ Anglis, agros & prædia militibus ſuis aſſignauit, ita tamen vt dominium directum ſibi reſeruaret, obſequiúmq; clientelari iure ſibi & ſucceſſoribus deuinciret, id eſt, vt omnes in *Feudo,* ſiue fide tenerent, & nulli præter Regem eſſent viri Domini, ſed potiùs fiduciarij Domini, & poſſeſſores. Quod vbi feciſſet, nihil prius habuit, quàm Danici belli tempeſtatem, quæ impendit, auertere, & ſibi quietem vel pecunia redimere, qua in

Normanni. 1066

Charta Guil. Conqueſtoris.

Hiſtoria Monaſterij S. Stephani, Cadomi in Normãnia.

re vſus eſt Adalberti Hamburgenſis Archiepiſcopi opera. Scribit enim Adam Bremenſis. *Inter Suen,& Baſtardum perpetua contentio de Anglia fuit, licet noſter Pontifex muneribus Guilielmi perſuaſus,inter reges pacem firmare voluerit.* Quæ etiam firmata videatur, iam inde enim Anglia nihil ſibi à Danis metuit. Iamque ille ad imperium tuendum,& Rempub. optimis legibus temperandam ſe totum contulit. Scribit enim Geruaſius Tilburienſis. *Cùm inſignis ſubactor Angliæ Rex Wilhelmus vlteriores inſulæ fines ſuo ſubiugaſſet imperio, & rebellium mentes terribilium perdomuiſſet exemplis, Ne libera de cætero daretur erroris facultas,decreuit ſubiectum ſibi populum iuri ſcripto, legibúſque ſubijcere. Propoſitis igitur legibus Anglicanis, ſecundum tripartitam earum diſtinctionem hoc eſt, Merchenlage, Denelage,Weſtſexenlage,quaſdam reprobauit,quaſdam autem approbans tranſmarinas Neuſtriæ leges, quæ ad regni pacem tuendam efficaciſſimæ videbantur, adiecit.* Deinde, vt author eſt qui eo tempore floruit,Ingulphus, *Hominium ſibi facere,& contra omnes homines fidelitatem iurare omnem Angliæ incolam imperauit,totam terram deſcripſit,nec erat Hyda in tota Anglia, quin valorem eius,& poſſeſſorem ſciuit, nec lacus nec locus aliquis, quin in regis rotulo extitit deſcriptus, ac eius redditus ac prouentus, ipſa poſſeſſio,& eius poſſeſſor regiæ notitiæ manifeſtatus, iuxta taxatorum fidem qui electi de qualibet patria territorium proprium deſcribebant. Iſte Rotulus vocatus eſt Rotulus Wintoniæ, & ab Anglis pro ſua generalitate, quòd omnia tenementa totius terræ integrè continuit*, Domeſday *cognominatur.* Huius Libri libentiùs meminerim, quòd eius ſubinde memoria vſurpanda ſit, quemque *Librum Guil. Librum Cenſualem, Acta publica* & *Angliæ luſtrum* nominare placet.

Domeſday Booke.

Normanni vnde appellati

Hinc regnum Normannorum in Angliâ initium habuit, qui à Septentrionali plaga ſic dicti (commiſti enim erant ex Noruegorum,Sueonum, & Danorum fortiſſimis, vt habet Helmoldus,) Caroli magni temporibus per Friſiam, Belgicam,Angliam,Hiberniam, & Galliam atrociter piraticam exercuerunt. Demùm iuxta Sequanæ oſtium conſedêrunt,regionem,quæ *Neuſtria* priùs dicta,à ſuo nomine Normanniam denominârunt , Carolúmque Simplicem Francorum regem eò adegerunt,vt Rollonem eorum principem Normanniæ Ducem declararet, filiam elocaret

& in dotem Normanniam confirmaret. Quantùm verò virtute bellica præſtiterint, alij dixerint, ſatis mihi ſit dixiſſe, quòd inter bellicoſiſſimas gentes poſiti, non obſequijs, ſed armis ſemper tuti fuerint, & nobiliſſima regna in Anglia & Sicilia conſtituerint. Tancredi enim Normanni poſteri, profligatis è Sicilia Saracenis, non paucos annos regnum tenuerunt, & in terra Sancta res maximas magna cum laude geſſerunt. Vnde Rogerus Houedenus, *Audax Francia Normānorum militiam experta delituit, ferox Anglia captiua ſuccubuit, diues Apulia ſortita refloruit, Hieroſolyma famoſa, & inſignis Antiochia ſe vtrâque ſuppoſuit.* Iam inde Anglia non minùs belli gloria, quàm humanitatis cultu inter florentiſſimas orbis Chriſtiani gentes imprimis floruit. Maculam verò quam Chalcondilas noſtræ genti de vxoribus cōmunibus aſperſit, ipſa veritas eluit, & effluentem Græculi vanitatem comprimit. Nec enim, vti inquit eruditiſſimus & optimus mihi amicus Ortelius in hac ipſa re, ſemper vera ſunt, quæ à quolibet de quibuſuis narrantur. Hi ſunt qui Britanniam inſedèrunt populi, è quibus ſuperſunt Britanni, Saxones ſiue Angli, Normanníque permiſti, & ad Septentriones Scoti, vnde duo in Inſula regna, ANGLIA nimirum & SCOTIA. *Chalcondilas.*

De Flandris qui ante quadringentos annos huc demigrârunt, & ſedes in Wallia regum permiſſu acceperunt, nihil attinet nunc dicere, alibi dicemus. Sed hanc rem cum Seneca concludamus. *Eſt itaque manifeſtum, nihil eodem loco manſiſſe quo genitum eſt. Aſſiduus humani generis diſcurſus eſt. Quotidiè aliquid in tàm magno orbe mutatur. Noua vrbium fundamenta iaciuntur. Noua gentium nomina, extinctis nominibus prioribus, aut in acceſſionem validioris conuerſis, oriuntur.* *De conſolatione ad Albinem.*

BRITANNIÆ DIVISIO.

Quomodo regiones diuiduntur.

AD Britanniæ diuiſionem iam accingamur. Diuiduntur regiones à Geographis, vel φυσικῶς ſecundum naturam fluminum, & montium, vel ἐθνικῶς ſecundum gentium habitationes, vel ποικιλῶς, & πολιτικῶς, id eſt, variè, & politicè, iuxta principum voluntates, & iuriſdictiones. Quũ autem de primo & ſecundo huius diuiſionis genere ſparſim per librum tractabitur, tertia illa politica huius loci propria videtur: quæ tanta tamen ſuperiorum temporum iniquitate circumfuſa eſt caligine, vt multò faciliùs ſit in hac re falſa conuincere, quàm vera inuenire.

Hiſtorici noſtri antiquiſſimam Britanniæ diuiſionem fuiſſe contendunt, qua in *Loegriam, Cambriam,* & *Albaniam* partitur, id eſt, vt explicatiùs dicam, in Angliam, Walliam, & Scotiam. Sed hanc recentiorem eſſe crediderim, tùm quòd triplex ſit, à tribus enim populis, Anglis, Cambris, & Scotis, qui poſtremò Inſulam inter ſe diuiſerunt, enata videtur, tùm quòd eiuſmodi partitio nuſquam in claſſicis authoribus appareat ante noſtrum Galfredum Monumethenſem. Fabula enim, vt Critici noſtri exiſtimant, conſtare non poterat, niſi ille è Bruto tres filios Locrinum, Cambrum, & Albanactum progenuiſſet, eò quod hic totidem cùm ille vixerit, florerent gentes: vt anteà Brutum creaſſet, eò quòd hæc inſula Britannia diceretur. Nec dubitant quin plures ille liberos è Bruto procreaſſet, ſi plures diuerſæ gentes eo tempore in Britannia extitiſſent.

Britannia.

Magna. Parua

Dio.

Vetuſtiſſima diuiſio, quam ego nouerim, apud Ptolemæum magnæ Conſtructionis lib. 2. extat, vbi inſulam vniuerſam in *Britanniam Magnam,* & *Paruam* diuidit. *Magnam* vocat hanc citeriorem ad Meridiem, *Paruam* verò vlteriorem illam ad Septentriones: cuius incolæ in MAIATAS & CALEDONIOS diſtincti erant, id eſt, in campreſtres, & mon-

montanos, vt nunc Scoti in Hechtlandmen, & Lawlandmen. Cùm autem vlteriorem illam plagam neglexerint Romani, *quia*, vt inquit Appianus, *illis vtilis eſſe non poterat*; termino non procul ab Edenburgo poſito, citeriorem partem in Prouinciam iam redactam primùm duplicem fecerunt, INFERIOREM ſcilicet & SVPERIOREM, vt ex Dione colligitur. Angliæ enim partem citeriorem cum Wallia SVPERIOREM, vlteriorem & Septentrionalem INFERIOREM vocat. Quod ipſæ Legionum ſedes apud Dionem comprobant. *Legionem ſecundam Auguſtam*, quæ ad Caerleon in Walliâ, & *Victricem viceſimam*, quæ ad Chester, ſiue Deuæ egit, in Britannia Superiori locat, *Legionem* autem *Sextam Victricem*, quæ Eboraci egit, in Britannia Inferiori meruiſſe ſcribit. Hanc diuiſionem à Seuero Imp. factam fuiſſe exiſtimarem, quòd Herodianus prodat, illum, deuicto Albino, qui Britannico exercitui præerat & imperium occupârat, Britanniæ rebus ordinatis, totius Inſulæ adminiſtrationem bifariàm diuiſiſſe. *Britannia inferior & ſuperior.* *Lib.55.* *Iſca, Caerleon ar Vsk.*

Poſteà in tres partes Britanniæ prouinciam deſcripſerunt Romani, vt ex Sexto Rufo videre eſt, videlicet in MAXIMAM CAESARIENSEM, BRITANNIAM PRIMAM, & BRITANNIAM SECVNDAM: Quas ex Epiſcopis, & diocæſibus antiquis forſitan deprehendi. Lucius P P. apud Gratianum innuit eccleſiaſticas Chriſtianorum ditiones Romanorum magiſtratuum ditiones imitatas eſſe, illíſq; in vrbibus Archiepiſcopos conſediſſe, quibus olim præſides Romani. Cùm autem tres Archiepiſcopos olim habuerit Britannia. Londinenſem ſcilicet, Eboracenſem, & vrbis Legionum: prouinciam quam nunc vocant Cantuarienſem (eò in Londinenſis ſedes tranſlata erat) Britanniam PRIMAM conſtituiſſe: Walliam quæ epiſcopo vrbis Legionum paruit BRITANNIAM fuiſſe SECVNDAM: Prouinciam verò Eboracenſem, quæ tum ad limitem pertinuit, fuiſſe MAXIMAM CAESARIENSEM exiſtimo. *Britannia triplex.* *Diſt.80.*

Subſequens ætas, cùm Imperij Romani formula indies immutaretur, Britanniam quinque-partitam fecit, BRITANNIAM nimirum PRIMAM, SECVNDAM, MAXIMAM CAESARIENSEM, VALENTIAM, & FLAVIAM *Britannia quinque partita.*

CAESARIENSEM. VALENTIA pars ſeptentrionalis fuiſſe videtur Maximæ Cæſarienſis, quam à Pictis & Scotis occupatam Theodoſius Valentis Imp. Dux recuperauit, & *Valentiam* in eius honorem nominauit, quod his verbis planiùs oſtendit Marcellinus. *Recuperatam prouinciam, quæ in di-* *Lib.xxviij.* *tionem conceſſerat hoſtium, ita reddiderat ſtatui priſtino: vt eodem referente, & rectorem haberet legitimum, & Valentia deinde vocaretur arbitrio principis.* Huius Theodoſij filium, (qui Auguſtus creatus, Flauius Theodoſius dictus fuit, & plurima in imperio immutauit,) Flauiam addidiſſe conijcere licebit, quòd ante huius Flauij tempora, Britannia Flauia nuſquam legatur. Vt igitur ſummatim rem expediam. *Britannia prima. Britannia ſecunda. Flauia Cæſarienſis. Maxima Cæſarienſis. Valentia.* BRITANNIA PRIMA dicta fuit omnis regio Auſtralis, quæ hinc mare Britannicum, illinc Tamiſim & Sabrinianum fretum interiacet. BRITANNIA SECVNDA, quæ nunc Wallia, FLAVIA CAESARIENSIS, à Tamiſi ad Humbrum porrecta fuit, MAXIMA CAESARIENSIS ab Humbro ad Tinam, fl. ſiue Vallum Seueri; VALENTIA à Tina ad foſſam, iuxta Edenburgum quam Scoti **Grameſdike** vocant, vbi Romani imperij limes vltimus.

Non poſſum hîc non requirere quorundam eruditiſſimorum prudentiam, qui in hunc numerum Scotiam referunt, quam alij Maximam Cæſarienſem, alij Britanniam Secundam fuiſſe volunt. Quaſi verò Romani illam partem cœli quodammodo rigori damnatam non neglexerint, & hîc tantùm prouincias illas enumerârint, quas per Conſulares & Præſides adminiſtrârunt. Maxima enim Cæſarienſis, & Valentia à Conſularibus, reliquæ tres Britannia, Prima, Secunda, & Flauia à Præſidibus adminiſtrabantur.

Si quis me roget, quam huius partitionis meæ rationem habeam, & finium malè regundorum inſimulet: quid me in hanc ſententiam pellexerit, paucis accipiat. Cum obſeruârim Romanos eas Prouincias ſemper *Primas* vocaſſe, quæ Romæ fuerant proximiores, vt *Germania Prima, Belgica Prima, Lugdunenſis Prima, Aquitania Prima, Pannonia Prima,* quæ omnes Romæ propiores erant, quàm quæ *Secundæ* nominantur, & has *Primas* ab elegantioribus *Superiores, Secundas,* Inferiores dictas fuiſſe: Auſtralem noſtræ inſulæ partem Romæque propiorem *Britanniam Primam* fuiſſe ſtatui.

Eadem

Eadem ratione cùm *Secundæ prouinciæ*,quas vocant,à Roma diſiunctiores eſſent, Walliam *Britanniam Secundam* putaui. Cùm etiam inclinante imperio, illas prouincias ſolummodò *Conſulares* magiſtratus habuiſſe notauerim, quæ hoſtibus obiacebant, vt videre eſt apud librum Notitiarum,non ſolùm in Galliâ,ſed etiam in Africâ; & apud nos *Valentia*,cum *Maxima Cæſarienſi* in eo libro *Conſulares* cenſeantur: eas Scotis & Pictis proximas expoſitáſq; in illis,quos dixi,locis iudicaui. *Flauiam* autem *Cæſarienſem* hic omnibus intermediam fuiſſe, & in Angliæ meditullio non poſſum non coniectare, & eò confidentiùs, quod idem mecum ſentit antiquus ille ſcriptor Giraldus Cambrenſis. Hæ fuêrunt ſub Romanis Britanniæ diuiſiones.

Poſteà,barbaris vndique incurſantibus,& ciuili bello inter Britannos indies ingraueſcente, ſanguine, & ſucco exhauſta aliquandiu iacuit, ſine vllo imperij ſimulachro. Demùm verò ea pars, quæ ad Arctos vergit, in duo regna *Scotorum* ſcilicet & *Pictorum* conceſſit,& Pentarchia Romanorum in hac citeriori parte, facta fuit *Heptarchia* Saxonum. Prouinciam enim Romanorum vniuerſam, præter Walliam,quam Britannorum reliquiæ occupârunt,in ſeptem regna deſcripſêrunt,*Cantium* ſcilicet,*Suthſexiam,Eaſt-angliam, Weſtſexiam,Northumbriam,Eaſtſexiam,*& *Merciam*.Quas regiones hæc regna complexa fuerint libet tabella, potiùs quàm verborum congerie, ob oculos hîc proponere. *Saxonum Heptarchia.*

1

CANTII regnum continebat

Cantium.

2

SVSSEXIÆ,ſiue Auſtralium Sax. regnum

Suthſexiam.
Suthreiam.

3

EASTANGLIAE, ſiue Orientalium

4

WESTSEXIAE,ſiue Occiduorum Saxo-

Anglorum regnum continebat	num continebat
Norfolciam.	*Cornwalliam. Somerſetiam.*
Suthfolciam.	*Deuoniam. Wiltoniam.*
Cantabrigiam, cum Inſula Elye.	*Dorſetiam. Suthanptoniam.*
	Bercheriam.

5 NORTHVMBRIAE regnum continebat		6 ESTSEXIAE, ſiue Orientalium Saxonum regnum continebat
Lancaſtriam.	*Northumbriam,*	*Eſſexiam.*
Eboracam.	& regiones	*Midleſexiam.*
Dunelmiam.	Scotiæ vſque	Partémq; *Hertfordiæ.*
Cumbriam.	ad Edenburgi fretum.	
Weſtmariam.		

7

MERCIAE regnum continebat

Gloceſtriam.	*Huntingdoniam.*
Herefordiam.	*Bedfordiam.*
Wigorniam.	*Buchinghamiam.*
Warwicum.	*Oxenfordiam.*
Leiceſtriam.	*Staffordiam.*
Rotelandiam.	*Salopiam.*
Northantoniam.	*Nottinghamiam.*
Lincolniam.	*Ceſtriam.*

Partémque *Hertfordiæ* alteram.

Anglia in Comitatus diuiſa.

NEC dum tamen, florente Heptarchia, Anglia ita in Comitatus diuiſa (ſic enim vulgò vocant,) ſed poſteà, cùm

cùm ſolus Aluredus rerum potiretur. Is Germanos maiores ſuos imitatus, qui teſte Tacito, iura per pagos, & vicos reddebant, (vt Ingulphi Croilandenſis verbis vtar,) *primus Anglum in Comitatus diuiſit, quòd indigenæ rapinas committebant, exemplo, & colore Danorum: Comitatus porrò in Centurias.* i. Hundreds, & *Decimas,* id eſt, Tithings *diſtribui fecit, præcæpitq; vt omnis indigena, in aliqua eſſet Centuria,* & *Decima. Præfectos etiam Prouinciarum, qui antea Vicedomini vocabantur, in duo officia diuiſit, videlicet, Iudices, nunc Iuſtitiarios, & Vicecomites, qui adhuc idem nomen retinent. Horum cura, & induſtria tanta pax breui per totam prouinciam effloruit; vt ſi viator quantamcunq; ſummam pecuniæ in campis, vel publicis compitiis veſperi demiſiſſet, manè vel poſt menſem rediens integram, & intactã videret.* Quod fuſiùs tibi explicabit Malmesburienſis hiſtoricus. *Qua occaſione,* inquit, *barbarorum, etiam indigenæ in rapinas anhelauêrunt, adeò vt nulli tutus commeatus eſſet, ſine armorũ præſidiis, Centurias, quas* Hundreds *dicunt, & Decimas, quas* Tithings *vocant, inſtituit Aluredus, vt omnis Anglus legaliter duntaxàt viuens, haberet & Centuriam, & Decimam. Quòd ſi quis delicti alicuius inſimularetur, ſtatim ex Centuria, & Decima exhiberet, qui cum vadarentur, qui verò iſtiuſmodi vadem non reperiret, ſeueritatem legum horrêret. Si quis verò reus ante vadationem, vel poſt transfugeret, omnes ex Centuria & Decima, regis mulctam incurrerent. Hoc commento pacem infudit Prouinciæ, vt per publicos aggeres, vbi ſemitæ per quadriuium ſinduntur, armillas aureas iuberet ſuſpendi, qui viantium auiditatem riderent, dùm non eſſet, qui eas abriperet.*

Hos Comitatus, (quos vel *Conuentus,* vel *Pagos* propriè, & Latinè voces,) nos peculiari vocabulo Shyres appellamus, à Scyre Saxonica dictione, quæ partiri, & diuidere ſignificat: primáq; diuiſione tantùm XXXII. numerabantur, anno enim à Chriſto nato 1016. Ethelredo regnante, non plures fuiſſe Malmesburienſis refert. Sic enim in Ethelredi illius vita ſcribit. *Dani hoc tempore, cùm numerantur in Anglia pagi* XXXII, *ſedecem inuaſerunt.* Eáque tempeſtate pro legum varietate hi Comitatus diuiſi erant, Leges enim Angliæ in triplici erant differentia, Occiduorũ ſcilicet Saxonũ quam *Weſtſaxenlage*, Danorum quam *Denelage*, & Merciorum quam *Merchenlage* dixerunt. Ad Occiduorum Saxonum legem ſpectarũt nouem Comitatus, vz. Cantium, Suſſexia, Suthria,

Shyres.

Angliæ diuiſio pro ratione legum.

Suthria, Bercheria, Suthantonia, Wiltonia, Somerſettia, Dorſettia, & Deuonia. Ad Danorum legem quindecem pertinuerunt Comitatus, vz. Eboracenſis, Derbia, Nottinghamia, Leiceſtria, Lincolnia, Northantonia, Bedfordia, Buckinghamia, Hertfordia, Eſſexia, Midleſexia, Nortfolcia, Soutfolcia, Cantabrigia. Huntingdonia. Reliqui octo Merciorum legem ſequebantur, hi erant Gloceſtria, Vigornia, Herefordia, Warewicus, Oxenfordia, Ceſtria, Salopia, & Staffordia. Cùm autem huius regni cenſum egerit Guilielmus Primus, XXXVI. Comitatus, vt habet Polychronicon, numerabantur. Acta tamen publica, in quæ cenſum ille retulit, duntaxat XXXIIII. percenſent, Dunelmia, enim Lancaſtria, Northumbria, Weſtmorlandia, & Cumbria non eo numero habebantur, quòd hę tres tunc temporis paruerint Scotis, vt quidam volunt, & alteræ illæ vel penſitationibus fuerint immunes, vel ſub Eboracenſi agro comprehenſæ. Verùm poſteà in numerum additæ XXXIX. Comitatuum numerum compleuẽrunt, quem hodiè habemus. Quibus XIII. plures in Wallia adiunxit Henricus VIII. qui primus eam regionem in Comitatus diſtribuit.

Liber M.S. Sancti Edmundi.

Domeſday Booke.

In his Comitatibus, difficilioribus temporibus, *Præfectus regius*, quem **Lieutenant** vocant, ne quid detrimenti Reſp. caperet, conſtituitur. Singulis verò annis, nobilis aliquis ex incolis præficitur, quem *Vicecomitem*, quaſi vicarium Comitis, & noſtra lingua **Shiriffe**. i. Comitatus præpoſitum vocamus, qui etiam Comitatus vel prouinciæ Quæſtor rectè dici poteſt. Eius enim eſt publicas pecunias Prouinciæ ſuæ conquirere, mulctas irrogatas, vel pignoribus ablatis, colligere, & ærario inferre. Iudicibus præſtò adeſſe, & eorum mãdata exequi. Duodecim viros cogere, qui in cauſſis de facto cognoſcunt, & ad Iudices referunt, (Iudices enim apud nos iuris ſolùm, non facti ſunt Iudices,) condemnatos ad ſupplicium ducere, & in minoribus litibus cognoſcere. In maioribus autem ius dicunt Iuſtitiarij, quos olim *Itinerantes*, nunc *Iuſtitiarios ad Aſſiſas* vocant, qui quotannis hos Comitatus bis obeunt, vt de cauſſis cognoſcant, & de incarceratis ſententiam ferant. Henricus II. hos itinerantes inſtituit, vel potiùs reſtituit. *Ille,* vt inquit Matthæus Pariſienſis, *conſilio filij ſuo, & epiſcoporum conſtituit Iuſtitiarios per*

Shiriffe of the ſhire.

Iuſtitiarij Itinerantes.

per ſex partes regni, in qualibet parte tres, qui iurarent, quòd cuilibet ius ſuum conſeruarent illæſum.

Quòd ad Eccleſiaſticam Iuriſdictionem attinet. Cùm Romani Pontifices eccleſias ſingulas ſingulis presbyteris aſſignâſſent, & parochias eis diuiſiſſent, Honorius Archiepiſcopus Cantuarienſis circa annum à ſalute reparata 636. Angliam primus in Parochias, vt legitur in hiſtoria Cantuarienſi, diſtribuere cœpit. Duas autem nunc habet Anglia prouincias, Archiepiſcopos item duos, Cantuarienſem nimirùm, totius Angliæ Primatem, & Metropolitanum: & Eboracenſem. Quibus ſubſunt xxv. Epiſcopi: Cantuarienſi xxii. Eboracenſi tres reliqui. Qui verò ſunt hi Epiſcopatus, cum Comitatibus, ſiue Diocæſibus, quas nunc obtinent, optimus ille & reuerendiſſimus pater Matthæus Parkerus Archiepiſcopus Cantuarienſis, antiquitatis, & optimarum literarum patronus ſummè ſtudioſus, his ſuis verbis oſtendet.

Epiſcopi.

Anglia in Parochias diuiſa.

IN PROVINCIA CANTVARIENSI.

C*Antuarienſis,* inquit, *cum Roffenſi, ipſum Cantium comitatum continet. Londinenſis quæ Eſſexiam, Midleſexiam, partémque Hertfordenſis Comitatus. Ciceſtrenſis Southſexiam. Wintonienſis Southamptonenſem, Surryam, & Vectam Inſulam, Saliſburienſis Wilcheriam, & Bercheriam. Exonienſis Deuoniam, & Cornubiam. Bathonienſis, & Wellenſis ſimul iunctæ Somerſetum. Glóceſtrenſis Glóceſtrenſem. Wigornienſis Wigornienſem, & partem Warwicenſis. Herefordenſis Herefordenſem, & partem Salopienſis. Couentrenſis, & Lichfeildenſis vnà copulatæ, Staffordenſem, Derbienſem, & reliquam partem Warwicenſis, nec non Salopienſis partem eam, quæ ad Repillum fluuium ſpectat. Tum Lincolnienſem omnium maximam ſex terminant Comitatus, Lincolnienſis,*

nienſis, Leiceſtrenſis, Huntingdona, Bedfordienſis, Buckinghamienſis,& reliqua pars Hertfordienſis: Elienſem Cantabrigia ipſáque Elie inſula: Nordouicenſem Norfolcia, atque Suffolcia: Oxfordienſem Oxfordienſis, Petroburgenſem, Northamptona, & Rutelandia: Briſtolienſémque Dorceſtria. Quibus XVIII. *in Anglia Diocæſibus, addendæ ſunt Walliæ, ſiue Cambriæ Diocæſes, quæ & Archiepiſcopatu proprio priuatæ, & numero extenuatæ ſunt, ſeptem vix in quatuor abeuntibus, quæ ſunt Meneuenſis, quæ ad Fanum S. Dauidis ſedet, Landauenſis, Banchorenſis, & Aſſauenſis, ſiue Elwenſis.*

IN PROVINCIA EBORACENSI.

EBoracenſis ipſe comprehendit agrum Eboracenſem, & Nottinghamienſem: Ceſtria Ceſtriam Comitatum, Richmondiam, & Lancaſtriam, partémque Flint, & Denbygh, in Wallia Comitatuum continet: Dunelmenſis autem ipſum Dunelmenſem, atque Northumbriam: Carliolenſis Cumbriam, Weſtmoriámque Comitatus cingit.

Quod ad Reipublicæ noſtræ diuiſionem attinet, conſtat ex Rege, ſiue Monarcha, Nobilibus, Ciuibus, Ingenuis, quos **Yeomen** vocamus, & opificibus.

Rex. REX, quem Saxonico verbo maiores noſtri Cyninge, nos contractiùs **Kinge** appellamus, ſupremam poteſtatem, & merum imperium apud nos habet; nec in imperij clientela eſt, nec inueſtituram ab alio quouis accipit, nec præter Deum, ſuperiorem agnoſcit. Nobiles verò noſtri diuiduntur in Maiores, & Minores. Nobiles Maiores vocamus Duces, Marchiones, Comites, & Barones, qui vel hæreditario iure his titulis gaudent, vel iiſdẽ virtutis ergò à Rege exornãtur.

DVX

Dvx primùm eſt poſt Principem (quod ſoli Regis filio natu maximo conuenit) apud nos dignitatis nomen. Saxonico ſeculo plurimi erant hoc titulo conſpicui, quos ab exercitu ducẽdo ſua lingua Ɦeꝛetoga dixerũt, & *Duces* ſimpliciter ſine alicuius loci adiectione in Chartis antiquis concipiuntur, vt ſolummodò officiarij videantur. Normannico verò tempore, cùm ipſi Normannici Reges, Normanniæ Duces eſſent, longo tempore, neminem eo honore ornârunt, donec Edwardus III. Edwardum filium Cornwalliæ Ducem creauerit. Iam inde plures erant hæreditarij apud nos Duces ſubinde creati, qui tamen nunc euanuèrunt omnes. *Duces.*

Marchio, id eſt, præfectus limitaneus, ſecundum à Duce honoris locum habet. Hic titulus ſeriùs ad nos peruenit, nec antè Richardi ſecundi tempora cuiquam delatus. Ille enim Robertum Vere Oxoniæ Comitem, delicias ſuas, primùm Marchionem Dubliniæ deſignauit, merúmque erat honoris nomen. Nam qui anteà limitibus præfuerant, Lord Marchers vulgò vocabãtur, & non Marqueſſes, vt hos vocamus. *Marchiones.*

Comites, qui tertium locum tenent, à maioribus noſtris Germanis habuiſſe videamur. Illis enim olim, vt author eſt Tacitus, *Comites erant, qui Principibus conſilium, & authoritas ſemper adeſſent.* A Romanis tamen ad nos, vti etiam ad Francos deueniſſe exiſtimant alij. Imperatores enim, adulto iam imperio, domeſticum quendam ſenatum circa ſe habere incæpèrunt, qui Cæſaris Comitatus appellatus, & ipſi quorum conſilio in bello & pace vtebantur, *Comites* dicti, vnde in Inſcriptionibus antiquis frequens eſt, Comiti Impp. Paucíſq; annis ita inualuit, vt *Comitis* nomen omnibus magiſtratibus datum, qui ſacrum Comitatum obſeruarunt, vel qui ex eo prodirent, & inde nomen poſteà porrectum ſit ad omnes qui alicui negotio præpoſiti erant, Suidæque definitur Comes ὁ λαῶ ἄρχων, vt Cuiacius in Paratitlis ad Cod. nos docuit. Ex quo etiam docemur ante Fl. Conſtantinum Comitis nomen, vt dignitatem denotaret in vſu non fuiſſe. Hic autem cùm imperij Rom. formam nouis diſtinctionibus mutaret, & quàm plurimos beneficio ſuo deuincire, atque honore cumulare niteretur, Comitis *Comites.*

titu-

titulum honorarium ſine adminiſtratione primùm inſtituit: erátq; Comitiua facultas quædam,& priuilegium, Principem non ſolùm prodeuntem,ſed in Palatio quoque & locis ſecretioribus comitandi, poſſe illius epulis, priuatiſque ſermonibus intereſſe. Tandem hoc beneficio ornatis alias dignitates cum functione conceſſit,& viciſſim, qui in magiſtratu, & Reip. adminiſtratione eſſent, illo honore affecit. Hinc Comitis nomen dignitatem, atque præfecturam, ab eo tempore ſignificauit, initio temporariam, poſteà vitæ æqualem. Deinceps verò cùm res Romana in plura regna diſtraheretur, hic etiam titulus retentus, & Saxones noſtri, quem ſua lingua Eorle, Latinè *Comitem* dixêrunt, diuque ſanè ſimplicitèr, tandem loci etiam adiectione, cui cum authoritate præerant. Nec dum hæreditaria erat hæc dignitas, verùm cùm Guilielmus Normannus, iam victor ſummã rerum in hoc regno adminiſtraret, Comites creati ſunt feudales, hæreditarij, & patrimoniales, & vt in antiquis Chartis videre eſt, de tertio denario Comitatus. Quod ſic exponit liber vetuſtus Monaſterij de Bello. *Conſuetudinaliter per totam Angliam mos antiquitùs inoleuerat Comites prouinciarum tertium denarium ſibi obtinere, inde Comites dicti.* Item alius Anonymus. *Comitatus à Comite dicitur, aut vice verſa. Comes autem eſt, quia tertiam portionem eorum quæ de placitis proueniunt, in quolibet Comitatu percipit, ſed non omnes Comites iſta percipiunt, ſed hij quibus Rex hæreditariò, aut perſonalitèr conceſſit.* Vnde verè Polydorus ille. *Anglis mos eſt, vt Comitatuum tituli arbitratu principis dentur, etiam ſine poſſeſſione locorum, è quibus ipſi tituli petantur. Quare rex ſolet ijs qui nihil in eo Comitatu habeant, ex ſuis vectigalibus dare quotannis aliquam pecuniæ ſummam, in poſſeſſionis loco.*

Vicecomites. Poſt Comites VICECOMITES ordine ſequuntur, **Vicounts** nos vocamus. Hæc vetus officij, ſed noua dignitatis appellatio,& Henrici VI. tempore apud nos primùm audita.

Barones. Inter nobiles maiores, locum vltimum obtinent BARONES. Etſi autem non me latet, quid de huius nominis, apud Ciceronem, ſignificatione ſcribunt eruditi. Iſidori tamen, & veteris Grammatici opinionem libens amplectar, qui *Barones* mercenarios milites eſſe volunt. Hoc enim notiſſi-

mus ille apud Hirtium de bello Alexandrino locus euincere videtur. Qui ſic ſe habet. *Concurritur ad Caſſium defendendum, Semper enim Barones, complureſque euocatos cum telis ſecum habere conſueuerat à quibus cæteri intercluduntur.* Verùm Baro ex illis nominibus videatur, quæ tempus paulatim meliora & molliora reddidit. Nam longo pòſt tempore non milites, ſed qui liberi erant domini, & *Thani* Saxonibus dicebantur, Barones vocari cæperunt. Nec dum magni honoris erat, nam & primis Normannorum temporibus Comites nonnulli ſuos ſub ſe Barones habuerunt, & melioris notæ ciues *Barones* vocabantur. Paulò autem póſt eò honoris peruenit, vt nomine *Baronagij* Angliæ omnes quodammodo regni ordines continerentur. Plena enim honoris illa appellatio erat, & nemini aliquandiu collata niſi illis qui ob virtutem militarē belli, Baronatus, vt aiunt, vexillo donati, vel ob prudentiam domi, Regis reſcripto Baronis nomine ad Comitia Parlamentaria euocati fuerint; donec Henricus VI. diplomatibus, vel potiùs honorarijs literis hunc honorem quibuſdam primus detulerit. Hodiè hæc per diplomata Baronis creandi ratio, & illa per reſcriptum ſolummodò ſunt in vſu.

Nobiles minores ſunt Equites aurati, Armigeri, & qui vulgò Generoſi, & **Gentlemen** dicuntur. EQVES verò nemo naſcitur, ſed creatur vel ab ipſo Rege, vel Regis in exercitu præfecto, idque aut ob bellicam virtutem, aut prudentiam. Quæ forma equitis creandi Saxonico tempore, his verbis, qui tùm vixit oſtendit Ingulphus. *Qui militiæ legitimæ conſecrandus eſſet, veſpere præcedente, ad Epiſcopum, Abbatem, Monachum, vel ſacerdotem contritus de peccatis confeſſionem faceret, & abſolutus, orationibus deditus in eccleſia pernoctaret, in craſtinum rem ſacram auditurus, gladium ſuper altare offerret, & poſt Euangelium, ſacerdos benedictum gladium militis collo cum benedictione imponeret, & communicatus ſacris Chriſti miſterijs denuò legitimus miles permaneret.* Nec omninò ſub Normannis exoleuit, ſcribit enim in Polycratico Ioannes Sariſburienſis. *Inoleuit conſuetudo ſolennis, vt ea ipſa die, qua quiſq; militari cingulo decoratur, eccleſiam ſolemnitèr adeat, gladioq; ſuper altare poſito, & oblato, quaſi celebri profeſſione facta, ſeipſum obſequio altaris deuoueat, & gladij, id eſt, officij ſui iugem domino ſpondeat*

Equites.

deat famulatum. Tunc enim ad ornamentum præter gladium, cingulum & calcaria aurata acceſſerant, vnde Milites aurati hodie vocantur.

Armigeri, nobis **Eſquiers**, his proximi ſunt, qui vel à clypeis gentilitijs, quæ in nobilitatis inſignia geſtant, vel quia principibus, & maioribus illis nobilibus ab armis erant, nomen traxerunt. Hodiè verò quicunque in aliquo Reipublicę loco conſiſtunt, vel Princip: honeſtiori conditione famulantur, hoc titulo quaſi ſuo iure vtuntur.

Generoſi, vel promiſcuè nobiles ſunt, qui natalibus clari, aut quos Virtus aut Fortuna è fæce hominum extulit. *Ciues,* ſiue **Burgeſſes**, qui in ſua quilibet vrbe publicis funguntur muneribus, & in Parlamentarijs noſtris Comitijs locum habent. *Ingenui,* ſiue **Yeomen** ſunt, quos lex noſtra homines legales dicit, & ex agris, quos optimo iure tenent, quadraginta ad minimum ſolidos quotannis colligunt. *Opifices* autem ſunt, qui mercede operam locant, ſedentarij, mechanici, fabri, &c. qui capite cenſi, & proletarij Romanis dicebantur.

Ʒemen Saxonicè i. plebs.

Tribunalia.

Quod ad Curias noſtras, ſiue Iuris fora attinet, in triplici ſunt apud nos differentia, alia enim ſunt Eccleſiaſtica, alia Temporalia, & vnum mixtum, quod Saxones olim piꞇꞇena-ȝemoꞇꞇ, id eſt, ſapientum conuentus, nos *Parliamentum,* & vt vniuerſum Ætoliæ concilium *Panætolium* Liuio nominatur, Pananglivm rectè dici poſſit. Ex tribus enim Angliæ ordinibus conſtat, & totius Angliæ corpus repræſentat, à principe pro arbitrio indicitur, ſummámque & ſacroſanctam authoritatem habet, in legibus ferendis, confirmandis, antiquandis, interpretandis, & in omnibus quæ ad Reipublicę ſalutem ſpectant. Fora Temporalia ſunt duplicia, iuris ſcilicet, aut æqui. Iuris ſunt, *Bancus Regius* (liceat mihi nunc forenſi Iuridicorum noſtrorum ſtilo vti) qui Coronæ placita tractat. *Curia Cameræ ſtellatæ* quæ criminalia, *Bancus communis* qui ciuilia, ſiue placita communia, *Scaccarium*, quod res fiſci, *Curia Wardorum & liberationum* quæ res pupillorum, *Admiralij,* quæ cauſas maritimas tractat, *Aſſiſas,* & alia quæ obſcuriora ſunt, omitto.

Parliamentū.

In Banco Regio ſedent Capitalis Iuſticiarius Angliæ. Iuſticiarij aſſeſſores quatuor, Clericus Coronæ, Protonotarius

Miniſtr

Miniſtri inferiores ſex.

In Camera ſtellata, D. Cancellarius Angliæ, D. Theſaurarius Angliæ, D. Præſes conſilij priuati, D. Cuſtos priuati ſigilli, D. Seneſcallus hoſpitij, Secretarius Regis, Capitalis Iuſticiarius Angliæ, Magiſter Rotulorum, Capitalis Iuſticiarius communis Banci, & omnes Conſiliarij ſtatus, tam Eccleſiaſtici, quàm Laici, & ex Parliamenti Baronibus illi, quos Princeps aduocabit.

In Banco communi, Capitalis Iuſticiarius, Iuſticiarij aſſeſſores quatuor, Cuſtos ſigilli, Cuſtos Breuium.

In Scaccario, D. Theſaurarius Angliæ, Cancellarius Scaccarij, Capitalis Baro, Barones alij tres. Memoriæ Regis miniſter, Memoriæ Theſaurij miniſter. Clericus pipæ. Contrarotulator pipæ. Auditores veteris reuentionis quinque. Forinſecarum oppoſitor, Clericus extractorum, Clericus placitorum, Mareſcallus, Clericus ſummonitionum. Deputati Camerarij. Secundarij in officio memoriæ Regis duo, Secundarij in officio Theſaurarij duo, Secundarij pipę duo. Clerici in diuerſis officijs quatuor, &c. In altera Scaccarij parte, quæ *Recepta* dicitur, hi ſunt Officiarij. Camerarij duo, Vicetheſaurarius, Clericus Talliarum, Clericus Pellis, Numeratores quatuor, Iunctores Talliarum duo, Deputati Camerarij duo, Clericus pro Tallijs, Cuſtos Theſaurarij, Tabellarij ordinarij quatuor, Scribæ duo, &c. Officiarij item Decimarum & Primitiarum huc ſpectant. Cùm enim Papæ authoritas profligata eſſet, lege cautum eſt, vt Eccleſiaſticorum beneficiorum decimæ, & primitiæ regi perſoluerentur.

In Curia Wardorum, Magiſter Generalis, Superuiſor liberationum, Attornatus Generalis, Receptor Generalis, Auditor, Clericus Curiæ, Clericus liberationum, Aſſeſſores duo, Tabellarius, Feodarij quadraginta.

In Admiralij Curia, D. Admiralius Angliæ. Locumtenens & Iudex. Scribæ duo, Seruiens Curiæ, Viceadmiralij Angliæ.

Aſſiſæ, quas dicimus, in quolibet Comitatu bis anno habentur, in quibus duo Aſſiſarum Iuſticiarij ad hoc deputati cum Eirenarchis, ſiue pacis Iuſticiarijs comitati, & de ciuilibus, & criminalibus cognoſcunt.

Fora æquitatis ſunt, *Cancellaria* quæ ex æquo,& bono iudicat, *Curia Requeſtarum* quæ pauperum & regiorum famulorum cauſas eadem ratione audit. Concilia in limitibus Walliæ, & parte Boreali. In *Cancellaria* ſedent Dominus Cancellarius Angliæ, Magiſter Rotulorum, Magiſtri Cancellariȩ duodecem.Pertinéntq; ad hanc Curiam Protonotarius, Clericus Coronæ,Clericus Hanaperij,Clerici Cancellariæ ſex, Clerici paruæ Bagiæ tres, Examinatores Curiæ duo, Præco, Seruiens ad Arma, Sigillator, Ceræ miniſter,Contrarotulator Hanaperij, Clericus Cameræ Stellatæ,Clericus Præſentationum, Clericus ad Facultates,Clericus ad examinationem literarum Patentium, Regiſtrarius,Clerici irrotulamentorum nouem, Clericus pro demiſſionibus, Clericus ad Appellationes, Clericus ad Protectiones,Clericus ad licentias, & pardonationes alienationis, Clericus ad Breuia, & Commiſſiones è Curia Wardorum, Clericus ad Breuia de Sub Pœna & Curſiſtæ Curiæ Cancellariæ viginti quatuor.

In *Requeſtarum Curia* ſunt Magiſtri Requeſtarum,& Clericus. De Conſilijs autem illis, & alijs Curijs, ſuo loco dicemus.

Eccleſiaſtica fora. Eccleſiaſtica fora præcipua ſunt, *Synodus* quæ *Conuocatio Cleri* dicitur, & ſemper ſimul cum Parliamento habetur: & *Synodi prouinciales* in vtraque prouincia. Poſt hæc Archiepiſcopi Cantuarienſis Curiæ numerantur, videlicet *Curia de Arcubus*,à loco ſic dictus; cui Iudex præeſt *Decanus de Arcubus* appellatus,qui ad omnium in Cantuarienſi prouincia appellationes reſcribit. Aduocati in hac ſunt xvi. aut plures pro Archiepiſcopi arbitrio, omnes Legum Doctores,Scribæ duo,& Procuratores decem. *Curia Audientiæ*, quæ omnes Prouincialium querelas, cauſas, & appellationes recipit. *Curia Prærogatiuæ*, in qua Commiſſarius de hæreditatibus ab inteſtato, ſeu teſtamento delatis ius dicit. *Curia Facultatum*,in qua præfectus conſtituitur,qui deſideria cognoſcit eorum, qui Eccleſiaſtici iuris quandóque rigidi, atque ſtricti relaxationem petunt, & Regiſtrarius, qui conceſſas diſpenſationes in ſcripta refert. *Peculiarium Curiam*, quæ ad quaſdam parochias ab Epiſcopali iuriſdictione in nonnullis Diocæſibus ſeparatas, & Archiepiſcopo Cantuarienſi peculiares

peculiares ſpectat, aliáq; obſcurioris notæ libens prætereo. Nec ego ſanè prudens, qui hiſce me immiſcuerim, ſed exemplo præiuit in Belgica deſcribenda Guicciardinus.

Expectat hic aliquis vt ex Aſtrologis attexam in cuius Signi, & Planetæ tutela ſit noſtra Britannia. Et attexam ſanè (nam & in doctis illis erroribus verſatus ſum) vt curioſis ſatisfaciam; quamuis tàm diuerſe ſint de hac re Aſtrologorum coniecturæ, vt ipſa diuerſitas rem omnem infirmare, & veritatem excludere videatur. M. Manilius Poeta antiquus Capricornum præeſſe innuit in illo verſu, *Cui ſigno Britannia ſubiecta.*

Tu Capricorne regis quicquid ſub ſole cadente
Expoſitum.

Ptolemæus, Albumazar, Cardanus Arietem præficiunt, Ioannes de Muris Saturnum, Frater Perſcrutator, Eſquidus, & Henricus Silen Lunam, eò quòd in ſeptimo, vt aiunt, ſit Climate, Rogerus Herefordenſis, Thomas Rauennas Philologus, & Hiſpalenſis Piſces, demúmq; Schonerus & Pitatus, vt nullus ſit conſenſus, nos non meliori ratione, Geminis ſubiecêrunt.

Nunc quod bonum, fœlix, fauſtum, fortunatúmq; ſit (vt antiqui rebus agendis præfari ſolebant) Deo duce, Prouincias, ſiuè Comitatus obeam. In quibus ſingulis qui fuerint antiqui incolæ, quæ nominis ratio, quæ terræ bonitas, quæ confinia, quæ loca cùm antiquioris memoriæ, tùm melioris notæ, qui item à Normannico imperio in quolibet fuerint vel Duces, vel Comites, quàm poſſum veriſſimè, planiſſimè & breuiſſimè explicabo. In hâc Comitum ſucceſſione, vt ingenuè fatear, per quem profecerim: Thomam Talbottum in Chartophylacio actuarium diligentiſſimum, & antiquitatis noſtræ ſcientiſſimum, mihi magnum lumen prætuliſſe libens meritò hîc agnoſco. *Ordo.*

Ab vltimo autem Occidente, id eſt, à Cornwallia, auſpicabor, & indè reliquas prouincias ſuo ordine perluſtrabo, imitatus in hóc Strabonem, Ptolemæum, & vetuſtiſſimos Geographos, qui ab Occiduis regionibus deſcriptiones ſuas ſemper exordiuntur.

DANMONII.

Egionem illam, quæ quaſi prima totius Britanniæ longiſſimè in ſolis occaſum, tanquam Cherſoneſſus proÿcitur, & à Septẽtrione freto Sabriniano, à meridie Britãnico, ab occidente Oceano Vergiuio vrgetur, inſedêrunt antiquitùs Britanni, qui Solino DVNMONII, *Ptolemæo* DAMNONII, *vel vt rectiùs alibi* DANMONII *dicti. Quod nomen ſi à ſtanni fodinis, quas* Mona *Britanni dicunt, non ſit deductum: ab habitatione ſub montibus factum videatur. Inferiùs enim, & conuallibus paſſim per hanc regionem habitatur, quod* Dan-munith *Britannicè dicitur: quo etiam ſenſu proxima prouincia* Duffneint, *i. depreſſas valles incolens, à Britannis hodie vocatur.* Oſtidamnÿ. *An verò* OSTIDAMNII, *qui &* OSTÆI, *&* OSTIONES, *quorum Strabo ex Pythæa Maſſilienſi meminit ſint noſtri Danmonÿ, velim vt antiquitatis ſtudioſi paulò diligẽtius ſecum perpendant. In Europæ enim remotiſſimis, ad Occidentalẽ Oceanum, è regione Hiſpaniæ, non procul ab Vxantiſſa inſula, nunc* Vſhant, *ſiti erant. Quæ ſingula huic Dãmoniorũ regioni optimè & vndique conueniunt. Cúmque Artemidoro* Oſtiones *illi* COSSINI *vocentur*

tur (vt innuit in ſuis Vrbibus Stephanus,) velim etiam conſiderent, quandoquidem hæc gens Corini etiam dicatur, an pro COSSINI, CORINI *non ſint ſubſtituendi.* Fuſij *enim pro* Furij, *&* Valeſij *pro* Valerij *leguntur. Quo loco hos* Oſtidamnios, *&* Coſſinos *ad mare Occiduum Geographi ſtatuant, ne per nebulam quidē vident, ſi hinc excludantur. Cæterùm horum regio in duas hodie diuiditur partes* Cornwall *ſcilicet, &* Denſhire, *de quibus ſuo ordine dicendum eſt.* *Coſſini.*

Cornwall.

COrnwallia, quæ etiam recentioribus *Cornubia* dicitur, maximè totius Britanniæ in occidentem Solem vergit, & à Britannorum reliquijs, quos *Occidentales Britones* Marianus Scotus vocat, habitatur, à quibus, Britãnica lingua (auitam enim linguā necdum omninò amiſerunt) *Kernaw* dicitur, quòd in cornu tenuatur, & in altum promontoriolis, quaſi cornibus vndiquáq; excurrit. Cornu enim *Corn,* & cornua *Kern,* multitudinis numero appellant Britanni: licèt alij à Corineo neſcio quo, Bruti ſocio, dictam velint *Cornwalliam, Coriniámque* nominent, iuxta fabuloſi Poetæ carmen. Korn & Kern.

Pars Corinea datur Corinæo, de duce nomen
Patria, déque viro gens Corinenſis habet.

Sed nouum non eſt (ſi antiquitatem reuoluas) locos plurimos ab huiuſmodi ſitu nomina ſortiri. In Cretâ, & Tauricâ Cherſoneſſo Κριȣ̃ μέτωπα promontoria dicuntur, quòd quaſi arietis cornibus in mare procurrunt, Sic Cyprus *Cerastis* à Græcis olim dicta, quod procurrentibus

 promon-

promontorijs, veluti cornibus mari incũbit; vt meminẽ mirum ſit, hunc tractum qui tanquam cornu, incuruus, & promontoriolis quodãmodo cornutus, *Kernaw*, & *Corn* appellatũ. Vnde cùm in hanc regionẽ, bello Saxonico ardente, plurimi Britanni ſe receperint, naturæ loci confidentes, pedeſtria enim itinera montibus ſatis inuia, & æſtuarijs conciſa, nauigationem item impeditam propter inſcitiam locorum ſciebant, Saxo victor qui exotica omnia, & alienos ſua lingua ƿealh vocauit, huius incolas Coꞃnƿealeꞅ nuncupauit: Hinc enata Latina appellatio *Cornwallia*, & recentiori ſæculo *Cornubia*. Tantùm abeſt, vt Cornwallia dicta fuerit à Gallis victoribus, quod quidem Gallico nomini blandientes effutiunt. Qui ſi perinde domi ſaperent, ac aliena curant, deprehenderent illorum Britanniam maritimam à noſtra denominari, & in ea regiuncula *Cornouaille*, quæ Cornwallenſium noſtrorum lingua vtitur, à noſtris cò tranſmigrantibus nomen ſumpſiſſe. Nam vt Britanni hi noſtri occidentales, Armoricis Galliæ, cùm in Cæſarem bellum mouerent, auxilia ſubminiſtrarunt, vnde bello Britannico ille cauſſam prætexuit, poſteáq;, vt diximus, (cò commigrantes) *Britanniam* mutato nomine, dixerunt: ſic ſuperioribus ſæculis, Britannis popularibus ſuis ſemper contra Francos præſtò aderant, & intonante Danica tempeſtate, huc etiam nonnulli conceſſerunt, recentiúſq; hoc nomen *Cornuaille* reliquiſſe exiſtimantur.

Cornouaille *in Britannia Armorica.*

Strabo.

Hæc regio, veluti penſante æquorum curſus naturâ, vt plurimùm montibus attollitur, gleba in conuallibus ſatis fertili, quam alga marina **Orewood** dicta, & limo quodam ſupra quàm credi poſſit, lætificant. Ora maritima creberrimis nitet oppidis, quæ numeroſam claſſem conficere poſſint: Interiora metallorum diuite vena abundant: Stannum enim non ſine vberrimo fructu, admiranda copia effoditur, ex quo vaſa domeſtica ducta, apud omnes Europæos, in menſarum vſu argenteis fulgore comparantur. Incolæ paſſim nigros lapillos, ex quibus ſtannum conflatur, vel effodiunt, vel ex arenis lotis eximunt, quod in continentem à Britannis priſcis nauigijs vitilibus corio circumſutis deuehi ſolebat. Horum autem ſtannariorum, ſiue metallicorum operum duo ſunt genera. Alterum **Lode-works**, alterum

Stannum.

Diodorus Siculus.

Opera Stannariæ.

rum Streame-works, vocant; hoc in locis inferioribus eſt,cùm foſſis agendis ſtanni venas ſectantur, & fluuiorum alueos ſubindè deflectunt; illud in locis æditioribus cùm in montibus puteos, quos Shafts vocant, in magnam altitudinem defodiunt, & cuniculos agunt. In vtróq; ingeniorum ſolertia admiranda, tàm in aquarum deriuationibus, & corriuationibus, quàm in puteorum ſubſtructionibus, & ſuffulcimentis, vt contundẽdi,lauandi, diſcernẽdi, & excoquendi rationes, quibus nihil eſt ſolertiùs, tacitus prætermittam. Verùm vt Britannos priſcos in hac arte elaboraſſe, ex Diodoro, & Æthico docemur: ſic Saxones, & Normannos diu neglexiſſe videntur, aut Arabum, ſiue Saracenorum opera vſos fuiſſe, deſertas enim fodinas *Attall Saraſin*,id eſt, Saracenorum reliquias ſua lingua vocant incolæ. Tandem verò circa annum 1 2 7 0. impetratum eſt ab Edmundo Cornwalliæ Comite diploma, conceſſæ libertates, & leges metallicę latę,quas ſigillo ſuo muniuit,in quo ligonem, & rutrum impreſſum ferunt, & vectigal ſtanno impoſitum,quod Comitibus perſolueretur. Has libertates,priuilegia,& leges poſteà cõfirmauit, & adauxit Rex Edwardus III. Vniuerſam metallicorum rempublicam, quaſi vnum corpus in quatuor tribus, ſiue regiones deſcripſit, quas à locis, Foy-moore, Blackmoore, Trewarnaile, & Pen-With dicunt. Omnibus Guardianum ſiuè Præſidem præfecit, qui tàm ex æquo & bono, quàm ex lege ius dicit,ſingulíſq; tribubus ſuos Propræſides conſtituit, qui ſingulis menſibus, in ſua quíſq; regione lites dijudicat, quæ iudicia à ſtanno *Stannaria* vocantur, à quibus ad ipſum præſidem nonnunquam prouocatur. Et nè vectigalia ſubducerentur, & fraudi ſit Regibus, quibus nunc vt Cornwalliæ Ducibus, pro ſingulis millenis ſtanni pondo, 40. ſolidi veteri inſtituto numerantur, lege cautum eſt, vt omne quod conflatur ſtannum, ad alterum è quatuor deſignatis oppidis deferatur, vbi bis ànno dependitur, ſignatur, & vectigal illud perſoluitur,nec anteà venundare,& diſtrahere ſine grauiſſima mulcta cuiquam liceat. Nec tamen ſolo, quàm viris Cornwallia fœlicior,qui vt omni humanitate exculti,etiam priſcis illis temporibus: *Mercatorum enim vſu qui ſtanni gratia eò nauigant,* vt habet Diodorus Siculus, *humaniores erga hoſpites*

Metallicorum Politia.

erant; ita & ſtatura ſunt procerá,& olim Giganteæ magnitudinis fuiſſe perhibentur. Vndè Poeta quidam ſatis antiquus, cùm Gigantes quoſdam Britannicos deſcriberet, ſic luſit de Britannia loquens.

Titanibus illa
Sed paucis famuloſa domus, quibus vda ferarum
Terga dabant veſtes, cruor hauſtus, pocula trunci,
Antra lares, dumeta thoros, cœnacula rupes,
Præda cibos, raptus Venerem, ſpectacula cædes,
Imperium vires, animos furor, impetus arma,
Mortem pugna, ſepulchra rubus, monſtríſq; gemebat
Monticolis tellus, ſed eorum plurima tractus
Pars erat occidui, terror maiórque premebat
Te furor, extremum Zephiri Cornubia limen.

Occidui populi proceriſſimi.

Vtrùm verò hæc Danmoniorum proceritas, quæ ex calidi & humidi temperie profluit, ad genitalem mundi ſpiritum Fauonium, & occidentalem ſitum referenda ſit, vt in Germania Batauos, in Gallia Aquitanos, & Ruthenos, qui ad occaſum extremi ſunt proceriſſimos, & fortiſſimos videmus; an potiùs ad peculiârem aliquam cœli, & ſoli rationem, non eſt huius loci curioſè inquirere.

Nunc Promontoria, vrbes, & flumina, quorum meminerunt antiqui (hoc enim inprimis inſtituti eſt noſtri) perſequamur. Ab ipſo extremo promontorio exorſi, primùm auſtrale, inde Septentrionale littus, & demùm Tamaræ fluuij decurſum, qui hunc agrum à Deuonienſi ſecludit, perluſtrantes. Extremum promontorium quod Oceano Vergiuio incumbit, & XVII tantùm temporibus in globoſa terræ ſuperficie à Fortunatis inſulis, vel potiùs Aſoris definitur, Ptolemæo BOLERIVM dicitur, Diodoro BELERIVM, fortaſſè à *Pell* Britannica dictione, quæ remotiſſimum ſignificat, Ἀντιουέσταιον, ſiue ANTIVESTAEVM eidem etiam Ptolemæo dicitur, Britannis *Penrhinguaed*, id eſt, promontorium ſanguinis, ſed tantùm Bardis, ſiue Poetis, Hiſtoricis verò Britannicis *Penwith*, i. promontorium ad ſiniſtram, Saxonibus Penƿiþ-ſteort. *Steort* enim illis proiectam in mare terram denotat, & hinc Centuria illa tota *Penwith*

Belerium, ſiue Antiueſtæum.

hodie

hodie dicitur, accolis ſua lingua *Pen von Las*, id eſt, finis terræ, eodémq; ſenſu Anglis, **The lands end**, quòd ſit totius inſulæ ad occidentem extremum. Quod ſi HELENVM hoc promontorium olim appellatum fuerit, vt Volaterranus, & recentiores habent, non ab Heleno Priami filio, ſed à *Pen Elin* profluxit, quod cubitum Britannis ſonat, vt *Ancon* Grę-cis. Cùm verò à Græcis littora incurua *Ancones* dicerentur, quod de Ancona Italię Plinius teſtatur, neutiquam abſurdum eſt hoc inflexum littus à Britannis *Pen-elin* eodem ſenſu nuncupatum, & inde Latinum illud *Helenum*. De Antiueſtæo autem ſubinde dubitare ſolebam, an Græcam ſaperet originem: Cùm enim vidiſſem ſolenne apud Græcos fuiſſe nomina locis imponere ex nominibus oppoſitorum, non ſolùm in ipſa Græciâ, vbi *Rhium*, & *Antirrhium* habent, ſed etiam in ſinu Arabico, vbi *Bacchium* & *Antibacchium*: & in Illyrico *Antibarrium*, quòd *Barrium* Italiæ è regione proſpiceret, ſedulò perquiſiui an locus aliquis *Veſtæi* nomine inſignitus, Antiueſtæo noſtro obijceretur; ſed cùm nihil tale inuenerim, ad Britãnicam linguam me retuli, nec tamen hîc me expedire poſſum. Cæterùm hoc promontorium longiùs ſe in occaſum immiſiſſe credunt incolæ, & ex ruderibus extractis affirmant nautæ. Terrámq; ibi infuſo mari adopertam, **Lioneſſe**, ex neſcio qua fabula dictam fuiſſe aſſeuerant. Lioneſſe.

In extremis huius promontorij ſcopulis, quùm recedente æſtu nudantur, Plumbi candidi, atque æris apparent venæ, impoſitámque fuiſſe olim ſpeculam, vnde indicium nauigãtibus accenſo igne factum, ex Oroſio colligo. Altiſſimam enim Pharum in Gallitia Hiſpaniæ erectam fuiſſe dicit *ad ſpeculam Britanniæ*, hoc eſt (ſi modò illum benè capio,) ex oppoſito ſpeculæ Britannicæ, nec enim alius huius inſulæ locus Hiſpaniã proſpectat. Viculus nunc illi inſidet, **Saint Buriens** dictus, Burienæ mulieri Hibernicæ ſacer, Medioxumos enim Hibernicos, & indigites ſuos, hæc gens, vt tutelares deos, ita ſemper ſuſpexit, vt omnia ferè oppida illis conſecrauerit. In huius vicinia in loco, quem **Biſcawe Woune** dicunt, vndeuiginti lapides in orbem diſpoſiti conſpiciuntur, ſinguli XII. quaſi pedibus inuicem diſtantes, & in centro cæteris omnibus multò maior exſurgit. Hoc, vt conjectu- S.Buriens.

coniectura probabile eſt, trophæum aliquod Romanorum fuit ſub poſterioribus Imperatoribus, vel Athelſtani Saxonis, cùm Danmonios in poteſtatem redegiſſet, & Aſyli ius Burienæ ædiculæ conceſſiſſet, eò quòd (vt fama eſt) victor à Sillinis inſulis hîc appuliſſet.

Hinc ſenſim in Auſtrum circumacto littore, ſinus lunatus admittitur, **Mountes baye** vocant, in quo Oceanum auido meatu irruentem terras demerſiſſe fama obtinet. Huic incumbit **Penſance** emporiolum, **Mouſhole** Britannicè *Port Inis*. i. Inſulæ portus, & *Merkin*. i. forum Iouis ſtationes
S. Michaels mount.
malefidæ, & in ipſo angulo, qui nomen ſinui fecit *Mons Michaëlis*, *Dinſol* olim, vt in libro Landauenſi habetur, incolis *Careg Cowſe*, i. rupis cana, Saxonicè Michelſtoƿ, i. Michae-
Laur. Noelus.
lis locus, vt annotauit Laurentius Noelus, vir rara doctrina inſignis, & qui Saxonicam maiorum noſtrorum linguam deſuetudine intermortuam, & obliuione ſepultam primus noſtra ætate reſuſcitauit. Scopulus hic eſt ſatis altus & confragoſus, quoties ex alto ſe æſtus incitat, aquis circumfluus, quoties recedit, terræ coniunctus; vnde loci ingenio fretus, Ioannes Oxonienſis Comes, non multis antè annis, in ſedem belli contra Edwardum IIII. regem elegit, ſed parùm fœlicitèr. Eius enim milites à Regijs tentati, ſtatim ſe dedidêrunt. In ipſo verò iugo intra propugnaculum ſacellum erat Michaeli Archangelo ſacrum. Cellam ibi Guilielmus Moritonij Comes, qui latifundia in hoc tractu Guil. primi patrui ſui munificentia tenuit, monacho vni, & alteri conſtruxit, qui Michaëlem eo monte apparuiſſe prodidêrunt, quòd phantaſma ad ſuum Garganum Itali, & ad ſuum Michaëlis montem in Normannia Galli certatìm
Arma ænea.
rapiunt. Ad huius radices patrum memoria, dum ſtannum effoderêtur, cuſpides, ſecures, & gladij ænei lino inuoluta reperta erant, cuiuſmodi effoſſa fuêrunt iam olim in Germaniæ Hercinijs, nec ita pridem in noſtra Wallia. Conſtat enim ex antiquorum monumentis Græcos, Cimbros, & Britannos armis æneis fuiſſe vſos, quamuis ex ære vulnera ſint minùs noxia, vtique, cui, vt ex Ariſtotele habet Macrobius, vis inſit remedialis. Sed non erat illa ætas, perinde ac
Cornish Chough.
noſtra in hominum perniciem ingenioſa. In ſubiectis rupibus, vt etiam paſſim per hæc littora, fœtificat Pyrrhocorax, roſtro

roſtro & pedibus rubentibus cornix, non Alpibus peculiaris, vt exiſtimauit Plinius. Quam incendiariam eſſe auem, & furunculam deprehendêrunt indigenæ. Ignem enim clanculum ædibus ſæpè ſubijcit, nummulóſque ſublegit, & abſcondit.

Hoc in loco, maximè contrahitur regio, quaſi in Iſthmum, vix enim quatuor milliaria hinc ad ſuperum mare, ſiue Sabrinianum interiacent.

Ad Auſtrum verò ſtatim à Michaelis monte protuditur Cherſoneſſus, ad cuius ingreſſum **Helſton** cernitur, *Hellas* patria lingua ob ſalſam aquam alluſam, oppidum ſignandi ſtanni priuilegio celebre. Nec ita procul indè ſepimentum militare viſitur, (**Garth** patria lingua vocant) è congeſtis ſine cemento ſaxis magno ambitu conſtructum, cuiuſmodi & alia hinc indè occurrunt, Danico bello, vt credimus, poſita. Nec diſſimile eſt, munitionibus illis Britannorum, quas rudes, & informes Saxorum compages, vocat Tacitus. Cherſoneſſus autem ipſa, quæ ſatis magna eſt, & viculis referta, **Meneg** appellatur, MENNA proculdubiò illa, quam ex Cornelio, neſcio an Tacito, annalium ſcriptore, Iornandes in Geticis deſcribit, & *Mamma* in nonnullis exemplaribus concipitur. *Eſt enim* (vt veriſſimè inquit ille) *in extrema Britanniæ parte, metallis plurimis copioſa, herbis frequens, & his feracior omnibus, quæ pecora magis, quàm homines alant.* Quòd tamen *metallis etiam plurimis copioſam eſſe* dixerit, nunc ita eſt indiga, vt iam olim exhauſta videatur. Hæc nautis hodiè **the Liſard** vocatur, Ptolemæo *Danmoniorum promontorium*, & OCRINVM, Æthico in ſua portentoſa Geographia, OCRANVM, Oceaníque occidentalis montibus annumeratur. An ab *Ocra*, quod, vt Sextus Pompeius habet, confragoſum montem ſonat, non affirmârim : *Ocrea* tamen inter Alpes, *Ocriculum*, & *Interocrea*, à prærupto ſitu, nomen traxêrunt. Verùm cùm *Ochr*, Britannicè aciem ſonet, quid ſi factam appellationem huic promontorio arbitrarer, quòd acuminatum ſit, & in conum deſinat ? Reducto ab hoc **Meneg** littore, ſinus frequentibus, & anguloſis receſſibus portuoſus occurrit **Vale** fluuiolum recipiens, ad quem interiùs antiquum floruit oppidum VOLVBA, à Ptolemæo memoratum : ſed iam olim vel intercidit, vel nomen amiſit, quod tamen

Menna.
Meneg.
Ocrinum.
The Liſard.
Voluba.
Falemouth.

tamen in Volemouth, ſiue Falemouth portu nunc ſupe-reſt. Portus hic eſt æquè nobilis, ac ipſum Italiæ Brunduſi-um, nauium capaciſſimus, & tutiſſimus. Fauces muniunt vtrinque caſtella, hinc S. *Mauditi* ad Ortum, & illinc *Pendi-nas* ad Occaſum, ab Henrico VIII. extructa; & inter hæc à natura interpoſita rupis ardua, & prærupta *Crage* ab inco-lis vocata, eminet. Portus verò ipſe, CENIONIS oſtium Ptolemæo nuncupatur, à *Geneu* proculdubiò Britannica dictione, quæ oſtium & ingreſſum notat, ídque loquitur *Tregenie* oppidum adiunctum, hoc eſt, ſi interpretêris, oppi-dulum ad oſtium. Oppida interioribus huius portus ſinubus incumbunt nonnulla: Peryn celebris mercatus, Arwe-nak Killegreworum ſedes, Truro Cornwallicè *Triſcu*, Ma-iore, quem vocant, & priuilegijs pro re metallica clarum, & Grampound, à portu diſiunctiſſimum. Cui ſubijcitur ad mare Roſeland territorium, ita dictum, vt alijs placet, quaſi roſetum, vt mihi videtur, quod ericetum ſit. Hoc enim *Ros* Britannicè ſignificat. Vnde *Roſſiæ* in Scotia, & *Roſſiæ* al-teri in Cambria nomen, tractus vtpotè ſiticuloſi, & aridi. Poſt hanc Roſſiam ſtatim Oceanus recedentes terras dif-fuſiore ſinu occupat, quem Trucardraith bay vocant, id eſt, ſi interpretêris, oppidum ad ſabulum.

Cenionis oſtium.

Roſſia.

Vix duobus hinc milliaribus, quà Fawey flumen mari illabitur, Fowy oppidum, *Foath* Britannicè, crepidine por-rectum iacet, bellis naualibus ſuperiori ætâte celebratiſſi-mum, quod & publica inſignia teſtantur, quæ ex quinque portuum inſignibus componuntur. Ad portum moles vtrin-que habet ab Edwardo IIII. poſitas, Qui breui pòſt tem-pore Fawenſibus iſtis ſubiratus; quòd Gallico bello ſopito, prædabundi Gallicam oram infeſtâſſent, naues omnes, & apparatum nauticum adêmit. Interiùs ad eundem fluuium VZELIA Ptolemæi ſitum habet, quæ nomine non pror-ſus deperdito, Leſtuthiell hodiè dicitur, à ſitu nomen ſor-tita: collem enim editum occupauit, vbi Leſtormin eſt ca-ſtrum antiquum, nunc autem in conuallem tranſlata ſubſi-det. *Vchel* autem Britannicè idem ſonat, quod altum & ædi-tum, vnde & *Vxellodunum* Galliæ nomen habet, quod in monte ſitum, præruptum eſſet vndique oppidum. *Pen-V-chel-coit*, i. mons æditus in ſylua, Britannicâ hiſtoriâ, hæc vo-catur,

Foy.

Vzella.
Britanni literam x non habent.

Vxellodunum Galliæ.

catur,quam nonnulli Exoniam eſſe volunt. Verùm ſitus apud Ptolemæum & nomen ſuperſtes,Vzellam hanc eſſe antiquam conteſtantur. Noſtra ætáte,exiguum eſt oppidum, minúſque frequens, propterea quòd *Fawey* fluuius, qui ſuperiori ætate, accedente mari augeſcere ad ipſum oppidum, & par nauibus ſubuehendis eſſe ſolebat, ita arenis ex ſtanni fodînis alueum obſtructum habet, (vnde omnibus huius prouinciæ portubus obſtructionis periculum,) vt vix minimis nauigiolis nunc ſufficiat. Totius tamen Conuentus, ſiue Comitatus primarium eſt oppidum, vbi Vicecomes (quem lex noſtra Municipalis vocat) ſingulis menſibus cauſſas dijudicat, & Metallicorum præſes ſuum carcerem habet: Signandi etiam ſtanni priuilegio gaudet,beneficio,vt inquiunt ipſi,Edmundi Cornubiæ Comitis, qui ibidem olim palatium ſuum habuerit. Sed Vzellæ huius luminibus inprimis officiunt duo oppida, **Leſkerd** ad ortum æditiori colli impoſitum,forum celebre,& **Bodman** ad Septentrionem vix duorum milliarium diuerticulo, *Boſuenna*,ni fallor Britannicè, & *Bodminian*, in antiquis chartis. Hoc celebratiſſimum forum, ciuibus frequens, & ædibus ſatis excultum, ſignandíque ſtanni priuilegio clarum. Sed clarius olim, vt aliqui volunt, dignitate Epiſcopali, donec Dani horrificum illud bellum intulerint. Tunc enim oppido vi Martis perculſo, Epiſcopalis dignitas ad **S. Germans** tranſlata,vbi ædicula S.Germano Antiſiodorenſi ſacra,qui Pelagianam hæreſim in Britannia repullulantem extirpauit. In qua cùm pauculi ſediſſent Epiſcopi,Leuinus præſul Cridienſis, qui gratia multùm apud Canutum Danum valebat,regia authoritate intercedente,obtinuit, vt ſuæ ſedi coniungeretur. Ex quo tempore, vnus Epiſcopus, & huic prouinciæ,& Deuoniæ præfuit,qui nunc Exoniæ ſedet,ſuffraganeóque ſuo hunc Germani viculum in ſedem conſtituit. Nihil enim aliud hodiè eſt, quàm piſcatorum viculus, qui ſatis copioſam exercent piſcaturam in vicino Oceano, Liuero flumine præterfluente, & Tamara, qui Regionis eſt terminus. Hactenus auſtralem oram,nunc Septentrionalem obeamus.

Vnde Portus in Cornwallia obſtructi.

Bodman.

S.Germans.

Septentrionale littus ab ipſo Belerio promontorio, primùm longo tractu arenoſis cumulis aggeratum procurrit

ad

ad oppidulum lingula quadam in mare prominens, S. Iies appellatum, liæ mulieri Hibernicę nomen acceptum ferens, olim *Pendinas*, ſubiectúmque ſinum, in quem Hail fluuiolus influit, ſuo nomine adoptauit, qui nautis S. Iies bay vocatur. Hinc vtrinque ſpatioſior procurrit in ortum regio, & obliquiore flexu Septentrionale littus in Aquilonem tendit ad Padſtow vſque, nec aliud antiquæ notę tota via habet, quàm in ſabulo poſitum S. Pirano ſacellum, qui Diuus etiam Hibernicus (ſi credere libet) decem Hiberniæ reges, & eorum exercitus tribus vaccis ſuis octo diebus aluit, & porcellos mortuos, nec non homines ſuſcitauit, tandémque hic hominem ipſe exuit.

S.Iies.

Non procul hinc *Alan* flumen, qui & *Camel*, à tortuoſo meatu; (Hoc enim *Cam* illis denotat) placidè in ſuperum fretum defluit, qui ad ſuum oſtium Padſtow emporiolum habet, contractè pro Petrokſtow (vt in ſanctorum hiſtorijs legitur,) à Petroco quodam Britannico in diuos relato, qui hic Deo vacauit, cùm anteà *Loderic*, & *Laſſenæ* vocaretur. Ad huius Alani fontes, Camelford, alicubi Gaffelford, viculus cernitur, Cambalam olim dictum iudicat Lelandus, qui Arthurum Hectorem noſtrum ibi cecidiſſe ſcribit. Fragmenta etenim (vt prodit ille) armorum, annuli, ænea equorum ornamenta, nonnunquam ab agricolis ibi eruuntur, famáque tot ſæculis conſeruata, inſignem hoc loco ſtragem factam fuiſſe prædicat. Extant etiam verſus, in neſcio quo medij temporis poëta, de Cambala cruore effuſo inundante, in prælio Arthurij contra Mordredum. Quos ſubijcere non pigebit, cùm Muſis non omninò inuitis ſcripti videantur.

Padſtow.

Camelford.

Naturam Cambala fontis
Mutatam ſtupet eſſe ſui, tranſcendit inundans
Sanguineus torrens ripas, & ducit in æquor
Corpora cæſorum. plures natâre videres,
Et petere auxilium, quos vndis vita reliquit.

Certè (vt hoc de Arthuro non negem,) apud Marianum, Britannos & Saxones, anno inſtauratæ ſalutis, 820. funeſto prælio hîc concurriſſe legi, vt Marti ſacer hic locus videatur. Et ſi verum ſit, Arthurum hic cecidiſſe, idem littus illi

fuit

fuit fatale, quod natale. Ad littus enim proximum *Tindagium*, Arthuri illius magni patria exerta quaſi inſula ſedet, vtrinque fluctibus in ſinum reductis, Tindagel hodiè appellant, nunc tantùm ſplendida ruina, olim caſtrum magnificum, de quo quidam cecinit. Tindagel. *Arthuri locus natalis.*

Eſt locus Abrini ſinuoſo littore ponti
Rupe ſitus media, refluus quem circuit æſtus,
Fulminat hîc late turrito vertice caſtrum,
Nomine Tindagium veteres dixêre Corini.

In eadem deinde ora, quæ minùs fœcunda, & ſyluis nuda, mari obijcitur Botereaux caſtrum, corruptè Boscaſtle vulgò, à Dominis de Botereaux conditum, qui tres bufones nigricantes ſcuto argenteo geſtâbant, quorum hæreditas per Hungerfordos ad Haſtingorum familiam eſt deuoluta. Botereaux.

Vnde in altum euecta terra ita ad Boream prominet, vt XXIII. milliaria hic in latitudine inter duo maria colligat regio, quæ hucuſque in anguſtias quodammodo coarctata proceſſit. In hac maxima latitudine TAMARA flumen, nunc Tamar, haud procul à Septentrionali littore fontes aperiens, celer, & fremens ad meridiem curſum agit, multis riuulorum alueis auctus, per TAMARAM oppidum à Ptolemæo memoratum, nunc Tamerton, & à ripa remotius Lanſtuphadon, id eſt, fanum Stephani, vulgò Launſton, olim *Duneuet*, oppidulum nitidum cliuo ſurgenti adfixum. Recentiùs hoc nomen à S. Stephani monaſterio aſſumpſit, quod Reginaldus Cornwalliæ Comes circa annum Domini 1150. extruxit, cui operi Epiſcopi Exonienſes humano affectu plus nimis abducti & ſeducti, infenſiùs aduerſabantur, dum ſuæ iuriſdictioni anxiè timerent. Hodie publico prouinciæ carcere, & ſæpe Aſſiſis, quas vocamus, eſt notiſſimum. Inferiùs iuxta Saltaſh quondam familiæ Valtortorum ſedem, mercatoribus ſatis frequentem, Liuerum fluuium admittit, ad quem illud S. Germano ſacrum viſitur oppidum, Inde verò rectus ſolidusque in Oceanum exit, portum efficiens Tamerworth in vita Indracti dictum: cùm iam Cornubiam à Deuonia diuiſerit. Hunc enim Athelſtanus rex limitem inter Britannos Cornubienſes, & ſuos *Tamara fl.* Launceſton.

ſuos Anglos ſtatuit poſtquam è Deuonia Britannos ſubmouiſſet, vt teſtatur Malmesburienſis, qui *Tambram* vocat, & hodie etiam Deuoniam à Cornubia diſterminat, vnde Alexander Nechamus in Diuinæ ſapientiæ laudibus.

Loegriæ Tamaris diuiſor Cornubiæque
Indigenas ditat pinguibus iſicijs.

De Vrſula magnæ ſanctitatis virgine hinc oriunda, quam Attila ille Dei flagellum, cum XI millibus virginum martyrio affecit; & de Conſtantino illo, quem *immundæ Leænæ Danmoniæ tyrannicum catulum* vocat Gildas, dicant hiſtorici, inſtituti enim non eſt mei. E Britannici ſanguinis Comitibus ſolùm Cadocus vltimus Cornwalliæ Comes memoratur, qui, vt Heraldicæ artis periti tradunt, clypeum nigrum globulis aureis diſtinctum gerebat. E Normannico autem ſanguine Comes primus erat Robertus Moritonius, Guilielmi Conqueſtoris ex Herlotta matre frater, cui ſucceſſit Guilielmus filius. Sed cùm ille à Roberto Normanno contra Henricum primum Angliæ Regem ſtaret, in prælio captus, & libertatem, & honores amiſit, ſuffectúſque in eius locum Reginaldus Henrici primi filius naturalis, qui cùm diem ſine prole obijſſet, ſucceſſorem habuit Ioannem Regis Henrici ſecundi filium, qui poſteà etiam Rex Angliæ inauguratus. Huius filius Rex Henricus III. fratrem Richardum hoc honore ornauit, qui nonnullos Germaniæ Septemuiris ita pecunia expugnauit, vt anno 1257. in Romanorum Regem eligeretur, vnde de eo peruulgatus eſt verſiculus,

Comites Cornwalliæ.

Nummus ait pro me, nubit Cornwallia Romæ.

Sed cùm in Germania omnia inteſtinis bellis flagrarent, imperio ſe abdicauit, & in Angliam citò redijt, vbi defunctus, filium Edmundum in Cornwalliæ comitatu ſucceſſorem reliquit: quo ſine ſobole ſublato, Edwardus, qui poſtea Rex Angliæ, eius nominis ſecundus, hunc titulum à patre accêpit, cúmque iam rex eſſet, Petro Gaueſtono Vaſconi contulit, qui eius adoleſcentiam corruptelarum illecebris irretierat. Cùm verò ille ob principem corruptum, & alia ſcelera capite truncaretur, ſucceſſit Ioannes de *Eltham*, Edwardi II. filius natu minor, quo etiam, ſine ſobole, mortuo, Edwardus III. Cornwalliam in Ducatum erexit, Ed-

wardúmque filium ſuum bellicis laudibus principem cumulatiſſimum, anno Chriſti 1336. Ducem Cornwalliæ dixit, *Duces Cornwalliæ.* Ex quo tempore, Walliæ Principes, fuérunt iidem Cornwalliæ Duces, qui in actionum quibuſdam formulis, rebus metallicis, naufragorum bonis, & portorijs iura Regalia habuêrunt. Sed hæc planiùs & pleniùs docebit Richardus Carew de *Anthonie* non minùs generis ſplendore, quàm virtute, & doctrina nobilis, qui huius regionis deſcriptionem latiore ſpecie, & non ad tenue elimat.

Sunt in hoc Comitatu parochiæ 161.

Denſhire.

CITERIOR, quam dixi, Danmoniorum regio, **Denſhire** vulgò nunc dicitur, Britannis Cornwallenſibus *Deunan,* Cambrobritannis, *Dufneint,* Saxonibus Deuenſhire, vndè facta Latina appellatio *Deuonia,* & contracta illa, qua vulgus hominum vtitur, **Denſhire**, non à Danis, vt ſcioli quidam acerrimè contendunt. Regio, quæ vt maiori latitudinis incremento vtrinque quàm Cornwallia excurrit, ita vtrinque portubus accincta commodioribus, nec minùs ſtanni venis diues, præſertim quà Occidentem ſpectat, pratis diſtincta lætioribus, ſyluis veſtita frequentioribus, ædificijs, oppidiſque refertiſſima: gleba autem alicubi perinde exili, quæ tamen benigniùs colono reſpondet, ſi rei ruſticæ prudentiam, agendi voluntatem, & impendendi facultatem conferre poſſit. Nec alibi ferè in Anglia maiorem impenſam terra exigit, plurimis enim locis quodammodo ſterileſcit, niſi arena è mari inſpergatur, quæ ad fœcunditatem efficax, quaſi animam glebis infundit, atque in locis à littore remotioribus cariùs emitur. In hac deſcribenda primùm Occiduum latus, quod Tamara perſtringit, inde Auſtrale, quod Oceano incumbit, perluſtrabo: ab hoc per Orientalem limitem, quo Dorceſtriam, & Somerſettiam attingit, ad Septentrionale littus, quod Sabriniano freto vrgetur, me recipiam.

Lidford.

Hengſton hill.

Tauiſtoke.

Prælectiones linguæ Saxonicæ.

Plimmouth.

TAMARA, qui regiones has diſterminat, primùm **Lid** fluuiolum ab ortu, hoſpitio excipit, ad quem **Lidſton**, emporiolum tenue, & **Lidford** nunc viculus, olim celebre oppidum Danico turbine anno 997. concuſſum, quod (vt in illo libro, quo Angliæ luſtrum condidit Guilielmus primus ſcribitur) non alio tempore, nec alia ratione, quàm Londinum cenſeri ſolebat. Indè æditum montem longè protentum ſuſpicit, Hengeſtdoun Marianus vocat, Hengiſtíque montem interpretatur, vulgò **Hengſton hill** dicitur. Qui Stanni venis ſatis eſt fœcundus, locúſq; ſolennis, vbi ſeptimo, vel octauo quoque anno, Cornwalliæ, & Deuoniæ metallici frequentes conuenire ſoliti erant, & ſuis de rebus conſilium inire. Ad hunc, anno ſalutis DCCCXXXV. Britanni Danmonij, qui Danis in auxilium adſcitis, in Deuoniam irruperant, vt Saxones, qui eam ſui iuris fecerant, exturbarent, miſerandâ ſtrage, ab Egbrichto rege, ferè ad internecionem, vt author eſt ille Marianus, ſunt occiſi. Inferiùs *Teauum* fluuiolum recipit Tamara, ad quem **Teauiſtoke**, vulgò **Tauiſtoke** floret, cœnobiū quondam celebre, quod Ottgarus Deuoniæ Comes Edgari regis ſocer, vir incomparabili tùm animi, tùm corporis fortitudine, virginibus ſacris anno Chriſti 961. extruxit, *Locus*, vt inquit Malmeſburienſis, *amœnus opportunitate nemorum, copioſa piſcium captura, Eccleſiæ congruente fabrica, fluuialibus ripis per officinas decurrentibus, qui ſuo impetu effuſi, quicquid inuenerint ſuperfluum deferunt.* Sed triceſſimus tertius ab hoc condito vix agebatur annus, cùm Danica incenſum tempeſtate deflagrârit; refloruit tamen, laudabilíque inſtituto, auitæ noſtræ linguæ, Saxonicam dico, quæ iam in deſuetudinem abijt, lectiones in hoc vſque ad patrum memoriam habebantur, nè quod nunc euênit, huius linguæ cognitio intercideret. Recepto iam Teauo, Tamara proximè ſuum oſtium accedit, vbi *Plimus* fluuius ſe vnà in Oceanum euoluit, noménque oppido incumbenti **Plimmouth** fecit. Olim enim, vt accepimus, **Sutton** vocabatur, & ſuperiori ſęculo, ex viculo piſcatorio in oppidum amplum, ciuiúmq; frequentia vrbis æmulum, quale nunc cernitur, excreuit: portúſque commoditas hoc effêcit qui maxima nauigia in ſinum minimè deductis velis admittit, tutiſſimámq; ſtationē nauibus quantumuis magnis

nis

nis tàm in Tamara, quàm Plimo præbet: & ad vim hoſtilem arcendam ſatis eſt munitus. In medio enim oſtio inſula S Michaelis prçiacet, quæ & ſuas munitiones habet. Ipſe verò portus ad oppidum vtrâq; ex parte munitur, & catena interpoſita, cùm opus fuerit, clauditur, moléſque ad Auſtrum objicitur, & in colle proximo caſtrum à Valtortis, vt creditur, ad quos maxima pars oppidi olim ſpectâuit, poſitum. In quatuor tribus totum eſt oppidum deſcriptum, Wardes, noſtra lingua vocamus, quibus omnibus Maior, ſiue Prætor præficitur, ab Henrico VI. conſtitutus, & ſub eo ſingulis tribubus Capitaneus quondam præpoſitus erat, quorum quilibet & ſuos pedaneos magiſtratus habuit. De fabuloſa illa Corinei cum *Gogmagog* Gigante, hoc in loco colluctatione, ſat ſit, quia credere non libet, vnum & alterũ ex Architrenio de Gigantibus noſtris verſiculũ adiungere.

Hos auidum belli robur Corinẽus Auerno
Præcipites miſit, cubitis ter quatuor altum
Gogmagog Herculeà ſuſpendit in aëre lucta,
Anthæumque ſuum ſcopulo detruſit in æquor.

Scopulus verò ille, è quo Gigantem detruſum, ferunt, the Haw nunc dicitur, qui collis eſt inter oppidum, & Oceanum interiectus, in cuius ſummitate, quæ in amœniſſimam planitiem ſternitur, gratiſſimus vndiquaque patet proſpectus, & in nauigantium vſum Index nauticus, quem *Compaſſum* dicunt, longè pulcherrimus erigitur. De hoc nihil aliud eſt quod attexam niſi regnante Guilielmo Rufo, Ealphegum Sacerdotem eruditũ, & coniugatum hîc floruiſſe. Nec enim ante annum 1102. ſacerdotibus vxores in Anglia interdictæ fuerunt. Tunc Anſelmus Archiepiſcopus Cantuar. ſacris literis, & naturæ vim intulit, & (Henrici Huntingdonenſis verbis vtar) *Anglorum ſacerdotibus vxores antea non prohibitas prohibuit. Quod quibuſdam mundiſſimum viſum, quibuſdam periculoſum, ne dum munditias viribus maiores appeterent, in immunditias horribiles ad Chriſtiani nominis ſummum dedecus inciderent.* *Vxores ſacerdotibus in Anglia primùm interdictæ.*

A Tamara, vnde littus Auſtrale incipit, ſpatioſa grandi fronte procedit regio vſq; ad Stert promontorium, (hoc enim ſignificat Saxonicum illud,) ſed quàm primùm ſe re-

duxerit littus, **Dert** fluuius erumpit, qui per ſquallida montana, è quibus ſcatet, **Dertmore** indè dicta, deiectus ruit, arenáſque ex fodinis, qui ſenſim alueum opplent, deuoluit vſque ad **Totnes** vetuſtum oppidulum, quod in decliu montis ab occaſu ad ortum propendens, mœnibus olim caſtróque, vt credunt incolæ, à Zouchæis munitum. Baronum enim Zouchæorum patrimonium erat, donec Ioanne Barone Zouchæo proſcripto, quòd Richardi tyranni partes fouiſſet, R. Edgecombo viro nobili, & prudenti, vt accêpi, elargiretur Henricus VII. Adiungitur huic oppido *Burgus Pomerye*, vulgò **Bery Pomerye**, à Pomeriorum nobili inprimis hoc tractu familia, quæ paulò magis ad Ortum ſuum caſtrum perelegans habuit à ripa remotiùs. Ab hoc **Totnes** littus vicinum olim *Totoneſium* dictum fuit, Brutúmque illum noſtræ gentis authorem ad hoc appuliſſe Britannica tradit hiſtoria, Hanuilianúſque, vt Poëta illam ſequutus cecinit:

Totnes.

Inde dato curſu, Brutus comitatus Achate,
Gallorum ſpolijs cumulatis nauibus æquor
Exarat, & ſuperis, auráque fauentibus vſus,
Littora fœlices intrat Totoneſia portus.

Sed ille **Dert**, quem **dixi**, fluuius, cùm Totoneſij pontem reliquerit, ad quem arenas è fodinis vnà deuolutas exaggerat: nihil præter fertiles agros vtrinque videt, donec feliciter ad oſtium deuenerit, cui colle porrecto imminet **Dertmouth**, ex portus commoditate, quem caſtella duo defendunt, mercatoribus, & inſtructiſſimis nauibus frequens. Pretorem habet à Iohanne rege conceſſum, Brianóſq; dominos quondam agnouit, ſéq; ſubinde contra Gallos ſtrenuè defendit. Anno enim Chriſti 1404. Dominum *de Caſtell* Gallum, qui commercia hoc tractu latrocinijs præcluſerat, & **Plimmouth** ſuccenderat, dum hunc locum inuaderet, à ruſticis & mulierculis interceptus, atque cum ſuis interfectus. Hinc refugientia ad Septentrionis mare ſubſequitur littora, magnóq; ſeceſſu ſinus admittitur, qui X. plùs minùs mill. paſſ. in circuitu colligit, **Torbaye** hodiè dicimus, viculúmque eodem nomine adpoſitum habet, Bruerorum quondam ſedem, qui primis Normannorum temporibus

Dertmouth.

ribus, magni nominis fuêrunt. Paulò ſuperiùs **Teignemouth** viculus ad oſtium Teigni flu. vnde & nomen, occurrit, ad quod Dani, qui ad Britanniæ ſitum, & aditum explorandum præmiſſi erant, primùm circa annum ſalutis 800. egreſſi, occiſóque loci præfecto, omen futuræ victoriæ cœpêrunt, quam poſteà per vniuerſam inſulam ſumma cum immanitate exercuêrunt. Interiúſq; ad eundem fl. adſidet **Biſhops Teygnton**, ſic appellatum quod ad Epiſcopos ſpectârit, in quo, quia erat aſylum, Ioannes de Grandiſono Burgundus Epiſcopus Exonienſis quaſi præſagus futuri, pulcherrimas ædes extruxit, *vt haberent ſucceſſores* (ex èius teſtamento loquor) *vbi caput ſuum reclinarent, ſi fortè in manum regis eorum temporalia caperentur*. Verùm tantùm abfuit vt conſilium eius expleretur, vt ſucceſſores, & his ædibus, & alijs omninò iam exciderint.

Dani primùm Britanniam ingreſſi.

Ad ſextum inde milliare ISACA, ſiue rectiùs ISCA flumen, cuius meminit Ptol. magno oſtio in Oceanum ſe immittit, Britannis *Iſc*, Saxonibus, & nobis **Ex**, fortaſſè ab *Hesk*. i. ab arundinibus, quæ ad eius ripas fœcundiùs naſcuntur, & inter aquaticos frutices principatum tenent, quarum tegulo Septentrionales populi, vt Britanni, tecta operiebant, & nauium commiſſuras ferruminabant. Hic flu. ab **Exmore** ſquallenti, & infœcũdo iuxta Sabrinianum fretum ſolo, quod Somerſettéſis cenſetur agri, ad Auſtrum deſcendens per **Twifordton**, à vado duplici dictum, nunc **Teuerton**, campos ſatis lætos perſtringit, duobúſq; prçcipuis augetur fluuiolis, *Credeno* ab Occidente, & *Columbo* ab Oriente. Ad Credenum in primitiua Saxonum eccleſia, ſedes floruit Epiſcopalis in eiuſdem cognominis oppido **Cridiantun**, nunc **Kirton**, quod natale ſolum Winifridi illius, ſiue Bonifacij, qui Haſſones, Thuringos, & Friſios Germaniæ ad Chriſtum conuertit: nunc tantùm mercatu minùs frequenti, & Exonienſis Epiſcopi ædibus notum. Columbus flu. qui ab Oriente venit, **Columbton** oppidulum, quod ſuo nomini adoptauit, alluit, ab Alfredo Rege filio ſuo iuniori, olim teſtamento legatum. Iámque Iſcha grandior, ſed diuortijs ludens magna cum molarum opportunitate, ISCAM vrbem allabitur, cui nomen relinquit, vnde Alexander Nechamus:

Iſca fl.

Plinius.

Exoniæ fama celeberrimus Iſcia nomen
Præbuit.

Iſca Danmoniorum.

Exceſter.

Caer, *quid ſignificat.*

Vrbs hæc ISCA Ptolemæo dicitur, Antonino, ISCA DVNMONIORVM, pro Danmoniorum, alijs falsò *Augusta*, quaſi legio Secunda Auguſta ibi egiſſet, cùm illam Iſcæ Silurum ſtationem egiſſe, infrà docebitur, Saxonibus Exaneceaſter, Anglis hodiè Exceſter, olim Monketon, à monachis, Latinis *Exonia*, Britannis *Caeriſk*, *Caeruth*, & *Pen-caer*.i.vrbs primaria. *Caer* enim, vt ſemel hoc admoneam, apud noſtros Britannos vrbem ſonat, vnde Hieroſolymam *Caer Salem*, Lutetiam *Caer Paris*, Romam *Caer Ruffayne* appellitant. Sic Carthago Punica lingua, *Carthcia*, teſte Solino, dicebatur.i.Noua ciuitas. Syris itidem, *Caer*, vrbem ſignificâſſe accepimus, à quibus cùm totum terrarum orbem incolis refertum fuiſſe in confeſſo ſit, linguam quoque poſteris reliquiſſe, tanquam futurarum matricem probabile videatur. *Vrbs iſta*, vt inquit Malmesburienſis, *licèt ſolum adiacens humidum, & ſquallidum, vix ſteriles auenas, & plerumque inane folliculum ſine grano producat, tamen & ſua magnificentia, incolarum opulentia, & conuenarum frequentia, omne ita abundat commercium, vt nihil ibi fruſtrà deſideres, quod vſui eſſe exiſtimes.* Sedet autem ad Orientalem Iſcæ ripam, molli, & clementer ædito colle ad Orientem, & Occidentem decliui, foſſis & mœnibus fortiſſimis cincta, turribus frequentèr interpoſitis, ambitúque ſuo M. D. paſſus colligit longè hinc inde procurrentibus ſuburbijs, eccleſiáſque parochiales XV. numerat, & in ipſa altiſſima parte propè portam Orientalem caſtrum habet Rugemount dictum, quondam Regum Weſtſaxoniæ, poſteà Comitum Cornubiæ ſedem, nunc tantùm antiquitate, & ſitu commendatum. Subiectæ enim vrbi, & regioni vndique minatur, periucundóque fruitur in mare proſpectu. In Orientali vrbis parte eccleſia primaria cernitur, ſpecioſis ædibus circumſepta, ab Athelſtano rege, vt priuata loci hiſtoria teſtatur, Diuo Petro fundata, monachíſque referta, quam demùm, monachis Weſtmonaſterium traductis, epiſcopali dignitate Edwardus Confeſſor ornauit, Cornubienſi, & Credienſi ſedibus huc tranſlatis, Leofricúmque Britonem primum conſtituit Epiſcopum, cuius

ius ſucceſſores templum & ædificijs, & redditibus adauxêrunt, Guilielmúſque Bruer, qui ab eo nonus, Decanum, & XXIIII Præbendarios induxit. Quo tempore Iſca in Romani imperij ius conceſſit, non certè conſtat, tantùm enim abeſt, vt à Veſpaſiano expugnatam affirmârim, quòd Monumethenſis aſſerit, cùm ſub Claudij imperatoris auſpicijs in Britannia, vt inquit ille, fatis monſtrarêtur: vt vix dum fuiſſe conditam exiſtimem: Antoninorum tamen temporibus ſatis celebris videatur, ad hanc enim, nec vlteriùs ſua itinera hac in parte proſequutus eſt Antoninus. In Anglo-ſaxonum poteſtatem, ante annum CCCCLXV. ab eorum in Britanniam ingreſſu non deuenit, tunc enim temporis, Athelſtanus Britannos, qui æquo anteà iure cum Saxonibus vrbem incoluiſſent, tota ciuitate deturbauit, vltrà Tamaram ſubmouit, vrbémque vallo, muro ex quadrato lapide, & propugnaculis circumdedit. Ex quo tempore, vt plurimis beneficijs à Regibus fuit affecta, & inter alia, vt nunquam niſi cum Londino, & Wintonia tributum conferret (hoc in regis Guilielmi Victoris libro legimus:) ita varijs afflictata fuit ſubinde ruinis, Danica dilacerata rabie, anno reparatæ ſalutis 875. ſed grauiſſimè à Suenone Dano, anno ſalutis 1003. perfidia Hugonis cuiuſdam Normanni vrbis præfecti, ab Orientali ad Occidentalem portam proſtrata, víxque reflorêre cœperat, cùm Guilielmus Conquæſtor arctiſſima obſidione incingeret, nec ſatis habuêre ciues eo tempore portas claudere, ſed procacibus etiam verbis in ipſum iaculati ſunt, verùm decidente muri parte (quòd diuinitùs obtigiſſe hiſtorici antiqui referunt) deditio ſtatim ſubſequuta. Poſteà tribus obſidionibus preſſa fuit, quas tamen omnes facilè eluſit. Prima ab Hugone Courtnæo Deuoniæ Comite, bello illo inteſtino inter familiam Lancaſtrenſem, & Eboracenſem; altera à Perkino Warbecco imaginario, & ſcenico principe, qui vltimæ ſortis iuuenis, Edwardi IIII. filium ſe ementitus periculoſum bellum concitâuit; tertia à ſeditioſis Cornwallenſibus, anno Chriſti, 1549. cùm ciues omni rerum inopia grauiſſimè conflictati, in fide perſtitêrunt, donec Ioannes Baro Ruſſellius illos obſidione exemerit.

Sed ex his hoſtibus non tantum damni fecit ISCA, quantum

tum ex molibus quibuſdam,(Weares vocant)quas ISCAE fluminis aluco Edwardus Courtnæus Comes Deuoniæ ciuibus infenſior obiecit, quæ ita omnem nauibus ad vrbem aditum præcludunt, vt merces iam inde à viculo Topeſham, tribus ab vrbe milliaribus, terreſtri itinere deferantur. Nec ſubmouentur illæ moles, licèt Comitiorum Parlamentariorum iuſſerit authoritas. Antiquæ Oxonienſes tabulæ, quòd ad Geographicam rationem ſpectat, Iſcam longitudine, XIX. Gr. XI. ſcrup. latitudine, I. Gr. XL. ſcrup. definiunt. Vrbs etiam hæc, ne hoc omittam, tres Duces habuit, Ioannem ſcilicet Hollandum, quem Richardus II. quòd frater eſſet vterinus, Exoniæ Ducem creauit, filium eius Henricum, & Thomam Beaufort è familia Lancaſtrenſi; Marchionémque vnicum Henricum Courtnæum eo honore ab Henrico VIII. exornatum, ſed huic Marchioni, & primo illi Duci, magna fortuna magnam concitauit tempeſtatem, quæ illos rerum nouarum ſtudio abreptos, citò ſubuertit.

Duces Exoniæ.

Hinc ad ipſum oſtium nihil eſt antiquæ memoriæ, præter Exminſter, quondam Exanmunſter, ab Alfredo rege filio iuniori legatum, & Pouderham caſtrum, Courtnæorum ſedem, ab Iſabella de Fortibus conſtructum: Altera verò ripa ipſi oſtio adſidet Exanmouthe piſcatorum oppidulum, vnde anfractuoſè in ortum procurrit littus per Budley, Sidmouthe, & Seton, portus olim nobiles, quibus arena reciproco fluctuum meatu congeſta ita obtenditur, vt hanc commoditatem penè omninò iam eripuerit. Ad illum verò Seton, *Ax* fluuius, tenui admodum alueo ſe exonerat, quum Axanmunſter allucrit oppidum Saxonicorum regum tumulis tantummodò in antiquis monumentis celebre, & in ipſo prouinciæ limite ſitum. Hinc enim Orientalis limes per ignobiles vicos obliquè tendit ad fretum Sabrinianum, quod nunc legamus.

Axminster.

Primum verò à Cornwallia littus, quod ſe in Sabrinianum fretum longè exporrigit, HERCVLIS PROMONTORIVM Ptolemæo dicitur, nominíſque tantillum conſeruat, Hertypoint hodie dictum: oppiduláq; habet Herton, & Hertlond Nectani ſanctuli reliquijs olim clarum. In cuius honorem monaſteriolum hîc erexit Gytha Godwini

Herculis Promontorium.

Comitis

Comitis vxor, quę Nectanum, tanquam Neptunum coluit, eò quòd eius meritis maritum, efferatam tempeſtatem euaſiſſe, credulo errore ſibi perſuaſerat. Huius promontorij nomen fidem fabulæ admodum ſpecioſæ fecit, Herculem nimirum in Britanniam aduenilſe, & neſcio quos Gigantes debellaſſe. At verum ſi ſit, quod Mythologi aſſerunt, Herculem nullum fuiſſe, ſed per eum humanæ ſapientiæ vim denotari, quâ ſuperbiam, libidinem, inuidiam, & id genus monſtra ſuperamus: vel ſi per Herculem, Solem, vt Gentium Theologi, & duodecem illos labores ab Hercule exantlatos, XII notare ſigna Zodiaci volunt, quæ Sol annuo curſu permeat, viderint ipſi quid dixerint. Ego tamen Herculem fuiſſe libens credo, imò cum Varrone, vel XLIII. concederem, quorum omnium geſta vni Alcmenæ filio aſcribunt; in animum tamen inducere non poſſum, Herculem huc penetraſſe, niſi fortè poculo illo Oceanum nauigarit quod Nereus ſibi dederat, de quo Athenæus. At inquies, Franciſcus Philelphus in epiſtolis, & Lilius Giraldus in Hercule ſuo illud affirmauit. Ignoſce, quæſo ſcriptores illi recentiores me mouere, ſed non demouere poſſunt, quum Diodorus Siculus ex vltima antiquitatis memoria Græcorum res perſequutus, diſertis verbis aſſerat, nec Herculem, nec Liberum patrem vnquam Britanniam adijſſe. Quare perſuaſiſſimum mihi eſt Herculis nomen huic loco inditum vel à Græcorum vanitate, vel à Britannorum religione. Hi (gens bellicoſiſſima) fortes viros maxima cum admiratione ſuſpexérunt, & monſtrorum domitores ſummo loco habuerunt; Illi autem quicquid vbique magnificum in Herculis claritatem retulérunt, & quoniam ille multum peregrinatus eſt, qui peregrinabantur, illi ſacra facere ſoliti ſunt, eidémque loca ad quæ appulèrunt, conſecrare. Hinc apud Campanos *Herculis petra*, apud Ligures *Herculis portus*, apud Germanos *Herculis lucus*, apud Mauritanos, Galatas, & Britannos *Herculis promontoria.* *An Hercules Britanniam adierit.*

Recedente ab hoc Herculis Promontorio littore, vno oſtio, duo, quæ ſola ſunt in hâc Septentrionali orâ, flumina ſe effundunt, Towridge ſcilicet, & Taw. Towridge non procul à promontorio, quod dixi, ortus, in Orientem alueum agit *Ockúmque* recipiens qui *Ockhamptoniæ* mercatorio oppidulo

oppidulo nomen fecit, & Richardi de *Brionia* olim Baronia erat, ſubitò flexus Septentriones petit per **Tourington**, cui nomen impertit, collis ſupercilio illi longo tractu im-
Bediford. minens; & **Bedyford** hominum frequentia, pontéque ſaxeo arcuato opere ſatis celebre, ſtatímque Tawo ſe inſinuat, qui è regionis meditullio profuſus per **Chimligh** mercatorium oppidulum non procul à **Chettelhampton** viculo, vbi Hierytha Diua nupera requieuit primùm defertur, Indeq; **Tawton** præterlapſus, vbi Werſtanus, & Putta primi Deuonię epiſcopi, circa annum ſalutis 906. ſederunt, (vt vir eruditus, & de Antiquitatis ſtudio optimè meritus D. Ioannes Hookerus in ſuo de Epiſcopis Exon. libello te-
Berſtaple. ſtatur,) ad **Berſtaple** properat, quæ iampridem Traceiorum ſedes. Mœnibus olim incincta, nunc verò nudata, caſtróq; à Iudhelo de *Totenais* munita, qui clientelari iure multos in hoc agro redditus à Guilielmo primo accepit. Cúmque ibi pontem magnificum à Stamfordo Ciue Londinenſi conſtructum ſuperauerit, Towridgi aquis auctior Sabrinianum mare petit. An verò **Chimligh** illa, ſit **Kinwith** caſtrum cuius meminit Aſſerius, non facilè dixerim. Ad hoc enim littus, eius nominis caſtrum erat ſitu terrarũ ab omni parte, præterquàm ab ortu, tutiſſimum, ad quod, An. Chriſti DCCCLXXIX. Hubba Danus, qui multis cladibus Anglos fatigârat, confoſſus occubuit. Locus deinceps **Hubbleſtow** ab hiſtoricis noſtris vocatur. Vexillóque Da-
Danorum vexillum. norum, **Reafan** dicto, tunc potiti ſunt Angli. Quod lubentiùs adnoto, quia ex fabellâ apud Aſſerium Meneuenſem, qui hæc prodidit, colligi poteſt, Danos coruo pro inſignibus vſos fuiſſe, quem inuicto (vt putabant,) omine, Lothbroci Danici filias in vexillo acu pinxiſſe tradunt.

Deuoniæ Comites. Prima Normannici imperij infantia Rex Guilielmus primus Richardum de Brionia è nepti ſua natum, hæreditarium Deuoniæ Vicecomitem, Baronémque de **Okehampton** inſtituit, verùm ille paucos poſt annos ſine prole obijt, & Henricus primus Baldwinum Reduerſium, ſiue de *Riparijs* primò Dominum de **Twifordton**, & **Plimton**, poſteà Deuoniæ Comitem *de tertio*, vt illa ætate loquebantur, *Comitatus denario* creauit, qui cum à Matilde Auguſta contra Stephanum ſtaret, in exilium proiectus: filij tamen eius Richardus,

chardus, & Guilielmus de *Vernon* dictus, ſucceſſerunt: & poſt hos vnus & alter Baldwinus, ex eâdem, vt videtur familiâ. Deinde Guilielmus Fortius, ſiue de Fortibus, Comes Albemarlæ, qui Baldwini vltimi filiam duxerat, cuius vnica filia Edmundo Lancaſtrenſi in vxorem data, maritum hoc titulo auxit. Sed cùm illa ſine liberis obijſſet, Hugonem Courtnæum regio Francorum ſanguine natum, cognationéque ſuperioribus Comitibus connexum, Rex Edwardus III. Deuoniæ Comitem creauit, cui nouem Comites ſuo ordine ſucceſſerunt, (vno Staffordo bellis ciuilibus ab Edwardo IIII. interpoſito) Vltimus verò Courtnæorum, Edwardus nobiliſſimus, & optimæ ſpei adoleſcens immatura morte, noſtra memoriâ, in Italia obijt, Optimi enim quíque (vt Quadrigarij verbo vtar) minime diurnant.

Continentur in hôc agro Parochiales
ecclesiæ. 394.

PRoximos Danmonijs ad Ortum DVROTRIGES ſtatuit Ptolemæus, qui, vt author eſt Aſſerius, *Dur-gweir* Britannis, eorúmque regio Doꞃꞅeꞇꞇa Saxonibus, vti nobis hodie Dorſetſhire. Nomen illud Britannicum DVROTRIGES à *Dour*, quod illis aquam, & *Trig* quod incolam denotat, enatum videatur, quaſi aquæ, ſiue maris accolæ. Saxonicum etiam illud Doꞃꞅeꞇꞇa idem valet ex vtráque lingua conflatum, ꞅeꞇꞇa enim Saxonibus incolere ſonuit, vnde monticolas ſua lingua Dunꞅeꞇꞇan, & nemoris incolas in Germania Holtſatten dixerunt, quòd inter nemora habitarent. Eodémq; planè ſenſu *Dur-gweir*, id eſt, viri maritimi Britannicè vocabantur. Etenim vt à Septentrione agro Somerſettenſi, & Wiltonienſi, ab occaſu Deuonienſi, ab Ortu Southantonenſi terminatur, ita ab Auſtro quà longiſſimè protenditur, tota eſt maritima, Oceano Britannico per L. plùs, minùs milliaria anfractuoſo littore incumbens. Gleba verò eſt fertili, quà Septentriones ſpectat ſyluę & ſaltus diffunduntur, vnde crebris & herbidis collibus, qui numeroſos ouium greges paſcunt, gratis paſcuis, & frugiferis conuallibus ad littus vſque deſcendit, quod nunc deſcribendo legam, quum non alia commodior occurrat ratio.

In ipſo ſtatim à Deuonia limine Lyme prærupto in colle oppidulum primum hoc littore ſe exhibet, quod vix portus nomen ſibi vendicet, licèt piſcatoribus ſit frequens, nauiúmque ſtationem (Cobbe vocant) ſubiectam habeat ſcopulis, & proceris arboribus à vi ventorum ſatis tutam. Iuxtà *Carrus* fluuius ſe euomit, vbi Carmouth viculus ſedet, ad quam prædatoria Danorum audacia belli naualis fortunâ proſperè vſa, binas victorias ab Anglis reportauit: primùm Egberto, anno ſalutis 831. & octauo poſt anno, Æthelwulfo ſuperato. Inde in agro optimæ cannabis feraci, Burtport duobus fluuiolis confluentibus interponitur, quod funibus nauticis,

Cannabis optima.

nauticis,& rudentibus ducendis, iampridem ita celebre fuit, vt priuata, ad præfinitum tempus, lege cautum fuerit, non alibi funes,quibus Anglica claſsis vteretur,contorqueri.Nec hoc portus nomen tueri poſsit,licèt in fluminis, quo alluitur,oſtio collibus vtrínque concluſo,natura quaſi conſultò portum molita ſit,& quodammodo efflagitet, vt ars,& opera adhibeatur. Flexuoſo hinc meatu longè ſe immittit littus,aggérq; Chesill dictus, ex arenis agglomeratis, freto tenui interfuſo,per IX.mill.paſſ. obductus prætenditur,quē Auſter,cùm ingruit,plerumq; interſcindit,& Aquilo è contrà cōſolidat.Hoc aggere Portland quondam inſula,nunc continenti adnectitur, cuius antiquius nomen planè latet, niſi, vt Saxonibus Portland ſit dicta, quòd Weymouth, portui obiaceat, ita olim ab eodem Wey fluuiolo VINDELIS nominata fuerit. VINDELIM enim inſulam hoc in mari ſtatuit Antoninus, quæ ſi ab hac alia fuerit, inueſtigent alij. Hæc vergente Saxonum imperio (nec anteà à ſcriptoribus memoratur)Danorum rabiem, ſi qua alia,ſubinde experta eſt. Sed Danico bello extincto, in eccleſiæ Wintonienſis poſſeſsionem ceſsit. Cùm enim Emma Edwardi Regis, & Confeſſoris mater, cuius fama dubia, læſæ pudicitiæ cum Aldwino Wintonienſi præſule inſimulata,in ſummo Wintoniæ templo, nouem ignitos vomeres nudis pedibus illæſa preſsiſſet(quod *Ordalium* tunc dictum, & eo tempore vſitatum examinis genus erat) ſéque ita expurgâſſet, vt clariorem ad poſteros tanto miraculo pudicitiam feciſſet. Illa in rei memoriam Wintonienſi eccleſię nouem prędia,& Edwardus filius,pœnitentia ductus,quòd matrem in tam iniquam quæſtionem poſtulaſſet,hanc inſulam cum alijs redditibus donauit. Vix VII. milliaria ambitu colligit, margine ſcopulis celſior exſurgit,medio verò ſubſidet,ſparſim habitatur, frugum ſatis ferax, ouibus paſcendis commoda, ſyluis adeò indiga, vt fimo bubulo ſole exſiccato pro ignis fomite vtatur. Incolæ ſaxis funda librandis omnium Anglorum peritiſsimi,intérq; algas Iſidis plocamon ſæpiùs reperiunt, qui, vt author eſt è Iuba Plinius, frutex eſt marinus, corallio non diſsimilis, ſine folijs, præciſus mutato colore in nigrum dureſcit, & cadens facilè frangitur. Ad Ortum vnicam habet eccleſiam, pauculáſq; contiguas domos,

Marginal notes: Chesill. — Portland. — *Vindelis.* — *Hiſtoria Cantuar.* — *Ordalium examinis genus.* — *Iſidis Plocamos.*

mos,

mos, ad Septentrionem, caſtrum ab Henrico VIII. extru-ctum, quod etiam ingreſſum portus Weymouth defendit. Oppidulum illud eſt ad Wey tenuis fluuioli oſtium, cui è regione altera ripa adſidet Melcombe *Regis* cognominatum portu tantùm diuiſum. Quę ſuis ſeorſim ſuperba priuilegijs, æmula olim fuerunt, nunc autem, quod in vtriúſque rem ſit, Parlamentaria authoritate coaluerunt. Inde rectà

Purbecke.

littus porrigitur, per Purbecke inſulam, quam vocant, magna ex parte ericetum, & ſaltuoſam, damis, ceruiſq; refertam, in cuius medio caſtrum vetus Corffe, diu cum vetu-

Odium nouercale.

ſtate colluctatum, iam victum tempori cedit, quod nouercalis odij teſtis admodum inſignis: Ælfritha enim vt filio ſuo Etheldredo ad regnum viam muniret, in priuignum Edwardum Anglorum regem, cùm ipſam ex venatione hîc inuiſeret, percuſſores immiſit, eiúſque cæde ſceleratiſſima nouerca oculos pauit: cuius facti infamiam ſera pœnitentia, ſanctimoniali habitu, & cœnobiorum extructione eluere mirum in modum poſteà ſategit. Purbecke hæc inſula vocâtur, quòd mari, niſi ab occaſu, circumfunditur, ad Ortum enim pelagus ripas inflectit, & anguſto admodùm littorum diuortio, cui inſula propugnaculi inſtar interiùs obijcitur, irrumpit, magnámque in latitudinem ſinum aperit, cui impendet ad Boreale latus

Poole.

in peninſula Poole vrbecula, quæ ſuperiori ſæculo è carecto; & pauculis piſcatorum caſulis in frequens emporium, maximis opibus affatim opulentum, ędificiiſq; exornatum pulchris emicuit, Nomen verò factum exiſtimârunt nonnulli, quòd ſinus iſte ſubiectus, quaſi ſtagnum ſedentibus aquis videatur, cuiuſmodi Poole noſtra lingua vocamus. In huius ſinus occidentalem angulum Frome nobiliſſimum huius tractus flumen euoluitur, ſic vulgus vocat. Saxones verò, teſte Aſſerio, Fꞃau dixerunt, vnde cùm ſinus iſte Fraumuth olim diceretur, crediderunt poſteri Frome eſſe flumini nomen, ſed Fꞃau illud Saxonicum, vt coniectura probabile eſt, à vetuſtiore Britannico nomine *Vari* profluxit, vt Thrope à Thorpe, &c. *Varia* enim fluminis huius antiquum videtur nomē, nam ad fontes Euarſhot habet, i. ſi interpreteris, Vari ſcaturiginem. Hi fontes ferè ſunt ad occiduum agri limitem, vndè in ortum aquas agit, non pro-

cul

cul à **Cerne** monaſterio, quod ædificauit Auguſtinus ille Anglorum Apoſtolus, cùm **Heil** Gentilium Saxonum idolum ibi comminuiſſet, ſuperſtitionúmq; tenebras fugaſſet. Sub hoc aliquantò inferiùs *Varia* fluuius inſulam ſpargit, & DVRNOVARIAM videt, id eſt, oppidum ad Variam fl. vel fluminis traiectus, vt alij interpretantur, DVRNIVM, & DVNIVM Ptolemæo pro exemplarium varietate dici videtur, nunc vulgò **Dorcheſter**. Primarium totius conuentus cenſetur oppidum, nec magnum tamen, nec ſpecioſum, mœnibus Danorum iam olim furore nudatum, qui paſſim circa oppidum tumulos quoſdam aggeſſêrunt. Vetuſtatis autem expreſſa veſtigia indies oſtendit, viæ ſcilicèt militaris, ſiue prætoriæ aggerem, & Romanorum Imperatorum nummos æreos, & argenteos, *Doni Regis denarios* vulgus hominum ibi vocat, quem oppidi conditorem fuiſſe ex nomine ſuauiſſimè ſomniant. Hinc Varia præterfluit **Wyndon**, Saxonicè Beandune, vbi Kinegilſus, anno 614. ancipiti bello Britannos vicit. Iampridem Domini de *Marney* villa erat, nunc Vicecomitis titulū Thomę Howardo è Norfolciēſi familia præbet, qui vxorio iure amplam Marniorum, & Neubourorum hæreditatem hoc in agro creuit. **Warget** viculū poſteà Varia allabitur, qui etiam ad *Variæ* nomen aſſerendum facit, & ad ipſum oſtium **Warham** imponitur, Saxonicè pearpeham, id eſt, habitatio ad Variam. Oppidum tutiſſimo vndíq; ſitu, niſi ab Occaſu, ab alijs partibus fluminibus Trento, Varia, & mari circumſeptum, olim murorum ambitu, officina monetaria, ciuium frequentia, & caſtro munitiſſimo, vſque ad Henrici II. tempora, florentiſſimum: ſed iam inde bellis, fortuitis incendijs, maríque paulatìm portus commoditatem ſubducente, tantùm non concidit, & allium copioſè in ipſo antiqui oppidi ſinu profundit. Hoc etiam oſtio vnà ſe eijcit **Trent** fluuiolus Aſſerio dictus, nunc verò accolis **Piddle**, à cuius Septentrionali ripa vix ad tertium milliare parietinas vetuſti cœnobij *Middletoni* vidimus, quod Athelſtanus Rex fundauit, vt fratris Edwini manes expiaret, cui & regnum, & vitam præripuerat. Quùm enim ſollicita illa regnandi cupiditas omnem iuſtitię memoriam ex animo extirpâſſet, miſerum adoleſcentulum regni hæredem deſignatum, cum ſeruulo

Durnouaria. Dorcheſter.

Warham.

ſeruulo actuariolæ omnibus armamentis nudatæ commiſit, vt quod ipſe delinqueret, vndis aſcriberet, qui dolore euictus, & ſui impotens inde ſe præcipitem in mare immiſit.

Cæterùm vt regrediamur ad Occiduam agri partem. Ad Variæ, ſiue Fromi fontes Blackamore ſaltus olim arboribus denſus, nunc rarior, copioſam admodum præbet venationem, & adiunctum habet oppidum Shirburne, hoc eſt, ſi interpreteris *Fons limpidus*, in collis deuexo poſitum, *habitantium frequentia, & poſitionis gratia*, vt inquit Malmesburienſis, *ſuaue*, nunc verò totius huius Comitatus frequentiſſimum eſt, & lanificio maximum quęſtũ facit. Anno reparatæ ſalutis DCCIIII. ſedes hîc Epiſcopalis conſtituta. Aldelmúſque primus conſecratus Epiſcopus, ſed poſt annos CCCLXX. Sarisburiam Oſmundus hanc ſedem tranſtulit, Shirburnámque ſuis ſucceſſoribus, ad quos etiamnùm ſpectat, in ſeceſſum reſeruauit, è quibus Rogerus Poerius caſtellum munitum conſtruxit in Orientali eius parte, cui palus ampla olim ſubiecta, nunc oppleta in lętiſſimum pratum conuertitur: Eccleſia verò, quæ cathedram Epiſcopalem habuit, ſtatim à tranſlatione ad cœnobium recidit, magnámque vetuſtatis ſpeciem præ ſe fert, quamuis non multis antè annis, tumultu inter ciues, & monachos exorto deflagrârit, quod aduſtus in ſaxis color etiamnum planiſſimè loquitur.

Shirburne.

Magis ad Ortum Sture flumen clariſſimum defertur, tincarum, & anguillarum inprimis fœcundum, è ſex fontibus in agro Wiltonienſi ebulliens ad Sturton ſedem Baronum de *Sturton*, qui inde ſibi nomen adſciuerunt; & hos ſuos fontes in clypeo ſuo gentilitio areola aurea tranſuerſè interiecta geſtant. Vbi primùm hunc agrum intrauerit, Gillingham ſaltum interfluit, & à tertio milliari Shaftſbury ſalutat ædito colli affixum, Britannis olim *Caer Paladur*, vt falsò putat vulgus, & *Septonia*, Saxonibus Sceaftesbyrig, forſitan à Pyramide ſacra, quæ illis Shcaft dicebatur: Aquilæ vaticinantis de Britannici imperij conuerſione fabella hiſtoricis noſtris locus hic eſt notiſſimus. Nonnulli enim Aquilam auem, alij virum Aquilam dictum, Britannicum imperium, poſt Saxones, & Normannos ad veteres Britannos denuò recaſurum hic prædixiſſe volunt, qui

Shaftsbury.

Aquilæ vaticinum.

qui vel Saturno hoc eſſe vetuſtius contendunt, cùm tamen ab Alfredo conſtructum, & Sanctimonialiũ æde ornatum fuiſſe ſit certo certius. Malmesburienſis enim monachus ſua ætate lapidem vetuſtum ex muri ruinis, in Sanctimonialium capitulum tranſlatum prodidit, ſic inſcriptum.

ANNO DOMINICÆ INCARNATIONIS ELFREDVS REX FECIT HANC VRBEM DCCCLXXX. REGNI SVI VIII.

Hanc inſcriptionem libentiùs adnexerim, quod in omnibus, quæ vidi exemplaribus, deſideratur, præterquam vno ſolo D. Burghleij ſummi Angliæ Theſaurarij.

Iam Sturus Sturminſter petit, id eſt, monaſterium ad Sturum. Exile oppidum humiliore ſitu, cui ponte ſaxeo coniungitur Newton caſtrum vbi moles magno labore aggeſta eminet, ſed caſtelli ne tantillum præter nomen ſupereſt. De his nihil antiquius legerim quàm quòd Elfredus Rex Sturminſter filio ſuo iuniori legauerit. Hinc Blandford forum multis habitatoribus frequens adit, & cum ſuis flexibus alluerit, citato curſu ad antiquiſſimum oppidum VINDOGLADIAM, cuius meminit Antoninus properat, quod Saxonice ƿinbuꞃnham, vulgo Winburne, & à monaſterio Winburnminſter, exactéque hinc ad Dorcheſter XVI. milliaria numerantur, quot inter VINDOGLADIAM, & DVRNOVARIAM interponit Antonini Itinerarium. Nomen verò à ſitu factum conijcio, quòd inter duo flumina interſidet. *Windugladv* enim Britannicè inter duos gladios ſonat. Fluuios autem à Britannis gladios peculiari phraſi appellari Milfordici portus nomen Britannicum *Aberdu-glediau* docet, id eſt, oſtium duorum gladiorum, eò quód duo flumina *Clediau*, id eſt, gladij dicta, influunt. Nomen item recentius à fluminibus ductum videtur, Winburne enim coaluit à particula antiqui nominis *Vin*, & Saxonico Burne, quod illis riuum ſignificat, & eius adiectione ſoliti ſunt Saxones loca ad flumina denominare. Oppidum ipſum ad collis ramentum ſedet, amplum, & magna habitatorum multitudine refertum: Saxonico ſæculo celeberrimum fuit, nec alia, credo, de cauſſa, quàm quòd Romanæ maieſtatis tum temporis, præ ſe tulerit indicia. Anno DCCXIII. Cuthburga Inæ Occidentalium Saxonum Regis

Vindogladia.

Winburne.

Burne *quid Saxonibus.*

ſoror, cùm coniugij pertæſa, viro ſuo Northumbriæ Regi repudium miſiſſet, monaſterium virginibus hîc poſuit, in quod ſuperiori ætate Præbendarij ſunt introducti,& noſtra memoria Reginaldus Polus Cardinalis, Decanus inſtitutus. Ethelredus Rex Angliæ in hoc conditur, ad cuius tumulum, qui non ita pridem reſtauratus videtur, hæc legitur inſcriptio:

IN HOC LOCO QVIESCIT CORPVS S. ETHELREDI REGIS WESTSAXONVM MARTYRIS, QVI ANNO DOMINI DCCCLXXII. XXIII. APRILIS, PER MANVS DANORVM PAGANORVM OCCVBVIT.

Hic enim princeps longè optimus frater Alfredi,cùm acerrimo prælio Danos ad Wittingham exciperet,dum ſaucij integris,& viui mortuis cumularentur,vulnere accepto occubuit. Poſteà cùm Dani malis artibus Anglos inter ſe bello committere conarentur, & coniunctionem inter Regem Edwardum Seniorem, & Athelwaldum eius patruelem dirimerent: Athelwaldus regnandi libidine percitus,& auerſiſſimo à Principe ſuo animo, hoc oppidum quantis potuit operibus communiuit. Sed vbi primùm Edwardus cum ſuis acceſſit, & ad Badbury caſtra poſuit,ille fuga ſe ad ſocios Danos proripuit. Badbury autem ille collis eſt oppido impendens, caſtrúmque olim habuit Regum Viſiſaxonum ſedem,quo tempore Baddanbyriʒ vocabatur. Nunc verò ſuis ruderibus ſepultum iacet, villámque habet Kingſton Laceiorum dictam, quòd ad Laceios Lincolniæ Comites vnà cum Winburna ſpectauit, à quibus hæreditario iure vtrumque ad Lancaſtrenſem familiam deuenit, quam ſibi perbenignam ſenſit Winburna.Margareta enim Richmondia è Lancaſtrenſi familia princeps pientiſſima, ſcholam ibi erudiendæ iuuentuti inſtituit. A Winburna Sturus Canford præterit, ſub qua non ita pridem Iacobus Baro de *Montioy*, rei metallicæ admodum ſtudioſus Chalcanthum, quod *Coperas* vocamus, conficere cœpit. E qua etiam olim (vt eſt in Walſinghamij hiſtoria) Ioannes Comes Warrenniæ Aliciam Lacciam Thomæ Comitis Lancaſtrenſis vxorem,magno cum famæ diſpendio, & Angliæ in-

Badbury.

1317

com-

commodo, (vt in noſtris Annalibus videre eſt,) quaſi per vim rapuit, & abduxit. Iam Durotriges relinquit Sturus, & Hantonenſis agri nonnihil permenſus, in Oceano tandem hoſpitatur.

Quod ad Comites & Marchiones ſpectat, Guilielmus Normannus, cùm iam imperij in Anglia potitus eſſet, Oſmundum, qui Sagienſis erat in Normannia Comes, tùm Sariſburienſem Epiſcopum, tùm primùm Dorſettiæ Comitem, Cancellariúmque ſibi conſtituit, piam hominis prudentiam, & egregias artes admiratus. Longo pòſt tempore Henricus IIII. Rex Angliæ Thomam *Beaufort* fratrem ſuum Comitis Dorſettiæ, Ducíſque Exoniæ titulo adornauit. Poſt eius ſine prole obitum, Henricus VI. Edmundum ex eadem Lancaſtrenſi familia, primùm Marchionem Dorſettiæ, Ducémque poſteà Somerſetti dixit, cui item ſucceſſit Henricus filius. His bello inteſtino ſublatis, Edwardus IIII. cùm iam Lancaſtrenſis familia quaſi proſtrata, Thomam Greium ex familia Ruthinienſi, qui gener eius (Grei enim matrem Rex duxerat) Dorſettiæ Marchionem creauit, cùm ampliſſimam Bonuillorum hæreditatem iure vxorio in hoc agro & vicinis creuiſſet. Hunc ſequuti ſunt eodem honore Thomas filius, & Henricus è Thoma nepos, qui etiam Dux Suffolciæ, ſub Maria Regina ob læſam maieſtatem ſupplicio affectus, ſerò didicit, quanti ſit periculi in Regiam familiam nuptijs inſeri, & ſpem fouere ambitioſam.

Dorſettiæ Comites, & Marchiones.

Capgrauius.

Hic Comitatus Paræcias 248. *numerat.*

BELGÆ.

DVrotrigibus ad Septentriones, & Ortum prætendebantur olim BELGÆ, *quos à Belgis Galliæ populo, in Britanniam demigraſſe, & è nomine probabile, & auctoritate veriſimile eſt. Belgæ enim è Germanis (vt Cæſar à Rhemis edoctus prodit) orti,*

Belgæ è Belgis Galliæ.

Rhenum antiquitùs traducti, propter loci fertilitatem, ibi expulſis Gallis, conſederant, & inde *(vt idem author habet)* in Britanniam prædæ, ac inferendi belli cauſa tranſiêrunt, omnéſque ijs ciuitatum nominibus appellabantur, quibus orti ex ciuitatibus, eò peruenêrunt; & bello illato ibi remansêrunt, atque agros colere cœpêrunt. *Quo verò tempore huc commigrârunt, non liquet, niſi fortè Diuitiacus Sueſſionum Rex, qui ante Cæſarem floruit, huc Belgas ſuos traduxerit. Magnæ enim partis cùm Galliarum, tùm etiam Britanniæ imperium obtinuit ille. Vnde etiam Belgarum factum ſit nomen, non ſatis explicatum, Hubertus Thomas Leodius vir apprimè eruditus opinatus eſt Belgas eſſe vocabulum Germanicum, ideo quòd Germani Gallos, & Italos* Wallen, *& nonnulli* Welgen *appellitent. Ioannes Goropius Belga à Belgica dictione* Belk *duci contendit, quæ illis iram ſignificat, quaſi faciliùs, quàm cæteri in bilem exardeſcant. Sed cùm Belgarum nomen non ex illa lingua petendum videatur, qua hodie Belgiogermani vtuntur, & eadem ferè eſt, cum noſtra Saxonica*

Belgæ vnde dicti.

(a

(à Saxonibus enim proſluxit, quos in Brabantiam, & Flandriam Carolus Magnus traduxit) ego illis nequiquam ſidē abrogare ſtatui, qui ex antiqua Gallica lingua, quæ noſtris Britannis ferè incorrupta manet, deducunt, & Belgas dici volunt à Pel, *quod illis remotum ſignificat. Totius enim Galliæ erant remotiſſimi, & vt à cultu, & humanitate prouinciæ, ſic etiam ſitu, & ſede longiſſimè aberant: & Poëta, Morinos Belgicæ populos remotiſſimos eſſe innuit, cùm cecinit,* Extremíque hominum Morini. *Sed ad Belgas noſtros, qui longè latéque habitârunt per regionem Somerſettenſem, Wiltonienſem, Hantonienſiſque agri partem interiorem, accedamus.*

Somerſetſhire.

SOmerſettenſis Comitatus, vulgò Somerſetſhire, ampla ſanè & opulenta eſt regio, Sabriniano freto à Septentrione tota pulſata, ditis admodum ſoli, nuſquam non ad fruges, aut pabula eximiè fertilis, incolis frequentiſſima, & portuum commoditate ſatis fœlix. Nonnulli nomen inditum credunt, quòd aura ſit ibi lenis, & quaſi æſtiua, eóque ſenſu *Gladar haf* Britannis hodiè dicitur, vocabulo è noſtra lingua tranſlato; nec temerè, vt enim æſtate verè æſtiua regio, ſic non immeritò hyeme, hyberna dicatur, ita tota madeſcit, vliginoſa, & paluſtris, non ſine maxima itinerantium moleſtia. Veruntamen nomen proculdubiò à Somerton totius conuentus olim maximè celebrato oppido impoſitum credam ego, cùm Aſſerius author imprimis antiquus hunc agrum *Somertunenſem* paſſim vocauerit.

Ad Sabrinianum fretum (quà hic ager Danmonijs eſt confinis) primùm occurrunt Porlock, Saxonicè Popτlocan, & Watchet, olim Weceδpoɼt, nauium ſtationes,

quas anno DCCCLXXXVI. Danica tempeſtas grauiſſimè percuſſit. His interponitur **Dunſtoꝛ** caſtrum, loco depreſſiori, & collibus, niſi, quà mare proſpicit, vndique concluſum, à Moionis quondam huius agri Comitibus conſtructum, à quibus ad Luterellos deuenit. Huic adiacent duo viculi duobus indigitibus ſacri, **Caranton** alter vocatur à Carantoco Britanno: alter **S. Decombes** à Decumano, qui è Southwallia ſoluens, huc appulit, *in vaſta* (vt antiquo Agonali legitur) *ſolitudine, frutetis, & vepribus obſita, denſitate ſyluarum in longum, & latum ſpacioſè porrecta, montium eminentia educta, valliumque concauitate mirabilitèr interrupta*, vbi mundi vanitati valedicens, à ſicario transfoſſus diuinum honorem apud imperitum populum conſequutus eſt. Inde ad **Stertpoint** prominet ſenſim littus, vbi duo totius agri maxima flumina cõflua, vno oſtio ſe euoluunt, VZELLA æſtuarium Ptolemæo dicitur, ab **Juell** flumine, quod iam antequam huc deuenerit, nomen depoſuit. Oritur verò inter Durotriges, & quamprimùm Somertunenſem agrum ingreditur, **Euell** forum frequens ſuo nomine donat, riuulumque recipit, ad quem **Camalet** mons accliuis, & aſcenſu difficilis, in cuius vertice viſuntur intermortui caſtri expreſſa veſtigia, & egeſtæ terræ vallum triplex, quod ſuo ambitu XX. iugera includit. Incolæ *Arthuri Palatium* dicunt; Romanorum autem opus fuiſſe, Romanorum numiſmata indies eruta docent. Quo autem nomine illis notum planè ignoro, niſi ſit, quod Nennij Catalogo *Caer Calemion*, pro *Camelion* tranſpoſitis literis appellatur.

Iuellus flumen hinc ISCHALIN à Ptolemæo memoratum petit, nunc **Juelceſter**, Nennij catalogo, ni fallar, *Pontauel Coit*, pro *Pont Iuel Coit*, id eſt, Pons ad Iuell in ſylua, Florentio Wigornienſi **Giuelceſter**, foro & antiquitate ſua tantùm hodiè celebris, olim amplam fuiſſe ex ruinis apparet, & ſub ingreſſum Normannorum tuta & munita, Siquidem anno ſalutis MLXXXVIII, cùm Angliæ optimates nefaria opprimendi Regis Guil. Rufi conſilia inijſſent, vt Robertum eius fratrem Normanniæ Ducem in Regiam dignitatem eueherent, Robertus Moubraius vir bellicoſus, cum Bathoniam ſuccendiſſet, acritèr, verùm fruſtrà hanc oppugnauit, ſed quod ille non poterat, tempus nunc

Dunſtor Caſtle. Camalet. *Iſchalis.* Iuelceſter.

nunc tandem quodammodo expugnauit.

Paulò inferiùs *Iuellus*, & *Pedredus* confluentes inſulam amnicam moliuntur **Muchelney**, id eſt, Inſula magna, dictam, in qua parietinæ viſuntur veteris monaſterij, quod Athelſtanum Regem conſtruxiſſe memorant ſcriptores. **Pedred**, vulgò **Parret** in ipſo auſtrali prouinciæ limite promanans, obliquiori alueo per **Crockherne**, Saxonicè Cꞃueꞃne, & **Pedderton**, olim **Pedridan** Inæ regiam, cui nomen fecit, delatus, hîc Iuello influit, nomenque eripit. Quum in decurſu à 111. ad Ortum milliari, *Montem Acutum* ſalutarit, quem Comes Moritonij frater Guilielmi primi vterinus, qui cœnobium ibi poſuit, ſic dixit, eò quod ſenſim in acumen exurgit; anteà enim **Logoreſburg** vocabatur. *Pedredus* hinc limoſam planitiem perſecans in Septentriones contendit per **Langport** mercatum non infrequentem, & **Aulre** ex tuguriolis paucis viculum, qui melioris notæ oppidum fuiſſe videatur. Cùm enim Alfredus Danos ita prælio fregiſſet, & obſeſſos ad deditionem ſubegiſſet, vt iurauerint ſe quàmprimùm ex ſuis ditionibus ceſſuros, & Godrum eorum Rex chriſtianitatem, vt inquit Aſſerius, ſubire promiſerit: illum hoc in loco magna pompa de ſacro baptiſmatis fonte leuauit. Hinc ab occaſu *Thonum* fluuium recipit Pedredus, qui longè in occidua agri parte, proximè Deuoniam exortus lætiſſimos rodit agros per Wellington defluens, quod nunc mercatorium eſt oppidulum, Edwardi autem Senioris tempore *terra ſex erat manentium*, cùm ille vnà cum *Lediard*, quæ *duodecem erat manentium* Shirburnenſi epiſcopo concederet. Inde leni, modicoq; lapſu **Thonton**, vulgò **Taunton** alluit. Hoc elegans certè oppidum, & lætiſſimo ſitu, crebris nitidiſq; villis circumſeptum, & vt verbo dicam, huius regionis alter ocellus: vbi Ina Rex Occidentalium Saxonum caſtrum conſtruxit, quod Desburgia eius vxor ſolo æquauit, cùm Eadbricthum Auſtralium Saxonum Regem inde exturbaſſet, qui iam ſui iuris fecerat, & tanquam fræno domitæ gentis vteretur. Inde quà Thonus Pedredo ſe inſinuat, inſulam amnicam efficit **Aethelingaeg** olim Saxonicè dictam, id eſt, *Nobilium inſula*, nunc vulgò **Athelney**, quæ non minùs Ælfredi regis latebris nobis nota, cùm iam Danus omnia permiſceret,

Montacute.

Charta Edw.

Taunton.

Athelney.

ceret, quàm Italis Minturnenſium paludes Marij latibulo.

Alfredus Rex. Regi enim illi (vt Poeta antiquus de ipſo cecinit)

------------------- *Mixta dolori*
Gaudia ſemper erant, ſpes ſemper mixta timori.
Si modo victor erat, ad craſtina bella pauebat,
Si modo victus erat, ad craſtina bella parabat.
Cui veſtes ſudore iugi, cui ſica cruore
Tincta iugi, quantum ſit onus regnare probârunt.

Et percommodum ſanè erat hæc inſula latibulum. Stagantibus vtique aquis & refuſionibus inacceſſa eſt (quas Latino-Saxonico vocabulo *Gronnas* Aſſerius dixit) *Pontem olim habuit inter duas arces ab Elfredo conſtructas, alnetum etiam permaximum capris, & feris plenum, ſed ſolidam terram vix duobus iugeribus latam, cui impoſuit ille monaſteriolum, cuius* (Malmesburienſem, non me audis) *machinam totam quatuor poſtes ſolo infixi ſuſpenderunt, quatuor cancellis opere ſphærico, in circuitu ductis.* Non longè ab hac collectis aquis ſolitarius Pedredus pererrauit, ſed alterum ab Ortu ſocium riuum accipit, qui

Somerton. **Somerton** præterfluit, olim primarium totius Comitatus oppidum, vtpote quod nomen fecit. Caſtrum Saxonico ſæculo habuit, quod perruptis muris Ethelbaldus Merciorum Rex occupauit; nunc verò vincentibus annis ita ceſſit, vt omninò diſparuerit, & oppidum vix nomen tueretur, niſi ex foro Boario, quod à Feſto Palmarum ad medium Iunium frequentiſſimum habet, vicini enim rei pecuariæ inprimis ſtudent.

Bridgwater. Hoc ſuſcepto fluuio, Pedredus noſter **Bridgewater** petit, oppidum magnum, & incolis refertum. Nomen à ponte inuênit, quo flumen coniungere cœpit Richardus Bruer, vir magnus, & præclarus, regnante Henrico ſecundo, perfecítque immenſis ſumptibus loci Dominus T. Triuet, è Cornubia nobilis. Nec aliud habet, quo glorietur (cùm caſtrum, quod Bruer ille conſtruxit, iam ruinam minetur,) niſi quòd Comitatus titulo ab Henrico VII. exornatum fuerit, cùm

Comes de Bridgwater. Ægidium Daubencium qui illi à cubiculo, Comitem de **Bridgwater**, creauit. Sub hoc, poſt pauca milliaria, vaſto oſtio in Sabrinianum fretum euoluitur Pedredus, quod, vt

diximus,

diximus, VZELLA æſtuariū Ptolemæo dicitur, nonnullis etiā hodiè Euelmouth, ſed Saxonibus Pedredan-muð, vbi, vt author eſt Marianus, palantem Danorum exercitum Ealſtanus Epiſcopus Shirburnenſis, circa annum ſalutis 845. fudit. Eódem etiam æſtuario aliud obuium occurrit flumen, *Brus* nonnullis dicitur, qui oritur è ſylua illa ampliſſima, in Orientali huius agri limite, quam Britanni *Coit Maur*, Saxones Selwood dixêrunt, id eſt, interprete Aſſerio, Sylua magna, non procul à Pen, ignobili viculo, vbi in Britannici nominis exitium, & Danorum cladem Mars conſpirâſſe videatur. Kenwalchus enim Viſiſaxo ita ſecundo prælio hîc Britannos attriuit, vt vix poſteà pugnandi copiam Saxoni fecerint: & multis pòſt ſæculis, eôdem loco, Edmundus cognomento *Ferreum latus*, Danos memorabili prælio deuicit, cùm Danicum Canutum, qui regnum occupârat, vndiq; agitaret. Hic fluuius primùm Bruiton, à ſe cognominatum inuiſit, Moionorum tumulis celebre, longéque per viculos defluens, nonnullis riuulis auctior lætos gramine campos irrigat, cúmque ſolum mollius inuenerit, quodammodo ſtagnat, inſulámque ambit *Auallon*, à pomis Britannicè olim ſic dictam, poſteà *Inis witrin*. i. vitrea inſula, & eâdem ſignificatione Saxonibus, Glaſtney, Latiníſque *Glaſconia*, in qua floruit monaſterium Glaſtenbury, quod admodum antiquam repetit originem, à Ioſepho ſcilicet Arimathenſi illo, qui Chriſti corpus ſepulchro mandârat, quemque Philippus Gallorum Apoſtolus in Britanniam miſit, vt Chriſtum prædicâret. Hoc enim & antiquiſſima huius monaſterij monumenta teſtantur, & Patricius Hibernienſium Apoſtolus, qui xxx. annos vitam monaſticam hîc egit in ſua prodidit epiſtola. Nec eſt cur hac de re ambigamus, cùm anteà docuerim Chriſtianam religionem in prima enaſcentis eccleſiæ infantia huic noſtræ inſulæ illuxiſſe, & Freculphus Lexouienſis ſcripſerit Philippum illum *barbaras gentes, vicinaſq; tenebris, & Oceano coniunctas ad ſcientiæ lucem, fideique portum deduxiſſe*. Sed ad monaſterium, & ex Malmesburienſis hac de re libello. Cùm antiqua illa ædicula à Ioſepho poſita vetuſtati tandem aliquando concederet, Deui Meneuenſis Epiſcopus nouam eò loci conſtruxit, quæ cùm iam etiam æuo fatiſceret, duodecim

Vzella.

Glaſtenbury.

Vide Rom. in Britannia. pag. 33.

odecim viri à Boreali Britanniæ parte profecti, eam reſtaurârunt, tandémque Ina Rex, cùm regnum vectigale Pontifici Romano, impoſito in ſingulas domos denario, feciſſet; hac demolita, magnificum admodum Chriſto, Petro, & Paulo conſtruxit templum, in cuius ſuprema præcinctione hos verſus deſcribi curauit.

Syderei montes ſpecioſa cacumine Sion
A Lybano geminæ, flore comante, cedri,
Cœlorum portæ lati duo lumina mundi:
Ore tonat Paulus, fulgurat arce Petrus
Inter Apoſtolicas radianti luce coronas,
Doctior hic monitis, celſior ille gradu.
Corda per hunc hominũ reſerantur, & aſtra per illum.
Quos docet iſte ſtylo. ſuſcipit ille polo.
Pandit iter cœli hic dogmate, clauibus alter,
Eſt via cui Paulus, ianua fida Petrus.
Hic petra firma manens, ille Architectus habetur,
Surgit in his templum quod placet, ara Deo.
Anglia plaude lubens, mittit tibi Roma ſalutem,
Fulgor Apoſtolicus Glaſconiam irradiat.
A facie hoſtili duo propugnacula ſurgunt,
Quod fidei turres vrbs caput orbis habet.
Hæc pius egregio Rex Ina refertus amore,
Dona ſuo populo non moritura dedit.
Totus in affectu diuæ pietatis inhærens
Eccleſiæq; iuges amplificauit opes
Melchiſidech noſter meritò Rex, atq; Sacerdos,
Compleuit veræ relligionis opus.
Publica iura regens, & celſa palatia ſeruans,
Unica Pontificum gloria, norma fuit
Hinc abiens, illinc - - - - - - - - - - - - fulget honore,
Hic quoq; geſtorum laude perennis erit.

Primis

Primis his temporibus viri ſanctiſſimi hîc Deo inuigilârunt,& præcipuè Hibernici,qui ſtipendijs regijs alebantur, & adoleſcentes pietate, artibúſque ingenuis inſtruebant. Solitariam enim vitam amplexi ſunt, vt maiore cum tranquillitate ſacris litteris vacarent, & ſeuero vitæ genere ad crucem perferendam,ſe exercerent. Sed tandem Dunſtanus ſubacto & verſuto ingenio homo, cùm malis artibus,& blanditijs in principum conſuetudinem ſe penitùs immerſiſſet, pro his recentioris inſtituti monachos ſcilicet Benedictinos induxit, ipſéque primus Abbatis nomine numeroſo Monachorum gregi præfuit : qui à bonis, & pijs principibus pluſquàm regias opes conſequuti, cùm omni rerum affluentia ſexcentis annis quaſi regnaſſent (eorum enim nutum vicini omnes ſpectârunt,) ab Henrico VIII exturbati ſunt, monaſteriúmque,quod iam in vrbeculam excreuerat, dirutum, & ſolo adæquatum. Antequam me hinc recipiam, accipe paucis, quod pluribus Giraldus Cambrenſis, oculatus teſtis, de ſepulchro Arthurij in huius cœmiterio retulit. *Monachi antiqui.* *Arthurus heros Britannicus.*

Cùm Henricus,ſecundus Rex Angliæ,ex Bardorum Britannicorum cantilenis accepiſſet Arthurium Britannorum nobiliſſimum heroëm, qui Saxonum furorem virtute ſæpe fregerat,Glaſconię inter duas Pyramides ſitum eſſe,corpus inueſtigari curauit : víxque iam ſeptem pedes in terram defodiſſent, cùm inciderent in cippum,ſiue lapidem,cuius aduerſæ parti rudis crux plumbea, latiori forma, inſerta: quæ extracta Epigraphen oſtendit, & ſub eo ad nouem ferè pedum altitudinem, ſepulchrum inuentum, ex quercu cauata,in qua oſſa incliti illius Arthurij repoſita.Inſcriptionem autem ex Protypo, in Glaſconienſi cœnobio quondam deſcriptam, propter literarum antiquitatem ſubiungendam putaui, barbarum quiddam, & quaſi Gothicum præ ſe ferunt literæ,& eius ætatis barbariem planè loquuntur,quæ adeò fatalibus tenebris inuoluta erat, vt nemo fuerit,cuius ſcriptis Arthurij nomen celebraretur. Materies proculdubiò doctiſſimi viri facultate, & copia digna, qui tantum principem celebrando propriam etiam ingenij laudem conſequutus fuiſſet. Fortiſſimus enim Britannici imperij propugnator hoc ſolo nomine vel infœliciſſimus videtur,

tur,quòd ſuę virtutis dignum pręconem non inuenerit.Sed ecce inſcriptionem:

HIC IACET SEP:
VLTVS IHCLITVS
REX·ARTVRIVS·IH
IHSVLA·AVALO
HIA·

Alia etiam ſi placet, etſi non longiſſimæ vetuſtatis monumenta, è Guilielmo illo Malmesburienſi habe. *Illud quod clam planè omnibus eſt libentèr prædicarem, ſi veritatem exculpere poſſem: quid illæ pyramides ſibi velint, quæ aliquantis pedibus ab eccleſia vetuſta poſitæ cæmiterium monachorum prætexunt. Procerior ſanè, & propinquior eccleſiæ habet quinque tabulatus, & altitudinem viginti ſex pedum. Hæc præ nimia vetuſtate, etſi ruinam minetur, habet tamen antiquitatis nonnulla ſpectacula, quæ planè poſſunt legi licèt non poſſint planè intelligi. In ſuperiori enim tabulatu eſt imago pontificali ſchemate facta. In ſecundo imago regiam prætendens pompam, & literæ.* HER. SEXI. & BLISWERH. *In tertio nihilominus nomina.* WEMCRESTE. BANTOMP. WINEWEGN. *In quarto* HATE. WVLFREDE. & EANFLEDE. *In quinto, qui & inferior imago, & hæc ſcriptura* LOGWOR. WESLIELAS. & BREGDENE. SWELWES. HWINGENDES BERNE. *Altera vero pyramis habet octodecim pedes, & quatuor tabulatus, in quibus hæc leguntur.* HEDDE *epiſcopus, &* BREGORRED, & BEORWALDE. *Quid hæc ſignificent non temere definio, ſed ex ſuſpicione colligo eorum interiùs in cauatis lapidibus contineri oſſa, quorum exteriùs leguntur nomina*

mina. Certè Logwor *is pro certo aſſeritur eſſe, de cuius nomine quondam* Logweresbeorh *dicebatur, qui nunc Mons Acutus dicitur.* Beorwalde *nihilominus abbas poſt* Hemgiselvm.

A Glaſconia, tria quæ ibi confluunt flumina, paludem efficiunt, & vno emiſſa oſtiolo in Occaſum vno aluco Vzellæ æſtuarium petunt per Gedney moꝛe, vel vt alijs placet Godney moꝛe, quam Dei inſulam ſignificare, & Ioſepho Arimathenſi conceſſam fuiſſe volunt, deinde per Wead-moꝛe Alfredi villam, quam teſtamento Edwardo filio legârat, & paluſtrem illam regioné longè excurrentem Bꝛent-merſh, quam paluſtrium ranarum regionem: vt eius oppidulum Bꝛentknol, ranarum monticulum interpretati ſunt Glaſconienſes Monachi.

Hinc ad Ortum *Mendippi colles* ſe longè latéque explicant, *Minerarios* vocat Lelandus, & rectè opinor, cùm Mu-nedippe in antiquis ſchidis dicantur, plumbi enim fodinis opulenti, & paſcendis pecoribus apti. In his antrum eſt longo receſſu, in quo putei quidam, & riuuli cernuntur, Ochie-hole dicunt, de quo non minora ſomnia fingunt accolæ, quàm de ſuo Sybillæ antro in Appennino comminiſcuntur Itali. Nomen proculdubiò inditum ab *Ogo* Britannica dictione, quæ antrum ſonat, vti etiam à ſimili antro, ſimili vocabulo Eubœa Inſula olim Ocha dicta fuerit. Non procul ab hoc, regnante Henrico viii, aratro eruta fuit oblonga plumbi lamina in trophæum olim erecta, & ſic inſcripta.

Mendippe hilles.

Ochye hole.

Strabo.

TI. CLAVDIVS CÆSAR AVG. P. M.
TRIB. P. VIIII. IMP. XVI. DE BRITAN.

Incidit hæc Claudij Tribunitia poteſtas viiii in annum vrbis conditæ dccci i. Antiſtio, & M. Suillio Coſſ. quo tempore, P. Oſtorium Britanniæ Proprætorem turbidę res excepêrunt Ex hoc tempore liceat mihi quæſo, bona cum venia ariolari. Hoc anno duo de Britannis Trophæa Claudium ſtatuiſſe nummus ipſius Claudij antiquus, rei certiſſimus teſtis demonſtrat, in cuius priore parte hæc concepta inſcriptio TI. CLAVD. CÆSAR AVG. P. M. TRI. VIIII. IMP. XVI. PP. OB. C. S. in auerſa verò DE BRITANN. ibíque expreſſus arcus triumphalis, cum equeſtri figura decurrente, & duobus tropheis. Qui

verò

verò fuerint hi Britanni deuicti, Tacitus docet: Claudium enim Oſtorij auſpicijs duas Britannicas gentes hoc anno deuiciſſe teſtatur, ICENOS ſcilicet & CANGOS: ſed cùm Iceni alio quaſi ſub ſole iacent, quid ſi de Cangis minori inter Belgas noſtras popello conſtitutum hoc fuiſſe trophæum, & CANGOS illos hîc conſediſſe dixero? Non procul enim hinc eſt mare, quod Hiberniam aſpectat, quo ſitu ille Cangos locat, & Cangorum nominis vmbra in nonnullis hoc tractu locis ſupereſſe videtur, in Cannington nimirùm, & Canings regiunculis, ſiue Centurijs, in Wincaunton, quod Cangton alibi dicitur, & Kaingſham, quaſi Cangorum manſio. Sed de his penes lectorem iudicium, ego tantùm, vt dixi, ariolor, dum Cangos veſtigijs inquiro.

Cangi *Britannie populi.*

Sub Mendippe montibus, ad Septentriones eſt Congerſbury viculus à Congaro quodam viro ſingularis ſanctitatis ſic dictus (Conſtantinopolitani Imp. filium fuiſſe comminiſcitur Capgrauius) qui heremeticam vitam ibi duxit. Ad Auſtrum verò non procul ab illo antro, vrbecula Epiſcopalis ſubijcitur, olim vt habet Lelandus, *Theodorodunum*, nunc Welles, ita dicta à fontibus, qui paſſim in ipſa ſcaturiunt, vti etiam *Suſa* Perſiæ, *Croia* Dalmatiæ, & *Pagaſe* Macedoniæ, à fontibus nomina traxêrunt: vnde & *Fontanenſis Eccleſiæ* hæc vocatur. Primas in hac Prouincia ſibi ſuo iure vendicat tùm incolarum frequentia, tùm ædificiorum magnificentia. Templum habet ornatiſſimum & Collegium ab Ina Rege in Andreæ honorem conditum, & à viris principibus opimis prouentibus ſtatim ditatum: inter quos Kinewulphus Rex loca quàm plurima adiacentia, anno domini 766. conceſſit, legimus enim in eius Charta. *Ego Kinewulphus Occidentalium Saxonum Rex, aliquam terræ partem pro amore Dei, necnon quod verbo delendum eſt, pro aliqua vexatione inimicorum noſtrorum Cornubiorum gentis, cum conſenſu Epiſcoporum, & Satraparum meorum, Dei Apoſtolo atque miniſtro eius Andreæ humiliter aſcribendo donabo, hoc eſt, ad augmentum collegij duo manent: propè flu. qui dicitur* Welwe. Hanc appoſui tùm propter antiquitatem, tùm quòd ex hoc fluuio aliqui locum nomen adſumpſiſſe exiſtimârunt.

Welles. *Stephanus in vrbid. & Barletius.*

Splendidum admodum Epiſcopi palatium, & nitidæ Præben-

Præbendariorum ædes templum incingunt. Præbendæ enim 27. cum Præbendiolis 19. præter Decanum, Præcentorem, Cancellarium, & tres Archidiaconos, ad hanc ſpectant Eccleſiam. Edwardi Senioris tempore Epiſcopalis hîc ſedes conſtituta. Cùm enim Romanus Pontifex Edwardum illum ſacris interdixiſſet, quòd Politia Eccleſiaſtica in occidua hac regni plaga apertè nutaret, ille qui ſe Eccleſiæ nutritium eſſe nouit, tres nouos erexit Epiſcopatus, Cridienſem ſcilicet, Cornubienſem, & hunc Wellenſem, 905.
cui Eadulphum primum præfecit Epiſcopum. Non multis pòſt annis Giſo huic ſedi præfuit, quem Haraldus Viſiſaxonum, & Cantij Comes Eccleſiæ opibus inhians ita exagitauit, vt parùm abfuerit, quin hanc dignitatem ſuſtulerit, verùm Guilielmus primus, deuicto Haraldo, Giſoni exulanti, & eccleſiæ iacenti dextram porrexit, Regnante deinde Henrico primo Ioannes de *Villula* Turonenſis, cùm Epiſcopus iam electus eſſet, ſedem Bathoniam tranſtulit, quę duæ ſedes in vnum coaleſcentes, ſuo vtraque titulo Epiſcopum ornat, vt vnus idémque Epiſcopus Bathonienſis, Wellenſiſque dicatur. Vnde Monachi Bathonienſes, & Canonici Wellenſes, quaſi in aciem, dimicationemque venerunt, Interimque Sauanaricus Bathonienſis Epiſcopus, cùm etiam Abbas eſſet Glaſconienſis Glaſconiam cathedra tranſlata, 1193.
Glaſconienſis dictus erat Epiſcopus, ſed cum eo hic titulus extinctus; Monachoſque & Canonicos in gratiam tandem reduxit Robertus ille, qui Eccleſiæ ſuæ patrimonium in Præbendas diuiſit, & Decanum, Subdecanum, &c. inſtituit. Iocelinus etiam ſub id tempus nouis ædificijs templum 1208.
inſtaurauit, & auorum memoria Radulphus de Shrowsbery (vt aliqui vocant) elegantes ædes Vicarijs, & Cantoribus conſtruxit, Epiſcopíque Palatium muro circumdedit.

Hiſtoria Bathon.

E montibus illis Minerarijs **Frome** fl. oritur, qui in Ortum contendens per puteos carbonum illorum foſſilium, quibus ad molliendum ferrum vtuntur ferrifabri, cùm non multum viæ confecerit, in Septentrionem conuerſus, limitis vice inter hunc, & Gloceſtrenſem agrum fungitur, & **Farley** Hungerfordorum caſtrum, non procul à **Phillips Norton**, foro celebrato, cui templum Philippo dicatum appellationem fecit, irrigat. Tandémq; Auonæ nobili flumini

mini ſe cōmittit, qui obliquiorem ripam agens ſtatim antiquam vrbem inuiſit, quæ à thermis Ptolemæo Ὕδατα θερμὰ id eſt, Aquæ calidæ dicitur, Antonino AQVAE SOLIS, Britannis *Yr ennaint twymin*, & *Caer Badon*, Saxonibus Baþ-anceſter, Hat Baþan, & etiam à valetudinariorum concurſu Akmancheſter, id eſt, vrbs ægrotorum, nobis hodie Bathe, & vulgo Latinorum *Bathonia*. Subſidet in planicie haud ita magna, & ex omni parte collibus pari quaſi altitudinis faſtigio obuallata, è quibus perennium riuulorum ſcaturigines in vrbem magno ciuium commodo deſcendunt. In ipſa vrbe tres calidi fontes ebulliunt (ſulphure enim & bitumine aqua percolatur) qui efficaci remedio ſalutares ſunt corporibus quæ prauis humoribus torpeſcunt; ſudorem enim calore ſuo proliciunt, & humorum contumaciam edomant. Non omni tamen hora ſunt ſalutares, meridie enim & nocte intempeſta maximè feruent & exæſtuant, & fæda quædam turbidi ex imo fundunt, quibus temporibus clauduntur, nec quiſquam ingrediatur, donec per emiſſaria ſua ſe ſordibus illis liberârunt, & expurgârunt. Maximus horum, qui *Crucis Balneum* vocatur, miti admodùm, & temperato calore tepet: alter verò vix ducentis hinc pedibus, multò magis feruet, vnde Whot bath, id eſt, feruidus dicitur: & his contiguum eſt Noſocomium à Reginaldo Bathonienſi Epiſcopo poſitum, vt valetudinariorum inopiam ſubleuaret. Tertius in vrbis quodammodo ſinu eſt, & *Balneum Regium* appellatur, iuxta eccleſiam Cathedralem, vbi antiquitùs templum Mineruæ ſacrum extitiſſe fama tenet. Certè Solinus Polyhiſtor de his procul-dubiò thermis loquens. *In Britannia* (inquit) *calidi ſunt fontes opiparo exculti apparatu ad vſus mortalium, quibus fontibus præſul eſt Mineruæ numen, in cuius æde perpetui ignes nunquam caneſcunt in fauillas, ſed vbi ignis contabuit, vertitur in globos ſaxeos.* Athenæus tamen author eſt omnia lauacra calida, quæ ex terræ viſceribus naturalitèr ſcatent, Herculi eſſe ſacrata: & neſcio quæ Herculis antiqua imago anguem manu conſtringentis, hîc in mœnibus, inter alia vetuſta monumenta temporis iniuriâ iam planè deformata, cernitur. Sed ne de hoc contendatur, demus, ſi placet, cùm Herculi, tùm Mineruæ balnea fuiſſe dicata. A Græcis enim proditum eſt

Bathe.
Aquæ Solis.
Thermæ.
Mineruæ templum.

Palladem

Palladem Herculi poſt labores exantlatos lauacra primùm ſubminiſtrâſſe. Satis erit ſi ex Solini authoritate euicero, cùm his fontibus Mineruam, ſiue Palladem præfuiſſe prodat, hanc vrbem eſſe, quam Britanni *Caer Paladur* ſua lingua dixerunt, hoc eſt, vrbs Palladiæ aquæ, ſi Latinè interpreteris; appoſitè enim res, nomē, & ſignificatio conſpirant. Harum inuentionem referunt fabulæ noſtræ ad Britannorum regem *Bleyden Cloyth*, id eſt, Bleyden Magus, quàm probabiliter dixerint alij. Magiam verò tantis ceremonijs Britannos olim celebraſſe, author eſt Plinius, vt eam Perſis dediſſe viderentur; ad vim tamen Magicam has thermas referre non auſim. Nonnulli ex noſtris, ſed aliud agentes, Iulium Cæſarem inuentorem fuiſſe tradunt. Verumenimuerò ſeriùs ad Romanorum cognitionem perueniſſe iudico, cùm Solinus primus ſit, qui de illis meminerit. Saxones autem circa annum 44. aduentu in Britanniam, rupto fœdere, bellum iam reſtinctum inflammantes, hanc vrbem obſidione incinxêrunt, ſed cùm Arthurius bellicoſus ſuperueniſſet, ipſi *Montem Badonicum* occupârunt, vbi cùm ab vltima ſpe, animis diu dimicaſſent, magno numero concidêrunt. Hic mons ille ipſe videtur, qui nunc Bannesdowne dictus, Batheſton viculo iuxta hanc vrbem impendet, ſuóſque etiamnum aggeres, & vallum oſtendit. Nec longo pôſt tempore, Saxones hanc vrbem aggredi auſi, Britannis diu relinquêrūt. Verùm anno reparatæ ſalutis DLXXVII. cùm Occiduorum Saxonum rex Cewalin Britannos ad Deorham profligaſſet, armis, & operibus oppugnata, ſe primò in Saxonis fidem permiſit: paucíſque annis refota nouum nomen Akmanceſter, multúmque ſplendoris accepit. Osbrichus enim anno 676. virginibus ſacris monaſterium, ſtatímque cùm in Merciorum poteſtatem veniſſet, Offa Rex alterum templum conſtruxit, quæ ambo Danico turbine ceciderunt. Ex horum ruinis nouum poſteà effloruit templum D. Petro ſacrum, in quo Eadgarus cognomento *Pacificus* in Regem inauguratus, vrbi plurimas immunitates indulſit, cuius rei memoriam anniuerſarijs ludis ciues etiamnum celebrant. Sed non diuturna fuit hæc fœlicitas, ſtatim enim ab ingreſſu Normānorum, Robertus Mowbrayus nepos Epiſcopi Conſtantienſis, qui ſeditionem

Caer Palladur.

Britanni Magiæ dediti.

446

Mons Badonicus.

non leuem in Guil. Rufum concitâſſet, diripuit & ſuccendit. Reſpirauit tamen breui, opera Ioannis de Villula è Turonibus Galliæ oriundi, qui cùm Epiſcopus eſſet Wellenſis, quingentis marcis (vt habet Malmesburienſis) hanc vrbem ab Henrico I. mercatus, Epiſcopalem cathedram huc tranſtulit, retento etiam Wellenſis Epiſcopi nomine, nouúmq; templum in ſuam ſedem poſuit. Quo non ita pridem ruinam minitante, Oliuarius King Bathonienſis Epiſcopus aliud iuxta vetuſtum illud molitus eſt, quod ſolummodò inchoatum, nec dùm perfectum. Iam inde verò floruit Bathonia tùm lanificio, tùm conuenarum frequentia, mœnibúſque ſe communiuit quibus antiquas quaſdam imagines, Romanáſque inſcriptiones ad aſſerendam vetuſtatem inſeruerunt, quæ ita iam lacunis præ vetuſtate laborant vt omninò legi non poſſint. Et ne quid ad Bathoniæ dignitatem deeſſet, Comitis etiam titulo proceres nonnullos honorauit. Philibertum enim de Chandew è Britannia Armorica oriundum ab Henrico VII. & Bourchieros ab Henrico VIII. eo honore affectos nouimus. Longitudinem huius vrbis XX. Temporibus LVI. ſcrupulis. Latitudinem verò LI. Tempor. XXI. ſcrupulis menſurant Geographi. Nunc pro corrolario, habe ſi placet, qualeſcunque de his thermis Nechami verſiculos,

Bathoniæ Comites.

Bathoniæ thermas vix præfero Virgilianas
Confectò proſunt balnea noſtra ſeni.
Proſunt attritis, colliſis, inualidiſq;,
Et quorum morbis frigida cauſa ſubeſt.
Præuenit humanum ſtabilis natura laborem;
Seruit naturæ legibus artis opus.
Igne ſuo ſuccenſa quibus data balnea feruent,
Ænea ſubter aquas vaſa latere putant
Errorem figmenta ſolent inducere paſſim.
Sed quid? ſulphureum nouimus eſſe locum.

Secundum eundem Auonam (qui nunc limes eſt inter hunc & Glouceſtrenſem agrum) in occidentali ripa **Camſham** cernitur, id eſt, Cangorum, ni fallor, habitatio. Sunt

tamen

tamen qui exiſtimant à Kaeina Britannica Virgine ſanctiſſima denominatam, quam ſerpentes in lapides mutâſſe ſuperioris æui credulitas multis perſuaſit, eò quòd eiuſmodi ludentis naturæ miracula ibi in Latomijs nonnunquam inueniantur. Vidimus enim lapidem hinc delatum ſerpentis in ſpiram reuoluti effigie, cuius caput in circumferentia prominuit, extrema cauda centrum occupante. Hic in vicinis agris, & etiam alibi, *Percepier* herba Angliæ peculiaris, in qua amaror, & acrimonia percipitur, nunquàm ſpithamæo adultior, toto anno ſuapte ſponte erumpit, ſine caule floſculis herbaceis, quæ vehementèr, & repentè vrinas ciet, & ex ea aqua ſtillatitia magno vſu elicitur, vt P. Pæna in ſuis ſtirpium Aduerſarijs annotauit. *Serpentes ſaxei.* Percepier.

Vix quinto hinc milliari Auona fl. *Briſtoliam* mediam interſecat, Britannis *Caer Oder nant Badon*, id eſt, ciuitas Odera in valle Badonicâ. Vrbium antiquarum Catalogo *Caer Brito*, Saxonicè Bꞃıᵹhꞇꞅꞇoꞃ, id eſt locus illuſtris. Verùm qui eam Ventam Belgarum dixerint, & ſibi & nobis fucum fecêrunt. Hæc vrbs partim in Somerſettenſi poſita agro partim in Gloceſtrenſi, neutrius cenſeri velit, cùm ſuos habeat magiſtratus. Æditiori ſitu inter Auonam & Fromum fluuiolum interſidet, munitionibus & fluminibus ſatis tuta: duplici enim muro circundatur. Ad aſpectũ verò ita pulchra, tùm publicis, tùm priuatis ædificijs vt nomini reſpondeat: & ad vitæ neceſſitatem ita inſtructa, ciuibúſq; frequens vt inter Britanniæ vrbes primas à Londino & Eboraco facilè ſibi vendicet. Multarum enim gentium commercium mutui vſus, & portus commoditas eò traxit, qui in ipſum vrbis ſinum naues paſſis velis admittat. Auona etenim ita Oceani irruentis æſtu intumeſcit quoties Luna à meridiano faſtigio deuergit, locúmq; oppoſitum prætermeat, vt naues in vado hærentes ad vndecim, & duodecim vlnas extollat. Quo autem tempore, & à quo condita fuerit non facilè quis dixerit, recentior tamen videtur, cùm in Danorum direptionibus nuſquam apud hiſtoricos noſtros de ea mentio habeatur, & certè inclinato Saxonum imperio, primùm emerſiſſe iudico, cùm nuſquam nominetur ante annum Salutis CIↃLXII. quo Haraldus (vt habet Florentinus Wigornienſis) è *Brytſtowa*, cum infeſta claſſe in Walliam ſol- Briſtow.

uit. Primis Normannorum annis Robertus Conſtantienſis Epiſcopus, cùm res nouas in Guil. Rufum moliretur, in belli ſedem elegit, vrbeculam muniuit, interiori credo illo muro, qui etiamnum in parte ſupereſt. Sed paucis poſt annis, prolata ſunt vndíque pomeria, ab Auſtro enim Radcliffe, vbi ſuburbanæ erant ædiculæ, reliquæ vrbi ponte ſaxeo vtrínq; ita ædibus conſito vt platea videatur, vrbi coniungitur, mœnibúſq; includitur, & incolæ in ciuitaté aſcripti ſunt. Ab ortu etiam & Septentrione quàm plurimis etiam aucta erat ædificijs, eáq; mœnibus incincta, Fromóque fl. defenſa, qui cùm mœnia alluerit placidè in Auonam influit, & mollem præbet nauibus ſtationem, crepidinémque mercibus exportandis & importandis idoneam, quam the Kay vocant. Sub qua inter flumen & vrbem campeſtris interponitur planities, quæ amœnum admodum ambulacrum ciuibus præbet. Ad Ortum hibernum quà flumina obiecta non habet, Robertus Regis Henrici primi filius naturalis, quem vulgò Robertum Gloceſtriæ Conſulem vocant, quia Gloceſtriæ Comes erat, Caſtrum amplum & munitum ad vrbis ſuæ defenſionem extruxit. Habuit enim ille in vxorem Mabiliam filiam, & ex aſſe hæredem Roberti Fitzhamonis, qui hanc vrbem clientelari iure à Guil. Normanno tenuit. Hoc quidem caſtrum vix conſtructum Stephanus Rex obſidione preſſit, ſed irrito conatu pedem referre coactus; paucis poſt annis in eodem captiuus incluſus, quàm incerta ſit Martis alea documento fuit. Vltra Fromum fl. qui ponte conſternitur ad Frome portam, æditiori ſitu collegiatæ eccleſiæ reliquiæ conſpiciuntur, quam Gaunts dicunt à conſtructore Henr. Gaunto Equite aurato, qui poſthabitis terrenis, hic ſe Deo conſecrauit; E regione huius ſurgit ſpecioſum ſanè templum Auguſtino ſacrum, Epiſcopi cathedra, & VI Præbendarijs ab Henrico VIII. ornatũ, cuius veſtibulũ hanc prætédit inſcriptionem.

REX HENRICVS II. ET DOMINVS ROBERTVS FILIVS HARDINGI, FILII REGIS DACIÆ, HVIVS MONASTERII PRIMI FVNDATORES.

Robertus hic filius Hardingi regio Danorum ſanguine natus, Patricius fuit Briſtolienſis, & Henrico Regi ita charus,

vt

vt eius beneficio vnicam filiam & ex aſſe hæredem Domini de Barkley in vxorem acceperit: vnde Roberti illius poſteri, qui ſummo honore floruêrunt Barones de Barkley, etiamnum appellantur, quorum nonnulli hoc templo conditi fuêrunt. *Barones de* Barkley.

Hinc ad Septentriones, quà decurrit Auona, præltæ ſunt vtrinq; rupes, quas veluti de induſtria admolita eſt natura. Harum altera, quæ ad ortum flumini imminet, *Sancti Vincentij* nomen habet, & adamantum adeò fœcunda eſt, vt quis modios inde impleat; exiſtimationem verò copia apud noſtrates inuidit, nam præterquam quòd colore trãſlucido Indicos prouocant, ita duritie ſolummodò cedunt. Quòd verò laterum ſexangulo vel quadrangulo læuore à natura ipſa turbinati ſint, magis admirandos puto. Altera verò rupes ad occiduam ripam etiam adamantum eſt ferax, quos caui & rufeſcentes ſilices (rubet enim hîc terra) ceu fœtu grauidi, in ſe mira naturæ ſolertia continent. Has rupes Auona prætergreſſus in Sabrinianũ æſtuarium tandem exoneratur. Non aliud nunc reſtat, quàm Somertunenſi prouinciȩ ſuos Comites, & Duces aſſerere, qui admodum pauci fuerunt. Guiliel. enim, & Reginaldus Mohun Domini de Dunſtor, primi Comites fuêre. Quibus longo pòſt tempore ſucceſſit Ioannes filius Ioannis Gandauenſis à Rege Richardo I I. eò honoris euectus, eiúſque filius eodem nomine primus Somerſetti Dux creatus Margaretam vnicam filiam ſuſcepit, quæ Regis Henrici V I I. mater. Verùm non ea, ſed patruus eius Edmundus fratri in Ducatu ſubrogatus eſt, qui aliquandiu Galliȩ Regens, in prælio apud Fanum Albani occubuit. Henricus eius filius illi ſuffectus, vir leui ingenio leuitatis pœnam capite luit: vti frater eius Edmundus vltimus ex hac familia Dux, qui in prælio apud Tewkeſbury captus & obtruncatus. Sic extincta hac familia, Henricus V I I I. filium ſuum naturalem Henricum *Fitzroy* dictum, Somerſetti Ducem inſtituit; eóq; defuncto Edwardus V I. Edwardum Seymor auunculum ſuum eodem honore inueſtiuit, qui Angliȩ prorex, & titulis onuſtus ſubitò, quaſi fortunæ ludibrio, & honoribus, & vita ſpoliatus.

Adamantes Britannici.

Somerſetti Comites, & Duces.

Numerantur in hôc agro Parochiæ. 385.

Wilſhire.

WIlſhire (quæ etiam Belgarum fuit) vulgo Latinorum *Wiltonia* à primario olim oppido Wilton denominata, tota eſt mediterranea. Somerſetenſi enim agro ad occaſum, Oxenfordenſi & Suthantonenſi ad Ortum, Gloceſtrenſi ad Septentriones, Dorceſtrenſi & Suthantonenſi ad Auſtrum circumcluſa. Regio cùm viris bellicoſis fœcunda, qui (vt inquit in Polycratico Ioannes Sariſburienſis) ſubſidiariam inter Anglos cohortem in prę-lijs ſibi ob virtutem militarem, adiecta tamen Cornwallia, & Deuonia, vendicabant: tùm paſcuis, & frugibus vbique admodum læta. Septentrionalis pars collium amœnitate nonnihil ſurgit, diffuſis olim ſyluis, quę iam rareſcunt, veſtita, & limpidis fluminibus irrigua. *Iſis fl.* *Iſis* enim Britannicarum aquarum regnator, qui poſteà *Tamiſis* nomen aſſumit, cùm iam tenuis eſt, nonnullam huius partem perfundit. Auſtralis verò pars ampla, & herbida planitie innumeros ouium greges paſcit, & fontium perennium ſcaturigine admodum eſt iucunda. Mediam verò regionem foſſa interſecat tranſuerſa, admirando opere ab Ortu in Occaſum per multa mill. perducta, Wanſdike. Wanſdike accolæ appellitant, quam peruulgato errore, à Cacodæmone die Mercurij ductam fabulantur. Wodenſdic enim Saxonicè dicitur, id eſt, Mercurij foſſa. Ego tamen à Saxonibus ductam ad Merciorum, & Occidentalium Saxonum regna diſterminanda ſemper credidi. Hæc enim belli area fuit, dùm illi de propagando imperio inter ſe decertârunt. Ad Wodenſburge viculum, qui huic foſſæ adſidet, Ceaulinus Rex Occidentalium Saxonum bellicoſiſſimus, anno ſalutis 590. dùm imperij ſui fines tueretur, à Britannis & Anglis cruenta pugna ita fractus erat, vt ſolum neceſſariò verterit, & exul miſerando etiam hoſtibus ſpectaculo, diem obierit. Et ad hanc Ina Viſiſaxo, & Ceolredus Mercius æquo Marte ſigna contulêrunt. *Foſſæ limitaneæ.* Huiuſmodi foſſa erat illa, qua Britannos à ſuis Mercijs ſubmouit Offa, Offadike etiamnum dicta, & aliæ etiam apud Orientales Anglos adhuc viſuntur, quibus ſe à Merciorum incurſibus

curſibus

curſibus præmuniêrunt.

In Septentrionali Wiltoniæ parte, quà Tamiſis affunditur, Creccclade eſt oppidulum, Mariano Creccanford, alijs Greckelade à Græcis philoſophis, quos hiſtoria Oxoniensis ibi Academiam inſtituiſſe prodit, quæ poſteà Oxoniam tranſlata. Sub hoc Braden ſylua, nunc Bradenforeſt longè latéq; pertinuit, ab Ethelwoldo Clitone & auxiliaribus Danis anno 905. omni belli clade vaſtata. Ad cuius Occiduum latus Auon flu. (de quo ſuprà,) placidè fertur, qui in Boreali quaſi limite huius agri effuſus, in Auſtrum decurrit, & dum exilis eſt, Malmeſbury collem ſibi imminentem ſubſtringit, receptóque profluente, ferè incingit. Oppidum ſanè elegans, & pannis laneis conficiendis celebre, quod vt in hiſtoriarum Eulogio legitur, Dunwallo Mulmutius Britannorum Rex, vnà cum Lacock, & Tetbury, caſtris adiacentibus conſtruxit, & *Caer Bladon* nominauit; cúmque illud tandem Saxonico incendio concidiſſet, ex eius ruderibus caſtrum emicuiſſe proditum eſt, quod Saxones illi ſua lingua Ingelbopne dixêrunt, quo tempore, Saxonici Reguli regiam ſuam ad *Caerdurburge* habuêrunt, nunc Brokenbridge viculum, vix M. paſſ. diſtantem. Nec alio ſanè nomine quàm Ingelborne longo tempore notum erat hoc oppidum, donec Maildulphus quidam Scotus, vir ſumma eruditione & ſingulari pietate, nemoris amœnitate captus, quod hîc ſub colle ſuccreuit, heremeticam vitam ibi duceret, qui poſteà ludum aperiens, & cum auditoribus, monaſticæ vitę ſe deuouens, cœnobiolum ædificauit. Hinc à Maildulpho illo oppidum Maildulfesburge, pro Ingelborne dici cœpit, Bedæ *Maildulphi vrbs*, & poſteà contractè Malmeſbury, hiſtoricis etiam nonnullis *Meldunum*. Inter Maildulphi diſcipulos floruit imprimis Aldelmus, qui eius ſucceſſor deſignatus, ope Eleutherij Viſiſaxonum Epiſcopi, ad quem locus iure ſpectauit, longè pulcherrimum ibi monaſterium conſtruxit, eidémque primus præfuit, à quo etiam in MS. quodam libro hoc oppidum Aldelmesbirig dicitur. Sed hoc nomen citò obliteratum, viri tamen memoria permanet, vt potè qui in Diuos relatus, & in eius feſto nundinæ hîc ſunt frequentes, militúmque cohors ſcribi ſolet, ne diſcordia inter tot conuenas oriretur. Hunc Aldelmum

Malmeſbury.

mum iam defunctum in tutelarem Deum ſibi aſciuit Athelſtanus ille Magnus, qui eo nomine oppidum hoc maximis immunitatibus donauit, monaſterium ampliſſimis donarijs ditauit, in eo ſepulturam ſibi delegit, eiuſque monumentum etiamnum oſtendunt incolæ. Ab Athelſtano iam indè monaſterium longa opulentia clarum floruit, oppidum etiam monaſterij ope quaſi ſuffultum, & Rogeri Sariſburienſis Epiſcopi opera munitum, qui ingruente inter Henricum Andegauenſem, & Stephanum Regem bello, mœnibus, & caſtro firmauit, quod ſemel ab Henrico ſecundo obſeſſum ſe defendit: ſed non multis pòſt annis, Ioannis Regis permiſſu, in monachorum vſum demolitum, vt inde monaſterium augeretur, qui continentèr & ædibus & prouentibus acceſſionem adiunxêrunt, donec fatalis ille dies Angliæ monaſterijs affulgeret. Tunc redditus diſtracti, & congeſtæ tot annos opes euerſæ, communémque ſortem ſubijſſet, niſi Stumpius pannarius, cui abundè ſuppetebant opes, multis precibus, ſuis ciuibus templum redemiſſet, à quibus in Parochialem, quam vocant Eccleſiam, conuerſum, magna ex parte hodiè ſupereſt.

Calne. A Maidulphi vrbe *Auona* defluens ab Ortu riuulum recipit, qui **Calne** vetuſtum oppidulum irrigat, vbi, cùm inter Monachos, & ſacerdotes, de ſacerdotum cœlibatu tumultuaretur, frequens coacta eſt ſynodus, anno noſtræ ſalutis 977. Sed ecce in media diſceptatione, cõciliabulum in quo ordines conſidebant, contabulatione diſſoluta, & trabibus diruptis ſubitò decidit, vnáque præſules, proceres, nobiles corruerunt, ruina attriti plurimi, plures interempti, ſolus Dunſtanus, qui Synodo præſedit, & à monachis ſtetit, illæſus euaſit. Quod miraculum (ſic enim habuit ætas illa) monaſticum inſtitutum inprimis cõfirmâſſe creditur.

Synodus de Sacerdotum cælibatu.

Chippenham. Hinc Auona auctior **Chippenham** petit, Saxonicè Cẏppanham, nunc tantùm rerũ venalium foro celebre, vnde & nomen, Cẏppan, enim Saxonicè mercari ſonat, & Cẏppman, mercator, vti nobis **Cheppen**, & **Chappman**. Saxonico ſæculo villa regia fuit, & ab Aluredo rege filiæ ſuæ natu minori teſtamento legata. Huic è regione, ſed à ripa remotiùs **Cosſham** obiacet, nunc viculus, olim villa etiam Regia, Ethelredi Regis, & Cornubiæ Comitum ſeceſſu inſignis, vnde

Caſtle=

Caſtlecombe vetus caſtrum proſpectes, Domino ſuo Waltero Dunſtauile Barone quondam nobilitatum, à quo genus ducunt Writheoſlei Sǒuthantonenſes Comites.

Auona hinc arboribus redimitus non longum iter confecit, cùm ab Ortu fluuiolum in ſe receperit, qui propè castrum *De Vies*, ſiue The Vies, caput aperit, *Diuiſio* Florentio Wigornienſi, *Diuiſæ* Neubrigenſi appellatur, caſtrum ſanè quondam magnificum, ſitu & opere munitiſſimum, nunc autem temporis iniuria deformatum. Hoc, vt reliquis Angliæ caſtris omnem laudem præriperet, profuſiſſimo ſumptu conſtruxit Rogerus Sariſburienſis Epiſcopus, quem è ſacrificulo ad ſecundam à Rege dignitatem prouexerat fortuna. Sed fortuna, vt inquit ille, neminem eò prouexit, vt non tantum illi minetur, quantum permiſerit. Stephanus enim Rex illi infenſior, hoc caſtrum & Shirburnenſe, vnà cum diuitijs extorſit, miſerúmque ſenem ita fame, & calamitatibus in carcere fregit, vt inter mortis metum, & vitæ tormenta, & viuere noluerit, & mori neſcierit. Fluuiolo hoc ſocio recepto, Auona in Occaſum ſe agit, haud procul à Thrubridge Saxonicè Tꝛuþabiꞃiꝫ, colli inſidentem, & Bradford, à vado lato ſic nominatum, vbi Wiltonienſibus valedicit, & *Aquas Calidas* petit, à quibus Antoninus in decimo tertio Britanniarum itinere, ad xv. mill. VERLVCIONEM ponit, qua diſtantia ad Occidentalem huius agri limitem, non omninò ſuo nomine depoſito, Werminſter cernitur, ex antiquo nomine, & Saxonico Minꞅꞇeꞃ, quod monaſterium ſonat, coalitum. Nunc tantùm foro frumentario celeberrimum, vix enim credas quanta vis frumenti ſingulis ſeptimanis huc cǒuehatur. Olim immunitates ſuas habuit, vt enim in libro Guilielmi magni legimus, *nec geldauit, nec hidata fuit*, id eſt, tributum non conferebat. Prope hanc ad occiduum agri limitem ſedet Long Leate, ædes equeſtris familiæ Thinnorum, (qui à Botteuillis oriundi) omni elegantia, & nitore perpolitæ, licèt ſemel, atque iterum deflagrârint. Ad alteram verò partem magis in Septentriones iacet Eddindon, olim Eathandune, vbi Alfredus Rex nobili, ſi vnquam aliàs, prælio Danorum graſſantem audaciam fœliciſſimè contudit, eóq; adegit vt conceptis verbis iurârint, ſe protinùs ex Anglia ceſſuros.

The Vies.

Verlucio.

Werminſter.

Long Leate.

Hinc

Hinc in Auſtrum, & orientem ſolem per mediam regionem, campi ſunt adeò patentes, vt vix proſpici poſſint, vnde & nomen, The plaines, raris admodum incolis, & latrocinijs infames, quos ad Auſtrum duo placidiſſimi amnes ſubluunt, Willybourn, Aſſerio *Guilou*, & Nadderus, vulgo Adderbourn. Willybourne ad Verlucionem exoriens per Willy viculum delatus proſpicit ex oppoſito ſepimentum militare amplum admodum, & profunda, eáque duplici foſſa munitum, quod Yaneſbery Caſtle vocant vicini. Nadderus ex auſtrali agri limite profuſus ſinuoſo volumine, veluti anguis (vnde nomen inditum videatur) ſerpit non procul à Warder eleganti caſtro, quod olim antiquæ familiæ *de S. Martino* dictæ, nunc Matthæi Arundelij Equitis clariſſimi eſt habitatio. Vbi verò hi amnes confluunt, *Willy* Wilton oppidum ſuo nomini adoptat, olim totius agri caput, cui & appellationem fecit, antiquitùs *Ellandunum* dictum, hoc enim docent membranæ antiquæ, quæ expreſſè habent *Weolſthanum Ellanduni Comitem, id eſt, Wiltoniæ*; & alibi, *Ellanduni, id eſt, Wiltoniæ monaſteriolum peſuiſſe*. Ex hoc nomine Ellan quodammodo inducor hunc fluuium ALANVM eſſe, quem Ptolem. hoc tractu nominat. Ad hoc Egbertus Occidentalium Saxonum rex ſecundum prælium anno reparatæ ſalutis 821. contra Beornwulfum Mercium fecit, ſed vtrique tam funeſtum, vt profluens ille ſanguine Saxonico redundârit. Ad hoc etiam anno reparatæ ſalutis 871. Alfredus cum Danis congreſſus primò victor, ancipiti Martis alea ſtatim deuictus ſigna retulit. Saxonico verò ſeculo inprimis ciuium frequentia floruit, Velatarum virginum monaſterio ornauit Rex Eadgarus, filiámque ſuam Editham præfecit. Nec concidit (licèt Sueni Dani rabie grauiſſimè dilaceratum fuerit) donec Epiſcopi Sarisburienſes viam, quà priùs hàc in occiduas regiones itum eſt, deflexerint. Tunc enim paulatim quaſi contabuit, & nunc tantùm tenuis quaſi viculus, Maiore tantummodò pro magiſtratu ſummo, & elegantiſſimis Comitis Penbrochiæ ędibus, quæ è diruto monaſterio ſurrexêrunt, gloriatur. Sed eius luminibus SORBIODVNVM olim, & nunc eius proles Sariſbury inprimis offecêrũt, ſic enim Antonini Itinerario dicitur, quod Saxones poſteà Searyrbyrig dixerunt,

Sariſburye plaines.

Warder Caſtle.

Wilton.

Alanus fl.

Sorbiodunum.

dixerunt,& vulgus Latinorum *Sarum*, & *Sariſburia*. Itineraria enim ratio, & nominis veſtigium, vel me tacente, hoc conteſtentur. Quis enim ambigat Searesbirig à Sorbioduno profluxiſſe, addito Saxonico Byrig quod Burgum ſonat, pro *Duno*, quod Britanni & Galli oppidis addiderunt, quæ æditiorem locum occupabant, vti hoc noſtrum Sorbiodunum: vſque adeo vt quidam Britannicæ linguæ calentiſſimus mihi *Soruiodunum* collem ſiccum interpretatus fuerit,& probabiliore certè coniectura, quàm qui à Sarrone Beroſi Mago, aut à Seuero Imp. magno conatu deduxêrũt, *Seueriámq;* dixêrunt. Collem enim æditiorem occupauit,&, vt inquit Malmesburienſis, *In vice ciuitatis caſtellum erat, muro vallatum non exiguo, cæteris commeatibus vtcunque valens, aquæ penuria laborans adeò, vt mirabili commercio aqua ibi vendatur.* Vnde quidam qui illo tempore vixit, de Sorbioduno antiquo

Olde Sariſburye.

Dunum *quid Gallis & Britannis.*

Eſt ibi defectus lymphæ, ſed copia cretæ,
Sæuit ibi ventus, ſed philomela ſilet.

Ex parietinis quæ iam ſuperſunt, operibus & munitionibus ſatis tutum fuiſſe videtur,& ambitu quaſi quingentos paſſus collegiſſe. Kinricus Saxo cùm fœliciſſimè contra Britannos pugnauiſſet, anno 553. primus Saxonum expugnauit. Sub Edwardo Seniore Oſmundus Epiſcopus Shireburnenſis, & Sunningenſis, ſedem ſuam huc tranſtulit, & Eccleſiam Cathedralem conſtruxit, ſed hæc Sueni Dani furore, vnà cum oppido proſtrata. Reuixit tamen vtrumque, & Guilielmus 1003
primus poſtquam Angliæ luſtrum condidiſſet, huc omnes regni ordines conuocauit, vt fidem ſibi interpoſito iureiurando adſtringerent. Nec ita multis pòſt annis, regnante Richardo primo, tùm ob præſidiarij militis inſolentiam, tùm aquæ penuriam, demigrârunt incolæ,& vix mille hinc paſſus, ad ortum Hybernum, loco humiliori, vbi quaſi conceptaculum eſt plurimorum riuulorum, ad Auonæ,& Nadderi confluentes conſedêrunt. Huius demigrationis meminit in ſuis epiſtolis Petrus Bleſenſis, ſic enim de antiquo Sorbioduno ſcripſit. *Erat locus ille ventis expoſitus, ſterilis, aridus, deſertus, erat ibi turris quaſi in Siloë, quæ habitatores loci onere longæ ſeruitutis oppreſſit,* & poſteà, *Captiua erat in monte illo Sariſburienſis*

Newe Sariſbury.

riſburienſis eccleſia. Deſcendamus, ergo fœlici auſpicio ad complana, vbi valles abundabunt frumento, & campi ſpatioſi pingueſcent.
Et Poeta iam dictus de eadem luſit

Quid Domini domus in caſtro? niſi fœderis archa
In templo Baalim; carcer vterq; locus.

Locúmque illum in quem deſcenderant, ſic deſcribit

Eſt in valle locus nemori venatibus apto
Contiguus, celeber fructibus, vber aquis.
Tale Creatoris matri natura creata
Hoſpitium toto quæsijt orbe diu.

Cùm iam deſcendiſſent, vt ab ara Dei auſpicarentur, Richardus Epiſcopus, in loco amœniſſimo, priùs Merifield vocato, auguſtiſſimum ſpecioſa ſtructura templum inchoauit, quod quadrageſſimo pòſt anno, maximis ſumptibus peractum. De quo verſificator ille vetuſtus non ineleganter

Regis enim virtus templo ſpectabitur iſto,
Præſulis affectus, artificúmque fides.

Sed multò elegantiùs clariſſimus, & eruditiſſimus D. Daniel Rogerſius.

Mira canam, Soles quot continet annus in vna
Tam numeroſa, ferunt, æde, feneſtra micat,
Marmoreáſque capit fuſas tot ab arte columnas,
Comprenſas horas quot vagus annus habet.
Tótque patent portæ, quot menſibus annus abundat,
Res mira, at vera res celebrata fide.

Opibus verò & prouentibus ita breui accreuit, vt Decanum, Præcentorem, Cancellarium, Theſaurarium, & Præbendarios triginta tres honeſtiſſimis ſtipendijs alat, è quibus *Reſidentes*, vt vocant, ſuas etiam pulcherrimas ædes templo adiunctas habent. Ciues itidem, dum Epiſcopus Dei domum moliretur, certatim vrbem ſtatuêrunt, Rempublicam ſtabiliêrunt, in ſingulos vicos riuulos deriuârunt: foſſam, quà perenni flumine non ſubluitur, duxêrunt, paulatimque ex veteris Sorbioduni ruinis ſic acreuit hæc noua Sariſburia, vt ſtatim atque Regia authoritate, viam publicam, quæ in Occiduas regiones ducit, huc deflexerint Epiſcopi,

piſcopi, facilè fuerit omnium vrbium in hoc tractu ſecunda, ſummè frequens, & omnium rerum, præſertim piſcium affatim copioſa. Sed nihil eſt, quo perinde glorietur, ac Ioanne Iuello non ita pridem Epiſcopo, Theologiæ cognitione ad miraculum inſtructiſſimo, & purioris religionis propugnatore acerrimo. Sorbiodunum iam inde euanuit, regnantéque Henrico ſeptimo omninò deſertum, vt vix hodie ſuperſit vnum & alterum propugnaculum caſtri, quod longo pòſt tempore Sarisburiæ Comitum ſedes fuerit. Comites enim ſuos Sarisburia hæc habuit, primúmque illum titulum Patricius, & Guilielmus Ebroicenſes, vulgo *d'Eureux* geſſêrunt, inde Guilielmus cognomento *Longa Spatha* Henrici ſecundi filius naturalis, qui Ellam Guiliemi filiam in vxorem duxerat, cuius è filio Guilielmo item Comite neptis ad Laccios eundem honorem tranſtulit, à quibus ſtatim ad Lancaſtrenſem familiam deuenit, quæ hæreditatem creuit: titulum verò Ioanni de Monteacuto detulit Edwardus tertius, à cuius poſteris per Neuillum vnum, & alterum ad Georgium Plantagenet Clarentiæ Ducem deuolutus, deſijt, cùm Edwardus eius filius puerulus, & poſteà Margareta filia ſexagenaria capite truncarentur. *Sariſburiæ Comites.*

Sarisburiam planities campeſtris vndique incingit, niſi ad Ortum, quà adiacet viuarium ampliſſimum **Clarindon** conſeruandis, enutriendíſque animantibus feris peropportunum, & regijs ædibus exornatum. Septentriones verſus ad VI. plùs minùs à Sarisburia milliaria, in illa planitie, inſana (vt Ciceronis verbo vtar) conſpicitur ſubſtructio. Intra foſſam enim ingentia, & rudia ſaxa, quorum nonnulla XXVIII. pedes altitudine, VII. latitudine colligunt, coronę in modum triplici ſerie eriguntur, quibus alia quaſi tranſuerſaria, ſic innituntur, vt penſile videatur opus: vnde **Stonehenge** nobis nuncupatur, vti antiquis hiſtoricis *Gigantum Chorea* à magnitudine. Hoc in miraculorum numerum referunt noſtrates, vnde verò eiuſmodi ſaxa allata fuerint, cùm tota regione finitima vix ſtructiles lapides inueniantur, & quanam ratione ſubrecta, demirantur. De his non mihi ſubtiliùs diſputandum, ſed dolentiùs deplorandum obliteratos eſſe tanti monumenti authores. Attamen Stonehenge.

ſunt

ſunt qui exiſtimant ſaxa illa non viua eſſe, id eſt, naturalia & exciſa, ſed factitia ex arena pura, & vnctuoſo aliquo coagmentata: quemadmodum illa trophæa quæ Eboracenſi agro vidimus. Et quid mirum? nonne apud Plinium legimus, puluerem Puteolanum fluctibus merſum protinùs fieri lapidem? & ciſternas Romæ ex arena foſſitia, & calce vehementiſſima ita conſtructas, vt lapides videantur. Fama obtinet Ambroſium Aurelianum, ſiue Vtherum eius fratrem in Britonum memoriam qui ibi Saxonum dolo, in colloquio ceciderunt, illa Merlini Mathematici opera poſuiſſe. Vnde Alexander Nechamus medij temporis poëta, poëtico œſtro percitus, ſed non Apolline plenus, ſic luſit.

Saxa factitia.

Nobilis eſt lapidum ſtructura, Chorea Gigantum,
Ars experta ſuum poſſe, peregit opus.
Quod ne prodiret in lucem ſegniùs, artem
Se, viréſque ſuas conſuluiſſe reor.
Hoc opus adſcribit Merlino garrula fama,
Filia figmenti fabula vana refert.
Illa congerie fertur decorata fuiſſe
Tellus, quæ mittit tot Palamedis aues.
Hinc tantum munus ſuſcepit Hibernia gaudens,
Nam virtus lapidi cuilibet ampla ſatis.
Nam reſperſus aquis magnam transfundit in illa
Vim, qua curari ſæpiùs æger eget.
Vther Pendragon molem tranſuexit ad Ambri
Fines, deuicto victor ab hoſte means.
O quot nobilium, quot corpora ſacra virorum,
Illic Hengiſti proditione iacent.
Intercepta fuit gens inclita, gens generoſa
Intercepta, nimis credula, cauta minùs.
Sed tunc enituit præclari Conſulis Eldol
Virtus, qui lætho ſeptuaginta dedit.

Alij produnt Britannos hoc quaſi magnificum ſepulchrum eidem Ambroſio ſubſtruxiſſe eò loci, vbi hoſtili gladio ille perijt, vt publicis operibus contectus eſſet, eáque exſtructione,

one, quæ ſit ad æternitatis memoriam, quaſi virtutis ara. Certè oſſa humana hîc ſæpiùs effoſſa fuêrunt, & pagus adiacet ad Auonam, qui Ambreſbury i. Ambroſij vicus, dicitur, vbi antiquos quoſdam Reges ſitos eſſe hiſtoria Britannica docet, & Eulogium ibi trecentorum monachorum cœnobium fuiſſe refert, quod neſcio quis barbarus Gurmundus diripuit. Poſteà Alfritha Eadgari Regis vxor, vt facinus in perimendo priuigno Edwardo Rege, pœnitentia, & opere aliquo expiaret, ædem ſuperbam Monialibus hic conſtruxit. Ambroſius Aurelianus qui nomen fecit, Romano imperio iam propè confecto, purpuram, vt P. Diaconus teſtatur, in Britannia induit, patriæ labenti ſuppetias tulit, & bellicoſi Arthurij operâ hoſtium impetus repreſſit, exercitus maximos ex animoſis Germaniæ populis conflatos, occiſis Hengiſto, & Horſa ducibus, deleuit; & tandem collatis in hac planitie ſignis, animam patriæ reddidit. Cùm verò Gildas, & Beda huius parentes purpurâ indutos occiſóſque ſcribant, illum Conſtantino æditum fuiſſe, qui Theodoſio Iuniore IIII. Coſ. in Britannia ſpe nominis Imperator deſignatus, & poſteà Arelati interemptus fuerat, cur non aſſeueranter affirmârim? Ab Ambreſbury cis Auonam vix ad quartum lapidem eſt Leporarium vulgò Euerlie Warren, vbi maximus leporum prouentus, quorum venatu nobiles vicini recreantur, ſed non tantus, vt militare auxilium aduerſus eos petant accolæ, quod Balearicos feciſſe apud Pliniū legimus, licèt meſſibus itidem ſint infeſti. Non multò ſuperiùs CVNETIO flumen, Saxonicè Cynetan, nunc vulgò Kennet, ex æditiori colle Selbury dilabitur, ſuíque ſtatim nominis vrbem inuiſit, quæ CVNETIO Antonino dicitur, & ad XX. à Verlucione milliare locatur. Ad quam diſtantiam huic flumini Cunetioni antiqua illa vrbs nouo nomine Marleborow, olim Marleberge in collis decliui ab ortu in occaſum protenditur. An hoc recentiùs factum fuerit nomen à Marga, quam Marle noſtra lingua dicimus, & ad agros ſtercorandos vtimur, non facilè dixerim, Riſu verò excipienda eſt illa à Merlini tumulo ducta notatio, quam hoc diſticho in ſuo de diuinæ ſapientiæ libro procudit Alexander Nechamus.

Ambreſbury.

Ambroſius Aurelianus.

Leporarium.

Cunetio fl.

Marleborrowe.

Merlini

Merlini tumulus tibi Merlebrigia nomen
Fecit, teſtis erit Anglica lingua mihi.

Cunetionis huius, vnà cum nomine fatum, fortunáq; cum antiquitatis memoria, à Saxonum ingreſſu, ad Normannicum vſq; ſeculum perijt; interpoſito enim tempore ne nomen quidem vſquàm in noſtris hiſtorijs occurrit. Inſequẽti verò ſæculo legimus Ioannem cognomento *Sine terra*, qui poſteà Rex Angliæ, hîc caſtrum habuiſſe, quod Hubertus Cantuarienſis Archiepiſcopus expugnauit, quódq; poſteà celebratiſſimum fuit, cùm frequenti omnium totius Angliæ Ordinum conuentu, qui coniunctis ſententijs ad tumultus ſedandos legem tulêrunt, quæ Statutũ de Marleborow, vulgò vocatur: tum Edwardi Walliæ principis cognomine *Nigri* incunabulis, cuius bellica virtus quàm pleniſſima manu, & quàm ornatiſſimè in cœlum tolli meruerit. Nunc autẽ tempore deuictum, nihil aliud planè eſt, quàm rudetum. Eidem flumini etiam eadem ripa adiacet Rameſbury pratorum amœnitate nunc tantùm commendatus viculus, olim Epiſcoporũ cathedra celebratus, qui huic agro præfuêrunt, ſed cathedra illa Shirburnenſi ab Hermanno octauo Epiſcopo coniuncta, demùm, vti dixi, Sorbiodunum tranſlata, omnem ſecum famam hinc vnà tranſtulit.

Rameſbury.

Comites Wiltoniæ.

Comites è varijs familijs paucos hæc Prouincia numerat, nam vt Weolſthanum omittamus, nullum (quod ſciam) ante Richardi ſecundi tempora habuit, qui Guilielmum *Le Scrope* eò honoris extulit, ſed huius fœlicitas cùm ſuo principe & ſtetit, & cecidit, quùm enim ille regno exturbatus, hîc capite mulctatus; nec multis poſt annis ſucceſſorem habuit Iacobum Butlerum Ormondiæ Comitem. Inde cùm Lancaſtrenſes iacerent, ad Ioannem Stafford ſecundum Humfredi Ducis Buchinghamiæ filium, vnúmq; & alterum ex illa familia beneficio Edwardi IIII. deuenit. Demùm verò Butleri illius, quem dixi, è filio neptis in Bulleniorum familiã hunc titulum intulit, Thomas enim Bullen matris iure Wiltoniæ Comes creatus, cuius maior filia Anna in Regiam domum matrimonio ab Henrico VIII. aſſumpta, Diuam Elizabetham Britanniæ amorem, & orbis delicias

licias nobis peperit. Cæterùm Edwardus VI. hanc dignitatem poſteà Guilielmo Pouletto ſummo Angliæ Quæſtori contulit, cuius è filio nepos Guilielmus hodiè eodem fruitur.

Paræcias 304. continet hîc Comitatus.

BELGÆ. Hantſhire.

WIltonienſibus proxima eſt, quæ quondam Saxonibus Hanteſcyr, nunc vulgò Hamſhire, cuius partem mediterraneam ad Belgas, maritimam ad *Regnos* antiquum Britanniæ populum ſpectaſſe non eſt cur dubitemus. Ab occaſu Dorſettiam, & Wiltoniam, ab Auſtro Oceanum, ab Ortu Suſſexiam, & Surreiam, & á Septentrione Bercheriam attingit. Prouinciola eſt, frugum prouentu ferax, ſyluarum denſitate amœna, paſcuorum fœcunditate læta, & à maritimis commoditatibus fœliciſſima, vtpote quæ crebris interſciſſa æſtuarijs mercaturis faciendis admodum opportuna. In Romanorum poteſtatem cùm primis redactam fuiſſe creditur, Galfredus enim Monumethenſis Veſpaſianum debellaſſe author eſt, & hac in re vt illi credamus ratio ſatis probabilis poſtulat. Dio enim teſtatur Plautium, & Veſpaſianum, cùm ſub Claudio Britanniam aggrederentur, copijs in tres partes diſtributis, ne vno loco appellentes littore prohiberi poſſint, inſulam petijſſe: & ex Suetonio docemur Veſpaſianum in ea expeditione triciès cum hoſte pugnâſſe, Vectam inſulam, quæ huic agro obiacet, & duas validiſſimas gentes in deditionem redegiſſe. Ob quas victorias, & Oceanum fœliciter permenſum, ipſum Veſpaſianum, quaſi Cæſare fœliciorem ſic affatur Val. Flaccus. *Veſpaſianus.*

O tu pelagi cui maior aperti
Fama, Caledonius poſtquam tua carbaſa vexit
Oceanus, Phrygios priùs indignatus Iülos.

Et de illo cecinit Apollonius Collatius Nouarienſis.

Ille quidem nuper fœlici Marte Britannos
Fuderat.

Quomodò verò in hoc bello, Veſpaſianum à Britannis arctiſſimè obſeſſum Titus filius periculo exemit, quomodo item anguis innoxius tunc temporis ipſum complexus eſt, quod in Imperij omen arripuit, tibi dixerint Dio, & Forcatulus. Ego verò quod inſtituti mei eſt, ab occidentali huius prouinciæ limine exorſus, primùm oram maritimam, & quæ effunduntur flumina, deinde interiora perambulabo.

Regnum. Ringwood. Iuxta Occidentalem limitem alueum placidè agit *Auona* (de quo ſupra) per **Regnwood**, ſiue **Ringwood**, quod REGNVM eſſe Regnorum oppidum, cuius meminit Antoninus, cùm Itineris ratio, tùm nominis reliquiæ, & ſignificatio fidem faciunt: **Ringwood** enim Saxonica adiectione, Regnorum ſyluam ſignificare videtur. Magni nominis olim fuiſſe, Centuria quæ adiacet inde nominata perſuadet, nunc tantùm rerum venalium foro eſt celebre. Hinc digreſſus Auona hoſpitio ſuo excipit à Durotrigibus Sturum, vbi ad confluentes interſidet emporiolum frequens, hodiè ab æde Chriſto ſacrâ **Chriſt church**, olim quod inter amnes interpoſitum, **Twinamburne**, eodem planè ſenſu, quo Italiæ *Interamna*. Sub quo Sturus, & Auona vno coniuncti oſtio in mare effunduntur, quod Ptolemæus A-

Alaunus fl. LAVNI fl. oſtium dixit, & rectè quidem. Nam *Auonam* proprium fuiſſe huic nomen minimè credam, cùm ſit commune, & Britanni ea dictione omnia flumina deſignent. Alaunum autem olim dictum exiſtimarim, quòd eius nominis ſuperſtites ſint reliquiæ in viculis aſſidentibus, vtpote in **Allinton**, **Hale**, & **Allingham**. Ad huius ripam Orientalem, Guilielmus Normannus oppidis, villis, & ſacris ædibus longè latéque exciſis, miſeríſque incolis eiectis, omnia per triginta plùs minùs in ambitu milliaria, in

Newforreſt. ferarum luſtra, & ſaltum redegit, quem nos **Newforeſt**, Angli illo ſeculo **Ytene** dixerunt. Verùm hanc rem ſi placet, antiqui ſcriptoris Gualt. Mapæi verbis habe. *Terram Deo & hominibus abſtulit, vt eam dicaret feris, & canum luſibus; a qua triginta ſex matrices eccleſias extirpauit, & populum earum*

dedit

dedit exterminio. Hoc autem fecit vel ad tutiorem acceſſum in Angliam Normannis ſuis præſtandum, (Normanniæ enim obiacet,) ſi eum quaſi bello perfunctum, grauior in hac inſula tempeſtas exciperet, vel ad voluptatem, quam ex venatione caperet, vel ad pecuniam ſibi vndiquáque corradendam. Ille enim feris, quàm hominibus æquior, pecuniariam mulctam, cámque grauiſſimam, & ſupplicia alia grauiora conſtituit, ſi quis ſuas feras venaretur. Sed huic regis importuno facto diuina vindicta non diu defuit. Richardus enim filius eius ſecundò genitus, & Guilielmus Rufus, alter etiam filius in hoc ſaltu perierunt; hic ſagitta à Gualtero Tirello fortuitò transfixus, ille peſtilenti aura afflatus. Henricus item è Roberto filio nepos, dum in hoc feras contentiùs inſectaretur, ramuſculis appenſus animã efflauit, vt etiam nepotes parentum delicta luere doceamur. De hac foreſta circumferuntur I. Whiti Epiſcopi Wintonienſis verſiculi, quos, quamuis falsò Rufum regem authorem faciant, cùm multis tamen placeant, mihi etiam hoc in loco ſubiungere non diſpliceat. *Eulogium.*

Templa adimit diuis, fora ciuibus, arua colonis
Rufus, & inſtituit Beaulenſi in rure foreſtam.
Rex ceruum inſequitur, Regem vindicta, Tirellus
Non bene prouiſum tranfixit acumine ferri.

Beaulenſe rus vocat, eò quòd in proximo Ioannes Rex monaſteriolum poſuit, à bello ſitu *Beaulieu* dictum, quod ad patrum vſque memoriam celeberrimum: aſylum vtique intemeratum, & tutus perfugis receptus, vnde homicidas quantumuis ſceleratos, vel læſæ maieſtatis reos abripere nefas, & piaculum noſtri quondam exiſtimarunt. Vt maiores noſtri, cum eiuſmodi Aſyla, ſiue templa (vt vocant) miſericordiæ paſſim per Angliam inſtituerunt, Romulum ſibi potiùs in exemplum propoſuiſſe videantur, quàm Moſem, qui conſulti homicidij reos ab altari auelli iuſſit, vt moriantur. Illiſque tantùm aſylum collocauit, qui fortuitum homicidium perpetraſſent. *Aſyla.* *Exodi. 21.* *Ioſephus lib. Antiq. 4.*

Verùm ne tantus ad mare terrarum tractus, quantus hîc ſaltus eſt, præſidio nudus, & hoſti expoſitus iaceret, Henricus VIII. munitionibus armare cœpit. In lingula

enim longiùs prominente, vnde breuiſſimus in Vectam inſulam traiectus, Hurſt caſtellum extruxit, quod mari circumquáque minatur. Magíſque ad Ortum alterum etiam propugnaculum excitauit, Calſhot, pro Caldſhore vocant, vt Southantonenſis portus ingreſſum tueretur. Hic etenim retractis magno receſſu littoribus, & Vectæ inſulæ obiectu portus fit egregius, quem Ptolemæus TRISANTONIS fl. oſtium vocat, vt mea quidem fert opinio, pro *Traith Anton*, id eſt, æſtuarium *Anton*. Eodem enim ferè nomine Nennio antiquo authori *Trahannoni oſtium* appellatur. Flumen autem influens, quod hodie Teſt, ſuperiori ætate, vt eſt in Sanctorum vitis, Terſtan, olim *Ant*, vel *Anton*, dictum fuiſſe Antport, Andouer, & Hanton oppida quæ incumbunt, quodammodo loquuntur. Tantùm abeſt, vt ab Hammone Romano ibi interfecto dictum credam: quod tamen fabulatur Monumethenſis, & Poeta eius aſſecla, qui de Hammone ſic ludit.

Triſantonis fl. oſtium.

Ruit huc, illúcq; ruentem
Occupat Aruiragus, eiúſque in margine ripæ
Amputat enſe caput, nomen tenet inde perempti
Hammonis portus, longúmque tenebit in æuum.

Southanton. Cæterùm huic portui imponitur South-hanton vrbecula, in cuius proximo ad Ortum æſtiuum, alia eôdem nomine olim floruit, quæ CLAVSENTVM Antonini tam ex diſtantia hinc à *Regno*, quàm indè à *Venta* videatur: vtq; *Triſanton*, Antoni æſtuarium, ſic *Clauſentum* portum *Entum* Britannicè ſignificat. *Claudh* enim Britannis idem denotare accêpi, quod χυτὸς λιμὴν, Græcis, i. portus effoſſa terra extructus. Hanton autem & Henton, hunc locum dictum fuiſſe, non eſt cur quiſquam dubitet, cùm in libro quo Angliæ luſtrum condidit Guilielmus primus, totus ager expreſſè Hantſcyre, & Hentſcyre alibi dicatur, & ipſum oppidum ab auſtrali ſitu Suthanton. Cuiuſmodi fuerit non facilè quis dixerit, ſedem habuit eô loci, vbi campus eſt, quem nunc S. Mariæ vocant, & ad portum vſq; pertigit. Cùm omnia Danicis bellis fracta, & debilitata, eorum etiam direptioni anno Domini, 980 relicta fuit, & ante ducenteſſimum annum, cùm Edwardus III. Rex Angliæ, & Philippus Valeſius

Clauſentum.

leſius de ſumma Imperij Gallici decertârent, à Gallis incenſa deflagrauit. E cuius ſtatim cineribus, loco commodiore emicuit, quæ nunc cernitur vrbecula, duobus fluminibus interpoſita, ædificiorum frequentia & elegantia celebris, ciuium fortunis, & mercatorum concurſu opulenta, duplici foſſa, mœnibus validis, crebris interpoſitis propugnaculis circumſepta, & ad portus tutelam caſtellum è quadrato ſaxo firmiſſimum exurgit, à Richardo II. conſtructum. Memorabile eſt illud potentiſſimi Canuti Regis factum, quo aſſentatorem, qui omnia ad regis vultum, & nutum conuerti aſſerebat, hoc in loco repreſſit. *Sedile ſuum,* inquit H. Huntindonenſis, *in littore maris cùm aſcenderet, ſtatui iuſſit. Dixit autem mari aſcendenti. Tu meæ ditionis es, & terra in qua ſedeo mea eſt, nec fuit qui impunè meo reſiſteret imperio. Impero igitur tibi ne in terram meam aſcendas, nec veſtes, nec membra dominatoris tui madefacias. Mare verò de more conſcendens pedes Regis ſine reuerentia madefecit. Ille igitur reſiliens, ait. Sciant omnes habitantes orbem, vanam & friuolam regum eſſe potentiam, nec regis quempiam nomine dignum præter eum cuius nutui cælum, terra, mare legibus obediunt æternis, Nec vnquam poſteà coronam ſibi impoſuit, &c.* *Canuti χρεία.*

Fluminum illorum quibus hæc vrbecula interponitur occidentale, nunc **Teſt**, olim vt opinamur *Anton*, è **Chute** ſaltu exoriens primùm **Andouer** adit, Saxonicè Anꝺeaꝼaꝑan, i. Anti traiectus, vbi anno ſalutis 993, Ethelredus Angliæ, cùm Dani eius regnum vndique raptarent, vt feſſas regiones tuta, & tranquilla pace tandem refoueret, Aulafum Danum in ſuam familiam adoptione, quę tamen ſtatim irrita, inſeruit; nec enim tantus honor barbari animum à rapinis auocare poterat. *Aulafus ab Ethelredo adoptatus.* Inde BRIGE, vel BRAGE, vetuſtum item oppidum ab Antonino ad IX. à Sorbioduno lapidem collocatum quærit Teſtus, ad quam diſtantiam inter Sariſburiam, & Wintoniam, **Broughton** viculum ruſticum haud procul à ſua ripa inuênit, qui ſi BRAGE non fuerit, tunc eradicatum credimus, cùm omnia hoc in loco complanaret Guilielmus Normannus, vt ſaltum, quem dixi, conficeret. Brige. **Rumſey** deinde, Saxonicè Rumꝑeꝫ, ab Eadgaro Rege, velatis virginibus conſecratum inuiſit hic noſter fluuius, & mox in portum Antonenſem fertur ad *A-*

rundinis vadum, quod Beda dixit, & Redford interpretatus eſt, nunc autē à ponte vbi vadum fuit, pro Redford, Redbridge dicitur, ad quod enaſcente Saxonica Eccleſia, monaſterium floruit, cuius Abbas Cymberth Aruandi Britāni Vectæ Regis duos fratres puerulos ſalutari, vt author eſt Beda, baptiſmatis aqua perfudit, carnificis manū iam iam ſubituros. Hi enim cùm Cedwalla Saxo Vectam inſulam oppugnaret, fuga ſibi conſulentes ad *Lapidem* oppidulum delituêrunt, donec proditi, Cedwallæ iuſſu interficerentur. Quod verò fuerit hoc oppidulum *Ad Lapidem*, ſi fortè rogites, Stoneham dixero, proximum ſcilicet à Redbridge viculum; quod pro me ipſa nominis ſignificatio facillimè probet. Alterum flumen, quod ad Orientalem Southantonis partem effluit, Alresford vulgò dicitur, à mercatorio oppido, non ita procul à lacu è quo profluit. Huius ripæ Occidentali imponitur clariſſima Britannicorum Belgarum ciuitas, Ptolemæo, & Antonino VENTA BELGARVM, Britannis etiamnùm *Caer Gwent*, Saxonibus olim ƿintanceaster, vulgò Latinorum *Wintonia*, nobis hodiè Wintchester. Non deſunt tamen, qui hanc Simenorum Ventam aſſerunt, Briſtoliámque Ventæ Belgarum nomine honeſtant, ſed nullos fuiſſe in hac inſula Simenos, cùm ad Icenos deuenero, docebo; intereà verò ſi oppida Ventæ apud Antoninum adiacentia, vel vt formicæ ſemitas quærant, quo coniecturam ſuam confirment, nihil quicquam inuenient.

Venta Belgarum.

Wintcheſter

Ventæ huius etymum alij à Vento, alij à Vino, alij à Wina Epiſcopo petunt, qui omnes Bonæ menti litarent. Potior mihi videtur Lelandi noſtri opinio, qui à *Guin*, ſiue *Guen* Britannorum; i. albo deduxit, ita vt *Caer Guin*, Albam vrbem ſignificet. Et quî non? cùm ab albedine priſci Latini *Albam Longam*, & *Albam Regiam* ciuitates denominârint, Græci itidem *Leucam*, *Leucada*, & alia ab albedine loca nominata habuerint. Hæc etenim Venta, vti & aliæ duæ eiuſdem cognominis, Venta Silurum, & Venta Icenorum, in ſolo ex creta, & argilla albicanti collocatur.

Vrbs proculdubiò Romanis ſæculis inſignis, vtpotè in qua textrina ſua ſacra Imperatores Romani habuiſſe videntur, cùm inter Britanniæ Ventas facilè fuerit primaria,

&

&Italiæ proxima. In Notitiarum enim libro, Procurator Cynegij in Britannis Ventenſis, ſiue Bentenſis memoratur, vbi Iuriſconſultorum flos vnicus Iac. Cuiacius Gynæcij legit, & ſacrum textrinum in ſuis ad Cod. Paratitlis interpretatur. Ego verò (quod per Cuiacij bonam fiat veniam) Procuratorem illum canes Imperatoribus hic curâſſe exiſtimarim, cùm verbum illud velit, Wolphgangus Lazius idem ſentiat, & canes noſtri primas inter Europæos omnes ferant: vſque adeò, vt Strabone teſte, noſtri Canes milites eſſent, priſciq; Galli etiam in bello vterentur, & Amphitheatralibus illis, alijſque Romanorum venationibus expeterentur. Vnde de illis Claudianus: *Cynegium Rom. Imp. in Britannia.* *Canes Britannici.*

Magnáque taurorum fractura colla Britannæ.

Nemeſianus item,

diuiſa Britannia mittit
Veloces, noſtríque orbis venatibus aptos.

Gratius etiam de illorum pretio, & præſtantia.

Quòd freta ſi Morinûm dubio refluentia ponto
Veneris, atque ipſos libeat penetrare Britannos,
O quanta eſt merces & quantum impendia ſupra.

Ipſum quoque Agaſæum noſtrum, quem etiamnum **A Gaſe hound** vocamus, norunt, & in precio habuêrunt antiqui illi Greci. Quod Oppianus in primo Cyneget. (habebis Latina, cùm Græca non ſint ad manum) tibi dicet. *Agaſæus canis Britannicus.*

Eſt etiam catuli ſpecies indagine clara,
Corpus huic breue, magnifico ſed corpore digna,
Picta Britannorum gens illos effera bello
Nutrit, Agaſæóſque vocat, viliſſima forma
Corporis, vt credas paraſitos eſſe latrantes,

Sed hæc paregra ſunto.

In hac vrbe, vt hiſtorici noſtri produnt, Romanis temporibus Conſtans ille Monachus fuit, quem primò Cæſarem, & poſteà Auguſtum deſignauit pater Conſtantinus, qui contra Honorium ſpe nominis purpuram induerat. *Iampridem enim,* vt habet Zoſimus, de illo tempore loquens, *tàm vrbibus, quàm vicis populoſa collegia habuerunt monachi.* Verum *Conſtans è Monacho Cæſar.*

Cæſareus iſte Monachus paternæ ambitionis,& ſpretæ religionis citò pœnas morte dependit.Saxonica Heptarchia, ſemel atque iterum cladibus afflicta tandem reuixit, Occidentaliúmque Saxonum Regia fuit,magnificis templis, epiſcopalíque ſede exculta, & ſex officinis monetarijs ab Athelſtano Rege inſtructa. Normannicis etiam temporibus inclaruit, Archiuúmque,ſiue publicorum monumentorum receptaculum hîc conſtitutum.Diúque floruit,niſi quòd vno & altero incendio fortuito deformata, & militari inſolentia, inteſtino bello direpta. Vnde Nechamus noſter,qui illa ætate floruit.

Guintoniam titulis claram,gaziſque repletam
Nouerunt veterum tempora priſca patrum.
Sed iam ſacra fames auri,iam cæcus habendi,
Vrbibus egregijs parcere neſcit amor.

Sed hæc ſolatus eſt damna Edwardus III.cùm The Staple,id eſt pannorum, & lanarum emporium in hâc inſtituerit. Quæ vrbis fuerit his ſuperioribus annis facies non facilè quis dixerit,quam,vt ille habet Nechamus:

flammis toties gens aliena dedit.
Hinc facies vrbis toties mutata, dolorem
Prætendit,caſus nuntia vera ſui.

Noſtra ætate ſatis eſt frequens , fluminis diuortijs irrigua, ab ortu in occaſum porrectior , mille quingentos plùs minùs paſſus ambitu intra mœnia colligit, quæ ſex portis patent, longioribus ad vnamquamque procurrentibus ſuburbijs. Ad occiduæ portæ auſtralem partem caſtrum eminet vetuſtum, ſæpiùs obſidione cinctum, ſed tùm grauiſſimè, cùm Matildis Auguſta contra Stephanum regem propugnaret, & demùm, diuulgato ſe diem obijſſe, loculo, quaſi mortua, elata,hoſtes eluderet. De menſa illa circulari, ſiue orbiculari muro hîc appenſa, quam vulgus hominum tanquam Arthurianam menſam ſuſpicit,nihil eſt quod dicam, niſi recentioris eſſe ætatis. Superioribus enim ſæculis,cùm virtutis bellicæ exercendæ gratia, militares decurſiones, (*Torneamenta* vocant) frequentèr haberentur ; huiuſmodi menſis vſi erant, ne quod diſcrimen inter nobiles ex ambitione

Tabula rotunda.

tione foret: & veteri ſanè, vt videtur, inſtituto, Gallos enim antiquos circularibus menſis circumſediſſe, Armigeróſque eorum ſcuta ferentes à tergo adſtitiſſe, memorat in libro Deipnoſoph. 4. Athenæus. In media ferè vrbe, ſed magis ad Auſtrum, Kenelwalchius Occidentalium Saxonum Rex, poſt dirutum illud Monachorum Romano ſæculo collegium, *primùm*, vt inquit Malmesb. *Deo templum poſuit, per id temporis pulcherrimum, quo loco poſteritas in ſede epiſcopali fundanda, etſi auguſtiori prima, per eadem tamen cucurrit veſtigia.* Huic ſedi iam inde à Wina, quem Kenelwalchius ille primum inſtituit Epiſcopum, præfuerunt Epiſcopi non minùs opulentia & honore, quàm ſanctimonia clari, Archiepiſcopi ſcilicet Cantuarienſis Cancellarij, & Georgianis Equitibus à ſacris, qui ſubinde magnis impenſis hoc templum inſtaurârunt, præcipuè Edingtonus, Wikhamus, Walkelinus, nouíſque ſubindè patronis conſecrârunt, Amphibalo, Petro, Suithino, & demùm S. Trinitati, quo nomine nunc innoteſcit. Saxonibus etiam, quibus ſummo in honore erat ob quorundam Regum ſepulturam, Ealden mynſter. i. vetus monaſterium, dictum erat ratione alterius recentioris Nevan mynſter. i. nouum monaſterium, quod Aluredus coniugatis presbyteris poſuit, vti & illud vetuſtius anteà fundatum erat, qui poſteà neſcio quo miraculo Crucis loquentis, & eorum inſtitutum improbantis, à Dunſtano exturbati, & in eorum locum monachi ſubſtituti. Hæc monaſteria contiguis parietibus ita vicina erant, vt voces canentium in altero, alijs obſtreperent, vnde cùm ſimultates monachi inuicèm exercêrent, quæ poſteà in inimicitias prorupêrunt; & aquarum magna vis collecta ab Occidentali porta per deuexos vicos defluens ad nouum hoc monaſterium ſtagnaret, aërémque inſalubrem exhalaret: poſt ducenteſſimum ab ipſo condito annum, templum in Septentrionale vrbis ſuburbium, quod Hyde dicunt, tranſlatum erat. Vbi Henrico primo permittente, monaſterium ampliſſimum & pulcherrimum conſtruxêrunt monachi, quod paucis interiectis annis, dolo Henrici Epiſcopi Wintonienſis, (vt priuata loci huius hiſtoriola teſtatur,) miſerè deflagrauit. Quo incendio crux, Danici Canuti donarium, in quod, (vt ſchidæ habent antiquæ) totius Angliæ annuum redditum

Hide *Abbatia.*

redditum contulerat, abſumpta fuit, Monaſterium nihilominùs reſuſcitatum, in miram amplitudinem, vt ipſæ ruinæ iam loquuntur, ad funeſtam vſque monachorum periodum ſenſim excreuit. Tunc enim hoc demolitum, & in illud alterum S. Trinitatis, quod Cathedralis eſt Eccleſia, exturbatis monachis, Decanus, & Præbendarij XII. ſunt inducti. Ad Eccleſiæ cathedralis orientalem partem Epiſcoporum palatium ampliſſimum, Wolueſey dictum, crebris turribus incinctum, riuulóq; ferè circunfuſum, ad mœnia pertingit, & in Auſtrali ſuburbio Collegium elegans è regione proſpectat, à Wicamo Epiſcopo conſtructum, ſchola admodum celebre, è qua fœliciſſimus eſt doctiſſimorum in Rempub. & eccleſiam prouentus. In hoc enim Guardianus, Socij x. Scolarchæ duo, & Scholaſtici LXX. alijque nonnulli honeſtiſſimè aluntur. Alia etiam eximia erant in hac vrbe ædificia, quæ cùm tempus expugnarit, memorare non libet, Parthenonem tamẽ illam, ſiue virginum monaſterium quod Alfwida Aluredi regis vxor poſuit, pręterire nolo cùm longè celeberrimum fuerit, & ex hoc Matildem Edgari Scotorum regis filiam ſibi in vxorem acceperit Henricus primus, per quam veterum regum Angiorum ſtirps Normannicæ coaluit. Illa enim Edmundi *Ferrei lateris* ex Edwardo *Exule* neptis, mulier cùm cæteris virtutibus, quæ quidem dignæ regina eſſent, ornata omnibus; tum veræ pietatis incredibili ſtudio flagrans. Vnde in eius laudem vetus eſt Tetraſtichon.

Matildis vxor Henr. primi.

Proſpera non lætam fecere, nec aſpera triſtem,
Aſpera riſus ei, proſpera terror erant.
Non decor effecit fragilem, non ſceptra ſuperbam;
Sola potens humilis, ſola pudica decens.

De Guidone Waruicenſi, qui ſingulari certamine Colbrandum illum Danicum Typhoëum hîc deuicit, de Waldeofo Huntingdoniæ Comite hîc capite truncato, & egregio illo Sanctæ Crucis Xenodochio adiuncto, ab Henrico Bleſenſi Regis Stephani fratre, & huius vrbis Epiſcopo fundato, non eſt cur aliquid dicam cum ex hiſtorijs ſint omnibus peruulgatiſſima.

Comite: Wintoniæ.

Quòd ad Wintoniæ Comites ſpectat, fæciales noſtri referunt

ferunt poſt Clitonem Saxonem à Normannis auito honore exturbatum, Ioannem Regem Saërum Quincy Wintoniæ Comitem dixiſſe, in cuius filio Rogero, nulla maſcula ſuſcepta prole, honor ille euanuit: donec longo poſt tempore, Hugo *de Spencer* eo titulo nobilitatus eſſet, cuius itidem filius læſæ maieſtatis reus, honorem cum vita amiſit, poſteà Edwardi IIII. beneficentia Ludouicus Brugenſis Belga, Baro de *Gruthuſe*, & princeps Stenhuſij hunc titulum cum Quinciorum inſignibus geſtauit, quem, defuncto Edwardo, Henrico VII. in manus tradidit. Noſtra verò memoria Guilielmum Poulettum Angliæ Theſaurarium nouo Marchionis Wintoniæ titulo honorauit Edwardus VI. quo etiam nunc eius è filio nepos fruitur. Ventæ huius longitudinem part. XXII. Latitudinem LI. grad. eſſe, ſuperioris ætatis obſeruationes docuêrunt.

A Venta magis ad ortum, Hamble fluuius vaſto ore in Oceanum profunditur, *Homelea* Bedæ dicitur, qui vt habet ille, per terras Iutarum *Solente* intrat, ſic enim illi vocatur fretum, quod Vectam inſulam, & Britanniam interluit, in quo ſtatis horis æſtus reciprocatio, vtrinque ex Oceano magna violentia irrumpens, & occurſans, tantam admirationem antiquis illis fecerit, vt in miraculorum Britanniæ numerum retulerint. De quo en tibi ipſa Bedæ verba. *Bini æſtus Oceani, qui circum Britanniam ex infinito Oceano Septentrionali erumpunt, ſibimet inuicem quotidie compugnantes occurrunt, vltrà oſtium fluminis Homeleæ, finitóque conflictu in Oceanum refuſi vnde venerant, redeunt.* Inde flexuoſo anfractu ſtatim retrahitur littus, ſinúmque Portſey inſula efficit, in cuius interiori receſſu floruit olim *Portperis*, ad quem Veſpaſianum appuliſſe noſtri produnt, Saxones nouo nomine Portcheſter dixêrunt, non à Porta Saxone, ſed à portu. Ptolemæo enim Μέγας λιμὴν, id eſt, Portus magnus vocatur, à ſpatio, vti etiam ille *Portus magnus* in Africa, teſte Plinio. Cùm autem portus commoditatem Oceanus recedendo paulatim ſubtraheret, hinc demigratum eſt in Portſey inſulam ſubiectam, quam Athelfleda Eadgari Regis vxor Nouo monaſterio Wintoniæ dederat: & in ea ad ingredientis ſinus fauces, ſiue oſtium oppidum poſuerunt, indéque Portſmouth dixêrunt, id eſt, Portus oſtium. Inardeſcente

Hamble.
Solente.
Portſey.
Portus Magnus.
Porteſmouth

bello frequens eſt hoc oppidum, aliàs infrequens, Martíq; potiùs quàm Mercurio ſtudet. Muro ex trabibus multo aggere veſtitis, mole ad ortum æſtiuum & duobus ad portus ingreſſum è viuo ſaxo propugnaculis communitur, quæ ab Edwardo Quarto inchoata, Henricum Septimum perfeciſſe, præſidióque oppidum firmaſſe, referunt incolæ.

Meanuari. Interiùs à mari MEANVARI incolunt, quorum agrum cum Vecta inſula Wilfridus Eboracenſis Archiepiſcopus exulans ab Edilwalcho Auſtralium Saxonum rege, dono accepit, cùm eius populum Chriſto per Baptiſmum inſeruiſſet. Horum ſedes nomine vix immutato, hodie in tres Centurias diuiſa, Mainſborow, Eaſtmean, Weaſtmean, inter quas mons æditus attollitur, Old Winchester incolis dictus, ad quem vrbem antiquitùs fuiſſe perhibetur, ſed nec vola, nec veſtigium, vt aiunt, iam ſupereſt.

Segontiaci. His finitimi in interioribus SEGONTIACI illi, qui ſe Cæſari dedidêrunt, ad Septentrionalem huius agri limitem in Centuria de Holeſhot, conſedêrunt: in qua cernuntur Aultum forũ, quod Alfridus cuſtodi de *Leodre* legauit, & Baſingſtoke, Dominis ſuis cognomine de S. John, Poiningis, & Powlettis notiſſima. E quibus noſtra memoria Guil. Powlet Angliæ Theſaurarius, Wintoniȩ Marchio, & Dominus S. John de Baſinge, ad Baſing villam ſuam ſub hoc oppido, ædes cùm amplitudine, tùm elegantia ad miraculum magnificentiſſimas extruxit.

Vites in Britannia. Propè has The Vine viſitur, Baronum de Sandes manſio nitidiſſima, à vitibus denominata quas in Britannia ex Probi Imperatoris tempore vmbraculi magis, quàm fructus gratia habuimus, Britannis enim & alijs, vt habet Vopiſcus, permiſit ille vt vites haberent. Huic vicina ſunt, hinc Cleare, olim Saxonicorũ Regum ſedes, hodie Kingſcleare, inde Odiam, regijs nunc ædibus ſuperba, quondam

Odiam. Epiſcopi Wintonienſis municipium, cuius propugnaculum regnante Ioanne, tredecim Angli quindecim diebus fortiſſimè contra Ludouicum Francum, qui circumfuſo exercitu acriter inuaſit, defendêrunt, vt author eſt Matthæus Pariſienſis. Superiùs inter hos Segontiacos ad Septentrionalem agri limitem, locum habuit olim Segontiacorum ciuitas

Vindonum. VINDONVM, quæ ſuo nomine exuto, gentis induit, vt Lu-

tetia,

tetia, Pariſiorum ſuorum nomen ſibi aſſumpſit. *Caer Segonte* enim à Britannis vocabatur, id eſt, Segontiacorum ciuitas, ſic enim Nennius in vrbiū catalogo dixit, nos hodie Sileceſter vocitamus, Higdenus à Britannis Britenden nominare videtur. *Vindonum*, vt hanc appellem, diſtantiæ Vindoni à *Gallena* ſiue Guallenford, & Venta, apud Antoninum perſuaſèrunt, eóque magis quòd inter hanc Vindonum, & Ventam, via Conſularis etiamnum viſitur. Hanc à Conſtantio Conſtantini Maximi filio extructam memorat Nennius, & *Murimintum* aliquando dictam, fortaſſè pro *Muri-vindun*, id eſt, Vindoni Muri. *Mure* enim ex lingua prouinciali Britanni retinuêrunt, & V conſonans ſæpè illis cum M in orationis contextu commutatur. *Eiúſque pauimento* (Nennijs verbis vtor) *tria ſemina ſeminauit Conſtantius, ne vllus pauper in ea maneret vnquam.* Quemadmodum Dinocrates, cùm Alexandria Ægypti conderetur, omnes, vt habet Marcellinus, ambitus lineales farina reſperſit, quod vrbem illam alimentorum vberi copia abundaturam fortuito monſtrauit indicio. Conſtantium etiam hîc diem obijſſe refert ille, & ſepulchrum eius ad portam, vti inſcriptio docuit, monſtrari. In his ſuam fidem liberet Nennius, qui libellum illum mendaciunculis referſit plurimis. Hoc autem aſſeuerare auſim, eo tempore, ſummo in honore floruiſſe, & ego ipſe in plurimos ibidem Conſtantini Iunioris, Maximi illius filij nummos incidi, qui in auerſa parte ędificium cum Epigraphe PROVIDENTIAE CAESS. habent. Conſtantium autem quem vrbis huius conditorem facit, Mopſueſtiæ Ciliciorum defunctum, & maiorum ſepulchro Conſtantinopoli illatum in confeſſo eſt. Cœnotaphium verò, ſiue tumulum honorarium illi hîc excitatum non denegauerim: multis huiuſmodi tumuli poſiti fuerunt, circa quos milites quotannis ſolemni ritu in defuncti honorem decurrere ſolebant. Cùm res Romana iam in occaſum diuergeret, & barbaræ gentes vndique prouincias diriperent, Britannici exercitus veriti ne vicini incendij flamma eos etiam inuolueret, Cæſares ſibi leuârunt, primò, Marcum, deinde Gratianum, quos ſtatim peremêrunt, & poſtremò anno à Chriſto nato 407. Conſtantinum quendam ſpe nominis in hac ciuitate *Caer Segont* (vt Nennius & Geruaſius Dorobor-

Silceſter.

Tumuli honorarij.

Conſtantinus Aug. qui ſpe nominis electus.

Dorobornenſis teſtantur) velit nolit, purpura induerunt. Hic è Britannia ſoluens, Bononiam Galliæ appulit, omnéſque Romanorum exercitus ad Alpes vſque in belli ſocietatem pellexit. Valentiam Galliæ ſtrenuè contra Honorij Auguſti copias propugnauit, Rhenum iampridem neglectum præſidio muniuit. Ad Alpes Cottias, Pæninas, & maritimas, quà via patuit, munimenta conſtruxit. In Hiſpania auſpicijs Conſtantij filij, quem ex Monacho Auguſtum declarârat, res fœlicitèr geſſit, literíſque poſteà ad Honorium datis, culpam deprecatus, quòd ſibi purpuram vi à militibus inijci paſſus fuerit, ab eo Imperatoriam veſtem dono accepit, vnde elatior, Alpibus ſuperatis, Romam cogitat, ſed accepta Alarichi Gothi morte, qui ſuis partibus ſtuduerat, Arelatem receſſit, vbi imperij ſedem fixit, *Conſtantinamq; vrbem* vocari, & in ea ſeptem Prouinciarum conuentus agi iuſſit. Interim Gerontius, qui Britannis ſuis præfuit, milites in Dominum concitauit, cúmque Conſtantem filium Viennæ Galliæ perfidè trucidaſſet, Conſtantinum ipſum Arelati obſidione incinxit, ad quem oppugnandum, cùm Conſtantius quidam ab Honorio miſſus infeſto agmine properaret, Gerontius ſibi vim attulit. Conſtantinus grauiſſima obſidione preſſus, & infœlici ſuorum pugna animum deſpondens, depoſita purpura, & fortunæ ſuæ mole, Eccleſiam ingreſſus, Presbyteri ſuſcepit dignitatem, ſtatímque Arelate dedita, in Italiam ductus, capite plectitur cum Iuliano filio, quem *Nobiliſſimum* dixit, & Sebaſtiano fratre. Hæc ſummatim ex Zoſimo, Zoſomeno, Nicephoro, Oroſio, Olimpiodoro, vt veritas contra Galfredi noſtri vanitatem triumphet, qui hanc hiſtoriam mendacijs è ſuo ingenio adſperſit ridiculis, & vaniſſimis. Hac etiam vrbe Arthurium noſtrum bellicoſum inauguratum produnt hiſtorici noſtri, nec multò pòſt diruta concidit, vel Saxonum bellis, vel cùm Adelwolfus infenſo in Edwardum regem fratrem animo, prædatorijs Danorum globis adiutus hanc regionem ad Baſingſtochiam vſque depopularetur. Nihil iam ſupereſt præter mœnia, quæ pinnis, & loricis nudata, magnæ altitudinis fuiſſe videntur. Ita enim ex ruderibus accreuit terra vt per angiportũ, quem Onions hole vocant, vix me prono corpore tranſmitterem.

mitterem. Mœnia hæc quodammodo integra permanent, niſi quatuor omnino locis perrupta, vbi portæ fuerint, & ex ipſis mœnibus enatę ſunt tantæ magnitudinis quercus, & quaſi ſaxis congenitæ, tam vaſto radicum complexu, & tam diffuſa ramorum ſparſione, vt intuentibus vel admirationem commoueant. Ambitu colligunt duo plùs minùs Italica milliaria, vnde ex magnitudine Selceſter Saxones forſitan dixerunt, quaſi vrbem magnam. Sel enim magnum illis ſonuiſſe videatur, cùm Aſſerius Saxonicam dictionem Selwode ſyluam magnam ſit interpretatus. Includit LXXX quaſi terræ iugera, quæ ſubactum & purum ſolum in tria arua ſunt diuiſa, cum nemuſculo ad occaſum, ad ortum verò iuxta portam, prædium & Eccleſiola eſt recentior, in qua dum antiquas inſcriptiones perſcrutarer, nihil offendi, niſi in feneſtris quædã inſignia, videlicet in parma nigra fuſos argẽteos tranſuerſim ductos, *Fuſils in bend* vocãt, in clypeo rubro areas ex auro tranſuerſas *Bendes* appellitãt, & in clypeo aureo cœleſtis coloris aquilã expanſam. Hanc Blewetorum eſſe accepi, quibus poſt Guil. magni tempora hæc terra obuenit, illam Cuzanſi qui iure vxorio eam hæreditatem creuit, iſtam verò nobilis familiæ Bainardorum de *Leckham*, qui Cuzanſo hæreditariò ſucceſſerunt. Hoc diuturna obſeruatione eſſe exploratum retulérunt mihi incolæ, etſi ſolum ſatis fertile, & fæcundum ſit, quibuſdam tamen locis quaſi areolis, quæ ſe interſecant, non perinde lætè fruges prouenire, ſed multò quàm alibi rariùs: per quas, vrbis olim plateas duxiſſe opinantur illi. Eruuntur hic quotidie lateres, quos Britannicos vocamus, & Romanorum numiſmatum vis ingens, Onions penies appellitant, id eſt, Onioni denarij, quem Gigantem fuiſſe, & hanc vrbem incoluiſſe ſomniant. Inſcriptiones etiam ſæpiùs effodiuntur, quas tamen nobis inuidet ruſticorum imperitia. Vna tantùm Londinum hinc tranſlata in hortis Cecilianis honoratiſſimi Domini Guilielmi Cecilij Baronis de Burghley, & ſummi Angliæ Quæſtoris, cernitur, videlicet

MEMORIÆ
FL. VICTORI-
NÆ. T. TAM:

VIC-

VICTOR CONIVNX
POSVIT

An hic tumulus poſitus ſit Victorinæ, quæ *Mater caſtrorum* dicta fuit, quæque contra Gallienum Auguſtum Victorinos filium & nepotem, Poſthumum, Lollianum, Marium & Tetricum Cæſares, in Gallia & Britannia appellauit non facilè dixerim. Duos autem Victores in Britannia noſtra, aliquo loco fuiſſe legi, eóſque vno eodémque tempore alterum Maximi Aug. filium, alterum verò eiuſdem Maximi prætorio Præfectum, cuius Diuus Ambroſius in epiſtolis meminit, ſed neutrum horum hoc monumentum vxori poſuiſſe affirmare auſim.

Sigebertus rex occiſus.

Hic ager, vti etiam cæteri quos hactenus percurrimus, ad Occidentalium Saxonum reges ſpectauit, cúmque Sigebertum ob tyrannidē, & prouinciam malè habitam regno exuiſſent, illi, vt author eſt Marianus, ne omninò priuatus videretur, aſſignatus erat. Quem tamen poſteà ob admiſſa ſcelera itidem expulērunt, tantúmq; abfuit, hanc afflictam regis fortunam quenquam ad miſericordiam allexiſſe, vt ſubulcus tandē in ſylua Anderida latitantem interfecerit.

Hantoniæ Comites.

Comites admodum pauculos numerat, nam à Bogone, ſiue Beauoſio primis Normannorum temporibus bellica gloria florente (quem dum monachi fabellis celebrare ſudarunt, fortiſſima eius facta craſſis occultarunt, & circumfuderūt tenebris) ad Henricum vſq; VIII. Southantonenſis Comes nullus legitur. Ille enim Guilielmū *Fitzwillians* iam grandæuum, ampliſſima Montiſacutorum familia oriundum, & Southantonſem Comitem & Angliæ Thalaſſiarcham deſignauit, quo ſtatim ſine prole mortuo, Edwardus VI. eundem honorem anno ſui regni primo, Thomæ Wriotheoſley Angliæ Cancellario detulit, cuius è filio nepos eodem hodie lætatur.

Habentur in hôc agro Parœciæ 253. & óppida mercatoria 18.

ATTREBATII.

BElgis finitimi, vti in Galliâ, ita in Britanniâ ATTREBATII, quo nomine nunc antiquato, eorum ſedes Barkſhire, vulgò appellatur. In confeſſo enim ſit, cùm è Galliâ Belgicâ aduenas maritima Britanniæ occupaſſe, regionûmque ſuarum nomina retinuiſſe prodat Cæſar, hos noſtros Attrebatios e Galliæ Attrebatibus hùc demigraſse; qui Galliæ maritimam partem ad Sequanam, vt author eſt Ptolemæus, tenuerunt, regionem ſcilicet, quæ noſtris Attrebatibus è regione quodammodo obiacet. Non temerè igitur erat, ſi Cæſar Comij Attrebatenſis authoritatem his regionibus magnam fuiſse ſcribat, vtpote apud populares ſuos, & illum à Cæſare victum, huc fugiſſe, cùm, vt habet Frontinus, nauibus in ſicco hærentibus, vela pandi iuſſerit, & Cæſarem inſequentem fruſtratus ſit; qui è longinquo vela tumentia ſpectans, ferentibus ventis auolare ratus, à perſequendo deſtitit. Vnde Attrebatij hi dicti controuertitur, nam quòd ab Attrech quidem petunt, quod antiquâ Gallorum linguâ terram panis ſonare volunt, vereor vt fruſtrà ſint. Satis ſit nobis indicaſſe, vnde in Britanniam deuenerint, in nominis rationem inquirant alij.

Comius Attrebatenſis.

In Strategematibus.

Barkſhyre *vnde nominatur.*

AGer ille qui nobis **Barkſhire**, Latinis *Bercheria*, Saxonibus Beꞃꞃocꞅcyꞃe quondam dicebatur. Quod nomē à quadam ſylua **Berroc**, vbi buxus plurima, deducit Aſſerius Meneuenſis, alij à quercu nudatâ, hoc enim **Berroke** denotat, ad quam difficilioribus Reipub. temporibus incolæ olim ſuis de rebus conſulturi conuenire ſolebant. Septentrionalem huius partem *Iſis*, qui poſteà *Tamiſis*, flexuoſo, ſed amœno admodùm blandus alueo perfundit, & primùm ab Oxonienſibus, poſteà à Buchinghamienſibus ſecludit. Auſtralem partem irrigat Cunetio fl. donec Tamiſi ſe inferat. Ad Ortum quà latior eſt, & parte mediâ, ſuarum opum ſatis prodiga, & frumenti ferax, præcipuè, vbi in vallem ſubſidet, quam, à neſcio qua albi equi forma, in candicanti colle imaginata **The vale of Whitehorſe**, vocant. Orientalem autem partem, quæ minus fertili gleba, ſaltus, & ſyluæ longè latéq; occupant. In Occidentali limite propè ab Iſide, **Farendon** eſt in agro lapidoſo, nunc foro, quondam munitione quadam celebre, quam Robertus Gloceſtriæ Comes contra Stephanum conſtruxit, qui eam tamen cruento, (vt inquit Neubrigenſis) labore expugnauit. Hinc Iſis magno in Septētriones flexu eluctatus, minoris famæ viculis affunditur plurimis, donec reductus, & diuortio ludens *Abbendoniam* peruenit, oppidum ſanè elegans, & frequens, Sheoueꞅham primùm Saxonibus, inde **Abbandune** dictum ab Abbatia proculdubio, potiùs quàm ab Abbeno Hibernico neſcio quo heremitâ, vt quidam ſcripſêrunt. Quam primùm enim Ciſſa Occidentalium Saxonum Rex monaſterium, ſiue Abbatiam conſtruxerat, quaſi deleto vetuſtiori nomine, **Abbandun**, id eſt, *Abbatiæ oppidum* dici cœpit. Nec ita diu floruerat hoc monaſterium, cùm Danico turbine, quaſi ſubitò poſterneretur: reualuit tamen ſtatim Eadgari Regis beneficentia, & poſteà Normannorum Abbatum operâ in eam magnificentiam paulatim excreuit, vt inter Britanniæ monaſteria cùm opibus, tùm amplitudine vix ſecundis acquieſceret, quod

Abbandune *ſiue* Abington.

quod etiam rudera eius nunc loquuntur. Oppidum verò etſi diu monaſterio innixum fuerit, ab anno tamen ſalutis 1430. quo Ioannes quidam à *S. Helena* cognominatus, Iſidem ponte, è viuo ſaxo coniunxit, viámque regiam compendio huc deflexit, ita frequentari cœpit, vt inter huius agri oppida facilè nunc primas ferat, Prætorem habeat, & madefacto illo regerminanti hordeo, quod Byne Græci, nos Mault vocamus, magnum quæſtum faciat; Ad pontem Ocke fluuiolus, qui Auſtralem oppidi partem alluit, in Iſidem placidè infertur, cùm riuulũ receperit, qui è valle de Whitehorſe, ad Wantage exoritur. Hæc verò Wantage, Saxonicè ƿanaꞇinᵹ, villa erat olim regia, & Alfredi regis clariſſimi incunabula, qui moriens Alfritho vnà cum Lamborn oppidulo legauit. Longo pòſt tempore mercatorium factũ erat oppidum, operâ Fulconis Fitzguarini viri bellicoſiſſimi, cui Rogerus Bigod Angliæ Mareſcallus virtutis bellicæ ergò donauerat, hodiéq; Bourchieri, è Fitzguarinorũ filia oriundi domini agnoſcuntur, Fitzguarinorúmq; nonnulli ſunt hîc ſepulti. Iſis Abbindoniâ digreſſus ſtatim ab Oxonienſibus Tamam recipit (de quo aliàs) & nunc *Tamiſis* compoſito vocabulo dictus, primariam olim Attrebatiorũ vrbem petit, quæ Antonino GALLEVA Attrebatum, Ptolemæo CALEVA, ſed vtrúq; perperàm librariorum incuriâ pro GALLENA, qui itidem in Græcis exemplaribus Ναλκυα, pro *Galenâ* nobis obtruſérũt. Sic etenim Britannicè dictum arbitratus ſum, quaſi *Guall hen*, i. vallum antiquum. Quo nomine retento, & ob vadum in flumine, Forde adiecto, Guallenᵹaꞅoꞃꝺ & ƿallenᵹaꞅoꞃꝺ Saxones vocârunt, & nos hodiè contractiùs Wallengford. Mœnibus olim obuallatum erat, quæ vt ex eorum tractu videre eſt, mille paſſus ambitu collegerunt, Caſtrum habet ad flumen amplum ſanè, & adeò munitum, vt inexuperabilis munimenti ſpes quoſdam ferociores fecerit. Cùm enim Communi quaſi bellorum incendio deflagrauerit Anglia, ſubinde inani obſidione à Stephano Rege incinctum legimus. Amplitudinem eius & magnificentiam cùm illic Oxonia ſecederemus, demirabamur (eſt enim iam ſeceſſus ſtudioſis ex æde Chriſti Oxon.) duplici murorum ambitu, duplici item vallo circundatur, in medio, moli in magnam alti-

Wantage. *Fitzguarini.* *Tamiſis.* *Gallena.* Wallengford.

tudinem æditæ arx imponitur, in cuius accliui per gradus aſcenſu fontem immenſæ profunditatis vidimus. Incolæ conſtructum à Danis credunt, ego potiùs à Romanis aliquid hìc poſitum, à Saxonibus poſteà & Danis exciſum iudicarim, cùm Sueno Danus hâc populabundus vagaretur, demúmq; ſub Normannis reuixiſſe. Non eius tamen meminit Guilielmus Gemeticenſis, cùm ſcribit Guilielmum Normannum, debellato Haraldo, ſtatim ad hanc vrbem (ſic vocat) exercitum duxâſſe, tranſmeatóque Tamiſis vado, hîc caſtrametatum fuiſſe, priuſquam Londinum adiret.

Domini Wallengfordiæ. Quo tempore Wigodum Saxonem Dominum ſuum agnouit Wallengfordia, per cuius filiam ad Chriſpinum Normannum, & per eius itidem filiam, ad Brienum *Filium Comitis* dictum deſcendit, qui bellicis laudibus innutritus, & Matildi Auguſtæ partes ſequutus, hoc ſuum caſtrum contra Stephanum, cùm ille ad **Craumerſh**, è regione propugnaculum excitâſſet, fortiſſimè defendit: donec pax omni Angliæ expotatiſſima, hoc in loco confecta, & compoſita illa de regno inter Stephanum, & Henricum II. grauiſſima diſſentio. A Brieno per eius viduam in familiam *D'Oyley*, & inde vxorio iure ad Comites Warwicenſes deuenit, qui neſcio, an venditione alienârunt. Spectauit enim vt accepi, Henrici III. tempore, ad Comites Ceſtriæ, & poſteà ad Richardum Romanorum Regem, & Cornubię Comitem, qui inſtaurauit, eiúſq; filium Edmundum, qui in interiori areâ collegiatum ſacellũ fundauit, Quo ſine liberis ſublato, in ſacrum Coronæ patrimonium recidit, ex quo tempore quodammodo contabuit. Nec multis interiectis annis, cùm illa peſtis funeſtiſſima quæ Saturni & Martis

Peſtis grauiſſima. Synodum in Capricorno inſequuta, per vniuerſam Europam pertinacitèr, an. ſalutis 1348. graſſarêtur; hæc noſtra Gallêna ita aſſiduis funeribus exhauſta fuit, vt cùm priùs frequentiſſimè habitaretur, & XII. ædes ſacras numeraret, nunc tantùm vnam, & alteram oſtendat: Sed hanc ſolitudinem referunt incolæ potiùs ad pontes Abbingdoniæ, & Dorceſtriæ conſtructos, quibus regia via hinc deflectitur. Paulo inferiùs, vt hinc iam diſcedamus, Tamiſi imminet collis æditus, foſſa profunda munitus, **Synodun** accolis, vbi olim Romanorum caſtrum fuiſſe probabile, nunc verò

rò aratro proſciſſus Romanorum nummos vetuſtatis indicia aratoribus ſubinde effundit. Hinc in Auſtrum per lætiſſimos vtrinq; agros placidiſſimè fertur Tamiſis, donec Cunetionem obuium habeat, qui Auſtralem, vt modò dixi, Attrebatiorum partem irrigans, in primo aditu, cùm Wiltonienſes reliquerit, Hungerford ſubluit, oppidulum quod ampliſſimæ familiæ Baronum de Hungerford titulum fecit. Quam maximè extulit & adauxit *Walterus* de Hũgerford, ſummus Angliæ Theſaurarius, regnante Henrico VI. adeò vt eius filius Robertus Hungerfordiæ Comes dictus fuerit, cuius è filia neptis lautiſſimam demùm hæreditatem in Haſtingorum familiam ſuis nuptijs intulit. Inde Cunetio SPINAS vetuſtũ illud oppidum adit cuius Antoninus meminit, quod hodiè nomine ſuperſtite, Spene dicitur, verùm hodiè pro oppido viculus eſt minimus vix mille paſſ. à Newbury celebri oppido, quod ex eius ruinis originem reperit. Newbury enim *Nouus Burgus* nobis ſonat, ratione ſcilicet oppidi antiquioris *Spinarum*, quod intercidit, noménque etiam in ipſius Noui Burgi parte reliquit, quæ Spinhamlands hactenus appellatur. Si verò nihil aliud, hoc ſanè probet Newbury è Spinis emicuiſſe, quòd Spene viculum, vt matrem Neuburienſes agnoſcant, licèt illud præ Spinis, ædificijs cultuq; ſit imprimis ſpectabile, & lanificio opulentum. Hinc Lamborn riuulo recepto, quod Dennington quondam Chauceri, & poſteà Delapolorum caſtellum exiguum præterit, longo confecto curſu, in Tamiſim tandem illabitur Cunetio, ſtatim ac Readingi magnam partem ſuis diuergijs amplexus fuerit. Hæc vrbecula, ſiue oppidum Saxonicè Rheaðiȝe à Rhea, id eſt flumine, vel à Britannica dictione *Redin*, quod filices denotat, quæ affatim hîc proueniunt, hodiè platearum elegantia, ædium ſplendore, ſua opulentia, & lanei panni texendi gloriâ cæteris huius agri oppidis præcellit, licèt maxima ornamenta amiſerit: Templum ſcilicet ſpecioſum, & Caſtrum vetuſtiſſimum, hoc enim Danos tenuiſſe prodit Aſſerius, cùm vallum inter Cunetionem, & Tamiſim ducerent, & in hoc ſe recepiſſe, cùm ad Inglefield (viculus eſt vicinus) ab Æthelwulfo Rege fugarentur. Sed Henricus II. ita illud excîdit, quòd Stephani militibus perfugium eſſet, vt nihil iam

Spinæ.

Newbury.

Reading.

ſuperſit præter nudum nomen in plateâ proxima. In cuius vicinia templum iam anteà magnificentiſſimum monachis conſtruxit,magníſq; redditibus locupletauit Henricus primus,dirutâ virginum ſacrarum ædicula,quam ad expianda ſua ſcelera Alfritha regina olim poſuerat. In hac ſepultus erat ipſe conditor Henricus vnâ cum filiâ Matilde, quæ perinde ac Lampido illa Lacedæmonia,(cuius Plinius meminit)regis filia,regis vxor, regis mater fuit. Huius ſcilicet Henrici primi Regis Angliæ filia, Henrici quarti Germaniæ Imperatoris vxor,& Henrici II. Angliæ mater, qua de re accipe diſtichon tumulo inſcriptum, & illud, meo ſane iudicio,non malè natum.

Matildis Auguſta.

Ortu magna, viro maior,ſed maxima prole,
Hîc iacet Henrici filia,ſponſa,parens.

Et prole quidem illa maxima, & longè fœliciſſima fuit. Henricus enim II.eius filius,vt ſcripſit qui tùm vixit,I.Præſul Carnotenſis,*Rex optimus apud Britannias,Normannorum,& Aquitanorum dux fœliciſſimus,& primus tàm amplitudine rerum, quàm ſplendore virtutum. Quàm ſtrenuus,quàm magnificus,quàm prudens,& modeſtus,ab ipſa vt dicam infantia fuerit,nec ipſe liuor ſilêre,nec diſſimulare poteſt : cùm opera recentia, & manifeſta ſint, & à Britanniarum finibus ad Hiſpaniæ limites, virtutis ſuæ protenderit,& continuauerit titulos.*Et alibi de eodem.*Henricus II maximus Regum Britanniæ circa Garumnam fulminauit, Toloſam fœlici cingens obſidione non modò prouinciales vſque ad Rhodanum, & Alpes territauit, ſed munitionibus dirutis, populíſque ſubactis, quaſi vniuerſis immineret, timore principes Hiſpanos concuſſit & Gallos.* Adiungam etiam,ſi placet, vnum & alterum verbum de eodem ex noſtro Giraldo. *A Pyrenæis montibus vſque in occiduos,& extremos borealis Oceani fines hic Alexander noſter occidentalis brachium extendit. Quantum igitur noſtris in partibus natura terras, tantum & victorias extulit. Si excurſuum metæ quærantur,priùs deerit orbis,quàm aderit finis. Animoſo quippe pectori ceſſare poſſunt terræ, ceſſare neſciunt victoriæ,non deeſſe poterunt triumphi,ſed materia triumphandi. Qualiter titulis & triumphis ſuis Hibernicus orbis acceſſerit ? Quanta, & quàm laudabili virtute,Oceani ſecreta,& occulta tranſpenetrauerit?*Sed ecce veterem in eius mortem verſiculum, qui vno verbo, & hæc omnia

Henricus ſecundus.

omnia, & filij Regis Richardi primi gloriam plenè complectitur:

Mira cano, Sol occubuit, nox nulla ſequuta eſt.

Tantùm enim abeſt, vt Richardus noctem intulerit, vt Angliam noſtram ſuis in Cypro, & Syria victorijs clariſſimè illuſtrauerit. Verùm hęc extra callem. Ad loca à perſonis iam denuò regrediamur. Monaſterium hoc iam in Regias ædes conuerſum eſt, quibus Ἱπποςάσιον, ſiue equile pulcherrimum adiunctum, regijs, & generoſiſſimis equis refertum. Quingentis vix à Readingo paſſibus, inter florentiſſima prata Cunetio Tamiſi conſociatur, qui iam latior in Septentriones ſpaciatur per **Sunning** viculum, quem mireris octo Epiſcopis, qui huic, & Wiltonienſi agro præfuêrunt, fuiſſe ſedem, (hoc tamen noſtræ produnt hiſtoriæ,) quæ poſteà ab Hermano Shirburnam, & tandem Sariſburiam tranſlata, ad quam etiamnùm locus iſte pertinet. Inde **Biſtleham**, nunc contractè **Biſham** præterit Tamiſis, primùm Templariorum militum, inde Montacutorum, qui monaſteriolum extruxêrunt, & nunc patrimonium Domini Edwardi Hobæi Equitis clariſſimi, & mihi inprimis obſeruandi, cuius magna in me beneficia cogitatio frequens ita exercebit, & renouabit, vt memoriæ nunquã ſubducãtur meę.

Richardus Primus.

Sunning.

Biſham.

D. Edwardus Hobæus.

Biſhamo iam relicto, ſe reducit ad oppidulũ ſuperiori ſæculo **Southealington** dictũ, hodiè **Maidenhead**, à ſuperſtitioſo cultu capitis neſcio cuius virginis Britãnicæ ex vndecim illis millibus, quæ dum Vrſula duce, in patriam Roma redirent, iuxtà Coloniam Germaniæ ab Attila illo Dei flagello, martyrio affectæ fuêrunt. Nec hoc vetuſtæ eſt memoriæ: nam proauorum ætate traiectus fuit loco paulò ſuperiori ad **Babhams end**, ſed poſtquàm hic pontem conſtruxiſſent ſublicium, diuerſorijs florêre cœpit, & matri ſuæ vicinæ **Bray** prelucere, quæ longè tamẽ antiquior, vtpotè quæ toti Centuriæ nomen fecit. Hanc BIBROCOS, qui ſe in Cæſaris fidẽ permiſerunt, tenuiſſe olim credidi, & quidni credam? Nominis reliquiæ ſuperſunt planiſſimè, BIBRACTE Galliæ etiam nunc in **Braye** contrahitur, & non procul hinc Cæſar Tamiſim cum ſuis tranſmiſit, (vt ſuo loco docebimus,) quo tempore popelli illi ſe Cæſari dedide-

Maidenhead

Bibroci.

runt. Certè ſi alibi Bibrocos vel plagis auritis veneris, vix ſat credo inuenias, Inter hoc Bibrocos floret **Windſore**, Saxonicè (à flexuoſa forſitan ripa) ƿinoleƿoꞃa, vt in Chartis Edwardi Confeſſoris concipitur, qui in hęc verba Weſtmonaſterio conceſſit. *Ad laudem Dei omnipotentis poſui in dotalitium, & in perpetuam hæreditatem ad vſum Domino ſeruientium, Windleſoram cum pertinentibus.* Nec enim aliud vetuſtius de Windeſora lego, ſed non diu tenuerant Monachi cùm permutatione facta, Guilielmus Normannus, ad ſe retraxit, ſic enim habet eius Charta. *Cum conſenſu, & fauore venerabilis Abbatis Weſtmonaſterij, conuentionem feci de regia poſſeſſione Windleſora, quòd locus ille vtilis, & commodus viſus eſt propter contiguam aquam, & ſyluam venatibus aptam, & alia plura quæ inibi ſunt regibus commoda, imò regiæ perhendationi aptus exiſtit, pro qua* **Wokendunc**, *&* **Ferings**, *conceſſi.* Situm certè amœniorem ſedes Regia vix habere poſſit. Clementèr enim ex ædito colle, iucundiſſimo in orbem fruitur proſpectu. A fronte vallem deſpectat longè latéque procurrentem, aruis diſtinctam, pratis viridantem, nemoribus hinc inde veſtitam, & placidiſſimo Tamiſi irriguam. A tergo colles paſſim exſurgunt, nec aſperi, nec præalti, ſaltibus coronati, & venationi è natura ipſa quaſi dicati. Hac loci amœnitate pellecti reges, ſæpiſſimè huc ſecedunt, & hìc ad Galliam vincendam natus eſt Edwardus III. rex potentiſſimus, qui hoc caſtrum quaſi vrbis æmulum foſſis, & propugnaculis ex quadrato ſaxo munitiſſimum de integro cōſtruxit, ſtatímque debellato Gallo, & Scoto: Ioannem Regem Galliæ, & Dauidem Scotiæ in hoc captiuos vno eodémque tempore tenuit. Diuiditur hoc caſtrum in duas areas; interior, quæ ad Ortum ſpectat aulam Regiam, qua ædificiorum deſcriptione nihil illuſtrius, nihil ſplendidius, complectitur. Ad cuius Borealem partem qua flumen deſpectat, Diua Elizabetha ſubdiale ambulacrum adiecit longè amœniſſimum. Exterior area in ipſo primo ingreſſu templum habet auguſtiſſimum B. Mariæ virgini, & Georgio Cappadoci ab Edwardo III. cōſecratum, ſed ad eam qua nunc cernitur magnificentiam ab Edwardo IIII. perductum. Hic Edwardus III. vt militaré virtutem honoribus, præmijs atq; ſplendore decoraret, nobiliſſimā conſcripſit equitū auratorū ſocietatem,

Windſore.

tem, quos ob periſcelidem ſuam in prælij, quod fœlicitèr ceſſit, teſſeram datam, Garterij ſiue Periſcelidis Equites nominauit, qui cærulea periſcelide aureis litteris Gallicè inſcripta, HONI SOIT, QVI MAL Y PENS, ſiniſtram tibiam ſubſtringunt. In hanc ſocietatem potentiſſimi quiq; orbis Chriſtiani Principes cooptari, inſtar maximi honoris duxêrunt, & iam à prima inſtitutione, in hunc ordinem, qui è XXVI. Equitibus conſtat, Reges adſcripti fuêrunt plus minùs XX. præter Angliæ reges, qui eiuſdem Præſides habentur, vt Duces, & alios maximi nominis taceam plurimos, & hodiè ex hoc ordine ſunt Rodolphus II. Cæſar Auguſtus, Philippus Rex Hiſpaniarum, Henricus III. Galliarum, & Fredericus II. Daniæ. Eorum verò nomina qui primi in hunc ordinem adſciti, & vulgo *Fundatores Ordinis* dicuntur, adiungere liber, nec enim eorum fama obliteranda eſt, qui illa tempeſtate, & animo, & virtute militari in paucíſſimis erant.

Order of the Garter.
Equeſtris Periſcelidis ordo.

EDWARDVS *III. Rex Angliæ.*	*Ioannes de Mohun.*
	Hugo Courtnæus
Edwardus filius eius natu maximus Princeps Walliæ.	*Thomas Hollandus.*
	Ioannes Grey.
Henricus Dux Lancaſtriæ.	*Richardus Fitz-Simon.*
T. Comes Warwici.	*Milo Stapleton.*
Capitaneus de Bouche.	*Thomas Walle.*
Radulphus Comes Staffordiæ.	*Hugo Wrotheſley.*
Guilielmus de Monteacuto Comes Sarisburiæ.	*Nigellus Loring.*
	Ioannes Chandos.
Rogerus de Mortuo-mari Comes Marchiæ.	*Iacobus de Audley.*
	Otho Hollandus.
Ioannes de Inſula.	*Henricus Eme.*
Bartholemæus Burwaſh.	*Zanchettus Dabrigecourt.*
Ioannes de Bello-campo.	*Guilielmus Paganellus.*

A ſiniſtra templi ædes ſunt Decani & Præbendariorum XII. A dextra eſt, quaſi Prytaneum, in quo aluntur emeritis ſtipendijs prouectiori ætate milites duodecim, honeſtiori loco nati, qui quotidie rubra toga ad talos demiſſa veſtiti, cui lacerna purpurea inducitur, ſacris intereſſe tenentur, precibúſque pro equitibus, Deo intercedere. Inter vtramque aream intereminet moles, cui arx rotunda imponitur

Almes Knightes.
Equites Eleemoſinarij.

Wincheſter

Wincheſter tower, ab Epiſcopo Wintonienſi Wicchamo, quem Edwardus III. operi præfecit, appellata. Quidam perhibent Wickhamũ extructa hac arce, in interiori quodam pariete, hæc verba, (quæ Latinè tam appoſitè & facetè exprimi nequeunt) inſculpſiſſe. **This made Wickham**, id eſt, Hoc fecit Wickhamus. Quæ locutio in Anglicana lingua, quæ caſibus rarò diſcriminatur, tàm ambigua eſt, vt incertum ſit, vtrùm is arcem, an eum arx effeciſſet. Hoc regi à calumniatoribus quibuſdam in eius inuidiam ita delatum eſt, quaſi Wickhamus omnem extructi ædificij laudem ſibi arrogantèr vindicârit. Quod cùm rex iniquo animo tuliſſet, eíque probroſè obieciſſet: non ſibi tàm magnificè regiæque ſtructuræ laudes adſcripſiſſe, ſed ſtructuræ huic ſuas dignitates acceptas ſe retuliſſe, reſpondit. Nec ego (inquit) hanc arcem, ſed hæc arx me effecit, & ab ima conditione, ad regis gratiam, opes atque dignitates euexit. Caſtro ſubiacet ad Occaſum, & Auſtrum, oppidum ſatis magnum, & frequens, quod ab Edwardi tertij temporibus emicare, aliúdque quod diſiunctius, & **Old Windſore** nunc vocatur, ſenſim euaneſcere cœpit. Nihil autem in eo memoria dignum, niſi quod trans Tamiſim, qui hic ponte ligneo coniungitur, *Aetona* eſt, Collegium nitidum, & humaniorum literarum gymnaſium celebre, ab Henrico VI. conſtructum, in quo præter Præfectum, Socios VIII. & cantores, pueri ſexaginta gratuitò aluntur, Grammaticam docentur, & ſuo tempore ad Cantabrigienſem Academiam promouentur. Verùm hoc Buchinghamienſis agri cenſetur. Nunc tantùm ſupereſt, quod de Windeſora attexam, inclitam eſſe Baronum familiam, de **Windſore** cognominatam, qui originem ſuam ad Guilielmum filium Otheri Caſtellanum de *Windeſor*, tempore Guilielmi primi referunt, à quo etiam Fitzgiraldos in Hibernia, Kildariæ, & Deſmoniæ Comites, ſtemma duxiſſe probauit, qui artis Heraldicæ ſtudioſiſſimus, peritiſſimúſque, & in fæcialium Collegio, Somerſetti titulum gerit, D.R.Glouerus.

Wiccami Apothegma.

Aeton.

Barones de Windſor.

Windſore Forreſt.

Saltus, ſiue Foreſta.

Reliqua Atttebatiorum regio, quæ ad Auſtrum à Windeſora patet, ſaltuoſis nemoribus opaca eſt, *Foreſta de Windleſor* vulgò dicitur, villis rarior, quarum **Okingham** lanificio, & ſua magnitudine eſt notiſſima, feris autem innumeris

ris vbique refertiſſima. Incredibile enim eſt quantum terrarum Reges Angliæ paſſim incultum iacêre permiſerint, & feris incluſis dicauerint, vel vt noſtri loquuntur, *aſſoreſtauerint*. Nec enim aliam fuiſſe cauſam, quàm inſanum venandi ſtudium exiſtimare poſſum, (quamuis aliqui in populi infrequentiam reijciant,) cùm à Danicis vſque temporibus, quotidie plura loca in ſaltus redegerint, ad eóſque conſeruandos duriſſimas leges & præfectum, quem *Protoforeſtarium* dixêrunt, impoſuerint; qui ſaltuarias cauſas cognoſceret, & vel morte, vel membri mutilatione plecteret, ſi quis feras in aliquo ſaltu confeciſſet. Sed hæc paucis tibi è Polycratico ſuis verbis dicet I. Sariſburienſis. *Quod magis mirêre, pedicas parare auibus, laqueos texere, allicere nodis vel fiſtula, aut quibuſcunq; inſidijs ſupplantare ex edicto ſæpe fit criminis, & vel perſcriptione bonorum mulctatur, vel membrorum punitur, ſalutiſque diſpendio. Volucres cœli, & piſces maris communes eſſe audieras: ſed hæ fiſci ſunt, quas venatica exigit vbicunque volant. Manum contine, abſtine, ne & tu in pœnam læſæ maieſtatis, venantibus cedas in prædam. A noualibus ſuis arcentur agricolæ, dum feræ habeant vagandi libertatem, illis vt paſcua augeantur, prædia ſubtrahuntur agricolis: ſationalia inſitiua colonis, tùm paſcua armentarijs, & gregarijs, tùm aluearia, à floralibus excludunt, ipſis quoque apibus vix naturali libertate vti permiſſum eſt.* Quæ cùm nimis inhumana viderentur, magnas nonnunquam turbas excitauêrunt, donec Baronum ſeceſſione extorta ſit ab Henrico III. *Charta de Foreſta*, in qua antiquatis legibus illis ſeuerioribus, æquiores tulit, quibus qui intrà Foreſtarum limites incolunt, etiam hodiè tenentur. Duòque deinceps ad has cauſas inſtituti ſunt Iuſticiarij, quorum alter omnibus Foreſtis cis Trentam fluuium, alter reliquis vltrà Trentam ad Scotiam vſque, magna cum authoritate præeſt. Hæc de Barkſhire, quæ hactenùs Comitis honore inſigniuit neminem.

Protoforeſtarius.

Iuſticiarij Foreſtarum.

In huius Comitatus complexu, ſunt
Parochiæ, 140.

Quas

Occidentalium Saxonum regnum.

QVAS hactenùs peragrauimus regiones, *Danmoniorum* ſcilicet, *Durotrigum*, *Belgarum*, & *Attrebatiorum*, cùm Saxones iam rerum ĩn Britannia potirentur, in Occidentalium Saxonum regnum ceſſêrũt, quod illi ſua lingua ƿeaſт-Seaxanric, & ſe Geguiſis, ab auo Cerdici qui hoc regnum primum inſtituit, dixêrunt: vnde Bedę *Geuiſſi*, alijs etiam *Viſiſaxones* vocantur: ſed ab Occidentali ſitu, vti Occidui Gothi *Viſigothi* ſunt nominati. Hi tandem in virili Anglici imperij ætate, Saxonicam Heptarchiam in Monarchiam redegêrunt, quæ tamen poſteà regum ignauia citò conſenuit, facilé-que euanuit, à Danis miſerè dilaniata, & demùm à Normannis quodammodo abſorpta.

REGNI.

PRoxime Attrebatios ad Solem orientem REGNI, *Ptolemæo* Ῥῆγνοι, *regiones eas quæ nobis nunc* Surry, & Suthſer *vulgò vocantur, cum parte Hantonenſis agri maritima inſedêrunt. In etymo, quæ animum ſubeunt, tacitus prætermittam, quia forſitan à veritate non fuerint; non minùs, ac ſi* Ῥῆγνοι, *Ptolemæo dictos exiſtimarim, quòd regnum eſſet & ſub regio dominatu permanêre permiſerint Romani. In hoc enim tractu Cogiduno regi Britanno, vt habet*

Tacitus,

Tacitus, quædam ciuitates vetere Pop. Romani conſuetudine donatæ, vt haberent inſtrumenta ſeruitutis & Reges. Sed cùm hæc coniectura nec mihi probabilis, & alijs abſurda videatur, prorſus reijcio. Saxonicámque recentiorum nominum originem libens amplectar, quam veritas ipſa perſuadet. **Suthſex** *videlicet ab Auſtralibus Saxonibus, &* **Suthrey** *ab Auſtrali ad flumen ſitu: hoc enim* **Suthrey** *denotare legimus.*

Suthrey.

SVrria, Bedæ *Suthriona*, vulgo **Suthrey**, & **Surry**, Saxonibus ab auſtrali ad flumen ſitu Suðrea, Suð enim Auſtrum, & rea flumen illis ſignificauit, ab occidua mundi plaga Berkcheriæ, ab Auſtro Suſſexiç, ab ortu Cantio contigua, à Septentrione Tamiſi flu. perfunditur, & à Midleſexia dirimitur. Regio eſt non admodùm ampla, ſatis tamen opulenta, quà campeſtris iacet planities, fruges, & pabulum benignè producit, præſertim ad Auſtrum, vbi perpetua vallis in altitudinem depreſſa, **Holmeſdale** olim à ſyluis dicta, grata nemorum, aruorum, & pratorum varietate ſpectabilis decurrit. Colles hinc indè longo tractu virent, viuaria paſſim feris repleta, fluuij etiam piſcoſi, vndè ad voluptatem iucunda venatio, & grata piſcatura ſuppeditatur. In hac perambulanda Tamiſim, & fluuios influentes, quaſi duces itineris ſequar, ſic nihil memorandum omiſero, cùm his fluuijs loca, quæ antiquioris ſunt notæ, adſideant omnia.

Tamiſis, vt eius curſum ſecundo flumine ſequamur, ſtatim atque Berkcheriæ valedixerit, peninſulam modicam allabitur, quam Beda *Ceroti inſulam*, nos **Chertſey** dicimus, in qua, tanquam in loco ab hominum commercijs ſecreto, Erchenwaldus Londinenſis Epiſcopus in primis ſurgentis Saxonicæ Eccleſiæ temporibus monaſteriolum poſuit, — Chertſey.

quod

Henricus VI. quod aliquandiù tumulus fuit ſanctiſſimi Regis Henrici VI. quem regno deiectum Eboracenſis familia ſuſtulit, vt ſibi regnum ſecurè confirmaret,& ſine vllo honore hîc ſepulturæ tradidit: verùm illi poſteà Windleſoram tranſlato, & in nouum Mauſoleum illato, iuſta regio more fecit Henricus VII. Tantoperéq; ſanctas eius virtutes admiratus eſt (expreſſum enim erat Chriſtianæ pietatis, & patientiæ exemplum) vt cum Iulio Pontifice Romano egerit de illo inter Diuos referendo. Sed quò minùs hoc fieret, in cauſſa erat Pontificis auaritia qui pro regis Apotheoſi nimis magnam pecuniæ vim exêgit, vtique non Principis virtutibus, ſed auro honores illos delaturus. Sub hoc **Wey** fluuiolus Tamiſi infunditur,qui ex Hantonenſi agro effuſus,vbi primùm Suthriam peruenerit, **Feoꝛnham**, vulgò **Farnham**, à filiceto nominatum,inuiſit,vbi circà annum 893 Alfredus Rex graſſantes Danos parua manu fudit,& poſteà cùm Stephanus Rex quibuſlibet caſtella condere permiſiſſet, Henricus Bleſenſis Stephani frater, & Epiſcopus Wintoniẽſis caſtellum erexit: quod cùm ſeditionis eſſet præſidium, Henricus II. deturbauit; Epiſcopi tamen Wintonienſes,ad quos etiamnùm ſpectat,denuò excitârunt.Indè **Wey** per **Gudelminge**, quod Alfredus Rex Ethelwaldo è fratre nepoti legauit, **Guldfoꝛd**,Saxonicè Gulðeꝼoꞃð, & nonnullis exemplaribus **Geldfoꝛd** petit,forum nunc frequẽs,& diuerſorijs nitidum,olim Saxonum villa erat Regia, quam etiam Ethelwaldus ille à patruo legatam tenuit,Regieq; ibi erant ædes ad patrum vſq; memoriam.Nulla verò re perindè celebris,ac Godwini Comitis Cantij perfidia, & immanitate, qui anno Chriſti.1036.cùm Alfredus Ethelredi regis filius, & regni Anglici hæres, ad ius ſuum repetẽdum è Normannia veniſſet, fide data cum ſuſcepit, contráq; fidem ſtatim tractauit: Sexcentos enim Normannos qui iuuenem Regium comitati, ex improuiſo intempeſta nocte hoc in loco oppreſſos,decimando, vt noſtri ſcriptores habent, mulctauit. Nec enim decimum quémque ſorte ductum antiquo militiæ more interfecit, verùm nouem interfectis, decimum quémq; demiſit, decimóſque reſeruatos ſumma cum crudelitate redecimauit. Alfredũ verò ipſum Haraldo Danico in manus tradidit, qui illum, effoſſis oculis in vincula abripuit,

Farnham. Guildford. *Decimatio.*

abripuit,& ad mortem vſque carcere condidit.

Longo hinc curſu in Septentriones **Wey** delatus, nihil memoria dignum, præter **Pyrford** Clintoniorum nunc ædes habet, donec Tamiſi confundatur. Propè oſtium verò **Otelandes**, Regiæ ędes ſatis elegantes Tamiſis ſupercilio incumbunt, iuxtà quas Cęſar Tamiſim in fines Caſſiuellani trãſmiſit. Hic vnus enim omninò locus eſt, quo Tamiſis pedibus, atq; hoc ęgrè tranſiri poteſt, quod ipſi Britanni Cęſari quaſi prodidérunt. Ad alteram enim fluminis ripam, magnæ Britannorum copię erant inſtructæ, ripa autem ipſa acutis ſudibus præfixis munita, eiuſdémque generis ſub aqua defixę flumine tegebantur. *Quarum veſtigia*, inquit Beda, *vſque hodiè viſuntur, & videntur inſpectantibus, quòd ſingulæ earũ ad modum humani fæmoris groſſæ, & circumfuſæ plumbo immobilitèr hæreant in profundum fluminis infixæ.* Sed eo impetu Rom. flumen ingreſſi ſunt, cùm capite ſolo ex aqua extarent, vt Britanni ſuſtinere non poſſint, quin ripas demitterent, fugámque capeſſerent. Hac in re falſus eſſe non poſſum, cùm hîc vix VI. pedes flumen ſit altum, cùm **Coway ſtakes** à ſudibus hodiè locus dicatur, cúmque Caſſiuellani fines à mari circitèr millia paſſuum LXXX. faciat Cæſar, vbi traiectum ſtatuit, & ad eandem eſt à mari diſtantiam hic noſter traiectus, cuius memoriam fugitiuam nunc primus, quòd ſcio, retraxi. *Vbi Cæſar Tamiſim tranſmiſit.*

Poſt pauca inde in Ortum milliaria in Tamiſim properat *Molis* riuulus, totam regionem ab Auſtrali limite permenſus, qui collium demùm obiectu impeditus ſubterraneum meatum ſibi aperit. Nihil tamen præclarum cernit, præter **Aclea**, vulgò **Ockley** à quercubus nominatam, vbi Athelwolphus Egberti filius, qui ſacris ordinibus initiatus, cùm Pontificia authoritate ſolutus, regnum paternum hæreditariò ſuſcepiſſet, collatis cum Dano ſignis, proſperè conflixit, & eorum quemque fortiſſimum occidit; patriæ tamen, Danica illa hydra ſemper repullulante, parùm profécit. Inde decurrit per **Bechworth** caſtrum, ſedem equeſtris familiæ Brownorum, è qua patrum memoria, cùm Antonius Brown Luciam alteram Ioannis Neuilli Marchionis Montiſacuti filiam, cum dotali patrimonio ſatis amplo duxiſſet, eius è filio nepotem Viccecomitis Mon- Ockley.

Montiſacuti titulo Maria Regina exornauit. Parum hinc abeſt Rhiegat, in quo nominis Regnorum reliquias ſupereſſe putat Talbottus, Hoc amplitudine, quàm ſtructura eſt ſpecioſius, viuarium nobiliſſimi herôis Baronis de *Effingham*, ſummi Angliæ Thalaſſiarchæ qui ibi ſuas ædes habet, nemuſculis condenſum auſtrale latus claudit, Caſtrum ad ortum eminet nunc neglectum & æuo caducum, à Comitibus Warrenniæ, & Suthriæ conſtructum, & Homeſcaſtle, à valle in qua inſidet, vulgo dictum, ſub quo Hypogæum mirificum arcuato opere, è friabili lapide, cuiuſmodi ipſe collis eſt, magno labore excauatum vidimus. *Molis* deinceps cùm ad colles peruenerit, cuniculo ſe condens, & ſtatim renaſci gaudens ad Tamiſim placidè properat. Poſt Molim admiſſum Tamiſis noſter aquas rectà in Septentrionem agit, perfunditque Kingſtone, frequens inprimis emporiolum, & caſtro Clarorum Gloceſtriæ Comitum olim notum, quod ex eiuſdem cognominis vetuſtiori oppidulo loco iacenti & inundationi obnoxio emicuit. In quo, cùm Anglia Danicis bellis, ſuis ferè ſedibus conuulſa eſſet, Athelſtanus, Edwinus, & Ethelredus Reges regno inaugurati fuêrunt, vnde à Regibus factum nomen Kingſton, id eſt, oppidum Regium. In proximo enim Reges ſibi locum habitandi delegêrunt, quem à ſplendore Shene dixêrunt, nunc verò Richmond vocatur, in quo Edwardus III. Rex longè potentiſſimus, cum ſatis gloriæ, ſatíſque naturæ vixiſſet diem ex dolore obijt, quem in filij bellicoſiſſimi morte hauſit, qui ipſi & vniuerſæ Angliæ tantus erat, vt omnem conſolationem vinceret, Et iuſtus ſanè hoc tempore ſi vnquam aliàs, Angliæ dolor. Intra vnum enim annum ſolidam rei militaris, cumulatæque virtutis laudem amiſit; vterque etenim victricia arma per Galliam circumferendo tantum terrorem incuſſêrunt, vt pater cum Antiocho fulminis, filius cum Pyrrho Aquilæ nomen meritiſſimò gereret. Hîc etiam defuncta eſt Anna Regis Richardi II. vxor, Venzelai Imperatoris filia, quæ prima mulieres Anglicas, eam inſidendi equi formam, quæ hodie in vſu, docuit, cùm anteà parùm decorè diuaricatè, perinde ac viri obequitarent: cuius etiam mortem adeò acerbè, & impotenter tulit maritus, vt etiam ipſas ædes omninò negligeret, & auerſaretur.

Rhiegat.

Kingſton.

Matth.Paris.

Richmond.

Edw.Tertius.

ſaretur. Nouis tamen ædificijs excoluit Henricus v. cœnobiolúmque Carthuſianorum adiunxit, quod *Bethelem* dixit. Sed Henrico v i i. regnante, hæc regia ſedes luctuoſo incendio tota in fauillas cecidit, verùm vt Phænix è ſuis cineribus, opera Henrici v i i. multò ſplendidior ſtatim renata, nouum nomen Richmondiæ à regione, cui ille priuatus Comitis titulo præfuerat, accepit. Huc vſque Tamiſis noſter exæſtuantis maris acceſſu augeſcit, ſexaginta plùs minùs à mari Italicis milliaribus: quod, vt nonnullorum fert opinio, ex eo motu accidit, quo Oceanus orbium cæleſtiũ ab ortu in occaſum circumactu, in eandem impellitur partem. Vix enim alius Europæ fluuius tam longè Oceani æſtus ſentit. Sed hæc Philoſophis relinquenda. Interiùs quatuor plùs minùs à Tamiſi mill. paſſ. omnium circumquaque ædificiorum luminibus obſtruit **Nonesuch** receſſus regius, quem magnificentiſſimus Rex Henricus v i i i. in loco ſaluberrimo priùs **Cuddington** dicto, delitijs & otio ſuo deſtinauit, tantáque magnificentia, & elegantia extruxit, vt ad oſtentationis arcem aſpiret, & omnem Architectonices peritiam in vno hoc opere coaceruatam exiſtimes. Tot ſunt vbique ſpirantia ſigna, tot abſolutæ artis miracula, & Romanæ antiquitatis æmula opera, vt optimo iure hoc ſuum nomen habeat, & tueatur, quod Latinè *Nulli ſecunda*. ſonat, Ædes verò ipſas ſic circumcingunt viuaria damis referta, horti delicati, luci topiario opere exornati, areolæ, & ambulacra ſic arboribus obumbrata; vt non aliam ſibi ſedem ipſa Amœnitas, vbi cum Salubritate vnà cohabitet, delegiſſe videatur. Maria tamen Regina Henrico Fitzallano Arundeliæ Comiti pro alijs poſſeſſionibus addixit, illéq; cùm Bibliotheca inſtructiſſima, & nouis operibus adauxiſſet, ius ſuum omne in Baronem de *Lumley* moriens tranſcripſit, qui nihil non facit, vt ſuo nomini verè reſpondeat. *Vandalis* riuulus propè hanc fontes aperit, qui ad Occidentalem ripam loco feraciſſimo **Merton** habet, Saxonicè Meɼeꞇune, olim Kenulphi Viſiſaxonum Regis fato inſigne, qui in meretriculæ, quam hîc deperibat, tuguriolo à Clitone interfectus erat, ipſéque Clito à Kenulphi amicis confoſſus, perfidiæ pœnas ſtatim luit. Nunc monaſterij à Giſleberto Normanno

Sbene.

Quóſq; Tamiſis maris æſtu augetur.

Noneſuch.

Vandalis fl.

conſtructi rudera ſolummodò oſtendit, quod Comitijs ſub Henrico III. celeberrimum fuit. **Wibbandune**, nunc vulgò **Wimbledon** ad eandem ripam ſedet, vbi cùm nimia fœlicitas ciuiles furores inter Anglo-ſaxones peperiſſet, Britannico bello iam ſopito, Ethelbertus Rex Cantij in ſuos gentiles primùm claſſicum ciuile cecinit: Sed Ceaulinus Occidentalium Saxonum Rex, ingenti illum ſtrage hoc in loco fœliciter fudit: interfectis ducibus Oſlano & Cnebeno, à quo fortè **Wenſbury**, pro **Cnebenſbury** vallum illud militare dicitur, quod orbiculari forma hîc vidimus. Ad alteram ripam, ſed remotiùs **Croidon** quondam **Cradiden** ſub collibus ſedet, oppidum carbonibus quorum mercaturam exercent incolæ, & Archiepiſcoporum Cantuarienſium palatio inprimis notum, ad quos iam longo tempore ſpectauit.

Wimbledon. *Primum bellum inteſtinum inter Anglos.*

Duobus hinc ad Auſtrum milliaribus, in collis ædito nemuſculum eſt, **Woodcote** hodie vocant, in quo modicę vrbis manifeſta viſuntur veſtigia, & fontes plures è ſilicum fragmentis conſtructi, plurimáque de eius frequentia, & opulentia, Patriciorúmq; numero commemorant vicini. Hæc vt mea fert opinio, vrbs illa fuit, quę Ptolemæo NOIOMAGVS, Antonino NOVIOMAGVS: nec aliundè argumentũ petatur, quàm à diſtantię ratione. Decem enim à Londino milliaribus, XVIII. à Vagniacis, vt annotat Itinerarium vetus, abeſt. Pluribus igitur Paraſangis aberrârunt illi, qui vel ad **Buckingham**, vel **Guildford** Nouiomagum ſtatuerunt. Regnorum hæc præcipua fuit ciuitas, Marinóq; Tyrio vetuſtiſſimo Geographo nota, quem Ptolemæus cùm Cenſorem induiſſet, taxat, quòd Nouiomagum Britannię, Londino per climata Borealiorem, & per itenerariam rationem Auſtraliorem collocârit. Ad Tamiſim poſt Vandalis oſtium **Baterſey** eſt viculus, olim Saxonicè Ꞇpẏkɼ-ea, & Latinè *Patricij inſula:* inde **Lambith**, ſiue **Lomehith**, id eſt, *ſinus luteus*, Canuti Fortis Angliæ regis morte olim celebris, qui ibi inter pocula animã eructauit. Ille enim totus in comeſſationibus & cõuiuijs agendis *prandia regalia*, vt habet Henr. Huntindonenſis, *quatuor in die vicibus omni Curiæ ſuæ fecit apponi: malens à vocatis appoſita fercula dimitti, quàm à non vocatis apponenda fercula repoſci.* Nunc verò

Nouiomagus.

Lambith.

verò locus celebrior eſt Archiepiſcoporum Cantuarienſium palatio. Circa annū enim Chriſti 1183. Baldwinus Archiepiſcopus Cantuarienſis, facta cum Roffenſi epiſcopo permutatione, prædium hoc in loco acquiſiuit, in quo palatium ſibi, & ſucceſſoribus inchoauit, quod illi paulatim adauxêrunt: qui cum eccleſiolam collegiatam hîc etiam molirentur, Deus bone, quot Romam à Cantuarienſibus Monachis aduolârunt appellationes, quot inde fulmina, minę, & cenſuræ à Romano Tonante in Archiepiſcopos emiſſa? Malè enim metuêrunt illi Monachi ne tundi ſui foret calamitas, & in Archiepiſcoporum electionibus, illis præiudicaret: nec ſedatæ fuerunt hæ tempeſtates, donec inchoata eccleſiola inſtantibus Monachis, ſolo adæquaretur. Huic contiguum eſt celeberrimum huius agri emporium, quod hodie vocant, The Bourrough of Southworke, Saxonicè Suðreweke, id eſt, opus, ſiue ædificium auſtrale, quòd è regione Londini ad Auſtrum ſitum habeat, cuius quodammodò ſuburbium videatur: ſed adeò amplum, & frequens, vt non multis Angliæ vrbibus concedat. Sui quaſi iuris, ſuos Balliuos patrum memoria habuit, ſed Edwardo VI. regnante, ſuis libertatibus excidit, & ciuitati Londino adnexum, eius quaſi membrum hodie dignoſcitur. Southworke.

Sub hoc Tamiſis Suthriam relinquit, cuius orientalis limes hinc rectà in Auſtrum deſcendit, & in ipſo ferè angulo, qua Southſexiam & Cantium ſpectat, Sterborrow caſtrum interſidet, olim ſedes Baronum de Cobham, qui hinc à Sterborrow dicti, à quibus ad nobiliſſimos Barones de *Burrough* iure vxorio, hæreditariò deſcendit. Sterborrow.

Guilielmum Comitem Warrenniæ, Guilielmus Rufus Rex Anglię, cum Comitis honore Surriæ primùm pręfecit, cui filius, & nepos eodem nomine ſucceſſerunt: verùm vltimus iſte ſolam filiā ſuſcepit, quę primò Guilielmū Stephani Regis filium, & poſteà Hamelinū Galfredi Plantageneti nothum, maritos eodem titulo adornauit. Priore autem marito ſine prole defuncto, Hamelinus Guilielmum Surrię Comitem ex ea genuit, cuius poſteri, aſcito *Warrennorum* nomine, eundem titulum geſſêrunt, donec Alicia tertij ex hac familia Comitis filia in Arundeliorum ſtirpem, matrimonio intulerit, à quà per Mowbraios tandem ad Howar- *Comites Surriæ.*

dos deuenit. Ducis intereà nomen Thomæ Hollando Cantij Comiti prębuit, quem Richardus II. eius patruus Surrię Ducem in honoris acceſſionem dixit, quo tamen honore non diu vſus erat: dum enim Richardum illum captiuum in libertatem, regnúmque reſtituere occultis conſpirationibus machinaretur, è latebris præter opinionem erupit coniuratio, & ille à populo Cirenceſtriæ interceptus, & ſecuri percuſſus. Thomas Beaufort deinde ad hanc dignitatem ab Henrico IIII. prouectus, qui etiam Anglię Cancellarius anno 1410. vt habet Walſinghamus, diem obijt. Demùm verò Richardus III. cùm regnum ſcelere occupáſſet, vt Howardorum familiam ſibi beneficijs adſtringeret, vno eodémque die Ioannem Howardum, Norfolciæ Ducem, & Thomam eius filium, qui de Scotis poſteà triumphauit, Surriæ Comitem creauit, in cuius ſobole etiamnùm hæc dignitas elucet.

Parochiales eccleſias 140. *habet hic* Comitatus.

SVthriæ ad Auſtrum longo tractu ſubtenditur, quæ etiam olim Regnorum ſedes, *Suthſexia*, Saxonicè Suðrex, hodiè Suſſex, cõpoſito ab Auſtrali ſitu, & Saxonibus vocabulo, qui in Heptarchia ſecundum regnum hîc conſtituêrunt. Oceano Britannico tota ad Meridiem longior, quam latior recto quaſi littore incumbit, ſed raris ſtationibus, quòd mare ſit breuibus atrox, ideóque fluctuoſum, littúſque ipſum ſcopuloſum. Maritimus regionis tractus colles albicantes ſublimè elatos habet, Downes vocant, qui cum ex creta pingui conſtent, fruges affatim profundunt. Medius tractus pratis, paſcuis, aruis, lucis diſtinctus admodum eſt ſpectabilis. Citerior, & Borealis, ſyluarum opacitate amœniſſimus, vti olim vniuerſa hæc regio, quæ ſyluis inuia fuerat. Andredſwald enim ſylua, Britannicè *Coit Andred*, ab vrbe proxima Anderida nominata, hôc agro c x x. mill. paſſ. longitudine, x x. latitudine occupauit, Sigiberti Occidentalium Saxonum regis fato memorabilis, qui ſolio deturbatus à ſubulco in hac confoſſus occubuit. Fluuiolos habet plurimos, ſed qui è ſeptentrionali agri limite effuſi, cùm ſtatim Oceanum petant, nauigijs onerarijs ſubuehendis ſunt impares. Ferri venis paſſim fœcunda eſt, ad quod excoquendum vndíq; fornaces, magna vis lignorum quotannis abſumpta, torrentes multis in locis corriuati, & prata plurima in lacus, & aquas redacta, vt molas ſuo impetu rotent, quæ malleis ferrum tundentes omnem viciniam noctes diéſq; perſonant. Sed quod conflatur ferrum non eiuſdem vbíq; bonitatis, in vniuerſum tamen minùs tenax, quàm Hiſpanicum, ſiue id ſit ex natura, ſiue tinctura: in commodum tamen Metallicis, qui magnam vim tormentorum maiorum, & alia inde conficiunt, non paruum cedit, an verò Reipub. in dubio eſt, verùm inſequens ætas certiùs dixerit. Nec vitriariorum officinæ deſunt, ſed vitrum itidem, ſiue ſit ex materia, ſiue ex coctione minùs purum, & tranſlucidum.

Downes. *Anderida ſylua.* *Ferrum.* *Vitrum.*

Nunc vt littus legam (interiora enim viculis aſperſa nihil ferè memorabile habent) in ipſo Southantonienſis agri,

Boſcham. & huius confinio **Boſenham**, vulgò **Boſcham** ſedet, ſyluis, & mari circundatum, *vbi*, vt inquit Beda, *Dicul Scotus monachus monaſteriolum habuit permodicum, & quinque aut ſex fratres paupere vita Domino famulantes*, quod longo poſt tempore in Haraldi Regis receſſum fuit conuerſum. E quo ille, cùm ſui colligendi cauſſa, in Oceanum nauicula excurreret, aduerſo vento in Galliam abreptus, detinebatur, quouſq; Guilielmo Normanno Angliæ regnum iureiurando, poſt Edwardi Confeſſoris mortem firmauiſſet: quo facto & ſibi exitium & Angliæ excidium illicò attraxit. Quàm ſubdola Amphibolia verſutus ille ſyllabarum auceps Godwinus Cantij Comes Haraldi illius pater hunc locũ aucupatus fuerit, & literarum tendiculis Archiepiſcopum deluſerit, Gualterus Mapæus qui non multis pòſt annis vixit è ſuo de Nugis Curialium libro, ſuis ipſius verbis tibi dicet. **Boſcham** *ſub Ciceſtria vidit Godwinus & affectauit, & multo ſtipatus agmine magnatum ſubridens, & ludens Cantuarienſi Archiepiſcopo, cuius tunc erat vicus, ait, Domine das mihi* **Boſcam**: *Archiepiſcopus autem admirans quid ſibi quæſtione petijt, ego do tibi* **Boſcam**. *At ille continuo cum illa manu militum ad eius procidit, vt procurauerat, pedes, & deoſculans eos, cum multâ gratiarum actione receſſit ad* **Boſcham**, *& violenta dominatione retinuit, & cum teſtimonio ſuorum donatorem laudauit Archiepiſcopum coram Rege, poſſedít q; pacificè*. **Chicheſter** Britannicè *Caercei* Saxonicè Cιγγanceaγτeր, Latinè *Ciceſtria* interiùs ad eundem ſinũ campeſtri planicie iacet. Vrbs ampla ſatis, & mœnibus circundata, à Ciſſa Saxone, ſecũdo huius prouinciꝑ Regulo conſtructa, & denominata, **Ciſſanceaſter** enim nihil aliud eſt, quàm vrbs Ciſſꝑ, cuius pater Ælla primus Saxonnm hic regnum conſtituit. Obſcurioris tamen ante Normannicum imperiũ famæ, & tantùm Monaſterio S. Petri, & ſanctimonialium ꝑdicula notum: Guilielmo autem primo regnante, cùm ſancitum fuiſſet, vt Epiſcopales ſedes ex oppidulis in celebriora loca transferrentur, cathedrâ Epiſcopali, quꝑ in **Selſey** priùs fuerat, nobilitata florere cœpit, paucíſq; interiectis annis, Radulphus Epiſcopus eccleſiam conſtruxit, nec dum ſupremã manum impoſuerat, cùm fortuito incendio deflagrarit; eius tamen opera, & Regis Henrici primi munificentia ab integro maiori elegantia reſtaurata denuò ſur-

Amphibolia Comitis Godwini.

Chicheſter.

ſurrexit, iámq; præter Epiſcopum, etiam Decanum, Præcentorem, Cancellarium, Theſaurarium, duos Archidiaconos, & triginta Prębendarios habet. Eodémq; tempore ipſa vrbs florere cœpit, florentiſſimáque fuiſſet, niſi portus ſit paulò remotior, & minùs cõmodus, quem tamẽ nouo fodiendo canali cõmodiorem efficere iam ciues conãtur. Selſey illa, Saxonicè Sealſey, id eſt, vt Beda interpretatur, vitulorũ marinorum, ſiue Phocarum Inſula (hos enim noſtra lingua Seales vocamus, qui ſemper inſulas, & littus petũt, vt fœtum edant) paulò inferiùs eſt, *Locus* vt ait Beda *vndiq; mari circundatus, præterquam ab occidente, vnde habet ingreſſum amplitudinis quaſi iactus fundæ.* Octoginta ſeptem familiarum cenſebatur, cùm Edilwachus huius prouinciæ Rex Wilfrido Eboracenſi antiſtiti exulãti dedit, qui huic populo Chriſtum primus annuntiauit, *ſeruóſque ducentos & quinqnaginta,* vt habet Beda, *non ſolùm baptiſando à ſeruitute dæmoniaca ſaluauit, ſed etiam libertatem donando humanæ iugo ſeruitutis liberauit.* Poſteà monaſterium hic fundauit, ſedéq; epiſcopali illuſtrauit, quæ à viceſſimo ſecundo Epiſcopo Stigando ad Ciſſanceſtriã traducta, nunc ibi floret, & in hac Inſula, antiquæ vrbeculæ, in qua Epiſcopi illi ſedérunt, cadauer ſolummodò iacet, aquis intectũ quoties ex alto maris æſtus intumeſcit, cùm verò reſidet, apertum, & conſpicuum. Selſey.

Arundel inde conſpicitur, famâ, quàm re maior, nec illa tamen admodum antiqua, ante Ælfredi enim tempora, qui eam Athelmo è fratre nepoti legauit, ne nomen quidem legitur. Fama verò tota eſt ex caſtro quod ſtatim ab ingreſſu Normannorum Rogerus de Monte Gomerico ſubſtruxiſſe creditur, qui inde Arundeliæ Comes dictus, ſed huius filius Robertus de Beleaſmo à Rege Henrico primo proſcriptus, eo, reliquíſq; honoribus excidit. In regem enim perfido animo bellũ molitus, hoc caſtrum in belli ſedẽ elegit, magníſq; munitionibus locum firmauit, ſed quo ſeditioſi ſucceſſu ſolent. Milites námq; regij ex omnibus partibus circumfuſi, tandem occupârunt. Roberto verò proſcripto, & relegato, Rex hoc caſtrum, & alias eius poſſeſſiones Adelizæ Godfredi Barbati Louanienſis Ducis filiæ, quam ſibi ſecundis nuptijs iunxerat, in dotem dedit. In cuius laudem ſeculo illo indocto hos non indoctos verſus Anglus Arundel.

quidam conſcripſit.

Anglorum Regina tuos Adeliza decores
Ipſa referre parans, Muſa ſtupore riget.
Quid diadema tibi pulcherrima, quid tibi gemma?
Pallet gemma, tibi nec diadema nitet.
Deme tibi cultus, cultum natura miniſtrat:
*Non * exornari forma beata poteſt.*
Ornamenta caue, nec quicquam luminis inde
Accipis, illa micant lumine clara tuo.
Non puduit modicas de magnis dicere laudes,
Nec pudeat dominam te precor eſſe meam.

*Alijs exemplaribus, *meliorari.*

Illa, Rege defuncto, Guilielmum de *Albineto* in maritum aſſumpſit, qui cùm Matildi Auguſtæ contra Stephanum Regem ſtuderet, & hoc caſtrum contra illum propugnaret, in nauatæ operæ pręmium Arundeliæ Comitis titulum à Matilde Auguſta Anglorum Domina (hoc enim vſa eſt titulo) accepit, cúmq; poſt quartum ab eo Comitem, proles eius maſcula deficeret, Richardum Fitzallanum iure vxoris in eum honorem euexit Rex Edwardus ſecundus, vndecimúmq; ex ea familia Comitem tempora noſtra vidèrunt, cui nuper ſine maſcula prole defuncto ſucceſſit Philippus Howardus iuuenis nobiliſſimus eius ex filia nepos, qui paterna & materna origine ampliſſimas Angliæ familias attingit. Cauſſa nominis nec ab Arundelio Beueſij fabuloſi equo, nec ex *Charudo* Cimbricæ Cherſoneníi promontorio, quod Goropius per quietem vidit, ſed ex valle, in qua ſedet ad Arun flu. qui per Petworth Perciorum ædes delatus Oceanum hic ſubit. Hoc enim noſtra lingua Arundall ſonat, vnde non perperàm à quibuſdam *Aruntina vallis* Latinè dicitur.

Comites Arundeliæ.

Cedente hinc littore, iuxta Tering, & Offingtones, Baronis De-la-Ware ædes, vallū eſt militare agreſti aggere incinctum, quo Cæſarem caſtra ſua vallaſſe ab incolis creditum: ſed Ciſſbury loci nomen Ciſſæ opus fuiſſe planiſſimè loquitur. Qui ſecundus huius regni ex Saxonico genere regulus, cum Ælla patre, Cimeno fratre, & non parua Saxonum manu ad proximum portum appulit, à quo

Ciſsbury.

Cimen-

Cimenſhore nomen habuit, nunc autem detruncato vocabulo Shorcham, Saxonicè Scoreham, qui paulatim in viculum deſijt, & hodiè Old Shorcham dicitur, incrementúmq; præbuit eiuſdem cognominis alteri oppido, cuius etiam maxima pars oppreſſa, & mari æquata diſparuit, portúſq; commoditas ex aggeſtis ad oſtium fluminis arenis omninò ablata: cùm ſuperioribus ſeculis ad Brember vſque, quæ à mari remotior eſt, naues plenis velis admittere ſoleret. Hoc caſtrum fuit olim Breoſorum, Guilielmo enim de Breoſa donauit Rex Guilielmus primus, à quo Breoſæ illi ſunt oriundi, qui tùm Barones de *Gower*, tùm Brechiniæ Domini, & etiam in hoc agro, Leiceſtrenſiq; equeſtres familiæ Shirlæorum. Sed nunc pro caſtro, nihil eſt niſi rudetum, ſub quo ſtatis diebus frequentiſſimum forum Stening ſubiacet, quod Ælfridi teſtamento, niſi me fallo, Steningham appellatur. Antiquus etiam ille PORTVS ADVRNI ab hoc oſtio vix tribus milliaribus abeſt, vbi cùm Saxones primò mare noſtrum infeſtum haberent, numerus exploratorum ſub Romanis Imp. ſtationem habuit, ſed agglomeratis glareæ molibus nunc eſt obſtructus. Hunc enim fuiſſe Ederington modicum viculum quem Ælfredus ille filio ſuo iuniori conceſſit, & nomen quaſi integrum, & caſulæ adiunctæ nunc Portſlade dictæ, id eſt, ad portum viæ, quodammodo perſuadent; vt taceam quàm facilè hic exſcenſionem facerent, cùm littus ſit apertum & planum, cámque ob cauſſam noſtri, regnante Henrico VIII, hic præcipuè Gallorum triremes præſtolabantur, dum littori noſtro imminerent, & ad Brighthelmſted quæ Saxonibus Brighthealmeſtun, (proxima ea ſtatio eſt) vnum & alterum tuguriolum ex improuiſò ſuccenderent.

Shorcham.

Brember Caſtle.

Portus Adurni.

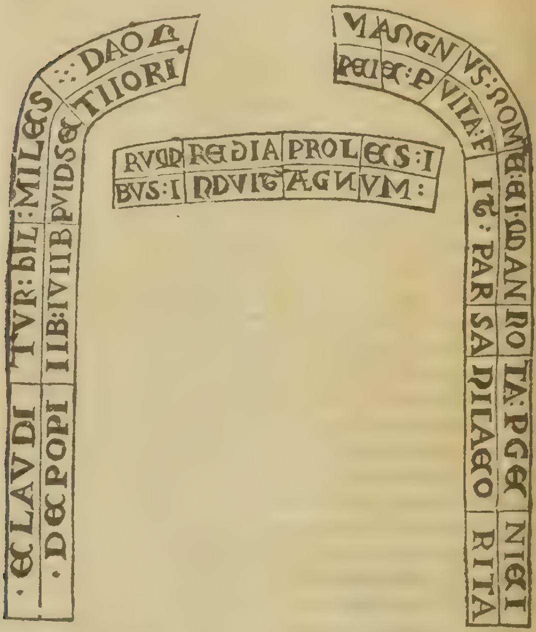
Notitia Prouinciarum.

Proximo flumini, quod anonymon eſt, paulò remotiùs à mari Lewes æditiori ſitu adſidet, à paſcuis quæ Saxones Leppa vocarunt, forſitan nominatum, frequentia, & amplitudine ſua inter primaria huius agri oppida. Sex enim includit eccleſias parochiales, monaſteriolúmq; habuit (nunc honoratiſſimi Baronis de *Buckhurſt* domicilium) à Guilielmo Warrenniæ Comite conſtructum, qui etiam ad Septentrionalem oppidi partem caſtrum adiecit, ſub quo eccleſia eſt deſolata, & vepribus obſita, in cuius parietibus

Lewes.

arcuato

arcuato opere inſcribuntur rudes verſiculi, obſoleto charactere, qui innuunt Magnum quendam è Danorum regio ſanguine oriundum ibi conditum. Sed en ipſa carmina licèt manca, & cum ipſis ſaxorum, vt ita dicam, diſiunctis commiſſuris hiantia.

Saxonibus rerum potientibus, cùm legem ferret Athelſtanus, vt extra oppida nummus non cuderetur, Monetarios hoc in loco duos inſtituit; Poſteà verò Normannicis
1263 regnantibus, funeſto inter Henricum tertium, & Barones
Prælium apud Lewes. prælio innotuit, in quo initia pugnæ proſpera Regijs exitium fuit. Dum enim nonnullas Baronum turmas Edwardus regis filius perrumpens, longiùs hoſtes, quaſi victoria explorata, ſecurus proſequeretur, Barones redintegratis viribus

bus nouo prælio ita Regios profligârunt, vt Regem pacis conditiones parùm æquas proponere, & filium Edwardum cum alijs in manus tradere adegerint. Inde à Cuckmer, & promontoriolo, quod à glarea Beach dicitur, Peuenſey Saxonicè Peofenſea, Normannis *Peuenſel*, vulgò Pemſey locum habet, caſtrum olim Comitis Moritonenſis, poſteà Guilielmi Regis Stephani filij, qui Henrico ſecundo in manus illud tradidit cùm agro vicino, quem *Honorem de Aquila* dixerunt, diúq; è patrimonio ſacro fuit, donec Britannicis Richmondiæ comitibus H. Rex conceſſerat, à quibus denuò ad Reges deuenit: nunc verò tantùm caſtri parietinæ ſuperſunt. *Honoris* verò *de Aquila* partem nonnullam Pelhamorum familiæ ob fidem & fortitudinem dono dedit Henricus I I I. Hic Guilielmus Normannus omnibus nauibus in Britanniam acceſſit, exercitum expoſuit, validáque pro caſtris munitione oppoſita, nauibus ignem iniecit, vt ſpes in virtute, & ſalus in victoria ſola eſſet, ſtatímque ad planiciem iuxta Haſtings proceſſit, vbi de Angliæ imperio iacta alea, & Saxonica periodus ſuum finem habuit. Ibi enim Haraldus noſter, licèt viribus ſuperiori cum Danis prælio extenuatis, & militibus ex longo itinere defatigatis, ſecundo Idus Octobris, anno Salutis 1066. ſe obiecit. Cùm Normanni non incondito ſublato clamore, quem *Rollandi cantum* vocârunt, bellicum cecinißent, primùm ſagittis vtrinq; emiſſis aliquandiu certatum; inde collato pede, quaſi vir viro congrederetur, diutiùs dimicatum: ſed cùm fortiſſimè eorum impetus excepiſſet Anglus, Normanni equites acritèr ſunt inuecti, cùm autem nec illi aciem perrumperent, ex compoſito, ſeruatis tamen ordinibus, receſſerunt: Angli verò fugiſſe rati, ſtatim ordines laxabant ſuos, & incompoſiti hoſtibus inſtabant, cùm ſubitò illi reductis cohortibus confertiſſimè vndiq; de integro adorti, & circumfuſi eos multa cum ſtrage repulerunt, qui occupato loco æditiori diu reſtitêrunt, donec ipſe Haraldus ſagitta tranſuerberatus occumberet, extemplò enim terga data, atque in fugam omnes effuſi. Normannus victoria elatus in confecti belli memoriam Monaſterium S. Martino, quod *de Bello*, ſiue Battell dixit, eò loci conſecrauit, vbi Haraldum vulneribus confoſſum inter confertiſſimos

Peuenſey.

Honor de Aquila.

1066

Pugna Haraldi cum Guil. Conqueſtore.

Battell.

moſhoſtes animus reliquit, vt foret, quaſi æternus Normannicæ victoriæ titulus, Monaſterio poſteà accreuit eodem cognomine oppidum, vel vt priuatæ hiſtoriæ verbis vtar, *Creſcente monaſterio, manſiones* 115. *circa ambitum monaſterij fabricatæ ſunt, è quibus villa de Bello ordinata eſt.* In qua locus eſt ob effuſum ſanguinem *Sangue-lac* Gallico verbo nominatus, qui ex terræ natura poſt pluuiam rubeſcere videtur, vnde Neubrigenſis ſcripſit, ſed minùs verè, *Locus ille vbi Anglorum pro patria dimicantium maxima ſtrages facta eſt, ſi fortè modico imbre maduerit, verum ſanguinem, & quaſi recentem exſudat: ac ſi apertè per ipſam rei euidentiam dicatur, quod adhuc vox tanti ſanguinis Chriſtiani clamet ad Dominum de terra.* Monaſterio verò multa, & magna Priuilegia indulſit Guilielmus ille. Inter alia verò, vtar ipſis Diplomatis verbis, *Siquis latro, vel homicida, vel aliquo crimine reus timore mortis fugiens ad hanc eccleſiam peruenerit, in nullo lædatur. Sed liber omninò dimittatur. Abbati verò ipſius eccleſiæ, liceat vbique latronem, vel furem de ſuſpendio liberare, ſi fortè ſuperuenerit.* Henricus etiam Primus, vt ex eius Charta loquar. *Mercatum die Dominico liberum abſque omni exactione inſtituit.* Verùm mercatum hunc in alium diem commutari Parlamentaria authoritate nuper impetrauit honoratiſſimus Vicecomes Montiſacuti, qui eò loci elegantes ædes non ita pridem extruxit. Aſyli autem iura hîc & paſſim à Principibus noſtris in indignioribus illis criminibus refiguntur. Videbant enim amoto ſupplicij metu, ferociam, & ſceleratè agendi libidinem increſcere, & impunitatis ſpem, maximam eſſe peccandi illecebram.

Aſylum.

Mercatus die Dominico.

Haſtings.

Haſtings illa quam dixi eodem littore ſuperiùs ſedes, vbi etiam Athelſtanus officinam Monetariam inſtituit, quo tempore Saxonicè Ƿaꞅꞇinᵹaceaꞅꞇeꞃ dicta fuit. Sin autem Britannicis temporibus floruerit, OTHONA illa videatur, in qua Fortenſium numerus hoc littus contra Saxonũ deprædationes ſub littoris Saxonici Comite tuebatur. Fieri enim potuit vt Saxones noſtri Germani, qui inprimis conſonantium concurſu gaudent, pro Othona **Haſteng** duriuſculè vocarint. Minuenda autem, imò ridenda eorum opinio, qui ab agilitate hoc nomen è noſtra lingua deducunt, eò quòd, vt ſcribit M. Pariſienſis, *Apud* **Haſtings** *ligneum agiliter caſtrum ſtatuerit Guilielmus Conqueſtor.* Cæterùm vt

Othona.

primis

primis Normannorum temporibus nobiles in hoc agro *Haſtingi & de Haſtings* dicti fuerunt, ita nunc illuſtris Haſtingorum familia, qui Huntingdoniæ ſunt Comites, hoc honore *de Haſtings* lætatur. Edwardus enim IIII. hunc titulum cum quibuſdam, vt vocant, *Regalitatibus* Guilielmo Haſtingo cubiculario ſuo contulit. Qui à Cominæo laudatur, quòd cùm à Lodouico XI. Gallorum Rege annuam penſionem acceperit, induci non poterat, vt Gallo Apocham, ſiue Chirographum traderet. Vt meum, inquit, Chirographum inter rationes quæſtorum ærarij Gallici conſpiciatur, minimè committam. Verùm hic in Regum amicitiam ſe totum immergendo, prorſus ſeipſum demerſit. Dum enim in priuato conſilio liberiùs cum tyranno Richardo tertio loqueretur, inopinatò abreptus, & indicta cauſſa actutùm capite truncatus.

Sinuoſo inde receſſu excauatur littus, cui imponitur Winchelſey, quod cùm eiuſdem nominis antiquius oppidum, olim Saxonicè pincelſea dictum, ingruente Oceano, deſereretur, regnante Edwardo primo conſtructum erat. Situm ob oculos Thom. Walſinghami verbis proponam. *Super montem ſita eſt præruptæ altitudinis ex eo latere, quò vel mare reſpicit, vel imminet nauium ſtationi, vnde via quæ ab ea parte ad portum ducit, non in directum, ne nimia decliuitate deſcendentes in præcipitium, vel aſcendentes repere potiùs manibus, quàm ambulare cogat, tenditur: ſed obliquata in latus, nunc ad vnam partem, nunc ad aliam ſinuoſis flexibus ſæpè recuruatur.* Primùm aggere cingebatur, poſteà mœnibus validis, víxque florere cœpit, cùm à Gallis, & Hiſpanis direpta, ſubducentéque ſe Oceano, ſubitò quaſi deflореſceret. Ex huius occaſu, & Oceani beneficio Rhie in proximo effloruit, ſeu potiùs refloruit, olim enim floruiſſe, & Guilielmum Iprenſem Cantij Comitem muniuiſſe, Ipres tower, i. turris Iprenſis, & immunitates quas cum quinque portubus communes habet, ſatis doceant. Sed vel ex Winchelſeiæ vicinitate, vel maris receſſu, ſuperioribus ſęculis diu iacuit; at cum illa iam elangueret, Edwardo tertio regnante, reſpirare cœpit, qui mœnibus incluſit: patrúmq; memoria, Oceanus, vt iniuriam, quam fecerat, cumulatè reſarciret, tempeſtate inſolita concitatus ita irruit, & ſe inſinuâuit, vt portum perquàm

Winchelſey. Rhie.

commo-

commodum effecerit, quem & alia noſtra memoria tempeſtas, non parùm iuuit. Ex quo tempore, incolis, ædificijs, piſcatura, & re nautica non mediocritèr refloruit, hodiéq; vſitatiſſimus hinc eſt in Galliam traiectus. An verò nomen habet à **Rither** ſiuè **Rother** fluuio qui ad **Ritheramfeld**, ſic Saxonibus vocabatur, quod nobis **Rotherfeld**, effuſus, per **Bodiam** Lewkneorum familiæ caſtrum à Dalegrigis extructum hîc in Oceanum deſcendit, an à *Riue* Normannica dictione quæ ripam ſignificat, non facilè dixerim. Cùm tamen in actis publicis ſæpiſſimè *Ripa* Latinè, & qui hinc piſces deferunt, **Ripiers** dicantur, in hanc partem propendeo; magíſq; ſanè propenderem, ſi hanc vocem pro littore Galli, vt Plinius ripam, vſurparint. Maritimam Suſſexiæ oram iam legi, in mediterraneis nihil eſt quod memorem, niſi ſyluas & ſaltus longè latéque patentes, inter quas **Buckhurſt** ſedet antiqua familiæ Sacuilorum habitatio, è qua Thomam Saculum virum prudentem, iuxtà ac nobilem DIVA ELIZABETHA Baronem de *Buckhurſt*, noſtra memòria creauit.

Ripiers.

Hactenus Suſſexia, quæ cum Suthreia, Regnorum fuerit ſedes, poſteà Auſtralium Saxonum regnum, Saxonicè Suð-ſeaxan-ric dictum, quod anno trigeſſimo altero à Saxonum aduentu inchoatum ab Ælla, qui, vt habet Beda, *primus in gentis Anglorum regibus cunctis auſtralibus eorum prouincijs, qui Humbro fluuio, & contiguis ei terminis ſequeſtrantur imperauit.* Primus Rex Chriſtianus erat Edilwalchius, qui Chriſto baptiſmo regeneratus, Wulphero Merciorum rege præſente, ac ſuggerente, qui etiam illum à ſacro fonte ſuſcepit, & in adoptionis ſignum duas prouincias donauit, Vectam ſcilicet Inſulam, & Meanuarorum prouinciam. Sed cùm trecentiſſimus ſextus ab huius regni initio agebatur annus, Aldinio vltimo rege ab Ina occiſo, in Viſi-ſaxonum poteſtatem ceſſit.

Auſtralium Saxonum regnum.

Comites verò habuit (præter quatuor è familia de *Albineto*, qui itidem Arundeliæ Comites fuerunt) noſtra memoria Radcliffos quatuor, è nobiliſſima Fitzwalteri familia (quæ à Claris ſtemma duxit) oriundos, eo titulo ab Henrico Octauo honoratos, Robertum ſcilicet, Thomam, Thomam alterum, & qui nunc floret, Henricum. Secundus

Suſſexiæ Comites.

verò

verò ille Thomas Regiæ Maieſtati à cubiculis nuper obijt, Heros longè honoratiſſimus in cuius animo & prudentiam ciuilem, & fortitudinem militarem vnà habitaſſe ferunt omnes.

Parochias continet hæc prouincia. 3 1 2.

CANTIVM. Kent.

AD Cantium nunc peruêni, quam regionem licèt GVILIELMVS LAMBARDVS, vir inſigni eruditione, & moribus ſanctiſſimis ornatiſſimus, adeò graphicè iuſto volumine deſcripſerit, vt curioſa eius fœlicitas paucula alijs reliquerit; pro ſuſcepti tamen operis ratione, eam quoq; percurram, & ne ſubleſta, vt inquit Comicus, fide me agere quis exiſtimet, eum mihi fundum, & fontem fuiſſe libens meritò hîc agnoſcam.

Nomine antiquo non dum tempus hanc regionem ſpoliauit, ſed vt Cęſari, Straboni, Diodoro Siculo, Ptolemęo, & reliquis CANTIVM dictum fuerit, ſic Saxonibus, teſte Nennio, Cantguarlandt, id eſt regio virorum Cantium incolentium, & nobis Kent. Hoc nomen à *Cainc*, quę Britannis frondem ſonat, quia olim ſyluis opaca fuerit, deducit Lambardus. Ego verò, (ſi coniecturam interponere liceat) cùm ingenti angulo in ortum hîc Britanniam excurrere viderim, obſeruarímque eiuſmodi angulum in Scotia *Cantir* dici, incolas item alterius anguli, in ea parte inſulæ

Cantas Ptolemæo vocari, Canganos etiam in Wallia alterum angulum tenuiſſe, (vt taceam Cantabros, qui angulum etiam inter Celtiberos inſederunt) qui vt vnius originis, vnius ita linguæ, cum noſtris Britannis fuere; coniectarim à ſitu nomen inditum, eóque magis, tùm quod Galli noſtri, * *Canton* pro angulo vſurpârint, & à veteri (vt probabile eſt) Gallorum lingua: non enim è Germanica, vel Latina eſt, quæ cùm illa vetuſta, huius recentioris Gallici idiomatis ſunt matrices: tum quod *Angulus* hic ager à veteribus omnibus Geographis dicatur. Grandi etenim angulo Galliam proſpectat, Tamiſis æſtuario, & Oceano omni ex parte circumfuſus, niſi quà ad occidentem Solem, Suri eiam conterminam habet.

* *Vnde* Canton *in arte Heraldica pro angulo, & Heluetiorum pagi* Cantones, *quaſi anguli à Gallis dicti.*

Regio eſt inæqualis, ad occaſum planior, & ſyluis vmbroſa, ad ortum ſurgentibus collibus excelſior. Incolæ, quà à Tamiſi ad Auſtrum patet, in tres areas, ſiue portiones (Gradus vocant) diſtinguunt, quarum ſuperiorem ad Tamiſim ſalubrem, ſed minùs opulentam eſſe ferunt, mediam, & ſalubrem, & opulentam: inferiorem verò opulentam, ſed inſalubrem, vtpotè quę magna ex parte eſt vliginoſa. Pratis tamen paſcuis, aruíſque vbique ferè læta, pomis ad miraculum abundans, nec non Ceraſis, quæ anno à Roma condita 680. in Italiam è Ponto deuecta, & viceſſimo ſupra centeſſimum poſt anno in Britanniam tranſlata, fœliciſſimè hic proueniunt, multúmque agri occupant, arboribus in quincuncem, iucundiſſimo ſpectaculo directis. Villas, & oppida habet frequentiſſima, ſtationes ſatis tutas, ferri venas nonnullas, ſed aërem craſſiuſculum, ob halitus ex aquis euaporantes. Incolis ea humanitatis laus, quam Cæſar olim tribuit, etiamnùm iure debetur, vt virtutem bellicam taceam, quam tantam in Cantianis fuiſſe Monachus quidam ſcripſerit, vt in procinctu, exercitus frons illis tanquam triarijs, meritò inter Anglos debeatur. Quod etiam comprobat in ſuo Polycratico Ioannes Sariſburienſis. *Ob egregiæ, inquit, virtutis meritum, quam potentèr, & patientèr contra Danos exercuit Cantia noſtra, primæ cohortis honorem, & primos congreſſus hoſtium vſque in hodiernum diem in omnibus prælijs obtinet.* Quorum etiam in laudem ſcripſit Malmesburienſis. *Gens ruſtica, & vrbana Cantij, pluſquam cæteri Angli, antiquæ nobilitatis*

Plin. lib. xv. cap xxv.

Ceraſa in Brit. tranſlata.

Militaris Cantianorum virtus.

tis

tis conſcientiam adhuc ſpiras, & ad honorificentiam, & hoſpitium cuiuſlibet pronior, & ad pulſandas iniurias ſerior.

Cæſar, de quo poſteà plura dicêmus, cùm primùm inſulam noſtram aggrederetur, in hac regione terram conſcendit, nauibúſque egredi à Britannis Cantianis prohibitus, littore non ſine graui pugna potitus eſt. Cùm ſecundò etiam nos adiret, hic exercitum expoſuit, Britanníque cum equitatu & eſſedis ad Sturum flumen animoſè excepêrunt, ſed à Romanis citò repulſi ſe in ſyluas ſubduxêrunt. Indè cum equitatu Romano acritèr prælio in itenere conflixêrunt, ita tamen vt Romani omnibus partibus ſuperiores fuerint, at intermiſſo ſpatio rurſus in Rom. impetum fecêrunt, per medios audaciſſimè perrupêrunt, interfectóque Laberio Duro, militum Tribuno, incolumes ſe recepêrunt, poſteróq; die ad pabulatores aduolârunt, &c. quæ apud ipſum Cæſarem legas. Quo tempore Cantio præfuerunt, Cyngetorix, Caruilius, Taximagulus, & Segonax, quos ille, vt reges deuiciſſe videatur, Reges vocat, cùm tantùm reguli fuerint, vel melioris notę nobiles. Conſtabilito Romanorum Imperio, ſub Præſide Britannię Primæ cenſebatur. Ora verò maritima, quam LITTVS SAXONICVM dixêrunt, vti etiam littus oppoſitũ à Rheno ad Xanctones, præfectum habuit à Diocletiani tempore, quem Marcellinus *Tractus maritimi Comitem*, Notitiarum liber *Spectabilem virum littoris Saxonici Comitem per Britanniam* vocat, Cuius munus erat littus per opportuna loca præſidijs ad barbarorum latrocinia reprimenda communire. Sub diſpoſitione autem erat illuſtris Magiſter peditum quem Præſentalem dixêrunt, qui præter præſidia ad portus, in omnia momenta Victores Iuniores Britannicianos, Primanos Iuniores, & Secundanos Iuniores, (hæc ſunt cohortium nomina,) illi aſſignauit. Officium autem habuit hoc modo. *Principem ex officio magiſtri præſentalium à parte peditum, Numerarios duos, Commentarienſem, Cornicularium, Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores ſingulares, &c.* Nec dubito, quin maiores noſtri hoc Romanorum inſtitutum imitati fuerint, cùm præfectum ſiue Limenarcham huic oræ præfecerint, quem *Quinque portuum Guardianum* vulgò vocitant, quia, vt Comes littoris Saxonici nouem, ita quinq; portubus præſit.

J. Cæſar.

Comes littoris Saxonici.

Liber Notitiarum.

Guardianus V. Portuum.

ſit. Cùm autem Romani è Britannia ceſſiſſent, Vortigernus, qui maximæ Britanniæ parti cum imperio præfuit, primùm Cantio *Guorongum* præfecit. i. Proregem, ſiue Libertum, quo neſciente, hanc regionem (vt habent Nennius, & Malmesburienſis) ſtatim Hengiſto Saxoni, in gratiam Rowennæ eius filiæ, quam miſerè deperibat, gratis conceſſit. Hinc primum Saxonum in Britannia regnum anno Chriſti 456. conſtitutum, illis Cantpapa-pic dictum, quod poſt annos 320. Baldredo vltimo rege deuicto, in occiduorum Saxonum poteſtatem deuênit, quibus ad Normannorum vſque imperium paruit. Tunc enim Cantiani ad Suaneſcombe (viculus eſt, vbi Suenum Danum olim caſtrametatum ferunt,) ramos prætendentes ea lege Guilielmo Normanno ſe dediderunt, vt patrias conſuetudines illæſas retinerent, illámque inprimis, quam Gauelkind, nominant. Hac terræ; quę eo nomine cenſentur, liberis maſculis ex æquis partib. diuiduntur, vel fœminis, ſi maſculi non fuerint. Hac hæreditatem cùm xv. annum attigerint, adeunt, & ſine domini conſenſu, cuilibet vel dando, vel vendendo alienare licet. Hac filij parentibus furti damnatis in id genus fundis ſuccedunt, &c. vt verè, quamuis minùs purè in antiquo libro ſit ſcriptum. *Dicit Cantij Comitatus quod in Comitatu iſto de iure debet de eiuſmodi grauamine eſſe liber, quia dicit quòd Comitatus iſte, vt reſiduum Angliæ, nunquam fuit conqueſtus, ſed per pacem factam ſe reddidit Conqueſtoris dominatui, ſaluis ſibi omnibus libertatibus ſuis, & liberis conſuetudinibus primò habitis & vſitatis.* Deinceps Guilielmus victor, vt Cantium, quæ tanquam Angliæ clauis habetur, ſibi firmiùs retineret, Conneſtabilem Caſtro Douerenſi, eundémque Limenarcham v. portubus ex veteri Romanorum inſtituto præfêcit. Hi ſunt Haſtings, Douer, Hith, Rumney, & Sandwich, quibus Winchelſey, & Rie, vt præcipua, & alia oppidula vt membra adiunguntur. Quæ quia bello maritimo operam nauare tenentur, immunitatibus gaudent multis & magnis; ipſéque Limenarcha, qui ſemper aliquis eſt è proceribus noſtris fidei ſpectatiſſimæ, in ſua iuriſdictione Admiralli authoritatem in plurimis, aliáque iura habet, quæ nunc magna cum laude exercet Limenarcha noſter nobiliſſimus, & prudentiſſimus D. Guilielmus Baro de Cobham regiæ maieſtati

Cantium Saxonibus traditũ.

Gauelkind.

Lord warden of the fiue Portes.

ieſtati à ſanctioribus conſilijs, & magnus literarum patronus. Sed iam ad loca.

Septentrionalem huius regionis partem, Tamiſis Britannicorum fluminum præcipuus, vt iam dixi, alluit, qui Surreiam prætergreſſus ſtatim ſinuoſo flexu, ferè in ſe reductus, primùm *Grenonicum* adit, vulgò Grœnewich, i. *ſinus viridis*, (fluminis enim ſinus Wic Germanicè dicitur) Danicæ claſſis ſtatione, & Danica in Ealphegum Archiepiſcopum Cantuarienſem (quem anno Chriſti 1011. exquiſitis tormentis trucidârunt) immanitate olim notiſſimus. Nunc verò Regijs ædibus celeberrimus, quas Humfredus Dux Glocestrenſis ædificauit, *Placentiámque* dixit, & Henricus VII. magnificè adauxit. Cùm anteà Reges ad Eltham ſecederent, vix trium milliarium hinc diuerticulo, quam Anthonius Beccus Dunelmenſis Epiſcopus, & Hieroſolymitanus Patriarcha extruxit, Æleonoræque Reginæ Edwardi primi vxori donauit, cùm Veſſiorum hæreditatem interuertiſſet, ad quos locus iſte priùs ſpectauit. Epiſcopus enim ille, quem vltimus Baro de *Veſſy* fiduciarium hæredem ſibi ſcripſit, vt hæreditatem Guilielmo de Veſſy filiolo Spurio traderet, vix bona fide cum pupillo egiſſe, traditur. Infra Grenwicum, Tamiſis diuulſis aggeribus, quàm plurima terræ iugera oppreſſit, quocum annos compluſculos, nonnulli immenſis ſumptibus luctati, vix molibus agendis, adiacentes agros, contra irruentes vndas tueri poſſunt. Prouenit hic copioſè Cochlearia, noſtris *Scuruygraſſe* quam medicorum nonnulli Plinij Britannicam eſſe volũt, quo nomine ego illius iam memini, ſed audi Plinium, *In Germania trans Rhenum caſtris à Germanico Cæſare promotis, maritimo tractu fons erat aquæ, dulcis ſolus, qua pota, intra biennium dentes deciderent, compagéſq; in genibus ſoluerẽtur. Stomacacem medici vocabant, & Sceletyrben ea mala. Reperta auxilio eſt herba quæ vocatur Britannica, non neruis modò, & oris malis ſalutaris, ſed contra anginas quoq; & ſerpẽtes, &c. Friſij quà caſtra erant, noſtris demonſtrauere illam. Mirórq; nominis cauſam, niſi fortè confines Oceano Britannicæ velut propinquæ dicauere.* Sed aliam & quidem probabiliorem nominis rationem adfert in ſuo Nomenclatore eruditiſſimus Hadr. Iunius, quem ſi placeat adeas, *Britannicæ* enim vocabulum me à curſu hic deflexit.

Greenewich

Eltham.

The Breach.

Scuruygraſſe

Britannica herba.

Vide in Inſulis noſtris Britan. de Armamentario Britannico.

Tamiſis

Tamiſis deindè ripis ſuis coarctatus Darentum flumen obuium habet,qui è Suthreia demiſſus leni alueo vndas ducit per Ottanford, nunc Otford Danicæ ſtragis an.1016. conſciam, Regijſque ædibus ſuperbam, quas Warhamus Archiepiſcopus Cantuarienſis tanta magnificentia, ſibi,& ſuis ſucceſſoribus conſtruxit, vt ad amoliendā poſſeſſionis inuidiam,cum Henrico Octauo commutare neceſſe habuerint. Darentus ad oſtium Darentford,vulgò Dartfort, amplum, & frequens forum ſuo nomini adſciſcit, ſub quo *Crecca* riuulus vnà commiſcētur; ad cuius vadum Crecanford, nunc Creyford, Hengiſtus Saxo octauo à Saxonum ingreſſu anno,ſigna cum Britannis contulit, cæſiſque ducibus,tanta ſtrage protriuit, vt ab illis nihil ſibi deinceps metuerit,& regnum in Cantio ſecurus conſtituerit.

Dartford.

A Darento ad Medweagi oſtium nihil ſuſpicit Tamiſis præter oppidula, quæ tacitus præterire, nullum famæ rerúmue diſpendium.Inter ea primas tamen ferunt Grauesend notum,ſi quod aliud Angliæ oppidum,vtpotè ſtatio inter Cantium, & Londinum, vbi vtramque ripam propugnaculis communiuit Henricus Octauus, & Cliffe, à cliuo ædito,cui inſidet nominatū, Synodo olim celebre, & Clines at Ho Bedæ dictum. Ho enim vocatur illa quaſi Cherſoneſſus, quæ Tamiſim, & Medweagum fluuium interſita, hîc longè ſe in Ortum immitit.

Hoe.

Medwey.

Weald.

Tunbridge.

Medwege fluuius, nunc Medway (Britannicè niſi me veritas fugit, *Vaga*, cui Med Saxones addiderunt) fontes habet in Anderida ſylua, quæ Wealde, id eſt, regio nemeroſa Saxonibus dicta, & meridianam huius agri partem latè occupat. Primùm dum tenuis eſt, Tunbridge præterfluit, vbi vetus eſt caſtellum quod Richardus Comes de *Clare* conſtruxit, qui commutationis iure pro *Brionio* in Normannia accepit: eius enim auus Godfredus naturalis Guilielmi Ducis Normanniæ ſecundi filius, Aucenſis, & Brionij comes erat.Cùm etenim diu de Brionio diſceptatū fuiſſet, *Richardus*,vt ſcribit Guilielmus Gemiticenſis, *pro repetitione eiuſdem caſtri in Anglia accepit oppidum Tunbrige. Aſſerunt enim Leucam Brionij cum funiculo circumcirca fuiſſe menſuratam & eodem fune in Angliam delato ad Tunbrige tantundem ſpatij in metiendo recepiſſe.* Veruntamen *Manerium*,vt vocant, de

de **Tunbridge** eius ſucceſſores Gloceſtriæ Comites cli-
entelari iure ab Archiepiſcopis Cantuarienſibus ea lege tenuerunt, vt Archiepiſcopis in inthroniſatione Seneſcalli, & eorũ liberi in tutela eſſent. Inde **Maidſton** petit, quam cùm Saxones Medƿeaȝeſton dixerint, VAGNIACAS eſſe illas credo, quas Antoninus memorat, & Nennius in ſuo vrbium catalogo, *Caer Megwad* corruptè, pro *Medwag* vocarit: nec ſanè diſtantiæ ratio repugnat: hinc à Nouiomago, inde à Durobroui, de qua mox agemus. Oppidum hoc eſt frequens & cultum, magnáque longitudine extentum. In medio Archiepiſcopi Cantuarienſes palatium, ab Vffordo inchoatum, & ab Iſlepo abſolutum habent; alterum item publicum totius huius agri ergaſtulũ hîc conſtituitur, immunitatéſq; plurimas Reginæ ELIZABETHAE fert acceptas, quæ Maiorem ſummũ magiſtratum inſtituit, pro *Portgreuio*, quem priùs habuit, quod innuo, quia antiquum hoc ſit Saxonicum vocabulum, & apud Germanos etiamnum rectorem denotet, vt **Markgraue**, **Reingraue**, **Landgraue**, &c. Hic ſub Vagniacis, ab oriente ſole fluuiolus Medwegæ conſociatur, qui ad **Lenham** ſurgit, quę Antonini ſine controuerſia DVROLENVM eſt, perperàm in nonnullis exemplaribus *Duolunum*. Durolenum enim *Lenum aquam* Britannis ſonat, & præter nominis reliquias, diſtantia etiam à Cantuaria, & Roffa, hoc eſſe Durolenum comprobat; vt taceam ſitum ad viam Conſularem Romanorum, quę olim à Dubri (vt author eſt Higdenus Ceſtrenſis) per medium Cantium duxit. Nec aliud appoſitum habet hic fluuius, quod memorem præter **Leedes**, quæ Creuequerorum nobilium opus, poſteà Baronis Badilſmeri inauſpicata ſedes, qui illud perfidè contra EDWARDVM ſecundum, à quo dono acceperat, communiuit, ſed poſteà meritas perfidiæ pœnas capite ſoluit. Hinc Medweagus per vberrima arua decidens **Ailesford** peruenit, Saxonicè Eaȝleſford, Henrico Huntingdonenſi *Elstre*, Nennio **Epiſford**, qui prodidit Britannicè *Sathenaeghaibail* etiam dictum à Saxonibus ibi deuictis, vti **Angleſford** alij eodẽ ſenſu vocârunt. Guortimerus enim Britannus, Guortigerni filius, Hengiſtum cum ſuis Saxonibus hîc agreſſus eſt, quos incompoſitos, cùm ſecundum impetum ſuſtinere non poſ-

Maidſtone.
Vagniaca.
Portgreuius.
Dorolenum.
Lenham.
Leeds caſtle.
1322
Ailesford.

ſent, ita fugauit omnes, vt de Saxonibus actum fuiſſet; niſi Hengiſtus declinandi periculi gnarus, in Tanetum inſulam ſe recepiſſet; donec inuictus ille Britannorum impetus deferueret, & integra ſubſidia è Germania aduenirent. Ceciderunt hoc prælio duces partium, Catigernus Britannus, & Horſa Saxo, quorum hic ad Horſted non procul hinc ſepultus loco nomen reliquit, ille magnifico elatus funere contumulatus creditur prope Aileſford, vbi vaſta illa ſaxa erecta ſunt, quæ imperitum vulgus à Catigerno Keith coty houſe hodie vocat. Eadem etiam Medweagi ripa paulò ſuperiùs vetuſta ciuitas apponitur, Antonino DVROBRVS DVROBRIVAE, & alibi rectiùs, DVROPROVAE, vel DVROBROVAE. Bedę *Durobreuis*, Saxonicè Hꞃoꞅceaꞅꞇeꞃ, & Hꞃoueceaꞅꞇeꞃ, nunc Rocheſter, & Latinè *Roffa*, à Rhoffo quodam, vt iudicat Beda, ſed priſtini illius nominis Durobrouis aliquid in ſe retinere mihi videtur. Nec eſt cur quis dubitet de nomine, cùm pręter Itinerariam rationem, & Bedæ authoritatem, *Durobreuis* in charta fundationis eccleſiæ Cathedralis expreſſè vocetur. Hoc tamen admoneo in impreſſis Bedæ libris *Daruernum* legi, vbi in M. S. *Durobreuis* concipitur. In conualle ſedet muris malè firmis ex parte cincta, *ſitu*, vt inquit Malmesbur. *nimium anguſta*, vnde olim Caſtellum potius quàm vrbs habebatur. *Caſtellum* enim *Cantuariorum* vocat Beda. Sed nunc ad occaſum, orientem, & meridiem magnis ſuburbijs tumet. Caſibus defuncta eſt non paucis. Anno Chriſti 676. ab Athelredo Mercio proſtrata, & deinde à Danis ſæpiùs direpta. Templum magnificum erexit Ethelbertus Rex Cantij, quod & dignitate Epiſcopali illuſtrauit. Iuſto primo epiſcopo deſignato: verùm cùm hoc vetuſtati cederet, Gundulphus circa annum 1080. reſtaurauit, & presbyteris expulſis monachos induxit, quibus iam eiectis, Decanus, VI. præbendarij, & Scholaſtici ſunt ſubrogati. Iuxta templum, flumini impendet caſtrum opere, & ſitu ſatis munitum, quod Odonem Epiſcopum Baiocenſem, & Cantij Comitem extruxiſſe fama refert. Certum enim eſt illum, cùm ex ancipiti rerum mutatione penderet, hoc contra Guilielmum Rufum tenuiſſe, & tandem rerum neceſſariarum inopia coactum, non tantùm caſtrum tradidiſſe, ſed etiam de gradu deiec-

Horſted.

Catigerni ſepulchrum.

Durobrouis.

Rocheſter.

tum ſolum vertiſſe. Recepto ſic caſtello, Henricus primus qui Rufo ſucceſſit, *Eccleſiæ Cantuarienſi & Archiepiſcopis eius cuſtodiam,& conſtabulationem in poſterum poſſidendam conceſſit,* (vt habet Florentius Wigornenſis) *& in eodem turrem ſibi conſtruendi licentiam.* Ex quo tempore vna, & altera obſidione fatigatum fuit,ſed tum maximè,cùm Barones armorum ſtrepitu totam Angliam concuterent, & Simon de Monteforti acerrimè,ſeu fruſtra oppugnaret, pontémque ſublicium reſcinderet. Pro quo ſaxeum arcuato opere ſpectatiſſimum è Gallorũ manubijs ſubſtruxit poſteà Rob. Knowles, qui ab infimo gradu, ad ſummum honoris faſtigium bellica virtute conſcendit. Sub hoc ponte Medweagus violentus, & torrens æſtuat, & eluctatur, ſtatímque ſedatior nauale ſe exhibet, claſſi omnium quas Sol vidit bellico apparatu inſtructiſſimæ, & in omnia momenta paratiſſimæ, quam Diua Elizabetha ad ſuorum tutelam, & hoſtium terrorem maximis impenſis ædificauit, ad eámque defendendam propugnaculum in ripa appoſuit. Vpnore.

Nunc Medweagus lætior, & latior criſpantibus vndis ſpectatu amœniſſimus fœcundos agros ſubluit, donec **Sheppey** inſulæ obiectu diuiſus (quam Ptolemæi Toliatin eſſe ſuſpicamur,vt ſuo loco dicemus)duobus in Tamiſis eſtuarium oſtijs inſertur,quorum occidentale **Weſtſwale**: orientale,quod Sheppeiam à continenti abſcidiſſe videtur, **Eaſtſwale** dicitur, Bedæ **Genlade**, ad quod **Midelton**, nunc **Milton** villa olim regia, **Sittingburne** diuerſorijs refertum, & **Feuerſham** Stephani regis monaſterio, & tumulo olim notum adſident. Iuxta quæ puteos magnæ profunditatis, hinc inde, vt etiam alibi per hunc agrum vidimus,de quibus variæ feruntur opiniones. Ego autem nihil quod opiner,habeo, niſi putei illi fuerint, è quibus cretam albam ad ſtercorandos agros effodêrunt olim Britanni, vt docet Plinius. *In centenos enim,* vt inquit ille,*pedes puteos egêrunt ore anguſtatos,ſed intus ſpatiantes,* cuiuſmodi hi ipſi ſunt, quos dicimus. Inde aperto littore, quod cochleis & oſtreis fœcundum, oſtreorúmque viuarijs frequens, **Reculuer** cernitur, Saxonicè Raculf, ſed Romanis olim & Britannis REGVLBIVM,ſic enim Notitiarum libro vocatur, qui Tribunum cohortis primæ Vetaſiorum in excubijs hîc ſub littoris

Putei in Cantio cur facti.

Rheuluer.

Regulbium.

toris Saxonici Comite (ſic enim tunc temporis Maritima Cantij ora vocabatur) egiſſe memorat: & hanc ſanè ſuam antiquitatem effoſis Imp.Rom.nummis adhuc teſtatur. Ethelbertus Rex Cantij cùm Cantuariam Monacho Auguſtino conceſſiſſet, in hac ſibi palatium extruxit, Baſſa Saxo monaſterio ornauit,è quo Brithtwaldus octauus Cantuarienſis eccleſię Archiepiſcopus euocatus erat.Hinc Raculfminſter etiam à monaſterio dictum fuit, cùm Edredus Edmundi ſenioris frater eccleſiæ Chriſti Cantuar. donaret. Hodie verò nihil aliud eſt,quàm viculus ruſticus, & ſi quid nominis habet,ex monaſterio illo habet,cuius ſacræ turres Pyramidales vſui ſunt nauigantibus,ad tænias quaſdam, & breuia in Tamiſis oſtio euitanda. Vt enim canit ille in Philippeide

Cernit oloriferum Tamiſim ſua Doridi amara
Flumina miſcentem.

Stoure fl. Nunc ad Tanet inſulam deuenimus, quam tenui intercurrente alueo, à continente diſterminat Stoure flu.Bedæ Wantſum, qui duobus in ſylueſtri regione, quam The Weald vocant, diſparatis fluuiolis coaleſcens, quàm primùm ſolidus fertur, Aſhford & Wye, emporiola nota inuiſit, inde Chilham, ſiue vt alij vocant Julham,vbi caſtri antiqui rudetum eſt, quod Fulbertus quidam Douorenſis conſtruxiſſe memoratur. Conſtans fama apud incolas eſt Iulium Cæſarem in ſecunda contra Britannos expeditione, hîc caſtrametatum fuiſſe, & inde Julham, id eſt Iulij ſtatio,vel domus dictum: & ab illis, niſi me fallo, facit ipſa veritas. Prodit enim Cæſar ipſe, cùm noctu à littore XII. millia paſſ.confeciſſet, ad flumen primùm cum Britannis conflixiſſe,ibique cùm eos in ſyluas conieciſſet, caſtra muniuiſſe,vbi crebris arboribus ſucciſis locum egregiè natura, & opera munitum habuerunt Britanni.Hic enim locus XII à littore mill. exactè abeſt, nec aliud eſt interpoſitum flumen, vt neceſſe fuerit, ad hunc caſtris primis perueniſſe: in quibus decem etiam dies ſuos continuit,dum claſſem tempeſtate afflictam reficeret, & ſubduceret, Sub hoc oppido, tumulus viridanti ceſpite veſtitus oſtenditur, quo conditum multis retrò ante ſeculis Jul-laber ferunt, quem alij

Chilham.

Gigan-

Gigantem, alij veneficam fuiſſe ſomniant. Ego verò, cùm aliquid antiquæ memoriæ eo nomine latère exiſtimarim, propemodum mihi perſuaſerim Laberium Durum Tribunum militum hîc ſitum, quem interfecerunt Britanni in itinere, ab illis quæ dixi caſtris, & inde Jul-laber tumulum dictum fuiſſe. Quinto hinc milliari Stoure diuiſo alueo, DVROVERNVM primariam huius prouinciæ vrbem rapidè alluit, noménque fecit. *Durwhern* enim fluuium rapidum Britannis denotat. Ptolemæo pro *Durouerno* DARVERNVM, Bedæ & alijs DOROBERNIA, Saxonibus Cantƿaꞃabyꞃiᵹ, id eſt vrbs populi Cantiani, Nennio, & Britannis *Caer Kent*, id eſt vrbs Cantij, nobis Canterbury, Latinis Cantuaria dicitur. Vrbs peruetuſta, Romanóq; ſæculo procul-dubiò illuſtris. *Nec adeò magna* (vt inquit Malmesburienſis) *nec exiliter parua, quæ & terræ poſitione, ſoli affinis maxima vbertate, & integro murorum ambitu, fluuijs irrigua, nemorum opportunitate inclita, prætereà maris vicinitate piſcium fœcunda.* Heptarchia Saxonica efflorescente, regni Cantij caput, & ſedes regia fuit, donec Ethelbertus Rex eam, cum iure Regali Auguſtino Anglorum Apoſtolo conceſſerit, qui Archiepiſcopali ſede hîc ſtabilita, Angliæ Metropolim cõſtituit. Iam inde incredibile eſt, quantũ floruit, cùm Archiepiſcopali dignitate, tùm meliorum literarum ſchola, quã Theodorus ſeptimus Archipræſul inſtituit, & quamuis Danico bello cõquaſſata, & fortuitis incendijs magna ex parte ſubinde abſumpta, ſemper tamen renata eſt ſplendidior. A Normannorum ingreſſu, cùm Guilielmus Rufus, vt eſt in Annalibus S. Auguſt. *dediſſet ciuitatem Cantuariæ Epiſcopis ex ſolido, quam tenuiſſent anteà ex beneficio*, religionis nomine, & præſulum benignitate, inprimis Simonis Sudbury, qui mœnia reſtaurauit, non modò reſpirauit: ſed eò ſplendoris, quaſi ſubitò accreuit, vt priuatorum ædificiorum pulchritudine, omnes Britanniæ ciuitates adæquârit, ſacrarum verò ædium magnifica ſtructura, & frequentia, celeberrimas quáſque ſuperârit. Inter has duæ maximè enituerunt, Chriſti ſcilicet, & Diui Auguſtini vtrumque Benedictinis monachis oppletum: Chriſti autem templum in medio quaſi vrbis ſinu, tanta maieſtate, vt Eraſmus inquit, ſe in cœlum erigit, vt procul etiam intuentibus religionem incutiat.

Laberius Durus Trib.

Durouernum.

Canterbury.

cutiat. Auguſtinus ille, quem dixi, hoc Romanorum fideli-
um opere, vt author eſt Beda, antiquitùs factum recuperâ-
uit, Chriſto ſacrauit, ſedem ſucceſſoribus conſtituit, in qua
ſeptuaginta duo iam perpetua ſerie ſedérunt Archiepiſco-
pi. E quibus Lanfrancus & Guilielmus Corboyl ſuperio-
rem Eccleſiæ partem, & qui ſucceſſêrunt, inferiorem, quum
illud vetuſtius opus incendio concidiſſet, ad eam qua nunc
cernitur amplitudinem maximis impenſis, quas ſuperiori-
bus ſæculis ſuperſtitio ſuggeſſit, perduxêrunt. Plurimi enim
ſummi, infimi, confertim huc cum ampliſſimis donarijs, ad
viſendum Thomæ Becketti Archiepiſcopi tumulum con-
fluxêrunt. Qui à militibus hoc in templo trucidatus, quòd
ſe regi peruicaci animo oppoſuiſſet, & à Pontifice Romano
in Martyrum album relatus, diuino honore colebatur, tan-
tíſque muneribus onerabatur, vt thecæ, in qua conditæ fu-
êrunt eius reliquiæ, viliſſima pars aurum fuerit: gemmis
raris, vt inquit Eraſmus, & prægrandibus collucebant, nite-
bant, fulgurabant omnia, templum etiam vniuerſum pluſ-
quam regijs opibus vndique luxuriauit, Chriſtíque nomi-
ne quaſi obliterato, in S. Thomæ tranſijt. Nec vlla alia re æ-
què celebratum fuit, ac huius memoria, ac ſepultura, licèt
aliorum ſepulchra non immeritò iactet, inprimis Edwardi
principis Walliæ cognomento *Nigri*, herois bellica laude
ad miraculum præſtantiſſimi, & Henrici IIII. Regis
Angliæ potentiſſimi. Verùm has nebulas Euangelij lumen
ſub Henrico VIII. diſcuſſit, monachorúmque examina
diſpulit, pro quibus in Chriſti templo Decanus, Archidia-
conus, Præbendarij x. & verbi diuini ſex præcones ſunt col-
locati, qui diuinum verbum in circumuicinis locis diſſemi-
nent. Alterum templum huius pertinaciſſimus æmulus ſub
vrbem ad Orientem ſedem habuit, S. Auguſtini nomine
notum, quod ipſe Auguſtinus, & Ethelbertus Rex, eius hor-
tatu, Petro & Paulo poſuêrunt, vt ſepultura eſſet, tùm
Regum Cantij, tùm etiam Archiepiſcoporum, (nondum
enim in vrbe ſepelire fas erat) infinitíſq; opibus cumulâ-
runt, conceſſâ Abbati officina monetaria, cum iure pecu-
niam ſignandi. Nunc verò maxima parte ſuis ruinis inuo-
luta, reliqua in ædes regias conuerſa, quantum fuerit intu-
entibus facilè oſtendit. Nihil attinet de altera eccleſia, huic
vicina,

vicina,dicere,quæ, vt habet Beda, à Romanis condita fuit, Martinóq; ſacrata, in qua ante Auguſtini aduentum, Bertha Ethelberti vxor Chriſtianis ſacris intereſſe ſolebat. De caſtro ad Auſtrale vrbis latus ſatiſcentibus nunc propugnaculis, cùm non admodum magnam præ ſe ferat antiquitatem nihil occurrit, quod memoria dignum, niſi à Normannis conſtructum fuiſſe. De ſedis Cantuarienſis dignitate,quæ olim longè ampliſſima fuit,nihil dicam,niſi vt ſuperioribus ſeculis in Romana hierarchia , Archiepiſcopi Cantuarienſes Pontificis Romani Legati,& veluti alterius, vt dixit Vrbanus II, orbis Patriarchæ erant; ſic cùm fugata eſſet Pontificum authoritas,in Synodo, an. 1534. decretum, vt illo titulo depoſito, Primates, & Metropolitani totius Angliæ dicerentur. Quam dignitatem nunc gerit Reuerendiſſimus in Chriſto pater, D. Ioannes Whitgiftus, qui & deo vitam, & Eccleſiæ operam omnem ſanctè conſecrauit.Cęterùm Polus Borealis ſupra Cantuariæ horizontem grad. LI. ſcrup. XVI.attollitur,Longitudo verò XXIIII. partib. LV. ſcrup. definitur.

A Dorobernia, Stowre ſtatim ſe in vnum colligit, ſimpléxq; fertur, donec ad Sturemouth venit,vbi duo itinera diſpenſatis aquis ſibi aperit, noménq; relinquẽs, Wantſume dicitur,Thanaton ab Occaſu,& Auſtro inſulam faciens, ab alijs enim partibus Oceano abluitur. Hanc Solinus ATHANATON,& THANATON alijs exemplaribus dixit, *Thanatos.*
Britanni *Inis Ruhin* (teſte Aſſerio) fortaſſè à Phocis, Saxo- Tenet.
nes Tanet, & Tanetland, nos Tenet. Terra tota eſt ex creta albicanti, frumentarijs campis fœlix, & vberi glebâ, octo mill. in longitudine extenditur, quatuor in latitudine patet, familiarum ſexcentarum habebatur, pro quo in Beda mendoſè legitur *milliarium ſexcentorum*. Quòd verò Solinus nullo ſerpi angue hanc inſulam ſcribat,& terram hinc aſportatam angues necare,iam falſum deprehẽditur. Proinde etymologia illa ἀπὸ τοῦ θανάτου, i. à ſerpentium morte deducta planè labaſcit. Hîc primam exſcenſionem fecerunt Saxones, hîc illis perfugium, hîc magnas eorum ſtrages ædidit Guortimerus Britannus, cùm ad *Lapidem tituli* (ſic in *Lapis tituli.*
Nennio vocatur locus, quem Stonar eo ferè ſenſu nunc vocamus, & portum fuiſſe conſtat,) præcipitatâ fugâ in

myoparones

myoparones coegerit. Quo etiam loco (inquit ille) iuſſit ſe ſepeliri ad compeſcendos, vt exiſtimauit, Saxonum furores; quemadmodum Scipio Africanus, qui ita ſibi ſepulchrum ſtatui præcepit, vt Africam proſpectaret, ratus vel hoc etiam Pœnis terrori futurum. Hic etiam ad **Wippedfleet**, à Wippedo Saxone interfecto ſic dictum, Britannos multis prælijs attritos fudit Hengiſtus. Auguſtinus multis pòſt annis in hanc terram conſcendit, cuius benedictioni regionis fœcunditatem aſcripſérunt ſacerdotes creduli, Monachúſq; Gotcelinus exclamauit. *Fælix tellus Tanet, ſuâ fœcunditate, ſed fæliciſſima tot deiferorum aduenarum, imo tot ciuium ſupernorum hoſpitio.* Poſteà Danorum direptionibus ita afflicta, qui Domneuæ monaſterium, nunc **Minſter** virginibus velatis ſacratum omni crudelitatis genere polluêrunt, vt non ante pacata Normannici imperij tempora refloruerit.

Ad Auſtrale Wantſumi oſtium, quod alueum mutaſſe credunt, è regione inſulæ appoſita fuit vrbs, quæ Ptolemęo
Rhutupiæ. RHVTVPIAE, Tacito PORTVS TRVTVLENSIS, pro *Rhutupenſis*, ſi B. Rhenanus nos non fallit, Antonino RHI-
Portus Trutulenſis. TVPIS PORTVS, Ammiano RHVTVPIAE STATIO.
Richborrow. Oroſio RHVTVBI *portus*, & *ciuitas*, Anglis, teſte Beda, **Reptaceſter**, alijs **Ruptimuth**, Alfredo Beuerlacenſi **Richberge**, hodiè **Richborow**. Vnde hoc enatum nomen in confeſſo non eſt. Veruntamen cùm à ſabulo loca huic vicina **Sandwich**, & **Sandibay** denominentur: & *Rhyd Tufith* Britannicè vadum ſabuloſum ſonet, inde ſi auderem, libenter deducerem. In deiectu collis vrbs exporrecta videbatur. Arx æditiori loco Oceano imminebat, qui ita iam arenis inuectis excluditur, vt à milliari vix eam ſalutet. Longè celeberrima fuit, Romanis rerum potientibus. Hinc è Britanniâ, in continentem frequens traiectus, ad hanc Romanæ claſſes appulêrunt, Lupicinus à Conſtantio in Britanniam ad coercendas Scotorum & Pictorum excurſiones miſſus, Herulos, Batauos, & Mœſicorum numeros hic expoſuit. Theodoſius etiam Theodoſij Auguſti pater (cuius ſtatuas, teſtante Symmacho, equeſtres ob Britanniam pacatam Senatorius ordo decreuit) cum ſuis Herculijs, Iouijs, Victoribus, Fidentibus (hæ Romanorum erant cohortes) huc

huc delatus eſt. Poſteà cùm Saxones piratæ ſublatis commercijs, maria bello intercluderent, & littora noſtra crebris latrocinijs infeſtarent, Legio Secunda Auguſta, quæ à Claudio Imperatore è Germania traducta, plurimos annos Iſcæ Silurum in Walliâ conſederat, huc tranſlata, Præpoſitúmque ſuum hîc habuit ſub Comite littoris Saxonici. Quam præpoſituram fortaſſè geſſit Clemens ille Maximus, qui in Britanniâ à militibus Imperator ſalutatus Gratianum interfecit, & poſteà Aquileiæ à Theodoſio occiſus. Hunc enim Auſonius Rhutupinum latronem in his verſiculis de Aquileia dixit. *Clemens Maximus.*

Maximus armigeri quondam ſub nomine lixæ.
Fœlix quæ tanti ſpectatrix læta triumphi,
Fudiſti Auſonio Rhutupinum Marte latronem.

Alium etiam Rhutupiarum præſidem Flauium Sanctum obliuione in Parentalibus ſuis vindicauit, idem Poeta de quo cecinit.

Militiam nullo qui turbine ſedulus egit,
Præſide lætatus quo Rhutupinus ager.

Sunt qui Rhutupini nomine Britanniam omnem intelligi volunt.

Claudium Contentum patruum, qui ingentem pecuniam fœnori inter Britannos occupatam, & vſuris multiplicatam extraneis morte præreptus liquit, hîc etiam ſitum, funebri carmine proſequitur Auſonius.

Et patruos Elegeia meos reminiſcere cantus,
Contentum, tellus quem Rhutupina tegit.

Poſt Saxonum aduentum floruêrunt etiam Rhutupiæ. Ethelberti enim Cantij regis Regiã fuiſſe memorant ſcriptores, Bedáq; ciuitatis nomine inſigniuit, Inde deficere cœpit, nec nomen vſquam legitur, niſi apud Alfredum Beuerlacenſem, qui Alcherum cum Cantuaritis Danos ſpolijs implicatos, ad hanc Richberge tunc dictam, fudiſſe prodidit. Nunc verò veſtigia eius omnia tempus eraſit, vtq; nos doceat vrbium perinde ac hominũ fata volui, hodie aruum eſt, in quo platearum tractus cùm ſeges ſuccreuerit, ſe interſecantes videas. (Vbicunque enim plateæ duxerunt, rareſcit ſeges) quas vulgò S. Auguſtines croſſe appellat. Et ſemiruta quædam arcis mœnia ſolùm ſuperſunt, quadratâ

quadratâ formâ ſabulo tenaciſſimo materiata. Ἀκρόπολιν eſſe dijudices, ſitu adeò ſublimi vliginoſam in Taneto planitiem deſpicit, quam Oceanus ſe paulatim ſubtrahendo deſtituit. Vrbis autem area nunc aratro proſciſſa nummos Romanorum aureos, & argenteos, vetuſtatis ſua indicia ſæpenumerò egerit, prolémque ſuam paulò inferiùs oſtendit, quam à ſabulo Sondpic dixêrunt Saxones, nos verò Sand-

Sandwich.

wich. Hoc è quinq; portuum, quos vocant, numero, ad ſeptentriones & occaſum mœnibus, aliàs aggere, flumine, & foſſa munitum, olim Danorũ furores, ſuperiori ætate Gallorum ignes ſenſit; nunc incolis ſatis frequens licèt portus ex aggeſtis arenis, & magna naue oneraria Pauli IIII. P P. in ipſo aluco depreſſa, non ſit nauigijs magnis ferendis iuſta altitudine.

Cantium Prom.

The Fore-land.

Rhutupina oſtrea.

Sub Rhutupijs Ptolemæus CANTIVM promontorium, quaſi extremum huius anguli verticem ſtatuit, quod corruptè nonnullis exemplaribus NVCANTIVM, & ACANTIVM, Diodoro CARION, nobis hodiè the Foreland dicitur. Verùm omnia hæc circumquáq; littora à Rhutupijs *Rhutupina littora* Poëtis dicuntur. Hinc Iuuenalis cùm Curtium Montanum delicatulum ventriconem ſatyricè inſectaretur, de oſtreis ex hoc littore Romam delatis

--- nulli maior fuit vſus edendi
Tempeſtate meâ, Circæis nata forent, an
Lucrinum ad ſaxum, Rhutupinóue ædita fundo
Oſtrea, callebat primo deprendere morſu.

Et Lucanus.

Aut vaga cùm Thetis, Rhutupináq; littora feruent.

Fretum Britannicum.

Hæc ora maritima ab Europæ continente, freto diſiungitur, vbi maria terram perfodiſſe credunt nonnulli, Solinus *fretum Gallicum* appellat, Tacitus, & Ammianus *fretum Oceani, & Oceanum fretalem.* Gratius Poeta *Freta Morinûm dubio refluentia ponto.* Nos The ſtraite of Callcis. Galli *Pas de Callais*, Belgæ Dehofden, à duobus promontorijs, vt annotauit doctiſſimus Abrah. Ortelius. Horrendis, vt verè inquit Marcellinus, hoc fretum attollitur æſtibus, ruſúſque in ſpeciem complanatur camporum; bis inter duos lunæ

exortus affluens bíſq; remeans. Attollente enim ſe Luna, ad Meridianum,& ſub Horizonte in oppoſito iam demerſa, ſupra modum hic intumeſcit Oceanus, & immenſa aquarum moles tanto cum murmure in littora irruit,vt non ſine cauſa ille dixerit, *Rhutupináque littora feruent.*

Morini. Ex aduerſo in continente conſedêrunt MORINI, ſic antiquâ Celtarum linguâ dicti, quaſi maritimi, ſiue maris accolæ. Eorum regio nunc *Conte de Guines,* & *Conte de Bolonois* dicitur,duóſq; olim nominatiſſimos habuit locos, GESSORIACVM,& ITIVM,vnde Cæſar cõmodiſſimum è Gallia in Britanniam eſſe traiectum prodidit,plurimíque fuiſſe credunt,quod nunc *Caliais* vocant,ſed magnus ille & eruditus Hoſpitalius Galliç Cancellarius,rei antiquariæ peritiſſimus aſſerit Caletum minimè vetuſtum eſſe, tantúmq; viculũ fuiſſe,cuiuſmodi Galli *Burgado* vocant,priuſquam Philippus Comes Bononienſis,mœnibus incinxerit, non multis antè annis,quàm Angli expugnauerint. Nec vſpiam legas aliquos inde in Britanniam ſoluiſſe ante illa tempora. *Itius portus.* Itium igitur alibi quçrendum exiſtimo,ad *Vitſan* ſcilicet inferiùs prope *Blaneſt,*quod nos Whitſan vocamus, verbo ab Itio non abludente. Huc enim omnes ex hac inſula tranſmiſiſſe,& inde in eadem ſoluiſſe, ex hiſtorijs noſtris obſeruamus, vſque adeò vt Lodouicus Sanctus cùm Thomam Cantuarienſem religioſa peregrinatione inuiſeret, hoc ſolum à Diuo illo nupero demiſiſſimè contendit, vt inter *Vitſan,*& Douer nemo naufragio periret : quaſi hinc inde eo tempore commodiſſimus fuerit traiectus,nec alibi ſanè hoc fretum magis coarctatur. *Breuiſſimus inter Galliam, & Britanniam traiectus.* Quamuis exiſtimandum ſit nauigantes in tranſmittendo non nauigationis compendium, ſed portuum opportunitatem vtroque in littore ſpectaſſe. Sic quamuis fretum anguſtiſſimum ſit inter *Blacneſs* Galliæ, & The Neſſe Angliæ : nunc tamen traijciunt inter Dubrin,& Caletum,ſuperioribus ſeculis priuſquam obſtrueretur Portus *Vitſan,*inter illam, & Dubrin, anteà verò inter Rhutupias, & Geſſoriacum, vnde Claudius Imp. & alij quos dixi duces in Britanniam tranſmiſêrunt. GESSORIACVM hoc Plinius *Portum Morinorum Britannicũ* vocare videtur fortaſſe ob traiectum inde in Britanniam, Ptolemæus,apud quem in locum Itij prorepſit, *Geſſoriacũ nauale,* qua *Geſſoriacum.*

etiam

etiam ſignificatione, Britanni *Bowlin llong* vocitant. Nam Geſſoriacum fuiſſe maritimum illud oppidum, quod Ammianus BONONIAM, Galli *Bolongue*, Belgæ **Beunen**, nos **Bolen** vocamus, aſſeueranter contra Boethium Scoticum & Turnebum affirmarim; cùm ex B.Rhenani authoritate, qui tabulam militarem antiquam vidit, in qua ſcriptum *Geſſoriacum, quod nunc Bononia,* tùm itineraria ratione, quæ exactè reſpondet diſtantiæ, quam inter *Ambianos*, & *Geſſoriacum* interpoſuit Antoninus. Sed quod inſtar omnium eſt, pyraticam Carauſij factionem, quam * Geſſoriacenſibus muris incluſam, & captam retulit Panegyricus Conſtantio A. dictus: alter ad Conſtantinum Maximum eius filium, ad * Bononiam fuiſſe deuictam commemorat, vt Bononia, & Geſſoriacum ſit neceſſariò vnum idémque oppidum, vetuſtiúſque nomen ſub eo tempore exoleuiſſe videatur. Nec enim iudicandum eſt, tantos authores ad tantos principes, in huius loci notatione (recenti tùm memoria) aberrauiſſe. Sed quid mihi cum Gallia? Certè horum memoriam libentiùs vſurpaui, quod maiorum noſtrorum virtus ſæpiſſimè hac in ora emicuit, qui Caletum, & Geſſoriacum Gallis extorſêrunt, quorum hoc ſupplicanti Gallo, poſt octennium pacta pecunia reddidêrunt, illud verò, annos CCXII. Gallo fremente, tenuêrunt.

Bononia Galliæ.

Pag 272. editione Baſilienſ.

Pag. 251.

Nunc Britanniam plenis velis, & ſecundo æſtu repetamus. A Cantio promontorio in Auſtrum per aliquot milliaria crebro colle exurgens procurrit littus. Sed cùm ad **Sandon**, id eſt, tumulum arenarium, & **Deale** caſtra vicina peruenerit, quæ Henricus VIII. patrum memoria extruxit, ſubſidet, planúmque & apertum mari obiacet. Ad **Deale** illud, *Dole* Nennius vocat (& verè opinor, iacentem enim & apertum ad mare, vel flumen planitiem ſic hodie appellant Britanni noſtri) Cæſarem appuliſſe conſtans eſt fama, Nenniúſque ſuffragatur qui barbarè ſcripſit. *Cæſar ad Dole bellum pugnauit*, Tabula item penſilis in caſtro Douerenſi, hoc idem comprobauit, fidémque etiam facit Cæſar ipſe, qui aperto, & plano littore ſe terram conſcendiſſe, difficilíque pugna à Britannis exceptum memorat. Ille enim, (à curſu paulatim digredi liceat) omnibus, vt è Seneca habet Pomponius Sabinus, terra maríque captis, Oceanum

Sandon.
Deale.

Vbi Cæſar appulit.

Cæſaris in Britanniam ingreſſus.

Oceanum reſpexit, quaſi orbis Romanus non ſufficeret, alium cogitauit, claſſéque mille nauium (ſic ex Cota ſcribit Athenæus) vel vindictæ de Britannis, qui Gallis opem tulerunt, ſumendæ, vt Strabo; vel Britannicarum Margaritarum ſpe, vt Suetonius; vel gloriæ cupiditate vt alij tradunt, inflammatus, anno ante Chriſtum natum LIIII. & rurſus ſequenti, Britanniam ingreſſus eſt. Cùm anteà, non vt fabulatur Rog. Bachonus, ſpeculis in ora Gallica diſpoſitis, & arte Catoptrica quæ latentes ſpecies multiplicat; ſed per ſpeculatores, vt ipſe, & Suetonius conteſtantur, portus & nauigationem exploraſſet. Quid hic geſſerit ipſe ſatis fusè literis mandauit. Sat mihi ſit de illo è ſcriptoribus paucula, quæ minùs ſunt protrita, paucis adnotare. Cùm hanc inſulam adiret, licet tot rebus geſtis clariſſimus eſſet, ea fuit temperantia, & à noſtri ſeculi pompa adeò alienus, vt tres ſolummodo domeſticos in famulatu haberet. Quod Cotas qui tunc ſecundum in caſtris locum obtinebat, in Commentario ſuo Græco de Romanorum Republ. (authore Athenæo) prodidit. *Cùm Britanniam peragraret*, inquit Seneca, *nec Oceano fœlicitatem ſuam continere poſſet, audiuit, deceſſiſſe filiam, publica ſecum fata ducentem: ſed tam citò dolorem vicit, quàm omnia ſolebat.* Hoc ipſo etiam in loco cùm ſecundò Britanniam aggrederetur, vt ex amiſſis Suetonij monumentis habet Eutropius: *Scæua miles Cæſaris cum quatuor commilitonibus nauicula ante tranſuectus eſt ad ſcopulum inſulæ propinquum, atque interea receſſu Oceani deſtitutus eſt. Complures Britanni in paucos Romanos impetum faciunt: cæteri tamen qui perrari comites ipſius fuerant, nauigio redeunt: Scæua imperterritus manet, vndique telis obrutus: ac primò pilo reſtitit, poſtremo gladio rem gerit ſolus in plures. Cúmque feſſus, vulneratúſque eſſet, & galeam ac ſcutum ictibus perdidiſſet, cum duabus loricis natauit ad caſtra Cæſaris, & popoſcit ab imperatore veniam pro temeritate, quem Cæſar Centurionatus honore ſubuexit.* Hic ille Scæua eſt cuius virtus in bello ciuili, Dyrrachij clariſſimè emicuit, quemque natione Britannum fuiſſe Poëta noſter Ioſephus in Antiocheide prodit, in his de Britannia verſibus

In libro de arte & natura.

Hinc & Scæua ſatus, pars non obſcura tumultus

Ciuilis, Magnum ſolus qui mole ſolutâ
Obſedit, meliorque ſtetit pro Cæſare murus.

Alia Cæſaris in noſtra regione geſta ex ipſo petas. Nec enim ego grandæuum illum Britannum conueni, quem M. Aper (apud Quintilianum) in hac inſula vidit, qui ſe fatebatur pugnæ interfuiſſe quâ Cæſarem arma inferentem arcêre littoribus aggreſſi ſunt. Nec ego hiſtoriam iam conſcribere in animo habeo. E Britannia victor reuerſus, thoracem ex Britannicis margaritis factum, vti apud Plinium legimus, Veneri genetrici in eius templo dicauit. Captiuóſque, vt author eſt Honoratus, nonnullos Britannicos ad officia Theatralia, Aulæáque etiam, in quibus ſuas victorias Britannicas depinxerat, donauit. Quæ cùm Britanni, qui in ipſis picti erant tollere ſolebant, cecinit Virgilius.

Purpureáque intexti tollant aulæa Britanni.

Verùm iam ſatis exorbitauimus: ad propoſitum reuertamur.

Naualia Cæſaris caſtra. Huic littori ſatis longo tractu cumuli, velut aggeres ſubſunt, quos ventus conuerriſſe nonnulli ſuſpicantur: ego verò munitionem, ſeu potiùs naualia caſtra eſſe exiſtimo, quę Cæſar decem dierum labore, ne nocturnis temporibus intermiſſis confecit, vt in ea afflictas naues ſubduceret, contráque tempeſtates, & Britannos, qui eas fruſtrà ſunt adorti, tutaretur. *Darellus.* Audio enim ab accolis hunc aggerem Romeſworke vocari, quaſi Romanorum opus. Eóque magis credo Cæſarem hîc appuliſſe, quòd prodat ſeptimo hinc milliari (ſic enim legit antiquus liber à Fl. Conſtantino viro conſulari emendatus) mare ita montibus anguſtis contineri, vti telum ex locis ſuperioribus in littus adigi poſſit. *Sampetra.* Certè ſtatim à Deale cautium eminentia (moles magnificas vocat Cicero) Crythmo quam *Sampetram* vocant fœcunda, per ſeptem plus minus milliaria ad Douer procurrit, vbi dehiſcit, & ſe tranſeuntibus aperit; eáque loci eſt natura vt perinde, ac Cæſar ſcribat, inter duos colles mare admiſerit, & continuerit. Hoc cautium diuortio *Dubris. Douer.* DVBRIS interiacet, cuius Antoninus meminit, Saxones Doꝼꝛa dixérunt, nos Douer. Inditum nomen ſcribit

bit ex Eadmero Darellus, quia clauſus, & impeditus erat. *Cùm enim*, inquit, *antiquis temporibus valdè eo loco portuoſum mare ſe diffunderet, neceſſitate vrgente, ſic effectum eſt, vt anchoribus quibuſdam limitibus conſtringerent*. D. Lambardus tamen nominis rationem à *Duſyrrha*, quod Britannicè locum accliuem ſignificat, probabiliùs deduxit. Oppidum quod inter cautes conſidet (vbi portus ipſe olim fuit, quum mare ſe inſinuaret, vti ex anchoris, & nauium tabulis erutis colligitur) portus opportunitate, quæ iam ferè nulla eſt, & in Galliam traiectu magis celebratur, quàm ſua vel elegantia, vel frequentia. Celeberrimus enim eſt traiectus, cautúmque olim lege erat vt nemo qui religionis gratia peregrè proficiſceretur, alibi trajceret. Quà Oceanum iam glarea interiecta excluſum ſpectat, mœnibus præcinctum fuit, quorum pars aliqua ſupereſt. Templum habuit Martino ſacrum, à Victredo Cantij rege fundatum, militum etiam Templariorum ædes, quæ iam diſparuerunt, ſedémque præbet Archiepiſcopi Cantuarienſis ſuffraganeo, qui cùm grauioribus Archiepiſcopus negotijs diſtrictus ſit, quæ ordinis ſunt, non quæ iuriſdictionis epiſcopalis gerit. E colle, ſeu potiùs rupe, quæ à dextra, omni ferè ex parte confragoſa in admirandam altitudinem exurgit, caſtellum ampliſſimum inſtar vrbeculæ, opere munitiſſimum, & turribus frequentiſſimum ſubiecto freto quodammodo minatur: *Clauem, & repagulum Angliæ* vocat Matth. Pariſienſis. Vulgus hominum à Iulio Cæſare conſtructum ſomniat. A Romanis primò conditum ex lateribus illis Britannicis in ſacello, quibus vſi ſunt in ſuis ſubſtructionibus, arbitror, Præcipitante in occaſum Romano imperio, Numerum Tungricanorum, qui inter auxilia Palatina numerabantur, hic in præſidio collocârunt, è quorum apparatu ſagittæ illæ magnæ videntur, è baſiliſcis ſolitæ emitti, quas pro miraculis iam oſtendunt caſtellani. A Saxonum ingreſſu, vſque ad confectum eorum imperium, nuſquam, ne verbulum de hoc caſtro, ſiue oppido legerim, niſi in ſchidis quibuſdam, ex tabula penſili hic aſſeruata, deſcriptis: quæ memorant Cæſarem, cum ad Deale appuliſſet, & ad Baramdowne (hæc equitabilis eſt planities adiacens, & explicandis copijs opportuna) Britannos profli-

Suffraganeus Archiepiſcopi Cantuar.

 gaſſet,

gaſſet, Douerenſe caſtrum inchoaſſe, Aruiragum poſteà contra Romanos muniuiſſe, portúmque obturaſſe. Arthurum deinde,& eius milites, neſcio quos rebelles hîc deuiciſſe. Cæterũ paulò ante Normannorũ aduentum, vnicum Angliæ munimentum habitum fuit, cóque nomine, Guilielmus Normanus Haraldum iureiurando adegit, vt hoc caſtrum cum puteo ſibi in manus traderet, cùm regnum affectaret: compoſitíſque Londini rebus nihil prius habuit, quàm hoc communire, nobilibúſque latifundia in Cantio aſſignare, ea lege, vt præſtò, cum certa militum manu ad hoc propugnandum forent, quod nunc tamen annua pecunia redimitur. Fertur etiam Philippum Auguſtum Galliæ regem dixiſſe, cùm Ludouicus filius res nouas in Anglia moliretur, vrbéſque quaſdam caperet: Ne in Anglia filius habet, vbi vel pedem ponat, ſi Douerenſe caſtrum in poteſtatem non redegerit, vtique quod totius Angliæ munitiſſimum & Gallo opportuniſſimum.

In altera rupe, quę eſt è regione, & æquato ferè iugo, ædificij cuiuſdam perantiqui ſuperſunt reliquiæ. Quidam, neſcio qua perſuaſus ratione, *Cæſaris Aram* dixit; ſed Tho. Twinus Cantuarienſis, ſenex eruditus, qui adoleſcens illud magna ex parte integrum vidit, Pharum fuiſſe mihi affirmauit quæ nocturno nauium curſui ignes oſtenderet. Cuiuſmodi altera ex aduerſo ad Bononiam extitit à Romanis poſita, & longo pòſt tempore à Carolo magno reſtaurata, (vt teſtatur Rhegino, apud quem corruptè *Phanum* pro *Pharum* legitur) quæ nunc Gallis *Tour d'order*, Anglis The old man of Bullen vocatur. Sub hac rupe patrum memoria Henricus Octauus rex potentiſſimus, maximo labore, & infinitis impenſis, defixis in ipſo mari trabibus ingentibus, ſtilis colligatis, arborum, ſaxorúmq; cumulo iniecto molem, ſeu pilam, nos The Peere vocamus, eduxit, qua tutiùs naues ſubſiſterent. Sed optimi regis ſtudium inhorreſcentis Oceani furor citò deuicit, operíſque compages crebris fluctibus verberata ſe laxauit. Ad quam inſtaurandam Diua noſtra Elizabetha, magnam pecuniæ vim erogauit, & Parlamentaria authoritas ſingulis Anglorum nauibus, quæ merces exportant, & important, vectigal in ſeptennium impoſuit.

Pharus Douorenſis.

Douer Peere

Hinc

Hinc cautes ex creta, veluti ſerie cohærentes, per v. milliaria perpetuum habẽt deorſum vſq; ad Folkſtone, quod olim floruiſſe Romanorum numiſmata quotidiè inuenta perſuadent, quo autem nomine incertum. Ex illis turribus fuiſſe probabile eſt, quas Romani ad Saxones arcendos, (Theodoſio Iuniore regnante) *per interualla* (vt inquit Gildas) *ad meridianam Britanniæ plagam in littore collocarunt*. Saxonibus religionis nomine celebre fuit, à monaſterio quod Eanſwida Eadbaldi regis Cantij filia virginibus conſecrauit: nunc verò viculus eſt, eiúſque partem maximam abraſit Oceanus. Folkſtone.

Conuerſa inde ad Occaſum littorum fronte, ad quartum milliare Hith ſedet è quinque portubus vnus, vndè & illud nomen aſſumpſit, quod Saxonibus portum ſonat; licèt nuuc vix illud nomen tueatur, ob arenas accumulatas, quibus mare longiùs excluditur. Nec tamen ita diu eſt, ex quo primùm emicuit ex occaſu ſcilicet *Weſthythi*, Oppidulum illud eſt ad Occaſum, vicinum, portúſque fuit, donec hinc ſe mare proauorum memoria ſubmoueret. Originem autem & hoc *Weſthithum* Limo viculo adiacenti debuit, qui olim celeberrimus erat portus, donec arenæ quas mare euomit, obſtruxiſſent. Antoninus, & Notitiarum liber PORTVM LEMANIS vocârunt, Ptolemæus λιμὴν, quod cùm apud Græcos ſignificatiuum ſit, Librarij vt viderentur defectum ſupplere καινὸς λιμὴν ſcripſêrunt, Latiníque interpretes *Nouum portum* ineptè conuertêrunt: cum loci nomen *Limen*, vel *Leman* fuerit, vti hodiè Lime. Statione hic ſub Comite littoris Saxonici Præpoſitus numeri Turnacenſium habuit. Viáque hinc Militaris ſaxis conſtrata, ad Cantuariam pertingit, quam Romanorum fuiſſe opus facilè dijudices, vti etiam caſtrum, quod in deiectu collis, decem quaſi iugera incluſit, mœniumque reliquiæ ſuperſunt Britannicis lateribus, ſilicibus, calcéq; cum arena & grumis intrita ſic compactæ, vt nec dum vetuſtati ceſſerint. Nunc verò licèt portus non ſit, dignitatis tamen priſtinæ vmbram non tenuem retinet. *Guardianus* enim portuum hîc ſolemne inijt iuſiurandum, vbi primùm magiſtratum init, & hîc de cauſis inter portuum incolas ſtatis diebus cognoſcit. Nonnulli exiſtimârunt, magnum flumen hoc in loco ſe exonerâſſe, quòd

Hith, *ſiue* Hide.

Portus Lemanis. Lime.

vnus, & alter ſcriptor de *Lemano* fluuio, & *Lemanis oſtio* meminerint, ad quod Danica claſſis anno ſalutis 892. appulſa fuerit. Sed falſos eos in loci deſcriptione opinor, tùm quòd nullus hic fluuius niſi tenuis admodum, qui ſtatim deſpectus emoritur: tùm quòd Huntingdonenſis Archidiaconus preſſæ fidei author, illam claſſem ad Lemanem portum appulſam ſcribat, nec verbum de flumine habeat. Niſi quis ſentiat (quocum ego ſentire non auſim) **Rother** flu. qui ſub **Rhye** Oceano commiſcêtur, hàc defluxiſſe, curſúmque paulatim immutâſſe, cùm campeſtris illa planities **Rumney Marſh** terræ accreſceret. Hæc enim campeſtris regiuncula, quæ à Lemani x. mill. in longitudine, VII. latitud. occupat, luxurianti viriditate ſaginandis pecoribus aptiſſima, maris beneficio terræ paulatim accreuit. Vndè maris donum appellare non immeritò paſſim, perindè ac Ægyptum fluminis Nili donum vocârit Herodotus. Mare namque vt paria faceret, quod alibi hac ora hauſerit, hic reddidit, vel recedendo, vel limum ſubindè apponendo; adeò vt **Rumney** oppidum è quinque portuum numero, quod auorum memoria mari incubuit, duobus ferè milliaribus à mari nunc disiungatur. Quanta ſit ſoli vbertas, quàm numeroſa armenta paſcat, quę huc ſaginanda ex vltimis Angliæ partibus mittantur: quanta arte aggeribus contrà exaſperati Oceani inſultus communitur, non facilè credat, qui non propiùs conſpexerit. Sub hac, terra in Ortum euecta longiùs procurrit, (**Neſſe**, quaſi naſum vocamus,) cui inſidet **Lid**, ſatis frequens oppidulum. Indè ſe reducens rectà in occaſum fertur, vſq; ad Rotheri oſtium, quo alicubi à Southſexia Cantium diſterminatur. Huius decurſum à Southſexiæ parte ſuperiùs paucis perſequuti ſumus. A Cantij parte priuſquàm **Oxney** inſulam ſpargat, **Newenden** habet, quod fuiſſe portum illum diu quæſitum, quem Notitiarum liber ANDERIDAM, Britanni *Caer Andred*, Saxones Anꝺꞃeꝺceaꞅꞇeꞃ nuncupârunt, ferè perſuadeor: primùm quòd incolæ vetuſtiſſimum fuiſſe oppidum, & portum aſſeuerent: deindè quòd ad **Andredſwalde** ſyluam, cui nomen creauit, ſitum habeat: poſtremò quòd **Brittenden**. i. Britannorum vallem, Saxones dixiſſe videantur, (vti etiam Segontium de quo anteà) vnde **Selbrittenden**

Rumney Marſh.

Anderida. Andredceſter.

tenden toti Centuriæ adiacenti nomen. Romani, vt hanc oram contra Saxones piratas tuerentur, numerum Abulcorum, cum eorum præfecto, hic ſtatuerunt. Poſteà tamen Saxonum furore penitùs deletum concidit, Hengiſtus enim, cùm Britannos è Cantio omninò exturbare in animo haberet, maximíque ſuá intereſſe exiſtimaret, ſi maioribus copijs turmas adaugeret; Ællam è Germania, cum magna Saxonum manu euocâuit. Qui dum magno impetu Anderidam hanc oppugnaret, Britanni è ſylua proxima inſidiantes, ita eum exagitârunt, vt cùm tandem poſt multas vltrò, citróque illatas clades, partitis copijs, & Britannos in ſyluis fudiſſet, eodémque tempore in oppidum irrupiſſet. ita ad vindictam barbari animus exarſit, vt occiſis incolis funditùs euerterit. *Locus verò deſolatus multis pòſt ſæculis tranſeuntibus,* (vt inquit Huntingdonenſis) *oſtendebatur*, donec ſub Edwardo primo, fratres Carmelitæ, è Carmelo Paleſtinæ recèns profecti, qui ſolitaria quærebant loca, hic monaſteriolum poſuerint, oppidulúmque ſtatim enatum, quod ratione veteris oppidi diruti, **Newenden**, i. nouum in valle oppidum, dici cœpit. Iuxta hanc **Newenden** in ſylueſtri regione, ſunt **Cranbroke**, **Tenterden**, **Benenden**, & alia vicina oppida, in quibus lanificij, ſiue rei pannariæ laus inprimis floruit iam inde ab Edwardi I I I. temporibus, qui propoſitis præmijs, & plurimis conceſſis immunitatibus Belgas in Angliam, anno regni ſui decimo, euocauit, qui noſtros artem illam panni lanei contexendi edocerent, quæ hodie inter Reip. noſtræ columina meritò numeratur. *Res pannaria primùm in Anglia.*

Nunc vt Cantij Comites ſuo ordine percenſeam, (omiſſis Saxonibus Godwino, & alijs, qui non hæreditarij, ſed officiarij Comites erant.) Odo vterinus Guilielmi primi frater, primus habetur è Normannico ſanguine, Cantij Comes, ſimúlque Baiocenſis Epiſcopus, vir ingenio prauo, turbidóque, & rebus nouandis ſemper intento, vnde poſt grauiſſimam, quam concitârat, ſeditionem ſuis ſedibus, & fortunis in Anglia à nepote Guilielmo Rufo eiectus. Deinde cùm Stephanus Angliæ vſufructuarius bellicoſos homines beneficijs ſibi aſtringeret, Guilielmum Iprenſem Flandrum eo honore exornauit; vti etiam eadem *Comites Cantij.*

de cauſſa Philippo Flandriæ Comiti, Cantij etiam titulum adiunxit Henricus Regis Henrici II. filius, cùm res nouas in patrem moliretur, ſed hic tantum titulo, & promiſſo tenùs Cantij Comes erat. Vt enim habet Geruaſius Cantuarienſis. *Comes Flandriæ Philippus ſuum pro poſſe ſpopondit auxilium iuueni regi, faciens homagium cum iuramento. Cui pro ſeruitio ſuo promiſit Rex cum toto Cantio,* 1000. *librarum redditum, Caſtellum quoque de Roffa, cum Caſtello de Douoria.* Non longo pòſt tempore Hubertus de Burgo, optimè de Repub. meritus, ſuo quaſi merito eundem honorem ab Henrico III. accêpit, vir patriæ verè amans, & qui omnia officia, quæ à ciue optimo patria exigere poſſit, inter medias aduerſantis fortunæ procellas cumulatè præſtitit. Eo ſine prole defuncto, iacuit hic titulus vſque ad Edwardi II. tempora. Ille enim fratri ſuo iuniori, Edmundo de Woodſtocke contulit, qui nepotis ſui Edwardi III. tutor, falſæ, & iniquæ inuidiæ tempeſtatem ſubijt, ſecuri percuſſus, quòd in fratrem depoſitum, fraternum animum nunquam obſcurè tulerit, & illum è cuſtodia liberare voluerit. Filij tamen duo, Edmundus & Ioannes ſucceſſerunt, quibus ſine ſobole mortuis, hunc honorem eorum ſoror ſuperſtes in equeſtrem Hollandorum familiam tranſtulit: Thomas enim Hollandus eius maritus vxorio iure factus eſt Cantij Comes, quem ordine ſequuti ſunt Thomas eius filius, qui etiam Surriæ Dux, & bini huius filij, Henricus & Edmundus, de quibus iam ante diximus. Verùm cùm hæc familia ſua exacta periodo intercidiſſet, Rex Edwardus IIII. primùm Guilielmum Neuill Dominum de Fauconbridge, eóque extincto, Edmundum Grey Dominum de Ruthyn Cantiani Comitis honore adauxit, quintúſque iam ab eo floret, omnibus veræ nobilitatis ornamentis longè ornatiſſimus.

Habet hæc prouincia paræcias 398.

REgiones, quæ hinc Oceanum Britannicum, illinc Sabrinianum fretum, & Tamiſim fluuium interiacent, obambulauimus omnes. Nunc reliquas inſtituto ordine perluſtremus, & tranſmiſſo flumine, ad Tamiſis fontes, Sabrinæq; æſtuarium reuecti, DOBVNOS videamus, qui olim, vbi nunc Glocceſterſhire, & Orfordſhire, habitârunt. Horum nomen factum à Duffen, Britannica dictione credimus, quòd maxima ex parte loca iacentia & depreſſa ſub collibus inſidebant, vnde in vniuerſos nomen tranſijt, & ab eiuſmodi ſanè ſitu Bathieia in Troade, Catabathmos in Africa, Deepedale in Britannia nomina accepêrunt. Hoc vt credam, faciliùs à me impetraui, cùm videam Dionem hos populos eadem planè ſignificatione BODVNNOS dixiſſe, ſi literæ non tranſponantur. Bodo enim vel Bodun profundum antiqua Gallorum lingua (quam eandem cum Britannica fuiſſe demonſtrauimus,) ſignificare author eſt Plinius, vnde Bodincomagus vrbs, vbi maxima Padi altitudo, Bodiontij populi, qui vallem profundam, nunc Val de Fontenay ad Lemanum lacum incoluérunt, vt Bodotriam profundiſſimum in Britannia æſtuarium tacitus prætermittam.

Duffen Britannicè profundum ſiue depreſſum.

Bodo quid Britannis & Gallis.

Cæterùm cùm Saxones rerum in Britannia potirentur, Dobunorum nomine extincto, & hi & circumuicini nouo Germanico nomine Wiccij vocabantur, vnde tamen niſi cum bona lectoris venia, coniectare vix auſim.

Wiccij.

auſim. Si verò Wic *Saxonibus fluminis ſinum ſonet, &* Viguones *Germaniæ populi ſic dicantur, quòd maris & fluuiorum ſinus accolerent, (hoc enim aſſeuerat B. Rhenanus,) minimè abſurdum erit, ſi inde Wiccios noſtros deducerem, qui Sabrinæ oſtium, quod admodum ſinuoſum circumcoluêre. De his Dobunis nihil è priſca memoria legendo erui, niſi quòd prodidit Dio A. Plautium præſidem in Britanniam à Claudio miſſum, horum partem in fidem accepiſſe, qui Cattuellanis parebant, (finitimam enim illi regionem tenuêrunt) præſidiúmque circiter annum à Chriſto nato quintum & quadrageſimum impoſuiſſe.*

Gloceſterſhire.

GLoceſterſhire, Saxonicè Gleauceſteꞃſchyꞃe, quæ primaria Dobunorum ſedes erat, ab Occaſu Walliam, a Septentrione agrum Vigornienſem, ab Ortu Oxonienſem, à Meridie Wiltonienſem ſpectat, Regio amœna & fertilis, ab ortu ęſtiuo in occaſum brumalem porrecta. Orientalior pars collibus exſurgens Cotteſwold vocatur. Media in fertiliſſimam ſubſidet planitiem, Sabrinaque nobiliſſimo flumine, qui glebis quaſi vim vitalem infundit, irrigatur. Occidentalior pars, trans Sabrinam tota ſyluis obumbratur. Sed quid ego hæc? hunc mihi laborem ſubleuaſſet Guil. Malmesburienſis qui pleno ore hanc regionem laudat, & deſcribit. Eius igitur verba ex libro de Pontificibus accipe. *A primaria ciuitate regio* Vallis Gloceſtriæ *dicitur, terra omnis frugum opima, fructuum ferax, hîc ſola naturæ gratiâ, illic culturæ ſolertiâ, vt quemuis tædioſum per ſocordiam prouocet ad laboris illecebram, vbi centuplicato fœnore reſponſiua ſit copia, Cernas tramites publicos*

veſtitos

veſtitos pomiferis arboribus, non inſitiuæ manus induſtria, ſed ipſius humi naturâ. Ipſa ſe terra ſponte ſubrigit in fructus, eóſq; ſapore, & ſpecie plurimùm cæteris præſtantes, quorum plures ante annum marceſcere neſciunt, vt dominis vſque ad nouos ſucceſſores præſtent officium. Regio piuſque alia Angliæ prouincia vinearum frequentia denſior, prouentu vberior, ſapore iucundior. Vina ipſa bibentium ora non triſti torquent acredine, quippe quæ parum debeant Gallicis dulcedine. Villæ innumerabiles, eccleſiæ præſtantes, vici frequentes. Quibus omnibus accedit ad gloriam fl. Sabrina, quo nullus in hac terra alueo latior, gurgite rapacior, amne piſcoſior. In eo quotidianus aquarum furor, quem vel voraginem, vel vertiginem vndarum dicam neſcio, fundo ab imo verrens arenas, & congiobans in cumulum, cum impetu venit, nec vltra quàm ad pontem pertendit. Nonnunquam etiam ripas tranſcendit, & magna parte circuitâ, terræ victor regreditur. Infelix nauis ſi quam à latere attigerit. Nautæ gnari cùm vident illam Higram, *(ſic Anglicè vocant) venire, nauem obuertunt, & per medium ſecantes, violentiam eius eludunt.*

Vites, & vinum.

The Higre.

Quod verò de centuplicato terræ fœnore dicit, à veritate multùm abeſt: nec tamen ego cum querulis illis, & deſidioſis agricolis quos perſtringit Columella, ſolum nimia prioris æui vbertate defatigatum, & effœtum exiſtimarem. Hinc tamen vt alia taceam, non eſt cur miremur, tot loca in hac regione à vinetis Uineyards vocari, cùm vinũ protulerit, & certè ex incolarum potiùs ſocordia, quàm cœli intemperie videatur, quòd hodiè nullum ferat. Cur verò in hoc Comitatu, (vt in Statutis noſtris legitur) priuata conſuetudine, quæ in legem inualuit, damnatorum patrimonia regi ſolummodo in annum & diem cedant, cóque tempore exacto, contrà quàm in reliqua fit Anglia, proximis hæredibus, viderint Politici, nec enim noſtri inſtituti eſt inquirere. Nunc tres, quas dixi, partes, ſuo ordine perluſtremus.

Occidentalior pars trans Sabrinam (quam Silures olim tenuerunt) ad Vagam fl. Walliæ & Angliæ limitem, tota profundis ſyluis occupatur. Deane forreſt hodiè nos vocamus, Latinorum alij *Syluam Danicam* à Danis, alij cum Giraldo, *Danubiæ Syluam*. Ego verò, ſi à Dean oppidulo adiunɥto hoc nomẽ factum non fuerit, truncato vocabulo, Dean ab *Arden* dictam ſuſpicarer. Qua dictione & Galli, & Britanni pro ſylua olim vſi videantur, cùm duæ longè maximæ ſyluæ,

Forreſt of Deane.

Ardena.

ſyluæ, altera in Gallia Belgica, altera apud nos in agro Warwicenſi, vno codémq; nomine **Arden** appellẽtur. Saltus enim hic erat longè denſiſſimus, & ſuperioribus ſæculis itinerum anfractibus, & vmbrarum horrore ita opacus, & formidoloſus: vt incolas ferociores, & ad latrocinandum audaciores reddiderit. Regnante enim Henrico VI. ita Sabrinam latrocinijs oppreſſerunt, vt ad eos coercendos leges Parlamẽtaria authoritate latę fuerint. Verùm ex quo, opulentæ ferri venæ hic fuerint repertæ, ſyluæ illæ condenſæ paulatìm rareſcere incœpêrunt. ABONE ſiue AVONE ab Antonino memoratum in hoc fuit ſaltu, quod priſco illo nomine non omninò viduatum, **Auenton** hodie dicitur, viculus ſanè exiguus, ſed qui exactè ad IX. vt ille notat, à VENTA SYLVRVM, ſiue *Caer Went*, milliare, Sabrinæ aſſidet. Cúmq; *Auon* flumen Britannis denotet, non abſonum erit, ſi à flumine ſic dictum putemus, eadem enim planè ſignificatione, vt alia omittam, nos **Waterton**, **Bourne** & **Fluerton**, Latini *Aquinum* & *Fluentiam* habuerunt. Eóque magis hoc nomen à flumine inditum iudico, quòd ad hunc locum flumen traijcere ſolebant, vnde oppidum è regione oppoſitum eidem Antonino TRAIECTVS dicitur, ſed corrupto proculdubio numero. Milliaria enim IX. inter Traiectum & Abone interponit, cùm flumen vix III. mill. paſſ. pateat. Intercidiſſe verò vel potiùs in viculum abijſſe, tùm videatur, vel cùm inferiùs traijcere inciperent, vel cùm Athelſtanus Britannos Wallenſes hinc exturbaret. Ille enim primus vltra Vagam (teſte Malmesburienſe) eos ſubmouit. Cúmque antè eius tempora Sabrina Anglos, & Wallos ſiue Cambros diſterminaret, ille Vagam limitem conſtituit, vnde Nechamus noſter.

Ferrum.

Abone.

Auenton.

Traiectus.

Inde vagos Vaga Cambrenſes, hinc reſpicit Anglos.

Breulais.

Haud procul à Vaga inter nemoroſa auia **Breulais** caſtrũ pluſquam ſemirutum cernitur Guilielmi Herefordiæ Comitis, quarti Milonis filij fato inſigne. Ibi enim auida eius conſilia, efferam crudelitatem, & alieno imminentem auaritiam (his nominibus malè apud ſcriptores audit) vltio diuina aſſequuta eſt. Nam vt Giraldus ſcripſit, à Gualtero de Cliffordia in hoc caſtro hoſpitio ſuſceptus, ædibus deflagran-

lagrantibus, lapide à turre ſumma in caput impacto, animam exhalauit.

Nec aliud eſt in hoc ſaltuoſo loco quod adnotem, niſi Herbertum qui ſororem Gulielmi illius Comitis duxerat, vxorio iure Dominum de Deane dictum fuiſſe, à quo originem repetit inclita illa Fitzherbertorum (vt ipſi contendunt) familia, vnde oriundus eſt Antonius Fitzherbert, quem iuriſconſultorum fuiſſe conſultiſſimum, & ſupremum Angliæ tribunal, è quo aliquandiu ius dixit, & elaboratiſſimi de iure noſtro municipali libri æditi conteſtantur.

Ad Sabrinam flumen, HAFFREN Britanni vocant, cùm longum iter anguſtiori alueo confecerit, vbi primùm hunc agrum ingreditur, Auonam flumen, aliúmq; riuulum ab Oriente excipit, quibus interſidet Tewkesbury, Saxonicè Theocyrbury, à Theoco qui heremiticam ibi vitam duxit, denominatum, Amplum & elegans oppidum, tribus pontibus ad tria flumina peruium, laneis pannis conficiendis, & ſinapi quod acrimonia plenum altiſſimè penetrat, celebre: ſed celeberrimum quondam monaſterio antiquo ab Odone & Dodone Saxonibus fundato, & poſteà à Roberto filio Hamonis inſtaurato, in quo Gloceſtriæ Comitum ſepultura, qui caſtrum ſuum de Holmes dictum in proximo habuerunt, quod nunc ferè euanuit. Nec minus famæ accedit ex prælio Lancaſtrenſi familiæ funeſto, in quo anno 1471. Lancaſtrenſis nominis plurimi cæſi, plures capti & obtruncati, eorum res ita acciſa, ſpéſq; attenuata, ſublato Edwardo Henrici VI. filiolo vnico, cui indigniſſimè cerebrum diſperſum, vt iam inde contra Edwardum IIII. ſigna non extulerint.

Tewkesbury.

Sinapis.

Inde Deorhirſt, de quo Beda, Sabrinæ impendet humiliori ſitu, vnde magna damna perfert cùm fl. ita inſurgat, vt ſe non capiat. Monaſteriolum olim habuit, quod à Danis dirutum, tandem reuixit ſub Edwardo Confeſſore, qui, vt in eius teſtamento legimus, *Locum religioſum ad Deorhirſt, & eius regimen S. Dioniſio propè Lutetiam aſſignauit.* Paulò tamen poſt, vt inquit Malmesb. *antiquitatis inane ſimulachrum erat.* Huic mediamnis in Sabrina obiacet, Oleneag, & Alney, Saxonicè, nunc the Eight, i. Inſula. Hinc celebris, quòd cùm aſſiduis prælijs & Angli, & Dani comminuti fuiſſent:

Deorhirſt.

Monomachia. miſſo in compendium bello, vtriuſque gentis fata Edmundo Anglorum, & Canuto Danorum regibus commiſſa fuerint, qui ſingulari certamine de ſumma Imperij in hac inſula depugnârunt. Sed poſt ancipitem æquo Marte pugnam pax conuenit, & regnum inter eos diſpertitum: verùm Edmundo ſtatim neque ſine ſuſpicione veneni ſublato, vniuerſam Angliam occupauit Danus.

Sinuoſo volumine à Deoꝛhurſt defluit Sabrina, & ſtatim ſe diffindens, vt amnicam inſulam efficiat, primariam Comitatus præterfluit vrbem, quam Antoninus CLEVVM, & *Gleuum.* GLEVVM dixit, Britanni *Caer Gloui*, Saxones Gleauce-Glocester. ſtceſt, nos Gloceſter, vulgus Latinorum *Glouerniam*, alij *Claudioceſtriam*, à Claudio Imperatore, vt fabulantur, qui ſic denominaret, quum Geniſſam filiam nuptijs hic Aruirago Britanno locaſſet. De quo Iuuenalis,

Regem aliquem capies, vel de temone Britanno
Excidet Aruiragus.

Quaſi alias filias quàm Claudiam, Antoniam, & Octauiam ex tribus vxoribus tuliſſet, & Aruiragus ea ætate innotuiſſet, cuius nomen Domitiani tempore vix primò exauditum. Sed valeant qui contabulatis mendacijs antiquitatem ſuperſtruunt. In Nennij potiùs ſententiam irem, qui à Glouuo Vortigerni regis atauo denominatam ſcribit, niſi longo antè tempore *Cleuum* ab Antonino dictum fuiſſet, (quod & diſtantia à *Corinio*, & nomen comprobent.) Sed proculdubiò vti Gleauceceſter Saxonum, à *Cleuo* promanauit, ita *Cleuum* analogicè à Britannorum *Caer Glow*, quod à dictione *Glowe* profluxiſſe ſuſpicor, quę Britannis pulchrum & ſplendidum ſonat, vti *Caer Glow* ſit idem, quod vrbs pulchra, Quâ etiam ſignificatione Græci ſuam *Callipolim, Callidromon, Calliſtratian*, & Angli Bꝛightſtow, atque in hoc ipſo agro Fairefoꝛd, i. vadum pulchrum, &c. habuerunt. Extructa fuit vt credimus, à Romanis, & Silurum quaſi ceruicibus impoſita. Sabrinæ exporrecta imminet, quà flumine non alluitur, murus firmiſſimus opponitur, Templorum numero, & ædium deſcriptione ſatis eſt elegans. In Auſtrali parte caſtrum è ſaxo quadrato conſurgit, de quo litem Henrico ſecundo Rogerum fratrem Milonis Conſtabularij Glocestriæ

intentaſſe

intentaſſe Robertus de Monte ſcripſit. Ceaulin Rex Occidentalium Saxonum primus Britannis circa annum reparatæ ſalutis D L X X. extorſit. In Merciorum poteſtatem poſteà ceſſit, ſub quibus magno cum honore floruit, monaſteriúmque ampliſſimum Ethelredi Mercij permiſſu Oſricus Rex Northumbrorum virginibus poſuit, quibus Kineburga, Eadburga & Eua Merciorum reginę ſucceſſiuè pręfuerunt. Edelfleda etiam illa clariſſima Merciorum Domina templo, in quo ipſa ſita eſt, hanc vrbem adornauit: Sed hoc Danicis bellis ſubuerſo, Aldredus Eboracẽſis Epiſcopus aliud, quod nunc principem locum obtinet & V I. habet Præbendarios, conſtruxit. Guilielmo primo regnante, & anteà ferro conflando ciues prȩcipuè operam dediſſe videantur, nec enim, vt eſt in libro Angliæ Cenſuali, aliud ferè tributum, quàm quaſdam ferri *Icras*, baculóſq; ferreos in vſum claſſis Regiæ, & pauculos mellis ſextarios reges imperârunt. A Normannorum ingreſſu calamitates nonnullas pertulit, ab Edwardo Henrici I I I. filio, dum bello Baronico Anglia fumaret, direpta, & deinde fortuitò igne quater, penè abſumpta: ſed longa pace fouente, iam rediuiua floret, Epiſcopalique ſede patrum memoria adauxit Henricus V I I I. qua olim dignitate præclaram fuiſſe aſſerit Monumethenſis, & aſſerenti fidem non derogo, cum *Cluuienſis* Epiſcopus inter Britannorum præſules connumeretur, quod nomen à Cleuo, vel *Glowy* deductum coniecturæ meæ, hanc Cleuum eſſe Antonini, quodammodo firmamentum adiungit.

Sabrina cùm iam Gloceſtriam reliquerit, & ſe collegerit, alterno maris receſſu, receſſúque plenior, more ſæuientis pelagi exurgit, Oceanúmq; crebro ſinuoſus flexu petit. Nihil verò in itinere viſit quod memoria dignũ, prȩter Barkley, Saxonicè Beoꝛkenlau caſtro, Maiore (qui ſummus eſt magiſtratus) & Dominis ſuis Baronibus de Barkley ſuperbum. Qua arte Godwinus Cantij Comes vir ad faciendam iniuriam inſtructiſſimus in huius loci poſſeſſionem ſe miſerit, ſi intelligere velis, paucula hæc ex Gualtero Mapæo qui ante annos 400. floruit, legas, nec lectu ſanè indignum eſt. *Berkleia prope Sabrinam eſt villa 500. librarum. Monialium erat ibi monaſterium, quibus Abbatiſſa præfuit nobilis & formoſa. Godwinus Comes in dolo ſubtili ſatis, non ipſam, ſed ſua cu-* Barkley. Godwini

piens

piens in tranſitu ei reliquit nepotem ſuum iuuenem elegantiſſimæ formæ tanquam infirmum, donec reuerteretur, inſtruxitque ipſum iacentem ne conualeſceret, donec viſitantes ipſum, & ipſam & quaſcunque poſſet moniales feciſſet de honeſtis onuſtas; & vt plenam valeret ab ijs aſſequi iuuenis viſitationis gratiam, annulos, & zonulas ei dedit ipſis in fraude largienda. Is igitur voluptatis iter vltroneum libenter ingreſſus, quòd facilis deſcenſus Auerni, facilè docetur, & in id quod ſibi ſapit, ſapienter deſipit. Penes ipſum reſident omnia fatuis optanda virginibus, pulcritudo deliciarum, diuitiæ, affabilitas, & ſolicitus eſt ſingulum locum habere. Diabolus Palladium igitur expulit, Venerem intulit, fecitque Saluatoris & ſanctorum Eccleſiam execrabile Pantheon, & delubrum lupanar, & ſic agnas conuertit in lupas. Tumentibus igitur multarum vteris, iam relanguens & victus voluptatis euictor euolat, Domino ſuo Victrices aliquas mercede dignas iniquitatis illicò refert. Ille Regem impigrè adit, Abbatiſſam, & ſuas prægnantes, & omnibus proſtitutas edocet, exploratoribus miſſis omnia probat. Berkleia ipſis petit eiectis, & à Domino ſuo accepit.

Subdola Epiſcopi verſutia.

Quomodo Rex Edwardus ſecundus vxoris artibus regno exutus, in huius loci caſtro Adami Epiſcopi Herefordenſis ſcelerata verſutia ſit ſublatus, qui hæc verbula ſine interpūctionibus ad eius cuſtodes ſcripſit. *Edwardum occidere nolite timere bonum eſt.*

Edw. ſecundi cædes.

Vt pro ſenſus varietate & illi cædem patrarent, & ipſe ſe commodè excuſaret, malim ab Hiſtoricis petatis, quàm à me expectetis.

Traiectus.

TRAIECTVS cuius meminit Antoninus, è regione Abonis, vbi Sabrinæ æſtuarium traijcere ſolebant, vt nos hodie, ad Auſt viculum, paulò erat inferiùs. Hic Auſtcliue olim vocabatur, & memoria ſane dignum eſt quod hoc loco factum fuiſſe ſcribit Mapæus ille quem dixi.

Auſtcliue.

Edwardus Senior, inquit, *ad* Auſtcliue, *Leolinus Walliæ regulus ad* Betheſley *egerunt, & cùm ad colloquia Leolinus minimè deſcenderet, nec Sabrinam traijceret. Edwardus ad Leolinum tranſijt. Videns autem ipſum, & agnoſcens Leolinus proiecto pallio ſolenni, nam ſe foro parauerat, vſq; ad pectus ingreſſus eſt aquam, & cymbam amplectens ait. Sapientiſſime Rex tua humilitas meam vicit ſuperbiam, & ſapientia triumphauit ineptiam, collum aſcende, quod contra te fatuus erexi, & ſic intrabis terram, quam tibi hodiè tuam fecit benignitas, acceptúmq; humeris ſuper pallium ſuum ſedere fecit, & iunctis manibus ſibi fecit* * *hominium.*

Superbia humilitate deuicta.

* homage.

Thornbury.

In eodem etiam littore Thornbury iacet,

iacet, vbi fundamenta magnifici ædificij educta viſuntur, quod extructurus erat Edwardus Dux Buckinghamiæ vltimus, anno, vt teſtatur inſcriptio, vndecimo ſupra milleſſimum quingentiſſimum. Septem hinc milliaribus præfluenti Sabrinæ Auona infuſus Gloceſtrenſes & Somerſettenſes diuidit, nec procul ab eius ripa **Pucklechurch** cernitur, olim villa Regia **Puccelkercke** dicta, in qua Edmundus Angliæ Rex, dum litibus dirimendis inter dapiferum ſuum, & Leone hominem profligatiſſimum, ſe interponeret, transfoſſus occubuit. Huic vicinum **Dirham** eſt vicu- 846
lus, Saxonicè Deorham, vbi cruento admodum prælio *Marianus.*
Ceaulin Saxo tres Britannorum regulos, Commeail, Condidan, & Fariemeoil, cum ſuis occiſione occidit, & agri illius poſſeſſione Britannos omninò exuit. Ampliſſima valla caſtrorum munimenta, & hinc inde tanti belli monumenta expreſſiſſima etiamnum eo loci ſuperſunt.

Hactenus quæ trans Sabrinam, & ad Sabrinam ſita ſunt curſim perſtrinximus, nunc ad orientalem partem progrediamur quam collibus attolli diximus, **Cotſwold** ſcilicet Cotteſwold.
quæ à collibus & ouilibus ſic dicta. Montes enim & colles **Woulds** olim dixerunt Angli, vnde Gloſſarium antiquum Alpes Italiæ **The Woulds of Italie** interpretatur. In his candidiſſimi ouium greges maximo numero paſcuntur, ceruice prolixa, & quadrato corpore propter ſitum gracilem, & collinum, vt vulgò creditur, quarum lanæ molliſſimæ in maximo apud omnes gentes honore habentur. Sub horum latere antiquioris notæ quaſi in vna vicinia tria loca cernuntur: **Hailes** monaſterium nuper florentiſſimum à Richardo Cornubiæ Comite & Romanorum Rege exædificatum, & alumno ſuo Alexandro de **Hales** in ſpinoſa il- Hales,
la Scholaſticorum Theologia coryphæo laudatum: **Sudley** ſiue *Sudlegh* caſtrum elegantiſſimum à Butleris conſtructum, ſeu potiùs reſtauratum, qui accepta in matrimonium vnica filia Ioannis Baronis de **Sudley** (qui Æthel- Sudley.
redi Regis, è Goda filia ſanguine natus) ampliſſimam hoc agro hæreditatem adijt, & **Winchelſcombe** oppidum ſatis Winchel-
frequens, vbi Kenulphus Mercius monaſterium erexit, & combe.
quo conſecrauit die, Edbricthum Cantij regem, quem captiuum tenuerat, gratis ad ſuos demiſit. Vix credas in quanta

celebritate hoc monaſterium impridem fuerit ob reliquias regis Kenelmi pueri ſeptennis, quem ſoror, vt hæreditatem interuerteret, clanculù è medio ſuſtulit, & ſacrifici in Martyrum catalogum retulérunt. Territorium huic adiacens quondam per ſe Comitatus, ſiue Vicecomitatus cenſebatur; legimus enim in antiquo M.S. eccleſiæ Vigornienſis. *Edric cognomento Streona id eſt, adquiſitor, qui ſub rege primitùs Athelredo, & poſteà aliquandiu ſub Cnut, ſiue Canuto omni Anglorum regno præerat, & quaſi ſubregulus dominabatur, Vicecomitatū de* Winchelcombe, *quæ per ſe tunc erat, vicecomitatui* Gloceſter *adiunxit.*

Corinus fl. nunc Churne, inferiùs inter hos colles ſe in auſtrum magna molarum opportunitate effundit, allabiturque, cui nomen creauit, antiquam illam vrbem, Ptolemæo CORINIVM, Antonino DVROCORNOVIVM, id eſt Cornouium aqua, exactè ad xv. à Gloceſtria, vt ille annotat, lapidem. Britanni *Caer Cori*, & *Caer Ceri*, Angloſaxones Cyꞃenceaꞅꞇeꞃ dixerunt, nos hodiè Cireceſter, & Ciriter. Mœnium ruinæ peramplum fuiſſe declarant, quæ duo vtique milliaria in ambitu collegerunt. Inclaruiſſe comprobant Romanorum nummi, pauimenta teſſellata, & marmora inſcripta, ſubinde effoſſa, quæ cùm in ignaros inciderint, non minimo antiquitatis damno comminuta periêrunt. Britannici annales hanc vrbem à Gurmundo, neſcio quo tyranno Affricano, ſtrategemate per paſſeres incenſam deflagraſſe produnt, vnde *Paſſerum vrbem* Giraldus vocat. Quis fuit hic Gurmundus planè ignoro. Incolæ ſub vrbem molē oſtenduñt, quam Gurmundum ieciſſe ferunt, *Griſmundi* tamen *turrem* vocitant. Marianus antiquæ fidei hiſtoricus Ceaulin hanc Britannis abſtuliſſe memorat, quo tempore eorum exercitus ad Deoꝛham fudiſſet, & Gleuum in poteſtatem redegiſſet. Longo pòſt tempore Occidentalibus Saxonibus paruit. Legimus enim Pendam Mercium à Cineglifo Saxonum Occidentalium Rege profligatum cùm hanc ingentibus copijs circumſideret. In Merciorum tamen poteſtatem cum vniuerſo agro tandē deuenit, & ad Saxonicam vſq; monarchiam permanſit. Sub qua luctuoſam, affligentibus Danis, fortunam ſubijt, à Gurmone fortaſſe illo Dano, qui & Guthrum, & Gurmundus ab hiſtoricis

Corinium.
Circeſter.

toricis vocatur. Nunc autem vix quarta pars intra mœnia habitatur, reliqua ſunt agri compaſcui, & ruinæ cœnobij à Saxonibus, vt ferunt, extructi, in quo multos ex familia Baronum de *S. Amando* ſepultos accepimus. Lanificio maximum quæſtum faciunt incolæ, & Richardi primi ſingularem in ſe benignitatem prædicant, qui illos ſeptem adiacentibus Centurijs præfecit, vt cauſas cognoſcerent, & mulctas, aliáque ex cauſis illis cognoſcendis emolumenta ſibi ipſi haberent. Corinio relicto, Corinus flu. Iſidi ad ſextum milliare ſe conſociat. I s i s enim vulgo Ouſe, vt Gloceſtrenſis origine eſſet, ex huius agri auſtrali limite, iuxta Corlcton viculum venis perennibus manat. Hic ille Iſis, qui poſteà recepto Tamo, *Tamiſis*, compoſito vocabulo dicitur, fluminum Britannicorum regnator, de quo non immeritò dicere liceat, & ſerere Britanniam, & rigare, quod de Euphrate in Oriente dixerunt veteres. *Iſis ſl qui poſteà Tamiſis.*

Quod ad Comites attinet, fæciales noſtri Guil. *Fitzeuſtace*, tanquam primum Comitem nobis obtruſerunt, quis hic fuit nondum comperi, nec vnquàm natum fuiſſe credo. Quod verò comperi, lectori non ſubducam. Sub Normannorum ingreſſum, Bithricum Saxonem Gloceſtriæ Dominum fuiſſe in hiſtoria Tewkesburienſi legi, quem Matildis Guilielmi Normanni vxor, ſpretæ iniuriâ formæ exulcerata (eius enim nuptias priùs aſpernatus erat) infeſtiſſimè exagitauit, & cùm in vincula tandem conieciſſet, eius poſſeſſiones & titulos à victore rege Robertus filius Haimonis Corbulenſis, vulgo *Fitzhamon* dictus accepit, cuius vnicam filiam Sibyllam Robertus Henrici primi filius nothus in vxorem duxit, primúſque Gloceſtriæ Comes factus vulgo *Gloceſtriæ Conſul* appellatur, qui hunc honorem Guilielmo filio reliquit, cuius tres filiæ in totidem familias hanc dignitatem intulerunt; maxima natu Iſabella Ioannem filium Henrici ſecundi hoc titulo ornauit, ſed is poſteà cùm regni compos eſſet, Almaricum Ebroicenſem Gloceſtriæ Comitem dixit, vtpote filium Mabiliæ, quæ filia erat Guilielmi illius, minor natu. Sed Almarico ſine prole defuncto, ad Amiciam filiam natu minimam deuenit hæreditas, quæ Comiti Clarenſi elocata Gilbertum Clare, ſiue Clarenſem Gloceſtriæ Comitem pe- *Gloceſtriæ Comites.*

perit, cuius filius Richardus, nepos Gilbertus ſecundus, & abnepos Gilbertus tertius ordine ſucceſſerunt. Attamen dum hic Gilbertus tertius adoleſceret, Radulphus de *Monte Hemerij*, qui clandeſtinis nuptijs Gilberti ſecundi viduam, regis* filiam in vxorem duxerat, aliquandiu Gloceſtriæ Comes dictus erat. Poſteà hic honor (vt aliqui ſcribunt) ad Petrum Gaueſton Vaſconem iure vxoris (quę filiæ Gilberti ſecundi) deuenit: ſed cùm ille nullos ex ea liberos ſuſcepiſſet, ad Hugonem de Spencer ex Aleonora altera Gilberti filia natum, & inde ad Hugonem de Awdley, qui Gaueſtonis viduam duxerat, deuolutus eſt. Eo defuncto in Ducatum hunc titulum erexit Richardus ſecundus, tréſq; Duces habuit, Thomam ſcilicet de **Woodſtocke**, Humfredum Henrici quarti filium de Reipub. literaria meritiſſimum, & Richardum qui poſteà regnũ occupauit, Richardi I I I. nomine notus, quibus omnibus ſe Seianum equum præbuit. Poſt Thomam de **Woodſtocke** capite truncatum Thomas de Spencer (quod tacendum non eſt) Comitis Gloceſtriæ titulum à Richardo ſecundo obtinuit, & ſtatim amiſit ab Henrico IIII. exturbatus, ſiue vt vulgò loquuntur, degradatus. Hęc de Comitibus ex hiſtoria Tewksburienſi paucis perſtrinximus.

Ioanna d'Acres dicta, quia Aconi in terra Sancta nata.

Paræciæ 280. *in hoc Comitatu* comprehenduntur.

Oxfordſhire.

OXonienſis ager, Saxonicè Oxenꝼoꞃꝺ-ꞅcyꞃe, vulgò Oxford-ſhire, quem etiam ad Dobunos ſpectaſſe diximus, Gloceſtrenſi ad occaſum coniungitur, ab Auſtro quà in maximam latitudinem excurrit, Iſide flumine à Barkſhire excluditur, ad Ortum Buckhinghamienſi agro definitur, ad Septentriones, quà in conum quaſi deſinit, hinc Northantonienſi, illinc Warwicenſi includitur. Regio fertilis eſt & opima, plana aruis & pratis ſunt exculta: colles crebris ſyluis obſeſſi, nec frugibus tantùm, ſed omni genere animantium, quæ venatu & aucupio ad cibum capi ſolent, vbique referta, fluuijs etiam piſcoſis paſſim irrigua. ISIS enim, qui poſteà TAMISIS, longo decurſu Auſtrale latus ſubluit, & Cherwell, piſcoſus fluuiolus cùm Northantonienſes ab Oxonientibus aliquandiu ſeiunxerit, placidè mediam regionem intermeat, & quaſi in duas diſpertit partes, donec ab Iſide excipiatur.

In parte vlteriori, Iſis cùm Wiltonienſes perſtrinxerit, Oxonienſes adit, ſtatímque Rodcottano ponte coercitus
Bablac præterfluit, vbi Robertus Verus ille potentiſſimus Bablac.
Oxoniæ Comes, Dubliniæ Marchio, & Dux Hiberniæ, qui vt in ſumma fuit potentia apud regem Richardum ſecundum, ita ſumma inuidia apud proceres; nullam potentiam,
vt inquit ille, potentem eſſe nos docuit. Ibi enim leui præ- 1387.
lio à proceribus deuictus, & flumen tranare coactus ſuę fortunæ cataſtrophen exhibuit: ſolum enim ſtatim vertit, & extorris obijt. De quo pręlio quidā non ita pridem cecinit

Hîc Verus notiſſimus apro
Dum dare terga negat virtus, & tendere contrà
Non ſinet inuicta rectrix prudentia mentis,
Vndique dum reſonat repetitis ictibus vmbo,
Tinnitúq; ſtrepit circum ſua tempora caſſis,
Se dedit in fluuium, fluuius lætatus & illo
Hoſpite, ſuſcepit ſaluum, ſaluúmq; remiſit.

 Iacentibus

Iacentibus agris indè ſæpiùs innatans Iſis Windruſho fluuiolo primùm augetur, qui è Botteſwoldia profluens ad ripas **Burford** videt, Saxonicè Beoppopo, vbi Cuthredus Occidentalium Saxonum rex, tùnc Merciorum beneficiarius, cùm acerbiſſimas Athelbaldi Mercij exactiones diutiùs ferre non poſſet, qui ſuorum ſuccum & ſanguinem exhaurire cœpit, ſigna contra eum extulit, & fugauit: vexillo eius capto, in quo, quod in Haraldorum gratiam adnoto, aureum Draconem depictum fuiſſe memorat Houedenus. Windruſho recepto ad **Einſham** defertur Iſis, Saxonicè Eignepham, villam olim Regiam inter amœniſſima prata conſitam, quam Cuthwlfus Saxo deuictis Britannis primus abſtulit, Æthelbaldus Mercius poſteà monaſterio ornauit, quod nunc in priuatas ædes conuerſum, Comitem Derbienſem Dominum agnoſcit. Sub hoc in Iſidem **Euenlode** fluuiolus emittitur è Botteſwoldia etiam prolapſus, qui in ipſo agri limite, non longè à ripa antiquum monumentum relinquit, vaſtos ſcilicet lapides in orbem diſpoſitos, quos **Rollerich ſtones** vulgus appellitat, hominéſq; olim fuiſſe qui in ſaxa ſtupenda metamorphoſi riguêrunt, ſomniat. Victoriæ autẽ alicuius monimentũ ego crediderim, & fortè à Rollone Dano, qui poſteà rerum in Normannia potitus. Quo enim tempore ille cũ ſuis Danis, & Normannis, Angliam bellorum æſtu exagitaret, Danos cum Anglis præliũ ad **Hokenorton** (viculus eſt vicinus,) conſeruiſſe legimus, & poſteà iterùm dimicâſſe ad **Scearſtane** in Huiccia, quẽ etiam iudicârim lapidem eſſe illum terminalem in proximo, qui quatuor Comitatus diſtinguit, Hoc enim Saxonica illa dictio **Scearſtane** planiſſimè innuit. Nihil aliud memorandum præterfluit **Euenlode**, ſed curſu ſatis longo confecto amniculum admittit, ad quem ſedet **Woodſtocke** Saxonicè pudepſtoc. i. locus ſylueſtris, vbi Etheldredus Rex olim ordinum conuentum habuit, & leges tulit. Ædes hîc ſunt regiæ magnificentiæ plenæ, ab Henrico primo conſtructæ, qui etiam viuarium ampliſſimum ſaxeo muro incinctum adiunxit, quod primum fuiſſe in Anglia viuarium ſcribit Ioannes Roſſus. Verùm iam indè in eum numerum excreuêrunt, vt plura fuerint in Anglia, quàm in reliquo orbe Chriſtiano habeantur. Referunt hiſtorici noſtri

Burford.

Einſham.

Rollerich ſtones.

Woodſtocke

Viuarium in Anglia primum.

Henricum

Henricum II. cùm Roſamundam Cliffordiam deperiret, quæ forma adeò eximia & liberali erat, vt eius pulchritudo omnes ex principis animo deleret mulieres, & iam *Roſa mundi* vulgò diceretur: ad eam ab importuna Iunone ſua occultandam, Labyrinthum in his ædibus multis ambagibus, occurſu, recurſúque inexplicabili inædificâſſe, qui tamen hodiè nuſquam apparet. Oppidum ipſum cùm nihil habeat quod oſtentet, Homerum noſtrum Anglicum Galfredum Chaucerum alumnum ſuum fuiſſe gloriatur. De quo & noſtris poetis Anglicis illud verè aſſeram, quod de Homero, & Græcis eruditus ille Italus dixit: *Galfredus Chaucer.*

Hic ille eſt cuius de gurgite ſacro,
Combibit arcanos vatum omnis turba furores.

Ille enim extra omnem ingenij aleam poſitus, & Poetaſtras noſtros longo pòſt ſe interuallo relinquens:

iam monte potitus,
Ridet anhelantem dura ad faſtigia turbam.

Iſis cùm Euenlodum iam admiſerit, diuiſo alueo, in plurimas, & amœniſſimas inſulas diſtrahitur, ad quas Godſtow .i. Dei locus, virginum cœnobiolum erat, quod Ida vidua opulenta extruxit, & Ioannes Rex inſtaurauit, annuóque cenſu dotauit, vt virgines illæ ſacræ ſuis ſuffragijs, (ſuperſtitio enim iam omnium animos occuparat) Henrici II. & Roſamundæ animabus ſubuenirent. Illa enim ibi cum hoc Epitaphio Rythmico ſepulta: Godſtow.

Hac iacet in tumba Roſa mundi, non Roſamunda,
Non redolet, ſed olet, quæ redolere ſolet.

Nec dum in vnum ſe collegit Iſis, cùm Cherwellum qui agrum hunc quaſi intermeat, è Northantonenſi prouincia obuium habeat, Hic Banbury quondam Baranbirig primùm perfundit, ad quod Kinricus Viſiſaxo Britannos pro aris & focis fortitèr dimicantes memorabili prælio olim fudit: & ſuperiori ſæculo Richardus Neuill Comes Warwicenſis, cùm à Lancaſtrenſium partibus ſtaret, Eboracenſes ita profligauit, vt ſtatim etiam ipſum Edwardum IIII. conſilij inopem cœperit, & abduxerit. Nunc autem conficiendo caſeo notiſſimum, nam caſtrum illud intercidit, quòd A- Banbury.

lexander Lincolnienſis Epiſcopus (ad Lincolnienſem enim cathedram ſpectat oppidum) conſtruxit, qui cùm latè potiùs, quàm lætè habitare voluit, plurima ſibi mala ex inſanis ſubſtructionibus accerſiuit. Iam indè longo decurſu nihil hac parte præter cultiſſimos agros, & lætiſſima prata cernit Cherwellus, vbi verò cum Iſide confluit, & amœniſſimæ, quas dixi, inſulæ aquarum diuortijs ſparguntur, in campeſtri planitie eminet celeberrima Academia OXONIA, Saxonicè Oxenꝼoꞃꝺ, vulgò Oxford, Athenæ noſtrę nobiliſſimæ, Angliæ μουσεῖον, & ἔρεισμα, imò Sol, oculus, & anima, literarum & ſapientiæ clariſſima officina, vnde religio, humanitas, & doctrina in omnes regni partes vberrimè diſtribuuntur. Vrbs egregia, & nitida ſiue priuatorum ædificiorum elegãtiam, ſiue publicorum dignitatem, ſiue ſitus ſalubritatem, & amœnitatem ſpectes. Planitiem enim ita obuallant nemoroſi colles, vt hinc peſtilenti Auſtro, illinc tempeſtuoſo Zephiro excluſo, tantùm ſerenantem Eurum, & Aquilonem corruptionis vindicē admittant, vnde ab hoc ſitu *Belloſitum* quondam dictam fuiſſe produnt ſcriptores. Nonnulli, qui tamen mea opinione, fallacem opinionis ſuccum imbiberunt, hanc *Caer Vortigern*, & *Caer Vember* Britannicè appellatam, & neſcio quos Vortigernos, & Mempricios extruxiſſe opinantur. Quodcunq; verò Britannicis temporibus fuerit, Saxones Oxenꝼoꞃꝺ dixêrunt, & ea planè ſignificatione, qua Græci ſuos *Boſphoros*, & Germani ſuam Ochenfurt ad Oderam habent, à boum ſcilicet vado, quo etiam ſenſu Britannis noſtris hodiè *Rhidychen* nominatur. Lelandus tamen probabili coniectura ab Ouſe fluuio, qui Latinè Iſis, nomen deducit, & Ouſford vocatum fuiſſe arbitratur, cùm Inſulæ amnicæ quas Iſis hîc diſpergit, Ouſney dicantur. Prudens antiquitas (vt in annalibus noſtris legitur) hanc vrbem etiam Britannico ſæculo Muſis conſecrauit, quas Gręcoladâ, huc tanquam in fœlicius plantariũ tranſtulêrunt. Verùm cùm inſequens ætas Saxonica vrbium euerſionibus continenter decurreret, communem temporum inclinatione ſortem ſubijt, & longo ſanè tempore ſolummodò Frideſwidæ reliquijs celebrata fuit, quæ in Diuas relata, & templo honorata, eò quòd ſolennibus votis ſe Deo obſtrinxiſſet, & Algarus princeps, dum eius nuptias ambiret,

Oxonia. Oxford.

Frideſwida.

ambiret, non ſine miraculo, oculis, (vt ſcribunt Monachi,) captus fuiſſet. Poſteà pientiſſimus Rex Alfredus Muſis iam diu exulantibus ſua adyta reſtituit, tribus conſtructis Collegijs: Grammaticis vno, Philoſophis altero, & Theologis tertio. Hanc tamen fœlicitatem paucis pòſt annis vna, & altera calamitas excêpit. Dani enim, regnante Etheldredo, prædatorio incendio eam inuoluerunt, ſtatímque Haraldus Leuipes barbara immanitate ita in eam ſæuijt ob quoſdam è ſuis tumultu interfectos, vt triſtiſſimum ſtudioſorum exilium ſubſequutum fuerit, & Academia luctuoſo ſpectaculo quaſi intermortua ad Guilielmi Normannici vſque tempora iacuerit. Quem aliqui expugnaſſe fallò ſcribunt, ſed *Oxonia* pro *Exonia* in exemplaribus perperàm concepta illis impoſuit. Verùm hoc tempore ita exhauſta fuit, vt cùm intrà & extrà murum (ex Cenſuali Guilielmi Conqueſtoris libro loquor) ædes plùs minùs 750. fuerint, præter 24. manſiones Murales, quingentæ ex illis cenſui ſoluendo non eſſent. Paulò tamen pòſt Robertus de *Oilgi* nobilis Normannus (à quo equeſtris D' Oiliorum familia) cùm in militiæ præmium latifundia in hoc agro à Guilielmo victore accepiſſet, caſtrum ad occiduam vrbis partem magnis aggeſtis molibus extruxit, quod Stephanus Rex iri ita obſidione poſteà concuſſit. Mœnibus etiam nouis, vt creditur, ipſam vrbem incinxit, quæ nunc ſenſim expugnat vetuſtas. Robertúſque eius è fratre nepos Regis Henrici primi à cubiculis Ouſeney cœnobium ampliſſimum (vt ex parietinis videre eſt) in mediamni ſub caſtro fundauit. Sic ædificijs recreata vrbe, huc quaſi ad doctrinæ & virtutis mercatum confluere cœpêrunt plurimi, & refloruêrnnt literæ opera inprimis Roberti Polenij viri ad rempublicam literariam promouendam nati, qui nihil non egit vt aridæ quaſi vrbis viſceribus obſtructos Muſarum fontes denuò aperiret, fauente inprimis, vt author eſt Lelandus, Henrico II. & Richardo eius filio, qui hîc in lucem æditus, quòd animi erecti & excelſi pleniſſimus fuerit, réſque maximas in Cypro, & Syria geſſerit, *Leoninus* vulgò dicitur. Polenij verò conatus adeò fœliciter ceſſit, vt regnante Ioanne, tria millia ſtudioſorum in hac vrbe fuerint, qui omnes ad vnum hinc partim Readingum, partim Cantabrigiam demigrârunt; Oſeney.

quod

quod in ſtudioſam hanc hominum nationem ciues iniquiores viderentur; ſed pacato tumultu, poſt breue tempus ſunt reuerſi. Tunc autem,& ſubſequente tempore, vt Deus vrbem hanc Muſis, ita optimos principes, & præſules huic vrbi magno numero progenuit, qui ornandis, fouendíſque literis melioribus liberalitatem impertiuerunt maximam. Cùm enim Henricus I I I.ſalutata Fridcſwida,quod piaculare anteà creditum,ſuperſtitioſam formidinem exemiſſet, qua principes,ne Oxoniam adirent,ſacrifici deterruiſſent, & frequentia hîc Comitia ad componendas cum Baronibus controuerſias habuiſſet; ſuperiorum regum priuilegia confirmauit, & ipſe nonnulla irrogauit. Tantáque iam erat eruditorum copia,vt innumeri diuinis,humaníſque artibus inſtructiſſimi, cùm in Eccleſiam, tùm Rempublicam hinc fuerint propagati, Matthæúſque Pariſienſis *Vniuerſitatem Oxonienſem ſecundam à Lutetia Eccleſiæ ſcholam, imò Eccleſiæ fundamentum* diſertè appellarit. Vniuerſitatis enim nomine iam olim honorârant Pontifices Romani,quo titulo non aliam præter Pariſienſem, & Patauinam, in ſuis decretis eo tempore dignati fuêrunt.Iam boni Męcenates vrbis interiora, & ſuburbana auguſtiſſimis Collegijs, Aulis,& Gymnaſijs,& ea rurſum redditibus opimis animare cœpêrunt. Regnante enim adhuc Henrico I I I.Gualterus Merton Epiſcopus Roffenſis Collegium quod in agro Surrienſi poſuerat,anno 1274. Oxoniam tranſtulit,locupletauit, & Mertonenſe Collegiũ dixit, ſtatímq; Guilielmus Archidiaconus Dunelmenſis opus illud Aluredi, quod Vniuerſitatis nunc vocant Collegium,nouis operibus reſtaurauit.Quo tempore ſtudioſi, quòd Ottonem Pontificis legatum, ſiue potiùs hirudinem ad exſorbendum ſanguinem Anglicum emiſſum duriuſculè exceperint, ſacris erant interdicti, & indignis modis tractati. Edwardo primo regnante, Ioannes Balliolus Rex Scotiæ (vel vt alij volunt eius parentes Ioannes, & Deruorguldis) Balliolenſe fundauit & denominauit.Iámque, vt ſcribit Armachanus, triginta millia ſtudioſorum hîc cenſebantur. Sub Edwardo I I.Gualterus Stapletonus Epiſcopus Exonienſis Exonienſe Collegium, Aulámque Ceruinam, & ipſe Rex eum imitatus Collegium Regium, vulgò Oriel, & Aulam S. Mariæ poſuit. Poſteà Philippa

Collegia.

Regina,

Regina, Edwardi I I I. vxor, Collegium Reginæ, ſiue Reginale, vt vocant, & Simon Iſlep Archiepiſcopus Cantuarienſis, Cantuarienſe extruxit. Cùm ſtudioſi rebus ad vota fluentibus inſoleſcentes diuiſis factionum nominibus, Septentrionales, & Auſtrales ad inteſtina, & inſana inter ſe arma conclamârent, vnde ſeptentrionales Stanfordiam ſeceſſerunt: & ſcholas ibi aperire cœperunt. Sed pauculos poſt annos, cùm Phœbus Muſis lætiùs illucens has Martis nebulas diſpuliſſet, redierunt, latǫq; leges ne quis Oxonienſis Stanfordiæ profiteretur, quod huic vrbi fraudi foret. Tunc temporis Guilielmus Wiccamus Epiſcopus Wintonienſis Collegium admodum magnificum quod Nouum dicunt, excitauit, in quod è ſuo Wintonienſi collegio optima ingenia quotannis transferuntur. Richardus etiam Angeruile Epiſcopus Dunelmenſis *Philobiblos* dictus, Bibliothecam in publicum ſtudioſorum vſum, optimis authoribus vndiquáque cõquiſitis inſtruxit. Eiúſq; ſucceſſor Thomas de Hattefield Dunelmenſe Collegium monachis Dunelmenſibus, & Richardus Flemming Lincolnienſis Epiſcopus Lincolnienſe locauit. Benedictini etiam monachi id tempus Collegium Glóceſtrenſe collata pecunia condiderunt, in quo vnus & alter monachus è ſingulis Benedictinorum Cœnobijs alebatur, qui poſteà apud ſuos bonas literas profiterentur. Iam vt Canonicos taceam, quatuor pulcherrima Fratrum cœnobia in ſuburbijs ſurrexerant, in quibus & multi non vulgariter eruditi floruerunt. Inſequente ſeculo cùm regnaret Henricus v. H. Chicheleius Archiepiſcopus Cantuarienſis bina, & ea egregia ædificauit collegia, quorum alterum Omnium animarum memoriæ, alterum Diuo Bernardo dedicauit. Statîmque Guil. Wamflettus Epiſcopus Wintonienſis Collegium Mariæ Magdalenæ opere eximium, ſitu percommodum & ambulacris admodum amœnum erexit. Eodémq; tempore Humfredus Dux Gloceſtriæ bonarum literarum admirator maximus Scholam Theologicam tanta elegãtia extruxit, vt illud Xeuxidis ei iure inſcribi poſſit *Inuiſurum faciliùs aliquem, quàm imitaturum*; & in eius ſuperiori parte Bibliothecam inſtituit, centúmq; viginti nouem ſelectiſſimis libris, quos magnis impenſis ex Italia comparauit, exornauit: ſed hos quorundam priuata auari-

tia

tia publico vſui iampridem inuidit. Deinde Henrico VII. regnante, vt adhuc meliùs literarum honori conſuleretur, Guil. Smith Epiſcopus Lincolnienſis Collegium Ænei naſi, quod optimus ille & pius ſenex D. Alex. Nowellus S. Pauli Londini Decanus prouentibus auxit, & Richardus Fox Epiſcopus Wintonienſis Collegium Corpus Chriſti nominatum exædificauit, illóſque ſubſequutus Thomas Wolſæus Cardinalis Eboracenſis omnium ampliſſimum, & elegantiſſimum inchoauit, quod Henricus VIII. adiuncto Cantuarienſi Collegio, magnis redditibus ditauit, & Ædem Chriſti dixit. Potentiſſimúſque idem princeps, pecunia è ſuo ærario deprompta, ad vrbis dignitatem Epiſcopum, & ad Academiæ ornamentum publicos profeſſores inſtituit. Noſtra itidem memoria, vt nouis etiam beneficijs Muſas complecterentur, Thomas Popus vir ordinis equeſtris Dunelmenſe Collegium, & Thomas Whitus ciuis Londinenſis, & equeſtris item ordinis, Bernardi Collegium (quæ ſuis ruderidus ſepulta iacuerunt) excitârunt, nouis ædificijs inſtaurârunt, latifundijs locupletârunt, & nouis nominibus exornârunt: Hoc enim S. Ioanni Baptiſtæ, illud ſacroſanctæ Trinitati eſt dicatum. Maria etiam Regina publicas ſcholas bellè à fundamentis ædificauit. Et dum hæc ſcribimus, Hugo Priſus Legum Doctor noui Collegij in honorem Ieſu, fundamenta fœlicibus auſpicijs iacet. His Collegijs quæ numero ſunt XVI. & Aulis prætereà VIII. eleganti ſtructura, opimis redditibus, & inſtructis bibliothecis ita floret Oxonia, vt reliquas orbis Chriſtiani Academias ſuperet omnes. Bibliothecis verò animatis, (ſic enim merito doctiſſimos cum Eunapio vocare licet) maximarum artium diſciplinis, & reipublicæ literariæ Politia concedat nulli. Sed quid hæc? non vllius præconij indiga Oxonia tanta eius, vt Pliniano verbo vtar, ſuperfluit claritas; nec ego in altricis meæ laudes prodigus laſciuîre videbor. Sat ſit de Oxonia dicere, quod de Athenis Pomponius. *Clarior eſt quàm vt indicari egeat.* Sed pro coronide habe initium hiſtoriæ Oxonienſis è Procuratorum libro. *Conteſtantibus pleríſque Chronicis, multa loca per orbis climata varijs temporibus variarum ſcientiarum ſtudijs floruiſſe leguntur. Omnibus autem inter Latinos extantibus ſtudijs vniuerſitas Oxonienſis*

enſis fundatione prior, quadam ſcientiarum pluralitate generalior, in veritatis Catholicæ profeſſione firmior, & priuilegiorum multiplicitate præſtantior inuenitur. Mathematici Oxonienſes hanc ſuam vrbẽ XXII. partibus à Fortunatis inſulis abeſſe, Polum verò Borealem LI. gradibus, L. ſcrupulis ſublimen attolli obſeruârunt.

In parte citeriori ad occiduam Cherwelli ripam Iſlip Saxonicè Gighteſlepe adſidet, ideò memorandum, quòd Edwardum ſanctum illum regem in lucem ædiderit, vt ipſe teſtatur in Diplomate, quo hoc ſuum Manerium Weſtmonaſterienſi eccleſiæ donauit. Ad hoc Cherwellum ab ortu influit riuulus, qui Burceſter, Saxonicè Bupenceaſtep præterfluit, antiqui nominis oppidulum, ſed vbi nihil antiquum obſeruaui niſi Baſſettos eius olim Dominos fuiſſe, & cœnobiolum conſtruxiſſe, à quibus poſteà ad Barones *le Strange de Knocking* deuenit. Cùm verò ſub Oxonia Iſis & Cherwellus in vnum alueum aquas conſociârint, Iſis ſolidus, & concitatior in Auſtrum fertur, vt quem diu quæſierat, Tamam inueniat. Nec multa emenſus eſt milliaria, cùm ecce Tama è Buckinghamienſi agro effuſus occurrit, qui vbi primùm hunc agrum ſubintrat, *Tamam* mercatorium oppidum nomini adoptat ſuo, quod inter flumina ſitu admodum grato interſidet. Tama enim partem Septentrionalem alluit, & duo influentes riuuli, alter ab ortu, ab occaſu alter includunt. Alexander ille munificus Lincolnienſis Epiſcopus, qui loci Dominus erat, cùm eius in caſtris extruendis profuſio ab omnibus ſubaccuſaretur, ad eluendam maculam, vt innuit Neubrigenſis, monaſteriolum iuxta oppidum extruxit, multíſque poſt annis Quatremanni qui ſuperiori ſeculo magni erant in hoc tractu nominis, Xenodochium alendis pauperibus fundârunt. Verùm vtrumque iam euanuit, & pro his Ioannes Guilielmiades, ſiue *Williams*, quem Baronem *de Tama* Maria Regina creauit, ſcholam pulcherrimam, & Xenodochium tenue inſtituit. Inde Tama propè Ricot defertur, ædes elegantes quæ olim ad Quatremanos illos ſpectârunt, quorum ſtirps cùm defeciſſet, venditionibus ſubinde alienatæ demum ad Dominum illum Guilielmiadem ſunt deuolutæ, & per eius filiam ad Dominum Henricum Norricium, quem Diua Elizabetha

Iſlip.

Burceſter.

Tama fl.

Tame.

Ricot.

tha Baronem Norricium de Ricot dixit, virum cùm generis ſplendore conſpicuum, à Louellis enim (qui maximas Angliæ familias cognatione attigerunt) genus ducit. tùm bellicoſiſſima prole, quod Belgica & Hibernia conteſtetur, longè clariſſimum. Demum Tama noſter *Dorceſtriam* adijt, quæ nobis Dorcheſter, Bedæ *Ciuitas Dorcinca*, Lelando *Hydropolis*, ſed nomine ex ſuo ingenio deprompto, ſatis tamen appoſitè, cùm *Dour* aquam Britannis denotet. Hanc a Romanis olim habitatam fuiſſe eorum nummi ſæpiùs eruti perſuadent, & annales noſtri Epiſcopali ſede diu celebrem fuiſſe produnt, quam Birinus Occidentalium Saxonum Apoſtolus conſtituit. Cùm enim Cinigilſum Occidentalium Saxonum Regulum baptiſmi fonte abluiſſet, quem Oſwaldus Nordanhumbrorum Rex è ſancto lauacro ſuſcepit, *Donauerunt*, vt inquit Beda, *ambo reges eidem epiſcopo hanc ciuitatem ad faciendam inibi ſedem epiſcopalem.* Birinus iſte vt apud Bedam etiam videre eſt, ſanctitatis opinione ad miraculum eo tempore claruit, vnde de illo Poeta ſatis vetuſtus qui eius vitam carmine deſcripſit.

Dorcheſter.

Dignior attolli quàm ſit Tyrinthius heros,
Quàm ſit Alexander Macedo; Tyrinthius hoſtes
Vicit, Alexander mundum, Birinus vtrumque.
Nec tantùm vicit mundum Birinus, & hoſtem,
Sed ſeſe bello vincens, & victus eodem.

Hanc ſedem poſt 460. annos, (ne, quod Canonibus prohibetur, in tam modica ciuitate Epiſcopi nomen vileſceret,) Remigius, regnante Guilielmo primo, Lincolniam tranſtulit. Quo tempore *Villa hæc Dorceſtria* (vt inquit Malmesburienſis qui tunc floruit) *exilis, & infrequens erat, maieſtas tamen eccleſiarum magna, ſeu veteri opere, ſeu ſedulitate noua.* Iam inde ſenſim deficere cæpit, & nuper via publica hinc deflexa, ita elanguit, vt quæ ciuitas fuerat, vix oppidi nomen tueatur: ſatíſque iam habet, quod in adiacentibus campis rudera ſuæ magnitudinis indicia oſtendere poſſit. Sub hoc Tama & Iſis confluentes, quaſi in manus conueniunt, & connubio iunguntur, vtq; vndis ſic nomine coeunt, TAMISIS enim iam inde compoſito vocabulo nominatur. Quod primus obſeruaſſe videtur ille, qui Hiſtoriarũ Eulogium

Tama, & Iſis confluentes.

um conſcripſit. De hoc Tamę, & Iſis cõnubio en carmina ex Poemate eodem titulo, quę ſi placet, vel legas, vel negligas.

Hauſerat intereà ſperati coniugis ignes
Tama Catechlaunûm delabens montibus, illa
Impatiens neſcire thorum, nupturáque greſſus
Accelerat, longiq; dies ſibi ſtare videntur,
Ambitioſa ſuum donec præponere nomen
Poſſit amatori. Quid non mortalia cogit
Ambitio? notámq; ſuo iam nomine villam
Linquit, Norricijs geminans ſaluete, valete.
Cernitur & tandem Dorceſtria priſca petiti
Augurium latura thori, tunc Tama reſurgit
Nexa comam ſpicis, trabea ſuccincta virenti,
Auroræ ſuperans digitos, vultúmq; Diones,
Peſtanæ non labra roſæ, non lumina gemmæ,
Lilia non æquant crines, non colla pruinæ.
Vtq; fluit crines madidos in terga repellit,
Reddit & vndanti legem formámq; capillo,
En ſubitò frontem placidis è fluctibus Iſis
Effert, & totis radios ſpargentia campis
Aurea ſtillanti reſplendent lumina vultu.
Iungit & optatæ nunc oſcula plurima Tamæ,
Mutuáq; explicitis innectunt colla lacertis,
Oſcula mille ſonant, connexu brachia pallent,
Labra ligant animos: tandem deſcenditur vnà
In thalamum, quo iuncta FIDE CONCORDIA *(ſancta*
Splendida cõceptis ſancit cõnubia verbis.

Paucíſque interiectis verſiculis

Dixerat, vnito conſurgit & vnus amore
Lætior exultans nunc nomine TAMISIS *vno,*
Oceanúmq; patrem quærens iactantior vndas
Promouet.

Hinc

Benſon. Hinc Tamiſis Benſon, olim Benſington adit, quam *Villam Regiam* vocat Marianus, proditque Ceaulinum eam Britannis anno ſalutis 572. abſtuliſſe, Occidentaléſq; Saxones ad ducenteſſimum inde annum tenuiſſe. Tunc enim Offa Mercius in rem famâmque ſuam arbitratus vt illi nihil cis flumen haberent, expugnauit, ſuíque iuris fecit. Hodie verò tantùm viculus cenſetur, vicináſque habet regias ædes elegantes, ſed minùs ſalubres ob halitus ſtagni adiuncti, ab vlmis Ewelme dictas, vulgo Newelme, quas conſtruxit Guilielmus *De la Pole* Suffolciæ Dux, qui accepta in vxorem vnica Th. Chauceri filia, ampliſſimam hic hæreditatem creuit, & præter has ædes, eccleſiam etiam elegantem & Xenodochium nitidum extruxit: verùm Ioannes Lincolniæ Comes eius è filio Ioanne nepos huius familiæ fœlicitatem funditùs quodammodo euertit. Dum enim res nouas contra Henricum ſeptimũ moliretur, proſcriptus omnibus honoribus & his poſſeſſionibus excidit, quæ in patrimonium Regium tranſcriptæ, ſtatímque ille in prælio occubuit. Hinc magno circumducto ambitu Tamiſis in ſe ferè reflectitur, Centuriam de Henley amplexus collibus ſurgentem, & ſyluis denſiorem, quam ANCALITES tenuiſſe, qui ſe in Cæſaris fidem permiſerunt, ſuſpicantur nonnulli. In hac vt Greies Rotherfeld ædes quondam Walteri Grey, nunc Franciſci Knowlles equitis clariſſimi, & Aulæ Regiæ Theſaurarij omittam: ſolummodò Henley ad Tamiſim in ipſo Comitatuum confinio ſe oſtendit, cuius incolæ maximam partem nauicularij ſubuehendo Londinum ligno, & diſtrahendo frumento quæſtum præcipuum faciunt; nec antiquiora commemorat, quàm quod Molinios Dominos olim habuit, à quibus per Peuerellos ad illuſtriſſimam Haſtingorum familiam hæreditariò deuenit. Quà verò Tamiſis ſub hoc nunc ſublicio ponte coniungitur, olim ſaxeum fuiſſe arcuato opere ferunt. An verò hic fuerit pons ille per quem Dio meminit Romanos tranſiſſe, cùm Britannos hoc tractu inſequerentur, qui inferiùs flumen tranauiſſent, nom facilè quis dixerit.

Newelme.

Ancalites.

Henley.

Oxoniæ Comites. Oxonienſis Comitatus titulus (vt illos Saxones taceam) à Matilde Auguſta Anglorum Domina Alberico de *Vere* primùm collatus, in eius poſteris maſculis ita perpetua

petua ſerie effloruit, vt iam Edwardus adoleſcens multis nominibus nobiliſſimus, ab eo ſit Comes decimus ſeptimus, & inter Angliæ Comites Verorum familia (vt Ciceronis verbo vtar) fundatiſſima, & antiquiſſima habeatur.

Eccleſias parochiales 280. complectitur hic ager.

CATTIEVCHLANI.

D*Obunis ad ortum contermini ſunt, quos Ptolemæus pro exemplariũ varietate* CATTIEVCHLANOS, CATTIDVDANOS, CATHICLVDANOS, *& Dio* CATTVELLANOS *vocat. Ex his quod fuerit veriſſimum nomen, haud facilè dixerim: liceat tamen quæſo, opinionem, qua iamdiu animus mihi grauidus hac de re fuerit, quaſi abortu hic effundere. Ego hos olim* CASSIOS *fuiſſe dictos exiſtimaui, ab his Caſſijs eorum principẽ Caſſiuellaunum, ſiue Caſſibellinum denominatum, & à Caſſiuellauni nomine hunc ipſum populũ Cattuellanos & Cattieuchlanos à Græcis appellatum. Caſſij enim* *Caſſij.* *inter Britanniæ gentes à Cæſare memorantur, quos*

certo certius eſt his in locis conſediſſe, & à quorum nomine regiuncula in hoc tractu nõ minima Caiſhow *etiamnùm appellatur. Cùm autem Caſſiuellaunus huic tractui cum imperio præfuerit, vt ex Cæſare videre eſt, & in eius nomine Caſſiorum appellatio planiſſimè ſe prodat: ſatis probabile videatur, Caſſiuellaunum ſic dictum, quaſi Caſſiorum principem. Id ni eſſet, cur hunc Caſſiuellaunum vocarit Dio* Suellan *pro* Vellan, *& Nennius Britannus non Caſſibellinum, ſed Bellinum, quaſi illud eſſet proprium vel viri vel dignitatis nomen? Nec nouum videatur ſi principes olim à ſua gente nomina ſortiti fuerint. Catti in Germania ſuum Cattimarum, Teutones ſuum Teutomarum & Teutobochum, Daci Decebalum, Gotti Gottiſonem habuêrunt. Et quid impedit quò minùs noſtri Caſsij ſuum Caſſibellinum haberent? Cùm Bellinus protritum fuerit in hac inſula nomen, & nonnulli putarint Cinobellinum noſtrum qui inter Icenos regnauit, quaſi Icenorum Bellinum fuiſſe nuncupatum. Ab hoc igitur Caſſiuellauno ſi Græci ſcriptores* Cattwellanos, Cattieuchlanos, *&c. non detorſerint, ego in hac re me omninò cæcutire fateor.*

Vnde autem Caſſiorum nomen hic populus induerit, mihi compertum non eſt, niſi fortè à virtute bellica. Seruius enim Honoratus viros bello ſtrenuos antiquis Gallis (qui eadem cum Britannis lingua vſi erant) Geſſos *dictos prodit, vnde* Cethilou *Britannicam dictionem bellicorum ſemen interpretatur Nennius. Bellica autem laude hos floruiſſe manifeſtum eſt, continentia enim ante Cæſaris aduentum cum vicinis bella geſſerant, Dobunorum partem in ſuam poteſtatem redegerant, Britanni eorum principem bello contra*

Cæſa-

Cæſarem vniuerſis copijs præfecerant, longè etiam lateque imperium & nomen protulerant. Vniformi etenim Caſſiorum, ſiue Cattieuchlanorum appellatione inſigniti erant, qui nunc tres agros ſiue Comitatus occupant: ſcilicet Buckinghamſhire, Bedfordſhire, *&* Hertfordſhire, *de quibus iam ordine, ſed paucis dicamus.*

Buckinghamſhire.

BUckinghamſhire cùm fagis ſit paſſim feraciſſima, quas Saxones Bucken vocant, à fagis primarium oppidũ Buckingham, & indè totum agrum denominatum non dubito. Regio enim fagifera in Germania *Buchonia* vocatur, & apud nos oppidum in Norfolcia Buckenham dictum, fagis circumſitum eſſe accepimus. Hic ager minori latitudine concluſus à Tamiſi ad Septentriones longitudine ſua procurrit. A meridie Bercheriam Tamiſi ſecluſam, ob occaſu agrum Oxonienſem, à Septentrione Northantonenſem, ab ortu primùm Bedfordienſem, indè Hertfordenſem, & poſteà Medioſaxones proſpicit. Solo eſt paſſim vberi, incolis refertiſſima, qui rei pecuariæ inprimis operam nauant. In duas partes diuiditur, quarum altera ad meridiem montana, ſeu potiùs collina Chiltern, Saxonicè Cylteɼn, altera huic ſubiecta ad Septentriones The vale. i. vallis dicitur. Chiltern quam à gelido ſitu ſic dictam exiſtimant nonnulli, tota collibus ex argillacea creta albicantibus ſurgit, fageis lucis & ſyluis veſtita, arboribúſque planè inuia, donec Leofſtanus Abbas S. Albani ſuccideret, eò quòd latronibus eſſet perfugium. In hac quà collium radicibus Tamiſis flexuoſo meatu allabitur, Marlow ſedet, non contemnendum oppidulũ, nomine à creta Marle vulgò dicta ſumpto, qua diſperſa per arua ſic laſſatis glebis vitam inter hos colles impertiunt, vt poſt annum agricolæ imperium nunquam recuſent, ſed cumu-

Chiltern.

cumulatiore menſura quod accipiunt, reddant. Prope hoc in Tamiſim æditur fluuiolus per iacentia loca ſibi iter aperiens, & qua flectitur, High Wickham oppidum ſibi impoſitum habet, & inde forſitan nominatum, cùm Germani Saxones fluminis & maris flexum Wick vocent, plurimáque indè nominata loca in Britannia occurrunt. Hoc amplitudine ſua & ædificiorum elegantia maximis in hoc agro oppidis adæquandum, in eo verò quod vnum ex omnibus Maiorem pro ſummo magiſtratu habeat, reliquis meritò anteponendum. Antiquitates tamen quas venditet, oſtendit nullas, quo nomine Colebroke ſolummodò glorietur, ad Colne fluuium, qui dum Tamiſim petit, Buchinghamienſes & Medioſaxones hîc intermeat. Nam quod nunc Colebroke, PONTES fuiſſe quorum meminit Antoninus vtrinque diſtantia à Gallena & Londino teſtatur: Nec vſpiam alius eſt locus qua via à Gallena Londinum ducit, cui Pontium nomen aptiùs conueniat. Colne enim hîc in quatuor alueos finditur, qui totidem pontibus ad itineris commoditatem coniunguntur, à quibus nomen factum ipſa nominis notio edocet, vti à pontibus *Gephyræ* Boëtiæ, & *Pontes* Galliæ, vndè *Ponthieu* Comitatus nominantur. Qui Comitatus (vt obitèr annotem) regibus Angliæ iure Æleonoræ Edwardi primi vxoris obuenit, quæ materno iure ex aſſe eiuſdem hæres fuerat. His diuortijs Colne amœnas inſulas circumfundit, in quas Dani anno Chriſti 894. ſe fuga recepêrunt, cùm Alfredus illis inſtaret, locíque ingenio ſe tutati ſunt, donec Anglus rei frumentariæ inopia coactus obſidionem reliquerit. Colne iſte alium riuulum ſuperiùs ab occaſu infuſum ſecum defert, ad quem in conualle Amerſham, Saxonicè Agmundeſham vidimus, quę nec ſtructura, nec frequentia, ſed domino ſuo Franciſco Ruſſellio Bedfordiæ Comite ſuperbit, viro ea naturæ facilitate, & pietate, vt nunquam ita magnificè quicquid in eius dicam laudem, quin id hominis virtus longè ſuperârit.

Wickham. *Pontes.* Colbroke. *Comitatus Pontiui.* 894 Amerſham.

Vix quintum hinc ad Septentriones milliare emenſi fuimus, cùm ad Chilternicorum collium dorſum peruenimus quod totam regionem ab occaſu brumali in ortum æſtiuum tranſuerſam interſecat; in cuius ad ortum angulo, accliuen

uem ſitum Aſſheridge ſeceſſus regius occupat, vbi Edmundus Cornubiæ Comes Richardi Romanorum Regis filius, cœnobium noui inſtituti religioſis, *Bonos homines* vocant, excitauit. Qui, vt author eſt Polydorus, Diui Auguſtini ordinem ſequebantur, veſtitúmque cæruleum induebant. Ex hoc collium dorſo longè latéque patet proſpectus in ſubiectam vallem, quam alteram agri partem diximus. Hæc tota ferè campeſtris eſt, ſolo item argillaceo, tenaci, & fœcundo, pabuloſis pratis innumeros ouium greges paſcit, quarum mollia, & tenuiſſima vellera ab Aſiaticis vſque gentibus expetuntur: ſed ſyluis nuda niſi ad occiduum latus, vbi præter alias Bernewod, circa quam anno à Chriſto nato 914. Danorum furor impotentiùs ſæuit, túmque fortè concidit Burgus ille antiquus, vt Romani nummi inuenti teſtantur, qui poſteà regia erat villa Edwardi Confeſſoris, nunc autem pagus eſt ruſticus, & pro Burihill, Brill contractiùs appellant. In hac valle licèt oppidis & pagis ſit confertiſſima, perpauca tamen ſunt quæ referre conuenit, eáque aut ad Tamam, aut ad Vſam. Non procul à Tama qui meridionalem vallis partem irrigat, ſurgente colliculo inſidet emporiolum amplum, ſatis frequens, multiplici & amœniſſima pratorum viriditate incinctum, vulgò Ailesbury, vnde vallis vniuerſa The vale of Ailesbury nominatur. Saxones Aeglesburge dixêrunt, cùm Cuthwulfus Saxo illud ad annum ſalutis 572. expugnaret: nomen enim Britannicum, quo priùs innotuit, æuo diſperijt. Eadithâ alumnâ ſuâ inprimis olim illuſtre fuit, quæ cùm à Frewaldo patre impetrauerat, vt hoc oppidum ſibi in dotem diceret, mundo, maritóque à ſacrificulis perſuaſa, ſtatim valedixit, & ſuſcepto velo, ſanctitatis opinione, in illo feraciſſimo Sanctorum ſæculo, ad miracula vſque, cum Eadburga ſorore claruit, è cuius nomine inter colles viculus eſt qui Edburton adhuc appellatur.

Aſſheridge. 1260

Oues.

Brill.

Aileſbury.

Vſa fluuius, ſiue Iſis ſecundus, qui ſeptentrionalem agri partem lentus pererrat, ſiniſtra ripa primùm Buchingham totius Conuentus caput ſuſtinet, quod, vt habet Marianus, vallo & turribus vtraq; ripa anno 915 Edwardus Senior contra Danorum irruptiones communiuit. Nec magni nominis primis Normannorum temporibus videatur,

Buchingham

cùm regnante Edwardo Confeſſore, *ſe* (vt eſt in Guilielmi Normanni libro) *pro vna tantum hida defenderit.* Inde Stony Stratford, Olney, & Newport Pancll, à Paganello eius domino denominatum eidem flu. incumbunt: ſed nulla antiquitatis nota, præter Stony Stratford, à ſtrata publica ſic dictum, diuerſorijs nitidum, & ſaxeo ponte ſuperbum, quo flumen continetur violentiùs in agros irruere ſolitum, cùm hybernis aquis excitatur: vnde longiùs ab eius ripa poſitum oppidum. Ad hoc ſi ISANNAVARIAM, quam Antoninus nominat fuiſſe coniectarem: coniecturę, præter diſtantię rationem, ſubluentis fluminis nomen *Iſan*, Saxonicè Vſan, adſtipularetur, & *Iſanauaria*, vt videtur, idem ſonat, quod Iſani traiectus, vt *Durnouaria* aquæ traiectus, vnde etiam fortaſſe Britanni & nos huiuſmodi traiectus Ferie hodiè vocamus: eadémque ſignificatione ad alteram ripam Paſſaham eſt viculus à traijciendo denominatus, quem potiùs Iſannauariam crediderim, cùm ſit multò vetuſtior, Romanis enim temporibus floruiſſe via Conſularis Romanorum quæ ſuo aggere hîc conſpicua docet. Nec Saxonico ſæculo iacuiſſe videtur; cùm Edwardus ſenior ibi ſubinde agitaret. Verùm cùm vel belli, vel æui iniuria cecidiſſet, Stony Stratford extructo ponte ſurrexiſſe opinamur.

Stony Stratford.

Iſannauaria.

Paſſham.

Hæc antiquiora ſunt Buchinghamienſis agri loca, qui tamen maximè è ſuis Ducibus & Comitibus illuſtratur. Comites verò habuit tres; Gualterum Giffard, à Guilielmo Rufo, vel Henrico eius fratre eo honore affectum, Gualterum eius filium, & Thomam de *Woodſtocke*, Edwardi III. filium, per cuius filiam Annam ille honor ad Humfredum Staffordum deuolutus, qui Buchinghamiæ Dux ab Henrico VI. creatus, eundem Henrico filio, & Edwardo nepoti reliquit, quibus capite mulctatis, ita huius familiæ dignitas attenuata defloruit, vt hodiè eorum poſteri tantùm Barones de *Stafforde* nominentur.

Comites Buchinghamiæ.

Recenſentur in hac regione parœcia 185.

Bedfordſhire.

BEdfordienſis ager vulgò Bedfordſhire, alter eſt è tribus Comitatibus quos Cattieuchlanos occupâſſe diximus. Ab ortu Cantabrigienſi, ab auſtro Hertfordenſi, ab occaſu Buchinghamienſi, à ſeptentrione Northantonenſi,& Huntingdonenſi coniunctus, Vſáque interfluente in duas partes diuiſus. Quà Septentriones ſpectat,fertilior eſt, & nemoroſa: altera ad meridiem, quæ multò maior, ſolo eſt tenuiori, ſed non omnino ingrato; Hordeum enim plenum, album, & craſſum affatìm profundit. In medio ſyluis nonnihil denſa, ſed ad ortum magis ſiticuloſa,& arboribus nuda.

Vſa, vbi hunc agrum ingreditur, primùm Turuy ædes Baronis Mordaunti,deinde Odill,ſiue Woodhill quæ ſuum etiam Baronem de Wahull, & caſtrũ habuit, ſubluit. Vnde cùm non minùs tortuoſus,quàm ipſe Meander Bletneſho, vulgò Bletſo præterfluxerit(ſedem illuſtris familiæ de S. *Iohn* quæ olim ſua virtute ampliſſimas in Wallia poſſeſſiones,& noſtro tempore Diuæ Elizabethæ gratia Baronum dignitatem conſecuta eſt) Bedfordiam, Saxonicè Bedanforo primarium oppidum, vnde & regioni nomen adproperat, & ita diſſecat, vt duo viderentur oppida, niſi ponte ſaxeo committerentur. Situs amœnitate, & ſua vetuſtate, magis quàm elegantia aut amplitudine (licèt quinque eccleſias numeret) prædicandum. Britannico enim ſeculo, LACTODORI nomine floruit, cuius non ſemel meminit in ſuo Itinerario Antoninus. Argumento eſt diſtantia, & teſtimonio Britannicum nomen. Legi etenim in antiquis ſcydis *Liſwidur, ſiue Lettidur*, nunc Bedford, & ipſius ſanè vocabuli ſignificatio huic ſuffragatur, vt enim *Lettuy* Britannis diuerſoria publica ſonat, & *Lettidur* diuerſoria ad flumen, ſic Bedford lectos & diuerſoria ad vadum Anglis ſonat, qui licèt oppidi appellationem immutârint, ſignificationem tamen retinuerunt, quod etiam alijs in locis factitârunt. Cuthwulfus Saxo circa ſalutis noſtræ annum 572. ſub hoc aperto Marte ita

Bletſo. Bedford. *Lactodorum.*

Britannos fregit, vt iam inde viribus impares plura ſibi oppida dediderint. Nec Saxonibus neglectum fuiſſe videtur, cùm Offa potentiſſimus Merciorum Rex hic ſibi (vti legimus in Florilego) ſepulturam delegerit, cuius tumulum Vſa cùm incitatior & ſublimior ferretur, eluuione abripuit. Danicis poſteà bellis proſtratum Edwardus Senior reparauit, vrbeculámque ad auſtralem ripam adiecit, quam **Mikeſgate**, (vt optimum Houedeni exemplar habet) illa ætas vocauit. Grauiora deinde ſub Normannis pertulit, cùm enim Paganus de *Bellocampo* tertius Baro de Bedford caſtrum conſtruxiſſet, nulla inteſtini belli coorta eſt tempeſtas quæ in illud, dum ſteterit, non intonuit. Stephanus, cùm violato iureiurando Angliæ regnum interciperet, primus ingenti cæde expugnauit, poſteà, cùm Barones arma in Ioannem Regem induiſſent, Guil. de *Bellocampo* eius dominus, & ex partium ducibus, illis in manum tradidit: ſed vno & altero poſt anno, Falcaſius de *Brent* obſedit, ſtatímq; à Baronibus deditione, & à Rege dono accepit. Ingratus tamen ille nouam belli molem denuò in Henricum III. excitauit, dirutis ſacris ædibus caſtrum firmauit, & vicinam regionem plurimis damnis affecit, quoad Rex obſideret, & poſt ſexageſſimum diem, victa rebellium pertinacia, & fugato Falcaſio, hanc ſeditionis nutriculam captam ſolo adæquârit. Nec tamen Bedfordiæ aliud magis eſt viſendum quàm huius veſtigia ad orientale oppidi latus flumini impendentia.

Bedfordiæ vtrinque ſubfuerunt elegantiſſima cœnobiola, ab Auſtro **Helenſtow**, nunc **Elſtow** Helenæ Conſtantini M. matri, & virginibus ſacris ab A. Scoto conſecratum: ab ortu **Newenham**, quod à fano Sancti Pauli intra Bedfordiam, Roiſia Pagani de Bellocampo vxor tranſtulit.

Non longum iter ab hoc confecit Vſa, cùm à meridie anonymo* amniculo augetur, ad cuius confluxum **Temeſford** Danorum ſtatiuis, & caſtro notum, quod tunc conſtruxerunt, cùm ſuis hybernis hanc regionem premerent, & propugnaculum Britannicum (vti creditur) euerterent, cuius locus nunc **Cheſterfield** & **Salndy** dictus Rom. numiſmata vetuſtatis ſuæ ſigna ſæpe exhibet. Nec dubito è ſitu, quin hæc fuerint SALENAE illæ, quas Cattieuchlanis adſcribit

*Iuell *nonnullis dicitur.*

Salenæ.

adſcribit Ptolemæus, ſi Salndy ſit verum nomen, quod mihi nonnulli affirmarunt.

Ad huius amniculi fontes, in ipſo ferè agri vmbilico, colli apponitur Ampthill, domus ampla, regia, & caſtri æmula, viuarijs vndique circumſita, à Barone de *Fanhope*, regnante Henrico VI. è Gallorum manubijs conſtructa, cuius bona cùm Edwardus IIII. publicaſſet, quòd à Lancaſtrienſi familia ſteterat; & ipſũ ſeu potiùs, vt inquit ipſe Fanhopus, has ædes læſæ maieſtatis egiſſet, protinùs Edwardo Grey Domino de Ruthin, & poſteà Cantij Comiti adiudicatæ fuerunt, à cuius nepote Richardo ad Henricum VIII. Regem commutatione facta deuenerunt, qui eas, vt loquuntur Cæſarei iuris periti, ſacro patrimonio, vt noſtri iuriſprudentes, Coronæ adiunxit, & *Honorem de* Ampthil dixit. Vix decimo hinc milliaria ad auſtrum, per Tuddington pridem Peuerorum, nunc Domini Cheinei ædibus conſpicuum, abeſt Dunſtable, quod vetuſtum eſſe écioli affirmant, ſed Henricum primum hîc oppidum ſtruxiſſe, & coloniam ad latronum audaciam reprimendam, qui viam obſederant, collocaſſe, priuata hiſtoria monaſterioli, quod ipſe ad coloniæ ſuę ornamentum fundauit, planè conteſtatur. Sed habe ipſa verba ex hiſtoriâ illa priuata, licèt eius ſeculi barbariem redoleant. *Nota quòd area illa vbi Watlinge & Ikeninge conueniunt, per Henricum regem Angliæ Seniorem primitùs * ſartabatur ad malitiam cuiuſdã famoſiſſimi latronis Dun nomine & ſociorum ſuorum refrænandam. Et ab ipſo Dun dictus locus* Dunſtable *vocabatur. Dominus Rex ibidem Burgum Dunſtable condidit, fecitque ſibi iuxta illum locum regiam manſionem. Burgenſes liberi erant per totum, ſicut cæteri Burgenſes regni Regis. Rex habuit in eadem villa nundinas, & mercatum. Poſteà fundauit Eccleſiam, & authoritate Eugenij III. Papæ poſuit ibi Canonicos Regulares, & dictos religioſos de toto Burgo feofauit per chartam & eis plurimas contulit libertates.* In ipſo oppido crux viſitur Angliæ, Caſtiliæ, & Pontiui inſignibus exornata, quã Edwardus primus in Æleonoræ coniugis memoriam, vt alias nonnullas poſuit, quácunque eius funus exequiali pompa Weſtmonaſterium deduxit. In campis ad Auſtrum munitionem quandam caſtrorum quaſi tumultuariam, rotunda forma ſed perexiguam, Maidenbowre vocitant, ad ipſum

Ampthill.

Dunſtable.

**Syluæ ſuccidebantur.*

ſum

ſum Chilternicorum collium deſcenſum vidimus. Aniles de virgine bellatrice eius incola fabellas, quas decantant vicini, ipſis relinquo.

Bedfordiæ Duces. Comites, & Barones.

Quod ad Dominos, Duces, & Comites ſpectat, primùm octo fuerunt Barones Bedfordiæ è familia de *Bello-Campo* ab Hugone ad Ioannem qui in prælio ad *Eueſham* occubuit, qui omnes regibus Angliæ iure hæreditario erant Eleemoſynarij. Quorum hæreditas cùm iam per filias in Mowbraiorum nomen, & alias familias diſpertita fuiſſet, Edwardus III. Engelramum de *Coucy* Sueſſionum in Gallia Comitem, cui filiam elocârat, primum Bedfordiæ Comitem creauit. Poſteà Henricus IIII. Bedfordiam in Ducatus titulum euexit, tréſq; Duces habuit, Ioannem Henrici IIII. filium tertium qui Franciæ Prorex Rothomagi ſepultus eſt, Georgium puerulum Ioannis Marchionis Montiſacuti filium, qui pauculis diebus eo honore vſus erat, & Gaſparem de *Hatfeld* Henrici VI. fratrem vterinum. Noſtra verò memoria in Comitatum denuò recidit, cùm Ioannem Ruſſellium Edwardus VI. eò honoris euexerit, quem Franciſcus filius nobiliſſimum pietatis & humanitatis exemplum, & bonis omnibus longè chariſſimus, ſequutus eſt, qui nuper defunctus F. è filio Franciſco nepotem ſucceſſorem reliquit.

Habet hæc prouinciola parœcias 116.

Hertfordſhire.

AGRO Bedfordienſi à meridie adiacet **Hertfordſhire**, quem tertium ex illis diximus, qui ad Cattieuchlanos ſpectârunt. Occidentale latus claudunt Buchinghamienſes, auſtrale Medioſaxones, orientale Saxones Orientales, & partim Cantabrigienſes. Frumentarijs agris, paſcuis, pratis, nemuſculis, & limpidis fluuiolis fœlix: veterum verò oppidorum claritate etiam cum vicinis de palma

palma contendit, vix enim alius in Anglia Comitatus eſt qui plura vetuſtæ memoriæ oppida oſtendat. Inter hęc primo MAGI-OVINIVM quod corruptè *Magintum* & *Alagoninium* ſcribitur, ad XII. à Lactodoro milliare, in Antonini Itinerario ſæpiùs memoratum occurrit, quod diu quęſitum nunc tandem ex verbi ſignificatione me inueniſſe, blandiente coniectura, confido, ſi liceat vna immutata literula pro *Magi-oninium Magioninium* legere. *Magi-oninium* enim Britannicè ſonat fraxinetum, vel locus fraxinos alens. *Magi* ſcilicet alere & *Onnen* fraxinos ſignificat. E fraxinis igitur cùm hoc in lagandum videatur, dicam ſed cum aliorum venia, fuiſſe quod hodie Aſhwell, id eſt, fons inter fraxinos. Vicus hic eſt ruſticus, amplus, & ædificijs frequens, depreſſiori ſitu in ſeptentrionali agri confinio locatus, Vt diſtantiam à Lactodoro in argumentum non arripiam, quæ vel ſola in huiuſmodi diſquiſitione fidem faciat, & hic optimè congruit: nominis ſignificationi loci natura ita appoſitè reſpondet, vt dubitare vix patiatur. In ipſo enim oppido celeberrima eſt fontium ſcaturigo è ſaxo abrupto, ſiue crepidine quæ proceris fraxinis vndiq; vmbroſa, vnde tanta vis aquarũ perennibus venis emanat, vt ſtatim intra ripas collecta rotandæ molæ ſufficiat, & quaſi ſubitò in iuſtũ flumen conualeſcat. Ex his fontibus & fraxinis, vt certum eſt Saxones nouum hoc nomen Aſhwell indidiſſe: ita non dubitandum quin Britanni antiqui, qui teſte Gilda montes, fluuios, fontes, & lucos diuinis cumulârunt honoribus, ab eadem re, eodem ſenſu *Magioninium* denominâſſe. Nec alia ad antiquitatem aſſerendam deſunt; vallum amplum quadrata forma adiunctum, quod Romanis nummis ſæpiùs effoſſis cuius fuerit opus oſtendit, & in eo libro quo Angliæ luſtrum ante quingentos annos Guil. primus condidit, diſertis verbis *Burgi* nomine inſignitur. Sed ſi nihil aliud hoc confirmaret, milliaria quę inter Magioninium & Duro-cobriuas interponit Antoninus, perſpicuè demonſtrarent. Nam Hertford quas Beda rectius Herudford vocat, cùm de Synodo ibi, ann. 670. celebrata agit, DVROCOBRIVAS fuiſſe nomen ipſum, quodammodo loquetur. Si enim Britannum conſulas, quid ſit *Dur-coh*, aquam rubram reſpondebit. Si ab Anglo quæras quid ſit Herudford, ſtatim vadi rubri

Magi-oninium.
Aſhwell.

Durocobriuæ.
Hertford.

rubri ſignificationem latere audies. He enim articulum eſſe Saxonicum credo, pro quo The nunc vtimur, cùm plurali numero Hem pro Them ſæpiùs legatur. *Briua* verò illud quod plurimis nominibus adiunctum eſt, traiectum vel vadũ Britannis priſcis & Gallis ſignificâſſe exiſtimo, cùm ad flumina ſolummodò reperiatur. In hac inſula vna & altera fuit *Durobriua*, id eſt, ad aquam traiectus, in Gallia *Briua Iſaræ*, nunc *Pontoiſe* vbi Iſaram, *Briua-Odera*, vbi Oderam, *Samarobriua* (hoc enim verum eſt nomen) vbi Somam flu. olim traiecerunt. Cæterùm oppidum eſt infrequens, & ex eo maximè celebratum, quòd antiquum. Agro vtpote vniuerſo nomen ſuum communicauit, & caput cenſetur Comitatus. Caſtrum habet ad Leæ fl. ripam ab Edwardo Seniore, vt creditur conſtructum, primum à Clarenſi, deinde à Lancaſtrenſi familia ad quas ſpectauit, adauctum. Rogerus enim de *Clare* circa Henrici I I. tempora Herudfordię huius creatus erat Comes, & Robertus *Fitzwalter* qui ex eadem Clarenſi familia, cùm Stephanus Angliæ caſtra ſibi vndiq; raptaret, liberè ipſi Stephano (vt in M. Pariſienſi legitur) huius caſtri cuſtodiam ad ſe antiquo iure ſpectâſſe affirmauit. *Lea* verò Saxonicè Ligeā ſuperiùs enatus, cùm Whetthamſted frumento, vnde nomen, feracem prætererit, quem Ioannes de *Loco frumentario*, inde ortus & nominatus, vir ſub Henrico V I. celeberrimus, eruditionis merito honeſtauit: & Biſhops Hatfeyld nunc ædes regias, quondam Epiſcoporum Elienſium, quas I. Mortonus Epiſcopus pulcherrimè inſtaurauit, hánceque Herudfordiam reliquerit; ad Ware ſtatim peruenit, quæ Herudfordiæ primùm plurima damna intulit, & poſteà ſua frequentia quaſi obſcurauit. Baronum enim bello contra Ioan. regem exardeſcente, hæc domino ſuo Barone de *Wake* confiſa viam Regiam ad ſe deflexit, cùm anteà viculus eſſet, *nec curribus illâc trãſire liceret extenta per pontem catena, cuius claues penes Hertfordiæ Balliuum erant. Inter hæc oppida quæ vix duobus milliaribus diſtant, duobus à Septentrione fluuiolis augetur Lea. Aſſerius *Mimeram* & *Benifician* vocat, Danóſq; huc myoparonibus ſuis delatos, propugnaculum excitaſſe prodit, quod cùm Alfredus Rex expugnare non potuiſſet, tribus effoſſis canalibus ita Leæ aquas diuertit, ne illi nauigia

Briua quid priſcis Gallis & Britannis.

Lea fl.

Biſhops Hatfield.

Ware.

Inſpeximus Henric. V I.

gia

gia reducerent, vt iam inde accolis nulli penè vſui fuerit, donec iampridem reſtituto alueo, ad merces, annonam, &c. deuehenda factus ſit commodiſſimus. A *Wara* non multùm progreſſus eſt, cùm riuulum (Stort vocant) ab Oriente in ſe recipiat, qui primùm per Biſhops Stortford decurrit, Biſhops exiguum oppidũ exiguo caſtro quondam munitum, quod Stortford. Guilielmus primus Epiſcopis Londinenſibus donauit, vnde ab Epiſcopis denominatio facta. Inde *Hunſdonam* prætervehitur, quæ Baronis titulum honoratiſſimo Domino Baroni Hunſdon. de *Hunſdon* regiæ maieſtati à ſanctioribus concilijs & cubiculis præbet. Hoc riuulo ſic admiſſo, Lea iam lætior ad Tamiſim properat, & quaſi gratulabundus *Theobaldenſes* vulgo Theobalds. Thibaulds, Neſtoris noſtri Baronis Burghlæi, ſummi Angliæ Quæſtoris ædes elegantes ſalutat, cui alueum reſtitutum ſe debere libenter agnoſcit.

Sed ad vetuſtiora & interiora regrediamur. *A Dur-cobriuis* ad XII. milliare ſtatuit Antoninus VEROLANIVM, *Verolanium.* vrbem eo tempore celeberrimam, Tacito VERVLAMIVM, S. Albans. Ptolemæo VROLANIVM. Hæc ſatis hodiè nota iuxta fanum S. Albani in Centuria Caiſhow (quam CASSII quorum meminit Cæſar, vt diximus, procul dubiò tenuerunt.) Saxonibus Wætlingaceaſter à via regia Watlingſtreat, & Werlamceaſter à Werlamo fluuiolo præterlabente dicta. Nec dum vetuſtum illud nomen depoſuit, Uerulam enim vulgò dicitur, licèt præter mœnium fragmina nihil ſuperſit. Colli molliter ad ortum decliui applicata fuit, mœnibus obſepta firmiſſimis, & palude magna ex parte circumfuſa; vnde coniectura fuit, hanc Caſſibellini fuiſſe oppidum ſyluis paludibúſq; munitum quod Cæſar expugnauit, nec *Caſſibellini oppidum.* enim alia in hoc tractu palus, quòd ſciam extitit. Neronis ætate MVNICIPIVM cenſebatur, vnde in Nennij vrbium *Municipia.* catalogo *Caer-Municip* dicitur. Municipia autem erant oppida iure ciuium Romanorum donata, noménq; factum à muneribus capiendis, id eſt, publicis in Republ. curationibus: habuerúntq; quod ad ordines pertinet, Decuriones, Equites, & plebem, quod ad conſilium publicum, Senatũ & populum, quod ad magiſtratus & ſacerdotes, II. viros, III. viros Iuridicundo, Cenſores, Ædiles, Quæſtores & Flamines. An tamen cum ſuffragio, vel ſine ſuffragio hoc fuerit

rit

rit municipium non facilè quis dixerit. Municipium enim cum ſuffragio vocabant, cui capere honores licebat, vt illud alterum cui non licebat, ſine ſuffragio. Sub eodem Nerone, cùm Bunduica Icenorum Regina acerrimo in Romanos odio bellum illis conflaſſet funeſtiſſimum, à Britannis, vt habet Tacitus, erat exciſum. Hinc ſcripſit Suetonius, *Acceſſit tantis ex principe malis clades Britannica, quâ duo præcipua oppida, magna ciuium Romanorum, ſociorúmq; cæde direpta.* Refloruit nihilominus, & ad ſummam celebritatem peruenit, nummóſque antiquos hîc, vt videtur, ſignatos vidimus cum inſcriptione TASC VERVL. quod eruditiſſimus venerandæ

Taſc quid ſignificat.

Antiquitatis indagator D. Da. Powelus ſacræ Theolog. D. Tributum Verulamij interpretatur. *Taſc* enim, vt ille mihi author eſt, Tributum, *Taſcia* Denarius Tributi, & *Taſcyd* præcipuus Tributi collector, Britannicè ſonat. Hos aliqui ante Romanorum aduentum cuſos eſſe volunt, ſed non ego credulus illis. Alij nummos Tributarios fuiſſe exiſtimant, qui in caput, & agros impoſiti quotannis à Romanis exigebantur, his non refragabor. Antequam enim Romani aduenerint Britannos pecuniam ſignaſſe vix credam.

Britannorum nummi.

Memini tamen, quod de illis ſcribit Cæſar. *Vtuntur autem nummo æreo, aut* annulis ferreis, ad certum pondus examinatis, vbi antiqui libri *Lancinis ferreis* habent, pro quo ſubſtituunt Critici *Laminis ferreis.* Sed ad inſtitutum ſe recipiat oratio. Nulla autem re æquè celebre Verolamium erat, quàm quòd ciuem ſanctitate & fide in Chriſtum ſingulari

Albanus Martyr.

protulerit Albanum, qui, cùm Diocleſianus Chriſtianam religionem exquiſitis ſupplicijs ex hominum memoria delere moliretur, inuictâ animi conſtantia mortem pro Chriſto primus in Britannia oppetijt, vnde Stephanus noſter, & Britanniæ Protomartyr appellatur, Fortunatúſq; Presbyter cecinit,

Albanum egregium fœcunda Britannia profert.

Et Hiericus Gallus, qui ante ſeptingentos annos floruit, de eodem, & percuſſore eius non ſine miraculo, excæcato.

In vita S. Germani.

Millia pœnarum Chriſti pro nomine paſſus,
Quem tandem rapuit capitis ſententia cæſi.

Sed

Sed non lictori ceſſit res tuta ſuperbo,
Vtque caput Sancto, cecidêrunt lumina ſæuo.

In huius opprobrium, & Chriſtianorum terrorem, vt in antiquo eius Agone habetur, Verolamienſes eius martyrium marmori inſcripſerunt, mœnibúſq; inſeruerunt: ſed poſteà cùm tyrannorum immanitatem Martyrum ſanguis viciſſet, Chriſtiani eccleſiam mirandi, vt inquit Beda, operis in eius memoriam poſuerunt, & tanta religionis opinio Verolanio acceſſit, vt hîc Synodus anno mundi redempti 429. haberetur, cùm Pelagiana hæreſis per Agricolam Seueriani epiſcopi filium in hâc inſulâ repullulaſſet, Britannicáſq; eccleſias ita maculaſſet, vt ad veritatem aſſerendam Germanum Antiſioderenſem, & Lupum Tricaſſinum è Gallia euocarent; qui refutata hæreſi ſe venerabiles Britannis reddiderunt, inprimus Germauns, qui plurima per hanc inſulam templa ſibi ſacrata habet, & in ipſa huius proſtratæ vrbis areâ, Germani ſacellum etiamnum ſupereſt, quò loci ille pro ſuggeſtu verbum diuinum effatus erat, vt antiquæ fani Albani membranulæ teſtantur. Nec ita multò pòſt in Saxonum poteſtatem deuenit, ſed graui & diuturna obſidione Vther Britannus, cognomento *Pendragon* ob ſerpentinam prudentiam, recepit: quo ſublato in eorum demùm manus recidit. Ex Gildæ enim verbis, Saxones ſuo tempore hanc vrbem tenuiſſe facilè colligitur. *Deus,* inquit, *clariſſimas ſanctorum lampades nobis accendit, quorum nunc corporum ſepulturæ, & paſſionum loca, ſi non lugubri barbarorũ diuortio quamplurima ob ſcelera noſtra ciuibus adimerentur, non minimum intuentium mentibus ardorem diuinæ charitatis incuterent, Sanctum Albanum Verolamienſem, &c. dico.* His bellis cùm Verolamiũ concidiſſet, Offa Rex Merciorum potentiſſimus è regione eius, circa annũ ſalutis 793. in loco quem **Holmehurſt** dixerunt, monaſteriũ ampliſſimũ in Albani memoriam conſtruxit, ſtatímq; oppidum vnà ſurrexit, quod ab eo, **S. Albans** vocant, poſſeſſionéſq; ampliſſimas aſſignauit, & priuilegia impetrauit ampliſſima, quę è Florilego noſtro attexam, vt profuſam principis illius in eccleſiã liberalitatem, & Pontificis Ro. aucupiũ ſimul intuearis, ſic igitur ille ſcribit. *Dedit Offa, rex potentiſſimus, protomartyri Albano villam ſuam domi-*

dominicam, quæ viginti fermè milliaria à Verolamio diſtat, & * Wneſlaw *nuncupatur, & tantundem per circuitum, ſicut vſque hodie ſcripta regis teſtantur, quæ in præfata baſilica continentur. Quæ videlicet baſilica, tanta libertate priuilegiata reſulget, vt ab apoſtolica conſuetudine, & reditu, qui* Romſcot *dicitur, cùm neq; rex, neque archiepiſcopus, vel epiſcopus, abbas vel Prior, aut quilibet in regno ab illius ſolutione ſit immunis, ipſa quidem ſola quieta eſt. In presbyteros autem, & laicos totius poſſeſſionis ſuæ, abbas vel archidiaconus monachus ſub ipſo conſtitutus, ius pontificiale exercet, ita vt nulli archiepiſcopo, vel epiſcopo, aut legato, niſi ſummo Pontifici, ſubiectionem impendat. Hoc quoque ſciendum eſt, quod Offa rex magnificus, tempore, quo beati Petri vicario Romanæ vrbis pontifici reditum ſtatutum, id eſt,** Romſcot *de regno ſuo conceſſit, ipſe à pontifice Romano impetrauit, vt eccleſia beati Albani Anglorum protomartyris, eundem* Romſcot *ab omni Herefordenſi prouincia, in qua ſita eſt eccleſia ſæpedicta, fideliter colligeret, & collectum in vſus proprios retineret. Vnde & ipſa eccleſia, ſicut à rege omnia iura regalia, ita habet abbas loci illius, qui pro tempore fuerit, pontificalia ornamenta.* Verolamium etiam ipſum conceſſit, cuius paludem ingeſta terra obſtruxerunt monachi. Vbi noſtrâ memoriâ cùm anchoræ fuerint effoſſæ, crediderunt nonnulli, corrupto Gildæ loco inducti, Tamiſim aliquando hâc alueum egiſſe.

Hownſlow *fortè.*

** id eſt, de ſingulis ædibus denarius.*

Anchoræ effoſſæ.

Si quanta Romanorum numiſmatum copia, quot imagines ex auro & argento conflatæ, quot vaſa, quot columnæ marmoreę, quot epiſtylia, quótque antiqui operis miracula hîc eruta fuerint, ex vulgi relatione percenſere velim, omnem fidem ſuperaret oratio. Ex antiqui tamen hiſtorici fide paucula accipe. *Ealredus Abbas, regnante Eadgaro, antiquas cryptas ſubterraneas Verolamij perſcrutatus, euertit omnia, vias cum meatibus ſubterraneis ſolidè per artificium arcuatis, quorum quidam ſubtus aquam quæ quondam maxima ex parte ciuitati fuit circumflua, diruit, & obturauit, erant enim latibula latronum & meretricum. Foſſata ciuitatis, & quaſdã ſpeluncas, ad quas malefici tanquam ad perfugia fugerunt, explanauit. Tegulas verò integras, & lapides, quos inuenit aptos ad ædificia ſeponens, iuxta ripam aſſeres quernos, cum clauis infixis pice nauali delinitos inuenerunt, nec non naualia armamenta, vtpote anchoras rubigine ſemiroſas & remos abiegnos.* Paulò pòſt. *Eadmerus ſucceſſor, operi quod Ealdredus*

Circa annum Chriſti.960.

dus incepit, inſtitit, foſſoreſque eius in mediâ vrbe antiquâ palatij fundamenta diruerunt, & in muri concauo tanquam in armariolo, in libros inciderunt aſſeribus quernis & ſericis ligaminibus, quorum alter vitam Albani lingua Britannica deſcriptam habebat, reliqui Gentilium ritus. Cùm profundiora terræ aperuerint, antiquas tabulas lapideas, tegulas & columnas inuenerunt, vrceos item, amphoras figuli opere & tornatili compoſitos, vaſa quoque vitrea mortuorum cinerem continentia &c. demum ex his Verolamij reliquijs nouum Albano monaſterium extruxit Eadmerus. Hæc ad antiquitatem & dignitatem, nunc etiam habe ſi placet, ad Verolamij laudem pro Corrollario Alexandri Nechami inde oriundi Hexaſtichon.

Vrbs inſignis erat Verolamia, plus operoſæ
Arti, naturæ debuit illa minus.
Pendragon Arthuri patris hæc obſeſſa laborem
Septennem ſpreuit ciue ſuperba ſuo.
Hic eſt martyrij roſeo decoratus honore
Albanus, ciuis, inclita Roma, tuus.

Hodiè Verolanio in agros conuerſo, *Fanum Albani* ex eius ruinis eductum floret, oppidum elegans & amplum, templúmque Monaſterij illius ſupereſt, magnitudine, elegantia, & vetuſtate ſuſpiciendum, quod nunc in Parochialem ædem conuerſum, pulcherrimum habet ex ære ſolido Baptiſterium, in quo Regum Scotorum liberi ſacra aqua ablui ſolebant, Quod è Scotici belli manubijs Richardus Leus Eques Cunicularium Præfectus cum hac inſcriptione conſecrauit.

S. Albans.

Baptiſterium è manubijs Scoticis.

CVM LÆTHA OPPIDVM APVD SCOTOS NON INCELEBRE, ET EDINBVRGVS PRIMARIA APVD EOS CIVITAS INCENDIO CONFLAGRARENT, RICHARDVS LEVS EQVES AVRATVS ME FLAMMIS EREPTVM AD ANGLOS PERDVXIT. HVIVS EGO BENEFICII MEMOR NON NISI REGVM LIBEROS LAVARE SOLITVS, NVNC MEAM

OPERAM ETIAM INFIMIS ANGLORVM LIBENTER CONDIXI. LEVS VICTOR SIC VOLVIT VALE, ANNO DOMINI. M.D. XLIIII ET HENRICI OCTAVI XXXVI.

Sed ad rem: vt hunc locum in religionis aram conſecrauit vetuſtas, ſic Mars in belli aream ſtatuiſſe videatur. Vt enim alia taceam, cùm Anglia ſub familia Lancaſtrenſi, & Eboracenſi quaſi exhauſta vitalibus, bello domeſtico rueret, bis in ipſo oppido inter partiũ duces reciproca fortunæ varietate dimicatum fuit. 1456. Primùm Richardus Dux Eboracenſis graui clade Lancaſtrenſes hîc affecit, capto Henrico VI. Rege, & melioris notæ plurimis interfectis. Quarto pòſt anno Lancaſtrenſes, duce Margareta Regina, ſecundo prælio vſi, Eboracenſes hîc profligârunt, regémque in libertatem vindicârunt.

Berkhamſted. De Berkhamſted caſtro olim munitiſſimo, colli ſubiecto ad VIII. à Verolanio in occaſum milliari, nihil eſt quod dicam, cùm à Normannis conditum fuerit, & nunc nihil aliud ſit, quam ſtrages lapidum informis: niſi quod ſedes fuerit quondam familiæ *Filij Petri* qui Eſſexię erant Comites, & poſteà bellicoſi illius Edwardi cognomento *Nigri*, Principis longè clariſſimi. Sed quà Antoninus iter à Verolanio Londinum perſequitur, SVLLONIACAS ab hoc duodecim, ab illo nouem milliaribus diſtantes interponit. Sulloniaca. Has diligentia qua potui maxima indagaui, verùm cùm à multis fide dignis acceperim ad eandem diſtantiam antiquæ vrbeculæ cadauer eſſe iuxta Edgeworth, in colle quem Brokley hill hodiè vocitant, vbi & nummi Romani, & alia vetuſtatis indicia effoſſa fuerint, nonne veritati & mihi illuderem, ſi Sulloniacas noſtras nunc alibi indagarem. Nec moueor, cùm ad viam non ſit, quæ hodie Londino Verolanium ducit. Certum enim eſt viam Conſularem olim magis ad occaſum duxiſſe, nec Antonino propoſitum fuerat compendiariam viam ſequi, ſed hinc inde loca celebriora percenſere, quod qui in Antonino, & Geographis verſatus eſt, facilè agnoſcet.

Comites Hertfordiæ. Comites habuit hic Hertfordenſis ager, ſi fęcialibus credere libet, Rogerum qui etiam Comes de *Clare*, Claróſque illos

illos quos Gloceſtriæ Comites diximus. Richardus enim Clare, qui anno 1262. obijt, diſertè à Florilego Weſtmonaſterienſi Gloceſtriæ & Hertfordiæ Comes appellatur, vbi hoc eius Epitaphium memorat.

Hic pudor Hippoliti, Paridis gena, ſenſus Vliſſis,
Æneæ pietas, Hectoris ira iacet.

Patrum verò memoria Henricus VIII. Edwardum Seymour Comitis Hertfordiæ titulo exornauit, qui etiam poſteà Dux Somerſetti. Illiq; ſucceſſit in hoc Comitatu eius eodem nomine filius vir longè honoratiſſimus, & bonarum literarum amator ſummus.

Parochias habet hic Comitatus 120.

TRINOBANTES.

CAttieuchlanis adiuncti erant, qui Cæſari TRINOBANTES, *Ptolemæo, &* *Tacito* TRINOANTES, in illis regionibus, quæ nunc mutato nomine Middleſex, & Eſſex vulgò appellantur. Vnde vetuſtum illud nomen, ne ariolari quidem auſim, niſi ſit è Britannica Trenant, quæ oppida in valle ſonat. In vallem enim ad Tameſin hæc regio quaſi tota ſubſidet. Verùm huic coniecturæ meæ non adblandior. Quòd tamen Gallouiciam Scotiæ totam vallibus depreſſam inſederunt, Britannicè olim Noantes & Nouantes dicti fuerunt, & ad Rhenum vallem Gallicè Le Vault populus olim Nantuates appellati & ſedem & nomen habuerunt: vt hæc coniectura æquè probabilis videatur, ac illa ſciolorum, qui Trinobantes, à Troia, quaſi Troiam Nouam ambitioſè deduxerunt. Sed valeant illi & ſibi placeant. Hi Cæſaris ætate propè firmiſſima harum regionum ciuitas erat, (Ciuitatem enim ſemper vocat ille populum eodem iure vtentem) regnumque in ea tunc obtinuit Imanuentius, qui cùm à Caſſiuellauno interficeretur, Mandubratius eius filius fuga mortem vitauit, ad Cæſarem in Galliam profectus eſt, eiuſque fidem ſequutus, cum illo in Britanniam rediit. Quo tempore Trinobantes noſtri per legatos Cæſarem petierunt, vt Mandubratium ab iniuria Caſſiuellauni defenderet, atque illum in ciuitatem mitteret, qui præeſſet, imperiumque obtineret: quod cùm factum obſid.

Ciuitas quid apud Cæſarem.

obſidibus XL *datis ſe in eius fidem primi Britannorum permiſerunt. Mandubratius iſte, vt hoc obiter notem, Eutropio, Bedæ & recentioribus ſemper* Androgeus *Androgeus.* *dicitur, vnde vero nata hæc nominis diuerſitas, me plane latet, niſi verum ſit, quod a viro Britannicæ hiſtoriæ & linguæ bene perito accepi, ſcilicet hoc nomen Androgeus illi ob ſcelera, & proditionem impoſitum fuiſſe: ſceleris enim ſignificatio in eo ſe planiſſime exhibet, & inter tres Britanniæ proditores in Triadum libro ſceleratiſſimus habetur, quòd Romanos in Britanniam primus vocauit, patriámque prodiderit. Poſt Mandubratium cum iam ardenti ciuili bello, Britannia Romanis neglecta eſſet, & ſuis Regibus, & legibus relicta, Cynobellinus hac in parte regnum adminiſtraſſe videtur, cuius filius Adminius à patre pulſus cum exigua manu ad C. Caligulam transfugit, ſeque dedidit, quod iuuenis* *Suetonius.* *Imperatoris animum ita inflauit, vt quaſi vniuerſa tradita inſula, magnificas Romam literas miſerit: monitis ſæpe latoribus, vt non niſi in æde Martis, & frequente Senatu Conſulibus traderent. Cynobellino defuncto, Aulus Plautius Claudij Imperatoris auſpicijs hanc regionem adortus eſt. Togodumnum alterum Cunobellini filium interfecit, alterum nomine Catacratum deuicit, de quo etiam, vt eſt in Faſtis Capitolinis, ouans triumphauit, tanto honore (authore Suetonio) vt Claudius illi in Capitolium eunti, & redeunti latus texerit: ſtatímque ipſe legionibus huc tranſuectis, in prouinciam paucis menſibus redegit. Iam inde à bellis conquieuerunt Trinobantes, niſi quòd imperante Nerone, occultis coniurationibus cum Icenis ad Romanorum iugum ex-*

cutiendum conſpirarint : verùm hanc ſeditionem multo cum Britannorum ſanguine (vt habet Tacitus) citò reſtinxit Suetonius Paulinus. Romano imperio tandem in Britannia confecto, Vortigernus Britannus Saxonibus in redemptionis pretium, cùm illum captiuum detinerent, hanc regionem cum alijs tradidit, vt author eſt Nennius, diúque ſuos Reges habuit, ſed Cantiorum, vel Merciorum beneficiarios, è quibus Sebertus an. 603. *Chriſto primus nomen dedit, & Suthredus vltimus ab Egberto deuictus anno* 804. *regnum occiduis Saxonibus reliquit. Sed hæc alibi fuſiùs : iam ipſas regiones videamus.*

Midleſex.

Midleſex à medijs Saxonibus nomen habet, quòd eius incolæ inter Saxones Orientales, Occidentales, Auſtrales, & quos illa ætas Mercios dixit, intermedij fuerint. A Buchinghamienſibus Colno fluuiolo ad occaſum, ab Hertfordenſibus ad Septentrionem noto limite, ab Eſſexia ad Ortum Lea flumine, à Surreia ad Auſtrum Tamiſi diſterminatur. Anguſtioribus ſpatijs circumſcripta, quà longiſſima, xx. mill. quà arctiſſima, xii. mill. patet. Summa cœli temperie & ſoli indulgentia, ædibus & vicis magnificis vndiq; nitida, plurimáq; ſunt vbiq; memoranda præſertim ad Tamiſim. Stanes. Stanes Saxonicè Stana, in primo ſtatim ad Occaſum limine ſe offert, vbi ponte ſublicio Tamiſis coniungitur. Inde Coway ſtakes ad *Lalam*, vbi Cæſarem Tamiſim tranſmiſiſſe diximus, Britanníq; ripam, & vadum ſudibus, vnde nomen, præſtruxerunt. Poſteà Hampton Court. Hampton Court Regia, in veræ magnificentiæ admirationem à Th. Wolſæo Cardinale ad opes oſtentandas extructa, cùm præ inſolentia ſui impotens eſſet, quæ quinque peramplas

areas

areas cultiſſimis cinctas ædificijs opere admodùm ſpecioſo includit. *Sion* indè cernitur à ſanctiſſimo illo monte denominatus, quem Henricus v. cùm monachos externos expuliſſet, Brigidianis virginibus conſtruxit, tótque virgines, ſacerdotes, & laicos fratres parietibus diſcretos conſtituit, quot Apoſtolorum, & diſcipulorum Chriſti numerum æquarent, quibus cùm ſatis ſupérque reddituum contuliſſet, lege cauit, vt illis contenti nihil amplius à quoquam acciperent: quicquid autem ex annuo prouentu ſupereſſet, pauperibus errogarent. Nunc verò illis eiectis, in regium ſeceſſum eſt conuerſus. **Brentford** huic contiguum eſt, oppidum non infrequens, cui **Brent** amniculus nomen fecit, ad quem anno 1016. Edmundus cognomento *Ferreum latus* Danos, quos à Londini obſidione gradum referre coëgerat, ita adortus eſt, vt effuſis habenis fugam non ſine magna cæde capeſſerent. **Fulham** Saxonicè ꝼullonham, id eſt, volucrum domus, inde cernitur, cui maximo honori ſunt Londinenſis Epiſcopi ædes ſuburbanæ. Verùm inter hæc omnia LONDINVM totius Britanniæ Epitome, Britannicíque imperij ſedes, *Regúmq; Angliæ Camera* tantùm inter omnes eminet, quantùm, vt ait ille, inter viburna cupreſſus. Tacito, Ptolemæo, & Antonino LONDINIVM, & LONGIDINIVM dicitur, Ammiano LVNDINVM, & AVGVSTA. Stephano in vrbibus Λινδόνιον, Cambrobritannis noſtris *Lundayn*, Saxonibus priſcis Lonꝺenceaꞅꞇeꞃ, Lonꝺenbẏꞃiᵹ, Lonꝺenƿic, exteris *Londra*, &, *Londres*, incolis **London**, fabuloſis ſcriptoribus *Troia Noua*, *Dinas Belin*, i. vrbs *Belini*, & *Caer Lud*, à Luddo neſcio quo, quem & inſtauraſſe, & denominaſſe volunt. Sed hæc nomina & origines, vnà cum Eraſmi cóiectura, qui à Lindo Rhodiorum deduxit, eorum admiratoribus libenter relinquimus. Ego verò, cùm Cæſar, & Strabo authores ſint Britannos antiquos ſyluas, & nemora, quæ deiectis arboribus, obſtruxerant, vrbes, ſiue oppida vocauiſſe, eóſq; eiuſmodi nemora, Britannica lingua *Lhwn* appellari audiuerim: in eam penè conceſſi opinionem, vt Londinum inde dictum exiſtimauerim, quaſi Vrbs per excellentiam, vel vrbs nemoroſa. Sin veritas in hoc me fugit, planè credo, quòd vnde celebritatem, inde & appellationem ſit conſequuta, à nauibus

Sion.

Brentford.

Londinum.

Britannorum oppida.

 ſcilicet,

ſcilicet, quas Britanni ſua lingua *Lhong* vocant, ita vt Londinium ſonet Nauale, vel Vrbs Nauium. Vrbem enim *Dinas*, vnde Latini *Dinum* deflexerunt, nuncupant Britanni. Hinc eſt quòd alicubi LONGIDINIVM dicitur, & in Næniâ antiquiſſimi Bardi Britannici *Lhong porth*, i. nauium portus, & hoc ipſo vocabulo, Bononia Galliæ, quæ Ptolemæo *Geſſoriacum Nauale*, in Britannico Gloſſario *Boilung lhong* vocatur. Vrbes enim plurimæ à nauibus nomina tulerunt, vti Naupactus, Nauſtathmos, Nauplia, Naualia Auguſti &c. Sed ex his nulla meliori iure Naualis nomen ſibi aſſumere poſſit, quàm Londinium noſtrum. Ab vtroq; enim elemento vrbs eſt fœliciſſima, ſolo læto, & affluenti omnium rerum copia, cliuo molliter ſurgenti, Tamiſi adpoſita, qui placidiſſimus rerum in orbe naſcentium mercator, ſtatis horis Oceani æſtibus ſuperbus, alueo tuto, præalto, & nauium quamlibèt magnarum capaciſſimo, tantas Orientes & Occidentes opes quotidiè inuehit, vt cum orbis Chriſtiani Emporijs de ſecunda palma hodie contendat, ſtationémq; præbeat nauibus cùm fidiſſimam, tùm pulcherrimam, ſyluam interlucatam dicas, tot nauium malis, velíſque vndíque obſcuratur.

Dinas.

Quis primus fuerit conditor obduxit vetuſtas, & perpaucæ ſanè ſunt vrbes, quæ ſuos authores norunt, cùm è paruo ſenſim excreuerint. Verùm vti aliæ, ita hæc noſtra, fabuloſa origine Troianis ſe imputauit, Brutum illum Æneæ magni abnepotem conditorem credit. Quicunque autem condiderit, vitali genio conſtructum fuiſſe ipſius fortuna docuit, & antiquitate ſuſpiciendum eſſe innuit Ammianus Marcellinus, qui ſuo tempore, ante annos nimirū mille & ducentos vetuſtum oppidum appellarit: & cum eo Cornelius Tacitus, qui Neronis tempore *copiâ negotiatorum, & commeatu maximè celebre* fuiſſe prodidit. Hoc ſolum, illo tempore, eius gloriæ defuit, quod nec Municipij, nec Coloniæ nomine inſigniretur. Nec certè in rem Romanorum fuiſſet, ſi vrbs mercimonijs florens Coloniæ vel municipij iure frueretur, Præfecturam itaque, vt opinor, conſtituerunt. Sic enim vocabant oppida in quibus nundinæ agebantur, & ius dicebatur, ita tamen vt Magiſtratus ſuos non haberent, ſed præfecti quotannis in ea mitterentur, qui ius dicerent, quod

Præfectura.

in

in publicis negotijs, nempe cenſus, tributorum, vectigaliū, militiæ &c. ad Rom. Senat. pertinerent. Hinc eſt quòd Londinium Tacito, Panegyriſtæ, & Marcellino oppidum ſolummodo vocetur. Quamuis autem non [illegible] fuerit conditione, fortuna tamen (ſi qua alia) ampla, opulenta, & fecunda, perpetuo ferè tenore ſub Romano, Saxonico & Normannico imperio vſa eſt, vix vnquam magnis calamitatibus conflictata. Nerone imperante, cùm Britanni libertatem reſumere, duce Bunduica, conſpiraſſent, Londinenſes neq; fletu, neque lachrymis Suetonium Paulinum retinere potuerunt, quin adſcitis in auxilium ciuibus, inde moueret, & vrbem nudam hoſti relinqueret, qui ſtatim paucos oppreſſit, quos vel imbellis ſexus, vel feſſa ætas, vel loci dulcedo detinuerat. Nec minorem à Francis cladem pertuliſſet, ſi non præſtò fuiſſet diuinum ex improuiſo auxilium. Cùm enim C. Alectus C. Carauſium Menapiæ ciuem dolo ſuſtuliſſet, qui maris noſtri inclementiâ, difficillimis Diocleſiani in Oriente bellis, & Francis, ſocijſq; naualibus audaciſſimis fretus, Britanniæ, Britanniæq; redditus interuerterat, Auguſtiq; titulum (vt nummi eius hic eruti demonſtrant) ſex annos geſſiſſet: Alectum eidem iam tertio anno purpuram in Britannia vſurpantem M. Aur. Aſclepiodotus prælio deleſſet, Franci illi qui pugnæ ſuperfuerunt, Londinum conuolantes, iam iam vrbem prædaturi erant: niſi Tamiſis, qui nunquam Londinenſibus defuit, Romanos milites per errorem nebuloſi maris à claſſe abiunctos peropportunè intuliſſet. Illi enim barbaros totâ vrbe conſecérunt, & non ſolùm ciuibus in cæde hoſtium dederunt ſalutem, ſed etiam in ſpectaculo voluptatem. Tunc concidiſſe produnt Annales noſtri L. Gallum ad amniculum, qui vrbem ferè mediam interluebat, & ab eo *Nantgall* Britannicè, **Walbroke** Anglicè dictum, quod nomen manet in plateâ, ſub qua cloacam eſſe ſubterraneam ad expurgandam ſordium colluuiem accepimus, haud procul à ſaxo illo **Londonſton**, quod *Milliarium* fuiſſe, cuiuſmodi Romæ in foro erat, exiſtimamus, cùm in media vrbe ſit, qua in longum procurrit. Nec dum Londinum communitum fuiſſe credimus. Paulò pòſt tamen Hiſtoriæ noſtræ Conſtantinum Max. rogatu Helenæ matris primùm mœnibus è lapide ſtructili, & latere Britannico

C. Carauſius.

Panegyricus Conſtantio Cæ. dictus, & Maximiano inſcriptus.

Franci cæſi.

London-ſtone.

Mœnia.

tannico

tannico obſepſiſſe tradunt, quæ ſuo ambitu tria plùs minùs milliaria colligunt, ita vt vrbem forma ferè quadratâ; ſed non æquilatera includerent, cùm ab occaſu in ortum longior ſit, ab Auſtro ad Septentriones contractior. Horum mœnium pars quæ Tamiſi prætendebatur perpetua fluminis alluuione penitùs concidit, eius reliquias Henrici ſecundi tēpore apparuiſſe ſcripſit, qui tunc vixit, Fitzſtephanus. Reliqua pars ſupereſt, ad Septentriones firmior, quæ
1477. non multos ante annos opera Iotcelini Prætoris inſtaurata repentinam quaſi induit iuuentutem: Ad occaſum verò, & ortum, licèt olim ex Iudæorum demolitis ædibus renouarint in ſuis bellis Barones, tota tamen ſunt lacera, & fatiſcentia. Londinenſes enim mei, vti veteres illi Lacędemonij, præmunitas vrbes, quaſi muliercularum habitacula rident, vrbémq; ſuam ſatis munitam credunt, quæ viris non
Portæ. ſaxis præcingitur. Patent hæc mœnia ſex portis, quę nouatæ, noua etiam aſſumpſerunt nomina. Ad occaſum duę ſunt **Ludgate**, à Luddo Rege, ſiue **Fludgate**, Lelandi opinione, à fluuiolo ſubiecto, (vt porta Fluentana Romæ) quæ nunc à fundamentis inſtauratur, & **Newgate** omnium pulcherrima à nouitate, priùs **Chamberlangate**, quæ publicum eſt ergaſtulum. Ad Septentriones quatuor, **Alderſgate** ab alnetis, vel ab Aldricio Saxone, vt alijs placet, **Creplegate** à claudorum hoſpitio, **Morgate**, à palude adiuncta nunc in agrum conuerſa, primùm à Francerio Prætore, anno 1414. patefacta, **Biſhopſgate**, ab Epiſcopo, quam Germani Hanſeaticæ ſocietatis mercatores & inſtaurare, & difficilioribus temporibus propugnare ex pacto, vt accepimus, tenebantur. Ad ortum vna ſola eſt **Aldgate** à vetuſtate dicta, vel **Elbegate**, vt alij volunt. Ad Tamiſim duas etiam portas præter illam ad pontem extitiſſe credunt, **Belingſgate**, nunc Cothon recipiendis nauibus, & *Dourgate*, i. Aquaria porta, vulgò **Dowgate**.

Turris. Quà murus etiam ad flumen deſinit, munimenta fuerunt firmiſſima, quorum alterum ſupereſt, vulgò *Turris Londinenſis*, Britannicè ab albedine *Bringwin*, & *Tour gwin*. Arx ſanè nobiliſſima, mœnibus lætè incincta, turribus excelſa, vallo latíſque munita foſſis, nobili etiam armamentario, & domibus aliquot ita inſtructa, vt oppidum æmuletur: meritóque

tóque putes duo illa caſtella, quæ ad hanc orientalem vrbis partem fuiſſe prodidit Fitzſtephanus, in hanc vnam coaluiſſe. Ad occidentalem vrbis partem alterum extitit munimentum, quà Fleete amniculus (vnde Fleetſtreete) nunc diſpectus, olim nauiger (vt in Chartis Parlamentarijs legi) Tamiſi confluit. Hanc arcem Palatinam Fitzſtephanus dixit, incendióq; hauſtam Guilielmo primo regnante prodit. E cuius ruinis tùm magna pars templi Paulini extructa, tùm in ipſiùs areâ cœnobium Fratribus Dominicanis (vnde Blackfriers locū nominamus) fundauit Robertus Kilwarby Archiepiſcopus Cantuarienſis, vnde magnitudinem faciiè conicctes. Nihil hodiè ex ea reliquum eſt, ſuſpicantur tamen nonnulli ædes Penbrochianas huius fuiſſe particulam, quas Bainards caſtell, à nobili viro Bainardo Domino de Dunmow, conſtructore appellamus, cuius poſteri Fitzwalteri hæreditario iure erant ciuitatis Londini Anteſignani.

Epiſcopatus.

Nec munita ſolùm illo tempore fuit, ſed etiam Flamine ſublato, & Chriſtiana religione, ſub optimo Imp. confirmata, epiſcopus in eius locum ſubſtitutus. Secundo enim Concilio Arelatenſi, quod anno ſalutis 326. ſub Conſtantino celebratum erat, Londinenſem Epiſcopum interfuiſſe conſtat, Subſcripſit enim, vt videre eſt in Tomo primo Conciliorum, *Ex prouincia Britanniæ, ciuitate Londinenſi Reſtitutus Epiſcopus*, quem cum ſucceſſoribus ad S. Petri in Cornehill ſediſſe affirmant nonnulli. Indè verò ea dignitate floruit Londinum, vt AVGVSTA dici cœperit, cóque nomine ſub Valentiniano innotuit, non à Legione, illud enim (vt inquit ille) veritate falſum eſt, ſed ab ornatu magnifico, & verè augusto: vndè cùm à Conſtantini tempore officina monetaria in hac fuerit inſtituta, (legimus enim in eius nummis, quos in honorem Conſtantij patris ſignauit, & alijs, P. LON. S. i. pecunia Londini ſignata,) qui huic præfuit ſub Comite ſacrarum largitionum, in Notitiarum libro, *Præpoſitus theſaurorum Auguſtenſium in Britannia* vocatur. Sed vt hoc inſolentius nomen deleuit dies, ita vetuſtis illud *Londinium* confirmauit. Dum hoc gauderet nomine parùm abfuit, quin à prædonibus ſeditioſis vaſtaretur, ſed Theodoſius Theodoſij Aug. pater, illos ſpolijs implicatos trucidauit, mer-

Londinum Auguſta dicta.

Officina Monetaria.

mer iamque, vt ait Marcellinus, anteà difficultatibus ciuitatem in ouantis speciem lætiſſimus introijt. Indéq; mouens Britanniam grauiſſimis malis obſitam ſua virtute ita euoluit, vt illum Britannicum ducem, (teſte Symmacho) ſtatua equeſtri, inter priſca nomina conſecrarint Romani. Non longo pòſt tempore confecto Romanorum in Britannia imperio, publico inſulæ fato in Saxonum poteſtatem deuenit: quomodo verò è ſcriptoribus non conſtat. Vortigernum captum, vt ſe redimeret, Hengiſto Saxoni tradidiſſe opinor, cùm ad Orientales Saxones ſpectaret, quorum regionem Hengiſto ea lege Vortigernum addixiſſe meminerunt ſcriptores. Quo tempore Eccleſia etiam grauiſſima quæq; pertulit, paſtores aut necati, aut fugati, greges abacti, opibúſque omnibus ſacris & prophanis contuſis. Theonus vltimus è Britannis Londinenſis Epiſcopus *Sanctorum reliquias*, vt inquit author meus, *ad memoriam, non ad ſuperſtitionem occultabat*. Quamuis autem eiuſmodi fuerit ea Saxonum ætas, qua veriſſimè Martem ſua arma concuſſiſſe dicas, emporium nihilominùs fuit, teſte Beda, *multorum populorum terra marique venientium*. Poſteà autem cùm pacis benignior aura huic defatigatæ inſulæ aſpiraſſet, Saxonéſque Chriſtianæ religioni inſeruire cœpiſſent, redituro ſplendore refloreſcere incœpit. Ethelbertus enim Rex Cantij (ſub quo Sebertus quaſi beneficiarius hoc tractu regnauit) templum Diuo Paulo poſuit, quod ſubindè reſtauratum in maximum & magnificentiſſimum excreuit, redditibúſque opulentum, vndè præter Epiſcopum, Decanus, Præcentor, Cancellarius, Theſaurarius, Archidiaconi quatuor, Præbendarij XXIX. & alij prolixè aluntur. Orientalem huius templi partem, quæ recentior videtur, & operoſa eſt, cryptoporticúmque habet pulcherrimam, (quæ & ipſa eſt S. Fidei ædes ſacra) ex ruinis arcis illius palatinæ quam dixi, circa annum 1080. ſubſtruxit Mauritius Epiſcopus, cùm anteà miſerabili incendio abſumpta fuiſſet. Occidentalis pars, vti tranſeptum, ſpatioſa eſt, ſublimis, columnis ingentibus, & concameratione è ſaxo pulcherrima conſpicua. Quà verò hæ quatuor partes ſe decuſſant, ampla & excelſa ſurgit turris, cui impoſita fuit pyramis plumbo obtecta, in immanem altitudinem edita, (à terra enim pedes 534. in altitudinem

Londinum in Saxonum poteſtatem.

Reliquiæ ad memoriam occultatæ.

D. Pauli templum.

tudinem aſcendit,) quæ anno 1087. ignem cœleſtem prouocauit, arſitq; non ſine magno totius vrbis damno, ſed reſtaurata, nuperrime nobis pueris de cœlo iterum tacta deflagrauit, nec hactenus reædificata. 1561 Dianæ templum olim hoc loco extitiſſe coniectárunt aliqui, & ſunt quæ fidem eorum coniecturæ adiungant: *Templum Dianæ.* Antiquæ ædes adiacentes in archiuis templi, *Dianæ Cameræ* vocantur, & in cœmiterio, regnante Edwardo primo, incredibilis vis bubalinorum capitum effoſſa fuit, vt eſt in noſtris Annalibus, quæ tunc cum admiratione, tanquam Gentilium ſacrificia ſuſpexit multitudo, & Tauropolia in Dianæ honorem fuiſſe celebrata, norunt eruditi. Nos etiam ipſi pueri cerui caput pilo præfixum, quod Dianæ ſacrificijs conuenire videbatur, magna cum pompa, & Cornicinū boatu ex veteri & ſuperſtitioſo inſtituto, in ipſo templo circumgeſtatum vidimus. Cæterùm ab hoc templo condito, ſedes fuit Epiſcoporū Londinenſium, primúmq; habuit Epiſcopū ſub Saxonibus, (quinquageſſimo anno poſt Theonum Britannici generis exturbatum,) Mellitum Romanum ab Auguſtino Cantuarienſi illo conſecratum, qui contrà quàm Gregorius Papa iuſſerat, Archiepiſcopatus inſignia, & Metropolitanam ſedem à Londino, non ſine ſumma iniuria, Cantuariam tranſtulit. Præter hoc non aliud, quod ſciam, Saxonum opus Londini extat, nec enim altam pacem diu agitárunt, cùm breui Orientalium Saxonum opes frangerent Viſiſaxones, Londinúmque in Merciorū poteſtatem cederet. Vix ſopitis inteſtinis bellis, noua ex Aquilone prorupit tempeſtas, Danica ſcilicet, quæ miſerè hanc regionem lacerauit, vrbémq; conquaſſauit. In ſuam enim poteſtatem redegèrunt Dani, ſed recepit Alfredus, inſtaurátamque Æthelredo genero Merciorum Comiti tradidit. Vaſtatores tamen illi poſteà corona capere ſæpiùs conati ſunt, præcipuè verò Canutus, qui effoſſo canali Tamiſim auertere molitus, ſed ſemper operam luſerunt, ciuibus fortiſſimè hoſtilem impetum propulſantibus. Terror nihilominus ab illis non paruus impendit, donec Guilielmum Normannum, quem Deus ad Angliæ imperium natum voluit, gratantèr acceperint, & Regem ſalutarint. Iam indè poſuère venti, fugère nubes, & verè aurea ſæcula illuxérunt; inſignem nullam calamitatem ſubiuit, Principum indul-

indulgentia immunitates conſequuta eſt maximas, *Regum Camera* dici cœpit, mercimonijſque ita refloruit, vt Guilielmus Malmesburienſis, qui eo tempore vixit, *Vrbem nobilem, opimam, ciuium diuitijs conſtipatam, negotiatorum, ex omni terra venientium commercijs frequentatam* dixerit: & Fitzſtephanus in vita Thomæ Becketti, eo tempore Londinum 127. Eccleſias Parochiales, & 13. Conuentuales numerâſſe, & facta hominum armigerorum oſtenſione, quadraginta millia peditum, equitum viginti millia ſub ſignis eduxiſſe prodiderit. Tunc ſurgentibus tectis vndique accreuit, & exſpatiantia ad portas longè ſe protulerunt ſuburbia, præcipuè verò ad occaſum, quà frequentiſſima ſunt, in quibus XII. ſunt ædificia, Hoſpitia vocant, iuri noſtro municipali conſecrata: è quibus quatuor ſplendida admodum & ampla, ad forum ſiue *Curiam*, vt vocant, ſpectant: reliqua ad *Cancellariam*, in quibus nobiles adoleſcentes magno admodum numero iuris ſtudio ſedulò vacant.

Municipalis Juris Collegia.

Westminſter.

Hæc ſuburbia continuatis ædibus, & ſuperbis ſecundum Tamiſim procerum habitationibus Weſtmonaſterium vrbeculam plùs mill. paſſ. abiunctam vrbi addiderunt. **Thorney** hæc olim à ſpinis, nunc **Weſtminſter**, ab occiduo ſitu, & monaſterio dicitur. Templo enim, foro iudiciario, & Regiâ longè eſt celeberrima. Templum regum Angliæ inauguratione, & ſepultura inprimis eſt inſigne, Apollinis delubrum eò loci extitiſſe olim author eſt Sulcardus, & Antonino Pio imperante, terræmotu corruiſſe, ex cuius reliquijs Sebertus Rex Orientalium Saxonum alterum D. Petro erexit, quod à Danis deiectum renouauit, & pauculis monachis Dunſtanus Epiſcopus conceſſit. Sed poſteà Edwardus Rex cognomento *Confeſſor* ſibi in ſepulturam, & Benedictinis monachis in monaſterium ex decimis omnium ſuorum reddituum de integro conſtruxit, & patrimonijs tota Anglia diſperſis ditauit. Formam antiquæ illius ſtructuræ, ſi placet, ex antiquo manuſcripto habe. *Principalis area domus, altiſſimis erecta fornicibus quadrato opere, paríque commiſſura circumuoluitur, ambitus autem ipſius ædis duplici lapidum arcu ex vtroque latere hinc inde fortiter ſolidata operis compage clauditur. Porrò crux templi quæ medium canentium Domino chorum ambiret, & ſui gemina hinc inde ſuſtentatione mediæ turris celſum api-*

cem fulciret, humili primùm & robuſta fornice ſimpliciter ſurgit, deinde cochleis multipliciter ex arte aſcendentibus plurimus intumeſcit, deinceps verò ſimplici muro vſq, ad tectum ligneum plumbo diligenter tectum peruenit. Verùm poſt 160. annum, hanc Edwardi fabricam ſubuertit Henricus III. nouámque Eccleſiam ſpecioſa ſtructura, multiplici marmorearum columnarum ordine, tecto laminis plumbeis conueſtito, quinquaginta annorum opere exædificauit, quam Abbates ad occaſum plurimum auxêrunt, Henricúſque VII. in ſuam & ſuorum ſepulturam, ad Ortum, ſacrarium admirandæ elegantiæ, (*Orbis miraculum* vocat Lelandus, omnem enim elegantiam in illo aceruatam dicas) adiecit, in quo ſepulchrum eius ſplendidiſſimum & maximum ex ære ſolido cernitur. Expulſis poſteà monachis, ad varias ſubinde vices reuoluta fuit, primùm Decanum habuit & Præbendarios, mox Epiſcopum, qui patrimonio dilapidato, ceſſit, & Decano reliquit. Statim monachi cum ſuo Abbate à Maria Regina reducti, quibus paulò poſt authoritate Parlamentaria eiectis, in Collegiatam Eccleſiam, imò Eccleſiæ plantarium conuertit Sereniſſ. Diua Elizabetha, Præbendarios inſtituit duodecem, tot emeritos milites, ſcholaſticos quadraginta (alumni Regij dicuntur,) qui ſuo tempore ad Academias promouentur, & in Eccleſiam, & Rempub. transferuntur, &c. Quibus omnibus Decanum prefecit, quam dignitatem hodie ſumma cum laude gerit D. D. Goodmanus vir optimus, & integerrimus, patronus mihi vnicè colendus, vtpote qui nobis hęc otia fecit. In proximo alterum etiam Canonicorum Collegium erat S.Stephano ſacrum, quod regia ſanè magnificentia, & ampliſſimis poſſeſſionibus conſtruxit Edwardus Tertius, cùm Galliam ſuis victorijs permenſus eſſet, *reducens,* vt in fundationis Charta legitur, *in deuotæ conſiderationis examine profuſa Chriſti beneficia, quibus ex ſola miſerationis ſuæ dulcedine in opportunitatibus nos præuenit, à varijs nos licèt immeritos liberando periculis & dextra ſuæ potentiæ contra nobis aduerſantium impetus, cum victorioſis ſucceſſibus magnificè defendendo, ac alijs in tribulationibus & perplexitatibus quibus plurimum inuoluti fuimus, cum inſperati ſuperinfuſione remedij conſolando.* Sub hoc **Weſtminſter Hall** ſiue Prætorium eſt, in quo præter

S.Stephens Chappell.

rer

ter Comitia Parlamentaria, quæ ibi ſæpiſſimè habentur, fora iudiciaria conſtituuntur, & ſtatis temporibus cauſæ cognoſcuntur, cùm iuris, tum patrimonij Regij, & etiam Cancellariæ, quæ ex æquo & bono ſummum ius moderatur, Cùm antè Henrici III. tempora, primæ iuſtitiæ forum vagum eſſet, aulámque Regiam commitaretur. Verùm ille, vt in *Charta magna* habetur, legem tulit in hæc verba: *Communia placita non ſequantur Curiam noſtram, ſed teneantur in aliquo certo loco*, Hoc, quod nunc habemus Prætorium Richardus II. diruto vetuſtiori, extruxit, ſuæque habitationi dicauit, (tunc enim Reges ipſi cauſſas audiebant,) Palatiumque ab Edwardi confeſſoris tempore adiunctum habuerunt, quo ante ſexaginta annos igne abſumpto, Henricus VIII. ſedem Regiam ad ædes vicinas non ita pridem Cardinalis Wolſei tranſtulit, quas Whitehall vocant, i. Aula alba. Domus hæc eſt verè Regia, hinc viuario, quod & alteram Regiam coniungit, S. James dictam, illinc Tamiſi concluſa. Hanc Poëta quidam *Leucæum* ab albedine dixit:

Whitehall.

Regale ſubintrant
Leucæum reges, (dederant memorabile quondam
Atria, quæ niueo candebant marmore, nomen)
Quod Tamiſis prima eſt cui gloria paſcere cygnos
Ledæos, rauco pronus ſubterfluit æſtu.

Ad Circium etiam magna ſubſunt Londino ſuburbia, ſpeculáque fuit olim, ſiue militaris prætentura, vnde loco nomen ex Arabico vocabulo Barbacane (authore Galeoto Martio) ceſſitque dono Edwardi III. in ſedem Vffordorum, à quibus per Willoughbæos ad Peregrinum Berteium, Dominum Willoughby de *Ireſbye*, virum omnibus modis generoſiſſimum & verum Martis alumnum nunc deuenit. Nec minora ad Aquilonem & Subſolanum procurrũt ſuburbia, in quorum campis dum hæc ſcriberemus, eruta ſunt multa vaſa ſepulchralia, ſigilla, & vrnæ in quibus Claudij, Neronis, Veſpaſiani, &c. numuli. Vialæ etiam vitreæ, vaſcula fictilia, in quibus liquidum ſupererat, quod vel libamentum ex vino & lacte exiſtimarem, quo in cremandis corporibus vſi ſunt priſci Romani, vel odoriferos illos liquores, quorum Statius meminit:

Barbacan.

Vida-

Vidaq; liquores
Arſuram lauere comam.

Hunc locum cremandis, condendíſq; corporibus deſtinârunt Romani, qui ex lege XII. Tabularum cadauera ex vrbibus efferebant, & ſecus vias publicas, & militares ſepeliebant. Hæc quà vrbs terram ſpectat. Quà verò flumen labitur, ad auſtrum amplum illum *Burgum de* Southwerke, cuius meminimus, ponte etiam coniunxerunt ciues, primùm ſublicio eo loco quo anteà in traijciendo, pontone, pro ponte vtebantur. Poſteà, regnante Ioanne, è viuo ſaxo opere admirando nouum pontem XIX. fornicibus præter verſatilem illum ſuſpenderunt, elegantiſſimíſque ædificijs ad inſtar plateæ ita continuarunt, vt inter Europæ pontes facilè primas & magnitudine, & elegantia ferat. Nec ſolùm amplificata eo tempore vrbs erat, ſed etiam optima Reip. forma deſcripta, ciues in corpora, ſiue Collegia diſtributi. Vrbs ipſa in XXV. regiones, ſiue tribus diuiſa, conciliúmque Reipub. penes XXIIII. ſenes conſtitutum, qui ex ætate, noſtra lingua Aldermen, id eſt, Senatores dicuntur, quorum ſinguli ſingulis tribubus præeſſent, & cùm antiquitùs pro ſummo magiſtratu Portgreue, id eſt, vrbis Præfectum habuiſſent, duos Balliuos inſtituit Richardus primus, pro quibus ſtatim Ioannes Rex conceſſit, vt Maiorem ſiue Prætorem annuum magiſtratum ſuis ſuffragijs è XII. primarijs corporibus elegerent, duóſque Vicecomites Shirifs vocant, quorum alter Regius, vrbanus alter dicitur, nominarent.

Pons. *Ciuium Collegia.* *Tribus.* *Maior, ſiue Prætor.*

Hac Reipub. forma conſtituta, incredibile eſt quantùm publicis, priuatíſque operibus creuit, creſcítque (reliquis Angliæ vrbibus decreſcentibus) Nam, vt taceam domum Senatoriam Guildhall à Th. Knowles Prætore pulcherrimè conſtructam, Leadenhall amplum & nitidum opus à Simone Eiro excitatum, vt publicum eſſet horreum ad annonam laxandam. Periſtillium ſiue Ianum medium, *Burſam* vulgus, Diua Elizabetha *Excambium Regium* dixit, ad negotiatorum vſum, & vrbis ornamentum à Thom. Greſſhamo equeſtris ordinis ciue poſitum, magnificum illud quidem, ſiue ædificij ſtructuram, ſiue gentium frequentiam, ſiue mer-

1411. 1445. *Burſa.* 1567.

cium copiam ſpectes; vt etiam Hanſeaticæ ſocietatis domum omittam, & aquas ſubterraneis cuniculis, & ſyphonibus in omnes vrbis regiones corriuatas, illíſque recipiendis elegantiſſima caſtella, nouum etiam aquęductum, quo Hydragogi Germani ſolers induſtria rota è Tamiſi aquas in magnam vrbis partem tubulis certo libramine diſpoſitis nuper deduxit. Templis vndíque & ædibus ſacris ita fulget, vt RELIGIO, & PIETAS ſibi delubrum hîc collocaſſe videantur. Eccleſias enim centum viginti numerat, quot nec ipſa Roma oſtendit, præter Noſocomia, & Xenodochia, alíque orphanos plùs minùs 600. in Paidotrophio, quod Chriſti Ædes dicitur, & pauperculos collata ſtipe circa 1240. &c. Longum eſſet ſi ſigillatim perſequerer optimas leges, & inſtituta quibus temperatur, Senatorij ordinis dignitatem, in principem obſequium & fidem, ciuium humanitatem, ædium nitorem, fœliciſſimorum ingeniorum prouentum, ſuburbanos hortos delicijs, & herbis exoticis refertiſſimos, claſſem numeroſam, & inſtructiſſimam, mercium omnigenarum vim incredibilem (ducenta millia pannorum laneorum præter alia vna Antwerpia quotannis hinc accepit) & omnium quę ad humanæ vitæ cultum, neceſſitatémque ſpectant, redundantem copiam. Verè enim dixit ille H. Iunius in Philippeide.

tectis opibúſq; refertis
Londinum, & ſi fas, numeroſo ciue ſuperbum.
Larga vbi fæcundo rerum vndat copia cornu.

Et I. Scaliger in ſuis Vrbibus:

Vrbs animis, numeróq; potens, & robore gentis.

Poeta etiam ſatis antiquus qui Britannicæ hiſtoriæ Epitomen carmine deſcripſit, hos quóque de Londino procudit verſiculos, ſi legere non dedigneris

Hæc eſt illa Polis, cui tres tria dona miniſtrant
Bacchus, Apollo, Ceres, pocula, carmen, ador.
Hæc eſt illa Polis, quam Iuno, Minerua, Diana
Mercibus, arce, feris ditat, adornat, alit.

Nunc chariſſimę patriæ valedicam, ſi priùs annotauero inclinationem cœli LI. gradib. XXXIIII. ſcrupulis, diſtanti-

am ab vltimo occidente xxIII. part. xxv. ſcrup. definiri. Fidiculam naturę Veneris Mercurijq; ſtellam eſſe Topicam, quæ Horizontem perſtringit, nunquam ſubit: & caput Draconis verticalem ab Aſtrologis cenſeri.

Paræciæ 73. plus minùs in hoc agro, extra vrbem numerantur.

Eſſex.

PARS altera Trinobantum ab orientali ſitu, & Saxonibus qui occupârunt Saxonicè Eaſtſeaxa, Normanicè *Exſſeſa*, vulgò Eſſex, ampla, lata, frugifera, croci fœcunda, nemoroſa, & opulenta in primis eſt regio: hinc Oceano, inde fluminibus piſcoſis, quaſi coronata, quę & ſua commoda affatim ſuppeditant. Ad Septentriones Stourus flumen à Southfolcia diuidit, ad ortum Oceanus ſe inſinuat, ad Auſtrum Tamiſis iam grandis à Cantio ſecludit, vti ad occaſum Ley fluuiolus à Medioſaxonibus, & qui in eum influit Stort, ſiue Stourus minor ab Hertfordenſibus. Nos autem in hac deſcribenda pro inſtituti ratione, primùm quæ ſunt ad Ley, & Tamiſim memoranda, deinde quæ ſunt interiùs, & ad oram maritimam videamus.

Ad Ley, Saxonicè Ligean quà inſulas diuiſo alueo ſpargit, ſedet Waltham oppidulum, Saxonicè Wealdham i. Sylueſtris habitatio, quod originem non admodum vetuſtam repetit. Conſeneſcente enim Saxonum imperio, Touius quidam opibus, & authoritate pollens, &, vt in priuata loci hiſtoriola legitur, *Stallerus. i. vexillifer Regis, propter abundantiam ferarum ſylueſtrium primus fundauit & 66. viris inſtituit.* Illo defuncto, Athelſtanus filius fortunarum ſuarum ſtatim naufragium fecit, Edwardúſque Confeſſor Haraldo Comitis Godwini filio hanc villam donauit, & protinùs monaſterium excitatum eſt, quod Haraldi illius & opus, & tumulus. Cùm enim ad Regium faſtigium hominum errore, & ſua ambitione Waltham Croſſe.

obrepſiſſet, hoc in S. Crucis honorem poſuit, in hoc vota pro victoria contra Normannos concepit, & ſtatim ab illis occiſus, à matre quæ infimis precibus à victore corpus impetrauerat, in hoc tumulatus. Inferiùs Britannico tempore DVROLITVM floruit, quę antiquę appellationis nota retenta, **Leiton** hodie dicitur, id eſt, oppidum ad **Ley**, vti *Durolitum* Britannicè flumen **Ley** denotat: viculus eſt hodie ſparſim habitatus, ad v. à Londino lapidem, pro quo xv. in Antoninum librariorum incuria irrepſit. Hic fluminis traiectum olim fuiſſe locus vicinus **Oldford** dictus, id eſt, vadum antiquum fidem facit, antequam fluuius ad **Stretford** pontibus coniungeretur, vbi diuortijs factis tripartitus fertur, & amœniſſimè viridantia prata circumluit, in quibus monaſterioli reliquias vidimus, quod Guil. Montfichet magni inter Normannos nominis anno 1140. conſtruxit, ſtatímq; **Ley** in vnum ſe recolligens, in Tamiſim placidè exoneratur, vnde **Leymouth** locus appellatur.

Durolitum Leiton.

Tamiſis verò, qui iam in immenſum auctus, multarum aquarum agmina hàc ſecum rapit, ſolummodò quæ meminiſſe conuenit, **Berking** habet, Bedæ **Berecing**, ſacris virginibus ab Erkenwaldo Londinenſi Epiſcopo ſacratum, inde **Tilbury**, Bedæ **Tilaburge**, quæ ex pauculis caſis conſtat, antiquitùs tamen Ceadæ Epiſcopi ſedes erat, cùm circa annum ſalutis 630. Orientales Saxones per Baptiſmum in Chriſti eccleſiam insereret. Poſteà reciprocanti aqua CONVENNON inſulam nunc **Canuay** (de qua Ptol. & nos alibi meminerimus) à continente abſcindit, cui ordine adſident, primùm **Beamfleot**, *foſſatis altis & ſpatioſis*, vt inquit Florilegus, ab Haſteneio Dano munitum. Inde **Hadleigh** quondam Thomæ Woodſtochij caſtrum, ruinis iam deformatum, & demùm **Leegh** oppidulum elegans, ſtrenuíſque nautis refertíſſimum. Sub quo ripis paulatim vtrinque deficientibus in Oceanum Tamiſis vaſto oſtio euoluitur. Quod Ptolemæus TAMESAE, & corruptè in alijs exemplaribus, IAMESAE æſtuarium, nos vulgò **The Temes mouth** appellamus.

Berking.

Tilbury.

In mediterraneis verò (nec eſt cur **Rumford** forum ſuarium, **Hornechurch** quod *Cornutum monaſterium* olim dictum, **Hauering** antiquum regis ſeceſſum, ab annulo quem

quem peregrinus Edwardo Confeſſori tradidit, denominatum: **Brentwood**, & **Engerſtone** quondam **Jngheaſton** publicis diuerſorijs nota commemorem) ad XVI. Italicum milliare à Durolito locat Antoninus CAESAROMAGVM *Cæſaromagus.*
i. Cæſaris vrbs, vt *Druſomagus* Druſi vrbs cenſetur, quam in Cæſaris Auguſti honorem conſtructam iudico, cùm, vt habet Suetonius, *Reges amici, atque ſocij ſinguli in ſuo quiſq; regno, Cæſareas vrbes in honorem Auguſti condiderint.* Hanc à Saxonibus Sceobẏꞃẏᵹ dictam credo, de qua Marianus, *Dani, à* 894
Beamfleot fugati, vrbem quæ lingua Anglorum **Sceobyrig** *in Eaſtſaxonia ſitam adeunt, firmámque ſibi munitionem ibi conſtituerunt.* Nunc verò & illo etiam nomine truncato, **Burghſted**, & **Burſted** contractè vocatur, id eſt, Burgi locus, quo Burghſted.
Germanico nomine plurima loca vetuſtiora inſignierunt maiores, hodiéque tantùm ruſticorum viculus eſt iuxta **Billiricay** forum ſatis frequens. Nec hoc ſolummodò nomen cum diſtantia à Durolito opinionem confirmat meam, ſed etiam quòd ad XII. inde milliare CANNONIVM *Cannonium.*
poſuit idem Antoninus, quo ſitu ſupereſt **Cannonden** vicus, nomine, vt vides, vix immutato. Haud ſcio an à fraxinis Cannonden.
Britannicè denominatum fuerit, *Onnen* enim illis fraxinum ſignificat, & ager eſt fraxinis fæcundus, nec nõ **Aſhdown**, id eſt, fraxinorum mons proximus eſt, olim prælio funeſto nobilis, quo cùm Edmundus cognomento *Ferreum latus*, Danos initio proſpera pugna contudiſſet, mox verſa fortuna, proditione Eadrici ita fuit à Danis profligatus, vt plurimos Angliæ proceres deſiderarit. In cuius prælij memoriam Canutum Danum poſteà templum eò loci poſuiſſe legimus, cùm vbicunque pugnaſſet, pœnitentia ob effuſum ſanguinem commotus ædiculas erigeret. Nec ab his **Ralegh** multùm abeſt, oppidulum non inelegans qui ſuum Baronem Swanum de *Eſſexia* Edwardi Confeſſoris tempore Ralegh.
habuit, cuius è filio nepos erat Henricus ille de *Eſſexia* qui iure hereditario regis ſignifer, quòd in velitatione contra Wallos animum, & ſignum ſimul abiecerat, proditionis inſimulatus, ſingulari certamine victus, & in clauſtrũ contruſus, ampliſſimo patrimonio Regis Henrici II. fiſcũ adauxit.

Hinc in ortum proiecta terra gramine lætiſſima, & re pecuaria diues, inſulam olim **Foulneſſe**, æuo nectente, ſi- Foulneſſe.

bi adiunxit. Inde ad Septentriones retracta paulatim littora duo inſinuantis Oceani acceſſus admittunt, hunc **Crouch**, alterum **Blackewater** accolæ vocant, inter quos interſidet Centuria **Dengy**, quondam **Dauncing**, vbi caſearijs operibus omnia feruent, virique mulicbri officio oues mulgent, vnde Caſei illi inuſitatæ magnitudinis conficiuntur, qui non modò per Angliam, ſed etiam per exteras regiones ad ſaturandos agreſtes, & opifices diſtrahuntur. Hanc Centuriam Edwardus Confeſſor Randolpho Peperkinge conceſſit Charta breui, quam apponam, vt nos qui omnes iuris apices excutimus, videamus quàm candida, & aperta illa ætas fuerit. Sic verò illa ſe habet ex Scaccario.

Dengye Hundred.

Eſſex cheeſe.

Iche Edwarde king
Haue yeouen of my foreſt the keping
Of the hundred of Chelmer and Dawncing
To Randolf Peperking and to his kinling
With harte, and hinde, doe, and bokke,
Hare, and foxe, catt, and broke,
Wilde foule with his flocke,
Partrich, feſaunte hen, and feſaunt cok;
With greene and wilde ſtob and ſtokk.
To kepen and to yeomen by all her might,
Both by day, and eke by night.
And hounds for to holde
Good, ſwift, and bolde:
Four grehoundes, and ſix raches,
For hare and fox and wilde cattes.
And therefore ich made him my booke,
Wittenes the Biſhop Wolſton,
And booke ylerned many on,
And Sweyne of Eſſex our brother,
And teken him many other,
And our ſteward Howelin
That beſought me for him.

Hæc candida erat illius ætatis fides & ſimplicitas, quæ pauculis lineis & pauculis crucibus aureis omnia fidei firmamenta poſuerunt. *Ante Normannorum enim ingreſſum*, vti apud Ingulphum legitur, *Chirographa firma erant, cum crucibus aureis,*

aureis, aliiſque ſignaculis: ſed Normanni cum cerea impreſſione per vniuſcuiuſque ſpeciale ſigillum ſub intitulatione trium vel quatuor teſtium conficere Chirographa inſtituerunt. In Blackwater ſinum, quem Borealem huius Centuriæ latus claudere dixi, & optimis oſtreis ſcatet, quæ Wallſlēot vocamus, confluunt duo flumina quæ magnam agri partem alluunt, Chelmer & Froſhwell. Chelmer per Dunmow Fitzwalterorum ex Clarenſi familia olim ſedem prolabitur, non procul à *Plaiſſy* Gallicè ſic dicta à placendo, quondam Eſtre, quæ Conſtabulariorum Angliæ vltimis Saxonum annis, & poſteà (vt liber Elienſis teſtatur) habitatio. Ad quam duo magnæ authoritatis Principes, Thomas Woodſtochius Dux Gloceſtriæ, Coméſque Eſſexiæ, & Ioannes Hollandius Comes Huntingdoniæ, cùm inter abruptam contumaciam, & deforme obſequium modum tenere non potuerint, fata complêrunt. Ille enim ob præcipitem contumaciam inopinatò Caletum abreptus & ſtrangulatus: hic ab Henrico IIII. ob ſeditionem hoc ipſo loco ſecuri percuſſus, vt ipſius Woodſtochij manibus pœnas dediſſe videatur, cuius interitus author habebatur. Inde Chelmerus Chelmerford vulgò Chenſford petit amplum ſatis oppidum, iampridem monaſteriolo à M. Rege Scotorum conſtructo celebre, nunc tantùm Aſſiſis, ſic vocant fora in quibus cauſſæ totius agri bis quotannis coram Iudicibus ventilantur, inſigne.

Sigilla apud Anglos primùm in vſu.

Pleſſy.

Chenſford.

Froſhwell ſiue Blackwater, qui longo decurſu cùm nihil viderit præter Cogſhall à Stephano Rege Cluniacenſibus poſitum, & Hwittam ab Edwardo Seniore rege an. 914. ædificatam, Chelmerum obuium habet, qui primùm ſolidus, ſtatim inſula amnica diuiſus vetuſtam illam Romanorum Coloniam CAMALODVNVM quæ hoc littus illuſtrauit, ſalutat, CAMVDOLANVM Ptolemæo perperàm, Antonino CAMOLVDVNVM dicitur: ſed *Camalodunum* genuinum eſſe nomen, Plinius, Dio, & marmor antiquum perſuadent. In hac vrbe indaganda, Deus bone, quàm luſciosi fuerint noſtrates, cùm ſe ſuo nomine proderet, & cæcutientibus illis ſe perſpicuè exhiberet, nubémq; ſubmoueret. Plurimi in occidentali Inſulæ parte perueſtigârunt, vti optimus ille qui Antiquitatis Solem in manibus geſtare ſibi

Camalodunum
Maldon.

videbatur, alij in vltima Scotia, alij **Colcheſter** in Lelandi verba iurati, eſſe affirmârũt, cùm nomine vix mutilato pro Camaladuno hodie **Maldon** dicatur, Saxonicè Malodune, & Mealdune, maxima dictionis parte etiamnùm integra, & ſuperſtite. Nec hoc ſolummodò expreſſum nominis veſtigiũ perſuaſit; verùm etiam diſtantia à Mona apud Plinium, à Canonio apud Antoninum, & ipſe ſitus probationem pręſtant vel apertiſſimam. Cynobellini hanc fuiſſe Regiam ſcripſit Dio, cuius ęreos nummos TASC CVNOB inſcriptos cũ figura equeſtri in auerſa vidimus. Præfuit ille, imperante Tiberio, huic orientali Inſulę parti, tréſq; ſuſcepiſſe filios videtur, Admimum, Togodumnum, & Catacratum. Admimus à patre pulſus, & à Caio Caligula receptus cùm ille ridicula iſta expeditione in Batauiam venit, vt ſui terror inde Britanniam afflaret: Togodumnum verò, & Catacratum iuſto prælio deuicit, & interfecit Aulus Plautius, & de Catacrato, vt dixi, ouans triumphauit. Hic ille Plautius eſt, qui, C. Berico exule Britanno ſuaſore, (nunquam non ſuggerẽtibus ſe belli cauſis,) primus poſt Iul. Cæſarem Britanniam ſub Claudio tentauit, quem Claudius ipſe ſtatim tranſmiſſis legionibus, cum omni Imperij mole, & elephantis, (quorum oſſa inuenta fucum quàm plurimis fecerunt) ſubſequutus eſt: primúmq; tranſmiſſo Tamiſi, Britannos qui in ripa aduenientem exceperunt, ſignis collatis, fugauit, faciléq; hanc Regiam Camalodunum cœpit. Ob qua BRITANNICI nomine filio impoſito, ſæpiúſque ipſe Imperator ſalutatus (contra Romanorum inſtitutum, neque enim ſæpiùs quàm ſemel licebat vno de bello id nomen aſſumere) ſexto quàm profectus erat menſe, Romam redijt. Tantum erat vel tantulam Britanniæ partem debellâſſe, vt hinc Claudio annuos ludos, arcus triumphales, & in vrbe, & Geſſoriaci Gallię, ſplendidiſſimúmq; triumphum decreuerit Senatus, ad cuius ſpectaculum etiam prouinciarum pręſidibus, & quibuſdam exulibus in vrbem commeare permiſſum, Naualis corona faſtigio Palatinæ Domus, quaſi Britannici maris domiti inſigne, fixa, Coronas aureas contulerint prouinciæ, Gallia Comata vnam IX. pondo, Hiſpania citerior alterã VII. pondo. Per gradus in Capitolio genibus adſcendit, leuantibus eum vtrinq; generis. Deinde ludos triumpha-

Cynobellinus.
Vide Verolamiũ pro Taſc.
Claudius in Britannia.
Claudij de Britannis triumphus.
Suetonius.
Plinius.
Dio. lib. 60.

triumphales edidit, accepta ad id Conſulis poteſtate. Hi ludi in duobus ſimul theatris exhibiti ſunt, ac ſæpiùs ipſo à ſpectaculis digreſſo, alij ea curarunt: equorum certamina tot promiſit, quot dies illi admitterent, plura tamen quàm decem non fuere; nam inter equorum curſum vrſæ cædebantur, athletæ certabant, pueri ex Aſia euocati pyrrhicam ſaltabant. Plurimis etiam ob hanc victoriã ornamenta triumphalia congeſſit, Licinio Craſſo Frugi equo phalerato, & veſte palmata ipſum triumphantem ſequi permiſit, Poſidio Spadoni haſtam puram. C. Gauio torques, armillas, phaleras, coronámq; auream, vt in antiquo marmore Taurini videre eſt, quod ſic inſcribitur.

C. GAVIO. L. F.
STEL. SILVANO
PRIMIPILARI LEG. VIII. AVG.
TRIBVNO COH. II. VIGILVM.
TRIBVNO COH. XIII. VRBAN.
TRIBVNO COH. XII. PRÆTOR.
DONIS DONATO A DIVO CLAVDIO
BELLO BRITANNICO,
TORQVIBVS, ARMILLIS, PHALERIS,
CORONA AVREA,
PATRONO COLON.
D. D.

Nec minùs ingenij monimentis celebris fuit hæc Claudij victoria. Doctiſſimi, ſed incerti Poetę hac de re carmen, erudítiſſimus Ioſephus Scaliger in ſuis Catalectis è ſitu vindicauit, quod cùm non paſſim occurrat, ſubtexere non pigebit, eſt enim quantiuis pretij carmen.

Auſonijs nunquam tellus violata triumphis
Icta tuo, Cæſar, fulmine procubuit.
Oceanúſq; tuas vltra ſe reſpicit aras,*
*Qui finis mundo eſt, * non erit imperio.*
Victa prius nulli, iamiam ſpectata triumpho
Illibata tuos gens iacet in titulos.
Fabula viſa diu, medióq; recondita ponto
Libera victori iam modo colla dedit.

Antonius Del-Rio, alias legit alicubi, igitur varias lectiones adpoſui.
**proſpicit.*
**nunc erit.*

Eufrates

*recluſerat
*Euphrates Ortus, Rhenus*incluſerat Arctos,*
Oceanus medium venit in imperium.
Libera non hoſtem, non paſſa Britannia Regem,
Æternum noſtro quæ procul orbe iacet.
Fœlix aduerſis, & ſorte oppreſſa ſecunda,
Communis nobis, & tibi, Cæſar, erit.
Vltima cingebat Tibris tua, Romule, regna:
Hic tibi finis erat, religioſe Numa.
Et tua, Diue, tuum ſacrata potentia cœlo
Extremum citra conſtitit Oceanum.
At nunc Oceanus geminos interluit orbes.
Pars eſt imperij, terminus antè fuit.
Mars pater, & noſtræ gentis tutela, Quirine,
Et magno poſitus Cæſar vtérq; Polo.
Cernitis ignotos Latiá ſub lege Britannos,
Sol citra noſtrum flectitur imperium.
Vltima ceſſerunt adoperto clauſtra Profundo.
*cingitur
*Et iam Romano*cingimur Oceano.*
Opponis fruſtra rapidum Germania Rhenum,
Euphrates prodeſt nil tibi, Parthe fugax.
Oceanus iam terga dedit, nec peruius vlli,
Cæſareos faſces, imperiúmq; tulit.
Illa procul noſtro ſemota, excluſáq; cœlo,
Alluitur noſtra victa Britannis aqua;
*Semoto
**Semota, & vaſto diſiuncta Britannia ponto,*
Cinctáq; inacceſſis horrida littoribus:
Quam pater inuictis Nereus vallauerat vndis,
Quam fallax æſtu circuit Oceanus.
*polum
*Brumalem ſortita*plagam: qua frigida ſemper*
Præfulget ſtellis Arctos inocciduis.
Conſpectúq; tuo deuicta Britannia, Cæſar,
Subdidit inſueto colla premenda iugo.

Aſpice,

Aſpice, confundit populos imperuia tellus,
Coniunctum eſt, quod adhuc orbis, & orbis erat.

Et in Octauia cecinit Seneca de Claudio:

cuiq; Britanni
Terga dedere, ducibus noſtris
Ante ignoti, iuriſq; ſui.

Et ibidem quòd Tamiſim tranſmiſerat.

En qui ora Tamiſis primus poſuit iugum.

Sic enim Phœbus noſter iuſtus Lipſius legit, non *Tanais,* vt in vulgatis, nihil enim Claudio cum Tanai. Camaloduno ſic in Romanorum poteſtatem redacta, Coloniam ibi valida veteranorum manu conſtituit Claudius, nummíque in rei memoriã ſignati cum inſcriptione COL. CAMALODVN. & ob veteranos legionis XIIII. Geminæ Martiæ Victricis, quos Tacitus Britanniæ domitores vocat, in eam deductos COLONIA VICTRICENSIS in antiqua Inſcriptione appellatur, ſed eccam. *Colonia Camaloduni.*

CN. MVNATIVS. M. F. PAL.
AVRELIVS. BASSVS
PROC. AVG.
PRÆF. FABR. PRÆF. COH. III. SAGITTARIORVM, PRÆF. COH. ITERVM II. ASTVRVM, CENSITOR CIVIVM ROMANORVM COLONIÆ VICTRICENSIS QVÆ EST IN BRITANNIA CAMALODVNI, &c.

Conſtitutum etiam hîc eo tempore Diuo Claudio templum, *Aram æternæ dominationis* vocat Tacitus, cuius in ſuo Ludo meminit Seneca. *Parum eſt,* inquit, *quod templum in Britannia Claudius habet, quod nunc barbari colunt, & tanquam Deum orant.* Delecti ſunt etiam in eius honorem ſacerdotes, ſodales nimirum Auguſtales, qui religionis ſpecie Britannorum fortunas effundebant. Sed poſt decem annos verſa fortuna, concidit hęc Colonia. Cùm enim veterani in hos captiuos agros in ſubſidium contra rebelles, & imbuendis ſocijs ad officia legum deducti, impotentius in miſellum populum ſæuirent, extincta bellorũ incendia maiore flam- *Ara. & Templum Claudij.*

ma eruperunt, Britanni, Bunduica, quæ & Boadicia, duce, Coloniam hanc impetu diripuerunt & incenderunt, templum in quo ſe miles conglobauerat, biduò expugnarunt, Legionem Nonam in auxilium aduentantem fuderunt, & vt ſemel dicam, ſeptuaginta ciuium, & ſociorum millia occidêrunt. Hanc ſtragem varia prodigia prædixerunt. Victoriæ ſimulachrum in hac vrbe retrò conuerſum, & delapſum, in curia externi fremitus auditi, vlulatibus inſonuit theatrum, ædes ſub Tamiſis aqua viſæ, cruentóq; aſpectu inundauit ſubiectum æſtuarium, quod nunc (neſcio an ob illam cauſſam) **Blackwater** vocamus, id eſt, aqua nigra, vti Ptol. IDVMANVM dixit, quo etiam nigredinis ſignificatio ſubeſt, *Ydu* enim nigrum Britannis ſonat. E fauillis tamen excitârunt Romani, eius enim meminit multos poſt annos Antoninus. Saxonico tamen imperio vix memoratur, tantùm Edwardum Alfredi filium *Mealdunam* Danica rabie cõuulſam inſtaurâſſe, caſtróq; firmâſſe tradidit Marianus: Hodie verò populi frequentia, & ſua magnitudine inter primaria Eſſexię oppida meritò cenſetur, *Burgúſque de Maldon*, à Iuriſperitis noſtris nominatur. Statio ſatis commoda, incolis pro magnitudine ſatis frequens, quæ vna tantum eſt platea mille plùs minùs paſſus in longitudine protenta.

80000. habet Dio.

Prodigia.

914

Sex mill. interuallo à Camaloduno ſtatuit Antoninus locum, quem AD ANSAM dixit. Suſpicatus ſum hunc aliquem fuiſſe Coloniæ Camaloduni terminum, qui Anſæ ſimilitudinem referret. Legeram enim apud Siculum Flaccum, *Agri Colonijs adiacentes varijs terminis definiebantur, in limitibus conſtituti erant pro terminis res aliæ, atque aliæ, alibi Hermulæ, alibi ſeriæ, alibi ſpatulæ, alibi Rhombi, & alibi ſecundum Vitalem, & Arcadiũ, termini erant Lagenares, vel orculares, id eſt, lagenæ & orculæ.* Cur igitur non & Anſa pro termino? cùm *Ad Anſam*, nõ *Anſæ* ſuo more dixerit Antoninus. Verùm enimuerò cùm Radulphus Niger author ſatis antiquus qui latet in Bibliotheca Ioannis Stowæi Londinenſis Chronographi ſtudioſiſſimi, ſcribat *Ceadam Epiſcopum baptiſaſſe Orientales Saxones iuxta Maldoniam in ciuitate* **Ithanceſter**, quam poſteà in Ponto fl. ſubmerſam fuiſſe innuit: (fauete linguis) ſi hanc **Ithanceſter**, ipſiſſimam eſſe *Ad Anſam* dixero: *Y*, etenim ad locum Britannicè ſonat, cur igitur non *Ythan* con-

Ad Anſam.

Coloniarum termini.

Ithanceſter.

contractè pro *Ad Anſam*? Locum autem digito ſignare non poſſum, fluuiolum tamen quem **Froſhwell** dicunt, **Pante** priùs dictum fuiſſe minimè dubito, cùm alter ex eius fontibus **Pantſwel**, (vt vir doctiſſimus ſacrarũ literarum, & antiquitatis cognitione præſtans Guilielmus Harriſonus obſeruauit) hodie nuncupetur. Sunt tamẽ qui exiſtimant **Ithancaſter** extremo in Centuria de **Dengie** promontorio impoſitum fuiſſe, vbi hodie **S. Peters vpon the wall**, i. ad aggerem, Aggeribus enim per hoc littus vix agros contra Oceanum irruentem tuentur agricolæ. Cæterùm vbicunque loci fuerit, ad priorem ſententiam de verbi notione me refero. Nimirùm *Ad Anſam* vel terminale ſignum fuiſſe, vel diuerſorium aliquod ad viam ſub eiuſmodi interſignio. Nec alia quàm ſigna terminalia, vel diuerſoria erant quę eadem loquendi formula Romano ſæculo, *Ad Columnam, Ad Fines, Ad tres Tabernas, Ad Rotam, Ad ſeptem fratres, Ad Aquilam minorem, Ad Herculem, &c.* nominabantur: & proindè hæc accuratiùs quærere nihil aliud eſſet, quàm ventos venari.

Hinc reducta littora mare magno & amœniſſimo ſinu accipiunt, qui optimorum illorum oſtreorum feraciſſimus, quæ nos **Wallfleot** vocamus. Et ne littora noſtra ſua gloria fraudentur, hæc illa eſſe exiſtimamus littora, quæ, vt innuit Plinius, Romanis culinis ſeruiebant, cùm Britannicis oſtreis tertium à Cizicinis locum tribuat Mutianus his ſuis ipſius verbis. *Cyzicena maiora Lucrinis, ſuauiora Britannicis.* Nec alia ab his oſtrea eſſe puto, quæ mira Auſonius vocauit, in hoc ad Paulum verſiculo: *Oſtrea.*

Mira Caledonius nonnunquam detegit æſtus.

In hunc ſinum pręter alia, **Colne** flu. ſe immittit, cùm **Hedningham** vulgò **Heningham** elegans Comitum Oxoniæ caſtrum, **Earles Colne**, eorum ſepultura nobilem, & COLONIAM, cuius meminit Antoninus, quam & aliam eſſe à Colonia Camaloduno facit, præterfluxerit. An à Colonia huc deducta, vel à Colno flumine nomen ſit factũ, Phœbus dixerit: à flumine malim ego, cùm viderim oppidula plura illi impoſita, **Colne** dici, vt **Earles Colne**, **Wakes Colne**, **Colne Eugane**, **Whites Colne**, &c. Hanc Britanni *Caer Colin*, Saxones Coleceaſꞇeꞃ, nos **Colcheſter** vocamus. *Colonia.* Colcheſter.

Vrbs

Vrbs eſt elegans, frequens, & amœna, collis ſupercilio ab occaſu in ortum porrecta, muris incincta, Eccleſijs quindecem exornata, præter amplum illud templum quod Diuo
1105 Ioanni Eudo Dapifer Henrici II. conſecrauit, nunc in ædes priuatas conuerſum. In media vrbe caſtrum eminet vetuſtate collapſurum, quod Edwardum Alfredi filium excitâſſe ſcribunt hiſtorici, cùm Coloceſtriam bellis deformatam repararet. Floruiſſe verò hanc vrbem vel maximè Romanis temporibus infinita vis antiquorum nummorũ quotidiè eruta planiſſimè docet: in nullos tamen Gallieno antiquiores incidimus, erant enim Tetricorum, Victorinorum Poſthumi, C.Carauſij, Conſtantini, & qui ſubſequuti ſunt, Imperatorum. Ciues Fl.Iuliam Helenam Conſtantini Magni matrem ſuam alumnam fuiſſe aſſerunt ex Coelo rege natam: & in memoriam crucis ab illa repertæ, crucem nodoſam inter quatuor coronas interpoſitam publico in clypeo gerunt. Vnde de illa, & hac vrbe Nechamus noſter, etſi Apolline minùs fauente:

Helena Conſtantini M. mater.

Effulſit ſydus vitæ, Coloceſtria lumen,
Septem climatibus lux radioſa dedit.
Sydus erat Conſtantinus, decus imperiale,
Seruijt huic flexo poplite Roma potens.

Verùm vti Coelum Regem ex vrbis nomine ſcripturientium credulitas effinxit, ita ex ſanctiſſimis eccleſiæ patribus illam ſtabulariam fuiſſe conſtat, & Drepani in Bithinia natam Nicephorus Caliſtus diſertè prodidit. Mulier tamen fuit ſanctiſſimis moribus, & infracta animi conſtantia in religione Chriſtiana propaganda, vnde in antiquis inſcriptionibus PIISSIMA, & VENERABILIS AVGVSTA, paſſim nominatur. Sub hoc, vbi Colnus flu. mari immiſcetur, S. Oſithæ extat oppidulũ, cuius antiquum nomen Chic aboleuit regia illa virgo Oſitha, quæ tota Deo defixa, à Danicis piratis ibi confoſſa, Diuæ honores apud maiores obtinuit. Hinc vaſtè proiectum littus ad Neſſe promontorium, Saxonicè Eadulpheſneſſ protuberat. Quid hoc in loco repertum fuit, habe ex verbis & fide Radulphi de Coggeſhal, qui ante annos 350. ſcripſit. *Temporibus Regis Richardi in littore maris in villa quæ vocatur* Edulfſneſſe *inuenti ſunt* duo

S.Oſithe.

Neſſe.

duo dentes cuiuſdam Gigantis tantæ magnitudinis, vt ducenti dentes quos nunc habent homines, ex his ſecari poſſent. Hos apud **Cogſhall** *& vidimus, & admirando contrectauimus.* Et neſcio quid aliud Giganteum primis Diuæ noſtræ Elizabethæ annis à nobili R. Candiſho iuxta hunc locum effoſſum. Nec diffitebor ego quin fuerint homines qui ob molis magnitudinem, & roboris firmitatem, miraculo erant; quos Deus, vt habet B. Auguſtinus, extitiſſe voluit, vt doceret tàm pulchritudinem corporum, quàm ſtaturæ magnitudinem in bonis non eſſe numeranda, cùm non minùs pijs, quàm impijs ſint communia. *Gigantes.*

Ab hoc promontorio paulatim reflectitur littus, ad Stouri oſtium, anno 884. nauali bello inter Anglos & Danos memorandum, vbi nunc **Harewich** tutiſſima ſtatio, vnde & nomen: nam Hanepic Saxonicè ſtationem vel ſinum vbi exercitus agit, denotat. Iſte Stourus eſt qui Eſſexiam & Suffolciam pro limite intermeat, & ab hac parte præter opimos agros nihil alluit: Sed non procul ab eius fonte, quà hæc regio Cantabrigienſes ſpectat, **Barklow** tribus tumulis aggeſtis notum oſtendit, cuiuſmodi defunctis militibus, quorum reliquiæ non faciles erant repertu, extruxit antiquitas. Verùm cùm quartus ex his iampridem foderetur, tria, vt accepimus, è ſaxo ſepulchra, & in illis confracta hominum oſſa ſunt inuenta. **Walden** à croco denominatum **Saffron Walden**, emporium paulò eſt inferiùs inter agros blandiſſimo croco ridentes, præclarum olim Magnauillanorum caſtello, quod nunc diſparuit, & monaſteriolo adiacenti, in quo Magnauillani fundatores ſepulti, nunc **Audley end** loco nomen eſt, à T. Audleio Angliæ Cancellario, qui monaſterium in ſuam habitationem commutauit. Sed his multò vetuſtior vrbecula erat, prope **Iceldune** in ipſo agri termino, quam nunc ab antiquo Burgo, **Burrow bank** ruſtici vocitant, vbi intermortui oppidi ſolummodò ſuperſunt veſtigia, & ipſorum mœnium expreſſus tractus. VILLAM tamen FAVSTINI fuiſſe, quam Antoninus in hoc tractu locat, non dixero, & quanquam

Harewich. Barklow. *Tumuli antiqui.* Walden. Burrow banke.

Ingrata læti ſpatia detinet campi,
Et rure vero, barbaróque lætatur.

Non

Non tamen auſim vel ſomniare hanc eſſe illam *Fauſtini villam*, quæ iſtis & alijs verſibus à lepidiſſimo Martiale inter Epigrammata depingitur. Croco ſatiuo hîc, vt dixi, agri circumquaque ſunt blandiſſimi, menſe enim Iulio, tertio quoque anno, cùm bulbi fuerint eruti, & poſt viginti dies, ingeſtâ glebâ reconditi, ſub finem Septembris florem cyaneum fundunt, è cuius medio tria flammea ſtamina croci, (*Chiues* nos vocamus) dependent, quæ benè manè ante ſolis exortum decerpuntur, & è flore extracta, lento igne ſiccantur. Tantúſq; eſt prouentus, vt è ſingulis iugeribus octoginta, vel centum plùs minùs croci, dum humidum eſt, pondo colligantur, quæ ſiccata ad viginti pondo conficiunt. Quódq; magis mireris, ſolum quod tres continuos annos crocum protulit, hordeum ſine ſtercoratione annos octodecem affatìm profundet, denuóque crocum non recuſabit.

Crocum.

Guil. Hariſon.

Comites Eſſexiæ.

A Normannorum aduentu Eſſexia hæc Comites habuit Galfredum de *Magnauilla*, vulgò *Mandeuill*, Galfredum eius filium, & Guilielmum Galfredi fratrem, à quo per filiam ad Galfridum *Filium Petri* deſcendit, cuius duo filij, Galfredus & Guilielmus, aſcito ſibi Magnauillanorũ nomine, hoc honore vſi ſunt. Illis ſine prole defunctis ſubrogatus eſt Humfredus de *Bohun* Herefordiæ Comes, & Angliæ Coneſtabularius, qui eorum ſororem in vxorem duxerat. Ex huius poſteris ſex Comites ſucceſſêrunt, vltimíque filia Æleonora Thomæ de Woodſtochio Duci Glouceſtriæ in vxorem cum Eſſexiæ titulo data, Annam vnicam filiam genuit, quæ in ſecundum maritum Guilielmum Bourchierum accepit, cui Henricum Eſſexiæ Comitem peperit, qui & alterum Henricum è filio nepotem ſucceſſorem habuit, cuius ſola itidem filia Anna Guilielmum Parrum cui nupſerat, eodem honore auxit, cùm intereà paruo tempore Thomas Cromwellus ex alia familia illam perſonam inauſpicatò geſſiſſet. Demùm verò Parro ſine liberis defuncto, Gualterus D'Eureux Vicecomes Herefordiæ iure hæreditario atauæ Ceciliæ Bourchieræ, quæ Henrici Bourchieri ſoror erat, & Diuæ Elizabethæ gratia hunc auitum Eſſexiæ titulum accipit, filiúmque Robertum reliquit, qui paternis laudibus egregiè ſuccreſcit.

Computantur in hac regione Parochiales Eccleſiæ 415.

ICENI.

REGIONEM *Trinobantibus proximam quæ poſteà* Eaſt-anglia *dicta, & Suffolciam, Norfolciam, Cantabrigienſémque agrum, cum Huntingdonienſi complectitur, occupàrunt olim* ICENI, *alibi perperàm* TIGENI, *Ptolemæo corruptiùs* SIMENI: *quos etiam confuſa vocabulo* CENIMAGNOS, *apud Cæſarem fuiſſe dictos iampridem exiſtimaui, & vt ita exiſtimarem, fecit ipſa arctiſſima affinitas, quæ inter hæc nomina* ICENI, & CENIMAGNI *intercedit, fecit Taciti & Cæſaris conſenſus. Ille enim Cenimagnos ſe Romanis dedidiſſe ſcribit, quod item Icenos feciſſe his verbis memorat Tacitus:* Volentes amicitiam noſtram acceſſerunt; *ſed quod maximum eſt in libro MS. pro* CENIMAGNI, CENI AGNI *diuiſo vocabulo concipitur, pro quibus ſi non audaculus viderer,* ICENI, REGNI *ſubſtituerim ego. Nec alicubi certè Cenimagnos in Britannia comperias, ſi à Regnis & Icenis diuerſi fuerint. Ceterùm Iceni nominis hoc in tractu reliqua ſunt veſtigia plurima, vt* Ikenſworth, Ikenthorpe, Ikborrow, Iken, Ikſning, Ichlinham, Eike, *&c. Conſulariſq; illa via, quæ hinc duxit, ſuperioris ſæculi Chronographis* Ichenildſtreat, *quaſi* Icenorum ſtrata, *paſſim nominatur. Quæ nominis ſit ratio, ita me veritas amet, vt coniectare non auſim, niſi quis à cuneata regionis forma deducat, & in modum Cunei Oceano incumbere dicat. Cuneum enim ſuo idio-* Ichenild ſtreat.

V 1 *mate*

mate Iken *vocant Britanni, eodem enim nomine locus in Wallia ad* Lhintegid *lacum*, Lhan-yken, *ab illa forma dicitur, & eodem ſenſu regiuncula in Hiſpania* SPHEN, *i. cuneus, vt author eſt Strabo, vocatur, quæ minùs tamen quàm hæc noſtra ad cunei ſimilitudinem accedere videtur. Gens hæc erat, vt inquit Tacitus, valida, & poſtquam ſe Romanorum in fidem permiſiſſet, ad Claudij tempora prælijs non concuſſa. Tunc enim cùm Oſtorius Proprætor flumina caſtris communiret, & Britannis arma detraheret, cõtractis copijs ſe oppoſuerunt: ſed perrupto à Romanis aggere quo ſe obſepſerant, non ſine clade magna deuicti. Qua pugna multa ſanè, & clara facinora fecêre, & M. Oſtorius legati filius ſeruati ciuis decus meruit. Hoc bello ſic ſopito, vix* XIII. *agebatur annus, cùm noua bellorum tempeſtas his initijs exorta. Praſutagus Rex Icenorum, vt calamitatem à ſua gente, vel ſuis priuatis incommodis redimeret, Neronem Imperatorem hæredem ſcripſit, tali obſequio (vt Tacitus pro me paucula loquatur) ratus regnum, & domum ſuam procul iniuria fore, quod contrà vertit: adeò vt regnum, per Centuriones, domus per ſeruos velut capta, vaſtarentur. Iam primùm vxor Boadicia, quæ etiam Bunduica dicitur, verberibus affecta, & filiæ ſtupro violatæ ſunt. Præcipui quique Icenorum, quaſi cunctã regionem muneri accepiſſent, auitis bonis exuebantur, & propinqui regis inter mancipia habebantur. Qua contumelia, & metu grauiorum (quando in formam prouinciæ ceſſerant) arma rapiunt, commotis ad rebellionem Trinobantibus, & qui alij nondum ſeruitio aſſuefacti, reſumere libertatem occultis coniurationibus conſpirant, acerrimo in ve-*

Praſutagus.

Boadicia.

veteranos odio incenſi. Hinc funeſtiſſimum bellum exarſit, cui faces addidit Senecæ auaritia, qui ſub id tempus quadringeties ſeſtertiûm, (trecenta ſcilicet millia librarum noſtratium) maximis vſuris cumulatum acerbiùs exigebat. Hoc bello, vt ſummatim dicam, Boadicia, quam Leænam doloſam *vocat Gildas, Praſutagi vxor octoginta millia Romanorum & ſociorum occidione occidit, Camalodunum Coloniam, & Verulamium municipium excîdit. Legionem* IX. *fudit, Catum Decianum procuratorem fugauit, ſed tandem iuſto prælio à Paulino Suetonio fracta, inuicta animi conſtantia, vt Tacitus ſcribit, hauſto veneno; vt Dio, morbo diem obijt.* Dio. *Dum hoc bellum flagraret, ſcribit e Dione Xiphilinus Britannos* VICTORIAM *ſub Andatis nomine, quam alibi Græcus codex* Andraſtē *vocat, inprimis coluiſſe, & in eius luco ſumma cũ immanitate captiuos immolaſſe, quod tamen hodie nomen pro Victoria nõ agnoſcunt Britanni, nec ego quid velit, video, niſi vt Latini Victoriã à Vincendo, Sabini Vacunã ab euacuando, & Græci* Νίκην ἀπὸ τοῦ μὴ εἴκειν *i. non cedendo nominarint, ſic Britanni* Anrhaith *ab euertendo appellàrint; hoc enim nomine exitiabilis euerſio illis ſignificatur. Sed hæc obiter & per tranſennã. Iam inde altum eſt de Icenis apud authores ſilentiũ, nec quicquam legendo erui poteſt, niſi quod Romani præcipite iam eorum imperio, nouum magiſtratum oræ maritimæ per has, & alias regiones ad Saxonum deprædationes cohibendas præfecerunt, quem Comitem littoris Saxonici per Britanniam vocárunt, vt iam antè diximus.*

Senecæ in Britannia vſura.

Andates, ſiue Andraſtes.

Cùm autem Saxones iam ſuam in hac inſula Heptarchiam confirmaſſent, in Orientalium Anglorum

regnum ceſſit hæc prouincia, quam ab Orientali ſitu ſua lingua Eaſtangle-ric *dixerunt, id eſt, Orientalis Angliæ regnum, Vffamque primum regem habuit, vnde* Vffkines *ſucceſſores diu dicti, qui nunc Merciorum, nunc Cantianorum regum beneficiarij fuiſſe videntur. Quorum ſoboles cùm in Edmundo ſancto defeciſſet, Dani regionem peruaſerunt, & miſerum in modum annos plus minùs quinquaginta omni bellorum calamitate dilaniàrunt, donec Edwardus ſenior, illis debellatis, ſuo Occidentalium Saxonum imperio tandem adiunxerit. Deinceps verò ſuos Præſides habuit, quem honorem primis Normannorum temporibus geſſit Radulphus quidam è Britannia Armorica oriundus, homo infido ingenio, qui dum nuptias magno apparatu celebrauit, nefaria opprimendi Guilielmi Normanni conſilia cum multis iniuit, ſed fruſtrà ſilentium & fides inter tot conſcios ſperabatur, indicio enim facto, ille honore exutus, & proſcriptus, alijque ſecuri percuſſi. Sed hæc fuſiùs ab hiſtoricis tractanda, nunc ipſa loca, quod eſt noſtri inſtituti adeamus. Cuiuſmodi horum fuit regio, ecce tibi Abbo Floriacenſis qui anno Chriſti 970. floruit, his verbis depinxit:* Hæc pars quæ Eaſtangle vocatur, cùm alijs tum eo nobilis habetur, quòd aquis penè vndique alluitur, quum à Subſolano & Euro cingitur Oceano, ab Aquilone verò immenſarum paludum vligine, quæ exorientes propter æqualitatem terræ à meditullio fermè totius Britanniæ per centum & eo amplius millia cum maximis fluminibus deſcendunt in mare. Ab ea autem parte, quà ſol vergit in occaſum, ipſa prouincia reliquæ inſulæ eſt

Eaſtangle.

Vffkines.

Radulphus Eſtangliæ Præſes.

continua,& ob id peruia,ſed ne crebra irruptione hoſtium incurſetur, aggere ad inſtar altioris muri,foſſa humo præmunitur. Interiùs vbere ſatis gleba, admodum læta hortorum, nemorúmque amœnitate,gratiſſima ferarum venatione,inſignis paſcuis,pecorum & iumentorum non mediocriter fertilis. De piſcoſis fluminibus reticemus, cùm hinc eam, vt dictum eſt,lingua maris allambit,inde paludibus dilatatis ſtagnorum ad duo, vel tria millia ſpatioſorum innumerabilis multitudo præterfluit. Quæ paludes præbent pluribus monachorum gregibus optatos ſolitariæ conuerſationis ſinus, quibus incluſi non indigeant ſolitudine heremi. *Hæc Abbo.*

Suffolke.

SVffolcia, quæ primò dicenda, Saxonicè Suðfolc,id eſt,populus Auſtralis, ratione Norfolciæ, ab occaſu habet Cantabrigienſes, ab auſtro Stourum fluuium, qui ab Eſſexia diuidit, ab ortu Oceanum Germanicum, à Septentrione duos fluuiolos **Duſe** ..inimum , & **Waueney** qui ex eodem quaſi fonte in diuería fluentes, à Norfolcia diſterminant. Regio ſatis ampla, ſolo niſi ad Orientem, admodùm pingui,vtpote ex argilla & marga compoſito,vnde lætiſſima vbique arua, & vberrima ſaginando pecori paſcua, caſeíque magno numero conficiuntur, qui in omnes Angliæ partes, magno cum incolarum commodo, diſtrahuntur.Imò etiam in Germaniam, Galliam, & Hiſpaniam, vt author eſt Pantaleon Medicus,qui hos noſtros cum Placentinis,& colore & ſapore conferre non dubitauit. *Caſei.*

Diuiditur hæc politicè in tres partes, quarum vna **The Geldable**, quòd ex ea tributum exigitur: Altera *Libertas S.*

 Edmundi,

Edmundi, quia ad eius monaſterium ſpectauit: Tertia *Libertas S. Etheldredæ* dicitur, quia ad Elienſe cœnobiũ pertinuit, cui conceſſerunt olim reges noſtri quædã territoriola cum *Sacha*, & *Socha*, vt inquit liber Elienſis, *ſine vlla exceptione eccleſiaſticæ, aut ſecularis iuriſdictionis*. Verùm nos Chorographicè hanc obeamus, & ab ortu exorſi, potiora loca perluſtremus. Quà ortum & Cantabrigienſes ſpectat in ipſo limite

Ixning. Ixning ſedet, maioris olim, quàm hodie famæ. Etheldreda enim virgo regis Annæ filia in Diuas relata ſuis natalibus, Radulphus huius Eaſtangliæ Comes, ſua in Guilielm. Normannum conſpiratione, & Heruęus primus Epiſcopus Elienſis via, quam ad Ely muniuit, olim nobilitârũt. Nunc verò vicinitate *Noui fori*, quod Newmarket dicimus, quò certatim res venales vndiq; comportantur, decreſcere cæpit. Ab hoc longè patet ericetum Newmarket heath inde

Newmarket heath. nominatum arenoſa, ſterili, & emoriente terra, in qua foſſa

Deuils Dike. illa admiranda videtur, quam quaſi à Diabolo ductam Deuils dike vulgus vocat, cùm certum ſit illam fuiſſe qua, vt innuit Abbo, contra hoſtiles irruptiones incolæ ſe præmuniêrunt. Sunt tamen qui produnt Canutum regem hanc magno ambitu circumduxiſſe, vt monachorum S. Edmundi libertatem quã vocãt, includeret: hiſtoriciq; noſtri, cùm prælium iſtud narrãt, quo ad hanc Edwardus ſenior Athelwoldum patruelem deuicit, locum ab hac foſſa *Edmundi foſ-*

S. Edmunds Bury. *ſata* dixerunt. Interiùs enim oppidũ eſt S. Edmundi celeberrimũ, quod Saxonico ſæculo Beoꞇꞃicſƿeoꞃð, & Britannico, vt videtur, VILLA FAVSTINI, cuius meminit Anto-

Villa Fauſtini. ninus, ſic enim exiſtimauit Talbottus vir antiquitatis benè peritus, & in hac Angliæ parte verſatiſſimus: diſtantiæ etiam ratio tam ab Icianis, quàm à Colonia apud Antoninum ſatis conuenit, vtque *Villa* Latinis nobilis cuiuſpiam domũ in fundo locatam ſignificat, ita Gueoꞃð idẽ Anglis denotauit. Abbo enim illic Bedericſgueorð, Bederici cortis, id eſt villa interpretatur. Prætereà Angli vim verbi in ſuam linguam tranſfudiſſe videantur: etenim vt Fauſtinus Latinè proſperitatis ſenſum in ſe habet, ita Germanicè Bederic, vt ſcribit literatiſſimus ille Hadrianus Iunius, vbi Betoricis nomen, qui apud Strabonem Melonis Sicambri filius erat, fœlicitatis & fauore plenum interpretatur. Sin diuerſi hi fu-

erint

erint libenter me neſcire fateor, quis ille Fauſtinus, & quis hic Bedericus. Fauſtini illius villam quam Martialis libro Epigramatum 3. depingit non fuiſſe certò ſcio. Et Berici eius fuiſſe, qui è Britannia exturbatus, vt author eſt Dio, Claudio imperatori bellum in Britannos mouere perſuaſit, ſi dicerem, ipſe mihi neutiquam crederem. Quęcunq; verò fuerit, ſi Fauſtini villa non ſit, celebris tamen memoriæ fuiſſe videtur, quòd Abbo *Villam Regiam* vocarit. Verùm, cùm Edmundi Chriſtianiſſimi regis corpus, quem Dani exquiſitis ſupplicijs trucidaſſent, huc tranſtuliſſet populus, & in eius honorem permaximam miro ligneo tabulatu eccleſiam conſtruxiſſet: *Edmundi Burgus* vulgò S. Edmundſbury, & contractè Bury dici cœpit, mirúmque in modum floruit. Cùm enim in eccleſiæ ius ceſſiſſet oppidum, Canutus, expulſis Canonicis, noui inſtituti monachis, & opibus referſit, nouóq; opere inſtaurauit. Poſteà Heruęus è Normannico genere Abbas oppidum muro cinxit, Pontificéſque Rom. maximis immunitatibus dotarunt, & inter alia conceſſerunt, *Vt nulli Epiſcopo locus ille ſubderetur in aliquo, in legitimis Archiepiſcopi nutum ſpectaret.* Quod adhuc obſeruatur. Iámq; monachi diuitijs circumfluentes nouum magnifica ſtructura templum erexêrunt, quod nunc ſuis quaſi ruderibus ſepultum iacet, & indies nouis ædificijs auxerunt, dúmque Edwardo primo regnante, ſacelli noui fundamenta ponerent. *Inuenti ſunt* (vt inquit Euerſdenus huius loci monachus) *muri veteris cuiuſdam eccleſiæ rotundæ ita conſtructæ, quòd altare quaſi in medio fuerit, & credimus* (inquit) *illam fuiſſe, quæ ad opus S. Edmundi primò fuit conſtructa.* Quale verò ſit hoc oppidum, & quantum fuerit monaſterium, audi, qui vidit, Lelandum. *Sol non vidit vrbem ſitu elegantiorem, ſic molli delicata pendet in cliuo, & riuulus ad orientem defluit: aut cœnobium illuſtrius, ſiue quis dotationem, ſeu amplitudinem, aut magnificentiam incomparabilem æquis rationibus expendat. Diceres planè cœnobium vrbem eſſe: tot portæ, partim etiam æneæ, tot turres, & templum, quo nullum magnificentius, cui & alia tria egregio opere nitentia vno & eodem cœmiterio ſita ſubſeruiunt.* Si quantæ fuerint opes requiras, non facilè quis dixerit, quot donaria vni Edmundi mauſolęo appenſa, & ſexaginta ſupra mille quingentas libras quotannis ex redditibus & latifundijs collegit.

Bericus Britannus.

Malmesburienſis.

git. Si tumultus inter ciues & monachos (qui ciuibus per ſuum Seneſchallum præfuerunt) ſubinde exortos, & quanta cum rabie ad mutuam internecionem concurrerint, ſigillatim narrarem, omnem fidem ſuperaret narratio. Iacturam, vt hoc etiam adnotem, ſi vnquam aliàs in homine, hoc in loco fecit Anglia maximam. Verus enim ille pater patriç Humfredus Dux Gloceſtriæ, iuſti peruicax, & qui illuſtre ingenium altioribus ſtudijs excoluerat, cùm regnũ viginti quinque annis ſumma cum laude ita gubernaſſet, vt nec boni quod quererentur, nec mali quod calumniarentur haberent, hìc è medio ſublatus inuidia Margaretæ Lotharingæ. Quæ cùm regem Henricum VI. maritum minuti & anguſti animi videret, vt ad ſe rerum ſummam traheret, hoc nefarium facinus concepit; verùm ſuo & huius regni malo maximo. Normannia enim cum Aquitania ſtatim amiſſa, & pluſquam ciuilia in Anglia ſuſcitata bella. Vix nouem hinc milliaribus ad ortum Brumalem abeſt Lidgate viculus, qui hoc nomine memorandus, quòd in lucem Ioannem Lidgate monachum ædiderit, cuius ingenium ab ipſis muſis effictum videatur, ita omnes Veneres & elegantiæ in ſuis Anglicis carminibus renident. Hæc ad occiduam Suffolciæ partem ſunt memoriæ celebrioris.

Humfr. Dux Gloceſtriæ.

Lidgate.

Ioannes Lidgate.

Ad Auſtrum, Stour fluuius ſtatim à fonte in amplam paludem, Stouremere vocant, ſtagnare vidimus, ſed mox intra ripas ſe colligens, primùm Clare præterfluit vicum nobilem, qui præter dirutam arcem, quam oſtendit, Clarorum nomen honoratiſſimę familiæ, quæ à Giſleberto Normanno deſcendit, & Ducatus titulum Leonello Edwardi 3. filio impertiuit, qui cùm vxorẽ ex illa familia duxiſſet, ducis Clarentiæ titulum à patre accepit. Ille enim ab hoc loco Clarentiæ Dux eſt dictus, vt priùs Comitis Giſleberti filij, Comitis de *Clara*, à quibus Clari illi clariſſimi Gloceſtriæ Comites ſtemma duxêrunt. Inde per Long Melford valetudinarium pulcherrimum ab optimo viro Guil. Cordallo Milite, & ab archiuis nuper poſitum, ad Sudbury, id eſt, Auſtralis Burgus, accedit Stourus, & ferè circumlambit, quem huius agri quondam præcipuum fuiſſe, & ratione Norwici, id eſt, vicus Septentrionalis, hoc nomine ſignatum credunt. Nec dum vicinis inferior cenſeri æquo animo ferat.

Clare.

Clarentiæ Dux.

Sudbury.

ferat. Eſt enim populoſus, & pannis conficiendis opulentus. Poſt pauca milliaria *Bretono* fluuiolo augetur Stourus, qui non longo decurſu duo alluit antiqui nominis oppida. Ad fontes Bretenham cernitur, oppidulũ exile, vbi vix vlla vrbis facies videtur, quod tamen COMBRETONIVM eſſe, cuius hoc in tractu Antoninus meminit, nominis tum affinitas, tum ſignificatio perſuadet. Vt enim Bretenham Anglis domum vel manſionem ad Bretonum: ſic *Combretonium* Britannis vallem, aut depreſſiorem ad *Bretonum* locum denotat. Infra hunc Hadley, Saxonicè Headleȝe ſedet, laneis pannis conficiendis hodiè inſigne. Ab hiſtoricis noſtris olim memoratum, quòd Gutrum, ſiue Gormo Danus, hîc ſit ſepultus. Cùm enim Alfredus illum eò adegiſſet, vt Chriſto nomen daret, & baptiſmum ſuſciperet, has Orientalium Anglorum regiones illi aſſignauit, *vt* (authoris mei verbis vtor) *ſub fidelitate regis iure foueret hæreditario, quas peruaſerat latrocinio.*

Combretonium. Bretenham. Hadley.

Hinc Bretonus Stourum petit, qui conſociatis aquis pòſt pauca milliaria Oceanum ſubit, ipſóque oſtio, Orwell ſiue Gipping fl. vnà euoluitur. Hic in ipſo quaſi huius agri vmbilico exoritur apud Wulpet, id eſt, luporum foſſa, ſi Nubrigenſi credamus, qui non minùs ſpecioſam fabellam de hoc loco contexuit, quàm ſit ipſa Luciani vera narratio: nimirùm duos puſiones colore viridi, ex Satyrorum genere, longo per ſubterraneos meatus itinere confecto, ex altero terrarum orbe, ſcilicet ab Antipodibus, & terra S. Martini hîc emerſiſſe, de quibus ſi plura velis, ipſum authorem adeas, qui tibi, vt inquit ille, omnibus riſionibus ridenda propinabit. Ad eundem fluuium propiùs oſtium Ipſwich olim Gippewic humiliori ſitu vidimus, quæ licèt magna ſit habitatorum multitudine referta, templis ornata, ædibus amplis & magnificis exculta, portúſq; ſatis commodus ſubſit: nomen tamen ante Danicam irruptionem, quam experta fuit, non auditum. Anno ſalutis 991. Dani tanta immanitate hunc locum, & omnem maritimam regionem deprædati ſunt, vt Siritio Archiepiſcopo Cantuarienſi, & Angliæ proceribus pacem ab illis decem librarum millibus redimere conſultiſſimum videretur. Nihilominùs vix nonus agebatur annus, cùm hoc oppidum iterum diripuerint, ſtatímque

Wulpet. Ipſwich.

que Angli prælio fortitèr eos exceperint, ſed vnius (vt habet Huntingdonenſis) Turkilli meticuloſa fuga, (leuibus enim momentis maximæ fiunt in bello inclinationes) noſtris in fugam coniectis, victoria è manibus excidit. Cùm verò Normanni Angliam occupaſſent, caſtrum hîc erexerunt, quod contra Stephanum vſu-fructuarium Angliæ Regem Hugo Bigodus aliquandiu propugnauit, ſed demùm dedidit: Hoc nunc ita diſparuit, vt rudera non ſuperſint. Demolitum tunc credimus, cùm **Waleton** caſtellum vicinum ſolo complanaret Henricus II. Hoc enim ſeditioſis perfugium erat, & ad hoc expoſiti tria millia Flandrorum, quos in illum euocauerant Angliæ proceres, cùm Henricum filium immaturo conſilio æquata poteſtate regem deſignaſſet, iuueníſque, cui inter præcipitium & ſummum nihil medium erat, regnandi cupiditate furens, nefarium in patrem bellum indixiſſet. Quamuis hæc caſtra iam euanuerint, littus tamen hoc ſatis defenditur immani dorſo (**Langerſton** vocant) quod, vt inquit ille, ſummo mari non ſine magno nauigantium periculo, & terrore longè incumbit. Hæc ad auſtralem huius agri partem.

Waleton.

Langerſton.

Hinc incuruatum littus (hæc enim plaga orientalis tota mari obuerſa eſt) in Septentriones procurrens, mox Debeno fluuiolo ſe aperit à **Debenham** mercatorio oppidulo venienti per **Ufford** Roberti Vffordi Suffolciæ Comitis quondam ſedem, & huic altera ripa oppoſitam **Rendel-ſham** i. interprete Beda, *Rendili manſio*, vbi Redwaldus Orientalium Anglorum rex plurimùm egit, qui primus ex ſua gente Baptiſmatis fonte Chriſto renatus erat: poſteà tamen ab vxore ſeductus, *in eodem fano, & altare*, vt inquit Beda, *ad Chriſti religionem, & arulam ad Dæmoniorum victimas habuit*. Swidelhmus etiam Rex Orientalium Anglorum à Cedda Epiſcopo poſteà hoc loco baptiſatus erat. Inde littus ſenſim in ortum proreptans ad Ori fluminis oſtiũ, quod à **Framlingham** Bigodorũ quondam caſtro, per **Oreford** cui nomen facit, in mare deſcendit. Amplum & frequens hoc fuit oppidum, caſtróque munitum, quod ad Willougbæos pertinet, ſed de Oceani ingratitudine hodie conqueritur, qui ſenſim ſe ſubducit, & portus commoditatem inuidere cœpit: nec aliud eſt quod de Orefordia dicam, niſi placeat

Rendeli-ſham.

Oreford.

ceat

ceat hæc paucula Radulphi de *Coggeſhall* vetuſti ſcriptoris verba percurrere. *Tempore Henrici regis, cùm Barthol. de Glanuile cuſtodiret caſtellum de Oreford, contigit vt piſcatores hominē ſylueſtrem inter retia ſua comprehenderent, qui ſpeciem humanam omnibus membris prætendebat, capillos habebat, barbam prolixam, & pineatam, circa pectus nimiùm piloſus erat & hiſpidus, qui tandem clàm aufugit ad mare & nuſquam comparuit.* Vt verum ſit, quod vulgus dicit, Quicquid naſcatur in parte naturæ vlla, & in mari eſſe: & non omnino cōmentitium, quod de Tritone in Luſitaniæ littore, & marino homine in freto Gaditano ſcripſit Plinius. Non multò ſuperiùs inter Orum flumen, & ipſum Oceanum, tuto & peramœno ſitu interiacet **Aldburg**, id eſt, ſi interpreteris *Oppidum vetus*, cuius vetuſtius tamen nomen ſola Sibylla nouerit. Iuxta quod cùm ex cœli iniuria ſegetum ſpicæ per Angliam anno 1555. ſuffocatæ eſſent, piſa nulla terra circumfuſa è ſcopulis, Autumno ineunte, non ſine miraculo enata, annonam laxaſſe ferunt incolæ. Verùm prudentiores, legumina naufragijs in littus reiecta ſæpiùs illic renaſci ſolita eſſe referunt, vt nullus ſit miraculo locus. Hinc littora legentes ad x. milliare **Dunwich** offendimus, Saxonicè **Dunmoc**, cuius Beda meminit, vbi Fœlix Burgundus qui Orientales Anglos à Chriſto deficientes ad fidem reduxit, anno ſalutis 630. epiſcopalem ſedem fixit, eiúſque ſucceſſores non paucis annis vniuerſæ Orientali Angliæ præfuerunt. Sed Biſus à Fœlice quartus, cùm ætate ingraueſcente, & aduerſa valetudine, tantæ prouinciæ minimè par eſſet, in duas ſedes diuiſit: altera verò in hac permanſit, alteram in **North Elmeham** oppidulo conſtituit. Superiori ſæculo fuit hęc ciuibus frequens, & officina monetaria celebris, & Henrico Secundo regnante vt ſcribit Guilielmus Neubrigenſis, *vicus inſignis, varijs opibus refertus*, Quo tempore, cùm nouis motibus arderet Anglia ita munita erat, vt terrori fuerit Roberto Leiceſtrenſi Comiti qui has partes latè perſultabat. Nunc verò peculiari naturæ inuidia, quę ſine vllo fine maris auiditati indulget, fluctuum violentia maximam partem abrepta, & Epiſcopis multa ante ſecula ſedem ſuam aliò tranſferentibus, in ſolitudinem quaſi redacta iacet. Paulo ſuperiùs **Blith** flumen ſe in mare exonerat, ad cuius ripam exiguum oppi-

Tritones, & monſtra marina.

Aldburg.

Piſa è rupibus enata.

Dunwich.

Blithborow. oppidulum Blithborow vidimus, quod non alio, quàm ſepultura Annæ regis Chriſtiani nomen meruit, quem Penda Mercius iuſto prælio interfecit. Procurrit hîc longiùs in Ortum proiectum promontorium Eſton-neſſe, quod totius Britanniæ maximè Orientale iudicatur, Ptolemæo Ἐξοχὴ, ſiue EXTENSIO dicitur, Et ne dubites hoc eſſe quod nos Easton vocamus, noueris *Eyſteney* idem eſſe Britannis, quod Græcis Ἐξοχὴ, & Latinis Extenſio, quamuis & hoc nomen à ſitu Orientali inditum videatur. A Septentrione duos fluuiolos Duſe ſcilicet minorem, & Waueny hanc prouinciam à Norfolcia diſiungere diximus, qui è paluſtri loco ad Lophamford emanantes, in diuerſa per vadoſos ſinus curſus agunt. Ad Duſe qui in occaſum fertur, nihil memoria dignum hac in parte ſe exhibet. Ad Waueney qui in ortum tendit, primùm Hoxon olim Hegilſdon cernitur martyrio Edmundi regis nobilitatum. Ibi enim Chriſtianiſſimum regem, quòd Chriſto non renuntiaret, immaniſſimi Dani (vt Abbonis verbis vtar) *ad arborem religatum toto corpore ſagittarum telis confodiunt, multiplicantes acerbitatem cruciatus crebris telorum iactibus, quum vulnera vulneribus imprimebant, dum iacula iaculis locum dabant.* Atque vt medij temporis Poeta de illo cecinit.

Extenſio Promontorium. Eaſton-neſſe

Edmundi Regis Martyriū

Iam loca vulneribus deſunt, nec dum furioſis
Tela, ſed hyberno grandine plura volant.

Quo loco poſteà ædes erant Epiſcopi Norwicenſis admodum elegantes, donec illi pro monaſterio S. Benedicti non ita pridem commutarint. In proximo Eay ſedet, id eſt inſula, ſic dicta quòd ſit vndique aquis irrigua, vbi vetuſti caſtri, quod ad Guilielmum de Mallet Normannicum Baronem ſpectauit, rudera, ruinas, & hinc inde fatiſcentia mœnia oſtenduntur. Inde per Flixton, pro Felixton, à Fœlice primo epiſcopo, vt multa alia in hoc agro denominatum; ad Bungey decurrit fluuius, vbi caſtrum & arte, & natura firmauit Hugo Bigodus, cùm ſeditionum quaſi tempeſtate Angliam agitarent ſeditioſi Barones: quod tamen ne deleretur grandi pecunia, & obſidibus datis ab Henrico II. redemit. Iam Waueneius mare propiùs accedens, dum duplicem in Oceanum viam ſibi fruſtrà molitur, peninſulam efficit

Eaye.

Flixton.

efficit non exiguam, quam **Louingland** dicunt. In cuius ingreſſu **Leſtoffe** anguſtius oppidulum mari impendet, in exitu **Gorlſton**, vbi diruti cœnobioli turrim vidimus, quæ alicui eſt vſui nauigantibus, Introrſum verò vbi *Garienis* & **Wauency** aquas commiſcent, **Cnoberſburge**, id eſt (interprete Beda) Cnoberi vrbs floruit, nos **Burghcaſtell** hodie vocamus. *Quod*, vt inquit Beda, *ſyluarum & maris vicinitate amœniſſimum erat caſtrum, in quo monaſteriũ à Furſæo Scoto extructum*, cuius ſuaſu Sigebertus rex Orientalium Anglorum vitam monaſticam amplexatus ſe regno abdicauit, qui poſteà ex hoc monaſterio inuitus extractus, vt ſuis animum in prælio contra Mercios adderet, vnà cum ſuis interijt. Nunc eò loci ſolummodo ſunt lacera mœnia, quadrata quaſi forma, è ſilice & lateribus Britannicis conſtructa, omniáque vepribus & dumis obſita, inter quæ Romanorum numiſmata ſubinde eruuntur. Louingland. *Cnoberi vrbs.*

Duces & Comites habuit Suffolcia ex varijs familijs: cùm enim Bigodorum familia, qui & Norfolciæ & Suffolciæ vſi ſunt titulo, extincta eſſet, Edwardus tertius rex Angliæ Robertum Vfford virum multa domi bellíque gloria, Suffolciæ Comitem dixit, cui ſucceſſit filius Guilielmus. Quo ſine prole demortuo, Richardus II. Michaëlem De-la-Pole è mercatore ad hunc titulum, & dignitatem Cancellarij Angliæ prouexit: ſed quum tot proſperis confluentibus hominis ingenium tantæ fortunæ minimè capax eſſet, ſolum vertere coactus extorris obit. Guilielmum tamen filium in integrum reſtitutum Henricus VI. Suffolciæ primùm Marchionem, poſteà Ducem dixit, qui cùm omnium inuidia flagraret, quòd bonum illum Humfredum Gloceſtriæ Ducem ſuſtuliſſet, dum Galliam proſcriptus peteret, ab aduerſarijs in mari interceptus, ſecuríque percuſſus filium reliquit Ioannem, qui Edwardi IIII. ſororem in vxorem duxit, Edmundúſque eius filius læſæ maieſtatis reus, hunc honorem cum vita amiſit. Ille enim in Henricum VII. qui pœnitentia ſæpiùs quàm pœna contentus, ipſi criminum grauiſſimorum gratiam feciſſet, res nouas moliri cœpit, vnde in carcerem coniectus, & ſub Henrico VIII. morte affectus. Poſteà verò Henricus VIII. Carolum Brandonum, qui Mariam eius ſororem Lodouici XII. Galliarum regis *Suffolciæ Duces, & Comites.*

regis viduam vxorem habuit, eodem titulo ornauit, cui ſucceſſit Henricus filiolus, quo mortuo, Franciſca Henrici ſoror Henricum Grey Dorceſtriæ Marchionem maritum ſuum Edwardi VI. tempore eo titulo adauxit, ſed ille non diu vſus, ob affectatum pro filia regnum ſub Maria Regina obtruncatus, Suffolcienſium Ducum erat vltimus.

Habentur in hoc agro Parœciæ 575.

Northfolke.

NOrfolcia, vulgò Northfolke, id eſt, ſi Latinè interpreteris, Borealis populus, Suffolcię ad Boream prętenditur, à qua duobus illis, quos dixi, fluuiolis Ouſa & Waueneio in diuerſa fluentibus ſeiungitur, ab Euro & Septentrione littora magno fremitu diuerberat Oceanus Germanicus, à Zephiro Ouſe flumen diuortijs ſuis ludens à Cantabrigienſibus ſecludit. Regio eſt ampla, admodum opulenta, & populoſis pagis diſtincta plurimis. Præter oppida enim mercatoria XXVI. villas, & pagos ſexcentos viginti quinque exhibet. Soli bonitatem vel ex eo colligas, vnde Varro colligere iubet, quòd incolæ optimè niteant, vt taceam ingenia verſutiſſima, & in iure noſtro municipali acerrima: adeò vt etiam ex infima plebe non pauci reperiantur, qui, vt ait ille, ſi nihil ſit litium, lites tamen ex iuris apicibus ſerere calleant. Sed ne dum breuis eſſe velim digreſſionibus longior fiam, ab his ad loca ſtilum conuertam, & ab Auſtrali latere exorſus, potiora & antiquiora paucis percurram.

Ad Ouſe minimum, vbi Thet fluuiolus è Suffolcia profuſus confluit, loco vliginoſo apponitur vetuſta illa quam memorat Antoninus Vrbs SITOMAGVS, nunc Thetford, Saxonicè Ðeotford manēte prioris nominis parte cum Germanica adiectione, quæ Vadum ſonat. Vt enim Sitomagus Britannicè vrbem ad *Sit* flu. qui nunc *Thet*, denotat (*Magum* etenim vrbem ſignificaſſe docet Plinius:) ſic Thetford vadum Theti Anglicè denotat, nec multùm

Sitomagus. Thetford.

abſonant

abſonant hæc nomina *Su* & Thet. Raris nunc eſt habitatoribus, licèt ſatis amplum, olim verò frequens & celebratum, & præter alia vetuſtatis indicia, molem oſtendit in magnam altitudinem aggeſtam, duplicíque vallo munitam & mœnibus, vt ferunt, olim firmatam, quam Romanorum fuiſſe opus credunt nonnulli, vel Saxonicorum regum vt volunt alij, ſub quibus longo tempore fuit florentiſſimum. Sed Sueni Dani rabie, qui anno 1004. igni dedit, & vi. poſt anno nouo Danorum furore direptum dignitatem amiſit omnem. Ad quam reſtituendam Arfaſtus Epiſcopus ſedem Epiſcopalem Elmhamo huc tranſtulit, & qui huic ſubrogatus Guilielmus ad eam exornandam nihil non fecit. Verùm cùm Herbertus cognomento *Loſenga*, quoniam totus ex adulatione compoſitus, qui tertius malis artibus, & pretio in hunc honorem irrepſit, cathedram hinc Norwicum deportâſſet, quaſi confecta, iterum elanguit: nec Cluniacenſiũ cœnobio quod extruxit ille, Epiſcopi abſentiam ſolari potuit. Tunc maxima pars vrbis quæ in citeriori ripa fuerat paulatim concidit, altera pars licèt multùm decreuerit, antè vnum tamen & alterum ſæculum ſeptem templis, præter tria monaſteriola, effloruit, quorum alterum conſtructum ferunt in memoriam Anglorum & Danorum qui hic occubuerunt. In proximo enim hiſtorici noſtri Edmundum illum ſanctiſſimum Regem paulò antè interitum, horis ampliùs ſeptem cum Danis non ſine horrenda ſtrage dimicaſſe produnt, & æquo Marte tandem diſceſſiſſe; ita vtriſque alternans belli fortuna omnem ſenſum excuſſerat.

Ad Wauency qui alter eſt è fluuijs limitaneis, & in Ortum fertur, haud procul à fontibus Buckenham, & Keninghall viſuntur. Hæc, cui ab Icenis nomen relictum videatur, honoratiſſimæ Howardorum familiæ ſedes eſt, quorum gloria triumphatis Scotis maior eſt, quàm quæ à Scoticorum hiſtoricorum inuidia infringatur. Illa verò, cui à fagis, quas Bucken Saxones vocârunt, nomen factum exiſtimo, caſtrum eſt longè pulcherrimum & munitiſſimum, quod à Guilielmo *D'Albigny* Normanno, cui Conqueſtor dederat conditum, per eius poſteros qui Arundeliæ Comites erant, & Tatſallos, ad Kneuettorum familiam tandem deſcendit.

Keninghall.

Buckenham.

deſcendit. Inde quamuis Wauеney ſit oppidis redimitus, ex illis tamen ne vnum quidem vetuſtatis nomine glorietur, ſed priuſquàm mare accedat, Garieni flumini ſe admiſcet, qui Britannis *Guerne*, Anglis Gerne, & Jere, ab alnis proculdubiò ſic Britannicè dictis, quibus obumbratur. E medio huius regionis emergit, non procul à Gernſton viculo quem denominauit, nec longum in Subſolanum curſum tenuit, cùm Wentſum riuulum, (alij Wentſar vocant,) ab Auſtro aquas ſuas infundat: ad quem Venta Icenorvm florentiſſima huius populi olim vrbecula ſedit, quæ nunc nomine illo amiſſo, Caſter appellatur. Nec mirum ex tribus Britanniæ Ventis hanc ſolùm nomen amiſiſſe, cùm ſe penitùs amiſerit. Præter parietinas enim & habitati ſoli indicia, pauculóſq; Romanorum nummos ſubinde foſſoribus ſe exhibentes, nihil ſupereſt. Verùm ex hac poſterioribus ſæculis ortum habuit Norwicus, ad tertiũm hinc lapidem, propè Garienis & alterius fluuij anonymi (*Baridenum* aliqui vocant) confluentes, qui longo decurſu recurrentibus ſæpè ripis flexuoſus hàc Garienem petit, vt in eius nomen ſe & aquas transferat.

Garienis fl.

Venta Icenorum.

Caſter.

Norwicvs iſta vrbs celeberrima, nobis Norwich, Saxonicè Noꝛthuic, id eſt, *ſinus Aquilonaris*, ſi Wic, Saxonicè fluminis ſinum ſignificet, vt docet Rhenanus: hoc enim loco ſinuoſo anfractu deuoluitur flumen: vel *ſtatio Aquilonaris*, ſi Wic, vt contendit Hadr. Iunius, ſtationem ſecuram, vbi coniunctioribus ædificijs habitatur, denotet: vel caſtellum Septentrionale, ſi Wic caſtellum ſonet, vt Alfricus noſter Saxo affirmauit. Si verò *Norwic* à Venta deflexũ cum quibuſdã opinarer, quid aliud quàm à veritate ipſe me deflecterem? Nec enim alio iure ſibi Ventæ nomen arrogare poteſt, quàm vel Baſilea Avgvstae, vel Baldach Babiloniae; vt hæc etenim è Babiloniæ, illa ex Auguſtæ occaſu exorta; ita Norwicus noſter è Venta illa antiqua ſerò emicuit; quòd Britannicum eius nomen apud anthores *Caer Guntum* probat, in quo, vt in Wentſum ſiue Wentſar flu. Ventæ nomen ſe planiſſimè prodit. Nec enim hoc vocabulum Norwich, ante bella Danica vſpiam noſtra legentibus ſeſe offert. Tantùm abeſt, vt vel Cæſar, vel Guitelinus Britannus condiderit, quod fabulantur illi, qui omnia creduli

Norwich.

Wic quid Saxonibus ſignificauit.

duli amplectuntur, iudicij trutina nihil penſant. Verumenimuerò nunc ſuis opibus,frequentia, ædificiorum elegantia,templorum pulchritudine, & numero (Paræcias enim plùs minùs xxx complectitur) ciuium ſedulitate, in principem fide, in exteros humanitate, inter celeberrimas Britanniæ vrbes meritò connumeranda. Ab Æquatore L I I. partibus XL. ſcrupulis, à Fortunatis inſulis XXIIII. partibus L V. ſcrup. peramœno ſitu in collis deiectu ſedet, forma oblongiori, à meridie in Septentrionem mille quingentos paſſus portenta, latitudine autem dimidio minore, ad Meridiem ſe ſenſim quaſi in conum contrahente. Mœnibus validis (in quibus crebræ diſpoſitæ turres, & vndecem portę,) vndique obſepta, niſi ad Ortum quà flumen (cùm ſinuoſo flexu quatuor pontibus peruius Septentrionalem vrbis partem interluerit) profundo alueo, & præcipitibus ripis defendit. In ipſa huius vrbis quaſi infantia, cùm Etheldredus vir mentis & conſilij inops regnaret, Sueno Danus, qui Angliã magnis copijs peruaſit, primùm diripuit, & poſteà iniecto igne, ſuccendit. Reuixit tamen, & vt in libro quo Angliæ luſtrum condidit Guilielmus Primus, tempore Edwardi Confeſſoris 1 3 2 o. Burgenſes in ea numerabantur, quamuis regnante Guilielmo illo, funeſtę ſeditionis fax, quam Radulphus Eaſtangliæ Comes, in regem accéderat, hîc adhæſerit: Cùm enim ille fuga ſibi cõſuluiſſet vxor eius cum Britonibus Armoricanis hoc in loco grauiſſimam vſq; ad extremam famem obſidionem ſuſtinuit, quæ tamen eò demùm adacta, vt ſolum verteret, & ita acciſa hæc vrbs vt vix 560. Burgenſes relinquerentur, vt in illo Cenſuali libro legimus. De hac deditione meminit in ſua ad Guilielmum Regem epiſtola Lanfrancus Archiepiſcopus Cantuarienſis his verbis *Regnum veſtrum purgatum eſt ſpurcitia Britonum, caſtrum Norwich redditum eſt, & Britones qui in eo erant, & terras in Anglica terra habebant, conceſſa eis vita cum membris, iurauerunt quòd infra quadraginta dies de regno veſtro exirent, & amplius ſine veſtra licentia in illud non intrarent.* Iam inde ex hoc calamitatum diluuio ſe paulatim recolligere cœpit, & Herbertus Epiſcopus, cuius fama ob ſordes ad metas hæſerat, Epiſcopalem ſedem Thetfordia huc tranſtulit, Eccleſiámque Cathedralem ad Orientalem vrbis partem quàm

ſpecioſam exædificauit, prædijs munificè locuplerauit, quæ ſexaginta monachis alendis ſufficerent, pro quibus nunc Decanus, ſex Prædendarij, alijque ſubſtituti. *Vicus iam*, vt inquit Malmesburienſis, *erat mercimonijs, & populi frequentia inſignis. Annóque decimo ſeptimo*, vt in antiquis membranis legimus, *Regis Stephani, Norwicus de nouo fundata, vt villa populata, & communitas facta*. Stephanúmque Regem Guilielmo filio in Appennagium, vt vocant, ſiue hæreditatem conceſſiſſe è tabulis publicis certiſſimum. A quo ſtatim Henricus II. extorſit, ſibíque ſeruauit, quamuis Henricus eius filius Rex Iunior dictus, cùm regnum affectaret, Hugoni Bigodo, quem in ſuas partes pertraxerat, prolixè pollicitus fuiſſet. Bigodus tamen Regis iuuenis ſigna ſequutus, qui regni ſpem oblatam intra iuris & æqui terminos continere non poterat, hanc vrbem grauiſſimè afflixit: poſteáque cùm Norfolciæ Comes deſignatus eſſet, caſtrum illud excelſo colli iuxta templum in ipſa vrbe inſtauráſſe creditur, quod foſſa immanis altitudinis incinctum, inexpugnabile ea ætate fuiſſe, videbatur. Lodouicus tamen Francus, cuius in verba ſeditioſi Angliæ Barones contra Ioannem iurauerant, facilè deditione cœpit. Bigodus hoc caſtrum condidiſſe credimus, quòd Leones ſalientes eadem forma in ſaxo exſculptos vidimus, qua vſi ſunt in ſigillis Bigodi, priuſquàm Mareſcalli dignitatem obtinuiſſent. Hæc in prima quaſi Norwici ætate. Subſequente verò ſæculo maxima incrementa cæpit, ciuibúſque opulentiſſimis floruit, qui ab Edwardo primo libello ſupplice in Comitijs contendêrunt, vt vrbem ſuam mœnibus communirent, quod poſteà ad ſummam vrbis firmitatem & dignitatem præſtiterunt; Prætorémque pro Balliuis, quos priùs habuerant, vt quotannis deligerent, anno 1403. ab Henrico quarto impetrârunt: Domum Ciuicam perpulchram in ipſa media vrbe prope forum quod ſtatis diebus omnibus ad vitam neceſſarijs refertiſſimum eſt, extruxêrunt. Sed quid ego his immorer, cùm hæc omnia, Pontificum hiſtoriam, magiſtratuum ſeriem, & perditiſſimi rebellis Ketti in hanc rabiem Alexander Neuillus, vir natalibus, & literis clariſſimus, pulcherrimè deſcripſerit? Hoc tantùm adijciam, quòd anno 1583. aquas ex fluuio

per

per tubulos inſtrumento Hydragogico in altiſſimas vrbis partes ſubduxêrunt ciues. Dicam tamen hîc ſcribam tum Polydoro Virgilio Italo, tum Angelo Capello Gallo, vt pro tribunali venerandæ Antiquitatis reſpondeant, cur antiquos noſtros ORDOVICES, alio quaſi ſub ſole iacentes, hanc Norwicum incoluiſſe affirmârint. Eandem etiam litem Caio noſtro intenderem, niſi optimo & eruditiſſimo ſeni innatum patriæ amorem oculos hac in re perſtrinxiſſe certò nouerim.

A Norwico, Garienis in ſuum nomen aquis aduenis adſcitis tortuoſè voluitur, Ruffo piſce admodum fœcundus, & iam mari proximus in Auſtrum deſcendit, vt marinis fluctibus molliùs illabatur, lingulámq; facit, quàm hinc ipſe, inde mare allambit. In hac lingula littore apertiſſimo **Yarmouth** vidimus, Saxonicè Gaꞃmuð, & Ieꞃmuð, id eſt, *Garienis oſtium*, portum, oppidúmque elegantiſſimum, loci ingenio, & ſolerti opera permunitum. Quamuis enim aquis pænè circumuallettur, ab Occaſu flumine, quod verſatili ponte inſternitur, ab alijs partibus Oceano, niſi ad Septentriones quà continens eſt: mœnibus tamen ſatis firmis quæ cum flumine formam quadrilateram oblongiorem efficiunt, pulcherrimè includitur: in quibus præter turres, ad Ortum moles eminet, vnde tormentis maioribus in mare ſubiectũ, quod vix quinquaginta paſſibus abeſt, longè latéque effulminatur. Templũ verò vnicum habet, & illud amplum, excelſáque pyramide conſpicuum, iuxta Septentrionalem portam ab Herberto Norwicenſi extructum, ſub quo ad illud ampliandum educta viſuntur egregij operis fundamenta. Hoc GARIANONVM illud vetus affirmâſſem, vbi olim Equites Stableſiani contra barbaros excubârunt, niſi ad **Caſtor** viculum proximum antiquitatis nomine apud incolas celeberrimum Garienem flu. oſtium habuiſſe fama valuiſſet, & famę indicia nonnulla annuiſſent, quibus refragari non auſim, quo minùs illud GARIANONVM exiſtimem. Vt enim Caurus in Batauiam è regione tyrannidem exercet, & agglomeratis arenis medium Reni oſtium obturauit: itidem Aquilo hanc oram affligit, & arenas conuerrens, hoc oſtium obſtruxiſſe videatur. Nec tamen fraudi erit, ſi **Yarmouth** noſtrum Garianono antiquo adiunctum,

Garienis oſtiũ. Yarmouth.

Garianonum.

X 2 *Garia-*

Garianonum dixerim, cùm Garienis, qui illi nomen fecit, nunc alueo mutato, ſub hoc, quod etiam nomine ſignauit, Oceanum ſubintret. Non poſſum enim non fateri hoc noſtrum Yarmouth recentioris eſſe memoriæ. Quum enim Garianonum illud vetus intercidiſſet, nec eſſent qui littus defenderent, Cerdicus bellicoſus Saxo hîc terram conſcendit,(vnde locus hodiè incolis Cerdikſand, & Hiſtoricis Cerdickſhore dicitur,) Icenos grauiſſimo bello exercuit, & cum Natanleodum Britannum fudiſſet, hinc in occiduas plagas ſoluit, vbi Occidentalium Saxonum Regnum inſtituit, nec longo pòſt tempore pro Garianono, nouum oppidum poſuêrunt Saxones in agro illo fluido, ad Occidentalem fluminis ripam, quod Yarmouth dixêrunt: ſed cùm minùs ſalubri eſſet ſitu, ad alteram ripam tunc Cerdickſand ab eodem Cerdico dictam, demigrârunt, nouum hoc oppidum condidêrunt, mœnibus, Ioanne regnante, firmauêrunt, breuíque ita opibus & potentia valuêrunt ciues, vt nauali bello Leſtoffenſes vicinos, & Portuenſes (ſic quinque portuum incolas dixêrunt) ſæpiùs non ſine magna vtrinque ſtrage aggreſſi fuerint. Illis enim infenſiſſimi fuêrunt forſitan, quod quinque portuum numero, & priuilegijs excluſi fuiſſent, quibus Garianonum vetus, & maiores ſui ſub Comite Littoris Saxonici olim gaudebant. Sed hanc ferociam compreſſit tandem vel Regia authoritas, cùm permiſiſſet Portuenſibus, vt Garianono per Balliuos Nundinarum tempore præeſſent, & ius dicerent. Tunc enim Portuenſes quoſdam è ſuis Baronibus huc mittunt, quibus oppidi magiſtratus faſces quodammodo ſubmittunt, & quaſi priuati tantiſper agunt, dum illi ius dicunt: vel vt alij exiſtimant, eorum animos contudit peſtis illa triſtiſſima, quæ hoc oppidulo 7050. vno anno abſumpſerit, quod teſtatur Tabula Chronographica antiqua in templo appenſa vbi bella etiam cum Portuenſibus, & Leſtoffenſibus notantur. Iam inde verò animus fractior fuit, nec ita ab opibus firmi rei mercatoriæ, & halecum (quas vulgò vocant, docti Chalcides, & Leucomænidas eſſe exiſtimant) capturæ, quæ in hac ora totius orbis eſt vberrima, gnauitèr incumbunt, longinquas nauigationes ſuſcipiunt, & ne portus obſtruatur, qui ſibi & Norwicenſibus percommodus eſt, non ſine

Cerdicus Saxo.

Haleces.

ſine magnis ſumptibus cum Oceano colluctantur. Qui vt paria ſecum faceret, & quod alibi hoc littore hauſit, redderet, modicam inſulam hîc aggeſta terra nuper effecit. Hoc etiam oſtio alter anonymus vnâ cum Gariene effunditur fluuius, qui cum eo quinq; plùs minùs milliaribus diſtans, longo decurſu quaſi gradum confert per **Aileſham** forum non infrequens, & dirutum monaſterium *Benedicti de Hulmo*, vulgò **S. Benet in the Holme**, id eſt, in Inſula amnica, quod Canutus Danus conſtruxit, & firmiſſimis mœnibus propugnaculiſq; Monachi poſteà ita armârunt, vt potiùs caſtrum quàm clauſtrum videretur. Adeò, vt Guilielmus Conqueſtor expugnare non potuerit, donec monachus ea lege prodidiſſet, vt Abbas crearetur, quod factum, ſed ſtatim nouus Abbas quia proditor, regis iuſſu vt ferunt incolę, ſuſpenſus iuſtas proditionis pænas perſoluit. Terra verò adeò paluſtris in hac inſula, vt reſectis fibris & radicibus arborum, & arbuſtorum innatorum, aquis innatet, & quouis trahentem ſequatur. A Garienis oſtio littus ad **Winterton** notiſſimum nautis promontoriolum rectâ quaſi in Boream tendit, cui nomen inditum à Brumali ſitu ſuſpicor. Oceano enim ventorum & frigoris genitori obiacet, ager tamen circumuicinus multorum opinione totius Angliæ & pinguiſſimus, & reſolutiſſimus: vtpote qui minimum laborem poſcit, & fructum reddit maximum. Vili enim equo (quod de Bizacio Affricæ ſcribit Plinius) & à parte altera iugi, anu vomerem trahente facilè proſcinditur. A **Winterton** ſtatim conuerſa ora in Oceanum ſine vlla ferè prominentia recedit longo tractu, & iacenti vſque ad **Eccles** ab Oceano ferè abſorptam, inde excelſiori littore ad **Waybornehope** ſinum non ita pridem munitum, & **Walſingham** vix tribus à mari milliaribus. Vnde à maris vicinitate *Parathalaſſam* vocat Eraſmus. Nunc optimi croci prouentu, nuper peregrinatione ad Diuam Mariam virginem omnibus Anglis celeberrimus hic erat viculus, quam qui ſuperiori ſæculo non inuiſerat, & dono ſalutarat, in Deos impius videbatur. Sed hanc ſuis ipſius verbis Eraſmus qui vidit, tibi deſcribet. *Haud procùl à mari paſſuum ferè tribus millibus, vicus eſt vix alia re victitans, quàm commeantium frequentia. Collegium eſt Canonicorum, ſed quibus à Latinis regulæ cognomen additur,*

S.Benets.

Ager pinguiſſimus.

Walſingham

additur, medium genus inter monachos & canonicos, quos ſeculares appellant. Collegium hoc vix alios habet prouentus, quàm ex liberalitate virginis. Nam maiora quædam donaria ſeruantur: Cæterùm ſi quid eſt nummorum aut leuioris precij, cedit in alimoniam gregis & præfecti, quem illi Priorem vocant. Templum eſt nitidum & elegans, verùm in eo non habitat virgo: ſed illud honoris gratia ceſſit filio. Illa ſuum habet templum vt à dextra ſit filio. Nec hîc tamen habitat, nondum enim ædificium eſt abſolutum, & locus eſt vndique perflabilis patentibus oſtijs, patentibus feneſtris, & in propinquo eſt Oceanus ventorum pater. In eo templo, quod inabſolutum dixi, eſt ſacellum anguſtum, ligneo tabulatu conſtructum ad vtrumque latus per anguſtum oſtiolum admittens ſalutatores. Lumen eſt exiguum, nec ferè niſi ex cæreis, fragrat odor naribus gratiſſimus. Imò ſi introſpicias, dicas diuorum eſſe ſedem, adeò gemmis, auro, argentóque nitent omnia. Sed patrum memoriâ cùm ſuperſtitiones profligaret Henricus Octauus, hæc diſparuerunt omnia. De Walſinghamia nihil aliud eſt quod attexam, niſi Equeſtrem Walſinghamiorum familiam (vt qui Genealogias rimantur volunt) hinc nomen, & originem duxiſſe: è qua nunc floret clariſſimus Eques D. Franciſcus Walſinghamius, Regiæ Maieſtati à Secretis, vir in maximis regni negotijs vt prudentia perſpicaciſſima, ita induſtria ſingulari, & pietate eximia. Huic ad occaſum in

Brannodunum Brancaſter.

littore vicinum erat antiquum illud BRANNODVNVM, vbi cùm Saxones primùm Britanniam infeſtarent, Equites Dalmatæ ſub Comite Littoris Saxonici præſidium egerunt: nunc verò vicus eſt ruſticanus, nihil præter nominis reliquias retinens, vallúmque quod octo plùs minùs iugera includit, oſtendés, & Brancaſter nominatur. Percommodè huic loco præſidium impoſitum fuit, ad S. Edmundi enim viculum vicinum, & Hunſtanton ab Edmundo illo conſtructum ora ad Auſtrum reflectitur, ſinúmque laxiorem admittit pyratis expoſitum, in quem plura flumina ſe effundunt. Hunc ſinum noſtri The Waſhes vo-

Metaris æſtuarium. The Waſhes

cant, Ptolemæus ÆSTVARIVM METARIS, *pro Maltraith* dixit, quo nomine huiuſmodi æſtuaria alibi Britanni nuncupârunt, nec aliud quàm æſtuarium incertum, quale hoc eſt, illis ſignificat. Huic, quà Ouſe flumen Oceano ob-

Lynne.

nititur, aſſidet Lynne, à diffuſis fortè aquis nominatum, hoc

hoc enim *Lhyn* Britannis denotat. Oppidum hoc eſt amplum, mœnibus latè magna ex parte cinctum, duobúſq; exiguis fluuiolis diuiſum, & quanquam recentiùs ſit, & non ita pridem *Linnum Epiſcopi* dictum, quòd ad Epiſcopos Norwicenſes vſque ad Henrici VIII. tempora ſpectârit, (è ruinis enim vetuſtioris emerſit, quæ è regione in Merſhland, hodie Old Lynne, & *Lynnum Regis* vocatur) portus tamen ſecuritate qui aditu eſt facillimus, mercatorum frequentia, ędium pulchritudine, & ciuium opulentia, ſi Norwicum excipias, facilè inter Icenos primas vendicat. Immunitatibus etiam gaudet ampliſſimis quas ſanguine ſuo à Iohanne Rege, dum eius cauſſam tuerentur, emêrunt, qui Prætorem conſtituit, & ſuum ipſius gladium præferendum tradidit. Libertates poſteà amiſſas non ſine ſanguine etiam ab Henrico tertio redemêrunt, cum eius ſigna ſequuti, infœlici prælio contra proſcriptos Barones in Elienſi inſula dimicarent, quod liber Elienſis, & Matthæus Pariſienſis conteſtantur. E regione Lynni trans flumen Merſhland regiun- Merſhland.
cula paluſtris (quod nomen indicat) ſubiacet, foſſis & elicibus ad eliciendas & corriuandas aquas vbíq; diſtincta, gleba admodum exuberanti, & pecorum læto prouentu, ſed quàm Oceanus allatrando, alluendo, inundando, & lacerando ſæpiſſimè grauiſſiméq; exercet, & vix aggeribus cohiberi poſſit.

Oram nunc maritimam legimus omnem, introrſùm verò, ad occiduum agri latus oppida ſunt etiam quàmplurima, ſed quia recentioris illa memoriæ, paucis percurram. Iuxta Lynnum Riſing caſtrum ędito colli appoſitum, & ar- Riſing.
cis Norwicenſis æmulum, olim Mowbraiorum vt accepi, ſedes, nunc verò vetuſtate prolapſum quaſi animam efflauit. Inferiùs Caſtleacre Comitum Warrenię quondam habi- Caſtleacre.
tatio, Swaffham forum celebratum. North Elmcham, Swaffham.
vbi aliquandiu ſedêrunt Epiſcopi, cùm in duas diocœſes diuiſa eſſet hæc prouincia. Dereham, in quo Withburga Dereham.
Regis Annæ filia ſepulta, quæ quia à luxuria, & lenitate remotiſſima, à maioribus inter Diuas relata. Wimondham nunc Windham ſepultura Dominorum de *Albineto* olim *D'Albigni.*
clarū, & Ickborrow, quod ICIANOS fuiſſe, quorū Antoni- *Iciani.*
nus memorat, opinatur Talbottus. Nec eſt cur de his plura Ickborrow.

verba faciam. Nihil mihi iam longius eſt quàm enumeratis Norfolciæ Comitibus, & Ducibus, Cantabrigienſes adire.

Norfolciæ Comites, & Duces.

Radulphum primum Comitem inſtituit Gulielmus Conqueſtor, qui ſtatim rebus nouandis, vt dixi, inhians, ſucceſſorem habuit Hugonem Bigodum *de tertio Norfolciæ denario,* vt in Creationis charta habetur, effectum Comitem. Cui ſucceſſerunt Rogerus filius, Hugo nepos, huiúſq; filius Rogerus ſecundus, qui ſuæ familiæ titulum Mareſcalli Angliæ vxorio iure intulit. Huic Rogerus eius ex fratre nepos ſucceſſit qui Edwardum primum Regem maxima ex parte hæredem ſcripſit. Edwardus verò Thomam de **Brotherton** ſuum è ſecunda vxore filium Norfolciæ, & Mareſcalli titulis honorauit, cuius filia (vnicam enim ſuſcepit) Ioanni Domino Segrauio locata Elizabetham ex aſſe hæredem peperit, quæ in matrimonium data Ioanni de *Mowbray,* (qui etiã à Bigodis ſtemma duxit,) ſuſcepit Thomam Mowbray primum Norfolciæ Ducem, & Angliæ Mareſcallum à Richardo ſecundo creatum, cui filius, nepos, & abnepos Ioannis nomine ſucceſſerunt, quibus ſine prole maſcula defunctis, ſublatóq; Richardo, Edwardi quarti filiolo, qui etiam Norfolciæ Dux aliquantiſper erat, Margareta primi illius Ioannis, altera filia Thomæ Howardo nupta filium habuit Ioannem Howardum à Richardo tertio Norfolciæ Ducem ſalutatum, quatuórq; ex ea familia Duces inter reciprocos fortunæ æſtus noſtra tempora iam viderunt.

Sunt in hac prouincia Parochiales eccleſiæ plùs minùs 660.

Cambridgeſhire.

INtrorſus ager Cantabrigienſis, Saxonicè Gꞃenꞇbꞃiᵹᵹꞅcyꞃe, vulgò **Cambridgeſhire**, longiùs in Aquiloné productus, Norfolciæ & Suffolciæ obiacet, à meridie Orientalibus Saxonibus, & Hertfordenſibus, ab occaſu Huntingdonenſibus, à Septentrione Lincolnienſibus

bus

bus incinctus, & Vſâ flumine, qui ab occaſu in ortum tranſuerſum interſecat, in duas partes diſpertitus.

Inferior & auſtralis, magis culta, magis conſita, ideóque lætior, non perlibrata planitie, ſed exiguè plana, plurima, imò tota (niſi quà Crocum copioſè progignit) frumentarijs iacet campis, hordeúmq; laudatiſſimum affatim effundit, è quo ad regerminationem madefacto, ligulíſq; enatis toſto, *Byne* maxima copia conficiunt (nos **Mault** vocamus,) Maulc. & ad ceruiſiam coquendam vtimur, quo in vicinas regiones diſtrahendo maximum quæſtum faciunt incolæ. Vlterior, & Septentrionalis pars, quòd frequentibus fluminum alluuionibus paludeſcat, & in inſulas diſpergatur, **The Jle of Ely** dicitur, paſcuis vberrimis peruiridis & læta, cæterùm aqua ſubeunte quodammodo ſuſpenſa, nonnunquam verò inundante, maximam partem adoperta.

Inferioris partis occiduum latus perſtringit ex Conſularibus Romanorum vijs altera (**Ermingſtreat** liber Elienſis vocat) quæ Huntingdoniã rectà ducit, per **Roiſton** in ipſo Roiſton ad *Hertfordiæ Comitatum ſpectat.* agri limine, oppidum notum, quod tamen nouum. A Normannicis enim temporibus emicuit. Roiſia namque mulier ea ætate celeberrima (quam Norfolciæ Comitiſſam fuiſſe credunt nonnulli) Crucem ad viam regiam eò loci ſtatuit, vnde *Crux Roiſiæ* diu dicta fuerit, donec Euſtacius de *Marc* cœnobiolum in honorem S. Thomæ adiunxerit: tunc enim diuerſoria ſunt extructa, & paulatim oppidũ ſurrexit quod pro *Crux Roiſiæ*, **Roiſton**, id eſt, Roiſiæ oppidum appella- *Chronicon de* tum, cui nundinas ſtatis temporibus, & forum venale con- Dunſtaple. ceſſit Rex Richardus primus, qui nunc diſtrahendo Byni eſt celeberrimum. Magis ad occaſum hanc partem mediam interluit fluuiolus qui ex **Aſhwell** demiſſus, ab Auſtro in Boream, vt ſe Vſæ committat, varijs anfractibus contendit, non procul à **Burne** caſtro, quod olim Picotti Viceco- Burne. mitis huius agri, & Peuerellorum qui ex eius filia oriundi Baronia. Quo nomine hunc fluuium appellent ſcriptores, controuertitur: alij *Grantam, Camum* alij nuncupant, quibus ego potiùs aſſentior, tùm quòd obliquior incedat: hoc enim Britannis *Cam* ſonat, vnde obliquus in Cornwallia fluuius *Camel* dicitur: tùm etiam quòd vetus illud oppidum CAMBORITVM, *Camboritum.* quod Antoninus in tertio Britanniarum Itinere

re

re memorat, huic adſediſſe, ex diſtantia, & nomine mihi ferè perſuaſerim. *Camboritum* etenim vadum ad Camum, vel vadum flexuoſum ſignificat, nam *Rith* vadum Britannis, noſtris ſignificat, quod eò adnoto, vt Galli faciliùs videant, quid ſit *Auguſtoritum, Darioritum, Rithomagus*, &c. in Gallia. Sed Camboritum noſtrum maluerunt Saxones Ᵹꞃanꞇceaꞅꞇeꞃ, & Ᵹꞃonceaꞅꞇeꞃ vocare, quod nomen etiamnum retinet, ſed vnde factũ fuerit, nondum video. A Gron Saxonica dictione, quæ locum paluſtrem ſignificat, ſi deducerem forſitan errarem: Aſſerius tamen loca paluſtria in agro Sommerſettenſi ſemel atque iterum *Gronnas paludoſiſſimas* Saxonico Latino vocabulo dixit, & vrbs Friſiæ Occidentalis, quæ paluſtri loco ſita Groneingen, dici notiſſimum eſt. Sed nominis huius rationem venentur alij. Hæc circa annum Chriſti 700. *deſolata ciuitatula fuit*, vt inquit Bæda, *dum memorat, iuxta muros inuentum fuiſſe locellum de marmore albo pulcherrimè factum, operculóq; ſimilis lapidis aptiſſimè tectum.* Nunc autem viculus eſt, cuius partem Henricus Laceius Lincolniæ Comes Henrico filio notho ea lege donauit, vt eius poſteri, (qui iampridem defecerunt) non aliud quàm Henrici nomen vſurparent: alteram partem Henricus Sextus Rex Angliæ è Lancaſtrenſi familia oriundus, cui Comitis Laceij patrimonium obtigit, Collegio ſuo Regio in Cantabrigia, ſiue Cambꝛidge conceſſit. Quæ antiqui Camboriti vel pars, vel proles fuit, adeò & ſitu & nomine eſt confinis. Nec facilè crediderim *Cam* à Grant deflexum, vtpote duriuſcula hæc videatur deflexio, in qua omnes literæ abſorbentur: exiſtimarim potiùs vulgum antiqui nominis *Camboriti*, vel *Cami* flu. vocabulum retinuiſſe, licèt ſcriptores Saxonico nomine *Grantbridge* ſæpiùs vſi fuerint. Vrbs hæc quæ altera Angliæ Academia, alter oculus & ἔρεισμα alterum, clariſſimáq; bonarum literarum & pietatis officina, ad Camum ſedet, qui cùm Occidentale eius latus inſulis ludens perſperſerit, ad Ortum conuerſus in partes diſpertit duas, pontéque coniungitur, vnde recentius hoc nomen Cambꝛidge enatum. Vltra pontem Caſtellum cernitur amplum & vetuſtum, quod ſua iam fata compleſſe videatur, & Collegium S. Magdalenæ ſacrum: cis pontem, vbi vrbis pars longè maxima iacet, platearum deſcriptione,

Rith *quid Britannis, & Gallis ſignificauit.*

Granteceſter.

Cambridge.

ne, templorum frequentia, & quatuordecem pulcherrimi Muſarum ſacrarijs, ſiue Collegijs omnia nitent, in quibus eruditiſſimi viri magno numero aluntur, maximarúmque artium ſcientia, & linguarum cognitio ita florent, vt literarum, religionis, & totius doctrinæ fontes iure optimo cenſeantur, qui Eccleſiæ & Reipub. hortos ſalutaribus aquis ſuauiſſimè irrorant. Nec quicquam hic deſideres, quod in florentiſſima Academia requiras, niſi quòd è paluſtri ſitu aliqua eſt cœli grauitas. Fortaſſe autem, qui eò loci primùm Academiam inſtituerunt, Platonis iudicium approbarunt. Is enim cùm corporis habitudine vteretur optima, Academiam inſalubrem Atticæ locum ſtudijs delegit, vt quod redundans eſſet, & animum grauaretur, loci intemperie ſupprimeretur. Nihilominùs maiores noſtri viri longè prudentiſſimi hanc vrbem, nec ſine Deo duce, ſtudijs dicauerunt, præclariſque operibus illuſtrârunt.

Verùm ne in optimos illos literarũ patronos, imò (vt cum Eumenio loquar) liberorum noſtrorum parentes peſſimè ingrati videamur, ipſos, & Collegia, quæ bonis literis conſecrârunt, honoris cauſſa ex hiſtoria Cantabrigienſi ſummatim memoremus. Cantabrum Hiſpanum anno ante Chriſtum natum 375. Academiam hanc primùm inſtituiſſe, & Sebertum Orientaliũ Angloruũ regem anno poſt Chriſtum 630. reſtituiſſe perhibetur. Poſteà Danicis procellis ſubinde euerſa diu neglecta iacuit, donec ſub Normannico imperio omnia diluceſcere incœperint. Iam inde literarum diuerſoria, Hoſpitia, & Aulæ ſtudioſis excitata fuerunt, ſed nullis poſſeſſionibus dotata. Primũ verò Collegium (quod S. Petri domus vocatur) Hugo Balſham Epiſcopus Elienſis, anno 1280, extruxit & dotauit, quem ſequuti & imitati Richardus Badew ab Elizabetha Clara Vltoniæ Comitiſſa adiutus, anno 1326. Aulam Clarenſem; Maria de S. *Paulo* Penbrochiæ Comitiſſa, anno 1343. Aulam Penbrochienſem; Societas fratrum Corporis Chriſti 1344. Collegium Corporis Chriſti, quod & S. Benedicti dicitur. Ioannes Crandenſis anno 1354. Aulam Trinitatis; Edmundus Goneuile anno 1348. & Ioannes Caius Medicus noſtro tempore Goneuilli, & Caij Collegium. Henricus VI. Rex Angliæ Collegium Regium 1441 (cui ſacellum adiunxit, quod inter pulcher-

Collegia.

Ioannes Caius.

pulcherrima orbis ædificia ſuo iure ſibi locum vendicat.) Margareta Andegauenſis eius vxor anno 1448 Collegium Reginale. Eodémque tempore Ioannes Alcockus Epiſcopus Elienſis Collegium Ieſu. Robertus Woodlarke 1459. S.Catharinæ aulam. Margareta Richmondia Regis Henrici VII. mater, Chriſti & S.Ioannis Collegia circiter annum 1506. Thomas Awdley Angliæ Cancellarius Collegium Magdalenæ, quod clariſſimus vir D. Chriſtophorus Wrey ſummus Angliæ Iuſtitiarius & ædificijs & poſſeſſionibus nunc adauget, & potentiſſimus Rex Henricus VIII S.Trinitatis Collegium anno ſalutis 1546. religioni & bonis literis exædificarunt. Quódque bonis literis, noſtro ſeculo, & nobis gratulor, honoratiſſimus & prudentiſſimus vir D. Gualterus Mildmaius Eques auratus, & Regiæ Maieſtati ab intimis conſilijs nouum Collegium in Emanuelis honorem nunc molitur.

Nec à Martis tamen furore, quamuis muſis ſacrata, omninò libera fuit. Cùm enim Dani paſſim latrocinia agitarent, ſæpiùs hic hybernarunt, & anno Salutis decimo ſupra milleſimum, cùm Sueno Danus omnia acerbiſſimo tyrannidis terrore opprimeret, nihil famæ, & Muſis donârunt: quod tamen Sullam Athenis feciſſe legimus, ſed totam incendio miſerè deformârunt. Primis tamen Normannorum temporibus ſatis frequens erat, legimus enim in Guilielmi primi Cenſuali libro, *Burgus de Grentbridge in decem cuſtodias diuiditur, & 387 manſiones habet.* Bello poſteà Baronico proſcripti ex inſula Elienſi plurimum damni intulerũt, ad quorum direptiones cohibendas foſſam altam ad Orientalem vrbis partem duxit Henricus tertius, quæ etiamnũ Kingſ-dich dicitur. Vocat hîc me tacita nonnullorum expectatio, vt de antiquitate huius Academiæ opinionem proferam meam: ſed nihil me interpono, nec enim animus eſt florentiſſimas noſtras Academias παραλληλίζειν, quibus pares non nouerim. Vereor tamen ne Nephelococcygias nobis condiderint, qui huius vetuſtatem longè ſupra veri fidem efferentes Cantabrum iſtum ſtatim poſt Romam conditam, multos videlicet ante Chriſtum natum annos, hanc Academiam inſtituiſſe, tradiderunt. Quo verò tempore facta ſit Vniuerſitas, Robertus de Remington pro

me dicet, *Regnante Edwardo primo de ſtudio Grentbridg facta eſt Vniuerſitas, ſicut eſt Oxonium, per curiam Romanam.* Sed quid ego imprudens adoleſcentulus in hanc arenam deſcendo? In qua iampridem duo eruditiſſimi ſenes digladiati ſunt, quibus ego ſanè arma libentiſſimè ſubmitto, & tantis nominibus honore quàm poſſum maximo, in omnibus aſſurgo. Meridianus qui Cantabrigiæ vertici imminet, partibus XXIII. ſcrupulis XXV, ab vltimo occidente diſtat. Arcus verò eiuſdem Meridiani inter Æquatoré & Verticalem punctum interiectus gradibus LII. ſcrupulis XI. commenſuratur.

Proximè Cantabrigiam ad ortum Brumalem colles eminent æditiores, **Gogmagoghils** ſtudioſi vocant, Henricus Huntingdonenſis *Amœniſſima montana de Balſham dixit*, à viculo ſubiecto, in quo, vt ille ſcripſit, Dani nihil ſibi ad immaniſſimam crudelitatem reliquerunt. In horum ſummitate militare vallum cernitur, amplum ſane triplici aggere firmatum, & planè eo tempore inexpugnabile munimentum, (vt quibuſdam rei bellicę non imperitis placet,) niſi quòd aqua longiùs abſit. Hoc *Vandelbiriam* appellare videtur Geruaſius Tilburienſis. *Sub Cantabrigia*, inquit, *locus erat Vandelbiria dictus, eò quòd illic Vandali Britanniæ partes ſæua Chriſtianorum peremptione vaſtantes caſtrametati ſunt: vbi ad monticuli apicem fixere tentoria, planities in rotundum vallata circumcluditur, vnico ad inſtar portæ aditu patens ad ingreſſum.* De militari ſpectro hic obuerſante, quod ſubtexit, quia nugaciſſimum eſt delirantis Monachi commentum tacitus prætermitto. Non enim noſtri inſtituti eſt dulces, vt inquit ille, fabulas nectere, & aures oblectare. Sub hoc & magis ad ortum foſſæ illę magnæ & longæ hinc inde cernuntur, quas Orientales Anglos duxiſſe certum eſt, ad Mercios cohibendos qui repentinis incurſionibus cuncta obuia immaniter populari ſolebant.

Gogmagoghils.

Vallum militare.

Flemſdike, *& aliæ.*

Sub ipſam autem Cantabrigiam ad Ortum propè *Sturum* amniculum, nundinæ totius Angliæ celeberrimæ ſiue conuenarum multitudinem, ſiue mercium copiam ſpectes, quotannis menſe Septembri habentur. In proximo quà iter erat impeditiſſimum, & iterantibus moleſtiſſimum, pulcherrimam, aggeſto aggere viam non ita pridem per tria plùs

Sturbridge Faire.

plùs minus mill.paſſ. verſus Newmarket, optimus & integerrimus vir D. G. Heruęus Legum Doctor,& Aulę Trinitatis præpoſitus magnis impenſis,ſed pio, & laudabili ſanè inſtituto ſubſtruxit.

Superiorem & Septentrionalem huius agri portionem in inſulas totam diſpeſci diximus: quas qui Saxonico ſęculo occupârunt, *Giruij* dicebantur, id eſt, (vt quidam interpretantur) paludicolæ nunc verò à primaria inſula Elie, Saxonicè Elig, vno vocabulo omnes The yle of Elie vocantur. Hoc verò nomen Beda ab anguillis deduxit, vnde nonnulli *Inſulam Anguillariam* dixerunt, Polidorus Virgilius à Græco Ἑλος, quod paludem denotat, repetit, alij ab *Helig* Britannico, quod ſalices ſignificat, quarum, cùm aliarum arborum ſit impatiens, eſt feraciſſima, tum ſoli natura, tum quòd contra irrumpentium amnium impetus ſatæ, ſæpiúſque cæſæ, innumero hærede, vt Pliniano verbo vtar, profuerunt. E quibus etiam & hîc, & alibi corbes texuntur, quas cùm Britanni *Baskades* vocent, ego, vt hoc obiter notem, Martialem non intelligo, niſi de his inter Apophoreta intellexerit in illo diſticho:

The yle of Elie.

Baſcauda.

Barbara de Pictis veni Baſcauda Britannis:
Sed me iam mauult dicere Roma ſuam.

Gramine lætiſſimo omnia in his inſulis virent & luxuriant, Scordiúmque quod & Triſſago paluſtris dicitur, iuxta foſſas copioſè profunditur. Verùm paluſtres has inſulas Fœlix antiquæ memoriæ ſcriptor his verbis depinxit. *Eſt immenſæ magnitudinis palus, quæ à Grontæ fl. ripis incipiens nunc carectis, interdum nigris fuſci vaporis laticibus, nec non inſularum nemoribus interuenientibus, & flexuoſis riparum anfractibus ab auſtro in Aquilonem mare tenus, longiſſimo tractu protenditur.* Eandémque carmine Gulielmus monachus Crowlandenſis in vita Guthlaci ſic deſcripſit.

Scordium.

Eſt apud Angligenas à Grontæ flumine, longo
Orbe per anfractus ſtagnoſos, & fluuiales,
Circumfuſa palus, orientaliſque propinqua
Littoribus pelagi: ſeſe diſtendit ab auſtro
In longum verſus Aquilonem, gurgite tetro

Morboſos

Morboſos piſces vegetans, & arundine denſa
Ventorum ſtrepitus, quaſi quædam verba ſuſurrans.

Adiunge his, ſi placet, ex Huntingdonenſi: *Paluſtris hæc regio lætiſſima eſt, & viſu decora, multis fluuijs decurrentibus irrigata, multis lacubus magnis, & paruis depicta, multis etiam ſyluis, & inſulis florida.* Habe etiam in coronidem Guilielmi Malmesburienſis paucula verba. *Piſcium hîc tanta copia, vt ſit aduenis miraculo, indigenis pro illorum admiratione ludibrio: nec minor aquaticarum volucrum vilitas, vt pro vno aſſe de vtroque cibo quinque homines, & eò ampliùs non ſolùm famem pellant, ſed etiam ad ſatietatem ſe expleant.* Hoc loci ingenio, & rerum affluentia freti ſeditioſi quidam, nec ſolùm Angli contra Guilielmum, ſed etiam Barones quotieſcunq; proſcriberentur, hinc regibus negotium faceſſerunt; verùm infœlici ſemper ſucceſſu quamuis ad Athered, hodie Audre, vbi facillimus eſt in inſulam tranſitus, ſubinde propugnaculum poſuerint. Tombertum quendam Auſtralium Giruiorum principem hanc regionem Etheldredæ vxori in dotem dediſſe legimus, quæ cùm Egfridum Nordanhumbrorum regem, cui ſecundò nupſerat, reliquiſſet, vt Chriſto inſeruiret: in primaria harum inſula, & propriè Elige dicebatur, ſexcentarùmq; familiarum tunc cenſebatur, deuotis virginibus monaſterium conſtruxit, cui & ipſa præfuit. Quod tamen primum non fuit in hac paluſtri regione templum. Liber enim Elienſis, Auguſtinum noſtrum ad Cradiden eccleſiam poſuiſſe, author eſt, quam Penda Mercius poſteà ſubuertit: & Malmesburienſis prodit, Fœlicem Orientalium Anglorum epiſcopum ad Soham, quæ Norwicenſis adhuc iuris eſt, primam ſedem habuiſſe. *Soham*, inquit ille, *Villa eſt iuxta ſtagnum quod volentibus ire in Ely, quondam periculoſum nauibus, nunc facta via per paluſtre arundinetum tranſitur pedibus. Sunt ibi adhuc indicia dirutæ à Danis eccleſiæ, quæ habitatores pariter exuſtos cum ruinis operuit ſuis.* Quo etiam tempore illud Etheldredę monaſteriũ Danico furore corruit ſed reſtaurauit Ethelwoldus Wintonienſis epiſcopus, qui facta cum rege conuentione, inſulã de integro emit, eiectiſq; ſacerdotibus, monachis compleuit, quibus Edgarus rex, vt in eius diplomate legitur, *conceſſit inter paludes cauſas ſeculares duarum Centuriarum,*

Audre. Beda. Soham.

rum, & extra paludes quinq; Centuriarum cum dimidia in Wich=law, *in prouincia Orientalium Anglorum,* quæ *S. Etheldredæ Libertates* hodie dicuntur. Deinde ampliſſimis redditibus reges, viríq; principes locupletârunt, adeò vt Cœnobiarcha (teſte Malmesburienſe) *mille quadringentas libras ſuo marſupio quotannis annumerarit.* Richardúſque Cœnobiarcha vltimus, Comitis Giſleberti filius, hiſce diuitijs quaſi ebrius, & Lincolnienſi Epiſcopo ſubeſſe dedignatus, auratis verbis, vt ſcribunt monachi, & exquiſita diligentia cum Rege egit, vt ſedes Epiſcopalis hîc conſtitueretur, quod morte præreptus, non obtinuit. Statim tamen Rex Henricus primus, hoc à Papa conſequutus, Heruæum Bangorenſem præſulem ſede ſua eiectum primum epiſcopum inſtituit, cui & ſucceſſoribus Cantabrigienſem agrum, qui ad Lincolnienſem præſulem ſpectauit, in diocœſim aſſignauit, & in his inſulis iura quædam regalia confirmauit. Lincolnienſibus autem epiſcopis quibus hanc inſulam, & Cantabrigienſem agrum ſubtraxerat, Spaldwic *Manerium* ad damnum reſarciendum conceſſit, vel vt Elienſis liber habet, *Datum eſt Manerium de* Spaldwic *Lincolnienſi eccleſiæ in ius perpetuum pro commutatione epiſcopalis curæ ſuper pagum Grantbrigenſem.* Heruæus iam Epiſcopus conſtitutus nihil priùs habuit, quàm ſuæ eccleſiæ dignitatem augere: *Vt eſſet vbique à telonio libera* (Elienſis libri verbis vtar) *impetrauit, de iugo ſeruitutis & cuſtodia quam caſtello Norwici debebat, liberauit:* viam ab Exning ad Ely per paludes, VI. plùs minùs mill. paſſ. ſubſtruxit, & latifundia non pauca acquiſiuit. Succeſſores autem acciſo monachorum numero (è ſeptuaginta enim ſolummodò quadraginta reliquerunt) rerum copia diuitiíſq; affatim ad noſtra vſque tempora affluxerunt, & dies feſtos & ſolennes tanto cum apparatu & pompa celebrârunt, vt reliquis Angliæ monaſterijs laudem omnem præripuerint, vnde & poëta illo ſæculo non malè cecinerit,

Præuiſis alijs, Elienſia feſta videre,
Eſt, quaſi præuiſa nocte, videre diem.

Templum item quod iam vetuſtate nutauit, paulatim extruxêrunt, & in eam qua nunc cernitur, amplitudinem perduxêrunt: eſt enim amplum, excelſum, & elegans, ſed pro-

cerum

cerum & Epiſcoporum tumulis, non ſine ſumma indignitate comminutis nonnihil deformatum. Nunc autem pro numeroſo illo monachorum grege ſubſtituti ſunt Decanus, Præbendarij, Ludus Literarius, in quo XXIIII. pueri erudiuntur, & aluntur. Quatuor ad hoc templum ſunt à vulgò decantata, nimirùm Hypæthrum in ipſo templi faſtigio quod choro imminet octo columnis ſingulari arte à Ioanne de Hothum Epiſcopo ſuſpenſum. Sub templo ad Septentriones ſacellum eſt, Mariæ ſacrum, eleganti ſanè opere à Simone de Monteacuto Epiſcopo conſtructum. Ad Auſtrum magnæ altitudinis moles rotunda aggeſta **The Mont** vocant, cui mola alata imponitur, & vitis, vt ait ille, lætifica, quæ iam exaruit. Quæ hoc Rythmo olim complexus eſt Monachus.

Hæc ſunt Eliæ, Lanterna, Capella Mariæ,
Atque molendinum, necnon dans vinea vinum.

Ipſa verò **Elye** vrbecula admodum eſt exigua, nec ſua vel elegantia, vel frequentia prædicanda, vtpote ob vliginoſum ſitum, cœlo parùm ſalubri. In ijſdem etiam paludibus alterum fuit ad occaſum æſtiualem celebratiſſimum monaſterium à ſpinis **Thorney**, nobis dictum, quod Æthelwoldus ille Wintonienſis Præſul, vt rem monaſticam promoueret, inter paludes poſuit, arboribus vndique circumſeptum. *Quæ*, vt habet Malmesburienſis, *enodi proceritate ad ſydera luctantur, mutuúmque ibi certamen naturæ & cultus, vt quod obliuiſcatur illa, producat iſte.* De **Wisbich** Epiſcoporum Elienſium caſtro, ad XIII. hinc milliare, quod inter paludes & flumina ſedet, & nuper ſit carcer ad Pontificios coërcendos conſtitutus, nihil habeo quod adiungam, niſi hoc oppidum vnà cum **Walepole**, monaſterio Elienſi olim à poſſeſſore datum fuiſſe, cùm Alwinum filiolum monaſticæ vitæ ibi addiceret, Guilielmum primũ Caſtrum extruxiſſe, cùm proſcripti ex hac paluſtri regione excurſiones facerent, & anno ſalutis 1236. cùm Oceanus vi ventorum agitatus in hoc littus duos continuos dies incubuiſſet, latiſſimam terrarum hominúmque ſtragem ædidiſſe. Thorney. Wisbich.

Primus Cantabrigiæ Comes habetur Ioannes Hannonius frater Guilielmi III, Comitis Hollandię, & Hannonię, *Comites Cantabrigię.*

quem eò honoris euexit Rex Edwardus III in gratiam Reginæ Phillippæ vxoris ſuæ, quæ Ioannis illius è fratre neptis. In cuius etiam gratiam, cùm Ioannes ad Gallum defeciſſet, Gulielmum Marchionem Iuliacenſem, qui ex Philippæ ſorore natus, eodem titulo adauxit. His verò exteris defunctis, Edwardus III hunc honorem in filiũ ſuum quintum Edmundum de *Langley* tranſtulit. Richardúſque filius eius iunior beneficio Henrici Regis V. eundem geſſit: ſed cùm iſte perfidè ingratus exitium optimo illi principi machinatus, capite plecteretur, Cantabrigienſium Comitum titulus vnà cum illo omninò euanuit.

Parochiæ 163. *in hoc Comitatu continentur.*

Huntingdonſhire.

CAntabrigienſes à dorſo contingit ager Huntingdonenſis, Saxonicè Hunтedunſcipe, vulgò Huntingdonſhire, eo ſitu locatus, vt ab Auſtro Bedfordēſes, ab occaſu Northantonenſes, vt etiam à Septentrione, quà Auona flu. dirimitur, & ab ortu Cantabrigienſes ſpectet. Regio ſementi ſatis apta, paſcendo pecori, ad ortum quà paluſtris eſt, vberrima, vbíque ferè collium apricitate, & nemorum opacitate amœna, totam enim ſyluis olim obſitam fuiſſe, prædicant incolæ. Meridionalem partem alluit *Vſa* flu. & floribus veſtit. Ad quem inter alia obſcurioris famæ, tria adſident notiſſima oppida, vbi relictis Bedfordentibus, hunc agrum ſubintrarit. Primùm inuiſit *Sancti Neoti fanum*, vulgò S. Needs, à Neoto viro cùm docto, tùm ſancto, qui in propaganda Chriſti religione omne vitæ ſtudium conſumpſit, & hoc in loco diem obijt, qui tunc temporis ab Ainulpho ſanctulo *Ainulphsburye* dicebatur, quod nomen in eius parte etiam adhuc ſupereſt. Sub hoc ad *Newton* viculum admodum tenuem duo ſunt fonticuli, alter dulcis, alter quodam-modo

S.Needs.

Fontes ſalutares.

modo ſalſus; hunc contra ſcabiem, & lepram, illum contra oculorum hebetudinem valere perhibent vicini. Indè verò *Huntingtoniam* accedit, Saxonicè Huntantun Mariano, in ſigillo publico Hunterſdune, i. Mons venatorum, vt interpretatur Henricus huius Archidiaconus, qui ante annos 400 floruit, vnde venatorem in inſignibus geſtat, & nouum vocabulum *Venantodunum* Lelandus noſter nobis excudit. Præcipuum hoc eſt totius Comitatus oppidum, cui & nomen contulit, *tàm ſitus fulgore*, vt inquit ille Archidiaconus, *quàm ſui decore, tàm paludum vicinitate, quàm ferarum & piſcium fertilitate vicinis oppidis longè præminens.* Ad Septentrionalem Viſæ ripam editiori ſitu ſedet longiùs in Aquilonem productum, tribus templis exornatum, monaſteriolúmque habuit à Matilde Auguſta, & Euſtatio Louetoft fundatum, cuius parietinas ſub oppidum ad ortum vidimus. Ad flumen propè pontem qui è ſaxo viuo ſpecioſus eſt, moles & area caſtri cernitur, quod anno reparatæ ſalutis 917 Edwardus Senior inſtaurauit, Dauid Scotus, cui, vt antiquus habet hiſtoricus, *Stephanus Rex Burgum Huntingdon in augmentum dederat*, multis operibus adauxit, Henricúſque Secundus demùm ſolo, quod perfugium ſeditioſis fuiſſet, adæquauit. Ex his molibus longè patente proſpectu, oculis ſubijcitur pratum (Portſholme vocant) Viſa flumine circumfuſum, ampliſſimum quidem, & omnium quæ Sol videt floridiſſimum, de quo verno tempore verè illud vſurpari poteſt: Huntingdon.

Ver pingit vario gemmantia prata colore.

Ea picturata amœnitate oculis blandiſſimè arridet. Citeriori ripa è regione Huntingdoniæ ſtat eius quaſi mater, vnde enata fuit, Godmancheſter hodie dicta pro Gormoncheſter. Vicus maximus & agricultura celebratiſſimus cãpo patenti, ſoluto, & ad ſolem recliui poſitus. Nec eſt aliud in Anglia oppidum, quod plures habeat ſtrenuos colonos, & plura exerceat aratra. Reges enim Angliæ hàc itinerantes olim, centum quadraginta aratris ruſtica quadã pompa eductis, ſe excepiſſe gloriantur. Certè inter noſtrates, vitam ruſticam (quàm ſapientiæ conſanguineam vocat Columella) ſtudioſiſſimè colunt, ſiue rei prudentiã, ſiue impendendi facultatẽ, agendiq; voluntatem reſpicias, *Villam* Gormoncheſter.

ſuo tempore, *non inamabilem*, vocat Henricus ille Huntingdonenſis, *olímque nobilem fuiſſe vrbem*, verè ſcribit. Nam vt Romanorum numiſmata ſæpè eruta, & itinerariam diſtantiam taceam; hanc vrbem fuiſſe illam quæ apud Antoninum DVROLIPONTE perperàm pro DVROSIPONTE dicitur, ipſa nominis ſignificatio probet, *Duroſiponte* enim (ignoſce quòd vnam literulam immutârim) idem ſonat Britannis quod Pons ad flumen *Oſe*, *Vſe* verò, *Iſe*, & *Ouſe*, hoc flumen promiſcuè nominari, in confeſſo eſt omnibus. Sed antiquato hoc ſub Saxonibus nomine, à Gormone Dano, cui has prouincias cùm pax conueniſſet, Alfredus noſter conceſſit, **Gozmonceſter** vocari cœpit, atteſtante vetere verſiculo:

Duroſiponte.

Gormonis à caſtri nomine, nomen habet.

Hic ille eſt de quo I. Picus ſcriptor antiquus, ſic ſcribit. *Aluredus Rex ſic Dacos contudit, vt dabant ad libitum obſides, quòd terra exirent, vel chriſtianitatem reciperent. Quod & factum eſt: nam Rex eorum Guthrum (quem Gormondum vocant) cum 30 proceribus, & omni penè populo baptizatus, in filium ab Aluredo ſuſceptus, impoſito ſibi nomine Athelſtano. Hìc igitur manſit, datæque ſunt ſibi prouinciæ Orientalium Anglorum, & Northanhumbrorum, vt eas ſub fidelitate regis foueret hæreditariò, quas peruaſerat latrocinio.* Hinc Vſa ſe proripiens, quum Cantabrigienſes iam aditurus eſt, oppido ſatis nitido, & non infrequenti affunditur, quod **Slepe** olim Saxonicè, nunc verò **S. Iues** dicitur, ab Iuone Perſa Epiſcopo, qui circa annum Chriſti ſexcentiſſimum, Angliam magna ſanctitatis opinione perluſtrauit, diuinum verbum ſedulò proſeminauit, ſuúmque nomen huic oppido, in quo fatis conceſſit, reliquit. Vnde tamen breui corpus eius Ramſeiam tranſtulêrunt religioſi. Hoc enim opulentiſſimum erat monaſterium, ad ſeptimum hinc milliare in Septentriones inter paludes poſitum, quà ſtagnant flumina, quum iam mollius ſolum ibi inuenerint. Loci deſcriptioné, ſi placet, ex priuata huius monaſterij hiſtoria, paucis habe. **Ramſey**, *i. Arietis inſula à parte occidentali, nam aliàs paluſtria loca humanis greſſibus haud peruia longiùs protenduntur, à tellure ſolidiore duobus ferè baliſtæ iactibus interiacentibus luteis ſalebris* diri

S. Iues.

Ramſey.

dirimitur. Qui locus olim ſegni tantummodò amne naues ſerena aduectas aura placido iucundi marginis excipiens gremio; nunc graui labore, & ſumptu, lignorum, arenæ, pariter & lapidum congerie lutoſa obſtructa abyſſo, calle ſolido in eadem parte pedibus aditur, duobus ferè mill. paſſ. in longum extenſa, latitudine paulò ſtrictior habetur, quæ tàm alneto quidem, quàm arundineto cum virore calami, & iunci pulchrè in gyrum coronata: multo antequam inhabitaretur arborum genere, potiſſimùm autem abundanti tota veſtiebatur orno. Nunc verò longiori temporis tractu, nemoribus ex parte demolitis, terra vberi gleba arabilis cernitur, & opima fructibus, frugibus iucunda, hortis conſita, paſcuis opulenta, & pratorum gratia verno tempore ſpectantibus arridente, veluti depicta floribus tota inſula vario colore coloratur. Ambitur prætereà paludibus anguiloſis, & ſtagnis multimodi generis piſcium, & auium natalium nutritiuis. E quibus vna eſt **Ramſey Mere** *de nomine inſulæ dicta, quæ cæteras adiacentes aquas pulchritudine, & fertilitate, ſuperexcellens, ab ea parte quà maior inſula ſylua denſior habetur, arenoſam ipſius oram pulchrè allambens delectabile videntibus ſpectaculum præbet in cuius vaſtis gurgitibus laxatis tam ſagenis, quàm alterius generis retibus immiſſis, ineſcatis hamis, & cæteris artis piſcatoriæ inſtrumentis admirandæ magnitudinis lucij, qui ab incolis* **Hakeds** *nuncupantur, perſæpè extrahuntur, & indeſinenter vbi laborat aquatilium induſtria venatorum, ſemper ibi multiplex aquatici generis capitur fœtus, ſemper tamen quod capiatur, abundat.* Deinde perſequitur pluribus quomodo Ailwinus *Aldermanus*, piſcatoris ſomnio admonitus, extruxerit, Oſwoldus Epiſcopus permouerit, Reges & alij redditibus ita adauxerint, vt ſeptem millia librarum noſtratium ad alendos ſexaginta monachos annuo ſenſu collegerit: ſed cùm iam dirutum ſit, hæc plus ſatis videantur. Hinc ad **Peterborow**, quæ decem plùs minùs milliaribus abeſt, Canutus rex, quia torrentibus & alluuionibus iter impeditius erat, viam, quæ **Kingeſdelfe** hiſtoricis noſtris vocatur, magnis operibus conſtrauit. Vtque hoc monaſterium Orientalem agri partem exornauit, ſic mediam **Saultrey**, à Simone de Sancto Lizio Huntingdoniæ Comite conſtructum, & Orientale latus *Kinnibantum* caſtrum, nunc **Kimbolton**, olim Magnauillanorum, hodie Wingfeldorum habitatio condecorat. Verùm his omnibus vetuſtior vrbecula

Ramſey Mere.

Kingeſdelfe.

Kimbolton.

erat propè Wanſworth, quam Henricus Huntingdonenſis *Caer Dorm*, & Dormeccaſter vocat ad Auonam flu. & ante ſua tempora penitùs exciſam memorat. DVROBRIVAE proculdubiò hęc fuit Antonino, i. fluminis traiectus, & nunc eodem ſenſu Dornford dicitur iuxta Caſtreton, manifeſtáque vrbis proſtratæ indicia præter antiquos nummos exhibet. Vtramque ripam occupâſſe credunt nonnulli, viculúmque Caſter in altera ripa, eius partem fuiſſe ſunt qui opinantur, & opinioni ſanè fidem adijcit antiqua hiſtoria, quæ innuit ad Auonam locum fuiſſe Dormundcaſter, in quo cùm Kinneburga Offæ Regis filia monaſteriolum ædificâſſet, primùm Kinneburgecaſter, & poſteà contractè Caſter vocari cœpit, nupérque ibi tot capuli è ſaxo, ſiue ſepulchra effoſſa ſunt, vt (ſi Catulli verbo vtar) planè ſepulchretum fuiſſe videatur.

Durobriuæ.

Huntingdoniæ Comites.

Comites habuit Huntingdonenſis hæc prouincia Siwardum Danum, Walteofúmque eius filium capite à Guilielmo primo mulctatum, à quo per filiam Matildem, primùm ad Simonem de *Sancto Lizio* Comitem Northamtoniæ, inde ad Dauidem Alexandri regis Scotorum fratrem deſcendit, vtrique enim nupſit, & ex vtroque prolem ſuſcepit, variantéque fortuna, & regum fauore, nunc S. Lizij, nunc Scoti, hunc geſſerunt honorem, ſcilicet Henricus Dauidis filius, tum Simon S. Lizius Simonis primi filius, poſt hunc Malcolmus Rex Scotorum Henrici Comitis filius, eo defuncto, Simon S. Lizius tertius, qui cùm ſine prole obijſſet, Guilielmus Rex Scotorum Malcolmi frater ſucceſſit, inde Dauid eius frater, Dauidíſque filius Ioannes cognomento *Scotus* Ceſtriæ Comes, qui cùm ſine ſobole fatis conceſſiſſet, & Alexander II. qui Regis noſtri Henrici III. filiam duxiſſet, aliquantiſper hoc titulo vſus eſſet, Scoti eo honore & lautiſſimo in Anglia patrimonio exciderunt. Edwardus tertius ſatis longo pòſt tempore Guilielmum Clinton Huntingdoniæ comitem creauit: illi ſuffectus à Richardo II. Guiſcardus Angoliſmius, & eo mortuo, Ioannes Hollandius, cui Ioannes filius, & Henricus ex Ioanne nepos ſucceſſêrunt. Patrum verò memoria, vt Thomam Greium, & Herbertum Penbrochium, de quibus dubitatur, taceam, illum honorem Georgio Haſtings contulit Henricus VIII. cui

ſucceſſit

ſucceſſit Franciſcus, & illi itidem Henricus filius veræ nobilitatis, & pietatis laudibus vir longè honoratiſſimus.

Numerantur in hac regiuncula
Parœciæ 78.

CORITANI.

CORITANI *nunc adeundi, qui interiùs ab Icenis longiſſimè per mediterraneam Inſulæ partem diffuſi, ad Germanicum vſque Oceanum egêrunt, in illis vtpote regionibus, quæ nunc* Northamptonſhire, Leiceſterſhire, Rutlandſhire, Lincolnſhire, Nottinghamſhire, *&* Derbiſhire *vulgò vocantur. Ab horum Etymologia, quia error obuius, manum abſtinebo. Licèt enim longe latéque diffuſus fuerit hic populus, quod* Gur Tany *Britannis denotat, Coritanos tamen hos ſi inde dictos aſſererem, nonnè aleam luderem? Qui fœliciùs hæc poterint, tutiùs coniectent. Ego intereà ſingulos, quos dixi, Comitatus, pro meo inſtituto, ſuo ordine, ſed compendio perluſtrabo.*

Northampton.

AGER Northantonenſis Saxonicè Noꞃ-þaꝼendonꞅcyꞃe, & Northantonſhire, vulgò Northamtõſhire, ab occaſu brumali quâ latior eſt, ſenſim ſe contrahẽdo in ortum æſtiualem protenditur. Ab ortu Bedfordienſes, & Huntingdonenſes, ab auſtro Buchingamienſes & Oxonienſes, ab occaſu Warwicenſes, & à Septentrione Leiceſtrenſes, Rotelandenſes, & Lincolnienſes Wellando flumine diſcriminati ſedent. Campeſtris, habitatiſſima & nobilium villis excultiſſima eſt regio, ſoli admodum ditis, ſiue arua, ſiue paſcua reſpicias: ſyluis tamen niſi in vlteriori & citeriori parte minùs læta. *Oues.* Vbíque verò, vt etiam alibi in Anglia, ouibus oppleta & quaſi obſeſſa, quæ, vt Hythodæus ille dixit, *tam mites eſſe, támq; exiguo ali ſolebant, nunc, vti fertur, tam edaces, atque indomitæ eſſe cœperunt, vt homines deuorent, ipſos agros, domos, oppida vaſtent, ac depopulentur.*

In auſtrali limite, vbi Vſa flu. ſæpè iam dictus exoritur, molliter ſurgente loco, quo fontes affatim ſcaturiunt Brakeley. **Brakeley**, id eſt, filicetum, amplum olim Hollandorum, & pòſt Louellorum oppidũ, nunc verò Stanleorum, proſcripto Louello, patrimonium; quantum & quàm opulentum fuerit aduenis oſtentat. Celeberrimum autem olim fuerat Rumbaldi Sanctuli memoria qui regis filius vbi primùm in lucem æditus (vt ſcribunt ſacrifici) neſcio quæ loquutus, & ſe Chriſtianum profeſſus, ſtatímq; baptiſatus expirauit. Hinc ad Aquilonem VI. mill. paſſ. nemoroſa via emenſi, *Tripontium.* TRIPONTIVM, quod memorat Antoninus, peruenimus: Torceſter. nam hoc illud fuiſſe quod nunc **Torceſter** vocamus, non languidæ fidei reſtant argumenta. Si *Trimontium* Thraciæ à tribus pontibus; *Triturrita* Tuſciæ à tribus turribus; *Tripolis* à tribus vrbib. nomina traxerint: à tribus pontibus hoc noſtrum *Tripontium* denominatum fuiſſe, non eſt cur dubitem. Ecce tibi in hac *Torceſtria,* via Prætoria Romanorum quæ planiſſimè inter hanc & Iſanauariam ſe oſtendit, tribus fluuiolis interſcinditur, quorum maior vltra oppidum, alij duo minores in ipſo oppido, qui licèt ſint admodum tenues,

nues, tamen perennes eſſe produnt incolæ: Hos autem olim, vti hodie, pontibus coniunctos fuiſſe neceſſitas perſuadet. Si verò Britannum conſulas quomodo tres pontes Britannici vocant, ſtatim *Tair pont* audies, & viri boni à quibus hic nummos Rom. accepi, conſtanter aſſerunt **Torceſter** verum eſſe loci nomen, & à turribus dictum putant, cùm Britannicum *Tor* pro **Tair**, & Saxonicum **Ceſter** planè demonſtrent vnde hoc nouum nomen deſcenderit. **Toueceſter** tamen Marianus vocat, ſi liber non mendoſus, apud quem legimus, hoc anno ſalutis 917. adeò munitum fuiſſe, vt Dani nullo modo expugnare potuerint, Seniorémq; Edwardum regem lapideo muro poſteà incinxiſſe: nos tamen mœnium veſtigia vidimus nulla. Sola moles aggeſta supereſt, **Berihill** vocant, in hortis priuatis vndíq; ceraſis conſita: & ipſum oppidum ita euicit tempus, vt ſitui, nomini,& antiquis nummis debeat, quòd vetuſtum cenſeatur. Paulò ſuperiùs ad Boream fontes aperit *Auona* fl. *Nen* hodie vocatur, qui ſæpiùs recurrentibus ripis per orientalem huius prouinciæ partem iter habet. Fluuius ſanè nobiliſſimus, &, niſi me fallo, à Romanis olim præſidijs munitus. Cùm enim iam citerior Britanniæ pars ſub Claudio in Romanorũ poteſtatem ita ceſſiſſet, vt qui eam incolerent Romanorum ſocij dicerentur, & vlteriores Britanni ſæpiùs in horum agrum effuſi omnia violentiùs raperent: ipſiq; ſocij faciliùs Romanorum imperia, quàm vitia ferentes, ſubinde cum vlterioribus illis conſpirarent. P. Oſtorius (inquit Tacitus) *cinctos caſtris Antonam* (Auſonas libentiùs legerim) *& Sabrinam cohibere parat.* Hoc eſt, ni malè capio, munimentis ad fluuios diſpoſitis ſtatuit coërcêre Britannos vlteriores, & prouinciales, ne mutuas operas in Romanos traderẽt. Quis fluuius hic ſit ANTONA dixerit nemo. Lipſius noſtræ ætatis Phœbus aut hanc nebulam diſpulit, aut nubes me ſanè obduxit. Ad **Northampton** digitum intendit ille, & ego *Antonam* pro *Auſona* ad quem ſita Northamptona, in Tacitum ſubrepſiſſe opinor. Hic enim Auona in vmbilico Inſulæ ſurgens, ita ad Ortum tendit, & eiuſdem nominis alter vicinus fl. Sabrinam petens, ita ad Occaſum ſe confert, inſulam tranſuerſam ſecantes, vt in Boreales Britanniæ partes trãſeunti alter ex his ſit neceſſariò tranſeundus. Quare cùm Oſto-

Nen fl.

Antona Taciti.

Oſtorius Sabrinam, & hos Auſonas communiuiſſet, non erat cur è Wallia, vel ſeptentrionali Britanniæ plagâ ſuis Romanis,& ſocijs timeret,qui eo tempore proximam inſulæ partem ſolummodò in prouinciæ formam redegerant, vt alibi teſtatur ipſe Tacitus.

Dantrey. Sed ad Auſonę curſum qui perpetuo officio hunc beat agrum.Iuxta fontes ſedent Dauentrey,quod aliqui à Danis ſic dictum falſò crediderunt,vbi antiquum ſepimentum militare viſitur, & Wedon ſecundum viam Prætoriam, quæ Merciorum regis Wolphari erat Regia, in monaſterium ab eius filia Werburga conuerſa, cuius miracula in fugandis hinc anſeribus ſcriptores creduli decantârunt. Paulóque magis ad Septentriones vnicum magnificæ ſtructuræ exemplum Holdenbey ædes elucent, quas ex antiqua Holdenbeiorũ ſtirpe oriundus clariſſimus Eques Chriſtophorus Hatton,Regiæ maieſtati à conſilijs ſanctioribus,& Prętorianis militibus prędectus nunc conſtruit:vir,(nec aliquid dicam quod veritati negari poſſit) & prudentia & animi moderatione ſingulari, atq; inter pauculos illos habendus, qui cùm fortuna abundent,arrogantia vacent. Tenui lapſu infra hæc ſe promouet Auſona, ſtatímque à Septentr.amniculo confluente augetur, vbi ad ipſos confluentes ita ſedet vrbs à flumine Northafandon,contractè Northampton dicta, vt hoc ab occidente, illo à meridie ſubluatur. Hanc eſſe quæ ab Antonino BENNAVENTA, & PENNAVENTA vocatur, Iouem lapidem, ſi auſim, iurarim. Quis non vidit fluminis Auonæ nomen in *Bennauenta* emicare,& Bennauentæ in Northafonden, quæ Saxonicum North ob borealem ſitum præfixum habet, vt Bennauenta Britannicum *Pen*, quod præcipuum quiddam denotare videtur, forſitan primarium Auſonam, vel primariam ad Auſonam vrbem. *Ben barth* enim præcipuum vatem, vel Bardum,conuerſum legimus. Vrbs ipſa quæ tota è ſaxo cóſtructa fuiſſe videtur,ampla ſatis eſt, & mœnibus incluſa, è quibus ſpatioſa planities circumquaq; oculis ſubijcitur. Ad occaſum caſtrũ habet vetuſtum,cui & decori eſt ipſa vetuſtas, à S.Licijs Northantonię Comitibus conſtructum, qui etiam ſpecioſum templum Diuo Andreæ ſacrum ſibi in ſepulturam adiunxerunt, & oppidum (vt ferunt) inſtaurârunt.

Wedon. Holdenby. Northanton. *Bennauenta.* Pen.

Saxonica

Saxonica enim Heptarchia iacuiſſe videtur, nec eius in Danicis deprædationibus vſpiam meminerunt ſcriptores, niſi cùm Swanus Danus impotenti, & efferato animo per Angliam immaniſſimè ſæuiret. Tunc enim (vt prodit Henricus Huntingdonenſis) iniecto igne deflagrauit. Cúmq; Angliæ cenſum Gulielmus primus ageret, ſexaginta tantùm Burgenſes numerabat. A Normannico imperio, Baronum obſidionem, regnante Ioanne, fortitèr eluſit, cùm illi omnia iniurijs, & cædibus infeſtarent, regi priuatis de cauſis infenſiores, quas tamen religionis & boni publici obtentu ita velabant, vt ſe *Exercitum Dei, & Eccleſiæ Sanctæ* appellauerint. Sed non pari ſucceſſu regi Henrico tertio, quo ſeditioſis obſiſtebat. Cùm enim Barones illi ſeditionibus innutriti, hinc 1264
claſſicum in illum canerent, perrupto muro facilè expugnauit. Deinceps Comitia Parlamentaria, quòd in Angliæ quaſi meditullio ſedeat, hîc ſubinde reges habuerunt, & anno à Virginis partu 1460. luctuoſum vidit prælium, quo, diuulſa per ſeditionem Angliâ, Richardus Neuillus Warwicenſis Comes Henricum Sextum regem, captiuum abduxit. Cæterùm longitudinem Bennauentæ XXII. gradib. XXIX. ſcrup. latitudinem LII. grad. XIII. ſcrup. Mathematici noſtri deſcripſerunt.

Hinc feſtinat Auona per **Wellingborow** forum, **Higham** Ferrariorum quondam oppidum, **Thorpeſton**, vulgò **Thrapſton**, & huic oppoſitum **Draiton** ædes quondam E. Staffordi Comitis Wiltoniæ, nunc verò Baronis Mordaunti, ad quem à Grænis conditoribus maximi nominis in hoc agro nobilibus hæreditariò deuenit. Inde oppidulum elegans ferè circumluit, & denominat quod **Oundale**, corruptè pro **Auondale** vocitant, & **Fotheringhay** caſtrum amœniſſimis pratis circumſitum ſalutat, quod Henrico III. regnante, cùm munitiſſima loca nobiles ad defectionem inuitarent, Guilielmus Comes Albemarliæ ex improuiſo occupauit, & agrum vicinum latè deuaſtauit, vt habet M. Paris. Quo tempore ad Ceſtrenſes Comites ſpectaſſe videtur. Satis longo pòſt interuallo Edwardus Tertius Edmundo de *Langley* filio Duci Eboracenſi quaſi in hæreditatem, ſiue Appennagium (vt vocant) aſſignauit, qui Collegium ibi fundauit, in quo

Fothering-hay.

1221

duo

duo Duces Eboracenſes conditi: Edwardus nimirum, qui prælio Agincortenſi,& Richardus qui prelio ad Wakefield occubuit, Ciciliáque Neuillia eius vxor, quæ diu viuendo, quales ludos impotens fortuna ex potentium malis ſibi facit, planè perſpexit. Vidit enim Richardum maritum regnum iam ſpe deuorantem, cum filiolo Rutlandiæ Comite, cruento prælio interfectum, paucóſque pòſt annos filium natu maximum Edwardum IIII. ad regiam dignitatem euectum, immaturáque morte abreptum cùm ille fratrem ſuum Georgium Clarentiæ Ducem ſuſtuliſſet, Deinde alterum filium Richardum luctuoſa nepotum cæde matríſque probro,(matrem enim læſæ pudicitiæ publicè inſimulauit) ad rerum ſummam graſſantem, ſceptróque iam potitum, ſtatímque prælio trucidatum vidit: miſeriæque ita erant concatenatæ, vt poſterior dies ſemper priore acerbior illuxerit.

Iam Huntingdonenſes Aufona attingens, regiones diſterminat per DVROBRIVAS, quas dixi, donec Petriburgum, qui in vltimo eſt agri angulo peruenerit, vbi paludibus exceptus, aut variè diſtrahitur, aut ſedentibus aquis ſtagnat. Ad hæc Aufonæ diuortia immenſæ profunditatis fuiſſe voraginem Medeſwell dictam, appoſitúmque oppidum inde Medeſwelhamſted, & Medeſhampſted tradunt ſcriptores. Sic enim ſcribit Petrus Candidus eius loci olim Monachus. *Nen flu. ex auſtrali parte Burgi interfluit. In huius amnis medio locus eſt, quaſi vorago, qui tam profundus, & frigidus eſt, vt in æſtate nullus natantium eius ima adire poſſit; nec tamen in hyeme vnquàm congelatur. Eſt enim ibi fons vnde ebullit aqua. Hunc locum* Meddeſwell *antiqui appellauerunt*, donec Wolpherus Rex Merciorum, vt barbaram quam in filios ſuos Chriſtianos exercuerat, crudelitatem expiaret, (eos enim quòd Chriſto ſe addixiſſent, ſuſtulerat) monaſterium ibidem S.Petro conſecraret. Cúmque locus eſſet paluſtris *immaniſſimos lapides* (vt ſcribit Petrus ille) *in fundamentis iecit, quales octo boum paria vix vnum traherent, quod nos vidimus cùm monaſterium eſſet deſtructum:* Deinceps PETRIBVRGVS, PETROPOLIS, Peterborow, Gildenburg, i. Burgus aureus ob opulentiam, & Burgh dici cœpit, monaſteriúmq; fuit longè celebratiſſimum. Quamuis enim Danus excide-

Peterborow.

Anno 669.

rit, Æthelwoldi Wintonienſis Epiſcopi opera ſplendidiùs reuixit: & licèt, regnante Guilielmo Normanno, Herwardus Anglus proſcriptus ex Elienſi inſulà congeſtas opes deprędatus fuerit,(contra quem Monturold caſtrum, Turoldus Cœnobiarcha poſuit) opulentiſſimum tamen vſque ad patrum memoriam cenſebatur: Tunc enim exturbatis monachis, qui à ſanctorum illorum, & veterum monachorum curriculo, & ſpatio deflectentes, bona Eccleſiæ, quæ Pauperum patrimonium erat, luxu abſumebant, Henricus VIII. Præbendarios & Epiſcopum hîc conſtituit, qui huic agro & vicinæ Rotlandiæ præeſſet.

Hoc in loco anguſtiſſima eſt regio. Inter Auonam enim & Wellandum, qui terminus eſt ad Septentrionem vix quinque interiacent milliaria. Ad Wellandum prope fontes Braybrooke eſt caſtellum à R. Braybroke extructum, nunc Griphinorum patrimonium, ad quos per Latimeros deuenit. Inde Rockingham quondam Comitum Albæmarliæ caſtrum, vallis, propugnaculis, duplicíq; pinnarum ordine munitum, collíque affixum in nemoroſo ſaltu, qui hinc Rockingham forreſt denominatur. Poſteà Heringworth Baronum Zouchæorũ ſedem, Colliweſton, à Margareta Diuæ Elizabethæ auia exornatum, & Burghley ædes inuiſit, quæ conſultiſſimum virum Guilielmum Cæcilium magnũ Britannię columen, Baronis titulo honorauerunt, & quas ille ſuis virtutibus honeſtauit, magnificentiſſimíſq; ædificijs nuper condecorauit: Latomiæ his ſubſunt antiquæ ad Berneck, è quibus & Petroburgenſe, & Ramſienſe monaſterium extructum, *Operoſæ enim* (Ramſienſis hiſtoriæ verba legis) *Latomorum vires hîc frequenter exercentur, ſempérque ſupereſt, in quo alterna requie reparatæ exerantur.* Legitúrque in Charta Edwardi Confeſſoris. *Pro quatuor millibus anguillarum in Quadrageſima, fratres de Ramſeia habebunt, de territorio S. Petri, quantum ſibi opus fuerit de lapidibus quadratilibus apud* Berneck, *& de petris muralibus apud* Burch. Poſt paucula hinc milliaria paludibus illis, quas ſæpè dixi, hauritur Wellandus.

Braybroke.

Burghley.

Latomiæ.

Comites habuit hic ager Siwardum, & eius filium Waldeoſum præcipitata iam Saxonum monarchia, inde è Normannica ſtirpe tres Simones de *Sancto Licio*, qui etiam Huntingdoniæ

Northamtoniæ Comites.

tingdoniæ Comites, & Centuriam de *Francelly* in hoc agro ea lege tenuêrunt, vt ſoleas ferreas regio equo conferrent. Multis pòſt annis Gulielmum *Bohun* Northantoniæ Comitem creauit Edwardus Tertius, cui ſucceſſit Humfredus filius qui Eſſexiæ etiam Comes, & Thomas Woodſtochius, qui Humfredi vnicam filiam Æleonoram in vxorem acceperat, à quo primùm ad Henricum IIII. Regem, poſteà ad Staffordos cum alijs titulis deſcendit. Demùm poſt Edwardum Stafford Buchinganiæ Ducem ſecuri percuſſum, Edwardus Sextus Gulielmum Parrum titulo Northantoniæ Marchionis patrum memoria adauxit, qui non ita pridem, nulla ſuſcepta prole, diem obijt.

Pertinent ad hunc agrum Paraciæ 326.

Leiceſterſhire.

Northantonenſi ad Septentrionem finitima eſt prouincia Leiceſtrenſis, in eo libro quo Angliæ luſtrum condidit Guilielmus Normannus Ledeceſterſcyre dicta, vulgò Leiceſterſhire, tota itidem campeſtris, frugibus opima, ſed ſyluis maximam partem indiga. Ab ortu Rutlandia, & agro Lincolnienſi, à Septentrione Nottinghamienſi, & Derbienſi, ab occaſu Warwicenſi præcingitur. Occiduam partem via militaris Romanorum Watlingſtreat appellata, perſtringit, & à Warwicenſibus ſeiungit, Mediam *Soarus* flumen Trentam petens, alluit. Orientalem verò *Wrekus* fluuiolus qui Soaro demùm commiſcetur, placidè pererrat.

Watling-ſtreat.

Via illa, cuius agger planiſſimè hîc ſe exhibet, recta quaſi linea in Septentriones tendit, & ſemel tantùm iuxta Lutterworth Verdonorum quondam poſſeſſionem, Swifto fluuiolo interrumpitur, vbi ponte tamen coniuncta fuit, qui nunc interſciſſus in cauſſa eſt, cur via tam celebris minùs hodie frequentetur. Ad hunc pontem VENNONES ſiue BENNONES fuerunt, oppidum cuius meminit Antoninus,

Bennones, ſiue Vennones.

vbi militaris via ſe in duas partes diffidiſſe videatur. Ab his enim Antoninus ad ortum æſtiuum, quà Lincolniam itur *Virometum*, & ad occaſum æſtiuum quà in Walliã tendimus, *Ratas* collocat. Cùm autem Bennones hic fuiſſe dico, non mihi meum eſt ex diſtantiæ ratione ſomnium, quæ tamen Bennauentæ, Ratis, & Manueſſedo ad amuſſim reſpondet: ſed pons iſte **Benſfordbridge** nunc vocatur, in quo Benonum nomen ſe expreſſè oſtendit, quod proculdubio à fluuio factum ſuſpicor. *Bean* etenim Britannis idem eſt quod Latinis velox, & Anglis **Swift**, quo nomine accolis appellatur hic fluuius, retenta in noſtra lingua prioris nominis ſignificatione. Cæterùm præter hanc nominis particulam nihil antiquarum Bennonum reliquum. *Etiam*, vt ait Poëta, *periêre ruinæ*. Niſi fortè **Ceſterouer** ampliſſimi Equitis Fulconis Greuilli ſeceſſus, qui proximus eſt, ex eius ſit reliquijs. Illud enim **Ceſter** locorum, quibus apponitur, vetuſtati conteſtatur, nec niſi vetuſtis vrbibus aut caſtris Saxones addiderunt. **Hinckley**, ſuperiùs ad eandem adſidet viam, quæ (ſi fęciales nobis non imponunt) ſuos habuit Comites, Galfridum, & Hugonem *Grantmaiſnill* magnos Angliæ Oeconomos, ſiue Seneſchallos, cùm Guilielmus Rufus, & Henricus primus rerum potirentur. Ad tertium hinc milliare inter **Boſworth**, & hanc viam in extremam belli aleam auorum memoria cecidit regnum Anglicum. Henricus enim Richemondiæ Comes parua manu Richardum Tertium, qui per ſummum ſcelus regnum occupârat, ibi prælio excepit, & dum pro patria fortiùs cum ſuis mori voluiſſet; fœliciùs tyrannum vicit, & confecit, fauſtiſque acclamationibus inter medias ſtrages Rex ſalutatus Angliam tyranni dominatione ſua fortitudine vindicauit, & diſcordijs ciuilibus irriquietam ſua prudentia recreauit. Vnde Bernardus Andreas Tholoſas Poeta qui tunc vixit, in Oda ad Henricum VII. de Roſis quę Henrici inſignia erant, ludens.

Hinckley. Boſworth. 1485. *Richardus Tertius occiſus.*

Ecce nunc omnes poſuere venti
Murmuris, præter Zephyrum tepentem,
Hic roſas nutrit, nitidóſq; flores
Veris amæni.

Alia

Alia ad viam memoria digna non occurrunt, niſi remotiùs **Aſhby** *de la zouche*, Zouchæorum quondam, nunc Huntingdoniæ Comitum villa amœniſſima.

Soarus flu. medium agrum ſecare diximus, qui non procul ab hac via conceptus, & crebris perennium aquarum riuulis adauctus, leni tractu in Aquilonem lapſus, primariam totius agri vrbem ab occaſu, & Septentrione ſubluit, quæ *Legeceſtria, Leogora*, **Legeoceſter**, & **Leiceſter**, apud authores vocatur. Hæc maiorem vetuſtatem, quàm venuſtatem præ ſe fert. Anno ſalutis 680, cùm Sexwulfus Merciorum regnum in Epiſcopatus iuſſu Ethelredi Regis deſcriberet, in hoc Epiſcopalem ſedem ſtatuit, ipſéque primus ſedit Epiſcopus: ſed paucos poſt annos, ſede aliò tranſlata, hæc deſijt dignitas, ſenſimq; imminuta oppidi ampſitudo, donec Edelfleda optima mulier, anno 913. reparauerit, & nouis mœnibus firmauerit, adeò vt Matthæus Paris in Hiſtoria minori ſcripſerit, *Legeceſtria vrbs opulentiſſima, ac munitiſſima muro indiſſolubili, qui ſi fundamento roboraretur, nulli vrbium ſecunda fuiſſet.* Sub Normannorum ingreſſum ſatis frequens erat, plurimóſque habuit Burgenſes, è quibus decem (vt in Guilielmi Primi libro legimus) cum Rege mittere veteri inſtituto tenebantur, *quoties ad bellum iret.* Sed Henrici II. temporibus magna miſeriarum mole depreſſa fuit, mœniáque diruta, cùm Robertus cognomento *Boſſu*, id eſt, Gibboſus, Leiceſtriæ Comes res nouas in principem affectaret. Quod his verbis docet Matthæus Weſtmonaſterienſis. *Propter contumaciam Comitis Roberti contra regem recalcitrantis obſeſſa eſt, & per regem Henricum ſubuerſa nobilis ciuitas Leiceſtria, & murus qui videbatur indiſſolubilis, funditùs in circuitu dirutus. Vrbis enim* (vt hoc è minori illa hiſtoria adiungam) *muris fundamento carentibus ſubfoſſis, & fulciminibus tandem combuſtis, mœnium fragmenta ceciderunt, quæ vſque in hodiernum diem propter cæmenti indiſſolubilem tenacitatem ſcopulorum retinent cum integritate magnitudinem.* Miſera etiam eo tempore ciuium mulctatio, & miſerum exilium, qui cùm data pecunia abeundi licentiam redemiſſent, in S. Albani, & S. Edmundi aſyla trepidi conuolârunt. Caſtrum quoque propugnaculis nudatum erat, ſub quo pulcherrimum eſt Hoſpitale Collegiatum, ſiue Xenodochium, in cuius eccleſia Henri-

Leiceſter.

1173.

Henricus Comes Lancaſtriæ, & Henricus Lancaſtrenſis eius filius, qui primus Lancaſtriæ Dux fuerat, ſepeliuntur. Dux enim ille cum iam annorum plenus eſſet, hoc Xenodochium alendis pauperibus conſtruxit, & conſecrauit, de quo, in ſua hiſtoria Henricus Knightonus Leiceſtrenſis qui eo ſæculo vixit. *Henricus dux Lancaſtriæ primus, Eccleſiam Collegiatam, & Hoſpitalem extra portam Auſtralem Leiceſtriæ conſtruxit, in qua conſtituit Decanum cum* XII. *Canonicis Præbendarijs, totidem vicarijs, & alijs miniſtris, centum pauperibus debilibus, & decem honeſtis mulieribus, quæ debilibus inſeruirent, dictámque Hoſpitalem ſufficienter dotauit.* Ad alteram vrbis partem inter lætiſſima prata, quæ Soarus irrigat, monaſterium fuit, inde *de Pratis* dictum, de quo ſic ſcripſit Knightonus ille. *Robertus de Boſſu Leiceſtriæ Comes fundauit monaſterium B. Mariæ de Pratis Leiceſtriæ, terris, poſſeſſionibus & redditibus luculenter dotauit, & ipſe in eodem monaſterio conſenſu Amiciæ vxoris Canonicus Regularis factus, quindecim annos in habitu Regulari Deo ibidem militauit, & Canonicus in Domino obdormiuit.* Scilicet vt Canonicali habitu pœnitendo corrigeret, quod in principem hoſtili animo inſurgendo deliquerat. Quod nomen Romanis temporibus geſſerit Leiceſtria, non conijcio. *Caer Lerion* in Nennij Catalogo vocari exiſtimo, ſed Leirum fabuloſum Regem conſtruxiſſe, per me, credat qui velit. RATAS fuiſſe quæ Ptolemæo facili errore RAGAE vocantur, licèt diſtantia minimè repugnet, non aſſeuerabo, quum diſtantia & nomen potiùs dicent illas nunc Ratby nominari; ruſticanum in ſaltu Leiceſtrenſi viculum. Quæ illic ſunt vetuſtatis indicia neſcio, nec vetuſtatem adimat, ſi vetuſtum nihil occurrat in cultiſſima regione. Antonini verò deſcriptioni ita exactè congruit ſitus, duodecem à Benonis, & totidem à Verometo milliaribus, vt cùm nomen etiamnum ſit integrum, non poteſt non RATAS eſſe. Huic vicinū eſt Grœby, opimum, & amplum hærędium, ſiue vt noſtri vocant *Manerium*, quod ab Hugone *Grantmaiſmill*, quem magnis prouentibus ditauerat Guilhelmus Primus, per Leiceſtrenſes Comites, & Quincios ad Ferrariorum familiam deuenit, è qua octo Barones de Grœby floruerunt, demúmque relicta vnica filia Iſabella in Greiorum nomen matrimonio intrauit, à quo rurſus pro-

1330.

1143.

Ratæ.

Ratbye.

Grobye.

Barones de Grobye.

proſcriptione in patrimonium regium tandem recidit. Sed ad Soarum flumen regrediamur, qui Leiceſtriam prætérlapſus primùm Montſorell caſtro nomē præbet, quod ad Saerum de Quinci Wintoniæ Comitem bello Baronico ſpectauit, hodiéque nihil eſt niſi rudetum: & inde poſt pauca milliaria in Trentam flu. deſinit, parùm infra Loughborrow mercatorium oppidum, quod vnum regnante Maria Baronem Edwardum Haſtings ſuo nomine exornauit. Hanc eſſe regiam villam Saxonicè Lieganbuрge dictam, quam Marianus, Cuthulfum Britannis, anno Chriſti 572 ademiſſe tradit, nominis affinitas quodammodo præbet.

Moneſorell.

Loughborrow.

Orientalem agri partem, quæ collina eſt, exornarunt celebrioris notæ duo præcipua loca, VEROMETVM, cuius meminit Antoninus, & Burton Lazers ſuperioribus ſæculis admodum celebre. VEROMETVM nomine nunc deperdito, eò loci ſediſſe videtur, quem hodie Burrowhill & Erdburrow vocitant. Inter Verometum enim & Ratas XIII. interiacent apud Antoninum millaria, totidem verò inter Ratby, & hunc locum; inter Verometum & Margidunum XII. itidem numerat milliaria, nec pluribus abeſt ab hoc loco Margedouerton, quod olim Margidunum. Hodiernum etiam nomen Burrow à Burgh promanauit, quod Saxonibus loca munita denotauit. Sed quod maximum eſt, eo ipſo loco collis vndique præceps attollitur, in cuius ſummo, oppidi diruti manifeſta ſunt veſtigia, duplex foſſa, & ipſorum mœnium tractus, quæ octoginta plùs minùs iugera incluſerunt. Nunc autem ager eſt reſtibilis, & re nulla æquè celebris, quàm quòd hîc gymnica quotannis exerceat iuuentus circumuicina. Burton autem cognominatum Lazers à Lazaretis (ſic Elephantiacos, ſiue leproſos vocârunt,) Noſocomium erat, ſiue Hoſpitium opulentum, cuius præfecto omnes Lazaretorum in Anglia ædiculæ quodammodo ſuberant, vt ille præpoſito Lazaretorum Hieroſolymis. Primis Normannorū temporibus collecta per Angliam ſtipe conſtructum ferunt, quo tempore lepra quæ nonnullis Elephantiaſis, grauiſſimè vi contagionis per Angliam ſerpſit. Tunc enim creditum eſt morbum illum primùm ex Ægypto in hanc inſulam demigrâſſe, qui ſubinde ſe in Europam profudit,

Verometum.

Burton Lazers.

Lepra in Anglia.

ſudit, primùm Pompei Magni ætate, poſteà ſub Heraclio, & aliàs, vt ex hiſtorijs videre liceat, ſed nunquam quod legerim, ante illa tempora, in hanc inſulam irrrepſit.

Comitibus ſuis viris longè clariſſimis inſignis ſemper erat hæc Leiceſtrenſis prouincia. Cúmque hæreditarios habuerit Saxonico tempore Comites, eos ſua ſerie primùm enumerabo, vt Thomas Talbottus rei antiquariæ peritiſſimus è regijs archiuis mihi deſcripſit. Æthelbaldi Merciorum regis tempore anno ſalutis 716. Leofricus Leiceſtriæ Comes erat, cui recta linea ſucceſſerunt, Algarus primus, Algarus ſecundus, Leofricus ſecundus Leofſtanus, Leofricus tertius, qui Conuentriæ ſepultus, Algarus tertius, cuius filij fuerunt Eadwinus Comes Marchiæ, Morkarus Comes Northumbriæ, & Lucia filia quæ primo Iuoni *Talboys* Andegauenſi enupta poſteà Rogero de *Romara* vnde Guilielmus de *Romara* Lincolnienſis Comes enatus eſt. Nunc deficiente huius Saxonicæ familiæ ſtirpe maſcula, Saxonicóq; nomine quaſi cõculcato, Robertus de Bellomonte Normannus, Dominus de *Ponte Audomari*, qui Comitis Mellenti filiam in vxorem duxerat, Leiceſtriæ Comes ab Henrico primo creatus fuit, cui ſucceſſerunt filius cognomento *Boſſu*, nepos cognomẽto *Blanchemaines*, & abnepos *Fitzparnell*, omnes prænomine Roberti. Quorum poſtremus iſte Fitzparnell, à Parnella matre Hugonis *Grantmaiſmill* filia, & ſola hærede cognominatus, ſine prole obijt. Paucis pòſt interiectis annis, Simõ de *Monteforti* regio Francorũ oriundus ſanguine, qui prioribus illis Comitibus affinitate coniunctus hunc honorem geſſit, inde Ranulphus tertius Comes Ceſtriæ, non iure hæreditario, ſed Principis gratia, poſteà Almaricus filius Simonis de Monteforti, demùm Simon de Monteforti Almarici filius, in quem tanta, & tam ſecunda erat regis Henrici III. voluntas, vt illũ exulantem è Gallijs vocarit, opibus cumularit, Comitatu Leiceſtriæ, & ſororis nuptijs honorarit; Ille autẽ cùm beneficijs obrutus, nullã referendæ gratiæ facultatẽ haberet (quę hominũ improbitas eſt) odiſſe cœpit, Regẽ optimè meritũ peſſimè exagitauit, cúmq; ſeditioſis Baronibus horrendas inteſtini belli tempeſtates excitauit, in quibus ipſe tandẽ cecidit: honores verò & poſſeſſiones Ed-

Comites Leiceſtriæ.

mundus Gibboſus Lācaſtrię Comes Henr. tertij filius à patre victore accepit. Deinceps verò inter Lācaſtrenſis familiæ titulos diu quaſi delituit hic honor, Matildiſq; Henrici Ducis Lancaſtrię filia Guilielmo Bauaro Hollandię, Zelandiæ, &c. Comiti enupta, Leiceſtriæ etiam titulum adiunxit. Sed ea ſine prole defuncta, reuerſus eſt ille honor ad Ioannem Gandauenſem Lancaſtriæ Ducem qui Blanchiam alteram Matildis ſororem duxerat. Iam inde Lancaſtrenſi familię coaluit, donec noſtra memoria, in longè honoratiſſimo Heroë Roberto Dudleio reſplenduit, quem Leiceſtrenſis Comitatus gladio, anno ſui regni ſexto cinxit DIVA noſtra ELIZABETHA, & Belgica diuturna bellorum tempeſtate iactata nuper ad gubernacula tractanda communibus votis, & ſuffragijs vocauit.

Intra hunc agrum ſunt Parochiales eccleſiæ 200.

Rutlandſhire.

Rutland, Saxonicè Rotelanᴅ, Leiceſtrenſi agro quaſi includitur, niſi à Meridie, quà Wellando fl. incumbit, & ab O. tu quà Lincolnienſes attingit: non minori ſoli vbertate, & amœnitate, licèt ſpatio ſit multò minori, vtpote totius Angliæ prouinciola minima. Forma enim ferè circulari circumſcripta, tantum circuitu colligit quantum expeditus eques vno die conficere poſſit. Vnde fabulantur incolæ Regem neſcio quem Rutto cuidam tantum terræ donâſſe, quantum vno die circumequitare poſſet: illum autem equitem hunc agrum præfinito tempore circumequitaſſe, & inde dono accepiſſe, ſuúmq; ipſius nomen impoſuiſſe. Sed faceſſant huiuſmodi fabulæ, nolumus fabulæ licentia veritatem vulnerari. Quum verò paſſim rubeat hæc terra, vſque adeò vt etiam ouium vellera rubedine inficiantur, rubrúmq; Saxonibus Roet, & Rud dictum fuerit

Rutlandiæ vnde nomen.

fuerit, nónne **Rutland** quaſi terra rubra, nominatam ſuſpicemur? *Conueniunt rebus*, vt inquit Poëta, *nomina ſæpe ſuis.* Nomina autem locis vbique gentium à rubedine facta fuiſſe *Rutlan* caſtrum Walliæ in rufeſcente littore extructum, Rubrum promontorium, Mare Rubrum inter Ægyptum & Arabiam, Erythcia Ioniæ, & ſexcéta alia ſatis ſupérq; probent: vt non ſit cur deinceps fabulis hac in re fidem adhibeamus. Cæterùm hæc prouinciola ſeriùs in Comitatum inſtituta videatur. Nam Edwardi Confeſſoris tempore Northantonenſis agri pars cenſebatur, & hiſtorici noſtri qui ante trecentos annos ſcripſerunt, in Comitatuum numero non repoſuerunt.

Waſh, ſiue **Gwaſh** fluuiolus, qui hunc agrum ab occaſu in Ortum quaſi medium intermeat, in duas diſpeſcit partes. In citeriori ſiue auſtrali **Uppingham** accliui loco ſedet, vnde & nomen inditum, non ob aliud memorandum, quàm quòd totius agri primarium habeatur oppidum. In vlteriori parte trans fluuium inter colles amœna admodum & fœcunda vallis ſubſternitur, **The vale of Catmoſe** hodiè dicunt, à *Coet maes* forſitan, quòd Britannicè campum nemoroſum ſonat. In huius medio **Okeham** ſubſidet, quod pari etiam ratione à quercubus nomen aſſumpſiſſe videatur, vbi fatiſcétia mœnia vetuſti caſtri ſuperſunt, quod Walkelinum de Ferrarijs primis Normannorũ temporibus extruxiſſe fama obtinet. Ferrariorum autem fuiſſe habitationem præter famam, ferreæ equorum ſoleæ quibus pro inſignibus olim vſa erat illa familia, portæ, & in aula affixæ ſatis apertè comprobent. E regione ad Ortum valli belliſſimo ſitu impendent **Burly** quondam Sapcottorum, nunc Haringtoniorum ædes, qui à Baronibus de **Harington** in agro Lancaſtrenſi oriundi, ex nuptijs cum filia & hærede Colpeperi, hæreditatem adeò opulentam adierunt, vt his in locis iam inde fuerint florentiſſimi, quéadmodum anteà Colpeperi ad quos Bruſæorum opimum patrimonium deſcenderat. Bruſæi verò iſti latifundia hic iure clientelari à Scotię regibus acceperant, qui cùm Huntindoniæ eſſent Comites, plurimos per Angliam redditus habuerũt. In Orientali autem parte ad *Guaſh* fl. ſunt **Brigcaſterton** de quo poſteà, & **Rihall**, vbi, cùm maiores noſtros

Vppingham.

Okeham.

ſtros ita faſcinaſſet ſuperſtitio, vt Deorum multitudine Deum verum propemodùm ſuſtuliſſent, Tibba minorum gentium Diua, quaſi Diana ab aucupibus, vtique rei accipitrariæ præſes, colebatur. Sed noua hæc ſunt præ viculo in Septentrionali agri limite, qui hodiè Margedouerton appellatur MARGIDVNVM autem olim fuiſſe quod proximè poſt Verometum memorat Antoninus, & nomen & diſtantia à VEROMETO, & PONTE oppido, ſiue Paunton, quibus apud Antoninum interponitur, ſatis dilucidè doceant. A marga & ſitu nomen illud antiquum mutuatum videatur. *Marga* enim Britannis genus terræ qua agros aluerunt, & *Dunum* collem denotauit, vti Saxonica adiectio Ouerton æditioribus ſolummodò locis conuenit. In hac tamen nominis notatione hæſitamus, cùm Marga hoc in loco ſit rarior (fortaſſe quia non quæritur,) niſi Margæ nomine Gypſum vocarint Britanni, quod in vicinia effodi accepimus, cuius vſum in albarijs, ſigilliſque, Romanis longè gratiſſimum fuiſſe in naturali hiſtoria teſtatur Plinius.

Aucupij Diua. *Margidunum.* Magetouerton. *Marga.*

Hanc prouinciolam Eadithæ vxori teſtamento legauit Edwardus Confeſſor, ea tamen lege, vt poſt eius mortem S. Petro Weſtmonaſterij cederet. Hæc enim teſtamenti ſunt verba. *Volo quòd poſt mortem Eadgithæ Reginæ coniugis meæ,* Rotcland *cum omnibus ad ſe pertinentibus detur monaſterio meo beatiſſimi Petri, & reddatur ſine tardatione Abbati & monachis ibidem Deo ſeruientibus in perpetuum.* Hoc tamen eius teſtamentum induxit Guilielmus Normannus, qui magna parte ſibi reſeruata, reliquam inter Iuditham Comitiſſam cuius filia Dauidi Scotorum regi nupſit, Robertum Mallet, Ogerium, Giſlebertum de Gand, Hugonem Comitem, Albericum Clericum, alióſque diuiſit. Weſtmonaſterio verò primùm decimas, poſteà ſolam eccleſiam de Ockham cum appendicibus reliquit.

Rotelandiæ Comites.

Comites numerat non multos. Primus Rotelandiæ Comes erat Edwardus ex familia Eboracenſi, qui etiam Dux Albæmarlæ, ille ſcilicet, qui conſilia nefaria de tollendo Rege Henrico IIII. ſummo cum ſcelere decoxit, poſteáq; pari cum leuitate aperuit. Illi ſucceſſit Edwardus Richardi Ducis Eboracenſis filiolus, qui in prælio ad Wakefield

cum

cum patre interemptus. Multis pòſt annis Henricus VIII. Thomam Mannors in Rutlandiæ Comitem extulit, qui ampliſſimam Roſſorum hæreditatem in circumuicinis regionibus iure Æleonoræ auiæ creuerat. Huic ſucceſſit Henricus, & illi itidem Edwardus filius, qui nunc floret, in quem vt nihil aliud dicam, illud Poetæ veriſſimè & optimè conuenit,

Nomen virtutibus æquat,
Nec ſinit ingenium nobilitate premi.

Eccleſijs Parochialibus 47. *ornatur* hæc Prouinciola.

Lincolnſhire.

RVtlandiæ ad Ortum adnectitur Comitatus Lincolnienſis, Saxonicè Lincollſcyne, Normannis ſub primum ingreſſum *Nicolſhire*, vulgò **Lincolnſhire.** Regio ampliſſima, per ſexaginta ferè millaria in longitudine iacet, Latitudinem alicubi ſuper triginta extendit, alendis frugibus, paſcendis pecoribus mitiſſima, frequentibus oppidis exculta, & crebris fluminibus rigata. Quà Solem Orientem ſpectat, ſupercilio longè circumducto inflexa, Oceano Germanico pulſatur, à Septentrione ad Abum ſiue **Humber** æſtuarium pertinet, ab Occaſu Nottinghamienſes ſpectat, & à Meridie Wellando flu. à Northantonienſibus diſcluditur. Hæc omnis in tres diuiditur partes, quarum vnam **Holland**, alteram **Keſteuen**, tertiam noſtra lingua appellamus **Lindſey.**

Hollandia, Ingulpho *Hoilandia*, ad mare eſt, pabulo luxurians & armentis diues, verùm ob graues halitus minùs ſalubris, tota nimirum paluſtris, & perinde vt Hollandia Germaniæ, aquis ita permadet, vt preſſa hauriat veſtigium, & pedum pulſu tentata quatiatur, vt inde nomen inditum videatur. *Hollandia.*

videatur, Æſtuario illi incumbit quod Ptolemæo Meta-
The Waſhes
ris, *pro Maltraith,* dicitur, hodiè the Waſhes. Æſtuarium hoc eſt ampliſſimum & notiſſimum, intumeſcente æſtu aquis offertum, deferueſcente, iter ſed admodum periculoſum præbet, quod Ioannes Rex ſuo damno didicit. Dum enim bello Baronico hâc iter faceret, ſubitò irruentibus vndis, ad Welſtreame omnia impedimenta, & regium apparatum amiſit, vt author eſt Matthæus Weſtmonaſterienſis.

Bifariam diuiditur hæc Hollandia, in Inferiorem, & Superiorem: Inferior quæ torrentibus implicata eſt, paludes vix ipſis incolis peruias, & paucula oppida habet, è quibus

Crowland.

clariſſimum Crowland nobis dicitur, id eſt, interprete Ingulpho huius Abbate, *Cruda & cœnoſa terra.* Locus, (vt Monachi ſcribunt) obuerſantium neſcio quarum vmbrarum terriculamentis olim infeſtus, priuſquam Guthlacus vir ſumma ſanctitate heremeticam vitam illic duxiſſet, in cuius honorem maximis impenſis inſtabili, & lubrico ſolo monaſterium fundauit Rex Merciorum Æthelbaldus, religione & opibus admodum illuſtre, ad riuulorum confluentes duplici ponte coniunctos. De quo, Fælicis Monachi ſatis antiqui verſiculos è Guthlaci vita, ſi placet, habe.

Nunc exercet ibi ſe munificentia regis,
Et magnum templum magno molimine condit.
At cùm tam mollis, tam lubrica, tam malè cõſtans
Fundamenta palus non ferret ſaxea, palos
Præcipit infigi quercino robore cæſos,
Leucarúmque nouem ſpatio rate fertur arena;
Inque ſolum mutatur humus, ſuffultáque tali
Cella baſi, multo ſtat conſummata labore.

Dæmones Crowlandici.

Si dæmonas Crowlandicos labijs pendentibus, ore igniuomo, vultu ſquamoſo, vertice groſſo, dente fero, mento peracuto, gutture rauco, pelle nigra, ſcapulis contractis, ventre capaci, lumbis ardentibus, vncis cruribus, clunibus caudatis &c. qui his locis anteà oberrabant, & plurimum moleſtię Guthlaco, & monachis faceſſebant, è Monacho illo tibi deſcriberem, tu certè ſuauiter rideres, aſt ego certè multò

ſuauiùs

ſuauiùs inſanire videret. Superiùs ad eundē fluuiū **Spalding** ſedet riuulis, & incilibus vndiq; concluſum, à quo vſq; ad **Deping**, quæ decē milliaribus abeſt, Egelricus Crowlandiæ Abbas, qui poſteà Epiſcopus Dunelmenſis, *per medium vaſtiſſimæ foreſtæ, & profundiſſimorum mariſcorum,* vt inquit Ingulphus, *de lignis, & ſabulo calcetum ſolidum viatoribus fecit, quod ex eius nomine* Elrichroad *nominatum erat.*

Spalding.

In ſuperiori Hollandia, quæ magis ad Arctum vergit, vbi *Withama* fl. in Oceanum exit, floret **Boſton**, rectiùs **Botolphs towne**. A Botolpho enim Saxone ſanctiſſimo qui ad **Ycanhoe**, teſte Beda, monaſterium habuit, nomen deportauit. In miſerandam hoc oppidum, regnante Edwardo primo, concidit ruinam. Serpentibus enim eo tempore per vniuerſam Angliam perditis moribus, militares quidam viri, nundinis frequentibus haſtiludium hic indicentes, emētito monachorum, & Canonicorum habitu acceſſerunt, ignem oppido plurimis in locis ſubiecerunt, præcipiti impetu in mercatores irruerunt, multa rapuerunt, plura cremauerunt, adeò, vt hiſtorici noſtri, auri argentíque venas (quod de Corintho deleta ſcribunt antiqui) in commune tunc fluxiſſe ſcripſerint. Horum anteſignanus Robertus Chamberlanus cùm facinus commiſſum, & dedecus admiſſum confeſſus eſſet, ſuſpendio perijt: nec tamen vt criminis cōſortes deferret, vllo modo adduci potuit. Sed meliora tempora Botolphi oppidum ex cineribus denuò excitârunt, hodie enim & ædificijs elegans, & commercijs frequens eſt, incolæ enim tùm mercaturæ, tùm rei ſaginariæ ſtrenuè incumbunt. Vltra hoc vix ſex milliaria extenditur Hollandia noſtra, quam vniuerſam Guliel. primi largitione accepit Yuo *Talbois* Andegauenſis, frater Fulconis Hieroſolymarū Regis, cuius inſolentiam non ferens Herwardus Anglus vir ſpei bonæ, atque acris animi plenus, filius Leofrici domini de **Brane**, ſiue **Burne**, cùm ſua, & ſuorum ſalus iam agi viderit, baltheo militari à Branno Petroburgenſi Abbate, cuius ſtomachus in Normannos etiam eruperat, cinctus, bellum in illum mouet, ſæpiùs fudit, demúmque captiuum abduxit, & ita redimi paſſus eſt, vt ipſe in regis gratiam receptus, in eius fide, & clientela diem obierit. Hoc enim meruit virtus, quæ & in hoſte laudatur. Filia autē eius Hugoni Ener-

Boſton.

Prædones. monachorum habitu.

Herwardus Anglus.

Ingulphus Crowlandenſis.

Enermuæ Depingi Domino enupta eius hæreditatem adijt, quæ poſteà vt accepimus, ad Barones de *Wake* deuoluta erat. Wakorum enim familia hoc in tractu vſq; ad Edwardi II. tempora inprimis illuſtris erat, tunc etenim per filiam, nuptiarum iure ad Cantij Comites eorum hæreditas deuoluta eſt.

Barones de Wake.

Keſteuen.

Altera pars huius regionis **Keſteuen** vocatur, Hollandiæ ab occaſu adiacens cœlo multo ſalubriori, & ſolo non minùs pingui. Maior hæc eſt, & pluribus vndique enitet oppidis. In limine ad Wellandum fluuium **Stanford** ſedet, Saxonicè Sτeanϝoꞃδ è ſaxo ſtructili, vnde & nomen, ædificatum, oppidum frequens, & varijs immunitatibus ornatum, muróque firmatum. Cùm Edwardus ſenior auſtrales fluminum ripas contra Danos ex Aquilone irruentes communiret, è regione etiam huius in auſtrali ripa (quę nunc **Stanford Baron** vocatur) firmiſſimam arcem conſtruxiſſe, author eſt Marianus. Nuſquam tamen hodie apparet, nam quod inteſtino bello Stephanus contra Henricum Andegauenſem firmauit, in ipſo oppido fuiſſe, & fama obtinet, & ipſius area etiamnum oſtendit. Regnante Edwardo tertio, cœpta hîc Academia, & bonarum literarum profeſſio (quod ſuæ gloriæ imprimis ducunt ciues.) Cùm enim Oxoniæ inter ſtudioſos Boreales & Auſtrales omnia litibus feruerent, magnus ſtudioſorum numerus huc conceſſit, paulò tamen pôſt Oxoniam reuerſi Academiæ huic orienti, vt initium, ita finem citò poſuerunt: cautúmq; deinceps iureiurando, ne quis Oxonienſis publicę Stanfordiæ prælegeret. Nihilominùs illa mercimonijs floruit, donec ardente inter familiam Lancaſtrenſem & Eboracenſem ciuili bello, Boreales milites irrumpentes cædibus, & incendijs omnia miſcuerint. Nec inde verò dignitatem priſtinam plenè recuperare potuit.

Stanford.

Academia Stanfordiæ incepta.

Licèt nonnulla antiquitatis indicia hîc ſuperſint, traiectúmque olim fuiſſe via militaris Romanorum, quæ ſtatim te ex oppido in Boream proficiſcentem excipit, ſatis declaret: GAVSENNAS tamen quas non procul hinc ſtatuit Antoninus, fuiſſe fidem non faciunt. Sed quum ad vnum hinc milliare ſit viculus **Brigcaſterton**, quo vel nomine vetuſtatis nota apparet, quà **Gwaſh**, ſiue **Waſh** flu. militarem

Gauſennæ.

Bridgcaſterton.

rem viam tranſuerſam ſecat, affinitas nominis **Gwaſh** cum Gauſennis, diſtantia non refragante, iuſſit vt illas **Brigcaſterton** dici exiſtimem, donec dies certiora docuerit. Si opiner Stanfordiam ex huius ruinis emerſiſſe, & hanc agri partem à Gauſennis **Keſteuen** dici, vt altera pars **Lindſey** à Lindo ciuitate: ſit quæſo opinio mea, iudicium veſtrum. Has Gauſennas corruiſſe creditur, cùm (vt habet Huntingdonenſis) Picti & Scoti omnem regionem ad Stanfordiam vſque diripuiſſent, vbi Hengiſtus noſter cum ſuis Saxonibus indefeſſa vi, & eximia fortitudine furentibus barbaris ita iter occluſit, vt plurimis peremptis, pluribus captis, reliqui fugam vndique capeſſerent, Sed ad reliqua pergamus.

In orientali Keſteuenæ parte quæ ad Hollandiam vergit, tendentibus in Boream ordine ſuccedunt **Burne** Edmundi Regi inauguratione & caſtro Wakorum notum, **Sempringham** religioſo ordine Gilbertinorum à Gilberto loci Domini inſtituto celebre. Ille enim anno à Chriſto nato 1148. contra Iuſtiniani conſtitutiones, quæ duplicia monaſteria, id eſt, virorum ſimul & mulierum vetabant, verùm Eugenij III. P. R. authoritate munitus, ex viris & mulieribus ſectam inſtituit, quæ ita excreuit, vt ipſe tredecem cœnobiorum huius ordinis fundamenta iecerit, & Gilbertinos fratres 700. ſorores 1100. in ſuis cœnobijs viuus habuerit, verùm pudicitiæ dubiæ, vnde de illis Nigellus, qui ſub id tempus vixit:

Burne.

Sempringham.

Gilbertini fratres & ſorores.

Scropus.

Harum ſunt quædam ſteriles, quædam parientes,
Virgineóq; tamen nomine cuncta tegunt.
Quæ paſtoralis baculi dotatur honore,
Illa quidem meliùs, fertiliúſque parit.
Vix etiam quæuis ſterilis reperitur in illis,
Donec eis ætas talia poſſe negat.

Inde **Fokingham** pridem Bardolphorum, nunc Clintonorum habitatio, **Skrekingham** Alfrici ſecundi Leiceſtrenſis Comitis fato ſignatum, quem Hubba Danus interfecit. **Sleford** Lincolnienſium Epiſcoporum caſtellum, ab Alexandro epiſcopo extructum, **Kime** Dominis ſuis Gilberto de Gand,

Gand. & Roberto de *Vmfreuile* Anguſię Comite celebratum, ordine ſequuntur.

Beluoir, ſiue Beuer caſtle.

In occidentali parte huius Keſteuenæ, in huius, & Leiceſtrenſis agri collimitio caſtrum *Beluoir,* ſic dictum à bello proſpectu, colli ſatis accliui imponitur. Totenеium Normannum conditorem ferunt, à quo per Albenios, & Roſſos, ad Mannoros Rutlandiæ Comites hæreditariò deuenit. Quorum primus Thomas, vt accepi, nouis ædificijs excitauit, cùm plures annos quaſi ruinis ſuis ſepultum iacuiſſet, In inuidiam enim Th. Domini Roſſe qui Henrici VI. partes ſequebatur, quodāmodo dirutum erat. Sub hoc inueniuntur

Aſtroites lapis.

Aſtroites lapides, qui ſtellulas inuicem connexas repreſentant, in quibus radij eminent ſingulis angulis quini, & ſingulis radijs cauitas media ſubſidet. A Victoria hic lapis apud Germanos nomen inuenit, quòd, vt eſt apud Georg. Agricolam libro 6. Foſſilium, putant illum qui geſtauerit, cauſam obtinere, & hoſtos vincere. An tamen hic noſter, vt ille Germanicus, in aceto poſitus, ſe loco moueat, & in orbē nonnihil torqueat, mihi nondum experiri licuit. Vallis autem quæ huic caſtro ſubiacet, The Vale of Beuer, inde vulgo vocatur, ſatis ampla eſt, frumentarijs campis, & paſcuis admodum læta, & in tribus Comitatibus Leiceſtrenſi, Nottinghamienſi, & Lincolnienſi cenſetur.

The Vale of Beuer.

Witham fl.

Hanc agri partem Witham fluuius lucijs fæcundus, ſed exilis perfundit, & à Septentrione circumſcribit. Ad ſui cognominis viculum ortum habet, non procul à ruinis caſtri Witham, quod (vt in antiqua Genealogia habetur) Guilielmus primus Stephano Comiti Albemarlæ, & Holderneſſiæ donauit, vt inde haberet, quo filium infantulum ſiligeneo pane nutriret, cùm Holderneſſus auenaceo tunc tantùm veſceretur, nunc tamen auenaceus panis vix ibi in vſu. Withama flu. ſtatim à fontibus Paunton oppidum habet quod vetuſtatis nomine ſe venditat, & teſſellata Romanorum pauimenta ſæpè effodit, ponte hic fluuius conſtratus erat; nam AD PONTEM hoc eſſe, quem ſeptem milliaribus à Margiduno ſeiunxit Antoninus, nomen Paunton cum diſtantia non ſolùm à Margiduno, verùm etiam à *Croco-calana* facilè conuincit. CROCO-CALANA enim Antonino dicebatur illud oppidum quod nobis Ancaſter, & hodie

Bitham.

Paunton.

Pontes.

Croco-calana.

Ancaſter.

die nihil niſi platea longior eſt ad viam militarem, cuius vna pars non ita pridem Veſſios, altera Cromwellios dominos agnouit. Britannicum illud nomen à ſitu aſſumpſiſſe videtur, *Cruc maur* Britannis collem magnum, & *Cruc occhidient*, tumulum occidentalem ſignificaſſe apud Giraldum Cambrenſem, & Nennium legimus; ſed quid velit illud *Colana*, viderint alij. Antiquitatis memoriam in hoc oppido propagant numiſmata Romanorum, hypogæa ſæpiùs aperta, & quatuordecem illa milliaria quæ inter hoc & Lincolniam interiacent per ericetum quod **Ancaſterheath** vocamus, tot enim inter *Croco-calanam*, & *Lindum* numerat Antoninus. Sed ad flumen.

Poſt **Paunton**, viſitur **Grantham**, oppidum non infrequens, ſchola à Rich. Foxo Wintonienſi Epiſcopo, & templo ſpecioſo exornatum, cuius ſacra pyramis admirandam in altitudinem ædita fabulis eſt famigerata. Sub hoc iuxta **Herlaxton** viculum, æneum vaſculum patrum memoria, aratro erutum fuit, in quo caſſis aurea antiquiſſimæ formæ gemmis diſtincta reperta, quę dono data Katherinæ Caſtiliæ Henrici octaui Dotariæ. Hinc longo curſu Withama in Septentriones fertur, non procul à **Somerton** caſtro, quod Anthonius Beccus epiſcopus Dunelmenſis conſtruxit, Edwardóque primo donauit, à quo ſtatim dono accepit Gulielmus de *Bellomonte* cognatione ſtirpi Franciæ annexus, qui tunc temporis in Angliam venit, & familiam Vicecomitum de *Bellomonte* propagauit, quæ ſuperiori ſæculo quodammodo deſijt. Paulatímque inde in Euroauſtrum vergens fluuius per paluſtrem regionem infra **Boſton** in mare Germanicum ſe exonerat, cum Keſteuenam à Septentrione circumſcripſerit.

Grantham.

Caſſis aurea.

Somerton.

Lib. Dunelm.

Ad alteram Withamæ ripam iacet pars huius agri tertia **Lindſey**, Bedæ *Lindiſſi* ab vrbe primaria nominata, quæ Hollandia, & Keſteuena maior vaſta fronte in Oceanum procumbit, quo ad ortum & Aquilonem diuerberatur, ad occaſum Trenta flumine, ad meridiem à Keſteuena Withama illo, & * foſſa incili ſeiungitur, quam Henricus primus per ſeptem milliaria à Withama in Trentam perduxit, vt Lincolnienſibus ad ſubuehenda neceſſaria vſui eſſet. Quà Trentam attingit hæc foſſa, **Torkſey** ſedet oppidulum

Lindſey.

Foſſedike

Houedenus.

Torkſey.

lum nunc obſcurius, olim admodum celebre. Ante Normannica enim tempora (vt in libro quo Angliæ cenſum
Domeſday booke. deſcripſit Guilielmus primus, habetur) ducenti Burgenſes in hac numerabantur, qui immunitatibus gaudebant non paucis; ea lege, vt legatos Regios ſi quando hàc iter haberent, nauigiolis ſuis per Trentam deueherent, & Eboracum vſque deducerent. Quà verò hæc foſſa Withama con-
Lindum. iungitur, prima & præcipua huius Comitatus ciuitas locum habet quam Ptolemæus, & Antoninus LINDVM, Britan-
Lincolne. ni *Lindcoit,* à ſyluis (pro quo perperàm alicubi ſcribitur *Luitcoit*) Beda LINDECOLLINVM, & LINDECOLLINAM ciuitatem, an à collino ſitu non ego dixerim, Saxones Lindocollyne, Lindcyllanceaſter, Normanni *Nichol.* nos **Lincolne**, Latini *Lincolniam* vocârunt, vnde Alexander Nechamus in diuina ſua ſapientia,

Lindiſiæ columen Lincolnia, ſiue columna,
Munifica fœlix gente, repleta bonis.

Denominatam credunt alij à flumine Withama, quem vetuſtiori nomine *Lindim* dictum, ſed nulla tamen authoritate ſuffulti, volunt. Nec ego illis aſſentior, refragatur enim Nechamus qui fluuium ante 400. annos *Withamam* hoc carmine dixit.

Trenta tibi piſces mittit Lincolnia, ſed te
Nec dedignaris Withama paruus adit.

Malim ego à Britannica dictione *Lhin,* quæ lacum illis notat, deducere, Withamam enim ad **Swanpole** ſub vrbem diffuſiorem fuiſſe à ciuibus accepi, & vt **Lindaw** Germaniæ ad Acronium lacum, *Linternum* Italiæ, ad lacum taceam: in Britannia noſtra video *Tallhin, Glanlhin, Linlithquo,* oppida ad lacus, & **Linne** Norfolciæ de quo iam diximus. Vrbs ipſa ampla & celebris collis dorſo inſidet, vbi Withama in ortum ſe deflectit. Antiquum Britannorum LINDVM in ipſo collis cacumine fuiſſe opinantur. Saxones autem hoc diruto, primùm Auſtralem collis partem occupârunt, & ex antiquioris illius ruinis communiêrunt, poſteà ad fluuium deſcendêrunt, in loco qui **Wickanforde** dicebatur, ædificârunt, & quà flumine non defenditur mœnibus obſepſêrunt. Quo tempore, vt inquit Beda, *Paulinus Prædi-*

Prædicabat verbum prouinciæ Lindiſſi præfectúmq; Lindocolinæ ciuitatis, cui nomen erat Blecca, primùm cum domo ſua conuertit ad Dominum. In qua videlicet ciuitate, & eccleſiam operis egregij de lapide fecit, cuius tecto, vel longa incuria, vel hoſtili manu deiecto, parietes hactenùs ſtare videntur. Dani deinceps ſemel atque iterum expugnârunt, primùm prędatoriæ illę turmæ à quibus Edmundus *Ferreum latus* extorſit, deinde Canutus, à quo Etheldredus recepit, cùm è Normannia redux Canutum fortitèr hinc exturbaret, Angliámque amiſſam pręter ſpem recuperaret. Edwardo Confeſſore regnante erant, ex Cenſuali Angliæ libro loquor, 1 0 7 0. *manſiones hoſpitatæ, & duodecem Lageman habentes ſacam & ſocam.* Normannorum verò tempore, vt inquit Malmesburienſis, *vna ex populoſioribus Angliæ vrbs erat, emporium terra marique venientium,* & vt libro illo Cenſuali videre eſt, eo tempore D C C C C, *Burgenſes* in hac cenſebantur. Guilielmus primus ad eius firmamentum & ciuium terrorem, in collis ſupercilio caſtrum muniſſimum excitauit, & eodem ferè tempore Remigius Epiſcopus Dorceſtrenſis ad ornamentum ſedem ſuam epiſcopalem Dorceſtris huc tranſtulit. Cúmque iam eccleſia illa concidiſſet, quam Paulinus poſuerat, *Remigius ille mercatis prædijs in ipſo vrbis vertice, iuxta caſtellum* (vt habet Henricus Huntingdonenſis) *turribus fortiſſimis eminens, in loco forti, fortem, pulchro pulchram Virgini virginum, fremente Eboracenſi præſule qui loci ius ſibi vindicauit, conſtruxit eccleſiam, & in ea præbendarios* X L I I I I. *locauit. Quam poſteà* (vt ait ille) *combuſtione deturpatam ſubtili artificio reparauit Alexander* ille Lincolnienſis munificentiſſimus Epiſcopus, de quo inter alia cecinit eius temporis Poëta.

Qui dare feſtinans gratis, ne danda rogentur,
Quod nondum dederit, nondum ſe credit habere.

Horum diocœſis non contenta anguſtis illis finibus, quibus in primitiua Saxonum eccleſia contenti erant Epiſcopi Sidnaceſtrenſes, qui huic agro præfuerunt, tot regiones complexa eſt, vt ſua magnitudine laborarit, & licèt Henricus ſecundus Elienſem prouinciam, & Henricus V I I I. Petroburgenſem detraxerit, iuriſdictione tamen, & Comitatuum numero, totius Anglię longè maxima etiamnum cenſetur,

ſetur,& parochiales eccleſias 1247. in ſua diocœſi habeat. Epiſcopi huic ſedi, & multi, & magni poſt Remigium præfuerunt, ſed inſtituti non eſt mei enumerare: Nec enim Roberti Bloeti, quem Rex Guilielmus Ruſus magna pecunia mulctauit, cauſatus quòd non optimo iure ipſam vrbem Lincolniam tenuerit: nec munifici illius Alexandri, qui inſanis ſubſtructionibus ad inſaniam delectatus, meminero. Duorum tamen memoria mihi recolenda, quorũ alter eſt

Obijt 1253. Robertus *Groſteſt*, vir & literis & linguis ſuprà quàm credi poſſit, in illa ætate eruditus, *terrificus* (vt inquit Matthæus Pariſ.) *Papæ redargutor, regis ſui monitor, & veritatis amator, &c.* Alter eſt præceptor mihi ſemper obſeruandus reuerendiſſimus pater, Thomas Cooperus, de Repub. literaria, & Eccleſia meritiſſimus, è cuius ſchola me prodiſſe & fateor, & gratulor. Verùm ille iampridem ad Wintonienſem ſedem tranſlatus ſucceſſorem hîc habet reuerendiſſ. patrem

The Staple. W. Wicchamum virum pium iuxtà ac doctiſſimum. Vrbs etiam ipſa diu floruit, ab Edwardo Tertio in *Stapulam*, quam vocant, i. in lanarum, coriorum, plumbi, &c. emporium conſtituta. Quæ quanquam grauioribus malis non ſit conflictata, ſemel tantùm incenſa, ſemélque fruſtrà obſeſſa à Stephano rege, qui ibi oppreſſus, & captus, non magnum damnum fecit: incredibile tamen eſt, quantùm quaſi vetuſtate victa paulatim decreuerit; & ex quinquaginta templis quæ auorum memoria habuit, vix octodecem iam ſuperſunt. Diſtat, vt hoc etiam adnotem, ab Æquatore LIII part. ſcrup. XII, ab vltimo Occidente part. XXII. ſcrup. LII.

Bardney. Withama iam Lindum prætergreſſus, nobilis olim cœnobij Beardenam ſiue *Peartaneu*, vulgò Bardney, parietinas vidit, vbi Regem Oſwaldum tumulatum, vexillúmque

Oſwaldi vexillum. ex auro & purpura, tumulo ſuperimpoſitum prodit Beda. Non ſatis habuerunt monachi Chriſtianiſſimum hunc Heroem Oſwaldum celebrare, niſi etiam eruditæ ſimulationis artificio rebus ab eo geſtis miracula aſſuerent ridicula, manúmque eius hîc incorruptam ſupereſſe traderent. De illa enim ſcribit Poeta monaſticus.

Nullo verme perit, nulla putredine tabet
Dextra viri, nullo conſtringi frigore, nullo

Diſſolui

Diſſolui feruore poteſt ſed ſemper eodem
Immutata ſtatu perſiſtit, mortua viuit.

Bano deinde fluuiolo qui è media Lindſeia per Horncaſtle defluit, augetur ad Tatterſhall oppidulum, Barone ſuo Thoma de *Tatterſhall* notum, cuius hæreditas demùm ad antiquiores Cromwellios deſcēdit. Iam mari proximus Withama alterum anonymum è Septentrione riuulum recipit, cuius ad fontes Bollinbroke caſtrum à Guilielmo Romara Lincolnienſi Comite extructum, & Regis Henrici quarti natalibus illuſtratum, qui inde Henr. *de Bollinbroke* cognominatus. Hoc verò recepto, infra Boston, vt diximus, mari tandem confunditur. Tatterſhall. Bollinbroke

Ab hoc oſtio magno flexu protuberat littus in mare Germanicum ab Abvm vſque æſtuarium, frequentioribus vbique æſtuariolis lancinatum: rariores autem habet vrbes, quia rari ſunt portus, & arenoſi puluini paſſim obiacent. Ex oppidis tamen quæ hoc littus occupant, memoranda ſunt nonnulla, inprimis verò Wainflete, vel hoc nomine, quòd Guilielmum Wainfleete Wintonienſem Epiſcopum Collegij Magdelanenſis Oxoniæ fundatorem, de literis virum optimè meritum produxerit. Deinde Louthe frequentatum emporiolum, cui *Lud* fluuiolus nomen impertijt, & poſteà Grimeſby, quod Sabini noſtri, qui quod volunt, ſomniant, à Grimo mercatore ſic dictum volunt, qui quòd Hauelocum regium Danorum puellulum expoſitum educauerat, fabellis decantatur cum Haueloco illo pupillo, qui in Regis coquina primo lixa, & poſteà regis filiæ nuptijs ob heroicam fortitudinem honoratus, neſcio quæ facinora geſſit, illis digniſſima qui anilibus fabulis noctem protrudere ſolent. Wainfleete. Grimsby. *Eulogium.*

Vix ſexto hinc milliari interiùs antiquum apparet caſtrum, quod hodie Caſtor, Saxonicè Ðuangcaſter, & Thongcaſter, Britannicè *Caer Egarry*, vtraque in lingua è re nomen habet à corio ſcilicet diſſecto, quemadmodum *Byrſa* notiſſima illa arx Carthaginienſium. Perhibent enim Annales noſtri Hengiſtum Saxonem, debellatis Pictis, quum ampliſſimas alibi poſſeſſiones accepiſſet hoc etiam loco tantum terræ à Vortigerno impetrâſſe, quantum bu- Caſtor. *Byrſa.*

bulo corio in tenuiſſimas corrigias (Thongs nos vocamus) ſecto circundare poſſit, in quo hoc caſtrum poſuit. Vnde quidam qui Britannicæ hiſtoriæ Epitomen carmine ſcripſit, Virgilianos verſus ſic conuertit:

Accepitque ſolum facti de nomine Thongum,
Taurino quantum poterat circundare tergo.

A Grimeſby retrahit ſe littus, vt Abum æſtuarium admittat, in quod Trenta flu. longo confecto curſu ſuſcipitur ad Eirmni (ſic enim oſtium vocat hiſtoriarum Eulogium,) quum eò vſque à Foſſedike ſabuloſa ripa hunc agrum terminauerit, per Gainesborow, Danicarum nauium ſtatione, & Sueni *Tiugskege* Danici tyranni fato nobile oppidulum, qui illic poſtquam regionem diripuiſſet, (authore Matthæo Weſtmon.) ab incerto quopiam confoſſus meritas ſceleris pœnas demùm perſoluit. Supra hoc *Trenta, Idell,* & *Danus* flumina, ita ſuis aquarum diuergijs (Frontini verbo vtor) ludunt, vt Inſulam amnicam Axeholme, Saxonicè Eaxanholme, quæ Lincolnienſis agri pars eſt, amplectantur, Longitudine x. milliaria ab Auſtro in Septentri. latitudine dimidio minor patet, quà humilior ad flumina, paluſtris eſt, & fruticem odoriferum (Galle vocant) profundit. in media, quà leuiter ſurgit, ferax eſt, & fertilis, linumque magna copia præbet, nec non Alabaſtritem, qui tamen minùs ſolidus albarijs & emplaſtris magis, quam alijs vſibus conuenit. Primarium oppidum Axey vocatur, vnde adiectione Saxonicæ dictionis Holme qua pro inſula vſ ſunt, nomen proculdubiò conflatum. Sed oppidum vix di ci meruit, ipſa ſparſim habitatur : caſtri tamen aream oſtendit, Baronum bello demoliti, quod ad Mowbraios qu tunc magnam inſulæ partem poſſidêrunt, ſpectauit. Nunc verò Baro Sheffeldius iure filiæ I. Belthorpi locupletis in hac inſula viri, è qua oriundus eſt, latifundia, & opimos in hac redditus habet.

Gainsborrow. Axeholme. Galle *frutex.* *Alabaſtrites.*

Comites ſuos Lincolnienſis hic ager iactat poſt Eggam qui anno 716. floruit, & Morcarum Saxones, Guilielmum de *Romara* Normannum è Lucia Morcari ſorore, & Roger filio Geraldi Romari natum, cui defuncto (nec enim filiu qui ante patrem obijt, nec nepos hoc titulo vſi ſunt) Gilber tun

Lincolniæ Comites.

tum de *Gand* ſubſtituit Stephanus; Eo autem mortuo, Guilielmi Romari frater vterinus Ranulphus Ceſtriæ Comes (Lucia enim iam tertiò nupſerat Ranulpho primo Ceſtrēſi) eius hæreditatem, & honores à Ioanne Rege conſequutus eſt, ſuiſq; reliquit, donec eius hæreditas inter ſorores diuiſa, Roberto *Quincy* qui Hawiſiam alteram Ceſtrenſis familiæ hæredem duxerat, Lincolniæ titulus obtigit. Huius ſola quam reliquit filia Ioanni de *Lacy* enupta eum ſuo iure Comitem fecit, cui Henricus *Lacy* è filio, qui ante patrem obierat, nepos ſucceſſit, vltimúſque ex ea ſtirpe fuit. Alicia enim vnica eius filia, Thomę Lancaſtrenſi in vxorem data, mulier multarum imaginum, magníque ſplendoris, quem tamen impudicis moribus labecula non minima aſperſit. Cùm autē illa nullam ſuſcepiſſet prolem, Henricum Lancaſtrenſem mariti fratrem ſibi hæredem ſcripſit. Vnde ampliſſimum patrimonium Lancaſtrenſi familię, & Regio deinde patrimonio coaluit. Nomine tamen Lincolnienſium Comitum honorauêrunt reges Angliæ Ioannem *Delapole*, Henricum etiam Brandonum Suffolcienſis Ducis filium, & nuperrimè Elizabetha noſtra Sereniſſima Edwardum *Finer* Baronem de *Clinton*, & magnum Angliæ thalaſſiarcham eodem honore adauxit, quo eius filius hodie claret.

In hoc Comitatu Parochiæ ſunt plùs
minùs 630.

Nottinghamſhire.

Lincolnienſi ab occaſu confinis eſt, qui multò minor, Comitatus Nottinghamienſis, Saxonibus Snoττenʒahamꞅcyꞃe, nobis Nottinghamſhire, à Septentrione Eboracenſi, ab occaſu Darbienſi, à meridie Leiceſtrenſi terminatus. Partem meridionalem, & Orientalem Trent flumen nobiliſſimum, influentéſque riuuli fœcundant: Occiduam partem ſaltus de Shirewood, longè ſe porrigens, totā occupat. Hanc quòd arenoſa ſit, The Sand; illam quòd argillacea, The clay

vocant incolæ, & in has duas partes regionem ſuam diſtribuêrunt.

Trenta fl. *Trenta*, Saxonicè Treonta (quem *Triginta* Latinè quidam obœſæ naris antiquarij, ob affinitatem Gallici verbi, quo ille numerus deſignatur, appellârunt) longo itinere emenſo, vbi primùm ſe in hunc agrum intulerit, *Linum* amniculum ab Occaſu ſuſcipit, ad quem proximè confluentes, decliui ſitu locum habet, quæ nomen Comitatui præbuit,

Nottingham. vrbs præcipua Nottingham, emollito verbo pro Snottengaham. Sic enim Saxones dixêrunt, à ſubterraneis ſpeluncis, & meatibus quæ in receptacula, & habitationẽ excauauit antiquitas ſub præruptis illis ſaxis, in Auſtrali parte, quà Linum fluuiolum deſpectat. Vnde Saxonicum hoc Snottengaham interpretatur Aſſerius Latinè ſpeluncarum domum, & Britannicè *Tui ogo bauc*, quod idem planè denotat. Vrbs eſt loci ingenio amœna, hinc ad flumina ſpatioſa procumbunt prata, illinc faciles conſurgunt colles; omnibus etiam quæ ad vitam pertinent copioſa. Hinc Shirewood lignum in ignis alimentum (licet foſſili carbone malè olenti multi vtantur,) illinc piſces Trenta largè ſuppeditat, vnde barbarum vſurpat verſiculum:

Limpida ſylua focum, Triginta dat mihi piſcem.

Amplitudine deniq; ſtructura, vno & altero eleganti templo, foro longè pulcherrimo, & munitiſſimo caſtro, eſt ſanè

868. ſpecioſa. Caſtrũ illud prærupta petra ad Occidentale vrbis latus attollitur, quo loci arcẽ quondam fuiſſe, creditur, qua Dani freti Ætheredi, & Alfredi obſidionem pertulerunt, donec illi rebus infectis obſidionem ſoluerint, & vaſa conclamârint. Cùm enim Dani hanc occupâſſent, *Burthredus Merciorum* Rex, (vt author eſt Aſſerius) *& Mercij nuncios ad Aethredum Occidentalium Saxonum Regem, & Alfredum fratrẽ dirigunt ſuppliciter obſecrantes, vt illis auxiliarentur, quò poſſent contra præfatum pugnare exercitum. Quod & facilè impetrauerunt. Nam illi fratres non ſegniùs promiſſione congregato ex omni parte immenſo exercitu, Merciam adeunt, & vſque ad* Snottengaham *bellum vnanimiter quærentes perueniunt. Cúmq; Pagani tuitione arcis muniti bellum dare negarent, & Chriſtianis frangere murum non ſuppetebat, pace inter Mercios & Paganos*

facta,

facta, duo illi fratres cum cohortibus domum reuerſi ſunt. Poſteà verò Edwardus Senior villam Bridgford, è regione poſuit,& mœnibus quæ iam corruerunt,ipſam vrbem incluſit. Pauciſque interiectis annis, Edwardi ſcilicet Confeſſoris tempore, vt eſt in Cenſuali illo Angliæ libro,173. Burgenſes numerabantur, & *de duobus monetarijs 40. ſolidi Regi ſoluebantur.* Caſtrum autem quod nunc cernitur, & author,& operis magnitudo nobilitant: Guilielmus enim Normannus ad Anglos frænandos extruxit *naturáque, & manu ita munitum erat*, (authore Guilielmo Neubrigenſi) *vt ſola inedia, ſi defenſores idoneos habeat, expugnabile videatur.* Poſteáque Edwardus IIII. magnis impenſis inſtaurauit,& ſplendidis ædificijs adornauit. Nec temporum inclinationibus communem magnis caſtris ſortem ſubijt; nunquam expugnatum. Fruſtra ſemel obſeſſum ab Henrico Andegauenſi, quo tempore ædificia adiuncta ſuccendérunt præſidiarij milites. Semel etiam ex improuiſò captum à Roberto de Ferrarijs Comite Derbienſi in bello Baronico, qui ciues omnibus fortunis ſpoliauit. Caſtellani multa referunt de Dauide Scotorum Rege in hoc captiuo, & Rogerio de *Mortuomari*, Comite Marchiæ, per ſubterraneum meatum hîc deprehenſo, qui, quòd fidem in patriam præ Scoticis nummis, vilem habuerit, & alia ſcelera vaſto animo deſignârit, poſteà ſuſpendio perijt. Cæterùm hæc vrbs Polum Borealem LIII. gr.ſublimen aſpicit, ab vltimo verò Occidente XXII. partes, XIIII. ſcrup. numerat.

Hinc clementi alueo præterit Trenta non procul à Suthwell Collegiata Præbendariorum eccleſia B. Mariæ ſacra, non ſplendida illa quidem, ſed firma, opulenta, antiqua & celebri, quam Paulinum primum Archiepiſcopum Eboracenſem fundaſſe ſcribunt, cùm huius agri incolas in Trenta fl. ſacro baptiſmate Chriſto regeneraret. Ex quo tempore Archiepiſcopi Eboracenſes ſuum hîc palatium peramplum, & tria adiuncta viuaria feris referta habuerunt. Hanc ciuitatem eſſe quam Beda *Tio vul Fingaceſter* vocat, firmiùs credo, quòd quæ ille de Paulino baptiſante in Trenta iuxta *Tio vul Fingaceſter* retulerit, hoc in loco facta fuiſſe priuata huius eccleſiæ hiſtoria conſtanter affirmarit. Inde Trenta ſe diſpeſcit, & oppidum ſatis amplum

Suthwell.

Tio vul Fingaceſter.

Newarke. ſubluit **Newarke**, quaſi nouum opus dictum, à nouo caſtro, quod *vernantiſſimum florida conſtructione caſtellum*, vt vocat Huntingdonenſis, conſtruxit Alexander munificus ille Lincolnienſis Epiſcopus. Qui vt antiqui hiſtorici verbis vtar, *cùm eſſet cordis lautiſſimi hoc, & aliud expenſis profuſiſſimis caſtellum extruxit. Et quoniam huiuſmodi extructio Epiſcopalem honeſtatem minùs decere videbatur: ad tollendam illius extructionis inuidiam, & quaſi expiandam maculam totidem monaſteria conſtruens, collegis religioſis impleuit.* Nihilominùs hanc vanam in militari epiſcopo opum profuſionem ſua pœna ſubſequuta eſt. Stephanus enim Rex cui nihil prius erat ad nutantem regni ſtatum confirmandum, quàm munitiora loca in ſuam redigere poteſtatem, eò præſulem iſtum carcere, & inedia adegit, vt hoc, & alterum ad **Sleford** caſtrũ, velit, nolit, ſibi tandem in manus traderet. Hinc fluuius ſe colligens rectà in Septentriones, viculis conſitus defertur, nec memorandum quicquam habet priuſquam ad **Axeholme** inſulam (de qua diximus) peruenerit.

Shirwood. In occidua huius agri parte (the **Sand** vocant) **Shirewood**, quam alij *Limpidam ſyluam*, alij *Præclaram ſyluam* interpretantur, omnia olim frondibus adoperuit, arborúmq; rami complicati ita ſyluas commiſerunt, vt calles vix ſingulis peruij eſſent, Nunc verò rarior eſt, infinitas tamen damas, & ſurgentes in cornua ceruos alit, oppidáque habet

Manſfeyld. nonnulla, in quibus **Mansfeild** prælucet, copioſum admodum forum, cuius nomen in argumenti partem arripuerunt aliqui, qui familiæ Manſfeldiæ in Germania ſuam antiquitatem aſſerunt, primúmque Manſfeldiæ Comitem cum Arthuro noſtro menſam rotundam celebraſſe volunt. Ex hac ſylua ſcatent multi riuuli qui Trentam petunt, præci-

Idel fl. puus **Idel** cenſetur, ad quem anno ſalutis 616. Ethelredi potentiſſimi Nordanhumbrorum regis fœlicitas deprehenſa pluſquam hæſitauit. Cùm enim anteà fœliciſſimè ſemper pugnâſſet, hic verſa fortuna cecidit, à Redwaldo Orientalium Anglorum rege debellatus, qui in eius loco Edwinum auito regno exulantem Nordanhumbris præfecit. **Idelton** viculus ruſticanus huic fluuio apponitur.

Adelocum. Idelton. Hunc AGELOCVM fuiſſe quem Antoninus memorat, & alibi SEGELOCVM dicit, corruptéque Agelocum, pro Adelocum

Adelocum à librarijs conceptum iam diu exiſtimaui. Cúmque diſtantia non multùm reclamet, neque aliquid aliud hoc meum iudicium infirmet, ita in eo perſiſtam, vt exiſtimem illum fruſtra Agelocum quærere, qui ad hunc fluuium non quæret. Ab hoc ſex ad occaſum milliaribus abeſt Workenſop non minùs lætiſſimo prouentu Glycurizæ, quàm Comitis Salopiæ ædibus præclarum, ad quem à Louetotis primis huius dominis ſub Normannis, per Furniuallos, & Neuillum, cùm lauta hæreditate deuolutum eſt. Paulò ſuperiùs ad eundem fluuium Blithe mercatum celebrem vidimus, quem Bulleum, vel *Buſly* Normannici generis nobilem caſtro muniuiſſe accepimus, ſed ne ruinæ eius iam compareant, ita omnia delet temporis vetuſtas: & hoc vltimum ferè eſt Nottinghamienſis agri ad Septentriones oppidum. Workenſop. *Glycuriza.* Blith.

Guilielmus cognomento *Conqueſtor* huic agro Guilielmum *Peuerell* filium ſuum nothum non Comitis, ſed Domini de Nottingham titulo præfecit, cui eiuſdem cognominis ſucceſſit filius, & etiam nepos, quem Henricus ſecundus hæreditate excluſit, quòd Ranulpho Ceſtriæ Comiti venenum miſcuerit. Subrogatúſque eſt in eius locum Robertus de *Ferrarijs* iunior cum Comitis honore. Longo pòſt tempore, hoc titulo Richardus Secundus Ioannem Mowbrey exornauit, è qua familia quinque præter hunc, Nottinghamiæ fuerunt Comites, & vno excepto, omnes Norfolciæ Duces. Sed cùm eorum proles maſcula defeciſſet, Richardus Tertius, Guilielmum Marchionem de *Barkley*, & Henricus VIII. filium ſuum illegitimum Henricum *Fitzroy*, quorum vterque nullis ſuſceptis liberis ex hac vita migrarunt, hoc Nottinghamiæ Comitis titulo honorârunt. *Nottinghamiæ Domini, & Comites.*

Viſuntur in hoc agro eccleſiæ Pa-
rochiales 168.

OCciduum Notringhamienſium latus claudit Prouincia Darbienſis, Saxonicè Deoꞃbiꞅ-ꞅcyꞃe, vulgò **Darbiſhire**, quæ & ipſa clauditur ad medium Solem agro Leiceſtrenſi, ad occidentem Staffordienſi, ad Aquilonem Eboracenſi, forma quaſi triangulari, ſed non æquilatera. Ab apice enim,qui ad auſtrum, vix ſex paſſ.mill. patet,ita vtrínq; exſpatiatur,vt quà Septentriones ſpectat, triginta plùs minùs mill.paſſ.in latitudine occupet.In duas partes Deruentione flumine intercurrente diuiditur, qui è Septentrionali limite profuſus,nigrantibus è terra aquis in Auſtrum deuolutus Trentam petit : Trenta enim, quem dixi, apicem Auſtralem interſecat. Pars orientalis & meridionalis culta,fœcunda, & viuarijs frequens eſt. Pars occidentalis vltra Deruentionem, **Peake** vocamus, tota petroſa,montibus, & aſpretis ſterileſcit, plumbi tamen prouentu opulenta,& ouibus paſcendis ſatis commoda.

Repton. In auſtrali angulo ad Trentam *Repandunum* cernitur, ſic hiſtorici noſtri vocitant, Saxones Ꝩꞃepandun, & nos **Repton** vocamus, quod in tenuem viculum ex amplo oppido decreuit: olim enim admodum erat celebre, cùm ſepultura Æthelbaldi boni illius Merciorum regis, qui ſuorum fraude occubuit, tùm Burthredi vltimi Merciorum Regis fortuna, qui cùm prece & pretio regnum viginti annos tenuiſſet, hic à Danis imperio exutus, vel potiùs ſplendida regnandi miſeria exemptus, documento eſt quàm lubrico ſtant loco quæcunq; pecunia ſuffulciuntur. Vix quinque hinc milliarium interſtitio ad Arctum *Deruentio* flu. voluitur,qui, vt dixi, in extremo agri ad Septentriones limite fontem è montibus deriuans,nunc inter ſaxa colliſus,nunc prata viridantia fouens per triginta plùs minùs milliaria iter quaſi rectà in meridiem vrget. In tam longo tamen decurſu nihil quod ſuſpiciat habet præter **Chatteſworth** ædes ſane amplas, elegantes,& ſuſpiciendas, quas Guilielm. Candiſh Eques auratus è nobili,& antiqua familia de *Cauēdiſh* in Suffolcia oriundus inchoauit,& clariſſima eius vxor, quæ

Burthredus Rex.

Chatteſworth.

quæ nunc Salopiæ Comiti enupta, maximis impenſis nuper abſoluit. Quà verò Deruentio in ortum ſe conuertit, **Darby** cernitur, Saxonicè Deoꝛbẏ, vniuerſi agri caput, quod nomen à Deruentione flumine cui imponitur deſumptum vniuerſo agro communicauit. Oppidum eſt nec exiguum, nec infrequens, hoc ſolummodò nomine antiquis memoratum, quòd graſſantibus Danis latibulum fuerit, donec Ethelfleda illa victrix Merciorum Domina, inopinato impetu, trucidatis Danis potita fuiſſet. Edwardi Confeſſoris tempore, vt eſt in libro Cenſuali, 240. Burgenſes habebat, qui tamen ita diminuti erant, vt regnante Guilielmo primo, ſolummodò centum ſuperfuerint. Nunc verò celebritas eſt è iuridicis conuentibus pro vniuerſo agro, & ceruiſia, quam coquit optima, nos **Ale** dicimus, Britanni antiquo verbo *Kwrw*, pro quo perperàm *Curmi* legitur apud Dioſcoridem, cùm dicat Britannos & Hiberos (fortaſſe Hibernos) pro vino, *Curmi* potu ex hordeo confecto vti. Hoc enim eſt vinum noſtrum hordaceum, quod Iulianus Aug. lepidè in Epigrammate vocat Πυρογενῆ, καὶ Βρόμον οὐ Βρόμιον. id eſt, *Spicigenam, Bromon, haud Bromium.* Priſcus hic eſt, & peculiaris Anglorũ & Britannorum potus, idémq; ſaluberrimus, quamuis Henr. Abrincenſis Normannus Henrici III. Poëta falsè his verſiculis irriſerit.

Darby.

Ceruiſia quæ Curmi Dioſcoridi nobis Aie.

Neſcio quod Stygiæ monſtrum conforme paludi,
Ceruiſiam plerique vocant, nil ſpiſſius illa,
Dum bibitur, nil clarius eſt dum mingitur, vnde
Conſtat quòd multas feces in ventre relinquit.

Cæterùm huius oppidi opulentia ferè omnis eſt ex propolia, ſcilicet ex frumento emendo, & montanis reuendendo, ſunt enim incolæ omnes quaſi propolæ.

In orientali latere ordine ſuccedunt ad Boream **Codnoꝛ** caſtrum quod à Greiorum familia ad Zouchæos deuenit; **Alfreton** quod ab Alfredo rege conſtructum denominatúmque credunt; & **Cheſterfield** in **Scardale**, id eſt, in valle cautibus concluſa; cautes enim **Skarres** Angli dixerunt. Huic antiquitatem, & ipſum nouum nomen, murorúmq; ruinę aſtruunt, ſed nomen priſtinum tempore antiquatum & extinctum, prælióque tantùm apud authores cele-

Codnor caſtle.

Cheſterfield.

celebratur inter Henricum III.& Barones, in quo Robertus de Ferrarijs vltimus ex ea familia Darbiæ Comes captus, honore ſuo ex Parlamenti authoritate mulctatus, priuatus deinceps vixit, poſteríque ſolo Baronum nomine floruerunt.

The Peake.

Pars occidentalis vltra Deruentionem, quæ tota collibus, & montibus eminet, vnde olim Saxonicè Peaclond, hodie Peake, fortaſſe dicitur, id enim apud nos eminere ſonat, Douo citiſſimo, & lympidiſſimo flumine à Staffor-

Plumbum.

dienſibus ſecluditur, plumbíque eſt adeò ferax, vt Chymiſtæ, qui Planetas tanquam criminis reos ad metalla damnant, Saturnum quem plumbo præficiunt, nobis animo eſſe benigno quòd plumbum conceſſerit, Gallis infenſo quibus denegauit, ridiculo errore tradiderint. Verumenimuerò de hac regione Plinium loquutum arbitror, cùm dixerit, *In Britannia ſummo terræ corio plumbum adeò largè eruitur, vt lex vltrò dicatur, ne plus certo modo fiat.* In his enim montibus lapides plumbarij feraces, vt vocant Metallici, quotidiè magna copia effodiuntur, quos in collibus Fauonio obuerſis iuxta Creach, & Workeſworth (quod hinc nomen à plumbarijs operibus inuenit) obſeruatis tẽporibus cùm Fauonius flare cœperit, quem omniũ ventorum pertinaciſſimum eſſe vſu deprehenderunt, magna lignorũ vi accenſa, excoquunt, & effoſſis canalibus quibus defluat, in maſſas, Sowes vocãtur, conflant. Nec plumbum ſolùm, ſed etiam Stibium (in officinis *Antimonium* vocatur,) hîc in proprijs venis reperi-

Antimonium.

tur, quo in tingendis cilijs Græcæ mulieres olim vſæ ſunt, vnde Poëta Ion ὀμματόγραφον nominat. Lapides etiam molares hîc excinduntur, cotes item ad ferramenta exacuanda, & nonnunquam Fluor quidam candidus in fodinis reperitur (Lapides enim è fodinis qui gemmis ſunt ſimiles, *Fluores* metallicis dicuntur) qui per omnia Chriſtallo eſt ſimillimus.

Lapides molares.
Cotes.
Fluores.
Chriſtallus.

Præter illud Workeſworth, quod relatu dignum, non aliud occurrit oppidum, niſi Bakewell ad Wie fluuiolum, qui inter hos colles ſibi iter in Deruentionem aperit.

Bakewell.

Baddecanpel hoc Saxonibus dictum fuit, Burgúmque ibi Edwardum ſeniorem conſtituiſſe author eſt Marianus. Neſcio an à thermis hoc nomen mutuatum fuerit, quas Bade & Baden antiqui Angli, vt Germani ſua lingua nominârunt,

runt,vnde Baden Germaniæ,& *Buda* Hungariæ. Sanè ad Wie ſcaturiginem non procul hinc nouem fontes calidis aquis ebulliunt, Buxtonwell hodie indigitant, quas cùm ſtomacho,neruis,& vniuerſo corpori ſalubres eſſe iam vſus docuerit:honoratiſſimus Comes Salopienſis ædificijs nuper illuſtrauit,& denuò nobiliſſimorum virorum concurſu celebrari cœpêrunt. Antiquitùs enim innotuiſſe Actus,ſiue Via Romana lapidibus conſtrata Bathgate dicta, per ſeptem hinc milliaria ad Burgh viculū oſtendit.Iuxta quem colli adfigitur vetuſtum caſtrū, nunc Regis, quondam Peuerellorum, The Caſtle in the Peake vocatum, ad quod ſpecus,ſiue ſubterraneus meatus (honorem præfabor) *Diaboli Podex* dictus,magno hiatu patet,multiplicéſq; receſſus habet,in quibus paſtorem vidiſſe latiſſimam regionem,riuulis interfuſam,& vaſtos inertium aquarum conceptus, ſiue veri ignorantia, ſiue mentiendi libidine finxit Geruaſius Tilburienſis. Ex huiuſmodi tamen fabulis inter Angliæ miracula cenſetur hæc ſpecus,nec deſunt huiuſmodi fabellæ de altera in vicinia ſpecu Elden hole,in qua nihil mirandum, niſi quòd ſit immanè præceps, & profunda. Sed quòd ventorum ſint hic ſpiracula; fruſtra ſunt qui ſcripſerunt, nec alterutri harum conueniunt illi Nechami verſiculi,

Buxton. *Thermæ.*

Diuels arſe.

Eldenhole.

Eſt ſpecus Æolius ventis obnoxia ſemper,
Impetus è gemino maximus ore venit.
Cogitur iniectum velamen adire ſupernas
Partes,deſcenſum impedit aura potens.

Darbiæ Domini è Peuerellorum ſtirpe, qui etiam Nottinghamiæ Domini fuerunt, tres Guilielmi numerantur, quibus ſucceſſerunt tres itidem Comites è Ferrariorum familia,Guilielmus nimirùm ex Margareta vltimi Peuerelli filia natus,Guilielmus eius filius, & Robertus è filio nepos, qui bello ciuili ita hoc honore excidit, vt ex poſteris nulli, quamuis ſummo ſplendore vixerint, in integrum reſtituti fuerint. Sed hunc eorum titulum detulit ſtatim Henricus Tertius Edmundo filio ſuo Lancaſtriæ Comiti, vnde Lancaſtrenſi ſtemmati coaluit, donec Henricus Septimus eundem Thomæ Stanleio contulerit, è cuius poſteris iam

Domini & Comites Darbiæ.

quartus

quartus Darbię Comes Henricus vir longè honoratiſſimus eo honore perfruitur. Hęc de Comitatibus Nottinghamiæ, & Derbiæ, cuius incolæ Bedæ ætate Mercij Aquilonares vocabantur, quòd vltra Trentam ad Aquilonem conſedêrunt, terrámque, vt inquit, familiarum ſeptem millium habuerunt.

Mercij Aquilonares.

Paræcias includit hic Comitatus 106.

CORNAVII.

PEragratis iam ordine Coritanorum regionibus, qui proximi ad occiduam Solis plagam fuerunt, CORNABII, *ſiue* CORNAVII *ſunt perluſtrandi: quorum* ἔτυμον *excutiant alij, vim verbi in aliud, atq; aliud ducere poſſum, ſed cùm ex illis nullum loci naturæ, populíque ingenio reſpondeat, furcillis malim eijcere, quàm his noſtris commentariolis intexere. Quod igitur inſtituti eſt, prouincias quas Cornavij ex Ptolemæi deſcriptione tenuiſſe videntur, ſeorſim percurram, videlicet* Warwickſhire, Worceſterſhire Staffordſhire, Shropſhire, & Cheſhire. *In quibus nullum Cornaviorum nominis veſtigium hodie ſupereſt, licèt hoc nomen ad inclinatum vſque Romanorum imperium permanſerit. Sub poſterioribus enim Imperatoribus Cornaviorum numeri & turmæ meruerunt, vt videre eſt in libro Notitiarum.*

Warwick-

Warwickſhire.

WArwicenſis pagus, qui Saxonibus, vti nobis **Warwickſhire**, ab ortiuo cardine Leiceſtrenſibus, & Via militari, quam dixi; ab auſtrali Oxonienſibus, & Gloceſtrenſibus, ab occiduo Vigornienſibus, & à Septentrione Staffordienſibus finitus, in duas diſtinguitur partes, in **Feldon** ſcilicet, & **Woodland**, id eſt, in regionem campeſtrem, & nemoroſam. Quas Auona flumen obliquè per mediam regionem ab ortu æſtiuo in occaſum Brumalem defluens, quodammodo ſeiungit.

Feldon cis Auonam ad Auſtrum campeſtri iacet planitie, frugibus & virenti gramine admodum læta, & quamuis plurimis vndiquaque fulgeat oppidulis, memoranda tamen ſunt ſolummodò **Leamington**, à *Leamo* fluuiolo qui hanc partem pererrat, ſic dictum, vbi fons ſalſus ebullit, **Ichindon**, nunc **long Ichingdon**, & **Harbury**, Nec alio ſanè nomine hæc duo memoranda ſunt, quàm quòd inter ea Fremundus Offæ regis filius ex inſidijs nefariè olim occiſus fuerit: Vir magni nominis, & ſingularis in Deum pietatis, cui nihil aliud inuidiam conflauit, quàm quòd infœlici tempore, fœlicibus auſpicijs hoſtium audaciam contudiſſet. Quod tamen eius fatum in maiorem illi gloriam ceſſit, nam ſepultus ad Offæ patris palatium (**Off-church** nunc dicitur) poſteritati adhuc ſuperſtes eſt, vtpote qui inter indigites relatus, diuinos honores apud multitudinem meruit, vitáque eius carmine ſatis eleganti ab antiquo ſcriptore deſcripta, è qua non ſit piaculum, hos pauculos verſus ſubiungere de homicida qui regnandi libidine percitus illum ſuſtulit.

Feldon ſiue Felding.

Fremundus.

Non ſperans viuo Fremundo, regis honore
Optato ſe poſſe frui, molitur in eius
Immeritam tacitò mortem, gladióq; profanus
Irruit exerto ſeruus, Dominiq; iacentis
Tale nihil veritum ſæuo caput amputat ictu.

Talis

Talis apud Wydford Fremundum palma coronat,
Dum ſimul & ſontes occîdit, & occidit inſons.

Woodland. Woodland trans Auonam ad Septentriones expanditur ſpatio multo maiori, tota nemoribus inſeſſa, nec tamen ſine paſcuis, aruis, & varijs ferri venis. Hæc vt hodie Woodland, id eſt, regio ſylueſtris, ita etiam Arden antiquiori nomine olim dicebatur, verùm eadem planè, vt exiſtimo ſignificatione. *Arden* enim priſcis Britannis, & Gallis ſyluam ſignificaſſe videtur, cùm in Gallia ſyluã maximam ARDEN, oppidum in Flandria iuxta alteram ſyluam Ardenburg, & celebratam illam Angliæ ſyluam truncato vocabulo Den nominari videamus.

Arden.

Manduesse-dum. Mancester. In orientali huius latere ad Watlingſtreete, ſic militarem Romanorum viam vocamus, MANDVESSEDVM oppidum longè vetuſtiſſimum ab Antonino memoratum locum habuit, quod ſuo nomine non omnino viduatum, nunc Manceſter dicitur, Nennij Catalogo *Caer Manchgued.* Quod nomen cùm lapidicina adiaceat, è qua ſtructiles lapides effodiuntur, à lapidibus effoſſis, & exciſis impoſitum ſuſpicari liceat. E Britannicæ enim linguæ Gloſſarijs *Main* lapidis, *Foſſwad* effodiendi ſignificationem habere docemur, quæ coniuncta antiquum illud nomen MANDVESSEDVM ſatis expreſſè referre videantur. Quantum autem & qualecunque olim fuerit, viculus hodie perexiguus vix quatuordecem ædiculas numerat, & nihil antiquum præter molem antiquam oſtendit. Hinc enim Atherſtone mercatus frequens, illinc Nunneaton virginibus velatis olim ſedes, ſua viciñitate exhauſerunt. Hæc anteà Eaton dicebatur, ſed cùm Amicia Roberti *Boſſu* Leiceſtrenſis Comitis vxor, vt ſcribit Henricus Knighton, *Sanctimonialium monaſterium fundâſſet, in quo ipſa facta Sanctimonialis*, à Sanctimonialibus Nunneaton appellari cœpit. Super hæc haud procul ab eadem via in Boreali agri termino floruit etiam Saxonico ſæculo, quod nunc ferè euanuit *Secandunum* vulgò Sekinton, vbi Æthelbaldus Merciorum Rex inteſtino bello à Bearedo anno ſalutis 749. tranſfoſſus occubuit, & mox Bearedus ab Offa peremptus, eo ſcelere quo inuaſit regnum, ſubitò amiſit.

Nunneaton.

Sekinton.

Magis

Magis ad occaſum, ſed in extremo huius agri ad Boream margine Sutton Colfield loco ſaltuoſo, & ingrato Iohannem Voiſyeum Epiſcopum Exonienſem alumnum ſuum prædicat, qui iam diu intermortuum oppidulum (regnante Henrico VIII.) ædificijs, priuilegijs, & ludo literario excitauit. Sex ad occaſum hinc milliaribus disiungitur Bremicham, incolis refertum, & incudibus reſonans, ſunt enim plurimi fabri ferrarij, in cuius non vltima laude poſuerim, quòd nobilis & bellicoſa Bremichamorum in Hibernia familia hinc ſuam originem, & nomen duxerit. In medio ſylueſtris huius regionis Couentry ſedet, à monachorum conuentu dicta, vt credimus, cùm *Conuentria* in hiſtorijs noſtris vocetur, & Conuentum nos noſtra lingua Couent appellemus. Quæ ſuperiori ſæculo laneis, & pileis conficiendis ditata, vnicum fuit harum regionum Emporium, & pluſquam mediterranea, frequens: vtpote vrbs percõmodo ſitu, ampla, nitida, mœnibus munita firmis, & ędificijs exculta pulcherrimis, inter quæ duo rari operis contigua, & quaſi æmula exurgunt templa, alterum ſanctæ Trinitati, alterum Michaëli ſacrum. Ex intima tamẽ antiquitate nihil habet. Omnium verò antiquiſſimum videtur fuiſſe monaſterium (cuius parietinas iuxta illa templa vidimus) quod Leofricus Merciorum Comes *tanto auri & argenti ſpectaculo conſtruxit* (Malmesburienſis verbis vtor) *vt anguſti viderentur ipſi parietes eccleſiæ theſaurorum receptaculis, miraculo porrò viſentium oculis, ex vna enim trabe quinq; argenti marcæ fuerunt eraſæ.* Tantóque ditauit patrimonio, vt Robertus de *Limſeio*, Lichfeldenſis, & Ceſtrenſis Epiſcopus huc ſedem quaſi ad Lydiam arenam transferret: vt, (ſic enim ſcribit Malmesburienſis ille) *ex ipſis Eccleſiæ gazis ſurriperet, vnde Regis manum impleret, vnde Papæ occupationes falleret, vnde Romanorum auiditati arriperet.* Verùm ſedes hæc poſt paucos annos Lichfeldiam remigrauit. Ita tamen, vt vnus idémque Epiſcopus, Lichfeldenſis, & Conuentrenſis diceretur. Primus huius vrbis Dominus (quod nouimus) fuit Leofricus iſte, qui in ciues commotior, grauiſſimis illos tributis oppreſſit, quæ nulla alia lege laxari voluit, Godiua vxore obnixè intercedente, niſi ipſa nuda frequentiſſimam vrbis partem obequitaret, quod promiſſiſſimis ſuis capillis obtecta, à nemine,

Sutton Colefield.

Bremicham.

Couentrey.

1050.

Florilegus.

mine,ſi fides ſit vulgo, viſa præſtitit, & Couentrenſes ſuos multis penſitationibus in perpetuum exſoluit. A Leofrico per Luciam eius ex Algaro filio neptem, in Ceſtrenſium Comitum poſſeſſionem peruenit, nupſerat enim illa primo Ranulpho Comiti Ceſtriæ,qui eaſdem,quas habuit Lincolnia Libertates,Cōuentriæ indulſit, magnámque vrbis partem monachis donauit,reliquam,& *Chilmore* quod prędium eſt Dominicum ſub vrbe,ſibi & ſuis reſeruauit. Quibus defunctis, cùm nulla maſcula prole ſuperſtite,hæreditas inter ſorores in partes diduceretur, Conuentria ad Rogerū Baronem de *Monte alto,* ſiue *Monthault* mediatè per Arundeliæ Comites deſcendit. Cuius è filio nepos omne ius ſuum in Ioannem de Eltham Cornubiæ Comitem pretio tranſcripſit.Ille autem Cornubię Comitatui adiunxit,Iam inde inprimis floruit, Reges varias immunitates dederunt,præcipuè Edwardus III.qui Prætorem duóſq; Balliuos eligere permiſit,& Henricus VI.qui aliquot vicinis oppidulis adiunctis cōceſſit,vt *Integer Comitatus per ſe corporatus* (ipſius Chartæ verbis vtor) *in re & nomine eſſet,diſtinctúſque à Comitatu de Warwick.* Quo tēpore pro Balliuis duos inſtituit Vicecomites, firmiſſimiſque mœnibus ciues vrbem obuallare cœperunt.Quod ad longitudinem attinet,XXV.partib.III.ſcrup. quod ad latitudinem LII.grad.XXV.ſcrup.definitur. Hactenus de Conuentria, quæ non tamen à me,(vt libens agnoſcam,per quem profeci)ſed ab Henrico Ferrario de *Baddeſley* viro cùm generis ſplendore, tùm antiquitatis cognitione laudatiſſimo,& mihi amiciſſimo.

Rogerus de Montealto.

Caledon. Iuxta Conuentriam ad ortum *Caloughdon,* vulgo *Caledon* locum habet, antiqua ſedes Baronum *Segraue* à quibus ad Barones de *Berkley* per Mowbraios Norfolciæ Duces deſcendit, *Brinklo* etiam non multùm hinc abeſt vbi caſtrum erat antiquum Moubraiorum,ad quod multa circumuicina prædia ſpectarunt, ſed huius etiam rudera temporis vetuſtas iam proſùs eraſit. Introrſum autem ex altera Conuentriæ parte inter ſyluas ad quintū milliare lacus diffunditur, qui ſtatim atq; ripis coërcitus canalem agit, Kenelworth ſibi oppoſitum, & inde denominatum habet, caſtrum ampliſſimum, pulcherrimum, munitiſſimum, viuarijs circumſeptum,quod nec Kenulphus, nec Kenelmus,nec Kineglſus con-

Brinklo Caſtle.

Kenelworth.

conſtruxerunt, vt ſomniant nonnulli, ſed Galfridus *Clinton* Henrico primo à cubiculis, & eius filius, vt prolatis tabellis oſtendi poſſit. A quibus cùm ad Simonem de Monteforti Leiceſtriæ Comitem deueniſſet, ſex menſium obſidionem pertulit, demúmque ſe in deditionem Henrico tertio commiſit, qui, Simone interfecto, hoc caſtrum in hæreditatem familiæ Lancaſtrenſis adſcripſit, ad quam longo ſanè tempore ſpectauit. Nunc verò ex Diuæ Elizabethæ munificentia ſedes eſt honoratiſſimi Comitis Leiceſtrenſis, qui ad illud inſtaurandum, & ornandum nihil non facit.

Ab hoc caſtro, ſi proſpectum non impedirent ſyluæ, prçcipuum totius agri oppidum videres (vix enim quinque milliaribus abeſt) quod nos Warwicke vocamus, Saxones ƿæꞃꞃẏnᵹ-ƿẏc, Nennius, & Britanni *Caer Guaruic*, & *Caer Leon*. Quæ omnia nomina, quum à *Guarth* Britannica dictione, quç prçſidium ſignificat, vel à Legionibus quç locorũ defenſioni imponebantur, profluxiſſe videantur; quodammodo perſuaſerunt (quamuis ego potiùs Scepticus, quàm Criticus in Etymologijs eſſe malim) hoc illud oppidum eſſe quod PRAESIDIVM Romanis in Britannia dicebatur, vbi, vt eſt in Prouinciarum Notitia, Præfectus Equitum Dalmatarum ſub diſpoſitione Ducis Britanniarum egit. Nec quis exiſtimet Britannos *Guarth* illud à Francis hauſiſſe, cùm origine Hæbraica ſit, vt Lazius oſtendit, & in ea plurimæ nationes conſenſerint. Sed hoc Præſidium fuiſſe, & Annalium noſtrorum authoritas docet, qui Romanas legiones hîc conſediſſe memorant, & ipſe etiam ſitus in prouinciæ penè vmbilico innuit; Æquali enim ſpatio hinc ab orientali Norfolciæ, illinc ab occidentali Cambriæ littore diſiungitur, cuiuſmodi ſitum PRAESIDIVM Corſicæ oppidum, in ipſa media inſula poſitum, obtinuit. Nec mirum ſi præſidium, & militum ſtationem hîc Romani habuerint, cùm Auonæ flumini rupe ſatis prærupta immineat, & omnis aditus ex ipſo ſaxo ſint effoſſi. Mœnibus & foſſis munitum fuiſſe apparet, caſtrum verò & natura, & opere firmiſſimum, Warwicenſum Comitum ſedem ad Africum prçtendit, oppidúmque ipſum ædificijs ſpecioſis eſt exornatum, plurimúmque debet Edelfledæ Merciorum Dominæ, quæ

Warwick.

Præſidium.

labefactatum anno Chriſti 911. reſtaurauit. Sub Normannorum etiam ingreſſum ſtatu erat ſatis florenti, pluréſque (vt vocant) Burgenſes habuit, è quibus duodecem Angliæ Reges in bellum comitari (ſic in Guilielmi primi libro ſcribitur) tenebantur. Rogerus de Bellomonte ſecundus è Normannico ſanguine Warwici Comes pulcherrimum B. Mariæ templum in ipſo oppidi ſinu poſteà conſtruxit, quod Beauchampi, ſiue *de Bello campo* qui ſucceſſerunt, ſuis ſepulchris condecorârunt, præcipuè verò Bellocamporum vltimus, Richardus Comes Warwicenſis, & Normanniæ Præfectus, qui Rothomagi 1439 fatis conceſſit, & magnifico funere elatus in hoc côditur. Cui iam côtumulandus illa magna ſpes hominum, expreſſiſimum virtutis exemplum, & literati orbis amor, Philippus noſter Sidnæus, Eques longè clariſſimus, ex illuſtri hac Warwicenſi familia oriundus, qui acritèr ad Zutphenum Geldriæ cum hoſte congreſſus fortiter occubuit. Hic ille Sidnæus eſt, quem vt Deus ideo natum voluit vt piſcorum herôum ſpecimen noſtro ſeculo oſtenderet; ita ex improuiſo ad ſe reuocauit, & nobis ſubduxit, ne deploratiſſimi noſtri æui labes diutiús videret. Veriùs enim de illo, quàm vel de Marcello, vel Ælio Vero Maronianum illud vſurpari poterat.

Philippus Sidnæus.

1586

Oſtendent terris hunc tantùm fata, nec vltra
Eſſe ſinent.

Ignis vtique quo clariùs effulſit, citiùs extinguitur, eripit ſe aufertq; ex oculis ſubitò perfecta virtus, quicquid eſt abſoluti facilius transfluit, & optimi neutiquã diurnant, Placidè ſi fas ſit loqui, Sidnæe quieſcas, nos te nô lachrymis, ſed admiratione decorabimus. Quicquid in te (vt de optimo illo Britanniæ Præſide optimus ſcriptor loquitur) amauimus, quicquid mirati ſumus: manet, manſurúmq; eſt in animis hominum, in æternitate temporum, fama rerum. Multos velut inglorios & ignobiles obliuio obruet, Sidneus poſteritati narratus ſuperſtes erit. Ἀρεταὶ enim, vt canit ille Græcus χρειόσονες εἰσὶ μόρω.

Iuxta Warwicum ad Auonam fl. *Guy cliffe*, alijs *Gib-cliffe* ſedet, quæ ipſa ſedes eſt amœnitatis, nemuſculũ ibi eſt opacum, fontes limpidi, & gemmei, antra muſcoſa, prata ſemper verna, riui leuis & ſuſurrans per ſaxa diſcurſus, nec

Guy-clyffe.

I. Roſſius Warwicenſis.

non

non ſolitudo, & quies quę Muſis amiciſſima. Hic Guidoné Warwicenſem decantatum illum heroem poſt multos exantlatos labores ſacellum conſtruxiſſe, heremeticam vitam duxiſſe, & tandem ſepultum fuiſſe ferunt. Prudentiores tamen locum illum à Guidone de *Bellocampo*, memoria multò recentiori nomen adſumpſiſſe exiſtimant, & certum eſt Richardum *de Bello-Campo*, Warwicenſem Comitem ſacellum S. Margaretæ hic inſtauraſſe, ſtatuamque Gyganteam Guidonis illius erexiſſe.

Guy of Warwick.

Plenior hinc Auona defertur per Stratford emporiolum non inelegans, quod duobus ſuis alumnis omnem dignitatem debet, Ioanni de Stratford Archiepiſcopo Cantuarienſi qui templum poſuit, & Hugoni Clopton Prætori Londinenſi, qui Auonæ pontem ſaxeum quatuordecem fornicibus ſubnixum non ſine maximis impenſis induxit. Nec aliud memorandum Auona ad ſuas ripas videt, ſed cùm iam Vigornienſes aditurus eſt *Arrow* fluuiolus ſe ſocium adiungit, an verò à velocitate ſic dictus fuerit, vt Tigris Meſopotamiæ: Arrow enim nobis ſagittam, vt Tigris Perſis denotat, viderint alij. Huic *Alenus* fl. vulgò Alne cōfluit, qui inter ſyluas curſum agens Henley mercatorium oppidulum ſubluit, cui caſtrum adiunctum habuit Simon *de Monte-forti* Comes Leiceſtriæ, quod ab amœno in medijs ſyluis ſitu *Bell deſert* Gallico nomine dixit, ſed hoc nunc ſuis ruderibus inhumatum diſparuit. Ad Arrowi verò, & Aleni huius cōfluētes vidimus Alceſter, Mattheo Pariſienſi *Alenceſter*, & rectiùs, quod celebratiſſimum, & antiquiſſimum eſſe contendunt incolæ, vnde *Ouldeſter* dictū volunt: Nunc autem è maximo oppido in exiguum rerum venaliū mercatum decreuit, ſed frumentarijs nundinis celebratiſſimū.

Stratford vpon Auon.

Arrow fl. *Tigris.*

Henley.

Aulceſter.

Warwicenſes Comites iam ſunt recenſendi, vt enim omittam Guarum, Morindum, Guidonem Angliæ tympanum, & eius notæ alios quos fœcunda fœcialium ingenia vno partu nobis enixa ſunt. Henricus *de Neuburgh* Rogeri *de Bello-monte* Mellenti Comitis filius primus fuit è Normannico genere Comes, vxoris iure, quæ filia fuit Turchilli Domini Warwicenſis ſub Normannorum ingreſſum. Ex hac familia, hunc honorem geſſerunt, Rogerus filius Henrici, Henricus filius Rogeri, Guilielmus frater Henrici, qui

Comites Warwici.

obijt triceſſimo Regis Henrici Secundi. Walleranus frater eius, Henricus filius Wallerani, Walleranus frater Henrici, & Thomas filius eius qui mortuus viceſſimo ſexto Regis Henrici Tertij. Poſteà vt Ioannem Mareſcallum taceam, de quo controuertitur, num Comes fuerit, Ioannes de *Pleſſetis* iure vxorio eundem conſecutus, & ſine prole defunctus Guilielmo *Mandud* Baroni de *Hanſlap* reliquit, qui vxorem etiam ex Mellentorum ſtirpe oriundam habuit. Huius vnica filia Guilielmo de *Bellocampo*, ſiue *Beauchampe* collocata Warwicenſem titulum in Beauchamporum familiam intulit, è qua quinque fuere Comites, & Dux vnus, Henricus ſcilicet qui nulla ſuſcepta ſobole obijt, ſucceſſorémq; habuit ſororis ſuæ Annæ maritum Richardum *Neuill*, virum inuicto animo, ſed fluitante fide, fortunæ quodammodo pilam, qui non Rex, regibus tamen ſuperior fuit. Cùm verò hic prælio cecidiſſet, nepóſque eius è filia & Georgio Clarentiæ Duce puerulus capite truncatus eſſet, diù iacuit ille titulus; donec Edwardus Sextus Ioanni Dudlæio detulerit, qui è Beauchampis genus duxit. Quo ſublato, filij eius, primùm Ioannes, & poſteà Ambroſius bellica virtute, & naturæ facilitate vir ornatiſſimus Diuæ noſtræ Elizabethæ benignitate illam patris dignitatem, noſtra memoria, recepit.

Continentur in hoc Comitatu Parochiales eccleſiæ 158.

Worceſterſhire.

COrnabiorum regio altera mutato nunc nomine *Vigornienſis Comitatus* Latinè, ƿıᵹeceaꞅꞇeꞃꞅcẏꞃe Saxonicè, Worceſterſhire vulgò dicitur, cuius incolæ cum circumuicinis Bedæ ætate priuſquam Anglia in Comitatus deſcriberetur, WICCII vocabantur, quod nomen ſ à ſinuoſo flumine, quod accolunt, non ſit inditum, (fluminis enim ſinus Wic, vt iam diximus vocarunt Saxones:) à ſalinis factum videatur, quas Wiches priſci Angli ſua linguâ nomi-

Wiccij.

nominârunt. Salinæ enim hîc ſunt nobiliſſimæ pluresque ſalſi fontes ſæpiùs reperti, qui tamen obſtructi eò quòd legibus cautum ſit, vno ſolummodo loco ſalem excoquere, vt ſyluis ſit proſpectum. Nec mirum vtiq; ſit à ſalinis loca denominari, cùm plurima paſſim in ſingulis regionibus occurrant, & maiores noſtri Germani, vt author eſt Tacitus, huiuſmodi loca proximè propinquare cœlo, precéſq; mortalium à Dijs nuſquam propiùs audiri religioſè crediderint. *Salinæ.*

Hæc regio, cui collimitant ab ortu Warwicenſes, à Meridie Gloceſtrenſes, ab occaſu Herefordenſes & Salopienſes, atque ab Aquilone Staffordienſes, vt vno verbo dicam, cœlum & ſolum adeò propitium habet, vt ſalubritate & vbertate vicinis non concedat: pyrorúmq;, ſi quæ alia imprimis ferax, è quorum vinoſo ſucco fictitium vinum **Pyrry** dictum conficiunt, quo plurimùm vtuntur, quamuis ſit, vt id genus alia, & frigidum & flatulentum. Nec ab aqua ſanè minùs eſt fœlix, gratiſſima enim vbique ſunt flumina, quæ piſces delicatiores affatim ſuppeditant. Vt enim quæ obſcurioris ſunt notæ omittam, per mediam regionem à Septentrione in Meridiem fœcundantem alueum intendit Sabrina flumen nobiliſſimum, & partem Auſtralem perfundit Auona, qui à Warwicenſibus deſcendit, vt Sabrinam adeat. Pyrry *potus è Pyris.*

Sabrina primùm in ipſo ingreſſu inter **Kidderminſter** & **Beawdly** interlabitur. Hoc à bello ſitu meritò ſic dictũ amœniſſimè in decliui colle, flumini ad Occaſum impendet, nuper ſuſpicienda arborum proceritate in **Wyre** ſaltu adiuncto, quę iam ferè euanuêrũt, notũ. Vnde Poeta noſter Kiddermin-ſter. Beawdly.

Delitium rerum Bellus locus *vndiq; floret*
Fronde coronatus Viriana tempora ſylua.

Nunc verò ſua tantùm amœnitate & elegantia, nec non regijs ædibus **Tikenhale**, quas in Arthuri Principis ſeceſſum conſtruxit Henricus VII. celebratum oppidulum. Illud autem **Kidderminſter** è regione ad Ortum ſed à ripa remotiùs, foro tantum cognitum eſt, Biſſetiſq; viris ampliſſimis eiuſdem quondam Dominis, quorum hæredia opima demùm inter ſorores diſtracta, partim ad Baronem de

de *Aburgeuenny* deuenêrunt, partim ad leproſarum domum in agro Wiltonienſi, quam ex ſororibus altera Elephantiaſi ipſa affecta Elephantiacis conſtruxit, & ſuo patrimonio locupletauit. Obliquior inde Sabrina Hertlebury Vigornienſium Epiſcoporum caſtrum non procul diſſitum ſalutans, ad Holt quondam Abtotorum, poſteà Beauchamporum caſtrum ſe confert, tot fluuiatiles murænas alens, vt viuarium hoc in loco illis feciſſe videatur natura, cuiuſmodi olim creſcente luxu, Romani excogitarunt.

Mayden Bradley.

Hertlebury.

Murenæ.

Infra Holt Orientalem ripam *Salwarpo* amni aduentanti Sabrina patefacit, qui à Droitwich deuenit (Durtwich aliqui vocant, à ſalinis & ſubhumido ſitu, vti Hyetus Bœotiæ, à lutoſo ſitu dictus) vbi tres fontes gignendo ſale fœcundi, fluuiolo ſalſedinis experte interfluente diuiſi, peculiari naturæ dote ſcaturiunt, è quibus ſal puriſſimus & candidiſſimus ſex quotannis menſibus, ab æſtiuo ſolſtitio ad brumale fornicibus multis circumpoſitis excoquitur. Quo opere quanta lignorum vis abſumitur, Feckenham forreſt denſiſſimus quondam ſaltus & circumuicinæ ſyluæ, ſi homines taceant ſua raritate magis magiſq; indies eloquentur. Si verò Richardum *De la Wich*, Epiſcopum Ciceſtrenſem, qui hinc oriundus, hos fontes ſuis precibus eduxiſſe, ſcriberem, vereor ne in diuinam prouidentiam iniquior, & ad aniles fabulas propenſior viderer. Eò vſque tamen prouecta eſt maiorum credulitas, vt hoc non ſolùm firmiter crediderint, literiſque prodiderint; verùm etiam illi diuinos honores eo nomine detulerint: cùm illum ob iuris Pontificij ſcientiam, & vitæ integritatem in Diuorum numerum Vrbanus IIII. ſolenni Apotheoſi retuliſſet.

Durtwich.

Fontes Salſi.

Richardus de la Wich.

Non quatuor hinc milliaria delatus eſt Sabrina, quin præcipuam prouinciæ vrbem Worceſter ſibi appoſitam lentior quaſi demirans præterfluit, & admiratione ſanè non indigna eſt, ſiue vetuſtatem, ſiue venuſtatem ſpectes. Eius vtiq; meminerunt Antoninus ſub BRANONII nomine, & Ptolemæus (apud quem Librariorum incuria ſuo loco exulat) ſub BRANOGENII, quo nomine etiamnum *Caer vrangon* Britannis vocatur, Nennij Catalogo, *Caer Guorangõ*, & *Caer Guorcõ*, Saxonibus poſteà ƿeoȝaꞃne-ceaꞅꞇeꞃ, ƿeȝeoꞃna-ceaꞅꞇeꞃ, & ƿiꞃeceaꞅꞇeꞃ, Latinis *Vigornia*, quo

Worceſter.

Branogenium.

quo nomine primus, quod ſciã, vſus eſt Ioſephus Monachus Exonienſis (qui Cornelij Nepotis nomine circumfertur) in his ad Hubertum Cãtuarienſem Archi-præſulem verſibus:

In numerum iam creſcit honor, te tertia poſcit
Infula, iam meminit Vigernia, Cantia diſcit,
Romanus meditatur apex, & naufraga Petri,
Ductorem in medijs expectat cymba procellis.

A Romanis, vt probabile eſt, condita fuit, cùm ad Tranſabrinos Britannos cohibendos ſecundùm Orientalem Sabrinæ ripam, vti ad Rheni meridionalem, vrbes per interualla diſponerent. Poſita eſt in loco modicè accliui ad flumen, quod turrigero ponte coniungitur, *olim Romanorum*, vt habet antiqua membranula, *ſuperba mœnibus*, nunc etiam muro ſatis firmo munita. Sed decus eſt ab incolis, qui ſunt numeroſi, humani, & lanificio opulenti, ab ædificiorum nitore, à templorum numero, & maximè à ſede Epiſcopali, quam Sexuulfus Merciorum Epiſcopus, anno Chriſti 680. conſtituit, conſtructa ad Auſtralem vrbis partem Eccleſia Cathedrali, quæ ſæpiùs reparata, & ab Epiſcopis ita paulatim producta ad occaſum, vt iam frontiſpicium Sabrina allambat, Specioſum ſanè & magnificum eſt ædificium, monumentis Ioannis Regis, Arthuri Principis Walliæ, & quorundam Beauchamporum nobile; doctiſſimiſq; viris (Prębendarios vocant) Collegium non minùs inclitum, quàm olim fuerat Monachorum monaſterium, aut præsbyterorum cœnobium. In hoc enim ſtatim à fundatione collocati erant, vt in reliquis Anglię cœnobijs, præsbyteri coniugati, diúque magna cum ſanctitatis opinione Eccleſijs præfuerunt; donec Dunſtanus Archiepiſcopus Cantuarienſis in Synodo decreuiſſet, vt deinceps religioſi in Anglia ſub ſpecioſo cœlibatus nomine, vitam traducerẽt. Tunc enim Oſwaldus huius vrbis Epiſcopus, quo nemo vnquam rem monaſticam magis enixè promouit, præsbyteros ſubmouit, monachóſq; induxit, quos, cùm in omni rerum affluentia, ampliùs quingentos annos, quaſi rerũ potiti fuiſſent, Henricus VIII eiecit, & pro illis Decanum, & Præbẽdarios ſubſtituit, Ludúmque literarium ad erudiendam iuuentutem, erexit. Proximè hanc Eccleſiam, nudum Caſtelli nomen, &

Præsbyteri coniugati.

area manet, caſtellum enim ipſum temporis iniquitate, & fortuito incendio plurimos ante annos concidit. Vrbs etiam non ſemel conflagrauit, anno Chriſti 1041, ab Haraldo Audaci ſuccenſa, qui ciuibus infenſiſſimus, quòd *Huſcarlus* ſuos, ſic domeſticos Danici tributi exactores vocârunt, peremiſſent, non modò ignem iniecit, ſed ciues omnes occidione occidit, niſi qui in **Beuerlege** Inſula amnica, ſuæ ſaluti conſuluêrunt. Nihilominùs, vt in Guilielmi Primi libro legimus, Edwardi Confeſſoris tempore, *Burgenſes plures habuit, & pro XV. Hidis ſe defendit.* Anno 1113, fortuitum incendium quod caſtrum abſumpſit, etiam ſummum templum ſuis flammis inuoluit. Stephano item regnante, inteſtinis bellis ſemel atq; iterum deflagrauit. Nihilominùs è fauillis ſemper ſe pulchriori forma reſuſcitauit, Politiáque floruit optima, quam duo Balliui, è viginti quatuor Ciuibus electi, duo Seniores, ſiue Aldermanni, duoque Camerarij adminiſtrant, cum communi Conſilio quod ex quadraginta octo ciuibus conſtat. Quòd ad Geographícam rationem attinet. Ab occidua linea XXI temporibus, LII ſcrupulis diſtat; Polus verò Arcticus LII gradibus, XII ſcrup. attollitur.

Marianus.

Huſcarles.

A Brannogenio flumen in Auſtrum proruens non procul à dextra ripa **Maluerne hils** ſuſpicit, colles ſanè, ſiue montes magnos & ęditos, qui per ſeptem plùs minùs mill. paſſ. vt gradus ſubinde conſurgunt, hunc agrũ ab Herefordenſibus dirimentes; quorum ſupercilio Gilbertus de *Clare* Comes Gloceſtrenſis foſſam duxit ad diſterminandas ſuas, & Eccleſiæ Vigornienſis poſſeſſiones, quæ etiamnum non ſine admiratione videtur. Ex oppoſita eadem ferè diſtantia ab altera ripa **Bredon hils**, colles multò minores, quaſi æmuli tamen ſe attollunt, inter quos emicat **Elmeſ-ly** caſtrum à nobili familia de *S.Hilario* extructum, à qua ad Beawchampos hæreditariò deuenit. Ad horum radices Auona Warwicenſis Sabrinam petens delabitur, qui in hoc agro **Eoueſham** irrigat, quod ab Eoues ſubulco Egwini Epiſcopi Wigornienſis ſic dictũ ſcribunt monachi, cùm priùs **Hethfield** nomen eſſet. Oppidum ſatis elegans, notum monaſterio quod Egwinus ille circa annum ſalutis 700. conſtruxit, notum item valle ſubiecta **The vale of Euſham** inde denominata, quæ ſua fœcunditate harum regionum

Maluern hils.

Bredon hils.

Eoueſham.

The vale of Euſham.

cella penuaria dici meruit, ea terræ benignitas in optimis frugibus vberrimè profundendis. Sed olim notiſſimum clade Baronũ, & Catilinæ noſtri Simonis de *Monteforti* Comitis Leiceſtriæ. Iſte enim vir prauo ingenio, & profunda perfidia illud nos docuit, quod alter verè dixit, Beneficia eò vſque grata eſſe, dum compenſari poſſint. Cùm enim in illum omnia, quæ potuiſſet beneficia plena manu conſeruiſſet Rex Henricus I I I. non alium fructum, quàm acerrimum odium meſſuit. Difficillimum enim bellum concitauit, magnam Angliæ partem effuſè vaſtauit, ſub prætextu Reipub. reſtituendæ, & libertatis aſſerendæ, vt regem in ordinem redigeret, Reſpub. ſtatum immutaret, & ex Monarchia Oligarchiam efficeret, nihil non fecit. Sed demùm cùm rebus ſecundioribus aliquandiu vſus fuiſſet, Edwardi Principis virtute hoc in loco cum multis alijs iuſto prælio cecidit, ſtatímque quaſi malorum ſentina è Repub. exhauſta, læta pax, quam ille excluſerat, vndique affulſit. Ad eundem fluuium inferiùs in primitiua Anglorum eccleſia alius etiam locus fuit religioſis cultus, tunc Fleodanbyrig, nunc Flatbury, & huic vicina Perſor, Saxonicè Peꞃiꞅcoꞃan, à pyris nomine facto, quod Egelwardus Dux cœnobiolo ornauit, de quo cum diu decertatum eſſet inter Canonicos, & Monachos, tandem deflagrauit, iamque deſertum Edwardus Confeſſor Eccleſiæ Weſtmonaſterienſi cum omnibus prædijs conceſſit.

Simon de Monte Forti.

1265.

Flatbury. Perſor.

Iuxta hæc ad partem hanc Auſtralem Centuria eſt Oſwaldſlaw, ab Oſwaldo Vigornienſi Epiſcopo, qui ab Edgaro rege ſibi impetrauit, ſic dicta, cuius immunitas, dum Angliæ luſtrum conderet Guilielmus Conqueſtor, his verbis in acta publica eſt relata. *Eccleſia S. Mariæ de Wirceſter habet Hundredam, quæ vocatur* Oſwaldſlaw, *in qua iacent* 300. *hidæ, de quibus Epiſcopus ipſius eccleſiæ à conſtitutione antiquorũ temporum habet omnes redditiones Socharum, & omnes conſuetudines inibi pertinentes ad dominicum victum, & Regis ſeruitium, & ſuum: ita vt nullus vicecomes vllam ibi habere poſſit querelam, nec in aliquo placito, nec in alia qualibet cauſa. Hoc atteſtatur totus Comitatus.*

Oſwaldſlaw.

Locus eſt ſed incertę poſitionis circa hunc agrum, quem Auguꞅꞇyneꞅ ac, id eſt, *Auguſtini quercus*, dicitur, ad quam Auguſti-

Auguſtines oke.

Anno Chriſti 603. Auguſtinus Anglorum Apoſtolus,& Britanni Epiſcopi conuenêrunt,& de Paſchate celebrando,verbo Dei Anglis annuntiando,& Baptiſmo ſecundum ritum Romano celebrãdo rationibus aliquandiu digladiati, diſcordibus vtrinque animis tandem diſceſſerunt.

Comites Wigorniæ. Cùm hæc prouincia à Normannicis temporibus, ſatis diu Vicecomites hæreditarios habuiſſet ex poſteris Vrſonis de *Abtote*, cui latiſundia cum illa dignitate Rex Guilielmus primus donauit. Stephanus Rex Walleranum Mellenti Comitem, fratrem Roberti *Boſſu* Comitis Leiceſtrenſis, primum Wigorniæ inſtituit Comitem, cuius liberi cùm Anglia poſthabita, ad ſua in Normannia auita patrimonia redijſſent,ante Richardi I I. tempora nemo Wigorniæ Comitis titulum geſſit. Ille enim Thomæ Percio contulit, quem cùm bello inteſtino Henricus I I I I,interemiſſet. Richardus de *Bello-campo* ab Abtotis oriundus hunc honorem à Rege victore accepit. Poſt illum ſine prole maſcula defunctum, Ioannem Tiptoft Hiberniæ Proregem Vigornię Comitem creauit Edwardus IIII. Sed cùm ille præpoſtero obſequio ad principis voluntatem in cædibus quaſi carnifex ſe accommodaſſet, ipſe capite truncatus ſub Henrico V I. carnificinam ſubijt: filium tamen eius Edwardum in integrum reſtituit Rex Edwardus, cùm ipſe denuò regnum recepiſſet,Edwardo autem Tiptoft ſine prole mortuo, Carolus Somerſettenſis è Lancaſtrenſi familia, Henrici Ducis Somerſettenſis filius naturalis,ab Henrico VIII. hoc titulo ornatus erat, quo hodie fruitur Guilielmus eius filius vir longè nobiliſſimus.

Hic ager Paræcias 152.*numerat.*

Staffordſhire.

TErtia Cornabiorum regio nunc Staffordſhire, Saxonicè Stæffordſcyre cuius incolę Bedæ, quòd Angliam mediam inhabitarunt, *Angli Mediterranei* vocantur, ab ortiua plaga Warwicenſibus & Derbienſibus, à meridiana Vigornienſibus, ab occidua Salopienſibus præcincta, quaſi rhombi forma ab Auſtro in Septentriones procedit, medio latior, & extremis ſe anguſtantibus. Pars Septentrionalis montana & minùs læta, media Trenta flumine perfuſa lætior, ſyluis amicta, aruis & pratis variata; vti & meridionalis, quæ etiam carbones foſſiles habet, & ferri venas, ſuo verò commodo an incommodo norint incolæ, & ipſi dixerint.

Angli mediterranei.

Ferrum.

Pars Septentrionalis montibus non magnis leuiter intumeſcit, qui hinc exorſi, vt Apenninus Italiæ, per Angliam mediam perpetuum dorſum perpetuis iugis elatum ad Scotiam vſque, nomine ſæpè mutato, agunt. Hic enim Moreland, inde Peake, deinde Blackſton edge, poſteà Crauen, deinceps Steanmore, & demùm in cornua ſciſſi Cheuiot vocantur. Ex his collibus plura in hoc agro emanant flumina, præcipua verò ſunt Doue, Hanſe, Churnet, & qui hos omnes capit & ad mare defert, Trenta.

Douus, ſiue Doue cuius ripæ extructæ ſunt è ſolido ſaxo, quo aduſto ad ſtercorandos agros vtuntur, orientalem agri partem magna ex parte citus perſtringit, & à Derbienſibus ſeparat, primùm Hanſo flu. qui abſorptus & deſideratus ad tertium milliare erumpit, Inde Churnetto auctus, Vtceſter, Saxonicè Vttokceſter, pratis floridis, & re pecuaria inclitum præfluit, quod ETOCETVM eſſe, cuius meminit Antoninus, vel ipſum nomen loquitur & diſtantia à *Penocrucio*, & *Manueſſedo* non reclamat, etiam ſi ad calculos curioſè reuocetur. Poſteà cùm iam Trentam propiùs accedit Douus Tutbury caſtrũ, quod & Stutesbury dicitur, alabaſtrino colli affixũ inuiſit ab Henrico Comite de Ferrarijs conſtructum, cui latifundia ampliſſima in hoc agro dona-

Doue fl.

Vtceſter.

Etocetum.

Tutbury.

donauerat Guilielmus primus, quibus omnibus excidit Robertus Comes de *Ferrarijs*, & Derbiæ, cùm denuò ab Henrico I I I. defeciſſet. Ille enim cùm poſt multas quas Baronico bello turbas dediſſet, in gratiam cum rege redijſſet, & fidem conceptiſſimis verbis in officio ſe permanſurum obſtrinxiſſet, poſteà tamen homo iniuriarum impatientiſſimus, vt fortunam quam flectere nó potuit, planè frangeret, arma in principem induit, demúmque captus, vt cum hiſtorico noſtro loquar, *ſecundum formam obligationis ſuæ* hanc fortunarum & dignitatum iacturam longè maximam fecit.

Rob. Comes de Ferrarijs.

Trent fl.

Trenta autem è duobus vicinis fontibus inter hos etiam colles effluit, qui ſuo quaſi iure tertium ſibi locum inter Britanniæ flumina vendicat. Malè feriati homines à Gallica dictione *Trenta* dictum ſomniarunt, vnde etiam finxerunt triginta fluuios in illum influere, totidémque piſcium genera in ea natare, quorum nomina rythmo Anglico decantant accolæ, nec dubitant huic aſcribere quod Tibiſco ſuo ttibuunt Hungari, duas ſcilicet partes aquam eſſe, tertiam piſces. A fontibus in meridiem primùm deſcendit non procul à *Nouo caſtro* Under line, à colle cognominatum, vbi antiqui Lancaſtrenſium Ducum caſtri pluſquam ſemiruta mœnia vidimus, inde per Trentham, quondam Tricingham, ſanctę illius, & regię virginis Werburgę cœnobiolum, ad Stone mercatorium oppidũ properat, quod Saxonico ſęculo enatum, nomen à ſaxis inuenit, quæ ſolenni ritu maiores congeſſerant, ad deſignandum locum, vbi Wolpherus rex Merciorum paganiſſimus filios Vulfaldum & Rufinum, quòd Chriſto nomina dediſſent, immani ſcelere trucidauit. Quò loci cùm poſteritas in eorum memoriam eccleſiolam ſacrâſſet, oppidum ſtatim ſuccreuit, cui ab illis ſaxis Stone nomen inditum fuiſſe memorat Hiſtoria Petroburgenſis.

New caſtle vnder line.
Trentham.
Stone.

Ab hoc in ortum *Trenta* curſum deflectit, & ab Auſtro Canoc ſyluam, vulgò Cankwood longè latéque diffuſam habet, demúmque Sow flu. ſiniſtra ripa ſuſcipit, qui iuxta Healy caſtrum à Baronibus de *Awdley* in ſedem extructum emergens, Trentę quaſi parallelus ęquali diſtantia fluit per Stafford olim Statford, & priùs Betheney, vbi Bertelinus minorum gentium Diuus heremiticam vitam quon-

Cankwood.
Stafford

quondam egit. Cùm Angliæ luſtrum conderet Guilielmus Primus (vt in eius libro legitur) *Rex in hac habuit tantum* 18. *Burgenſes in Dominio ſuo, & 20. manſiones de honore Comitis.* Tunc autem, vti etiam nunc, totius agri caput erat, cui maximum tamen decus à Stafford caſtro adiuncto, quod Barones de Stafford ſibi in ſedem conſtruxerant. Sub quo *Penkus* fluuiolus *Sowo* illi commiſcetur, qui nomen vetuſto oppido fecit, quod Antoninus PENNOCRVCIVM dixit, nos Penkridge. Sed nunc tantùm viculus & equorum nundinis celebris, qui Romano ſęculo celeberrimus fuiſſe videtur. *Pennocrucium.* Penkridge.

His ſuſceptis aquis Trenta medium iam agrum in ortum placidè ſecat, Chartley caſtrum duorum milliarium diuerticulo à ſiniſtra ripa ſeiunctum proſpiciens, quod à Ranulpho Ceſtriæ Comite qui extruxerat ad Ferrarios per Agnetem eius filiam, quam Robertus Comes de Ferrarijs, & Derbiæ ſibi in matrimonium coniunxerat, deuenit, & ad eius poſteros etiamnum ſpectat. A dextrâ ripâ eadem ferè diſtãtia inter ſyluas amœniſſimè ſedet Beaudeſert, quondam Lichfeildenſium Epiſcoporum, nunc Baronũ Pagettorũ ędes. Guilielmus enim Paget qui ob magnam rerũ prudentiã, magnam apud Henricum VIII. & Edwardũ collegit gratiam, cùm res Pręſulũ vndiq; acciderentur, ampliſſimas Lichfeldenſis Eccleſię poſſeſſiones conſequutus eſt, ſimúlq; creatus eſt ab Edwardo VI. Baro *Paget de Beudeſart.* Chartley.

Lichfeldia inde viſitur vix quatuor mill. paſſ. ab hac dextrâ Trentæ ripâ ſemota, Licidfeld Beda vocat, quod Roſſus Warwicenſis *Cadauerum campus* interpretatur, & neſcio quos Chriſtianos martyrio ibi olim affectos refert. Vrbs eſt humili ſitu, ſatis ampla & nitida, in duas partes palude ſiue aqua minùs profunda partita, quæ tamen duobus aggeribus, quibus ſubſunt ſua emiſſaria, coniunguntur: Auſtralis pars ſiue citerior multò maior eſt, & in varias deſcripta plateas, ſed ſine munitione, vlterior, minor eſt, templo verò ſpectatiſſimo inſignis, quod pulcherrimo mœniũ ambitu inſtar caſtelli, & elegantiſſimis Præbendariorum ædibus, epiſcopíque palatio redimitum, præcellenti ſpecie tribus è ſaxo pyramidibus in excelſum ſurgit, multiſque retrò antè ſæculis Epiſcoporum ſedes fuit. Anno enim mundi Lichfield.

redempti

redempti ſexcenteſſimo ſexto Oſwius Nordanhumbrorum Rex, paganis Mercijs deuictis, ad veram Chriſti religionem propagandam hoc in loco templum condidit, & Dunam primum epiſcopum ordinauit, cuius ſucceſſores eam gratiam à principibus inierunt, vt non modò primas tulerint inter omnes Merciorum epiſcopos, ampliſſimáſque poſſeſſiones in ſuos vſus acceperint, Cankwoo ſiue Canoc ſylua maxima, vberrimiſque prædijs donatis; verùm etiam Archiepiſcopum habuit Eadulphum, cui Adrianus PP. pallium donarat, omnéſque Merciorum, & Orientalium Anglorum epiſcopos ſubiecerat, aureis rationibus ab Offa Merciorum rege permotus in inuidiam Ieamberti, ſiue Lamberti Cantuarienſis Archiepiſcopi, qui ſuam operam Carolo Magno detulit, ſi Angliam inuaderet. Sed cum Offa, & Eadulpho euanuit hæc dignitas Archiepiſcopalis. Inter Epiſcopos autem quatuor celeberrimi fuerunt; Ceada ob ſanctitatem Diuis adſcriptus, qui, vt inquit Beda, cùm nondum luxus Epiſcoporum animos peruaſiſſet, *Fecerat ſibi manſionem non longè ab Eccleſia remotiorem, in qua ſecretiùs cum paucis, id eſt, ſeptem ſiuè octo fratribus, quoties à labore & miniſterio verbi vacabat, orare ac legere ſolebat.* Eadulphus iſte Archiepiſcopus, Robertus de *Limſeio* primus è Normannica ſtirpe qui ſedem Couentriam tranſtulit, & Rogerus Clinton qui Lechfeldiam reduxit, & elegantiſſimum hoc templum anno Chriſti 1148. in Beatæ Mariæ, & Ceadæ honorem poſuit. Anteà verò, vt habet Malmesburienſis: Licetfeld *villa erat exigua, longè à frequentia vrbium. Nemoroſa circà regio, riuulus propè fluit, Eccleſia anguſto ſitu erat, antiquorum mediocritatem, & abſtinentiam præ ſe ferens.* Polum borealem LII. grad. XLII. ſcrup. ſublimem videt, & ab vltimo Occidente XXI. grad. XX. ſcrup. numerat.

Hiſt. Roffenſ.

Palus iſta Lichfeldenſis intra ripas ſtatim coercita citò in Trentam immergitur, qui in ortum curſum continuat donec Tamæ flumini ab auſtro obuiat, qui Tameworth ſubluit, *Tamawordinam* Marianus vocat, oppidum ita agrorum confinio locatum vt pars altera Warwicenſis, altera huius agri cenſeatur. Nomen verò factum eſt à Tama præterfluente, & Saxonica dictione peoꝛð, quę inſulam amnicam,

Tameworth.

Worth, *quid Saxonibus ſignificat.*

nicam, vel locum aquis circumfuſam denotare exiſtimo, cùm *Keyſerſwert*, & *Bomelſweort* in Germania *Cæſaris inſula*, & *Bomeli inſula* ſignificent. Merciorum florente regno, villa erat regia, &, vt eſt in libro Wigornienſi, *locus celeberrimus*. Poſteà Danicis bellis collapſum in integrum reſtituit Ædelfleda Mercia, & Editha Edgari regis filia, quæ nuptias auerſata, caſtitatis opinione in Sanctarum catalogum irrepſit, ędiculam virginibus velatis hic conſtituit, quam poſt paucos annos Marmioni Normanni, quibus hoc oppidum largitus eſt Guilielmus Primus, ad *Polleſworth* tranſtulerunt, cùm caſtrum elegans hic conſtruerent, quod ab illis per Freuillos ad Ferrariorum familiam deuenit. Marmioni illi honorarij milites hæreditariò Regibus Angliæ erant. Quoties enim nouus Angliæ Rex inauguratur, familiæ huius hæres tenetur Cataphractarius eques aulam regiam intrare, & conceptis verbis ad duellum prouocare, ſi quis regis iuri ſe opponere auſit. Sed hunc honorem per alteram Marmioni filiam, & cohæredem Dimocorũ familia in agro Lincolnienſi iam accepit. Nunc Trenta cum Tama conſociatus, per loca Alabaſtrite fœcunda curſum in Septentriones deflectit, vt citiùs Douũ excipiat, & Burton Alabaſtrinis operibus, monaſterio ab Vlfruno Spot fundato, & Modwenæ Hybernicæ mulieris receſſu quondam inſigne oppidum ferè circumlambit. Iuxta quod inter Douum & Trentam ſpatioſa, viuarijſque repleta Needwood ſylua diffunditur, in quâ circumuicina nobilitas hilares venandi labores gnauiter, aſſiduéq; exercet. Hæc in parte huius agri media.

The Kings champion.

Alabaſtrum.

Burton vpon Trent.

Needwood forreſt.

Extremitatem verò auſtralẽ illuſtrant Vulfrunesham-pton à Vulfruna muliere quæ monaſterio oppidum auxit denominatum, nunc Woluerhampton. Theotenhal, hodie Tetnal, Danico cruore, anno 911. ab Edwardo Seniore intinctum, Weadesbirig nunc Wedsbcrow ab Ealfleda contra Danos firmatum, & Dudley caſtrum Vigornienſibus conterminum à Paganellis è ſtirpe Leiceſtrenſi conditum, quod Richardus Sutton miles cum vxore Paganellorũ vltima accepit, cuius poſteri inde Barones de *Dudley* dicti in honoratiſſimam familiam ſunt propagati. Lacus eſt alicubi in hoc agro (ſi nos non fallit Nechamus) in quam nulla fera vllo modo intrabit, ſed cùm locus ſit incertus, & res incertior,

Woluerhampton.

Tetnall.

Wadsbury.

Dudley.

incertior, ſolùm hos ipſius Nechami verſiculos adiungam, quibus pro titulo præfigitur. *De lacu in Staffordia,*

Rugitus lacus eſt euentus præco futuri,
Cuius aquis fera ſe credere nulla ſolet.
Inſtet odora canum virtus, mors inſtet acerba,
Non tamen intrabit exagitata lacum.

Staffordiæ Comites, & Barones.

Cæterùm Staffordienſis titulus in vna Staffordorum familia à Roberto de *Stafford* quem Guilielmus Normannus magnis poſſeſſionibus accumulauit, ad noſtra vſque tempora permanet. Familia ſiqua alia, clara, & antiqua: ſed alternantis fortunæ vices ſubinde experta, primùm enim Barones erant de *Stafford*, inde Comites, poſteà Duces Buchinghamiæ, & Comites Staffordiæ. Nunc verò ſuo fato ad priſtinum Baronum titulum reciderunt, & ampliſſimæ hæreditates, quas honoratiſſimis coniugijs adierant, quaſi diffugerunt, lætiórque ſucceſſit ſecuritas, quæ cum fortuna in potentium ædibus cohabitare neſcit.

Habentur in hoc Comitatu Paræciæ 130.

Shropſhire.

QVarta ex illis regionibus, quas inſedêrunt olim Cornauij, Sciruppſcyre, & Shrobbeſcyre Saxonibus, nobis Shropſhire, & Latinis *Comitatus Salopienſis* dicta, cæteris ſpacio multo maior, nec vbertate, aut amœnitate minor, ad Orientem ſolem Staffordienſes, ad Occidentem Montgomerienſes, ad Meridiem Vigornienſes, & ad Septentriones Ceſtrenſes attingit. Oppidis & caſtris vndique ſtipata eſt frequentiſſimis, vtpote quæ limitanea fuerit, vel ager arcifinius (vt Siculi Flacci verbo vtar,) arcendis finitimis Wallis, vndè maiores noſtri Saxonico vocabulo hæc confinia the Marches dixerunt, quòd limites eſſent inter Wallos & Anglos: nobileſq; ferè omnes in hoc tractu, duces limitanei erant, & priuata ſua iura quodammodo regalia habuerunt, quæ paulatìm pacis tranquillitas

The Marches.
Lord Marchers.

iam

iam antiquauit. Nec tamen (hoc præfari libet) vniuerſam hanc regionem ad Cornauios ſpectaſſe exiſtimarim, ſed ſolùm Ciſſabrinam; Transſabrina verò Ordouicarum fuit, nec ita pridem authoritate Parlamentaria huic agro adiuncta. In has enim duas partes vniuerſa commodè diſtribui poteſt, Sabrina ab Occaſu æquinoctiali in Ortum Hybernum interſecante.

In Tranſabrina limitem Auſtralem Temdus flu. Britannicè *Teſidiauc*, ſtringit, cui demùm cõfluit Colunus flu. Britannicè *Colunwy*, & contractè *Clun*. Hic interiùs ſcaturiens, non procul à frequenti oppidulo Biſhops caſtle dicta, quia ad Epiſcopos Herefordenſes ſpectarit, quorum diocœſis in hac prouincia latè patet, Colunno Caſtro, vulgò Clune caſtle, nomen impertit, quod Fitzallani Normanni, qui poſteà Arundeliæ Comites, conſtruxêrunt, cùm limitanei eſſent cõtra Wallos duces, & illos aſiduis incurſionibus agitarent. Vbi verò Temdo confluit inter vada incerta intereminet antiquæ admodum memoriæ collis, quem *Caer Caradoc* vocant, eò quòd circa annum ſalutis IIII. Caratacus Britannus Rex in hoc tractu clariſſimus ſaxorum vallo præſtruxerit, & obſirmato animo cum ſuis contra Oſtorium, & Romanorum legionarios defenderit, donec Romanus, diſtracta rudi illa ſaxorum compage cuius reliquiæ etiamnùm ſuperſunt, irrumpens, noſtros inermes in iuga montium decedere coëgerit. ipſe tamen, vxore, filia, & fratribus captis, fuga euaſit, ſed poſteà (vt res aduerſæ nuſquam tutæ) à Cartimandua Regina, cuius fidei ſe commiſerat Oſtorio traditus, Romámque deportatus, cùm Romanos longo & difficili bello exercuiſſet, veniam à Claudio Cæſare ſibi & ſuis, non degenere prece, ſed generoſa loquendi libertate impetrauit. Ob hunc collem expugnatum, & Regem captum triumphi inſignia Oſtorio decreta, nec minùs clarã Carataci captiuitatem cenſuit Senatus, quàm cùm Siphacem P. Scipio, & Perſen L. Paullus victos Reges Populo Romano oſtenderent. Licèt verò nec huius belli, nec huius viri noſtræ hiſtoriæ ſarcinator meminerit, nondum tamen memoria apud vulgum prorſus intercidit. Regem enim in hoc colle debellatum fuiſſe prędicant, & Triadum libro inter tres nominatiſſimos in re militari Britã-

Clun.

Biſhops caſtle.

Clune caſtle.

Caer Caradoc.

Caratacus Rex.

Tacitus.

nos *Caradauc Vriechfras* primus nominatur, quem hunc ipſum eſſe Caratacum mihi neutiquam dubitandum videtur. Ludlowe inde, Britannicè *Dinan*, ad eiuſdem Temdi cum Coruo confluentes colle attollitur, maiore elegantia, quàm vetuſtate oppidum. Rogerus de Monte-Gomerico primum caſtrum quod Coruo impendet, & inde mœnia, quæ plùs minùs mill. paſſ. circuitu colligunt, adiecit. Verùm filio eius Roberto proſcripto Henricus Primus ſibi retinuit, obſeſſúmque poſteà fortiter Stephani Regis inſultus pertulit, qui cùm grauiſſima obſidione premeret, Henricus Scotorum Regis filius vnco ferreo equo abſtractus, parùm abfuit quin intra mœnia abreptus eſſet, Sed præſtò illi adfuit ipſe Stephanus & ſingulari animi magnitudine à tanto periculo exemit. Deinde Rex Henricus II. hoc caſtrum cum ſubiecta valle ad Coruum, quæ vulgò Corueſdale dicitur, Fulconi de *Dinan* elargitus eſt. Poſteà Lacciorum fuit, & per filiam ad Galfridum de *Ieneuile* è familia Lotharingica deſcendit, à cuius poſteris rurſus per filiam, ad Mortuomarios, & inde in ſacrum principis patrimonium hæreditariò deuenit. Ipſique poſteà incolæ in ipſo oppidi ſinu, æditiſſimo loco, templum quod vnicum habet, perelegans poſuérunt, Tunc in honore eſſe cœpit, viciníque prælucere, & quamuis Stephanus Rex, Simon de Monteforti, & Henricus Sextus domeſticis bellis afflixêrint, ſemper tamen refloruit, & nunc inprimis ex quo Concilium Limitaneum non diſſimile Parlamentis illis Gallicis, inſtituit Henricus Octauus, cuius Præſes hic plerumque forum agit, quod vix vnquam refrigere videas, adeò mira eſt iſte populus limitaneus ad litigandum alacritate. Conſtat hoc conſilium ex D. Præſidente, tot Conſiliarijs quot Principi placuerit, Secretario, Attornato, Solicitatore, & quatuor Comitatuum Walliæ Iuſticiarijs. Præſidentis verò Perſonam modò geſſit D. Henricus Sidnæus, vir nobiliſſimus, & omnis antiquitatis periſſimus, cui ſuccreuit Philippus filius, Eques clariſſimus, de quo quid, & quantum ſibi augurabatur Britannia, non facilè dixerim: ſed illum immatura morte præreptum ſacer & cæleſtis cœtus iam excepit.

Ludlow.

Vnci ferrei. 1139. *Matth. Paris.*

The Councel in the Marches.

Ph. Sidnæus. *vide page.* 370

Temdo nunc Salopienſes relinquente, ad eius ferè ripas

pas Septentrionem verſus protuberant colles faciles, **Clæhill** vocant, hordei optimi prouentu laudati, nec ſine ferri venis, ad quorum ramentum in **Cleybury** viculo Hugo de Mortuomari caſtrum ædificauit, quod ſtatim ita deleuit Henricus Secundus, quòd ſeditionis fuerit nutricula, vt vix hodie ſuperſint veſtigia. **Bridgmorſe**, vulgò **Bridgnorth**, indè vidimus ad dextram Sabrinæ ripam à Burgo & **Morſe** ſaltu adiuncto denominatum, cùm antea **Burge** ſimpliciter diceretur, muris, foſſa, amplo caſtro, & Sabrina qui in ſtupendam altitudinem depreſſus inter rupes defluit, tutum. Edelfleda Merciorum domina primùm conſtruxit, & Scrobbesburienſis Comes Robertus de Beleſmo muro circundedit, locíque ingenio fretus, ab Henrico primo defecit, vti poſteà Rogerus de Mortuomari ab Henrico ſecundo, ſed infœlici vterque ſucceſſu, ad deditionem vtroque adacto, & ad ordinem redacto. In huius obſidione (vt in annalibus noſtris legitur) Henricus ſecundus ſagitta petitus, confixus fuiſſet; niſi Hubertus de S. Clara, vir nobilis, & Regi deuotus ſeſe interponens, & ſagittam & mortem pro Rege excepiſſet. Clechill. Bridgmorſe.

Alia ſunt itidem hoc tractu oppida & caſtella ſparſim, nimirùm **Newcaſtle**, **Hoptoncaſtle**, **Skipton**, & ad *Coruum* fl. **Corſham**, **Bramcroft**, & **Holgot** vulgò **Howgate**, quod ad Epiſcopum Bathonienſem olim ſpectauit, & poſteà ad Louellos. Superiùs ſunt **Wenlocke** æris fodina, ſub Richardo Secundo notum. **Acton Burnell** Burnellorum, & poſteà Louellorum caſtellum Comitijs Parlamentarijs ſub Edwardo primo nobilitatum. Cui proximum eſt **Condouer** Manerium quondam Louellorum, nunc verò Thomæ Oweni, Iuris municipalis, & bonarum literarum cultoris ſummi, Quod *de rege tenetur*, (vt in archiuis legitur) *in capite, ad inueniendum duos pedites per vnum diem in exercitu Walliæ tempore guerræ*. Hoc verò eo nomine ſemel adnoto, vt intelligatur nobiles hoc tractu feoda à Regibus Angliæ tenuiſſe, vt præſtò eſſent cum militibus ad limites defendendos quandocunque bellum inter Anglos & Wallos exiſteret. Iuxta hoc Mannerium **Pitchforde** eſt viculus, Richardi Oteley nunc poſſeſſio, Wenlocke. Acton Burnel. Pitchford. *Fons bituminis*

 quem

quem ſic à picis fonte dixerunt maiores noſtri qui bitumen à pice non internoſcebant, Fons enim illic eſt cui liquidum bitumen indies, quamuis diligentiſſimè deſpumes, innatat, perinde ac in Aſphalite Iudeæ lacu, in Samoſatæ ſtagno, & Agrigentino Siciliæ fonte; ſed non alio quàm picis vice vtuntur incolæ. An vero contra Comitialem morbū valeat & vim habeat attrahendi, conſolidandi vulnera, &c. vt illud Iudaicum, nemo quod ſciam hactenus expertus eſt. Magis ad occaſū cernūtur **Pouderbache** iam ruinoſum, **Caurſe** quod à Corbettis ad Staffordie Barones deuenit; & antiquiſſimū **Routon**, ad occiduū agri terminum non procul à Sabrina quod ad *Lifterorum* familiā nunc ſpectat: Romano autem ſæculo eodē nomine floruit Antonino RVTVNIVM dictum, nec in hoc falſi eſſe poſſumus, quandoquidem & nomen, & diſtantia, quam ille à Vriconio notiſſimo oppido ponit, exactiſſimè conueniant. Huic vicina ſunt **Abberbury** caſtrum, & **Watlesbury**, quod à Corbettis ad nobilé & Equeſtrem familiam *Leightonorum* deuenit. Nomen verò accepiſſe videtur à Conſulari illa, & regia via *Watlingſtreat*, quæ hàc in extremam Walliam duxit, vt author eſt Ranulphus Ceſtrenſis. Verùm hæc caſtra, & alia, quæ enumerare vix poſſum, non belli furore, ſed ſecura pace & labentibus annis iam tandem euicta, magna ex parte collabaſcunt.

Pouderbach. Caurſe. *Rutunium.* Watlesbury.

Nunc flumine tranſmiſſo Ciſſabrinam partem adeamus, quam Cornauiorum propriam fuiſſe diximus. Hanc rurſum in duas quodammodo partes à Septentrione in meridiem defluens diuidit Terna fluuius, ſic dictus, quòd è lacu diffuſiore, (cuiuſmodi noſtra lingua **Tearnes** vocamus) inter Staffordienſes promanat. In harum citeriori ſiue Orientali parte, vbi Sabrinæ Terna conſociatur, VRICONIVM fuit, ſic Antonino vocatur, quæ Ptolemæo VIROCONIVM, Nennio *Caer Vruach*, Saxonibus ƿꞃeken-ceaꞅteꞃ, nobis **Wreckceter**, & **Wroxceter** dicitur. Vrbs Cornauiorum præcipua, à Romanis, vt videtur, condita, cùm hanc Sabrinæ ripam munirent: ſed quia nihil iam præter parietinas cernitur, **The old worke of Wroxceter** indigitant incolæ. Saxonico etenim bello laceratum, Danico prorſus concidit,

Vriconium. Wroxceſter.

cidit, iámque ruſticorum viculus eſt pertenuis, & Romanos nummos vetuſtatis ſuæ quaſi teſtes aratoribus ſæpiùs exhibet, Nomen autem antiquum expreſſiùs ſe in colle proximo oſtendit Wrekenhill dicto, Gilberti montem alij vocant, è cuius vertice, qui in amœniſſimam procumbit planitiem, fonticulúmq; habet limpidum, gratiſſimus in ſubiectam regionem vndiquaq; patet proſpectus. Longè hic collis procurrit, nec procul à radicibus in conualle deuexa, ad Militarem Romanorum viam Okenyate viculus itinerantibus benè cognitus ita ſubſidet, eadem diſtantia qua V s-O C O N A M cùm à Vriconio, tùm à Pennocrucio ſeiungit Antoninus, vt hanc Okenyate illam fuiſſe V s-O C O N A M non eſt cur quiſpiam dubitet. Nec abnuit ipſum nomen, hæc enim dictio Ys quæ Britannis inferius ſonat, ad inferiorem eius ſitum deſignandum adiuncta videatur. Ex altera parte ſub hoc colle Charleton caſtrum cernitur olim Charletoniorum, qui Powiſiæ erant Domini, & magis ad Ortum proximè Staffordienſes Tong caſtle, quod Vernonij non ita pridem inſtaurarunt. Wreken hill. Vſ-ocona. Charleton. Tong.

Vltra Ternam in ipſius ripa Draiton iacet, vbi in æſtu ciuilium bellorum inter familiam Lancaſtrenſem & Eboracenſem, prælium nobilibus agris Ceſtrenſis admodum funeſtum commiſſum erat. Illi enim, quamuis æquo ferè Marte diſceſſum fuerit, cùm diſcordibus animis ab vtraque parte ſtarent, confertiſſimè ceciderunt. Infra hanc ad *Roden* amniculum, Morton Corbet Corbettorum caſtrum conſpicitur, qui antiquæ ſunt nobilitatis in hoc agro, & latifundia multa iure clientari à Rogero Montegomerico huius agri Comite tenuerunt. Haud multò inferiùs ad Sabrinam amœniſſimè aſſidet huius agri vrbs longè clariſſima ex antiqui Vriconij occaſu exorta, quam nos Shrewſburye, & Shrowſbury hodie emollito vocabulo dicimus, cùm maiores Scrobbeſbirig vocauerint, quod collis fuerat arboribus condenſus, quo ſenſu & Græci ſuam *Beſſam*, & Britanni hanc vrbem etiam *Pengwerne*, id eſt, *caput alneti*, dixerunt, ſed vnde nunc illis *Ymwithig*, & Normannis Sloppeſbury, & *Salope*, Latinóque nomine *Salopia* vocatur planè me latet. Collem occupat ſubrufeſcentem, Sabrináque duobus pontibus peruius, ſe ferè in circulum du- Draiton. 1459. Morton Corbet. Shrewsbury.

ducens ita incingit, vt Iſthmo perexiguo debeat, quòd non ſit inſula, Vnde Poëta noſter Antiquarius

Lelandus.

Edita Penguerni latè faſtigia ſplendent,
Vrbs ſita lunato veluti mediamnis in orbe,
Colle tumet modico, duplici quoq; ponte ſuperbit,
Accipiens patriâ ſibi linguâ nomen ab alnis.

Nec natura ſolùm munita, ſed etiam arte, Rogerus enim de *Montegomerico,* cui Conqueſtoris dono obtigerat, ſurgenti rupi, quà Boream ſpectat, caſtrum inædificauit, & Robertus eius filius cùm ab Henrico primo deſiſceret, mœnibus obuallauit, quà flumine non defenditur, quæ tamen vim hoſtilem nunquam, quod ſciam pertulerunt. Primis Normannorum temporibus ſatis culta, & frequens erat, vt enim in veteri libro Angliæ Cenſuali legimus, 252. ciues cenſebantur, è quibus duodecem (vt innuit ille liber) apud Angliæ reges excubare, cùm in hac vrbe agerent, totidémque concomitari cùm venatum prodirent, tenebantur. Quod inſtitutum creditur, quia non multos ante annos Edricus *Streona* Dux Merciorum, vir omnibus ſceleribus notatiſſimus Alfhelmum principem hic inter venandum ex inſidijs ſuſtuliſſet. Nec tantùm munimentis Comes ille Rogerus verùm etiam alijs ædificijs cùm publicis, tum priuatis inſtaurauit, Monaſteriumque S. Petro, & Paulo poſuit pulcherrimum, cui plures poſſeſſiones conceſſit, & vnà cum illis Eccleſiam S. Gregorij, *eo ſcilicet tenore* (ex priuata Monaſterij hiſtoria loquor) *vt cùm Canonici, qui in ea Præbendas habebant, morte deficerent, Præbendæ in dominium monachorum deuenirent.* Vnde controuerſia orta eſt non parua, Canonicorum enim filij litem monachis intenderunt, vt in paternis Præbendis ſuccederent. Eo enim tempore Canonici, & Sacerdotes in Anglia cœlibem vitam non egerunt, & inoleuerat vſus vt beneficia eccleſiaſtica cognationis iure hæreditariò deſcenderent. Sed hæc controuerſia ſub Henrico primo compoſita, in beneficijs Eccleſiaſticis hæredem non debere ſuccedere, & leges de Sacerdotum cælibatu ſub id tempus rogatæ. Subſequente

Præbendæ hæreditario delatæ.

ſequente tempore alia etiam hic ſurrexerunt templa,nam vt Dominicanorum,Franciſcanorum,Auguſtinenſium fraterculorum cœnobia omittam, quæ Charltoni, Ieneuilli, & Staffordi poſuerunt; duæ Collegiatæ eccleſiæ, altera S.Ceddæ cum Decano & x. Præbendarijs,altera B. Mariæ cum Decano itidem & ix. Præbendarijs, erectæ erant. Hodie verò vrbs eſt eximia, frequens,mercium copioſa,ciuium diligentia, pannis conficiendis, & Wallorum commercijs opulenta. Huc enim omnes ferè Walliæ commoditates, quaſi ad commune vtriuſque gentis emporium confluunt: à Wallis enim & Anglis incolitur, quibus vtraque lingua in vſu,& quibus inter alia, hoc in maximam laudem ceſſit, quòd ſcholam erudiendis pueris totius Angliæ numeroſiſſimam inſtituerint, cui Mineruall honeſtiſſimum Thomas Aſton primus Scholarcha vir optimus, & integerrimus ſua opera comparauit. Ad hanc vrbem,quum Henricus Percius iunior, ſeditioſum animum in Henricum IIII. induiſſet, & iam mœnia oppugnaturus eſſet, quæ ille omni ratione conſtituerat,potentior fortuna ſubitò diſcuſſit.Rex enim ex improuiſo à tergo cum exercitu inſtabat, in quem iuuenis animosè inuectus poſt longam & difficilem pugnam, deſperata victoria, in deſtinatam mortem ruit,locum verò adhuc Battellfeild à prælio vocant, in quo ſacellum, & vnum alterumq; ſacrificum rex victor inſtituit,ad impetrandam (ſi fieri poſſet) illo prælio occiſis peccatorum remiſſionem. Ab Aſorijs inſulis gradibus xx. minutis xxxvii. ab Æquatore partibus lii. ſcrupulis liii. diſtat hæc Salopia.

1401. Prælium apud Shrewsbury.

Iuxta hanc vrbem multiplices gyros trahit Sabrina, in quibus antiquiſſimũ illud nauigij genus, quod vetuſtas rates dixit,eſt vſitatiſſimũ,ſcilicet,ex rudibus aſſeribus,& tignis cõnexæ trabes, quæ ſecundo flumine onera ſubuehunt, quorum vſum & nomen à Germaniæ Rheno noſtrates deportarunt, eodémque cum Germanis nomine Flotes vocitant. Flumini verò adiacent Shrawerden olim Arundeliorum Comitum caſtrum, nunc verò longè honoratiſſimi viri Domini Thomæ Bromlæi Cancellarij Angliæ, Knocking à Dominis *Le Strange* conſtructum, & à flumine remotiùs ad Occiduum agri limitem.

Rates, vulgò Flotes.

Shrawerden.

Knocking.

Oſweſtre. Oſweſtre, ſiue Oſwalдstre, Britannicè *Croix Oſwalde*, vrbecula foſſa & muro incluſa, exiguóque caſtello munita, mercatu verò fœlix, pannorum præſertim Wallicorum raro tenuique textu, (Leuidenſas ſi placet voces) quorum magna vis ſingulis ſeptimanis hic diſtrahitur. Nomen habet ab Oſwaldo Nordanhumbrorum rege, (cùm anteà Maſerfield vocaretur,) quem Penda paganus Merciorum Princeps graui prælio, & occidit, & occiſum ſumma cum immanitate diſcerpſit, vnde de illo Poeta Chriſtianus ſatis antiquus.

642 *Oſwaldus interfectus.*

Cuius & abſciſſum caput, abſciſſoſque lacertos
Et tribus affixos palis pendere cruentus
Penda iubet; per quod reliquis exempla relinquat
Terroris manifeſta ſui, regémq́, beatum
Eſſe probet miſerum, ſed cauſſam fallit vtramq́,
Vltor enim fratris minimè timet Oſwius illum,
Imò timere facit, nec Rex miſer, imò beatus
Eſt, qui fonte boni fruitur ſemel, & ſine fine.

Primam autem originem ex religione habuiſſe videtur, ſanctiſſimum enim locum habuerunt eius ætatis Chriſtiani, & Beda miracula hic claruiſſe vbi Oſwaldus cecidit, prodidit. Madocus frater Meredaci (vt eſt apud Caradocum Lancabernenſem) inſtaurauit, mœnibus Fitzaliani Normanni poſteà eiuſdem Domini, & Arundeliæ Comites circumuallârunt. Solaria verò in Ariete deliquia ſibi admodũ infeſta ſenſit, anno enim 1542. & anno 1567. cum Solis in Ariete eclipſes vires ſuas exercerent, incendia paſſa eſt grauiſſima, Poſt recentiorem enim hanc eclipſim, adeò latè ſe fudit incendium, vt ædes plus minùs ducentæ in vrbe, & ſuburbijs conflagrarint. Sub hac ad Circium collis eſt triplici foſſa circundatus, quem *Hendinas*, id eſt, vetus palatium, vocant. Vrbem fuiſſe cõtendunt vicini, alij tamen ſunt qui Pendæ, vel Oſwaldi caſtra exiſtimant. Vix tribus hinc millibus paſſuum Whittington abeſt Fitzguarinorum non ita pridem caſtrum, & ad Borealem agri limitem Whitechurch tumulis Talbottorum clarum, qui ante multos annos hæreditatem Baronum *Le Strange de Blackmere* hoc in

Eclipſes in Ariete.

Whittington. Whitt-church.

in loco, vxorio iure creuerunt. Illi enim limitanei erant in hoc agro Domini, ædéſque eorum Blackmere à nigro lacu dictæ in proximo viſuntur.

Comites Salopiæ.

H. Huntindon in libello de vitæ miſerijs.

Rogerus de Beleſmo, ſiue *Montgomery*, primum Salopiæ Comitem inſtituit Guilielmus primus, cui & longe maximam huius regni partem aſſignauit. Huic ſucceſſit primum Hugo filius natu maximus ſine prole in Wallia occiſus, deinde Rogerus è filijs alter, vir efferata immanitate in ſuos ipſius filios, & obſides, quibus ſuis manibus & oculos eruit, & teſticulos execuit: ſed tandem læſæ maieſtatis reus in carcerem perpetuum ab Henrico primo conditus, pœnas nefarijs ſceleribus dignas perſoluit, & hic Comitatus in Adeliziæ reginæ dotem tranſcriptus. Poſt multa tandem ſecula Henricus VI. anno regni ſui decimo nono, Ioannem Dominum Talbott, quem ad bellicam virtutem & natura peperiſſe, & voluntas exercuiſſe videatur, hoc honore exornauit, à quo iam ſex Salopienſes Comites fuerunt ad Georgium qui nunc floret, virum clariſſimum, & in magnis Reipub. negotijs ſpectatiſſimum.

Sunt in hac Regione parochiæ plùs minùs 170.

Cheſhire.

COmitatus Ceſtrenſis, Saxonicè Ceꞅꞇꞃe-ꞅcyꞃe, vulgò Cheſhire, & The Countie Palatine of Cheſter, (quòd eius Comites iura palatina habuerint, omnéſque incolæ illis ſolis in feudo, id eſt, in fide fuerint) quinta & vltima ex illis eſt prouincijs quas antiquitùs tenuerunt CORNAVII. *Regio* (vt non alijs quàm Malmesburienſis verbis vtar) *farris, & maximè tritici ieiuna, & inops, pecorum & piſcium ferax.* Eximia verò nobilitatis altrix, nec enim alia eſt in Anglia prouincia, quæ plures nobiles in aciem eduxerit, & plures equeſtres familias numerârit. Ab Auſtro agro Salopienſi, ab Ortu Staffordienſi & Derbienſi, à Septentrione Lancaſtrenſi, ab occaſu Denbighenſi & Flintenſi circum-

cumſcribitur, ad Circium verò Cherſoneſſo longiùs in altum abit, quæ inter duos ſinus concluſa vtrinque inſinuantem Oceanum admittit, in quos etiam ſinus omnia huius agri flumina conueniunt. In Occidentaliorem DEVA qui à Denbighenſibus dirimit, in Orientalem, tùm Weuer qui mediam regionem intermeat, tùm Merſey qui à Lancaſtrenſibus ſecludit. Nec commodiorem huius deſcribendi video rationem, quàm ſi horum fluminum tractus perſequar. Loca enim quę ſunt præcipui nominis his impendent omnia.

Dee fl. *Deua*, Anglicè Dee, Britannicè *Dyffyrdwy*, id eſt, aqua *Dui*, Salmonibus admodùm ferax è duobus in Wallia fontibus enaſcitur, & inde denominatum credunt. *Dwy* enim duo illorum idiomate denotat. Alij verò vim etiam verbi ſequentes aquam nigram, alij Dei aquam, & diuinam interpretantur. Quamuis autem fontem dijs ſacrum *Duiuonam* antiquâ Gallorum linguâ, quæ eadem erat cum Britannica Auſonius dixerit, & omnes fluuios *διοπετεῖς*, & diuinos iudicarit antiquitas, Britanníque noſtri diuinos honores fluminibus detulerint (vt eſt apud Gildam;) vnde tamen huic noſtro *Dwy* præ alijs diuinitatem tribuerint non video.

Flumina ſacra Theſſali, vt legimus, Pæneum amnem ob amœnitatem, Iſtrum Scythæ ob amplitudinem, Rhenum Germani quòd cõiugalis fidei iudex haberetur, honore diuino affecerunt; verùm nihil video, vt dixi, cur huic flumini nomen diuinum indiderint. Niſi fortè quòd alueum ſubinde mutârit, & certò victoriam accolis demonſtrarit, cùm inuicem infeſti eſſent, prout his, vel illis, relicto alueo, magis incubuit. Hoc enim prodidit Giraldus Cambrenſis: Vel quod obſeruarint pluuijs contrà quàm flumina ſolent parùm increſcere, & quoties crebriori verberatur Auſtro, vicinis agris effuſiùs innatare. Chriſtianis etiam Britannis ſancta huius fortaſſe aqua videbatur, Scribitur enim quòd cùm in procinctu contra Saxones ſtarent terram oſculantes, ex hoc in memoriam ſacratiſſimi Chriſti ſanguinis deuotiſſimè bibiſſe. Cæterùm Deua qui è Wallia potiùs ruere quàm fluere videtur, cùm Ceſtrenſes attigerit, lentior BONIVM interluit,

Bonium. quod nonnullis Antonini exemplaribus BOVIVM dicitur, quæ vrbs eo ſæculo fuerat inſignis, poſteà monaſterium præcla-

præclarum, à cuius choro *Banchor* Britannis, Anglis Baanconnabyηyγe,& Banchor vocabatur, alumnúmq; habuit (vt aliqui ſcribunt) inter multos optimos viros, hæreſiarcham illum peſſimum Pelagium, qui in gratiam Dei iniquiſſimus peſtifera doctrina occidentalem eccleſiam diu exercuit. Vnde Proſpero Aquitano Coluber Britannus illo verſu dicitur

Banchor.

Pelagius Hæreſiarcha.

Peſtifero vomuit coluber ſermone Britannus.

Nec alio nomine huius memini, quàm quòd vitia, & venena noſſe interſit omnium. *In hoc monaſterio* (vt inquit Beda) *tantus fuit monachorum numerus, vt cum in ſeptem portiones, cum præpoſitis ſibi rectoribus diuiſum eſſet, nulla harũ minùs quàm tercentos homines haberet, qui omnes de labore manuum ſuarum viuere ſolebant.* Quorum mille ducentos Edilfredus Rex Nordanhumbrius è medio ſuſtulit, quòd pijs precibus Chriſti opem pro Britannis Chriſtianis contra Paganos Saxones implorasſent. Refloruiſſe tamen videtur, imò refloruiſſe demonſtrat, in Malachiæ Hibernici vita, Diuus Bernardus Clareuallenſis his verbis de Monachis, qui longo poſt tẽpore híc egerunt. *Banchor* inquit, *monaſterium nobiliſſimum multa millia monachorum generans, multorum monaſteriorum caput, locus verè ſanctus, fæcundúſq; ſanctorum, copioſiſſimè fructificans Deo, ita vt vnus ex filijs ſanctæ illius congregationis centum ſolus monaſteriorũ fundator extitiſſe feratur. Denique Hiberniam & Scotiam ita eius germina repleuerunt, nec modò in præfatas, ſed etiã in exteras regiones, quaſi inundatione facta, illa ſe ſanctorum examina effuderunt, ex quibus ad has noſtras Gallicanas partes, S. Columbanus Luxouienſe conſtruxit monaſterium.* Sed poſt hæc tempora omninò concidit, Malmesburienſis enim ætate, qui ſtatim à Normannorum ingreſſu vixit. *Tot* (vt inquit ipſe) *hîc ſuperfuerant antiquitatis indicia, tot ſemiruti parietes eccleſiarum, tot anfractus portarum, tanta turba ruderum, quantam vix alibi cernas.* Ipſéque Bernardus prodit Malachiam ſuum *loco diruti monaſterij Oratorium ex lignis leuigatis conſtruxiſſe.* Nunc verò intermortuæ vrbis vel monaſterij vix facies remanet, duarúmq; portarũ nomina *Port hoghan*, & *Port Cleis* quę mil. paſſ. diſiunctę ſunt reſeruantur, inter quas Romanorum numiſmata ſępiùs reperiuntur. Sed vt hoc moneam, non huius agri cenſetur

Bonium,

Bonium ad Flintenſes ſpectat.

Bonium, ſed Flintenſis, cuius portio quaſi à reliqua diuulſa hîc inter Ceſtrenſes & Salopienſes interiacet.

Deunana. Cheſter.

Decem à Bonio mil. paſ. ad idem flumen propè æſtuarium, quod SETEIA pro *Deia*, Ptolemæo dicitur, vrbs clara ſedet, quam Ptolemæus ille DEVNANAM, Antoninus DEVAM à flumine, nos **Cheſter** & **Weſtcheſter**, Britanni *Caerlegion*, *Caerleon Vaur*, *Caer leon ar Dyfyr Dwy*, & *Caer* per excellentiam, vt Saxones Legeaceſter dixerunt, nominibus à Legione Viceſima Victrice deductis. Hæc enim Galba Imperatore II, & Tito Vinio Coſſ. in Britanniam tranſmiſſa fuit, quæ cùm nimia & formidoloſa legatis tam Conſularibus, quàm Prætorijs extitiſſet, Iulium Agricolam à Veſpaſiano tandem præfectum habuit, quo tempore ſedem, hac in vrbe accepiſſe videtur, quam nec multos ante annos conſtructam, & Ordevicarum ceruicibus impoſitam, opinor: quamuis non deſint qui vel ipſa Luna hanc vetuſtiorem eſſe contendunt, à *Leone* nempe *Vaur* Gigante infinitis antè ſæculis poſitam. Sed plebeios hos Antiquarios vel ipſum nomen ab errore tam craſſo auerteret. *Leon Vaur* enim Legionem magnam Britannis ſonare diffiteri non poſſunt, vtrum verò æquius melius fuerit vrbem à Legione magna, vel à Leone Gigante denominari viderint docti, cùm in Hiſpania Tarraconenſi à Legione VII. Germanica regnum nunc *Leon* dicatur, & Legionem XX, quam Britannicam, *Valeriam & Victricem*, dicunt, hac in vrbe egiſſe Ptolemæus, Antoninus, & Septimij Getæ nummus antiquus comprobent, è quo hanc etiam Coloniam fuiſſe conſtat: inſcribitur enim in parte auerſa COL. DIVANA LEG XX VICTRIX. Romanæ autem magnificentiæ argumenta nunc ſuperſunt paucula præter pauimenta teſſellata, ſuperiori ætate plurima exhibuit, quod ſuis verbis Ranulphus huius vrbis monachus, è ſuo Polichronico tibi dicet. *Viæ ſunt hic ſubterraneæ lapideo opere mirabiliter teſtudineatæ, triclinia cõcamerata, inſculpti lapides prægrandes antiquorum nomina præferentes, hîc & numiſmata Iulij Cæſaris, aliorũmque illuſtrium inſcriptione inſigniti quandoque ſunt effoſſa.* Vrbs hæc quadrata forma, mœnibus quæ duo plùs mill. paſſ. ambitu colligunt, includitur; ad Lybonotum, caſtrum eminet propè flumen à Comitibus conſtructum,

Legio vij victrix.

vbi

vbi fora Palatinatus,& Aſſiſæ (quas vocant) bis quotannis habentur. Ædificia ſunt nitida,& proiectis Męnianis porticus vtrinq; per primarias plateas ducunt. Sed rebus ſecundis non perpetuo tenore vſa eſt, primùm ab Egfrido Nordanhumbrio, inde à Danis exciſa, reſtaurata tamen ab Ædelfleda Merciorum Domina, ſtatímq; Eadgarum Regem de Britannicis principibus pompa magnifica triumphantẽ vidit. Ipſum enim in triumphali nauicula ad proram ſedentem Kinnadius Rex Scotorum, Malcolinus Cumbrorũ, Maconus Manniæ & Inſularum, omnéſq; Walliæ principes in fidem adacti, quaſi remiges, remis incumbẽtes per Deuam fluuiũ læto ſpectaculo duxerunt. Inſequente tempore, quà Aquilonem ſpectat templum, à Leofrico Comite extrui cœptum, quod Werburgæ virginis reliquijs, Henrici IIII. Germanię Imp. ſepultura, quem abdicato imperio heremeticam hic vitã duxiſſe aiunt,& Epiſcopali ſede celebratum. *Circiter annum 960.* Quam ſtatim à Normannica victoria Lichfeldenſis Epiſcopus Petrus à Lichfeldia huc tranſtulit, ſed ea ad Cõuentriam,& poſteà ad ſedem ſuam priſtinam reducta, Deua diu hac dignitate viduata iacuit, donec patrum memoria Henricus VIII. denuò Epiſcopum reſtituerit, cui hunc agrum, Lancaſtrenſem, & Richmondiam ſubiecit, & in iuriſdictione Archiepiſcopi Eboracenſis eſſe iuſſit. Cùm iam templũ conditum eſſet, Normannici Comites mœnia,& caſtra adiecẽrunt. *Vti enim Epiſcopus tenuit de Rege quod ad ſuum pertinet Epiſcopatum* (ſic enim legitur in libro, quo Angliam cenſuit Guilielmus Magnus) *ita totam reliquam ciuitatis partem, Comites cum ſuis hominibus de Rege tenuerunt.* Iam indè inprimis floruit Ceſtria, nec quicquid abeſt, quod in florentiſſima ciuitate deſideretur, niſi quòd Oceanus molendinis quibuſdam in Deuæ alueo quaſi ſuccenſens, ſe ſubduxerit, nec ciuibus, vt pridem, portus oportunitatem prębeat. Longitudinem gradibus XX, ſcrupulis XXIII, Latitudinem gradibus LIII, ſcrupulis XI. definitam habet.

Ab vrbe in Circium procurrit laxior Cherſoneſſus hinc Deio ęſtuario, illinc Merſeio concluſa, nos Wirall, Britanni quòd angulus ſit, *Kill-gury* vocant, Olim tota ſaltuoſa,& inculta fuit, vt perhibent incolæ, nunc verò oppidis vndique conſita, ſalo tamen quàm ſolo fœlicior habetur; hoc enim Wirall.

frugibus

frugibus eſt minùs benignum, illud piſcibus inprimis fœcundum. Huius extremitati Inſula modica, ieiuna, & arenoſa, Ilebre vocant, adiacet. Ad ingreſſum autem ſaltus obiacet celebris, videlicet, The forreſt of Delamere, in quo vrbem ſuam Eadeſbury poſuit Ædelfleda Mercia, quæ exoleto iam nomine, rudetum effectum, The Chamber in the foreſt vocatur, & ad vnum & alterum hinc milliare alterius oppidi Finborrow ab eadem extructi parietinæ viſuntur.

Ilebre.

Finborrow.

Per ſuperiorem huius ſaltus partem Weuer flu. defertur, qui è lacu effunditur ad *Ridly*, claræ & vetuſtæ familiæ Egertonorum ædes, non procul à Beſton caſtro, monte pręcipitióq; defenſo, quod vltimus Ranulphus Ceſtriæ Comes conſtruxit. De quo Lelandus noſter.

Beſton.

Aſſyrio rediens victor Ranulphus ab orbe,
Hoc poſuit caſtrum terrorem gentibus olim
Vicinis patriæq́; ſuæ memorabile vallum.
Nunc licèt indignas patiatur fracta ruinas,
Tempus erit quando rurſus caput exeret altum,
Vatibus antiquis ſi fas mihi credere vati.

Hinc fluuius primò Auſtrum petit, vt Auſtralem agri limitem attingat per ericeta & iacentia loca, in quibus, vti etiam alibi, arbores ab inundato mundo, vt credunt, defoſſas ſæpè eruunt, inde in Septentriones conuerſus fertiles irrigans agros per Nantwich, non procul à Midlewich ad Northwich decurrit. Hæ ſunt ſalinæ nobiles, quinque vel ſex mill. paſſ. inuicem diſtantes, vbi è puteis aquę ſalſæ hauriuntur, quas non lignis ardentibus infundunt, vt veteres Galli & Germani ſolebant: ſed ſubiecto igne decoquunt, vt ſal conficiatur. Candidiſſimus verò ad Nantwich coquitur, vnde Britannis *Hellath wen*, id eſt, ſalina candida dicitur, minùs candidus ad Midlewich, & Northwich, quæ inde *Hellath du*, id eſt, Salina nigra vocitatur. Nec addubito quin hæ Romanis cognitæ fuerint, & quod Salarium vectigal hinc penſitatum. A Midlewich enim ad Northwich via nobilis duxit, quæ è glarea in eam altitudinem educta fuerat, vt Romanorum opus facilè agnoſcas, cùm glarea tota hac regione ſit admodum rara, & inde ad priuatorum ędificia

Arbores terra obrutæ.

Salinæ.

Nantwich.

Northwich.

Midlewich.

cia hodie deuchatur. Scribit Matthæus Pariſienſis Henricum III. has Salinas obſtruxiſſe, cùm hunc agrum hoſtilem in modum deuaſtâſſet, ne inde tumultuantibus ea tempeſtate Wallis commeatus ſuppeditaretur. Sed cùm placidi pacis radij illucêrent, denuò apertæ fuerunt. Sub **Northwich** in Weuerum *Danus* flu. euoluitur, qui ad ortiuum huius agri limitem CONDATE præterit, priſcũ oppidum, ab Antonino memoratum, nunc **Congleton**, nec alio quàm vetuſtatis nomine nobis memorandum. Dano admiſſo, in occaſum rectâ prolabitur Weuerus inter **Frodeſham** antiquioris notæ caſtrum, & **Rockſauage** Sauageorum recens extructas ædes, demúmque **Merſey** æſtuarium ſubintrat. Hoc verò ſic nominatur à **Merſey** flumine, quod Ceſtrenſes & Lancaſtrẽſes interluens ibi tandem exoneratur, cùm inter alia minùs nota oppidula **Thelwall** allucrit, nunc viculum obſcurum, olim vrbem ſatis magnam ab Edwardo Seniore conſtructam, & ſic dictam, teſte Florilego, ab arborum truncis, ramis acciſis, & in terram defixis quibus murum circumduxit. Saxones enim truncos **Thell**, & murum **Wall**, ſua lingua nominarunt. Et ad ipſum fluminis oſtium **Runckhorne** ſedet, eodem ſæculo ab Edelfleda conditum, & eodem fato nunc in pauculas caſas redactum. Edelfleda illa, vt ſemel dicam, cuius ſæpe memini, Regis Edwardi Senioris ſoror, & Ethelredi Merciorum ſubregulí vxor, Mercijs (defuncto marito) difficillimis temporibus magna laude octo annos præfuit, de qua in Henrici Huntingdonenſis hiſtoria hæc Encomiaſtica carmina leguntur:

Condate. *Congleton.* *Frodeſham.* *Rockſauage.* *Merſey fl.* *Thelwall.* *Runckhorne.* *Elfleda, ſiue Ethelfleda.*

O Elfleda potens, ô terror virgo virorum,
Victrix naturæ, nomine digna viri.
Te quo ſplendidior fieres natura puellam,
Te probitas fecit nomen habere viri.
Te mutare decet, ſed ſolam, nomine ſexus,
Tu Regina potens, Réxq; trophæa parans,
Iam nec Cæſarei tantum meruêre triumphi,
Cæſare ſplendidior virgo virago, vale.

Quod ad Comites ſpectat, Saxonibus omiſſis, qui tantùm Comites officiales, non hæreditarij erant. Guilielmus Pri-

Comites Ceſtriæ.

mus

mus Hugonem cognomine Lupum Vicecomitis Abrincenſis in Normannia filium, primum hereditarium, & Palatinũ Ceſtriæ Comitem creauit, *totúmq; hunc Comitatum tenendum ſibi, & hæredibus, ita liberè ad gladium: ſicut ipſe Rex tenebat Angliam ad coronam, dedit*, (hæc enim ſunt verba donationis) qui ſtatim ſibi Barones ſubſtituit, Nigellum Baronem de *Haulton*, Guilielmum Malbanc Baronem de *Nantwich*, Robertum filium Hugonis Baronem de *Malpas*, Guarinum Vernon Baronem de *Shipbroke*, & alios. Hugonis filio ſubmerſo, Ranulphus de *Meſchines* eius è ſorore nepos ſucceſſit, quẽ perpetua ſerie ſequuti ſunt Radulphus filius, Hugo nepos, & Ranulphus abnepos, quo ſine liberis defuncto, Ioannes cognomento *Scotus* Anguſiæ Comes, ex eius ſorore natus, hanc hæreditatem adijt, qui cùm itidem nulla ſuſcepta prole diem obijſſet, Henricus III. Rex tam lauto patrimonio oculũ adijciens, Domanio Regio adſcripſit, Iohanniſq; ſororibus alios alibi reditus aſſignauit. Ne (vt inquiunt noſtri) tanta hereditas inter colos diduceretur, honórq; ille poſteà Regũ primogenitis ceſſit, & primùm Edwardo Henrici III. filio, qui cùm à Baronibus captus, detineretur, Simoni de Monteforti Leiceſtrenſi Comiti, vt redimeretur, in manus hunc Comitatũ tradidit: ſed Simone ſtatim interfecto ad Regiã familiam citò redijt. E Comitatu poſteà in Principatũ erexit Parlamentaria authoritate Richardus Secundus, ipſéq; Ceſtriæ Princeps dictus fuit: verùm pauculos pòſt annos euanuit illa appellatio, cùm eius Parlamenti leges refixiſſet Henricus IIII. recidítq; in Comitatum Palatinum, hodiéque iuriſdictionem Palatinam retinet quam adminiſtrant Camerarius, Iudex ſpecialis, Barones Scaccarij duo, Seruientes ad legem tres, Vicecomes, Attornatus, Eſcaetor, &c.

Principatus Ceſtriæ.

Nunc perambulauimus CORNAVIORUM regiones, quæ vnà cùm CORITANIS, DOBVNIS, & Catuellanis regnũ in Heptarchia Saxonica cõſtituerunt, quod illi Ꝁÿꞃcnaꞅic, Latini Merciam dixerunt, cuius periodo annis 189. cõfecta, in Viſiſaxonũ poteſtatẽ ſerò concidit, cum omni bellorum iniuria à Danis non paucis annis fuiſſet dilaniatum.

Regnum Merciorum.

Paraciæ plùs minùs 68. habet hic **Comitatus.**

SILVRES.

CONſultiſſimum nunc videtur, priuſquam reliquas Angliæ partes aggrediamur, ad Walliam, ſiue Cambriam antiquorum Britannorum etiamnum ſedem pauliſper digredi, nec hoc erit in mea opinione digredi, ſed naturæ ordinem recta ſequi. Cornauijs enim proxima obtenditur, & quaſi ſuo iure poſtulare videtur, vt ſuo loco & ordine dicatur: maximè cùm Britanni, ſiue Walli eius incolæ eodem ſint nobiſcum iure, & noſtræ Reipub. nobiſcum quaſi inſerantur.

WALLIAM igitur, cuius nomen vniuerſam quondam Transſabrinam regionem complectebatur, nunc verò minùs late patet, tres olim populi inſedêrunt: SILVRES, DIMETAE, & ORDOVICES. *Wallia.* Hi enim non ſolum duodecem, quos vocant, Walliæ Comitatus, ſed duos etiam illos Transſabrinos Hereforsſhire, & Monmouthſhire, qui Angliæ *Silures.* Comitatibus annumerātur, tenuerunt. *Dimetæ.* Et vt à primis *Ordouices.* primùm exordiar SILVRES eas regiones ex Ptolemæi deſcriptione incoluêrunt, quæ Wallis ſua lingua vno nomine Deheubarth, id eſt, pars Auſtralis, & nouis hodiè nominibus, Herefordſhire, Radnorſhire, Brecknockſhire, Monmouthſhire, & Glamorganſhirè, appellantur, in quibus & no-

minis Silurum nonnullæ ſuperſunt reliquiæ. Quod tamen ad nominis notionem attinet, nihil habeo quod cum gentis natura conſonat. Quod ad originem verò ſpectat, ex coloratis vultibus, crinibus tortis, & poſitu contra Hiſpaniam, origine Iberos fuiſſe coniectat Tacitus, aſſirmat vero Florianus del Campo Hiſpanus, qui mirum in modum ſe torquet, vt Siluras in Hiſpania inueniat, & neſcio quid de Soloria, & Siloria *in Aſturibus nobis obtrudit. Cæterùm gens hæc magna fuit (è Plinio, enim & Tacito, omnem Suthwalliam occupâſſe videntur) aſpera, valida, pugnax, ſeruitutis impatiens, audaciæ promptæ, pertinaciam vocant Romani, nec atrocitate, nec clementia mutabilis: in quibus ſingulis nec adhuc degenerarunt poſteri. Cùm Romani imperitandi libidine eos adorirentur, Carataci Regis virtute viribuſque confiſi, & Claudij Cæſaris voce proritati, qui hos ita extinguendos dixerat, vt olim Sugambri exciſi fuerant; adeò difficili bello Romanos diuexârunt, cohortibus auxiliaribus interceptis, Legione, cui Marius Valens præerat, fuſa, & vaſtatis ſociorum agris, vt P. Oſtorius Britanniæ Proprætor, his ærumnis feſſus & confectus diem obierit, Veranius etiam qui ſub Nerone præfuit, hos fruſtra aggreſſus eſt, nam quod habet Tacitus illum modicis excurſibus ſyluas populatum eſſe, lege* Siluras *cum noſtro eruditiſſimo Lipſio & veriſſimè leges. Nec tamen ſoporatum fuit hoc bellũ vſq; ad Veſpaſiani tempora. Tunc enim Iulius Frontinus armis eos ſubegit, & legionario milite cohibuit. Quòd verò quidam è noſtratibus illum in Chriſpinum Iuuenalis verſiculum ad noſtros Silures detorſerit,*

Tacitus.

Lib. Annal. XIIII.

magna

magna qui voce ſolebat,
Vendere municipes fracta de merce Siluros.

Quaſi noſtri Silures capti venum Romæ fuerint expoſiti, mea fide, germanum Poetæ ſenſum non expiſcatus eſt. De piſcibus illum, non de hominibus loqui, qui penſiculatius legerit, facillime videbit.

Herefordſhire.

HErefordienſis Comitatus ſiue Herefordſhire, Britannis *Ereinuc*, forma quaſi circulari, ab ortu Vigornienſibus, & Glocestrenſibus, à meridie Monumethenſibus, ab occaſu Radnoria & Brechinia, à ſeptentrione Salopia definita, regio eſt pręter amœnitatē, aut paſcendis pecoribus, aut alendis frugibus nuſquam non mitiſſima, & ab omnibus ad vitam neceſſarijs inſtructiſſima, adeò vt ſecunda fertilitatis laude inter Angliæ prouincias acquieſcere haud facilè ſit contenta. Ad quas etiam commoditates flumina accedunt eximia, *Vaga*, *Lugus*, & *Munow*, quæ cum floridiſſima prata, & lætiſſima arua placidè irrigauerint, demùm confluunt, & vno aluco Sabrinæ æſtuarium adeunt.

Munow verò ex Hatterell montibus, qui ſatis conſurgentes inſtar cathedræ ad Libonotum hunc agrum obuallant, deſcendens, primùm in Auſtrum per eorum radices eluctatur ad BLESTIVM, oppidum ab Antonino eo ſitu & diſtantia locatū, vt non poſſit non eſſe illud, quod huic flumini appoſitū Britannis *Caſtle hean*, nobis The olde towne vocitatur, viculus tenuis, ſed cuius vetuſtati nouū hoc nomē patrocinatur, vtraq; enim in lingua oppidū ſiue caſtrum vetuſtū ſonat. Proximè hoc Bleſtiū *Alterynnis* aquis, quaſi inſula amnica circumfunditur, quę antiqua ſedes veteris & Equeſtris familię Sitſiltorum, ſiue Ceciliorū, vnde Honoratiſſimus Patronus noſter, omnibus virtutis, prudentiæ, & nobilitatis ornamētis inſtructiſſimus D. Guil. Cecilius Baro Burghlæus & ſummus Angliæ Theſaurar. ſtemma ducit.

Munow fl. | *Bleſtium.* | Ould towne. | Alterynnis *Ceciliorum ſedes.*

Ab hoc Munow in Ortum conuerſus aliquandiu hanc

Mapherald. regionem à Monumethenſibus dirimit, & ad Mapherald Tregoſiorum,& poſteà Grandiſonorum caſtrum, Doro flumine augetur, qui à Septentrione defluens per Snothill caſtrum vbi nobile marmor excíditur, conuallem mediam

Marmor. ſecat, quam à flumine *Diffrin Dore* vocant Britanni, Angli verò, vt vim verbi exprimere viderentur, The gilden vale,

Gilden vale. *Vallis aurea.* id eſt, vallem auream, ſiue auratam nominarunt, quo nomine ob auream, opulentam, & amœnam hubertatem neutiquam indigna cenſeatur. Colles enim quibus includitur vtrinque ſunt ſyluis amicti, ſyluis ſubſunt vtrinque arua, aruis floridiſſima prata, & in medio fluuius limpidiſſimus interlabitur, cui monaſteriolum elegans impoſitum quod nobilium huius agri quaſi commune fuit ſepulchrum.

Irchenfeld. Ab hac valle pars huius agri quæ ad ortũ diuergit nunc Irchenfeld, in Cenſuali Guil. primi libro *Archenfeld* dicitur, quam à Danis ann. 715. ferro flammàque vaſtatam capto Camalaco Epiſcopo Britanno produnt noſtri hiſtorici. In

Kilpec. hac Kilpec caſtrum floruit, ſedéſq; fuit nobilis familię Kilpecorum, quos primis Normannorum temporibus honorarios fuiſſe regum Angliæ milites perhibent nonnulli. Quibus tamen non ego facilè credam, Ad Alanos autem, ſiue Plonkenettos hoc caſtrum ſpectaſſe ipſe alicubi legi, & certum eſt vltimi Domini de *Kilpec* filiam & cohæredem R. Marmioni, qui anteà tamen honorarius erat Regũ Angliæ

Archenfeld. miles, enuptam fuiſſe. In hac etiam *Arcenfeld* (vt in libro Cenſuali legimus) quidam prouentus vni & alteri Preſbytero, veteri inſtituto aſſignati erant, ea lege vt pro Angliæ Regibus Legationes in Wallia obirent.

Quoúſque pertigit hæc regiuncula neſcio, verùm affinitas inter hæc nomina *Ereinuc* Arcenfeld, ARICONIVM oppidum, cuius hoc tractu meminit Antoninus, & Hare-

Hereford. ford ſiue Hereford, quæ nunc vrbs eſt Comitatus prima, in eam me ſententiam paulatim perduxerunt, vt exiſtimẽ hæc ſingula ab ARICONIO deducta. Nec tamen vnum idémq; Ariconium, & Herefordiam exiſtimo, ſed vti *Baſilea* Germaniæ, Auguſtæ Rauracorum, & *Baldach* Aſſyriæ, Babyloniæ nomen ſibi vindicauit, quòd hęc ex Babyloniæ, illa ex Auguſtæ ruderibus originem duxit: ſic Hartford noſtra, (ita enim vulgus appellat) & nomen, & ortum à vici-

ne

no Ariconio, vt mea fert opinio, reperit, quæ nullam hodie integram oppidi faciem habet, terræ motu, vt ferunt, conquaſſata, Nominis tantùm vmbram retinet, **Kencheſter** nuncupata, & mœnium minas aliquas oſtendit, quas **Kencheſter Walles** dicunt, ad quæ lapides teſſellati, lateres Britannici, Romanorum numiſmata, &c. ſæpe eruuntur. Herefordia verò proles, quæ expreſſiùs eius nomen gerit, ad ortum vix tribus milliaribus Italicis abeſt, pratis gratiſſimis, & aruis vberrimis interſita, fluminibus ferè incincta, ad Septentrionē & Occaſum anonymo, ab auſtro Vaga, qui è Wallia per *Cliuum Fortem*, ſiue **Clifford**, Cliffordorum quondam caſtrum in ipſo occiduo regionis limite, huc ſæpiuſculè arcuatus accelerat. Adulta Saxonum Heptarchia primùm emicuiſſe creditur, ab Edwardo Seniore, vt ſcribunt aliqui, conſtructa, nec ſane antiquior de eâ facta eſt mentio. Britanni etenim priuſquam Herefordiæ nomen innotuit, locum *Trefawith* à fagis, & *Henford* à via antiqua, ipſiq; Saxones Fernleg à filicibus dixerunt. Incrementa, ni fallor, maxima religioni, & Ethelberti Orientalium Anglorum regis martyrio accepta ferat. Qui cùm nuptias filiæ Offæ regis Merciorum ambiret, à Quendreda Offæ vxore, quæ potiùs Orientalium Anglorum imperium, quàm honeſtam filiæ conditionem captauit, ex inſidijs nefariè ſublatus, Martyrúmque catalogo inſertus, templum hîc ſibi habuit à Milfrido regulo extructum, quod Epiſcopali ſtatim condecoratum dignitate, in ſummam creuit opulentiam, munificētia primùm Merciorum, inde Viſiſaxonum Regum, Hos enim demum hac vrbe potitos è Malmesburienſi colligitur, vbi ſcribit Athelſtanum Viſiſaxonem Walliæ Regulos hac in vrbe eò adegiſſe, vt ſibi vectigalis nomine (præter canes venaticos, & accipitres) ſingulis annis x x. libras auri, c c c. argenti penſitarent. Integra, quod legi, ſemper vſa eſt hæc fortuna, præterquam anno Domini 1 0 9 5. quo Gruffinus South-walliæ Princeps, & Algarus Anglus ſeditionem in Edwardum Simplicem ſiue *Confeſſorem* concitantes, cùm Radulphum Comitem fugaſſent, vrbem diripuerunt, templum deleuerunt, & Leofgarum Epiſcopum captiuum abſtraxerunt. Sed Haraldus ſtatim compreſſa eorum audacia, *vallo*, vt

Kencheſter.

Clifford.

793 *Ethelbertus Martyr.*

habet Floriacenſis, *lato, & alto muniuit.* Hinc in Pontificibus ſcripſit Malmesburienſis, *Herefordia non grandis ciuitas, quæ tamen foſſatorum præruptorum minis oſtendit ſe aliquid magnum fuiſſe.* Normanni poſteà ad orientalem templi partem, ſecundum Vagam, caſtrum erexerunt maximum, & munitiſſimum, opus, vt ferunt nonnulli, Comitis Milonis, quod nunc vetuſtate victum ruinam agit. Mœnibus deinceps vrbem obſepſerunt. Reinelmus Epiſcopus, regnante Henrico primo, ſpecioſum hoc, quod nunc cernitur, templum poſuit, ſucceſſoréſq; adauxerunt, adiuncto Collegio nitido, & pulchris Præbendariorum ædibus. Nam præter Epiſcopū qui 302. Eccleſijs præeſt, ſunt in hac Eccleſia Decanus, Archidiaconi duo, Præcentor, Cancellarius, Theſaurarius, & Præbendarij XXVIII. In templo præter Epiſcoporum nulla ferè monumenta vidimus, Thomam verò Cantalupum Epiſcopum nobili loco natum Mauſolæum habuiſſe accepimus, qui ob ſanctitatem inter Diuos relatus parùm abfuit, quin pietatis opinione Regio Martyri Ethelberto præluxerit, Huius ſitum Longitudine XX. gr. XXIIII. ſcrup. Latitudine LII. grad. VI. ſcrup. dimetiuntur Geographi.

Vix tertiū hinc milliare confecit *Vaga*, quū *Lugi* fluminis aquas intercipit, qui è Radnoriæ montibus præcipitatus hancregioné ab occaſu ſolſtitiali, ad ortum brumalem ſilens interlabitur, In primo ingreſſu Wigmore vidit, Saxonicè pigingamere, olim ab Edwardo Seniore reſtauratum, poſteà à Mortuomarijs, quorum iuris erat, caſtro munitum, cui ad tertium milliare alterum vicinum eſt caſtrum Richards Caſtle dictū, primùm Sayorum, poſteà Talbotorū, vt accepi, poſſeſſio. Sub quo natura, quæ nuſquā magis quàm in aqua miraculis ludit, fonticulum eduxit piſciculorū oſſiculis ſemper ſcatentem, quamuis ſubinde exhauriantur, vnde Bone Well vocitatur. Inde *Vaga* Lemſter adit, quod *Leonis monaſterium* dictum à Leone per quietem viſo ſomniârunt nōnulli, Britanni autem *Lhanlieni* vocant, quod cùm monialium fanum denotet, & monialibus hic templum Merewaldum Mercium poſuiſſe conſtet, aliam originem indagare, quid aliud eſſet quàm ventos venari. Nec deſunt tamen qui à lino deducunt, quod hic naſcitur laudatiſſimum, ſed præcipua hodie gloria eſt à lana in circum-

Wigmore.

Richards Caſtle.

Fons oſſiculorum.

Lemſter.

uicinis agris (Lemſter Ore vocant) cui (excepta Apula & Tarentina) palmam deferunt Europæi omnes. Frumento item adeò eſt fœlix, & pane è puriſſimo polline, vt huius panis, & Weableię potus, (oppidū hoc eſt tamēię D' Eureux adiunctum) in prouerbium ceſſerint. Has Lemſteri dotes, & inde forum frequentiſſimum Herefordia, & Vigornia nimis intuendo eò inuidiæ proceſſerunt, vt Regia authoritate intercedente, ſtatum mercatus diem mutare coegerint, ſuam infrequentiam ex huius frequentia ſubinde cauſantes. *Lugus* inde ad Vagam per Marden, & Southton, ſiue Sutton properat, quorum hoc tenues reliquias palatij Offæ oſtendit, quod Ethelberti cæde infame fuit, iſtud Ethelberti tumulo qui diu inglorius hic iacuerat, priuſquam Herefordiam transferretur, celebre habetur. Propè autem confluentes *Lugi*, & *Vagæ* ad ortum collis quem Marcley hill vocant, anno ſalutis ſeptuageſſimo quinto ſupra milleſimum, quaſi ſomno ſolutus conſurrexit, & triduum ſe immaniſſimam molem propellens horrendo reboans mugitu, & obuia quęq; proſternens in ſuperiorem locum magna cum admiratione ſe promouit, eo terremotus genere, vt iudico, quod Phyſici Braſmatiam vocant. Nec ab hoc longè diſtat etiam ad ortum ſub Maluernicis collibus, qui orientalem agri partem hoc in loco terminant, Ledbury notum oppidum *Leddeno* fl. adpoſitum, quod* Edwinus Saxo vir potens eccleſiæ Herefordenſi donauit, eò quòd Ethelberti precibus ſe paralyſi liberatum ſibi perſuaſerit. De vallo militari in colle proximo non eſt cur loquar, cùm in hoc tractu, qui limitaneus erat, & belli area primùm inter Romanos, & Britannos, poſteà inter eoſdem & Anglōs, eiuſmodi plurimis in locis occurrant. Sed Vaga Lugo iam recepto plenus, obliquior inter Roſſe fabris ferrarijs notum, & Wilton è regione, caſtrum antiquiſſimum familiæ Greiorum, vnde eius cognominis tot Heroës originem traxerunt, Monumethenſes petit, & Herefordenſibus valedicit.

Lemſter Ore

Lana egregia.

Marden.

Sutton.

Marcley hill.

Mons ſe mouens.

* *Alnodum vocat Gualt.* [illegible] *de nu-* [illegible]

Wilton.

Elanguente iam Anglorum imperio præfuit huic agro Comitis officialis titulo Radulphus Gualteri Medantini, filius ex Goda Edwardi Confeſſoris ſorore, quem Normanni hoc honore exuerunt, cui ſuffecerūt Guilielmum filium Osberni, ſiue vt Normāni vocarunt *Fitz-Osbern* Normāniæ

Comites Herefordiæ.

 Ducibus

Ducibus arctiſſima propinquitate coniunctum. Huic in bello Flandrico perempto ſucceſſit Rogerius eius filius *de Britolio* dictus, qui ſine prole maſcula proſcriptus obijt. Non ita multis poſteà interiectis annis, Matildis Auguſta, ſiue Imperatrix Milonem Gualteri Conſtabularij Gloceſtriæ filium, eo honore auxit, cui quatuor filij Rogerus ſcilicet, Gualterus, Henricus, & Mahel, nulla ſuſcepta prole inuicem ſucceſſerunt. Humfredus autem Bohun eorum ſororem Margaretam in vxorem accepit, eiúſq; pronepos Henricus primùm hoc vſus eſt titulo, eiúſque poſteri donec de-
Henricus 4. Rex Angliæ. ficiente maſculo, primùm * Henrico Plantagenet obtigit, qui Herefordiæ Dux creatus erat, & poſteà Rex Angliæ, duxerat enim ille alteram vltimi Bohunorum filiam: deinde Staffordis, qui ex altera ſorore nati ſunt, & non ita pridem ſuis honoribus exciderunt. Noſtra verò memoria Edwardus ſextus Gualterum *D'Eureux*, qui longa cognatione Bohunorum ſtirpem attigit, Vicecomitis Herefordię titulo inſigniuit, eiúſque è filio nepotem, poſteà etiam Eſſexię Comitem creauit Diua noſtra Elizabetha.

Continentur in hoc Comitatu paræciæ 176.

Radnorſhire.

Herefordenſibus annectitur ad occaſum ęſtiualem **Radnorſhire**, Britannicè *Sire Maiſeueth*, forma triquetra, quantò magis in occaſum protenditur, in anguſtũ magis magíſque contracta. Ad auſtrum Vaga flu. Brechnochienſes diſcludit, ad ſeptentrionem adiacent Montgomorienſes. Pars eius orientalis & auſtralis cultior, reliqua montibus aſperior vix vllo cultu miteſcat, ſyluis tamen ſatis veſtita, profluentibus irrigua, & ſtagnis alicubi aſperſa.

Illuſtrant orientale latus, pręter alia limitaneorum ducum caſtra ſuis iam ruinis ferè inuoluta, **Caſtle Paine** à
Radnor. Pagano Normanno extructũ denominatúmq;, & **Radnor**

præci-

præcipuum totius pagi oppidum, Britannicè *Maiſeueth*, pro regionis more culmeis tectis ſatis elegans. Mœnibus autem & caſtro quondam tutum fuit, ſed poſtquam Oënus ille *Glendowerdwy* ſeditioſus ſuccendiſſet, ſenſim extenuatum elanguit, eodem fato quo mater ſua **Old Radnor**, id eſt, vetus Radnor, Britannicè *Maiſeueth hean*, & ab ædito ſitu *Pencrag*, quam, regnante Ioanne, Rheſus Gruffini filius igni dederat. Si hanc *Maiſeueth* fuiſſe MAGOS vrbem dixero, quam Antoninus MAGNOS vocare videtur, vbi (vt eſt in Notitiarum libro) Præfectus militũ Pacenſium ſub Britanniarum Duce, Honorij temporibus egit, à veritate, opinione certè mea, fortaſſe etiam aliorum, non deſciuero. Huius enim tractus incolas MAGESETAS vocatos, Comitéſque *Maſegetenſes* & *Mageſetenſes* apud mediæ ætatis ſcriptores legimus, diſtantięq; ratio cùm à *Gobannio*, ſiue *Abergeuenny*, tum à *Branonio*, ſiue *Vigornia*, vix tantillum ab Antonini dimenſione diſcrepat. Vix tribus hinc ad ortum milliaribus **Preſtaine**, Britannicè *Lhan Andre*, id eſt, Andreæ fanum cernitur, quod è minimo viculo auorum memoria, opera Martini Epiſcopi Meneuenſis in forum adeò celebratum, & in eam elegantiam emicuit, vt Radnoriam hodie quodammodo obſcuret. A quo etiam vix quatuor mill. paſſ. abeſt **Knighton** Prę́ſtaniæ æmulum, Britannis, vt accepi, *Trebuclo* pro *Trefyclaudh*, à foſſa ſubiecta quam mirando opere ad diſiungendos Britannos à ſuis Anglis Offa Mercius per hanc à Deuæ oſtio vſque ad Vagæ 90. plus minus mill. paſſ. duxit, vnde *Claudhoffa*, id eſt, Offæ foſſa Britannicè vocatur. De qua in Polycratico ſuo Ioannes Sariſburienſis. *Haraldus legem ſtatuit, vt quicunq; Wallorum, citra terminum, quem eis præſcripſit, foſſam ſcilicet Offæ, cum telo inueniretur, ei ab officialibus Regijs manus dextra præcideretur.*

Old Radnor.

Magi.

Mageſetæ.

Preſtaine.

Knighton.

Foſſa Offæ.
Offadike.

Poſt hoc quicquid ad occaſum, & ſeptentrionalem limitem adiacet, magna ex parte effætum, & ieiunum, incolis *Melienith* vocatur, eò quòd montes flaueſcant. Caſtrorum tamen plurima veſtigia oſtendit, præcipuè verò *Keuenleſſ*, & *Tinbod* quod acuminato colli affixum Leolinus Walliæ princeps anno 1260. euertit. Hæc Melienith ad Vagam vſque pertingit, qui occiduum agri angulum tranſuerſum ſecat, & occurrentibus ſaxis fractus, ſubitò ſolo deſtitutus

Melienith.

præci-

Raihader Gowy. præcipitatur. Vnde loco *Raihader Gowy* nomen, id eſt, Vagæ Catarractę, & neſcio an inde hoc nomen Radnoz primùm vniuerſo agro, deinde primario oppido excuderint Angli. Caſtrum erat ad has Catarractas, quod Rheſum Suthwalliæ principem ſub Richardo primo reſtauraſſe legimus. Iuxtà vaſta eſt quodammodo ſolitudo itinerum anfractibus, & montium horrore penè formidoloſa, in quam, *Vortigernus.* vtpote tutiſſimum perfugium ſe ſubduxit peſtis ille patriæ Vortigernus Dijs hominibúſque inuiſus, cùm inuocatis in hanc inſulam Saxonibus, & ſua ipſius filia horrendo inceſtu ſibi in vxorem accepta, nefariorum ſcelerum magnitudinem ſera æſtimatione perſpexiſſet. Sed numinis telo volante, vindice igne cœlitùs demiſſo cum vrbe ſua *Caer Guortigern* quam in præſidium ſibi conſtruxerat, deflagrauit. Nec procul hinc quaſi hoc fati fuiſſet, non ſolùm iſte Vortigernus vltimus è Britannico ſanguine Britanniæ monarcha, ſed etiam vltimus è Britanni- *Leolinus.* co genere Walliæ princeps Leolinus ex inſidijs interceptus, anno reparatæ ſalutis 1282. fatum compleuit. Cæterùm à Vortigerno regiuncula illa *Guortigermaur* Gildæ dicitur, necdum nomen intercidit: vrbis verò ne memoria quidem niſi ex ſcriptoribus ſupereſt. Sunt qui exiſtimant *Guthrenion* caſtrum ex eius ruderibus extitiſſe, quod anno 1201. Walli in inuidiam Rogeri de Mortuomari Guarthenion ſolo complanârunt. *Guarthenion* etiam hæc regionis pars olim vocabatur, vt author eſt Nennius, qui ſcripſit Vortigernum illum cùm apertè, & acriter à Germano illo Sancto admoneretur, non modò animum ad Dei cultum à vitæ prauitate non conuertiſſe, ſed etiam calumnias in ſanctiſſimum virum adhibuiſſe. *Quapropter Vortimerus Vortigerni filius* (vt inquit Nennius) *pro illata à patre ſuo S. Germano calumnia, terram ipſam, in qua Epiſcopus opprobrium ta-* Guarth *Britannicè calũnia, &* Eniawn *iuſta.* *le ſuſtinuit, in æternum ſuam fieri ſanxit, vnde & in memoriam S. Germani* Guarthenian *nomen accepit, quod Latinè ſonat, calumnia iuſtè retorta.*

Mortuomarij primi Normannorum hanc regionem fuſo Edrico Syluatico Saxone, ſibi deuicerunt, poſteriq; tres *Comites Marchiæ.* numero huius limitis Wallici Comites erant, vulgò Comites *De Marchia* dicti, quem honorem ab Edwardo tertio

tio acceptum reliquit Edmundus vltimus è Mortuomariorum ſtirpe familiæ Eboracenſi, è qua item tres fuerunt Marchiæ Comites, Richardus, Edwardus, qui poſteà Rex, & Edwardus v. eius filius, qui patri in regno ſucceſſit. Radnoriæ autem titulum nullus, quod ſciam, ſeorſim geſſit.

Brechnockſhire.

RAdnoriæ ſubiungitur ad Auſtrum *Brechinia*, Britannicè *Brechiniauc*, Anglicè Brechnockſhire, à Brechanio principe ſic dicta, vt exiſtimant Walli, quem numeroſam, & ſanctam prolem, viginti quatuor ſcilicet filias, omnes ſanctas ſuſcepiſſe ferunt. Hæc multo eſt Radnoria amplior, ſed in montes denſiùs conſurgit, conuallibus tamen paſſim fæcundis. Ab ortu Herefordia, ab Auſtro Monumuthia, & Glamorgania, ab occaſu Caermardinia terminatur. Verumenimuerò cùm ad hanc prouinciolam deſcribendam nihil inueniri poteſt, quod non diligentia Giraldi Cambrenſis qui hic ante quadringentos annos Archidiaconum egit, præripuerit, mihi aliquantiſper tacere, & illum cum ſuo ſtilo in partem vocare operæpretium videatur.

Brechiniauc (inquit ille in Cambriæ Itinerario) *terra eſt ſatis abundans grano, & ſi quis eſt defectus ex Anglicanæ vicinitatis copia affatim ſuppletur, paſcuis & ſyluis, feris & armentis terra fæcunda, fluuialibus quoq; piſcibus abundat, quos hinc Oſca, inde Vaga miniſtrat, ſalmonibus enim, & tutris vtraque, ſed plùs, egregijs, quos Vmbras vocant, Vaga fæcunda eſt. Montibus excelſis præterquàm à Borea vndique concluditur, à Zephyro montana de* Canterbochan, *ab Auſtro montes habẽs meridionales, quorũ principalis* Cadier Arthur *dictus, id eſt, Cathedra Arthuri, propter gemina promontorij cacumina* (eſt enim δικόρυφος) *cathedræ modum præ ſe ferentia, Et cùm in alto cathedra, & in arduo ſita eſt, ſummo & maximo Britonum* Regi *Arthuro vulgari nuncupatione*

eſt

eſt aſſignata. In excelſo huius montis vertice fontis ebullit ſcaturigo. Eſt autem fons in putei modum altus, ſed quadratus, nullum ex ſe riuulum faciens, in quo tamen tutræ inueniuntur. His igitur obſtaculis ad meridiem oppoſitus, à Phœbeio patriam feruore frigidior aura defendit, & inſita quadam aeris ſalubritate temperatiſſimam reddit. Ab Euro verò Talgar *&* Ewias *montana prætendit.*

A Boreali autem parte, vt dixit ille, apertior eſt & planior, quà à Radnoria Vaga flumine diſcluditur, cui duo incumbunt oppida ſua antiquitate nota, **Buelth** ſcilicet & **Hay**: **Buelth** ſyluis & ſitu amœnum, caſtro etiam munitum, ſed recentiori à Breoſis ſcilicet, & Mortuomarijs, cùm vetuſtius deieciſſet Rheſus Gruffini filius. Nunc fori frequentia, olim ſua dignitate celebre fuiſſe videtur, quòd eius ſitum è cœleſtibus obſeruarit Ptolemęus, cui eodem nomine BVLLEVM Silurum dicitur. Ab hoc regio circumuicina, aſpera & montana, *Buelth* dicitur, in qua cùm Saxones iam inſulā perſultarent, & Vortigernus in has partes ſecederet, Paſcentius eius filius rerum potitus eſt, permittente Aurelio Ambroſio, vt author eſt Nennius, qui in mirabilibus ſuis, neſciò quid hîc admiratione ſuſpiciendum prodit, de cumulo lapidum, in quo veſtigium canis Arthuri extaret. **Hay** autem Britannicè *Trekethle*, id eſt, oppidum in coryleto, ipſa agri extremitate proximè Herefordiam Vagæ aſſidet, Romanis, vt videtur, nota, quorum numiſmata ſæpiùs effodit, mœniúmque ruinas oſtendit. Nunc verò quaſi confecta, profligatiſſimi rebellis Oëni Glendowerdwy furores conqueritur, qui cùm per has regiones graſſaretur, ſceleratè ſuccendit.

Buelth.

Bulleum.

Haye

Vt iſte Vaga Borealem agri partem alluit, ita *Iſca*, ſiue *Oſca* eximius item fluuius mediam percurrit, qui è Nigro monte proruens, preſſo in ſolū alueo præterit **Brecknock** primarium agri oppidū in eius ferè vmbilico poſitum, quod Britanni *Aber-Hodney* vocant, quia *Hodneius*, & Iſca eò loci aquas commiſceant. Hoc Romano ſeculo fuiſſe habitatum è Romanorum Cæſarum nummis ſubinde erutis apparet. Bernardus de *New-march* qui hanc regiunculam deuicit, caſtrum amplum poſuit, quod Breoſi, & Bohuni inſtaurarunt. Patrúmq; memoria Rex Henricus octauus collegiatam eccleſiam XIIII. Prębendariorum (in Dominicanorum cœnobio

Brecknock.

nobio) conſtituit, quam ab *Aber-guilly* in Maredunenſi agro huc tranſtulit.

Duobus hinc ad ortum milliaribus, lacus diffunditur, quem Britanni *Linſauethan*, & *Linſauathen*, id eſt, lacus ſtagnans, Giraldus *Clamoſum* vocat, quòd horrendo ſtrepitu tonitrua ementitur, quoties in eo glacies reſoluitur, Angli **Brecknockmere** appellant, duobus mill. paſſ. longitudine, nec minùs latitudine patet, lutris, perchijs, tincis & anguillis, quas nauiculis vitilibus piſcantes capiunt, feraciſſimus. *Leuenus* fluuiolus hunc inuectus, inconfuſus faciem ſuam ſeruat, & quaſi odio mixturã refugiens, quod colore oſtendit, hoſpitales ſuas aquas, non largiores, quàm intulerit, euehere creditur. Fama inter accolas lõgo iam tempore obtinuit, vbi nunc lacus eſt, vrbem olim fuiſſe, quæ terræ motu abſorpta, locum aquis fecerit. Et in argumentum, præter alia, vocant, quòd omnes publicæ huius agri viæ, ad hunc vndiquaq; ducant. Quod ſi verum ſit, quam aliam vrbem ad *Leueny* flumen exiſtimes, quàm LOVENTIVM, quam hoc tractu collocat Ptolemæus, & nuſquam nunc mihi ſedulò indaganti, vel è nomine, vel ſitu, vel ruderibus comparere poteſt. **Bricenaumere** (quod mihi ferè exciderat) hunc lacum Marianus vocare videtur, qui prodit Edelfledam Merciam anno 913. *Britonum terram intraſſe ad expugnandum arcem apud Bricenaumere, ibiq; vxorem Regis Britonum cepiſſe.* An hæc arx fuerit ipſa **Brecknocke**, aut caſtrum *Dinas* quod huic impendit in rupe, quæ quò magis excelſa ſurgit, exilior euadit, non liquidò conſtat.

Linſauathen lacus.

Brecknock-meare.

Loventium.

Bricenau-meare.

Brecknocke.

Regnante Guilielmo Rufo, Bernardus de *Nouo-mercatu*, ſiue *Newmarch* Normannus, vir animi, conſilijq; plenus, cõſcripta non parua Anglorum, & Normannorum manu, primus hunc agrum aggreſſus, difficili bello à Cambris extorſit, munimenta conſtruxit, commilitonibus inter quos præcipui erant *Aubræi, Gunteri, Hauerdi, Waldebeofi*, & *Prichardi* agros, & prædia aſſignauit, vtque gradu certo, & confirmato inter infenſos Cambros conſiſteret, Neſtam Gruffini Principis filiam in vxorem accepit, Quæ mulier proiectæ, & vindicis audaciæ tam ſe exiſtimatione, quàm filium patrimonio ſpoliauit, Cùm enim Mahel filius Bernardi vnicus nobilem adoleſcentulum, quocum illa ſtupri conſuetudinem

Brechiniæ Domini.

cudinem

tudinem haberet, duriuſculè exagitaret, illa,vt inquit Poeta,iram,atque animos à crimine ſumens,iureiurando conceptis verbis coram Rege Henrico ſecundo conteſtata eſt, Mahelem filium ab ipſa ex adultero ſuſceptum, & non à Bernardo natum, vnde Mahele excluſo, Sibylla eius ſoror patrimonium illud lautiſſimum adijt, virúmq; ſuum Milonem Herefordiæ Comitem hóc honore auxit, à quo ſucceſſiuè ad Breoſos, Bohunos, Staffordos, illíſque proſcriptis, ad Regem redditus in hoc agro longè ampliſſimi deuenérunt.

Monmouthſhire.

BRechiniæ, & Herefordiæ ad meridianam plagam ſubiacet Comitatus Monumethenſis, vulgò Monmouthſhire Anglis, olim Wentſet, & Wentſland, Britanníſq; *Guent,* ab vrbe antiqua appellatus. Includitur à Septentrione *Munow* flu. qui Herefordienſes, ab ortu Vaga, qui Gloceſtrenſes, ab occaſu *Remnei,* qui Glamorganſes ſeiungit, & ab Auſtro Sabriniano æſtuario, in quod illa flumina vnà cum Iſca, qui mediam interſecat regionem,euoluuntur. Rebus ad victum neceſſarijs non ſolùm ſibi ſufficit,ſed etiam vicinis affatim ſuppeditat. Pars Orientalis herbida,& nemoroſa, Occidentalis nonnihil montana,& lapidoſa,non tamen colono ingrata,*Gens*(vt inquit Giraldus,de ſua ætate loquens) *Martijs conflictibus vſitatiſſima,ſtrenuitatis opera laudatiſſima, & arte ſagittifera præ cæteris Walliæ finibus inſtructiſſima.*

Ewias. In extremo ad Circium angulo qui *Ewias* dicitur, non
Lanthony. procul à Munow flu. *Lanthony* ſedit vetus cœnobiolum inter Hatterell montes, quos, quòd inſtar Cathedræ conſurgunt, *Munith Cader* dicunt,cuius ſitum pro me deſcribat, qui pleniùs nouit Giraldus Cambrenſis. *Stat* (inquit) *in valle de* Ewias *profundiſſima, quantum eſt iactus ſagittæ arcu tranſmiſſæ, montibus ætherijs orbiculariter vndique concluſa Eccleſia*

cleſia S. Ioannis Baptiſtæ, plumbeis laminis operta, lapideóque tabulatu pro loci natura non indecenter extructa, in loco videlicet vbi paupercula priùs S. Dauidis Archiepiſcopi capella ſteterat muſco ſyluestri ſolùm, & hederæ nexibus adornata. Veræ religioni locus idoneus, & diſciplinæ Canonicæ præ cunctis Inſulæ Britannicæ cœnobijs competentiſſimus, à duobus heremitis in honorem heremitæ primò fundatus, ab omni populari ſtrepitu in ſolitudine quadam, longè remotus, ſuper flumen **Hodney**, *per vallis ima labentis ſitus, vnde & ab Hodney* Lanthodeny *dictus,* Lhan *enim locus Eccleſiaſticus ſonat. Exquiſitiùs tamen dici poteſt, quòd propria loci illius nuncupatio Cambricè eſt* Nanthodeney : *vſq; hodie enim ab accolis* Lhan Deui Nanthodeney *vocatur, hoc eſt, Eccleſia Dauid ſuper riuum Hodeney. Pluuiæ verò quas montana creant, hìc creberrimæ, venti præualidi, nebulæ ſub bruma ferè continuæ. Et tamen aëris quantò obtuſioris, tantò benignioris, & clementioris ſalubri temperantia, morbi rariſſimi. Hic clauſtrales in clauſtro ſedentes, cùm reſpirandi gratia fortè ſuſpiciunt, ad quaſlibet partes trans alta tectorum culmina, montium vertices quaſi cœlum tangentes, ipſáſque plerumque feras, quarum hìc copia, in ſummo paſcentes, tanquam in vltimo viſus Horizonte proſpiciunt. Hora verò diei quaſi inter primam, & tertiam, ſupra montium cacumina vix emergens, etiam ſereno tempore, corpus hìc ſolare primò conſpicitur.* Et paulò pòſt, *Rogerum Saliſburienſem Epiſcopum principalem regni tunc ſub rege rectorem huc fama attraxit : qui cùm aliquandiu loci naturam, heremeticam ſolitudinem, fratrum ibidem Deo ſeruientium ſine querela ſtatum, & ſine murmure conuerſationem in ſingulis admirans conſideraſſet. Reuerſus ad regem, relatíſque quæ ibi repererat, relatione dignis, cùm maximam diei partem in loci præſcripti titulos expendiſſet, tandem in hoc verbo laudis præconia conſummauit. Quid, inquit, plura? Totus tàm Regis, quàm Regni theſaurus ſoli clauſtro erigendo non ſufficeret. Cùm itaque tàm Regis, quàm curiæ totius animum in huius verbi ſtuporem diutiùs ſuſpendiſſet: tandem de montium clauſtris quibus vndique vallatur, Aenigma ſermonis expoſuit.* Sed de hoc ſatis ſupérque. Hodney.

Ad *Munow* flumen viſuntur **Groſſemont**, & **Skinfrith**, olim Breoſorum, poſteà Huberti de Burgo caſtra, qui vt aulicam inuidiæ tempeſtatem in tranquillum conferret, hæc, & alia duo caſtella, *Blancum* ſcilicet *caſtrum*, & Hanfeldiam Regi Henrico *Tertio*, vt habetur in Minori Matth. Groſſemont. Skinfrith.

Pariſienſis

Pariſienſis hiſtoria, *pro bona pace, & priſtina charitate reformanda in manum reſignauit.*

In altero ad Aquilonem angulo, *Monow* & Vaga, ſiue Wie confluentes, primarium regionis oppidum ferè circumfluunt, & nomen imponunt, *Mongwy* enim Britannis dicitur, & nobis Monmouth, Ad Septentriones quà fluminibus non defenditur, muro & foſſa præcinctum erat, in medio proximè forum caſtellum prætendit, quod Ioannem Baronem de *Monmouth* excitâſſe credunt, à quo ad Lancaſtrenſem familiam deuenit, cùm illum patrimonio exuiſſet Rex Henricus tertius, eò quòd à Baronibus pertinacitèr contra ipſum ſtetiſſet, vel potiùs, vt in Regis Prærogatiua legimus, quod hæredes illius fidem Comiti Britanniæ Aremoricæ præſtitiſſent. Iam inde ſuis immunitatibus, quas Lancaſtrenſes conceſſêrunt, oppidum celebre floruit. Sed nulla re equè inſigne habetur, quàm quòd Henricum v. Galliæ triumphatorem, & alterum Lancaſtrenſis ſtemmatis decus Anglis in lucem eduxerit. Illum inquam Henricum, qui Galliam Gallis militari virtute extorſit, & Carolum vi. Galliç Regem eò adegit, vt regno quodammodo renuntiaret. Galfridum etiam Arthurum Britannicæ hiſtoriç conſarcinatorem alumnum ſuum iactat, virum ſanè antiquitatis bene peritum, ſed fide, vt videtur, non antiqua, tot Mileſias nugas paſſim ex ſuo ingenio interſerit.

Monmouth.

Prærogatiua Regis.

Hinc flexuoſo volumine deſcendit in Auſtrum Vaga, limes hodie inter Gloceſtrenſes, & Monumethenſes, olim inter Wallos, & Anglos, iuxta illum Nechami verſiculum:

Inde vagos Vaga Cambrenſes, hinc reſpicit Anglos.

Qui cùm iam ad oſtium ferè deuenerit, Chepſtow præterfluit, id eſt, ſi è Saxonico interpretêris, forum, vel negotiationis locus, Britannis *Caſtle went*, Oppidum hoc eſt celebre, quondam mœnibus, nunc ſolùm caſtro firmum, cuius Domini fuerunt è Clarenſium familia nobiles, à proximo caſtro *Strighull*, quod incoluêrunt, Striguliæ Comites dicti, quorum vltimus Richardus, vir infracto animo, & proiectiſſimis brachijs Strongbow cognominatus, quod arcu intentiſſimo vteretur, & nihil leui brachio ageret, Hiberniam Normannis primus ſua virtute aperuit. Cæterùm non admodum

Chepſtow.

Comites Anceenſes ſiue de Ogye.

modum priſca eſt huius vetuſtas, aſſeuerant enim plurimi, nec ſine ratione è VENTA vetuſtiſſima vrbe, nō ante multa ſæcula, exortum fuiſſe, quæ quatuor hinc ad Occaſum milliaribus Antonini ætate floruit, cui VENTA SILVRVM, quaſi eorum vrbs præcipua appellatur, quod nomen nec furor hoſtilis, nec dies adhuc interpolauit, *Caer went* enim hodie dicitur, i. *Vrbs Venta.* Vrbem autem ipſam vel hęc vel ille ita abſtulit, vt tantùm iam è ſemirutis mœnibus, teſſellatis pauimentis, Romanorúmque nummis extitiſſe appareat. Quanti tamen fuerit olim nominis, vel hinc colligatur, quòd ante Monmuthię nomen auditū, vniuerſa hæc regio ab illa *Guent*, Wentſet, & Wentſland dicta fuerit. *Venta.* Caer-went.

Sub hac ad æſtuarium iuxta Vagæ oſtium Poꝛtſkeweth adſidet, Mariano Poꝛtſcith, qui prodidit Haraldum anno ſalutis 1065 munitionem eò loci contra Wallos obieciſſe, quam illi ſtatim, duce Caradaco, euerterunt. Inferiùs in eiuſdem littoris, quod ſenſim prominendo procurrit, ipſa prominentia, Goldcliffe extollitur, i. vt inquit Giraldus, *rupis aurea, eò quòd aurei coloris ſaxa ſole repercuſſa miro fulgore ſunt rutulantia, nec mihi de facili,* ait ille, *perſuaſio fieri poſſet, quòd ſi uſtratum dederit natura nitorem ſaxis, quódq; ſuo fuerit flos hic ſine fructu, ſi foret qui venas ibidem, & penitima terræ viſcera arte præuia tranſpenetraret.* Portskeweth. Gold-cliffe.

Poſt hanc, per paluſtrem regionem, ad Iſcæ oſtium peruenimus, quem Britanni *Vsk*, & *Wysk*, alij Oſcam nominant. Hic medium agrum, vt dixi, intermeans tribus primę vetuſtatis vrbeculis affunditur. *Iſca fl.*

Primo in ipſo agri limite ad Circium, Antonino GOBANNIVM dicitur, ad Iſcæ & Geueny confluentes, vnde nomen inditum, hodiè verò integra antiqua appellatione Abergeuenny, & contractè Abergenny vocatum, quòd Geuenni, ſiue Gobannij confluentes ſignificat. Muris & caſtro munitur, quòd, vt inquit Giraldus, proditionis infamia, ex omnibus Walliæ caſtris, frequentiùs maculatum fuit; primùm à Guilielmo Comitis Milonis filio, poſteà à Guilielmo Breoſo, quorum vterque nonnullos Walliæ proceres fide publica huc aduocatos per amicitiæ ſimulationem nefariè obtruncauit. Sed non ſine diuina vindicta; hic enim omnibus bonis exutus, matre & filio fame enectis, profugus *Gobannium.* Abergeuenny.

 obijt;

obijt; ille ſaxo in caput impacto, dum **Brenlais** caſtrum deflagraret, ſcelerum tandem pœnas dependit meritas. A-
Abergeuenniæ Domini. bergeuenij, ſiue Gobanij primus, quod ſciam, Dominus erat Hamelinus quidem *Balun*, qui cùm ſobole careret, Brienum Wallengfordenſem, ſiue Brientium de Inſula, *Filium Comitis* dictum, hæredem ſcripſit. Ille itidem duobus ſuis liberis qui leproſi erant, conſtructo hîc Noſocomio, Milonē Herefordiæ Comitem in partem hæreditatis ſuæ longè maximam vocauit. Per cuius filiam ad Breoſos, & ab illis conubij iure per Cantelupos, & Haſtingios ad Greios Ruthinienſes deſcendit, qui R. de Bello-Campo addixērunt, per cuius filiam deuenit hæc Baronia ad Neuillos, quorum iam quartus eo honore gaudet, primúmque honoris locum inter Angliæ Barones ſuo iure obtinet.

Burrium. Secunda vrbecula, quam BVRRIVM Antoninus dixit, & ad duodecimũ à Gobannio milliare ponit, ſedet vbi **Birthin** profluens Iſcæ commiſcetur, Britãnis hodie tranſpoſitis litteris, *Brunebegie* pro *Burenbegie* & *Caer Vsk*, Giraldo *Caſtrum Oſcæ*, & Anglis **Vſke**, nunc ſolùm caſtri ampli & muniti ruinas oſtendit, quod amœniſſimè interſidet inter Iſcam flumen & *Oilwy* riuulum qui per *Ragland* elegans Comitis Wigorniæ caſtellum curſum ab oriente agit.
Vske.

Vrbs tertia Antonino ISCA, LEGIO II. dicta, ad Iſcæ
Iſca. Caer Leon ar Vsk. alteram ripam duodecem exactè milliaribus Italicis à Burrio, vt ille notauit, diſtans, Britannis *Caerleon*, & *Caer Leon ar Vsk* appellatur, id eſt, vrbs Legionis ad Iſcam fl. à Legione Secunda Auguſta, quæ etiam Britannica Secunda nominatur. Hæc legio ab Auguſto inſtituta, à Claudio è Germania in Britanniam ſub Veſpaſiani auſpicijs tranſlata, cui
Legio II. Auguſta. imperium affectanti præſtò fuit, Britannicáſq; legiones ſibi adiunxit, hîc demùm in præſidio contra Siluras locabatur. Quanta hæc Iſca tunc temporis fuerit, audi Giraldum noſtrum è ſuo Cambriæ Itinerario. *Erat hæc vrbs antiqua & autentica, à Romanis olim coctilibus muris egregiè constructa. Videas hîc multa priſtinæ nobilitatis veſtigia, palatia immenſa aureis olim tectorum faſtigijs Romanos faſtus imitantia, eò quòd à Romanis principibus primò constructa, & ædificijs egregijs illuſtrata fuiſſet. Turrim giganteam, thermas inſignes, templorum reliquias, & loca theatralia muris egregijs, partim adhuc extantibus om-*

nia

nia clauſa. Reperias vbique iam intra murorum ambitum, quàm extra, ædificia ſubterranea, aquarum ductus, hypogæóſq; meatus, & quod inter alia, notabile cenſeas, ſtuphas vndique videas artificio miro confectas, lateralibus quibuſdam, & præanguſtis, ſpiraculis occultè calorem exhalantibus. Iacent hîc duo nobiles, & poſt Albanum & Amphibalum. præcipui Britanniæ maioris protomartyres, & ibidem martyrio coronati, Iulius, ſcilicet & Aaron, quorum vterque eccleſiam in vrbe inſignem habebat. Tres enim egregiæ in hac vrbe antiquis temporibus fuerant eccleſiæ. Vna Iulij Martyris virginum Deo dicatarum choro venuſtata, altera verò B. Aaron ſocij eiuſdem nomine fundata, & Canonicorum ordine præclaro nobilitata. Amphibalus etiam B. Albani doctor, & fidelis ad fidem informator hîc oriundus erat. Situs vrbis egregius ſuper Oske flumen nauigio mari influente idoneum, ſyluis & pratis vrbs illuſtrata. Hîc magni illius Arthuri famoſam curiam Legati adiere Romani. Vbi & Dubritius Archiepiſcopus Dauid Meneuenſi ceſſit honorem, abhinc Meneuiam Metropolitana ſede tranſlata. Hæc regnante Henrico Secundo, ſcripſit Giraldus, quo tempore ſatis validam fuiſſe videtur, *Yrwith* enim de *Caerleon* animoſus Britannus diu eam contra Anglos tutatus erat, donec à Rege deuictus, eius poſſeſſione exturbaretur. Nunc verò, vt documento ſit, vrbium, non minùs quàm hominum fata volui, in exiguum oppidulum decreuit, qua tantæ olim amplitudinis erat, & ita vtráque ripa porrecta, vt *S. Iulians* ædes clariſſimi Equitis aurati Guil. Herberti, qui non minus ingenij iudicijq; dotibus, quàm generis claritate celebris, in ipſa vrbe fuiſſe, & Iulij Martyris eccleſiam cò loci extitiſſe ferant, qui mille plùs minùs paſſus iam ab oppido abeſt. Ex eius etiam ruinis paulò inferiùs ad Oſcæ oſtium accreuit *Nouus Portus*, Giraldo *Nouus Burgus*, nobis Newport recentiùs oppidũ caſtro & portus opportunitate non ignotum, quo loci olim aliqua Via militaris erat, cuius his verſibus meminit Nechamus. Newport.

Intrat, & auget aquas Sabrini fluminis Oska
Præceps, teſtis, erit Iulia ſtrata mihi.

Hanc *Iuliam Stratam* viam fuiſſe non eſt cur dubitemus, & ſi rem ad coniecturam reuocare liceat, à Iulio Frontino

Silurum debellatore ductam fuiſſe non omninò abſurdum videatur. *Serpit,* inquit Giraldus, *in huius Noui Burgi finibus riuulus cui nomen Nantpencarn, non tàm aquarum prefunditate, quàm alu-ei concauitate, paluſtriq; limoſitate, non niſi per certa vada tranſmeabilis, habueràtq; antiquitùs vadum, cui nomen Rydpencarn, id eſt, vadum ſub rupis capite.* Quod cùm iam ferè in cognitum Henricus Secundus Anglię Rex fortè fortuna trāſmeaſſet, Walli (qui ſe nimis credulos vaticinijs præbent) quaſi conclamatum eſſet, omnem meliorem ſpem abiecerunt, eò quòd Merlinus Silueſter Wallorum Apollo vaticinatus fuiſſet, tunc Wallorum vires fore proterendas, cùm fortis & lentiginoſus princeps (cuiuſmodi Henricus ille erat) vadum illud tranſiret.

Dunſettan.

Saxonica Heptarchia paruit hæc regio Wallis montanis, quos illi **Dunſettan** vocarunt, qui tamen, vt in legibus antiquis videre eſt, ſub occiduorum Saxonum imperio erant. Normannorum verò primis temporibus limitanei duces grauiſſimè afflixerunt, præcipuè Hamelinus Balun quem dixi, Hugo Laſcy, Gualterus, & Gilbertus Clarenſes Strigulíæ Comites dicti, & Brienus Wallingfordenſis, quibus cùm donaſſent Reges, quicquid hoc tractu, deuictis Wallis, occupare potuiſſent, hi ſuperiorem agri partem, illi inferiorem, quam **Netherſwent** dixerunt, in ſuam paulatìm poteſtatem redegêrunt.

Glamorganſhire.

Glamorganiæ vnde nomen.

VLtimam Silurum regionem eam fuiſſe exiſtimo, quæ nunc nobis **Glamorganſhire**, Britannis *Morganuc, Glathmorgan,* & *Glad Vorganuc* id eſt, regio *Morganuc,* vocatur, à Morgano principe vt plurimi ſuſpicantur, à *Margan* cœnobio vt alij. Si verò ego à *Mor*, quod Britannis mare ſignificat deducerem, neſcio ſane an veritati illuderem. Maritimum tamen Armoricæ oppidum quod nunc *Morlais*, Ptolemæo, & priſcis Gallis *Vorganium*, ſiue *Morganium*,

(M

(M enim & V conſonans ſępiùs hac in lingua tranſmutantur) dici obſeruaui,& vnde quæſo,niſi à mari. Et hæc etiam noſtra *Morganuc* tota eſt maritima, minùs enim latitudine, quàm recta regione porrecta, Sabriniano freto à meridie pulſatur. Quà terram verò ſpectat, ab ortu Monumethenſes, à Borea Brechnochienſes, ab occaſu Maridunenſes adiacent.

Pars Septentrionalis montibus eſt aſpera,qui in auſtrum deſcendentes paulatìm miteſcunt, quorum ad radices planities in meridianum Solem extenditur,ea poſitione,quam optimam iudicauit Cato, & ob quam Italiam tantoperè commendat Plinius.Hæc enim pars gratiſſima fœcunditate, & crebris oppidis vndiquáque nitet.

Glamorganiæ debellatio. Iuſtinus huius regulus,regnante Guilielmo Rufo,cùm à Rheſo principe ſuo defeciſſet, viribúſq; minimè par fuiſſet, præcipitato conſilio, quod ſera pœnitentia ſubſequuta eſt, Robertum *Fitzhaimon* Normannum filium Haimonis Dentati Comitis Corbulenſis, ex Anglia per Iuonem nobilem, cui filiam deſponderat, in auxilium accerſit. Rob. Fitzhaimon. Qui habito ſtatim delectu,adſcitíſque in belli ſocietatem duodecem equeſtris dignitatis viris, primùm infeſto agmine Rheſum interfecit, deinde verò fertilitate regionis ineſcatus, quam certa ſpe iam antè deuorauerat,in Iuſtinum ipſum conuerſus,quod Iuoni fidem non liberaſſet,illum auita poſſeſſione facilè exuit,regionémque inter ſuos partitus eſt, Montium inculta Iuoni conceſſit, vberiores agros ſibi, & duodecem illis, quos *Pares* vocauit, ea lege diuiſit, vt clientelari iure, à ſe,quaſi Domino tenerent, ſocijs & auxiliaribus armis ſe inuicem tuerentur, ſtationem quiſq; ſuam in caſtro eius de **Caerdiffe** defenderent, & ſibi cùm ius diceretur, præſtò adeſſent. Caerdiffe. Illorum nomina attexere non pigebit ex libello quem hac de re Edwardus Maunſell eques auratus, vir veteris Proſapiæ, & antiquitatis peritiſſimus ſcripſit. Ea verò ſic ſe habent.

Guilielmus Londinenſis,ſiue de Londres.
Richardus Granuille.
Paganus Turberuille.
Oliuarius S.Iohn.

Robertus de S. Quintino.

Rogerus Bekeroul.

Gulielmus Eaſterling, quòd è Germania eſſet oriundus, cuius poſteri **Stradlings** vocantur.

Gilbertus Humframuill.

Richardus Siward.

Iohannes Fleming.

Petrus Soore.

Reginaldus Sully.

Remnius fluuius è montibus dimiſſus, orientalis eſt limes, quo hæc prouincia à Monumethenſibus diuiditur, & *Remni* diuidere Britannis ſignificat. In huius vicinia vbi per inuia agitur inter montes paluſtri loco nutantia mœnia Caerphili. *Caerphilli* caſtri cernuntur, quod adeò vaſtæ magnitudinis & admirandi operis fuit, vt Romanorum præſidium fuiſſe aſſerant ferè omnes, nec ego inficias ibo, licèt quo nomine illis cognitum fuerit nondum perſpicio. Nec enim à noſtris memoratur ante Edwardi ſecundi tempora. Tunc enim, cùm Spenceri coniunctionem inter Regem, Reginam, & proceres malis artibus diſſuiſſent, Hugolinum Spencerum diu irrito conatu in hoc caſtro obſederunt. Ad hunc etiam fluuium, ſed loco incerto, Fauſtus Vortigerni, vt author eſt Nennius, peſſimi patris optimus filius magnum locum conſtruxit, vbi cum alijs ſanctis viris aſſiduis precibus à Deo contendit, vt ipſe (quem pater ſceleratiſſimo incœſtu ex ſua ipſius filia ſuſceperat,) parentis culpas non malè lueret, vt pater tandem ſeriò reſipiſceret, & patria à Saxonico bello reſpiraret.

Paulò inferiùs RATOSTABII ſiue RATOSTIBII oſtium poſuit Ptolemæus, mutilato vocabulo pro *Traith Taff*, Ratoſtabij oſtium. id eſt, *Taffi* fluminis ſabuloſum æſtuarium. Taffus enim fl. montibus deiectus ibi mare petit per *Landaff*, id eſt, fanum Landaffe. ad Taff, tenuem vrbeculam, epiſcopali tamen dignitate, cui ſubſunt parochiæ 165. cathedralíque eccleſia Teleano eiuſdem præſuli ſacra inſignem: & **Caerdiffe**, Britannis Caerdiffe. **Caerdid**, nitidam, vt in hac regione, vrbem, portúmq; ſatis commo-

commodum, quam *Fitzhaimo* ille, ſiue Filius Haimonis in belli ſedem, iuſtitiæq; forum mœnibus & caſtro communiuit, in quo præter delectam cohortem, duodecem illi milites ſuas ſtationes tueri tenebantur: Nihilominùs paucis interiectis annis *Yuor Bach* Britannus montanus, erecto animo homunculus, ſilenti agmine vrbem noctu occupauit, Guilielmúmq; Glocestriæ Comitem, Fitzhaimonis è filia nepotem cum vxore & filiolo captiuum abduxit, ſecúmque retinuit, quoad ei de iniurijs cumulatè ſatisfieret. Quomodo verò Robertus *Curthoſe* Guilielmi Conqueſtoris filius natu maximus vir bellica virtute ſtolidè ferox, ſpe Anglici imperij à minoribus fratribus excuſſus, oculíſq; orbatus in hoc caſtro conſenuerit, ex noſtris, ſi placet, hiſtoricis quæras, ſimúlq; diſcas ex clariſſima familia naſci nec tranquillum, nec tutum eſſe. *Rob.* Curthoſe *Dux Normanniæ.*

Vix tribus à Taffi oſtio milliaribus in ipſo littoris flexu inſulæ ſternuntur duę, exiguæ, ſed amœnæ, tenui freto tùm à ſe, tum à cõtinente diſcretæ, citerior *Silly* dicitur, ex oppido obiecto cui Robertus de Sully (illi enim in diuiſione obtigerat) nomen feciſſe creditur, ſi non illum inde denominatũ mauis. Vlterior *Barry* vocatur à Barucho viro ſancto ibi ſepulto, qui vt loco nomen, ſic locus cognomen fecit ſuis poſteà dominis, Clara enim Vicecomitum Barrorum familia in Hybernia inde originem duxit. *In huius rupe marina,* inquit Giraldus, *apparet rima permodica, ad quam ſi aurem apponas audies ſtrepitum quaſi operæ fabrilis, nunc ſollium flatus, nunc martellorum ictus, nunc cotis, & ferri ſonora fricamina, ſtridentéſq; cauernis ſtricturas chalibum, & anhelum fornacibus ignem. Cæterùm haud difficilè crediderim ex aquis marinis occultè ſubintrantibus ſonum huiuſmodi prouenire poſſe, niſi quòd nõ minus refluis fluctibus, vacuato prorſus littore, continuatur, quàm repleto.* Nec diſſimilis erat locus ille, cuius in Stromatũ VII. his verbis meminit Clemens Alexandrinus. *Dicunt qui conſcripſerunt hiſtorias in Britannia inſula eſſe quandam ſpeluncam monti ſubiectã, in faſtigio autem hiatum, cùm autem ventus incidit in ſpeluncam & in eius ſinu alliditur, audiri ſonum cymbalorum, quæ numeroſè pulſantur. Relectus enim ſpiritus ſonat vehementiùs.* Ab his Inſulis rectà in occidentem Solem littus agitur, fluminíq; vni ſe patefacit, cui interiùs ſuperimponitur Cowbridge, Britannis Sully. Barry. Cowbridge.

tannis à ſaxeo ponte *Pontuan*, mercatorium oppidum,& ex tribus illis ſecundum, quod victor Fitzhaimo ſibi retinuit. Cùm autem hoc in tractu, & ad hanc ab Iſca diſtantiam BOVIVM, quod etiam corruptè BOMIVM concipitur, collocarit Antoninus, & hoc nomen Cowbridge cum Bouio ſignificatione conſonet, ita me veritas amet, non alibi BOVIVM indagare auſim. Nec à bobus nomina locis accommodari nouum eſſe, loquuntur Boſphorus Thracius, Bouianum Samnitum,& Bauli Italiæ quaſi boalia, ſi Symmacho credas. Sed hoc ſit inſtar omnium, quindecem mill. à Bouio NIDVM oppidum Latino etiam nomine poſuit Antoninus, quod licèt Antiquarij noſtri fruſtra iam diu venati ſint, ad eandem tamen ipſam diſtantiam Neath notiſſimum oppidum nomine vetuſto quaſi incolumi ſeſe offert. Quæ intermedia ſunt caſtra, S. ſcilicet Donati Stradlingorum, Kinfeage ipſius Fitzhaimonis, Margan ad mare quondam cœnobium, nunc Maunſellorum, interiùs verò *Ogmor* quod à Londinenſis familia ad Lancaſtrenſes deuenit, & Coitie tunc Turbeuillorum, poſteà Gainageorum & nunc vxorio iure Roberti Sidnæi adoleſcentis generoſiſſimi ſciens prætermitto. Cæterùm negabit opinor nemo Antonino NIDVM fuiſſe quod nobis Neath, ad cuius nominis flumen viuo ſabulo infame, ſitũ habet, Hoc in ſortitione Richardo Granuillo obtigit, qui, cœnobio ſub ipſo oppido ſundato,& Deo, monachíſq; portione ſua conſecrata, ad ſuum ipſius in Anglia patrimonium, quod ampliſſimum habuit, reuerſus eſt.

Bouium. Neath. Kinfeage. Margan. Coitie. Nidum.

Poſt Nidum flu. quicquid ad Loghor flu. qui ab occaſu huius agri limes eſt, iacet, nobis Gower dicitur, Britannis & Nennio *Gubir*, in qua, vt inquit ille, *filij Keiani Scoti ſe dilatauerunt*, donec à Cuneda Britãno regulo fuerint exturbati. Edwardi ſecundi tempore huius Dominus erat Guilielmus Breoſa, qui cùm multis hanc ſuam hereditatem addixiſſet, & demùm cæteris illudens in Regis gratiam Hugoni Spencero in manus tradidiſſet, in cauſa fuit (inter alia) cur proceres in Spẽceros exitiali odio exarſerint, & Regis authoritatem temerè proiecerint. Hæc nunc in Orientalem & Occidentalem diuiditur: In Orientali Sweinſey præcellit oppidum à porcis marinis ita Anglis dictum, Britan-

Loghor. Gower. *Th Walſingham.*

nis

nis *Abertaw*, à Taw præfluente, quod Henricus de Bellomonte Warwicenſis Comes muniuit; Verùm hoc multò vetuſtius eſt ad *Loghor* flu. quod Antoninus LEVCARVM, & nos integro nomine Loghor appellamus. Vbi ſub mortem Henrici primi, *Powell ap Meredic* ex improuiſo cum ſuis montanis Anglos ſuperfuſus, melioris notæ plures oppreſſit. *Gower* Occidentalis huic ſubiacet, & inſinuante vtrinque freto, fit Cherſoneſſus, frugibus magis, quàm oppidis prædicanda, & Kinedo in Diuos relato quondam celebris, qui ſolitariam hîc vitam egit, de quo ſi plura velis, Capgrauium noſtrum conſulas, qui eius miracula pleno ore decantauit. *Leucarum.* Loghor.

Ab ipſa huius prouinciæ expugnatione Domini fuerunt à Fitzhaimone recta linea deſcendentes Gloceſtriæ Comites, Clari, & Spenceri, inde Bellocampi, & Neuillus vnus & alter, & per Neuilli filiam è Spenceris oriundam Richardus III. Angliæ Rex, quo interfecto, Henricus VII. huius agri hæreditatem creuit, Gaſpariq; Bedfordiæ Duci patruo ſuo conceſſit, quo ſine prole defuncto, ad ſe vniuerſum ius Rex reuocauit, & filio Henrico VIII. reliquit, cuius filius Edwardus VI. maximam eius partem Guilielmo Herberto, quē Penbrochiæ Comitē, & Baronem de Caerdiff creárat, venundedit. Ex Equitum autem XII. ſobole ſolummodò ſuperſunt in hoc agro Stradlingi multis imaginibus clari, & Turbeuillorum nonnulli ex iunioribus fratribus prognati. In Anglia verò Baro S. Iohn de *Bletſo*, Granuilli in agro Deuonienſi, & Siwardi, vt audio, in agro Somerſettenſi, Reliquorum maſcula proles iam olim defecit, hæreditáſq; eorum variè per filias eſt diſtracta. *Glamorganiæ Domini.*

DIMETÆ.

Weſtwales.

Eliquam huius regionis partem, quæ longiùs in occaſum proiecta Anglis **Weſtwales** *dicitur, agrúmque Maridunenſem, ſiue* **Caermardenſhire**, *Penbrochienſem, & Ceretica m ſiue* **Cardigan-ſhire** *complectitur, Plinius Siluras etiam tenuiſſe exiſtimauit : ſed Ptolemæus qui exploratiùs Britanniam nouit, alium hîc populum conſtituit, quos* DIMETAS *&* DEMETAS *dixit,* DEMETIÆ*que nomine pro hoc tractu vſi ſunt cùm Gildas, tùm Nennius noſter, vnde* Difed *Britanni incolæ mutata pro linguæ Idiotiſmo M in F, hodie vocitant.*

Si non ſiniſtræ curioſitatis videretur, hanc Demetarum appellationem à Deheu Meath *deducerem, id eſt, planities ad Auſtrum, vti omnem hanc Suthwalliam, ſiue Auſtralem Walliam* Deheubarth, *id eſt, partem auſtralem, & qui aliam in Britannia campeſtrem regionem coluerunt,* Meatas *Britanni ipſi nominarunt. Nec ab hac certè ſignificatione aliena eſt huius regionis poſitio, quæ cùm huc perueneris, molli deuexitate conſidentibus iugis, in planitiem paulatim expanditur.*

Caermar=

Caermardenſhire.

AGer Maridunenſis, qui Anglis Caermardenſhire, frugibus ſa- Caermardinſhire. tis fertilis, gregibus abundans, foſſiliúmque carbonum alicubi ferax, continetur ab ortu Glamorgania & Brechinia, ab occaſu Penbrochia, à Septentrione Ceretica, intercurrente Tiuio flu. & à meridie Oceano, qui ſinu adeò magno hîc terras excauat, vt hæc regio interiùs quaſi perterrita ſe ſubduxiſſe videatur.

Ad hunc ſinum *Kidwelly* ſe primum offert, cuius terri- Kidwelly. torium filij Keiani Scoti aliquandiu occupârunt, donec à Cuneda Britanno expellerentur. Nunc verò patrimonij Lancaſtrenſis cenſetur per filiam Mauritij Londinenſis qui è Glamorgania mouens hoc difficili bello ſui iuris fecit, oppidúmque *Kidwelly* vetus adiecto caſtro mœnibus obſepſit, quod nunc vetuſtate quaſi deſertum fatiſcit. Incolæ enim *Vendraeth Vehan* fluuiolũ tranſgreſſi, nouum Kidwelly ſubſtruxerunt, portus commoditate eò allecti, quæ iam tamen tenijs obiectis ferè nulla eſt. Dum Mauritius hęc loca inuaderet, Guenliana Gruffini Principis vxor, vltimæ audaciæ mulier, vt rem mariti proclinatam adiuuaret, in Mauritium infeſtis ſignis acriter irruit, ſed cum filio Morgano, & alijs nobilibus (vt author eſt Giraldus) in acie cecidit. Paucis infra *Kidwelly* milliaribus, *Towy* flu. qui Ptolemæo TOBIVS Towy. *Tobius.* Oceano tandem excipitur, cùm agrum hunc ab Aquilone in auſtrum permenſus fuerit, primùm per *Lanandyffry* à fluuijs confluentibus ita, vt opinantur, denominatum, quod Hoëlus filius Rheſi, iam olim in Anglorum inuidiam proſtrauit. Inde per *Dineuor* principum Suthwalliæ, dum illi florerent, caſtrum Regium in montis vertice ſublimè elatum, Demum per *Caermardin*, quod ipſi Britãni *Caer Firdhin*, Ptolemæus MARIDVNVM, Antoninus MVRIDVNVM *Maridunum.* dixit, qui non vlteriùs ſua itinera perſequitur, & librario- Caer Mardin rum incuria hoc in loco malè habitus. Duo enim itinera à

Galena

Galena Iſcam, & à Mariduno Viroconium temerè confudêrunt. Vrbs hæc eſt totius conuentus primaria, pratis & ſyluis amœna, antiquitate ſuſpicienda, *coctilibus muris*, vt inquit Giraldus, *partim adhuc extantibus egregiè clauſa ſupra nobilem Touium fluuium*, qui nauigiolis ſubuehendis par eſt, licèt arenarum puluinus iam oſtio obtendatur. In hac natus eſt Britannorum Tages, Merlinus ſcilicet noſter, vt enim ille Genij filius Aruſpicinam ſuis Hetruſcis, ita hic incubi filius, vaticinia, imò mera Oreſtis ſomnia noſtris Britannis effinxit. Vnde in hac inſula apud credulam & imperitam plebem vates celeberrimus audit. Statim à Normannorum in Walliam ingreſſu hæc vrbs in eorum poteſtatem, auſpicijs verò neſcio cuius, conceſſit, multíſq; diu conflictata eſt difficultatibus, ſæpiùs oppugnata, ſemel atque iterum ſuccenſa, primùm à Gruffino filio Rheſi, inde à Rheſo eiuſdem Gruffini fratre, quo tempore Henricus Turberuill Anglus caſtro ſubuenit, & pontem interſcidit. Poſteà verò opera Gilberti Comitis Clarenſis qui huius mœnia, & caſtrum vicinum *Diuenor* firmauit, has miſerias exuit, curíſque laxata faciliùs bellorum tempeſtates deinceps pertulit.

Merlinus.

Adiacet huic vrbi ab ortu *Cantredbichan*, id eſt, Centuria minor (Cantredum enim vocant Britanni terræ portionem, quæ centum villas complectitur) in qua præter ruinas caſtri *Careg*, quod præcipiti vndique, & abruptæ rupi infixum: & ſuffoſſa plura, ſiue ſpecus ſpacioſiſſimas, virenti ceſpite nunc obtectas, quibus, furente Marte, imbellem multitudinem habitaſſe creditur; etiam *fons eſt*, vt ſcribit Giraldus, *qui naturali die, bis vndis deficiens, & toties exuberans marinas imitatur inſtabilitates.*

Cantredbichan.

Specus ſubterranei.

Ab Aquilone autem longè patet *Cantredmaur*, id eſt, Centuria magna, tutiſſimum olim Britannis perfugium, vtpote quæ ſyluis denſa, confragoſa, & collium flexibus viæ implicatæ. Ad Auſtrum *Talcharn* & *Lhanſtephan* caſtra marinis ſcopulis inhærent, quæ bellicæ virtutis, cùm in Anglis, tùm Britannis teſtes ſunt locupletiſſimi. Sub *Talcharne* in mare effunditur *Taf* ad cuius ripas olim celebris erat *Twy Gwin ar Taf*, id eſt, domus alba ad Taf flu. quòd ex corilis albis pro æſtiuo domicilio constructa fuit, vbi anno reparatæ ſalutis 914. Hoël cognomento *Bonus*, Walliæ princeps, frequentibus

Cantredmaur.

Talcharne.

Lhanſtephan

Taf fl.

frequentibus Comitijs (conuenerant enim præter alios eccleſiaſtici ordinis centum quadraginta) antiquatis maiorum inſtitutis, nouas leges ſuo populo tulit, vt teſtatur ipſarum legum proœmium. In quo poſtea loco monaſteriolum extructum, quod **Whiteland** dixerunt. Quum verò, qui Normannorum primi hanc regionem Wallorum principibus extorſerunt ex hiſtorijs eruere non poſſim, vt ad Penbrochienſes nunc me conferam, ordo poſtulat.

Whiteland.

Penbrokſhire.

IAm in Auſtrum mare ſe reflectens, & ingenti ambitu, varijſque receſſibus littora incuruans, Comitatũ Penbrochienſem, vulgò **Penbrokſhire**, & **Weſtwales** vndiq; vrget, niſi ab ortu, quà ager Maridunenſis, & ab Aquilone quà pars Cereticæ obtenduntur. *Terra hæc*, vt inquit Giraldus, *triticea eſt, marinis piſcibus, vinóque venali copioſè referta, & quod omnibus præſtat, ex Hiberniæ confinio aëris ſalubritate temperata.*

Tenby.

Primùm in littore ad Auſtrum deſcendente **Tenby** oppidum mœnibus quondam firmum, è ſitienti rupe mare deſpicit, nauium ſtatione, & piſcium copia admodum celebre, vnde Britannicè *Tenbyy piſcoid* denominatur. Inde in occaſum reducto littore, tenues apparent reliquiæ caſtri *Manober*, quod Pyrrhi manſionem vocat Giraldus, cuius tempore, vt ipſe prodit, *turribus & propugnaculis erat eximium, ab occidente portum extenſum à Circio & Borea, ſub ipſis muralibus viuarium habens egregium, tam ſui venuſtate, quàm aquarum profunditate conſpicuum.*

Manober caſtel.

Continuum non multis hinc procurrit milliaribus littus, tandémque ſubmouens vtrinque terram longè inuehitur mare, portúmque efficit, quem **Milford hauen** Angli vocant, quo non alter eſt in Europa aut nobilior, aut tutior, tot anguloſis receſſibus, tot portuoſis ſtationibus diſtinguitur, quibus, vt fibris, ripæ vndique ſunt inciſæ, & vt Poëtæ verbis vtar.

Milford hauen.

Hic exarmatum terris cingentibus æquor
Clauditur, & placidam diſcit ſeruare quietem.

Nec hac ſecuritate magis celebris hic portus, quàm quòd fœliciſſimæ memoriæ Henricus VII. in eodem appulſus, Angliæ iam inteſtinis malis elangueſcenti ſignum ad bene ſperandum hinc ſuſtulerit. Ad interiorem orientalémque huius portus ſinum, *in agro totius Walliæ amœniſſimo, principale prouinciæ municipium Demetiæque caput*, Giraldum legis, *in ſaxoſa quadam & oblonga rupis eminentia ſitum, lingua marina de Miluerdico portu proſiliens in capite bifurco comprehenditur, Vnde Britannis* Penbro *dicitur, quod caput marinum ſonat, & nobis* Penbrocke. *Primus hoc caſtrum Arnulſus de Montgomery frater Roberti Comitis Salopiæ ſub Anglorum rege Henrico primo ex virgis & ceſpite tenue ſatis, & exile conſtruxit, quod poſtmodò in Angliam reuertens viro prudenti Giraldo de Windeſora Conſtabulario ſuo primipilóque cum paucis cuſtodiendum expoſuit, nec mora totius Walliæ auſtralis Cambrenſes caſtrum obſidione cinxerunt.* Sed ita animis, magis quàm viribus Giraldus cum ſuis reſiſtebat, vt illi irrito incœpto regrederentur. Caſtrum poſteà muniuit Giraldus ille, vnde circumuicinas regiones latè perſultabat, demúmque vt res ſua, & ſuorum commodiùs his regionibus adoleſceret, Neſtam Gruffini principis ſororem ſibi in matrimonium adiunxit, ex qua egregiam ſuſcepit prolem *per quam* (vt inquit Giraldus noſter ex eo oriundus) *Anglis & Auſtralis Cambriæ maritima ſunt retenta, & Hiberniæ mœnia ſunt expugnata.* Omnes enim illę nobiles Giraldorũ, ſiue Giraldinorum, quos *Fitz gerald* vocant, in Hibernia familiæ, ab hoc noſtro Giraldo genus deducunt ſuum.

Penbroke.

Origo familiæ Giraldorum in Hibernia.

Influunt hunc portum coniunctis ferè oſtijs flumina duo, quæ *Gledawh* Britanni vocant, id eſt, ſi interpreteris, gladij, vnde *Aberdugledheu*, id eſt, duorum gladiorum portum ipſi appellitant. Partem illam huius regionis quæ vltro portum iacet, & his ſolis fluminibus perfunditur *Roſſiam* ſiue *Ros* dicunt Britanni, facto è re nomine, quòd viridante procumbat planitie, & ericeto.

Gledawh.

Flandri è Belgio hanc incolunt, qui Henrici primi permiſſu huc commigrârunt, cùm Oceanus ruptis aggeribus magnam Belgij partem obruiſſet. Lingua & moribus etiamnum

Flandri in Wallia.

amnum à Wallis dignoſcuntur, & ita eiuſdem linguæ ſocietate cum Anglis coniuncti ſunt, qui ad Belgicam linguam proximè accedunt, vt hæc eorum regiuncula à Britannis *Anglia Tranſwallina* nũcupetur. *Gens hæc*, vt inquit Giraldus, *fortis, & robuſta, continuóque belli conflictu gens Cambrenſibus inimiciſſima, gens lanificijs, gens mercimonijs vſitatiſſima, quocunque labore ſiue periculo, terra maríque lucrum quærere. Gens prævalida viciſſim loco & tempore, nunc ad aratra, nunc ad arma gens promptiſſima.* Et vt hoc addam, Gens Anglorum regibus deuotiſſima, Anglíſque fidiſſima, & quæ Giraldi tempore, Extiſpicinam ad miraculum vſque calluit. Walli collatis ſæpe in vnum omnibus viribus, dum hanc vetuſtę eorum ditionis regionem repeterent, in hos Flandrenſes irruerunt, effuſiſque populationibus eorum fines peragrârunt, paratiſſimo tamen animo illi fortunas, nomen, & ſalutem ſemper defenſitârunt. Little England beyond Wales.

Ad duorum gladiorum Occidentaliorem, locum habet **Harford weſt**, Anglis olim **Hauerford**, Britannis *Hulphord*, ſua elegantia & frequentia inprimis celebre. Clarenſes Comites munitione & mœnibus vallâſſe fama tenet, & nos legimus Clarenſem Comitem Richardum, Tancredi filium huic caſtro Caſtellanum præfeciſſe. Poſt Roſſiam ſpatioſum grandi fronte in Oceanum Vergiuium longè procedit promontorium. OCTOPITARVM Ptolemæus dixit, Britanni *Pebidiauc*, & *Cantred Deui*, nos **S. Dauids land**, *terra*, vt author eſt Giraldus, *ſaxoſa, ſterilis, & infæcũda, nec ſyluis veſtita, nec fluminibus diſtincta, nec pratis ornata, ventis ſolùm & procellis ſemper expoſita*, Virorũ tamen ſanctiſſimorum ſeceſſus, & altrix, Calphurnius enim presbyter Britannus, vt eſt in noſtra hiſtoria Eccleſiaſtica, hîc in valle Roſina ex Concha coniuge Martini Turonenſis ſorore Patricium Hiberniæ Apoſtolum ſuſcepit, & Deui Epiſcopus religioſiſſimus Archiepiſcopalem ſedẽ ab Iſca Legionum in remotiſſimum huius angulum ad Meneuiam tranſtulit, quam ab illo Britanni *Tÿ Deui*, i. Domus Deui, Saxones Daviðmynſtꝛe, Angli hodie **S. Dauids** vocant, diúque ſuos habuit Archiepiſcopus: ſed cùm peſtis hac in regione atrociter graſſaretur, pallio in Britanniam Armoricam Dolam tranſlato, deſijt hæc dignitas. Superioribus tamen ſæculis Harford weſt. *Octopitarum.* S. Dauids land. S. Dauids.

litem

litem contra Archiepiſcopum Cantuarienſem Angliæ & Walliæ Metropolitanum hac de re intendêrunt Wallenſes, ſed cauſa ceciderunt. Quæ & qualis hæc olim fuerit, cùm toties à Danicis piratis exciſa ſit, non facilè quis dixerit; nunc verò vrbecula eſt pertenuis, ſolúmq; prætendit templum Andreæ, & Dauidi ſacrum, quod ſæpiùs euerſum, ea qua nunc cernitur forma, Petrus, regnante Ioanne, Epiſcopus, & ſucceſſores erexêrunt, qui in circumuicinis regionibus Eccleſijs 331. præſunt.

Adeò verò in occaſum hoc ſe immittit promontorium, vt ſudo cœlo Hiberniam oſtendat, & hinc breuiſſimus ſit in Hiberniam traiectus, quem Plinius à Silurum gente (Silures enim huc pertigiſſe exiſtimauit) xxx mill. paſſ. falſò menſurauit, ſed longiùs hanc terram procurriſſe, formámque promontorij fuiſſe immutatam ex his Giraldi verbis intelligi poteſt, *Quo tempore in Hibernia egit Henricus Secundus, ex nimia præter ſolitum procellę vehementia ſaluboſis huius oræ littoribus, ſolo tenus ſabulo nudatis, longis operta retrò ſæculis terræ facies apparuit. Arborum quoque in ipſo mari ſtantium ſtipites vndique præciſarum, ictúſque ſecurium tanquam heſterni, terráque nigerrima, lignáque truncorum hebeno ſimillima, vt non littus iam, ſed lucus eſſe videretur, mirandus rerum mutationibus, aut fortè à diluuij tempore, aut longè poſt, ſed antiquitùs tamen, tàm præciſus, quàm maris violentia ſemper excreſcentis, & terram eluentis paulatim abſumptus & abſorptus.* Nec magno diuiſas hîc pelago terras Guilielmi Rufi verbum oſtendit, qui cùm Hiberniam ex huius rupibus proſpiceret, dixit (vt habet Giraldus) ſe facilè Angliæ nauibus pontem conſtraturum, quo ex Anglia in Hiberniam pedes mare tranſiret.

Arborum ſtipites in mari.

Falcones.

Falcones egregij, & generoſi hîc in ſcopulis nidificant, quibus Henricus noſter ſecundus, vt author eſt Giraldus ille, primas deferre ſolebat. Ex illo enim ſunt genere, ſi accolæ mihi non imponunt, quos Peregrinos rei accipitrariæ periti vocant, Sunt etiam illis, vt non alijs verbis, quàm longè nobiliſſimi noſtræ ætatis Poetæ Auguſti Thuani Eſmerij ex aureo illo HIERACOSOPHIOY libro, verſibus vtar.

Depreſſus capitis vertex, oblongáq; toto

Corpore

Corpore pennarum ſeries, pallentia crura,
Et graciles digiti, ac ſparſi, nareſque rotundæ.

Cæterum ab hoc promontorio recedentes terras magno mollíq; ambitu circumagunt mare, ad quod Fiſcard, Britannis *Abergwain*, & Newport viſuntur ſola, dum ad Tiuij flu. qui Ceretican ab hoc agro ſeparat, perueneris. Fiſcard. Newport.

Penbrochiæ Comites è varijs familijs varij fuerunt. Arnulphum Montgomerienſem qui primus expugnauit, & poſteà proſcriptus fuerat, eiúſque Caſtellanum Giraldum, quem poſteà vniuerſæ regioni præfecit Henricus primus, Comites fuiſſe vix auſim aſſirmare. Walterus Comes de *Ogie*, ſiue *Augenſis* primus Comitis titulum geſſit, quo ſine prole mortuo, Stephanus Rex nepoti eius Gualtero contulit, Ille Richardo *Strongbow* filio, Hiberniæ domitori reliquit, qui, vt nuper Giraldus, è clara Clarenſium familia oriundus. Huius vnica filia Iſabella Guilielmum Mareſcallũ maritum eodem adauxit. De quo extat in Rudburni Annalibus hoc Epitaphium: *Comites Penbrochiæ.*

Sum quem Saturnum ſibi ſenſit Hibernia, Solem,
Anglia, Mercurium Normannia, Gallia Martem.

Filijque eius quinque ſucceſſiuè Penbrochiæ Comites fuerunt, quibus omnibus ſine prole ſublatis, Comitatus huius gladio Henricus III Guilielmum de *Valentia* è Luſignana in Pictonibus familia cinxit, qui vxorem habuit Ioannam filiam Gwarini de *Monte Caniſio* ex Guilielmi Mareſcalli filia natam. Guilielmo de *Valentia* ſucceſſit filius Andomarus, cuius altera ſoror, & coheres Elizabetha Ioanni Domino Haſtings enupta in nouam familiam hunc honorem intulit. Laurentius enim Haſtings eius è filio nepos, Ioanneſque vnus, & alter, Laurentij illius filius & nepos, Penbrochiæ Comites fuerunt; Quibus cùm defeciſſet proles, longo pòſt tempore Ioannes dux Bedfordiæ, & poſt illum Humfredus Dux Gloceſtriæ, eius frater, Regi Henrici Quarti filij eundem titulum ſunt conſequuti: Deinde Guilielmus *De la Pole* factus eſt Penbrochiæ Marchio, eoq; ſublato Henricus VI. fratrem ſuum vterinum Gaſparem de *Hatfield* Penbrochiæ Comitem creauit, cui Edwardus IIII

ſucceſſorem dedit Guilielmum Herbertum, illi eodem nomine ſucceſſit filius bello ciuili interemptus. Henricus VIII. Annam Bolleniam quam ſibi deſponderat, poſteà Penbrochiæ Marchioniſſam dixit. Demùm memoria noſtra Edwardus VI. Gulielmum Herbertum Dominum de *Cardiffe* eodem honore ornauit, quo Henricus eius filius vir clariſſimus hodiè lætatur. Herbertorum hæc familia in his Walliȩ partibus longè eſt ampliſſima, & antiqua ſane. Originem enim repetit ab Henrico *Filio-Herberti* qui regis Henrici Primi fuit Camerarius, & in vxorem habuit matrem Reginaldi Comitis Cornwalliæ, vt mihi author eſt D. Rob. Glouerus, qui in ſtudio Genealogico longè perſpicaciſſimus.

Herbertorum familia.

Cardiganſhire.

AB Octopitaro, ſiue S. Dauidis promontorio retroacta obliquè in Ortum littora vaſto & lunato ſinu mare admittunt, cui tertia Demetarum regio incumbit, quæ Anglis Cardiganſhire, Britannis *Sir Abertiuy*, vetuſtis ſcriptoribus *Ceretica*, à Carataco Rege, ſi quis exiſtimet, è ſuo ſenſu, non antiquorum authoritate hæc eius deprompta videatur coniectura: & tamen celeberrimum illum Caratacum hîc rerum potitum fuiſſe legimus. Campeſtris eſt hæc regio ad Occaſum quà mare proſpicit, vti ad Meridiem, quà Tiuius flu. Maridunenſes ſecludit: ab ortu verò & Aquilone, quà ad Brechinienſes & Montgomerienſes ſpectat, continui montes pabulo fœcundi perpetua latera trahunt, ſub quibus paſſim diffunduntur lacus. Non vrbibus, ſed tuguriolis, hanc olim, vt reliqua Wallia, fuiſſe diſtinctam ex illo principis ſui Carataci dicto colligatur, qui cum Romæ ſplendorem & amplitudinem captiuus perluſtraſſet, Itáne, inquit, cùm hæc & huiuſmodi habeatis, noſtra tuguriola concupiſcitis? Quæ ſunt tamen vetuſtioris notæ paucis percurramus.

Cardiganſhire.

Caratacus Rex.

Zonaras.

Tiuius flu. Ptolemæo TVEROBIVS, corruptè pro *Dwr Tiuius*, i. Tiuius flu. è lacu *Lin-Tiuy*, ſub montibus, quos dixi, primùm

Tuerobius flu.

primùm ſaxis impeditus, & fremens ſine alueo deuoluitur, per lapidoſum admodũ tractum, iuxta quem ad *Roſſ* nundinæ pecuariẹ montanorum frequentiſſimẹ celebrantur, donec *Stratfleur* cœnobium iampridem Cluniacenſium montibus circundatum acceſſerit. Inde alueo accepto per *Tregaron* & *Landeui-breui*, in Dauidis Meneuenſis Epiſcopi memoriam conſtructum, & nominatum, vbi ille frequenti Synodo Pelagianam hẹreſim in Britannia renaſcentem, & ſacris ſcripturis, & miraculo labefactauit, excreſcente, vt ferunt, ſubitò in tumulum terra, qua ille concionaretur. Huc vſque, & etiam vlteriùs in Meridiem ſe agit Tiuius ad *Lan Patern Vaur*, i. fanum Paterni Magni, qui ex Armorica oriundus, Ceteticorum, vt habet eius vita, Eccleſiam & paſcendo rexit, & regendo pauit, cuius memoriẹ hoc templum ſedémque Epiſcopalem conſecrauit poſteritas, oppidúmq; adiunctum longo pòſt tempore Edwardus Primus communiuit.

Roſſ.
Stratfleur.
Lan-Patern-Vaur.

Hinc conuerſo in Occaſum curſu, olim caſtoribus, nunc Salmonibus abundans labitur Tiuius, per caſtrum, quod *Nouum* hodie vocant, eò quòd Rheſus *ap Thomas* bellicoſus Britannus Henrici VIII. deliciæ renouarit, priùs enim *Elmelin* dicebatur, Quod nomen ſi Angli ab vlmis fecerint, quas Elmes vocant, crederem illud eſſe Demetarum LOVENTINVM, cuius meminerit Ptolemæus, vlmos enim *Llwyfen* vocant Britanni, nec ſitus certè repugnat.

Emelin.

Inde Tiuius latior fertur, ſubitóque ad *Kilgaran*, à Giraldo munitum lapſus ruit ex alto preceps, *Salmonis ſaltum* vocat Giraldus, quòd Salmones interiora fluminis ex Oceano petentes, cùm obſtaculum hoc occurrit, caudam ad os replicant, interdum etiam ad maiorem ſaltus efficaciam caudam ipſam ore comprimunt, dúmque à circulo huiuſmodi ſe reſoluunt, cum impetu quodam tanquam virgẹ circulatẹ explicatione, ſe ab imis ad alta cum intuentium admiratione tranſmittunt, vt ſcitiſſimè ſcripſerit Auſonius:

Kilgaran.
Salmonis ſaltus.

Nec te puniceo rutilantem viſcere Salmo
Tranſierim, latæ cuius vaga verbera caudæ,
Gurgite de medio ſummas referuntur in vndas.

Vix duobus hinc milliaribus **Cardigan** abeſt, Britanni *A-*

Cardigan.

ber-Tiuy i. Tiuij oſtium nominant, præcipuum huius regionis oppidum à Gilberto filio Richardi Comitis Clarenſis munitionibus firmatum, quod poſteà proditione deditum diruit Rheſus filius Grufini, capto Caſtellano Roberto Fitzſtephen, *Stephanidem* nonnulli vocant, qui (cùm diu precariò animam inter infenſos Wallos traxiſſet, demùm ea lege liberatus, vt poſſeſſionibus in Wallia renunciaret,) primus è Normannico genere Hiberniam auſpicatò cum exigua militum manu intrauit, & Anglis aditum ſua virtute aperuit.

Stuccia fl. Yſtwith. A Tiuij oſtio molliter recedit littus plurimis riuulis peruium, inter quos, ſuperiori agri parte memorandus eſt, quem Ptolemæus memorat, STVCCIA, cuius nomen etiam hodie integrum in ore vulgi verſatur, *Yſtwith* ſcilicet qui ad fontes plumbi habet venas, & ad oſtium *Aberyſtwith* oppidum totius conuentus copioſiſſimum, quod Gilbertus etiam Comes muris armauit, & Gualterus Bec Anglus diu contra Wallos tutatus fuit.

Ridol flu. Eodem quoq; oſtio in Oceanum etiam ſe eijcit *Ridol* flu. è *Plinlimon* monte præruptè altiſſimo deſcendens, qui Aquilonarem agri partem claudit, & è ſuo gremio Sabrinam & Vagam nobiliſſima, quæ dixi flumina, effundit. Nec multùm ſupra Stucciæ oſtium *Deui* flu. qui inter hanc & *Merionith* regionem limitis vice fungitur, in mare ſe condit.

Vix confirmaſſent ſuum in Britannia imperium Normanni, cùm ſtatim hanc oram claſſe tentarint, & fœliciter quidem res ſucceſſit. Maritima enim paulatim, regnante Guilielmo Rufo, Wallis extorſêrunt, ſed maximam eius partem conceſſerunt Cadugano filio Blethini, Britanno prudentiſſimo, cuius gratia plurimùm in vniuerſa Wallia poterat, & quo amiciſſimo vtebantur Angli. Sed cùm eius filius Oënus iuuenis amentia præceps, pacis odio Anglos, & aduenas Flandros aſſiduis excurſionibus infeſtaret, infœlix pater patrimonio mulctatus, filij commiſſa luit, qui & ipſe ſolum vertere coactus, in Hiberniam ſe ſubduxit. Ceretican verò Henricus primus Comiti Clarenſi Gilberto donauit qui præſidia diſpoſuit, & caſtella muniuit. Sed Caduganus cùm Oëno filio in gratiam poſteà ab Anglis receptus,

ceptus, quæ ſui erant patrimonij etiam recepit. Oënus verò ad ingenium reuerſus, iterumque res nouas molitus, à Giraldo Penbrochienſi, cuius vxorem Neſtam rapuerat, occiditur. Pater autem in Angliam abductus mitiores fortunæ vices diu expectauit, tandémque ſuis ſenex redditus, à Madoco nepote ex improuiſo tranſfoditur. Rogerus de *Clare* poſteà Ceretícam Henrici II. munificentia accepit, ſed Richardo Comite de *Clare* eius, ni fallor, filio à Wallis, dum terreſtri itinere huc contendit, interempto, Rheſus Suthwalliæ princeps, Anglis magna ſtrage profligatis, victore exercitu ſui demùm iuris fecit: nihilominùs in Anglorum poteſtatem ſine cruore ſenſim denuò recidit.

ORDOVICES.

SIlurum, & Demetarum, quas hactenus peragrauimus regiones, poſteritas cum tribus Principibus pareret Wallia, ſua lingua Deheubarth, id eſt, dextram partem, nos South-Wales (vt dictum eſt) vocauimus. Reliquos duos principatus (quos illi Gwineth & Powis, nos North-Wales & Powisland dicimus) inſederunt olim ORDOVICES, qui & ORDEVICES, & alicubi, ſed corruptiſſimè Ordolucæ. Gens valida, & animoſa, vtpote quæ montibus inhæret, & ſolo animatur ſuo, quæq; diutiſſimè cùm Romani, tùm Anglici imperij immunis agitauit: nec antè Domitiani tempora à Romanis deuicta, tunc enim Iul. Agricola vniuerſam propè gentem debellauit, nec ante Edwardi primi tempora ab Anglis in Prouinciam redacta. Libertate enim diu luxuriarunt, ſua fortitudine, locorúmque difficultate freti, quæ inſidijs, & protrahendo bello quodammodo nata videantur.

Ordouices.

Horum fines determinare non adeò difficile, nominis autem veram rationem reddere quàm difficillimum exiſtimo. Opinionem tamen concepi, cùm ſupra duo flumina Deui, quæ vicinis fontibus orta in diuerſa feruntur, conſederint, & Oardeui ſupra Deui flumina lingua Britannica ſignificet, inde illos Ordeuices dictos fuiſſe, perinde ac Aruerni, quòd ſupra Garumnam, Armorici quòd ſuper mare, Ho-

reſci

reſci quòd ſuprà Eſcam fl. habitârint, fuerint denominati. Nec ſine veſtigijs intercidit Ordouicum in hoc tractu nomen, magna enim eius pars, quæ mari adiacet Ardudwy etiamnum incolis vocitatur, ex quo Ordouic, & Ordouices molliori ſono conflaſſe videantur Romani. Sed vno vniuerſa regio nunc nomine Latinis (præter vnam regiunculam,) Guinethia, & Venedotia, Britannis Guineth nuncupatur, & ſi fas ſit vnicam literulam immutare, arbitrarer hoc nomen Græcis, & Pauſaniæ innotuiſſe, qui in Arcadicis prodit Antoninum Pium malè mulctaſſe Brigantes noſtros, eò quòd GENOVNIAM Romanorum in Britannia prouinciam incurſaſſent. Certè ſi Genouthiam pro Genounia legere fas fuerit, ita illa voce ad Guinethiam accedit, & Guinethia hæc ſitu adeò Brigantibus contermina iacet, vt niſi hanc regionem intellexerit Pauſanias, quænam illa fuerit Sibylla ipſa viderit. Cæterùm ad Ordouices ſpectârunt regiones illæ, quæ nunc Anglicè nouis nominibus Montgomeryſhire, Merionithſhire, Caernaruonſhire, Denbighſhire & Flintſhire appellantur.

Guineth.

Genounia.

Montgomeryſhire.

MOntgomeryſhire, Britannicè *Sire Treſaldwin*, ad medium Solem Ceretica & Radnoria, ad Orientem Salopia, ad Boream Denbighia, & ad occaſum Merionithia circumſcripta, licèt montibus plurimùm emineat, conuallibus tamen grata fœcunditate, cùm paſcuis, tùm aruis vtique fœlix eſt regio, laudatiſſimorúmque equorum

Equi laudatiſſimi.

fœcunda olim genetrix, *qui*, vt habet Giraldus, *nobilem picturæ formam prætendente natura, tàm membroſa ſua maieſtate, quàm incomparabili velocitate valdè commendabiles fuerunt*. In extremo huius agri ad occaſum, vbi quaſi in conum deſinit,
Machleneth. *Machleneth* ſedet, forſitan Romanis MAGLONA, in qua
Maglona. ſub Duce Britanniarum præſidium egit Honorij Augusti tempore, Præfectus numeri Solenſium, ad montanos co-
Plinlimon. hibendos. Quinque hinc milli. paſſ. *Plinlimmon* mons, quem dixi, in eximiam exurgit altitudinem, & ea parte, quà huius
Sabrina. agri latus claudit, SABRINAM ſecundum à Tamiſi Bri-
Seuerne. tanniæ flumen effundit. *Hafren* Britanni, Seuerne Angli indigitant. Quæ nominis origo non legerim, fabellæ affinis videtur, quod de Sabrina virgine in eo demerſa commentus eſt Galfridus, & Poeta, qui illum ſequutus cecinit.

In flumen præcipitatur Abren,
Nomen Abren, fluuio de virgine, nomen eidem
Nomine corrupto deinde Sabrina datur.

Hic ſtatim à fonte ita crebris incuruus flexibus agitur, vt ſæpe reuerti credatur, procurrit tamen, ſeu potiùs lentus peruagatur hunc agrum, Salopienſem, Vigornienſem, & poſtremò Glóceſtrenſem, vitaliſque humorem glebæ vbique ſuppeditans in Sabrinianum fretum ſe tandem placidè exonerat. Hoc verò agro ſyluis obumbratus per *Lanidlos*, &
Newtown. *Trenewith* ſiue Newtown in Boream eluctatur, & non procul ab Orientali ripa relinquit Montgomery primarium conuentus oppidum, ſurgenti ſaxo, cui amœna planities ſubiacet, à Baldwino limitis Wallici præfecto, regnante
Trefaldwin. Guilielmo primo conſtructum, vnde *Trefaldwin*, id eſt, Baldwini oppidum Britannis vocatur. Sed Angli à Rogero *Montgomerico* Salopiæ Comite, cuius patrimonij erat, Montgomery, & *Montem Gomericum* dixerunt, & tamen cùm Henricus tertius hoc è cineribus excitaret, (ſubuerterant enim Walli anno ſalutis 1095. interfectis præſidiarijs, iacuitque annos plùs minùs ducentos) illum à loci ſitu *Montem Gomericum* nominâſſe fabulatur Florilegus. Superiùs Sabrina *Trallin* allabitur, id eſt, oppidum ad lacum, vn-
Welchpoole de Welchpoole Anglis nuncupatur, caſtrum ab auſtro adiunctum

iunctum habet à ſubruto ſaxo quo conſtruitur *Caſtle Coch* appellatum, quod vno mœnium ambitu duo caſtella complectitur, alterum Domini Powiſiæ erat, Baronis Dudlæi alterum. Caduganus filius Blethini celebratiſſimus, quem dixi, Britannus, dum huius conſtructioni intenderet, à nepote Madoco (vt eſt in Lancarbanenſis epitome) fuit interfectus. Huic è regione altera fluminis ripa obijcitur Buttington Danorum Hybernis notum, è quo Adheredus Merciorum Comes illos anno Chriſti 894. exturbâſſe author eſt Marianus. His relictis in ortum paulatim ſe flectit Sabrina, vt *Tanet* fluuiolum citiùs excipiat, quo conſociato, Salopienſes adit.

Hoc in agro Ordouicum MEDIOLANVM fuiſſe, quod *Mediolanum.* & Antoninus, & Ptolemæus celebrant, eſt mihi perſuaſiſſimum, quia veriſſimum videtur. Cuius veſtigia ſagacitèr odoratus ſum, ſed indagine parùm fœlici, ita vrbium etiam cadauera abſumit ætas. E ſitu tamen ſi coniecturæ ſit locus, cùm compertiſſima ſunt oppida, quæ vtrinque ponit Antoninus, ſcilicet hinc BONIVM, nunc Bangor ad Deuam, inde RVTVNIVM, nunc Rowton caſtle, ab hoc enim XII. ab illo XX. Italicis milliaribus ſeparat; Poſitionũ, ſi ita dicere liceat, vel potiùs diſtantiæ lineæ ſe mutuò inter *Matraſal*, & *Lan-uethlin*, quæ vix tribus diſtant mill. paſſ. interſecant, & quaſi ἀποδεικτικῶς Mediolani noſtri ſitum demonſtrant. Hæc enim ratio eliciendi tertij loci ſitum è duobus cognitis incerta eſſe non poteſt cùm neque montes interiaceant, nec itinerũ flexus ſit impeditus, *Matraſal* hæc, quæ Matrafal. quinis à Sabrina ad occaſum abeſt milliaribus, & quod vetuſtati ex parte ſuffragetur, licèt nunc nudũ ſit nomẽ, Principum Powiſiæ Regia ſedes erat, & ea quidem à ſcriptoribus celebrata, qui memorãt in ea à principibus iam relicta, Robertum de Veteri ponte, ſiue *Vipont* Anglum caſtrum condidiſſe. *Lan-uethlin* verò id eſt fanum *Vethlin*, oppidulum Lanuethlin. mercatorium, etſi à linearum interſectione ſit paulò remotius, nominis tamen cognatione cum Mediolano multò eſt coniunctius, *Vethlin* enim ex *Methlin* linguæ Britannicæ Idiotiſmo factum eſt, vt *Caer Verden*, ex *Caer Merden*, *Aruon* ex *Armon* Nec *Methlin* magis à Mediolano abludit, & diſſonat, quàm vel *Millano* in Italia, *le Million* in Xanctonibus

bus, vel Methlen in Belgis, quæ omnes vrbes Mediolani nomine olim inſignes fuiſſe nemo dubitat. Quæ verò coniectura ad veritatem ſit propenſior tuum erit dijudicare, mihi ſatis eſt coniectare. Si hoc noſtrum Mediolanum, & illas eiuſdem cognominis in Gallia vrbes, vel Medum Ducem, vel Olanum principem cõſtruxiſſe, aut dum conſtruerentur, ſuem mediatim lanatam effoſſam dixerim, nonne nubes & nugas captare viderer? & hæc ſingula tamen de ſuo Mediolano ſcriptitant Itali. Sed cùm hæc ab eiuſdem linguæ populis conſtructa fuiſſe, ſit certo certius: (Gallis & Britannis communem linguam fuiſſe docuimus,) eandem ob cauſam eandem habuiſſe denominationem ſatis eſt probabile. In nullo tamen quod ſciam Mediolanum noſtrum cum illa Italiæ conuenit, niſi quòd planitie inter riuulos interſideat vtráque, Italúſque non indoctus ex eo Mediolani ſui nomen duxit quòd ſit vrbs media inter lanas, id eſt, inter fluuiolos vt interpretatur ille.

Principes Powiſiæ. Powiſiæ Principes à tertio filio Rotherici magni prognati hunc agrum cum alijs (licet Rogerus & Hugo Montgomerienſes partem nonnullam abraſiſſent) perpetua ſerie ad Edwardi Secundi tempora tenuerunt. Tunc enim Oënus è Britannico ſanguine vltimus Powiſiæ Dominus (Principis enim nomen iampridem exoleuerat) Hawiſiam vnicam filiam reliquit, quam Ioannes Charletonus equeſtri dignitate Anglus in vxorem duxit, Edwardúmque Powiſiæ Dominum ex ea ſuſcepit, per cuius duas, quas ſolas ſuſcepit filias, ad Greyos qui nunc Powiſiæ nomen gerunt, & Tiptoftos perampla deſcendit hæreditas, & per Tiptofti filias ad Barones de *Dudley*, & alios.

Merionethſhire.

A Montgomerici pagi tergo Merionethſhire, Britannicè *Sir Verioneth*, Latine *Meruinia*, Giraldo *Terra filiorum Canæni*, ad ſinum vſque lunatum quem dixi, & Oceanum pertingit, quo ab occaſu ita pulſatur, vt nonnul-

lam eius partem abripuiſſe credatur. Ad Meridiem Deuo flumine, à Ceretica dirimitur, ad Septentriones Caernaruoniam, & Denbighiam attingit. Ipſa vero inter montium conglomerationes *omnium totius Walliæ terrarum* (vt inquit Giraldus) *hiſpida magis & horribilis. Habet enim montes altiſſimos, arctos tamen & in modum arcis acutiſſimos, nec raros quidem, ſed creberrimos, & tanta æqualitate conſertos, vt in ſummis eorum verticibus paſtores confabulantes, vel conuitiantes, ſi concurrere fortè ſtatuerint à mane ad veſperum vix conuenirent.* Numeroſi ouium greges in his montibus errant, nec vllum eſt à lupis periculum, qui tunc per vniuerſam Angliam deleti erant, cùm Edgarus Viſiſaxo Lu-duallo harum regionum principi tricenos lupos in ſingulos annos vectigalis nomine imperaret. Incolæ qui rei pecuariæ omninò ſunt attenti, & lacticinijs veſcuntur, Butyro videlicet, caſeo, &c. (quamuis Strabo Britannos noſtros quaſi caſei conficiendi ignaros olim irriſerit) ſtatura, colore nitido, habitu viſendo, & corporis lineamentis vix alteri in Britannia genti concedunt, ſed ob præproperam Venerem, & otia, malè apud vicinos audiunt. Oppida habent rara, ad occaſum quà *Auon* flumen defluit *Dolegethle* eſt viculus mercatorius à valle in qua conditur, ſic dictus. Proximè mare in regiuncula *Ardudwy*, *Harlech* olim *Caer Colun* abruptiſſima rupe caſtrum in mare prætendit, quod ab Edwardo noſtro Primo, (vt ferunt incolæ) extructum, à ſitu nomen accepit, *Harlech* enim ſuper ſaxum Britannis denotat. Cùm domeſtico bello Anglia conuulſa eſſet, *Dauid AEneæ vichan* Britannus nobilis, qui à Lancaſtrenſi familia ſtetit, pertinaciter contra Edwardum Quartum defendit, donec Guil. Herbertus Penbrochiæ Comes per medias Walliæ Alpes difficillimo itinere perrumpens, valido fragore in caſtrum ita detonuerit, vt deditione receperit. Incredibile ferè eſt quantas viæ impeditiſſimæ difficultates ille eluctatus eſt, cùm hîc aſcendendo repere, illic deſcendendo ſe cum ſuis quaſi prouoluere cogeretur. Vnde *le Harbert* via illa vicinis hodie vocatur. Superiùs in ipſo agrorum confinio, æſtuaria inrepunt duo celeberrima, *Traith maur*, & *Traith bochan*, id eſt, æſtuarium maius, & minus.

Montes admodùm ædito.

Lupi in Anglia extincti.

Dolegethle.

Harlech.

1468.

Herberti via.

Nec

Nec procul hinc iuxta *Foſtineog* viculum via publica, ſiue militaris quæ ſaxis conſtrata per montes hos præpeditos, & quodammodo inuios ducit. Quam cum Britanni *Sarn Helen*, id eſt Helenę ſtrata, nominant, Helenam Conſtantini matrem, cuius multa, & egregia erant per Rom. imperium opera, conſtrauiſſe par eſt vt exiſtimemus.

Via Helenæ.

Deua fl. fontes.

In orientali agri parte *Deua* flumen è duobus fontibus exortum (vnde nomen geſtare credunt, *Dwy* enim illi vocant, quo nomine & binarium numerum denotant, licèt alij à diuinitate, alij à nigro colore dictum contendant,) & ſtatim *Lhintegid* Anglis **Pimblemeare**, & **Penlinmeare** lacum longè latéque diffuſum integer tranſmeat, & exit tantus, quantus venit, Nec enim *Guiniad* peculiarem lacui piſcem in Deua videas, nec Salmones in lacu, qui tamen in flumine, paſſim capiuntur. Sed vide ſi placet lacum illum Poëtæ Antiquarij verſibus accuratè depictum.

Pimblemeare

Guiniad. *piſcis.*

I. Lelandus.

Hiſpida quà tellus Meruinia reſpicit Eurum,
Eſt locus antiquo Penlinum nomine dictus.
Hic lacus illimeis in vallo Tegeus alta
Latè expandit aquas, & vaſtum conficit orbem,
Excipiens gremio latices, qui fonte perenni
Vicinis recidunt de montibus, atque ſonoris
Illecebris captas demulcent ſuauiter aures:
Illud habet certè lacus admirabile dictu.
Quantumuis magna pluuia non æſtuat: atqui,
Aere turbato, ſi ventus murmura tollat,
Excreſcit ſubitò rapidis violentior vndis,
Et tumido ſuperat contemptas flumine ripas.

Huius ſupercilio inſidet *Bala* oppidulum immunitatibus dotatum, ſed raris incolis, ædificijſque incultiſſimis, nihilominùs præcipuum forum montanorum.

Hugo Comes Ceſtrenſis primus Normannorum hanc regionem diſpoſitis præſidijs occupauit, cùm Gruffinum filium Conani captiuum teneret, ſed poſteà ille hanc cum reliquo principatu recuperauit, poſteríſque reliquit, donec fatali ſua periodo confecta, in Leolino deſijt.

Caer=

Caernarvonſhire.

SVpra Merionithiam iacet, quæ Britannis *Sir Caer ar-von*, Anglis Caernarvonſhire, & priuſquam Wallia in Comitatus deſcriberetur, Snowdon Forreſt, hiſtoricis Latinis *Snaudonia*, ab illo ſaltu, & *Aruonia* quòd Monam è regione oppoſitam habet. Latus Septentrionale & occiduum mari obiacet, auſtrale claudit Merionithia, & orientale Denbighienſis ager Conouio flu. interlabente. Quà mare proſpicit, potiſſimùm quà promontorio longiùs in occaſum Hibernum euecta, incurua littora contra Octopitarum ſiue S. Dauids land obtendit, gleba eſt ſatis fertili, & oppidulis redimita. Interiora autem Natura longè latéque montibus, quaſi hic compages huius Inſulæ viſceribus terræ denſaret, confertim extulit, receptaculúmque Britannis tutiſſimũ ingruente bello fecit, tot enim aſpreta, rupéſque, tot conualles ſaltuoſæ, ſtagníſque impeditæ interiecta ſunt, vt non modò exercitus, ſed ne expediti quidem calles inueniant. Alpes, ſi placet, Britannicas meritò hos montes appelles, nam preterquam quòd totius Inſulæ maximi ſunt, etiam inciſis vndique rupibus, non minùs quàm Alpes, præcipites, omníſque vnum ambiunt, qui in medio vaſtè ſupereminens, ita caput effert, vt non cœlo minari, ſed inſerere iuga videatur: quæ tamen niuibus ſunt fida, toto enim anno, niue, ſeu potiùs niuium ſenio caneſcunt. Vnde vno nomine omnes Britannis *Craig Eriry*, Anglis Snowdon, id eſt, vtraque lingua, Niuiferi montes vocantur: vti etiam *Nifates* Armeniæ, & *Imaus* Scythiæ à niue nomen (teſtante Plinio) aſſumpſerunt. Nihilominus adeò ſunt pabuloſi, vt tritiſſimum ſit inter Wallos, *Eriry* montes omnibus Walliæ armentis in vnum coactis ſufficere poſſe. De duobus in horum verticibus lacubus, quorum altero enatat Inſula erratica, altero plurimi piſces, ſed monoculi omnes reperiuntur, nihil dicam, ne fabulis indulgere videar, etſi Giraldi authoritate hoc nonnulli crediderint. Horum incolas *Niuicollinos* nouo verbo vocauit I. Sariſburienſis in Polycratico, de quibus Henrici ſecundi tempore ſic ſcripſit.

Snowdon hills.

Niuicollini.

ſcripſit. Niuicollini Britones irruunt, & iam protendunt terminos ſuos egreſſi de cauernis, latebríſque ſyluarum plana occupant procerum nobilium, videntibus ipſis impugnant & expugnant, & diruunt, aut ſibi retinent, eò quòd iuuentus noſtra quæ tecto & vmbra gaudet nata fruges conſumere in lucem dormit, &c.

Sed à montibus in campeſtria deſcendamus, quæ cùm ſola ſint ſecundum mare, neceſſe eſt vt tantùm littus legamus. Promontorium quod in occaſum brumalem proiectum diximus, Ptolemęo pro exemplarium varietate, CANGANVM, IANGANVM, LANGANVM dicitur, quod veriſſimum neſcio, hodie incolis *Lhein* vocatur, anguſto & ęquali Cherſoneſſo procurrit, magis quàm cætera regio patentibus campis, & hordeo feraciſſimis. Duo tantùm memoranda prætendit oppidula, interiùs ad ſinum *Pullhely*, id eſt, palus ſalſa; exteriùs ad mare Hibernicum, quod alteram Cherſoneſſi partem diuerberat, *Newin* villam mercatoriam, in qua anno Chriſti 1284. Angli proceres de Wallis triumphantes militari decurſione & feſtiua pompa (vt author eſt Florilegus) memoriã Arthuri magni celebrârunt. Si qua alia floruerunt hîc oppida, tunc deleta fuerunt, cùm Hugo Comes Ceſtriæ, Robertus de *Rudland*, & Guarinus è Salopia primi Normannorum huc penetrantes, hoc promontorium ita popularentur, vt totum ſeptennium deſolatum iacuerit.

Canganum. Lhein. Pullhely. Newin. *Vita Gruffini.*

A *Newin* littus ſemel, iterúmq; prominentijs diſtinctum in ſeptentriones ſe agit, Deinde obuerſa in Circium fronte, coarctato in anguſtias freto (*Menai* vocant) Monam inſulam à Continente diſcindit. Huic freto SEGONTIVM vrbs cuius meminit Antoninus ſuperimpoſita erat, quod nomen à præterfluente fluuio ſumpſit, qui etiamnum *Seiont* appellatur, & è *Lin-Peris* lacu profluit, in quo piſcis eſt peculiaris non alibi viſus quem à ruſeſcente ventre *Tor-coh* accolæ vocitant. Cùm verò Setantiorum portum hoc in ſitu collocarit vetuſtus Ptolemæi codex, quem alia exemplaria longiùs remouent, ſi ego Segontiorum portum legerim, & ad huius oſtium fuiſſe dixerim, veritatem fortaſſe limarem, ſin minùs coniecturæ veniam ab æquo lectore impetrarem. Hanc vrbem Nennius *Caer Cuſtenith,* & qui ſcripſit vitã Gruffini filij Conani prodit Hugonem Ceſtrię Comi-

Menai. *Segontium.* *Tor-coh piſcis.*

Comitem caſtrum conſtruxiſſe in *Hean Caer Cuſtenni*, id eſt, vt vertit Latinus interpres, in antiqua vrbe Conſtantini imperatoris, Authórque eſt Matthæus Weſtmon. (ſed ipſe fidem ſuam liberet) corpus Conſtantij Conſtantini maximi patris hic inuentum fuiſſe anno 1283. & in Eccleſia nouæ vrbis honorificè locatum iuſſu Edwardi primi qui ex huius ruinis eo tempore eduxit *Caernaruon* vrbem paulò ſuperiùs ad fluminis oſtium. Quæ vt ipſa nomen ſumpſit, quòd è regione Monæ Inſulæ obijcitur, hoc enim vocabulum denotat: ita vniuerſo agro ſuum nomen communicauit, hinc etenim Anglis **Caernaruonſhire** dicitur. Anguſto admodum & orbiculari mœnium ambitu continetur hæc vrbecula, ſed firmo; caſtrúmq; oſtendit pulcherrimum: nec minus eſt priuatis ædificijs pulchra, & ciuium, qui rei mercatoriæ ſtudent, humanitate prædicanda. Edwardum primum conditorem, & Edwardum ſecundum eius filium hîc natum, & de *Caernauon* cognominatum, qui primus erat ex Anglico ſanguine, Walliæ Princeps, ſummæ ſibi gloriæ incolæ exiſtimant. Ad ſeptimum hinc milliare eidem freto inſidet *Bangor*, ſiue *Banchor* à Choro pulchro ſic appellata. Quæ ſedes Epiſcopalis Paræcijs 96. præſidet. Danieli eiuſdem olim præſuli, ſacrata eſt eccleſia, non illa admodum ſpecioſa ſtructura. Ab Oëno enim *Glendouerduy* perditiſſimo rebelle, qui Walliæ vrbes excidio deſtinârat, incendio deformata, poſteà Henrici Denæi ſui epiſcopi opera, regnante Henrico VII. reſtaurata vix priſtinam dignitatem recuperauit. Oppidum eſt ſatis amplum, ab Hugone Ceſtriæ Comite caſtello firmatum, & ad ipſas freti fauces ſitum, quas Edwardus primus, vt in Monam ſiue **Angleſey** (de qua inter Britanniæ inſulas agam) exercitum tranſmitteret, ponte obnixè, ſed fruſtrà, continere conabatur. Quo etiam loco Paulinus Suetonius Romanos milites ante in Monam tranſmiſit, equites vado, & pedites pandis nauiculis, vt author eſt Tacitus.

Caernaruon. Banchor.

Decliui hinc aſcenſu pergit littus per *Penmaen-maur* præcelſam & abruptam rupem quæ mari eminens, anguſtum callem itinerantibus præbet, hinc impendentibus ſaxis, quaſi ruinam minarentur; illinc fremente Oceano in immenſam profunditatem depreſſo. Sed hac vnà cum *Pen-*

Pen-maen-maur.

maenne-

maenuehan, id eſt, monte ſaxeo minori, ſuperata, planities ſe pandit vſque ad Conouium flu. vulgò Conwey, qui ab oriente hunc agrum determinat. Hic fluuius apud Ptolemæum compendiaria Græcè ſcribendi ratione TOISOVIVS pro CONOVIVS concipitur. E palude eiuſdem cognominis in meridiano prouinciæ limite emanans anguſtiori alueo vſque ad oliuum ferè colliſus properat, conchas alens quę cæleſti rore grauidæ margaritas parturiunt; CONOVIOque oppido, quod memorat Antoninus, nomen impertit, Quod licèt nunc proſtratum, neménq; illud eò loci extinctum, nouo tamen nomine vetuſtatē ſuam ſubindicat. Tenuiſſimus enim inter eius rudera viculus *Caer hean*, i. vrbs antiqua vocatur. E cuius ſpolijs nouum oppidum Edwardus primus ad ipſum fluminis oſtium excitauit, quod inde *Aber-Conwey* vocant, id eſt, Conouij oſtium, quem locum Hugo Ceſtrenſis priùs communiêrat. Ipſum verò Conouium recens munitum ſitu, munitúmque opere, & perelegant caſtro, vrbeculæ, potiùs quàm oppidi nomen mereatur.

Conouius fl.
Margarita.
Conouium.
Conwey.

Ex huius oppoſito cis flumen prominet inflectente cubito, quaſi ſtationem moliretur natura, promontoriolū quod huius etiam agri cenſetur, *Gogarth* dictum, In quo, Conouio mare ſubeunti *Diganwy* antiqua vrbs impendebat, quæ multa antè ſecula ictu fulminis deflagrauit. DICTVM autem vrbem eſſe credimus, vbi ſub poſterioribus imperatoribus præpoſitus Numeri Neruiorum Dictenſium excubias egit. Quod autem *Diganwy* poſteà appellatum fuerit, quis non videt *Ganwey* illud ex *Conwey* profluxiſſe, & inde Anglicum nomen Ganoc: ſic enim nominatum erat caſtellum, quòd poſteà eò loci conſtruxit Henricus tertius.

Gogarts.
Dictum.
Diganwy.
Ganoc.

Præfuit huic regioni ſtatim à Normannorum in hanc inſulam ingreſſu Gruffinus filius Conani, qui cùm influentes Anglorum in Walliam copias reprimere non potuiſſet, tempeſtati ſubinde ceſſit, demúmque cùm ſua integritate regis Henrici primi gratiam redemiſſet, facilè etiam ab Anglis ſua recuperauit, poſteritatíq; reliquit, ad Leolinum vſque, qui cùm fratres iniurijs, & vicinos Anglos incurſionibus irritâſſet, eò adductus fuit, vt hanc montanam regionem cum Mona, ſiue Angleſeia inſula, ab Ewardo primo clientelari iure teneret, eóque nomine mille marcas quotannis

tannis perſolueret; quibus conditionibus cùm poſteà non ſtaret, ſed ſuam perfidíque fratris pertinaciam, potiùs, quàm ſpem ſequutus, aleam belli denuò tentaret, interfectus, & ſibi, & Britannorum in Wallia imperio finem attulit.

Denbighſhire.

CIs Conouium Denbighienſis ager, Anglis Denbighſhire, Britannis *Sire Denbigh* interiùs à mari recedit, & in ortũ vſq; ad Deuam flu. procurrit. A Borea aliquandiu mare, inde Flintenſis regiuncula, ab occaſu Merionithia & Montgomeria, ab ortu ager Ceſtrenſis, & Salopienſis circumcingunt. Pars occidua ſterilis, media quà in vallem ſuccumbit, fœcundiſſima, Orientalis ſtatim à valle naturam ſibi iniquiorem, ad Deuam verò multò æquiorem ſentit.

Occidua pars, niſi quòd lætior ſit, quà Oceano pulſatur, ſparſim habitata, glabris & macilentis montibus pluſquàm protuberat, quorum tamen maciem in montium pronis, vt alibi in Wallia, cultorum diligentia, & ſolertia iampridem vincere cœpit. Terræ enim corium latiore vomere in ceſpites, ſiue bracteas abradentes, eos artificioſè congeſtos iniecto igne in cineres redigunt, quibus in agros illos excoriatos inſperſis, eorum ieiunam ſterilitatem ita lætificant, vt auenam, ſuprà quàm credi poſſit, profundant. Nec hæc glebas comburendi ratio noua eſt, ſed admodum antiqua vt è Virgilio & Horatio videre eſt. *Ratio glebas comburendi.*

Ad vallem vbi hi montes iam rareſcere incipiunt, pendenti rupi affigitur *Denbighia*, vetuſtiore nomine Britannis *Cled Brinen Ros*, id eſt, confragoſus collis in Roſſia, (ſic enim illam regionis partem vocant) quam Edwardus primus cum alijs ampliſſimis latifundijs Dauidi Leolini fratri donauit; verùm cùm ille ſtatim læſæ maieſtatis reus capite plecteretur, eam ex Edwardi dono accepit Henricus Laceius Lincolnienſis Comes, qui non magno, ſed valido mœnium circuitu, & ad Auſtralem partem turrito caſtello muniuit, in cuius puteo cùm filius eius vnicus fortè demerſus fuiſſet, mœſtiſſimus pater, nondum impoſito faſtigio, ab opere Denbigh.

deſtitit. Eóque poſteà defuncto, oppidum cum reliqua poſſeſſione ad Lancaſtrenſem familiam per ſuperſtitem eius filiam Aliciam deſcendit, à qua tamen primùm Edwardi II liberalitate, cùm illa familia iaceret, ad H. Spencerum, inde ad R. Mortuomarium ex pactione cum Edwardo III. Sed eo morte mulctato, ad G. Monteacutum Sariſburiæ Comitem, ſtatímque rurſus ad Mortuomarios, & per eos ad Eboracenſem familiam demùm deuenit. Scriptum enim eſt, in Edwardi IIII. ex Eboracenſi familia inuidiam mag-
1468. no damno à Lancaſtrenſibus affectum fuiſſe. Ex quo tempore ſiue quòd ſitus præruptus non incolis placuerit, nec enim ſubuectio erat commoda, ſiue quòd aquis effœtum erat, paulatim ita demigrârunt, vt vetus hoc oppidum ſit iam exhauſtum, & nouum longè maius ſub ipſa rupe ſurrexerit, Quod adeò frequens eſt, vt templo multitudinis non capace, iam in antiqui oppidi area nouum, tum Domini ſui Roberti Comitis Leiceſtrenſis ſumptibus, tum collatitia plurimorum per Angliam pecunia, condere incœperint.
Baronia de Denbigh. Comitem enim illum anno 1566, Diua noſtra Elizabetha Baronem Denbighiæ creauit. Nec inter Angliæ Baronias alia eſt, quæ plures nobiles clientelari iure ſibi deuinctos habet.

Iam venimus in regionis meditullium, vbi ſubmotis vtrinque montibus, Natura, vt quid in aſpera regione poſſet, oſtenderet, vallem longè pulcherrimam ſubſtrauit, ab Auſtro in Septentrionem XVII. mill. paſſ. porrectam, V plus minùs latitudine expanſam, quæ Oceano & ſerenanti Boreæ ſolummodò patet, aliàs vndique montibus continetur altis, & ab Ortu pinnatis, mira enim naturæ ſolertia montium horum iuga mœnium pinnas mentiantur. Inter quos æditiſſimus eſt *Moi uenlieb* qui in ſuo cacumine vallum habet militare, & fonticulum limpidum. Vallis hæc à ſalubritate, fertilitate, & amœnitate verè fœlix. Incolarum color eſt ſanus, capitis firma ſynceritas, inoffenſum oculorum lumen, & annoſa admodum ſenectus. Ipſa verò virentibus pratis, flauentibus aruis, creberrimis villis, & templis ſpectantium oculos mirum in modum paſcit. *Cluida* flu. labentibus vndique profluentibus auctus eam mediam ab ipſo fonte interſecat, vnde olim *Stratcluid*, (Marianus enim

Dyffrin Cluyd.

Cluida fl.

Strat-

Stratcludwallanorum Regem nominat,) & hodie *Diffrin Cluid*, i. vallis Cludæ denominatur, in qua Britannos è Scotia aduenas, pulſis Anglis, regnum conſtituiſſe prodiderunt nonnulli. Ad Cluoæ Orientalem ripam in Auſtrali vallis parte *Ruthunia*, Britannis *Ruthun*, Anglis **Ruthyn** adſidet, maximum vallis emporium, viris & ædificijs frequens, celebréque non ita pridem caſtro amplo, pereleganti, & familiæ quantumuis numeroſæ capaciſſimo. Quod conſtruxit Rogerus Grey, cui pro portione nauatæ in Wallos operæ, Edwardus primus totam ferè vallem elargitus erat: poſteríſque eius qui titulo Comitum Cantij illuſtres, ſedes erat, donec Richardus Grey Comes Cantij, & Ruthuniæ Dominus quum nullam ſuſcepiſſet prolem, non habita aliqua fratris Henrici ratione, HENRICO VII hoc auitum patrimonium pretio addixerit. Ex quo tempore caſtrum tecto nudatum fatiſcere cœpit. Nunc autem ad nobiliſſimum Ambroſium Warwicenſem Comitem cum opimis in valle redditibus ex D. ELIZABETHAE munificentia ſpectat. Ruthin.

E valle ad ortum aſcendentem excipit *Yale* regiuncula montana, & ſi ad regiones ſubiectas, & circumuicinas conferatur, aſpera, algida, & ventis vndique perflata. An ab *Alen* fluuiolo, qui in hac exortus ſemel atque iterum ſe recondit cuniculum agens, nomen accepit, neſcio. Montes bobus, ouibus, capris ſunt referti, conualles alicubi frumenti ſatis feraces. Memorandum verò nihil habet præter monaſteriolum dirutum, lætiſſimè, & amœniſſimè in valle ſitum, quæ inter nemoroſos colles ſe in crucis figuram decuſſat, vnde *Vallis-Crucis*, Britannicè *Lhanegust* appellatur. Yale. Valle Crucis.

Ab hac magis in ortum, territorium *Mailor*, Anglis **Bromfeld**, vſque ad Deuam pertingit, læta admodum regiuncula & plumbi ferax, præcipuè iuxta *Moinglith* viculum qui à fodinis nomen aſſumpſit. **Wrexham** hic cernitur, Saxonicè pritelham, ſacra turre elegantiſſima conſpicuum, Muſicíſque in Eccleſia organis celebratum: & huic vicinum eſt *Leonis caſtrum*, à Legione XX victrice, quæ paulò ſuperiùs ad alteram Deuæ ripam egit, fortè ſic dictum, nunc **Holt** vulgò vocatur, in- *Plumbum.* Wrexham. Holt.

ſtauratúmque creditur nuper à Gulielmo Stanleio, & olim à Ioanne Comite Warrenniæ, qui tutor fiduciarius hanc prouinciolam à pupillo Madoco Britannico regulo vnà cum **Yale** ſibi interuertit. A Warrenniæ verò Comitibus ad *Fitzallanos* Arundeliæ Comites, & ab illis ad Guil. *Beauchamp* Baronem Aburgeuenæ deuenit, poſteàque ad Guilielmum Stanley qui cùm capite plexus eſſet, hæc & aliæ eius poſſeſſiones fiſco fuerunt adiudicatæ.

Chircke. Bromfeldiæ ad Auſtrum **Chirke** ſubiacet, Britannicè *Gwain*, ſatis etiam illa montuoſa, ſed duobus caſtris nobilitata, *Chirko* ſcilicet, quod nomen dedit, à Rogero de Mortuomari poſito, & *Caſtle Dinas Bran* in ædituſſimo faſtigiati montis iugo ſuſpenſum, cuius nunc nihil niſi parietinæ ſuperſunt. Hoc vulgus Brennum Gallorum ducem inædificâſſe, & denominâſſe fabulatur: ſed à ſitu excelſo in colle, quem *Bryn* vocant Britanni, alij nomen eſſe contendunt, & quidem mea opinione, multò probabiliùs. Henrici Tertij tempore ſedes erat Gruffini filij Madoci, qui cùm ab Anglis contra Wallos ſtaret, in hoc ſe continere ſolebat, ſed illo defuncto Rogerus de *Mortuomari*, qui eius filio Leolino curator datus, perinde vt Ioannes (quem dixi) Warrenniæ Comes Bromfeldiam, ita hanc *Chirkam* ſibi occupauit.

Caſtle Dinas Bran.

Cùm res Wallorum ſeditionibus, & Anglorum incurſionibus in lapſum prona iam ſiſti non poterat, Comites Ceſtriæ, Warrenniæ, Mortuomarij, Laceius, & Greij, quos dixi, primi Normannorum hanc prouinciolam paulatim occupârunt, & ſuis poſſidendam reliquerunt.

Flintſhire.

Denbighienſi agro ad Septentrionem longior, quàm latior præiacet Flintenſis prouinciola, Anglis **Flintſhire**. Hibernico mari, ſiue potiùs Deua æſtuario ab Arcto pulſata, ab Ortu Ceſtrenſi Comitatu, ab alijs plagis Denbighienſi finita. Non illa quidem montana, ſed collium prominentia aliquantulum ſurgens, quæ leniter in fertiliſ-

ſimos

ſimos agros reſupinatur, qui, præſertim quà mare proſpiciunt, hordeum laudatum tam benignè profundunt, vt ſemper nono, à primo ſatu, menſe, demetant agricolę. Occidua verò eius pars in vallem Cluidanam, quà illa mari proxima, deſcendit, & ſuperiorem eius partem occupat.

In huius & Denbighienſis agri confinio, quà molliori deuexitate montes ſe ſubducunt, & faciliorem in vallem deſcenſum, & tranſitum præbent, in ipſis faucibus vrbeculam VARIM poſuerunt Romani, quam à Conouio ad XIX milliare locat Antoninus, hæc nulla ſui nominis parte truncata, *Bod-vari*, i. manſio Vari hodie vocatur, oſtendítq; dirutæ vrbis veſtigia in proximo monticulo, quem illi *Moyl y Gaer*, i. Mons vrbis, appellitant. Quæ verò ſit nominis ſignificatio non liquet, nos *Variam* tranſitum Britannis priſcis ſignificâſſe alibi opinati, & *Durnouariam, Iſannæ Variámque* Aquæ & Iſannæ tranſitum interpretati ſumus, & à noſtra opinione facit hæc VARIS eò loci ſita, vbi ſolùm patet facilis inter montes tranſitus. *Varis.* Bod-uari.

Infrà hanc Varim in valle prolabitur Cluida, ſtatímque *Elwy* fluuiolus vnà confluit, vbi Epiſcopalis eſt ſedes, cui paræciæ ſubſunt multæ. Hæc à flumine *Lanelwy* Britannis, à patrono Aſapho, S. Aſaph Anglis, & *Aſaphenſis* hiſtoricis nominatur. Nec oppidum ſua elegantia, nec templũ, vel ſtructura, vel ornatu prædicandum, vetuſtatis tamen nomine neutiquàm tacendũ eſt. Circa annum enim reparatæ ſalutis 560. Kentigernus Epiſcopus Glaſguenſis, è Scotia profugus, Epiſcopalem ſedem, cœnobiúmque hîc cõſtituit, congregatis ſexcentis ſexaginta tribus fratribus, quorum trecenti illiterati agriculturæ, totidem alij operibus intra monaſterium exercendis, reliqui diuinis rebus peragendis vacarent; quos ita per conuentus diſtribuit, vt iugiter aliqui in templo, Deo inſeruirent. Cùm autem in Scotiam rediret, Aſaphum virum integerrimum huic cœnobio præfecit, à quo hodiernum nomen impoſitum. Epiſcopus huius ſedis paræcias ſibi plùs minùs 128. ſubiectas habet, quarum beneficia, vt vocant, Eccleſiaſtica, ſede vacante, Archiepiſcopus Cantuarienſis liberè ad Henrici vſque VIII tempora, Archiepiſcopali iure, quod nunc regale cenſetur, conferre ſolebat. Hoc enim in hiſtoria Cantuarienſi S.Aſaph. *Capgrauius.*

enſi legitur. Superiùs Ruthlan, à ſubruſa Cluidæ ripa cui adiacet, appellationem ſortita, caſtello nitet egregio, ſed ferè vetuſtate confecto. Leolinus Sitſilij filius Walliæ prin-
Ruthlan. ceps primò condidit, Robertus autem quem de *Ruthlan* vocant, Hugonis Ceſtrenſis nepos, primum à Wallis extorſit, præfectúſq; erat Hugonis, qui illud nouis operibus muniuit, poſteà, vt Abbas de Monte ſcripſit, Henricus II hoc caſtrum reſtauratum Hugoni de Bello-Campo dedit. Sub quo ſtatim Cluida mari immiſcetur, & licèt vallis ad ipſum oſtium inferiore libra, quàm mare depreſſa videatur, nunquam tamen ſuperlabitur, ſed obſtaculo naturali, non ſine ſumma diuini conſilij admiratione, in ipſis marginibus hæret aqua. Hinc littus in ortum paulatim deſcendendo procedit, primùm per *Diſart* caſtrum ſic dictum, quòd fuerit
Baſing-werke. ſitu accliue, inde per Baſingwerke, quod etiam Henri-
Haly-well. cus II Hugoni de Bello-Campo conceſſit, ſub quo Haly-well, i. *fons ſacer*, Wenefridæ virginis memoria quæ ſtuprum per vim oblatum ibi morte luit, & muſco gratiſſimi odoris longè eſt celeberrimus, Ex quo emanat fluuiolus ſtatim eximius, párque molæ agendæ, tanto impetu proruit. Propè hunc locum Giraldi ætate, erat vt ipſe ſcribit,
Argentum. *diues vena, fructuoſumque argenti ſcrutinium, vbi pecuniam ſcrutando itum eſt in viſcera terræ.*

Hanc regionis partem quòd formoſo ſitu intuentibus arridet, & in Anglorum poteſtatem iam olim ceſſerat, Britanni *Tegengle*, id eſt, formoſa Anglia, dixerunt. Quòd verò Tegeniam quidam appellarit, Igenóſque ibi conſediſſe exiſtimarit, tua ſit cautio ne facilè credas. Corruptum Icenorum nomen optimo viro impoſuit. Inde in littore Flint
Flint Caſtle. caſtrum conſpicitur ab Henrico ſecundo inceptum, & ab Edwardo primo perfectum, quod huic agro nomen fecit. Poſtea ad Orientalem agri limitem proximè Ceſtrenſes Hawarden caſtrum vulgò Harden haud multum à littore ſedet, è quo cùm Rogerum Clifford Walliæ Iuſtitiarium Dauid Leolini frater captiuum abduxiſſet, funeſtiſſimum bellum ſibi & ſuis excitauit, quo Wallorum imperium funditùs euerſum.

Auſtralem ſub his regionis partem pererrat *Alen* fluuiolus, propè quem in monte ad *Kilken* viculum, fons eſt qui

maris

maris æmulus ſtatis temporibus ſuas & reuomit, & reſorbet aquas. Hope Caſtrum Britannicè *Caergurle* in quod Edwardus primus ſe recepit, cùm ſuos incompoſitos Walli ſubitò adorti eſſent, vbi lapides molares è rupe exciduntur, & Mold Britannicè *Guidcruc*, caſtrum olim Baronis de *Montehaut*, ſiue *Monte Alto*, huic *Aleno* ſuperimponuntur, quæ antiquitatis indicia præ ſe ferunt plurima. Iuxta Hope cùm hæc ſcriberemus Hortulanus dum altiùs terram moliretur, in opus peruetuſtum incidit, de quo plurimæ plurimorum enatæ ſunt opiniones, ſed qui M. Vitruuium Pollionem diligentiùs legerit, perſpiciet nihil aliud fuiſſe quam Hypocauſtum, vel Hypocauſtum à Romanis inceptum, qui creſcente cum diuitijs luxuria, balneis plurimùm ſunt vſi. Longum erat vlnas v. latum IIII. altum plùs minùs dimidium vlnæ. Includebatur parietibus ex viuo ſaxo, pauimentum ex teſta cum calce trullitſata, columellis lateritijs innitebatur concameratio, quæ ex tegulis erat tectorio opere politis, & hinc inde perforatis, quibus fictiles impoſiti erant, quaſi tubuli, per quos caloris vis deferebatur, & vt inquit ille, voluebant hypocauſta vaporem. Et quis non ex his fuiſſe exiſtimet quæ licæ præcipue ſuſpiciebat Giraldus? cùm hæc ſcriberet de Romanorum operibus. *Quod inter alia notabile cenſeas, ſtuphas vndique videas miro artificio conſertas, lateralibus quibuſdam, & anguſtis ſpiraculis occultè calorem exhalantibus.* Quorum verò hoc opus fuerit LEGIO XX. tegulis impreſſa loquitur, quam vix ſex hinc milliarium diuerticulo Ceſtriæ egiſſe iam antea docuimus.

Hope Caſtle

Lapides molares.

Hypocauſtum Rom.

Iuxta hunc Alenum fl. in anguſtijs ſylueſtribus Coleſhull eſt, *Carbonarium collem* vocat Giraldus, vbi cùm Henricus II. bellum ſi vnquam aliâs magna cum cura in Wallos apparauiſſet, Angli incondita multitudine laxiùs tendẽtes ceciderunt, & ipſum Regium vexillum ab Henrico de *Eſſex* hæreditario Regum Angliæ ſignifero deſertum fuit. Quo nomine ille poſteà læſæ maieſtatis delatus, & à delatore ſingulari certamine deuictus, bonis in fiſcum relatis, ignauiam ſuam pertæſus, cucullum induit.

Coleſhull.

Alia eſt huius regionis portiuncula cis Deuam fl. ab hac quaſi auulſa quam Angli English Maylor vocant. De hac

English Maylor.

cum de Bonio loqueremur, in Ceſtrenſi Comitatu egimus, nec eſt quod iam dictum denuò dicamus.

Ceſtrenſes Comites leuia prælia ex occaſione,& opportunitate cum Wallis conſerentes, hunc agrum primi Normannorum ſibi ſubiecêrunt. Sed cùm illi iam deſijſſent, Edwardus primus,quod ad ſuas opes tuendas,& Wallos coercendos commodiſſimum ratus erat, hanc, & omnem Walliæ oram maritimam ſibi tenuit, interiora proceribus ſuis, vt viſum erat, aſſignauit, conſilium Auguſti ſequutus, qui validiores, & exteriores prouincias ipſe ſuſcepit, cæteras proconſulibus ſortitò permiſit. Factum id autem ſpecie quidem vt imperium defenderet, ſed reipſa, vt exercitus omnes in ſua haberet poteſtate. Edwardus ille primus, (ne hoc tacitus præteream) cùm Leolinum Walliæ Principem fudiſſet, Wallicíque Principatus quaſi neruos incidiſſet,anno regni ſui duodecimo, Walliæ Principatum, quem ille à patre acceperat, Angliæ regno adunauit, & vt loquuntur Iuriſperiti noſtri, incorporauit, Filioque eius Edwardo de *Caernarvon*, quem Walliæ Principem deſignauit, fidem & obſequium vniuerſa Prouincia præſtitit. Iam inde titulus ille filijs regum Angliæ natu maximis ceſſit, qui *Walliæ Principes* dicuntur, vt apud Romanos deſignati imperij hæredes, *Cæſares*, & *Iuuentutis Principes*, apud Gallos *Delphini*, apud Hiſpanos *Infantes* appellantur. Hunc verò titulum apud nos geſſerunt poſt Edwardum II. Edwardus eius filius, Edwardus cognomine *Princeps niger*, Richardus de *Burdeaux*, Henricus de *Monmouth*, Edwardus de *Windſor* filius Henrici Sexti, Edwardus de *Weſtminſter* filius Edwardi Quarti, Edwardus filius Richardi Tertij, Arthurus, & Henricus filij Henrici Septimi, Maria, Diua noſtra Elizabetha, & Edwardus Sextus. Quo tempore Wallia Parlamentaria authoritate regno Angliæ denuò coniuncta, vt ijſdem, cùm Anglis, legibus (antiquatis patrijs) ſolummodò vteretur.

Prudens Edwardi primi conſilium.

Walliæ Principes.

29 Edw. Primi.

26 Henr. octaui.

Iam à Wallia in Angliam, & ad Brigantes noſtros pedem referamus.

BRIGAN-

INſula noſtra, quæ huc vſque enormibus euecta promontorijs, hinc Germaniam, illinc Hiberniam propiùs intuendo, nunc quaſi irruentem expaueret Oceanum, introrſum ſe reuocat, & latiora terrarum diuortia faciendo recedit, in multò minorem latitudinem contracta. Nec enim plus centum mill. paſſ. inter littora patet quæ vtrinque rectis ferè littoribus in Septentrionem ad Scotiam vſque pertinent. Hanc partem ferè omnem, integris Britannorum rebus, inſederunt BRIGANTES. *Ab orientali enim mari, vſque ad occidentale eos habitáſſe ſcribit Ptolemæus. Gens hæc erat validiſſima, numeroſiſſima, & apud meliores authores inprimis celebrata, apud quos omnes Brigantes vocantur, præter vnum Stephanum in vrbibus, qui* BRIGAS *dixit, quo in loco, quod de illis ſcripſerit, abrupta ſententia, hodie in libris deſideratur. Si hos Brigantes dictos exiſtimarem à* Briga *quod priſcis Hiſpanis vrbem denotauit, mihi neutiquam ſatisfacerem, quum dictionem eſſe Hiſpanicam è Strabone conſtet. Si cum Goropio è lingua Belgica, Brigantes quaſi* Frœhands, *id eſt, liberi manibus, denominatos ſentirem, nonne eius ſomnia vigilantibus obijcerem? Vt vt ſe res habet, Britanni noſtri, ſi quos prauo ingenio, & audaciùs graſſantes viderint, peruulgato dicterio,* Wharret Brigans, *id eſt, Brigantem agere*

Brigantes vnde dicti.

gere dicunt. Gallíque hodie ex priſca, vt videtur, Gallorum lingua eiuſdem farinæ homines Brigand, *& prædatorias naues* Brigantin *vocitant. An vero ea vis fuerit verbi olim in Gallica, vel Britannica lingua, vel noſtri Brigantes eiuſmodi fuerint, affirmare non auſim. Si tamen non malè memini,* Brigantes *Alpinum populum graſſatores vocat Strabo, & Iulius Belga iuuenis proiectæ audaciæ, cui vis authoritas, & virtus nomen videbatur,* Briganticus *apud Tacitum cognominatur. Cuiuſmodi vitio Brigantes noſtri affines videantur fuiſſe, cùm ita in vicinos graſſarentur, vt illis ea de cauſſa magnam agri partem ademerit Antoninus Pius, uti author eſt Pauſanias qui ſic ſcribit :* Ἀπετέμετο δὲ Ἀντωνῖνος ὁ εὐσεβὴς καὶ τῆς ἐν Βριττανίᾳ Βριγάντων τὴν πολλήν. ὅτι ἐπεσβαίνειν καὶ οὗτοι σὺν τοῖς ὅπλοις ἦρξαν τὴν Γενουνίαν μοῖραν ὑπηκόους Ῥωμαίων. *Nec aliquos ignominiæ loco hoc laturos ſpero; me ſanè mei diſſimilem præberem, ſi priuatum quempiam, nedum gentem ignominia notarem. Neque hoc ignominiam habuit bellicoſa illa ætate, cùm ius in viribus omnes gentes haberent.* Latrocinia *(inquit Cæſar)* apud Germanos nullam habent infamiam, quæ extra fines cuiuſque ciuitatis fiunt, atque ea iuuentutis exercendæ, & deſidiæ minuendæ cauſſa fieri prædicant. *Nec à diſſimili ratione* Pæones *apud Græcos quia percurſores,* Quadi *apud Germanos, &* Chaldæi, *quòd graſſatores nomen inueniſſe memorantur.*

In Arcadicis.

Reineccius.

Quod verò Florianus Del-Campo Hiſpanus, noſtros Brigantes ab Hiſpania in Hyberniam, & inde in Britanniam ambitioſè nimis deduxerit, nulla alia coniectura ſuffultus, niſi quòd Brigantiam vrbem in

Brigantes nomen illi in Hybernia, in nonnullis exemplaribus vocantur.

in Hiſpania ſua inuenerit, à veritate malè metuo ne ſe abduxerit. Si enim non eadem cauſſa idem & noſtris, & Hiberniæ Brigantib. nomen fecerit, malim cum eruditiſſimo meo Th. Sauilo iudicare Brigantes nonnullos, & alias Britanniæ gentes, iam inde à Romanorum aduentu in Hiberniam ſeceſſiſſe, alios quietis, & otij cupidine adductos, alios, vt oculos à contagione dominationis Romanis inuiolatos haberent, alios denique, ne quam libertatem à natura pueri acceperant, ſenes voluntate amitterent. Cæterùm Claudium Imp. primum Romanorum hos noſtros Brigantes aggreſſum fuiſſe, & ſub imperium, ditionémque ſuam ſubdidiſſe his verſibus in ſuo Ludo innuit Seneca.

Ille Britannos
Vltra noti littora ponti, & cæruleos
Scuta Brigantes, dare Romuleis colla catenis
Iuſſit, & ipſum nouæ Romana iura ſecuris
Tremere Oceanum.

Ego tamen non illos tunc deuictos, ſed potiùs in Romanorum fidem ſe permiſiſſe exiſtimaui. Nam quod ille Poeticè luſit, hiſtorici non memorant. Tacitus enim prodit eo tempore diſcordias apud Brigantes exortas Oſtorium noua bella deſtinantem retraxiſſe, quas ille paucis interfectis facilè conſopiuit. Quo tempore, Brigantes ſuam Reginam Cartiſmanduam nobilitate pollentem habuerunt, quæ Caratacum captum Romanis tradidit. Hinc opes, & rerum ſecundarum luxus, maritóque ſuo Venutio ſpreto, Vellocatum eius armigerum, in matrimonium regnúmque accepit, vnde concuſſa ſtatim flagitio domo, funeſtum exarſit bellum. Pro marito ſtudia ciuitatis, pro adultero libido

Cartiſmandua.

Tacitus.

do reginæ,& ſæuitia. Illa callidis artibus, fratrem, & propinquos Venuntij intercipit. Venutius ſtimulante ignominia, accitis auxilijs, ſimul ipſorum Brigantum defectione, in extremum diſcrimen Cartiſmanduam adduxit. Tum petita à Romanis præſidia alæ, & cohortes illam varijs prælijs exemêrunt. Ita tamen vt regnum Venutio, bellum Romanis relictum fuerit, qui non ante Veſpaſiani tempora Brigantes ſub iugum redigere potuerunt. Tunc enim Petilius Cærealis hanc regionem aggreſſus, multa prælia, & aliquando non incruenta geſſit, magnámque Brigantum partem, aut bello, aut victoria amplexus eſt. Quod verò Tacitus habet Brigantum hanc Reginam Caratacum captum Claudio tradidiſſe, eoque Claudij triumphum inſtruxiſſe, manifeſtus eſt in optimo illo authore ἀναχρονισμὸς, *& à Lipſio qui antiquorum authorum genios poſſidet, iampridem notatus. Nec enim Caratacus hic Silurum in illo Claudij triumpho ductus, nec Caratacus Cynobellini filius (ſic enim in Faſtis dicitur, quem Catacratum Dio vocat) de quo Aulus Plautius, ſi non eodem anno, certe ſequenti ouans triumphauit. Sed hæc alij excutiant. Adriani tempore, cùm, vt inquit Ælius Spartianus,* Britanni ſub Romana ditione teneri non poterant, *Brigantes noſtri à Romanis etiam deſciuiſſe, & turbulentam aliquam ſeditionem commouiſſe videantur, id ni eſſet non erat cur caneret Iuuenalis, qui tunc vixit.*

Temporis pro tempore poſito.

Dirue Maurorum attegias, & caſtra Brigantũ.

Nec poſteà Antonini Pij tempore ſe animo admodum demiſiſſe videntur, cùm ille eos agri parte mulctaret, quòd Genuniam, ſiue Guinethiam ſociam Romanorum prouinciam, vt diximus, incurſaſſent.

Si

Si per Criticos noſtros qui hodie audaciæ ſunt admodum ingenioſæ mihi liceat, vnam & alteram mendam, quæ Tacito de Brigantibus inhæret, me hic tollere poſſe videor. Altera eſt in Annalium libro 12, vbi Venutium, quem modo poſuimus e Iugantum ciuitate fuiſſe dicit, e Brigantum ciuitate, *ego legerim, quod in Hiſtoriarum 3, ipſe Tacitus innuere videtur. Altera eſt in Agricolæ vita.* Brigantes, *inquit,* fæmina duce, exurere Coloniam, &c. *Trinobantes vt legas veritas iubet, de Boadicia enim Regina loquitur, cui cum Brigantibus nihil erat, Trinobantes autem illa in ſeditionem concitauit, & Camalodunum Coloniam exuſſit.* Tacitus emendatus.

Cæterùm ampliſſima horum regio, quæ anguſtior, quàm cœperat, procedit, in medio, vt Italia Apennino, perpetuis montium iugis attollitur, qui Comitatus, in quos nunc deſcribitur interdiuidunt. Sub illis enim montibus, ad Ortum & mare Germanicum ſubiacent Comitatus Eboracenſis, & Epiſcopatus Dunelmenſis: & ad occaſum Lancaſtrenſis, Weſtmorlandia, & Cumberlandia, quæ omnes prouinciæ in prima Saxonici Imperij infantia Deirorum regno continebantur. Saxones enim has regiones Nordanhumbrorum regnum dixerunt, & in duas partes diuiſerunt, Deiram *ſcilicet, quæ nobis proximior, cis Tinam fl. &* Berniciam, *quæ vlterior à Tina ad Fretum vſque Scoticum pertinuit, quæ partes quanquam ſuos reges aliquandiu habuerint: tandem in vnum tamen regnum coaluerunt.* Deiri. Bernicij.

Yorke.

Yorkeſhire.

AGer Eboracenſis, Saxonicè Euerwicſcyre, Eferwicſcyre, & Eboraſcyre, vulgò Yorkſhire, qui totius Angliæ prouincia eſt longè maxima, temperatæ cenſetur vbertatis. Si hîc ſaxoſa, vel arenoſa ſit ſterilitas, illic lætiſſima aruorum fœcunditas, ſi hîc ſyluis ſit nuda, illic denſiſſimis nemoribus obumbrata, ita prouidè temperante natura, vt ipſa regio etiam ſua varietate gratior & lætior videatur. Quà declinat in veſperum montibus, quos dixi, Lancaſtrenſi agro, & Weſtmorlandia terminatur, vnde Arctum ſuſpicit, Dunelmenſem Epiſcopatum habet continuato Teſis fl. curſu diuiſum. Quà Sol exſurgit, Oceano Germanico vrgetur. Latus Auſtrinum primùm ager Derbienſis, inde Nottinghamienſis, & poſteà Lincolnienſis claudunt, vbi loci nobile illud æſtuarium **Humber** interfunditur, in quod ferè omnia flumina, quæ hanc regionem perfundunt, tanquam in conceptaculum ſe euoluunt.

Humber.

Prouincia hæc omnis in tres partes diuiditur, quæ à tribus cœlis plagis, **Weſtriding**, **Eſtriding**, & **Northriding** vocantur. **Weſtriding**, ſiue pars occidua, aliquandiu Ouſa fl. Lancaſtrenſi limite, & auſtralibus regionis finibus continetur, vergítque ad occaſum, & meridiem. **Eaſtriding**, ſiue pars orientalis ad orientem ſolem, & Oceanum ſpectat, quo vnà cum Deruentione flu. comprehenditur. **Northriding**, ſiue pars Septentrionalis, ad Septentriones pertinet Teſi fl. Deruentione, & longo Ouſæ decurſu, quaſi concluſa. In occidua parte, occidui, ſiue limitanei montes multa emittunt flumina, quæ ſingula vnus Ouſa hoſpitio accipit, & in Humbrum ſecum deducit. Nec alia mihi commodior videtur ratio hanc partem deſcribendi, quam ſi *Dani, Calderi, Ari, Nidi, Wherfi,* & *Ouſæ* fluenta perſequar, qui ex his montibus exorti, potiora ſunt flumina, & locis potioribus affunduntur.

Weſtriding.

Danus.

Danus, vulgò Don, & Dune, ita, vti videtur, nominatus, quòd preſſiori & inferiori in ſolum labitur alueo, id enim *Dan* Britannis ſignificat, primùm Sheafield oppidum pręterit, quod caſtro, Louetotiſq; olim, nunc Talbottis ſuis dominis gloriatur, ſtatímq; alnis, taxis, alijsq; arboribus amictus Rotheram eius æmulũ adit, quod Eboracenſem Epiſcopum T. Rotheramum virum prudentem ſuo nomine inſignitum, optimúmque ſibi patronum, alumnum ſuum non minùs oſtentat. Verumq; ferrarijs fabris celebre, quia ſunt in vicinia ferrariæ plures. Inde caſtellum antiquum Conniſborow, Britannicè *Caer Conan*, rupi affixum ſuſpicit, in quod, cùm Saxones Aurelius Ambroſius ad *Maisbeli* ita diſſipâſſet, vt illi, quà cuique proximum fuit, in fugam effunderentur, Hengiſtus eorum dux ſe recepit: paucóſq; pòſt dies pro caſtris ſuos in aciem produxit contra inſequentes Britannos, & prælium ſibi, & ſuis funeſtum conſeruit: magna enim vis hominum conciſa eſt, ipſúmq; interceptum capite obtruncârunt Britanni. Diſpartito deinde alueo Danus vetuſto oppido allabens nomen impertit ſuum, quod nos hodie Dancaſter, Scoti Doncaſtel, Saxones Donaceꞅꞇeꞃ, Nennius *Caer Daun*, ſed Antoninus DANVM, vti & Notitiarum liber, qui prodidit præfectum Equitum Criſpinianorum ibi ſub Duce Britanniarum ſtationem habuiſſe. Igne cœlitus demiſſo circa annum Domini, 759. ita deflagrauit, ſuiſq; ruinis depreſſum iacuit, vt vix denuò reſpirarit. Magnam arcis aream oſtendit, quam tunc incendio abſumptam credunt, quò loci nunc templum elegans S. Georgio ſacrũ, quod vnicum eſt hoc oppido, vidimus. Diuiſas hinc recolligens Danus aquas, cùm aliquantiſper ſolidus fluxerit, iterũ diſtractus, hinc Idelum Nottinghamienſium flumen, illinc *Aram* petit, vt vnà cum illis *Humbrum* æſtuariũ ſubeat. Quo in loco circùm funditur his fluminibus Marſhland paluſtris regiuncula, ſeu potiùs inſula amnica, quæ XV. plus minùs mille paſſ. in circuitu colligit, luxurianti viriditate lætiſſima, paſcendis pecoribus admodum apta, & vndique viculis quaſi redimita.

Don fl. — Sheafield. — Rotheram. — Connisborrow. — *Florilegus.* — 487. — Dancaſter. — Marſhland.

Calderus in ipſo Lancaſtrenſium confinio ſcatens ignobilibus prætexitur oppidis, primúmq; inter ipſos montes à ſiniſtra Halyfax relinquit, oppidum celebratiſſimum cùm

Calder fl. — Halyfax.

ſuis

ſuis priuilegijs, & lege illa qua furto deprehenſos ſtatim capite obtruncant, tùm authore de Sphæra Ioanne de *Sacro Boſco,* quem ſuum fuiſſe alumnum prædicat. Nec multis antè ſæculis hoc nomen aſſumpſit: Horton enim anteà dicebatur, vt ex incolis perhibent nonnulli, qui & hanc hiſtoriolam de nominis immutatione habent. Clericus quidam, vt vocant, virginem impotenter deperibat, cuius pudicitiam, cum nullis lenocinijs expugnare potuiſſet, amore in amentiam verſo, caput virginis ſceleratus abſcidit, quod poſteà taxo appenſum, vulgus ad putredinem vſque ſacroſanctum habuit, & inuiſit, arboríſque ramuſculos quiſque ſibi decerpſit. Sed arbore iam denudata, honoris & religionis opinionem conſeruauit ſacrificulorum commentum. Populo enim perſuaſerunt venulas, quæ tanquam comæ, vel ſtamina inter corticem & truncum taxi extenduntur, ipſiſſimos fuiſſe virginis capillos. Vnde peregrinatio à vicinis huc inſtituta, & ita frequentata fuit, vt Horton viculus in amplum oppidum accreuerit, noménque nouum Halegfex ſiue Halifex, id eſt, ſacri capilli, acceperit. Fax etenim Tranſtrentanis Anglis capillum ſignificat. Vnde etiam nobilium familia in hoc agro Faierfax, à pulchro capillitio nominatur. Qui ergo ex nominis ſimilitudine hoc Ptolemæi Olicanam ſtatuunt, fruſtra ſunt. Ad ſextum hinc milliare, non ita procul à dextra Calderi ripa, propè Almonbury viculum in colle ſatis pręruptè ædito, qui vnà tantùm parte ex æquo adiri poſſit, valli, murorum aliquæ ruinæ, & caſtelli, quod triplici munitionum, quaſi corona præcingebatur, manifeſta indicia cernuntur. Hunc etiam OLICANAM fuiſſe volunt nonnulli, ſed aliud vult veritas, nimirùm eſſe CAMBODVNVM, quod perperàm Ptolemæo CAMVLODVNVM, & Bedæ diuiſo vocabulo CAMPO-DVNVM, Hoc probat hinc à Mancunio, illinc à Cacaria, ipſa quam ſtatuit Antoninus, diſtantia. Primis etiam Saxonum temporibus ſummo honore floruiſſe videtur, baſilicámque habuit à Paulino huius gentis Apoſtolo conſtructam & Albano ſacratam, vnde pro Albonbury, Almonbury nunc dicitur, Sed cùm Ceadwalla Britannus, & Penda Mercius Edwinum harum regionum principem acerrimo bello perſequerentur, hoſtili igne (vt à Beda ſcribitur) deflagrauit, quod etiam

Aliqui volunt The chapell in the Groue *prius dictum fuiſſe.*

Almonbury.

Cambodunum.

etiam aduſtus in ſaxis color etiamnum teſtatur. His relictis, *Wakefieldam* alluit Calderus noſter, re pannaria inclitam. Comitum Warrenniæ & Surriæ hæc olim poſſeſſio erat, verum Ioannes Comes Warenniæ, qui libidini frenum nunquam clauſam habuit, Lancaſtrenſi familiæ, (vt legimus) ad maculam eluendam addixit: cum Thomæ Comitis Lancaſtriæ vxorem familiariùs quàm pudicitia poſtularet, tractaſſet. Sub hac, cùm Anglia inteſtino, & ipſis viſceribus inhærente bello vreretur, Eboracenſis Dux Richardus, Edwardi IIII pater, qui fortunam potiùs mouere, quàm expectare elegit, à Lancaſtrenſibus interfectus occubuit. Vix quintum hinc milliare Calderus emenſus eſt, cùm & aquas & nomen in Aro deponit ſuum. Wakefeild. 1460

Arus ex Penigenti montis radicibus, qui inter occiduos montes altiùs ſe effert, ortus, ſtatim ita mæandris ludit, quaſi dubius fontes an mare petat, vt ſepties ſemihoræ ſpatio recto itinere mihi traijciendus eſſet. Tranquillus, compoſitus, & vix fluens leniter fluit, vnde ſortitum nomen credimus. Lenem enim, & lentum *Ara* Britannis denotare diximus, vnde lentus ille Galliæ Araris nomen habet, Regionem ad huius fontes **Crauen** vocamus, fortè à Britannica *Crag*, id eſt, Saxum. Saxis enim, atque pendentibus rupibus, & aſperis omnia inhorreſcunt. quibus media, ſuis quaſi latebris, non procul ab Aro ſubſidet **Skipton**, intérque præcipitia quodammodo incluſa latet, perinde ac Italiæ Latium, quod ſic dictum autumat Varro, quia ſub Apennino, & Alpibus lateat. Oppidum pro ratione ędificiorum inter hos montes ſatis eſt nitidum, caſtrúmque habet ornatum ſatè, & munitum, à Roberto de *Rumly* conſtructum, per cuius poſteros hæreditariò ad Albæmarlæ Comites deuenit, Cùm horum caduca hęreditas, vt aiunt, Regibus obtigiſſet, Cliffordi, quorum poſteri nunc ſunt Cumbriæ Comites, commutationis iure, & hoc caſtrum, & ampliſſima circumquaque latifundia ab Edwardo ſecundo ſunt conſequuti. Are fl. *Araris Galliæ.* Crauen. Skipton. Latium.

Cùm Arus **Crauen** ſuperauerit, diffuſior lætiores agros circumiectos præterlabitur, & demùm **Leedes**, Saxonicè Loides inuiſit, oppidum lanificio opulentum, vbi Oſwius Northumbrius Pendam Mercium fudit. *et magna cum* Leedes. 656

vtriuſq; populi vtilitate, vt inquit Beda, *nam & ſuam gentem ab hoſtili paganorũ depopulatione liberauit, & ipſam Merciorum gentem ad fidei Chriſtianæ gratiã conuertit*. Locus verò ipſe in quo pugnatum eſt, Winwidfield à ſcriptoribus vocatur, quod nomen à victoria impoſitum ſuſpicor, vti locus in Weſtphalia, vbi Quintilius Varus cum ſuis legionibus cæſus erat, Germanicè Winfield, i. Victoriæ campus, appellatur, vt annotauit doctiſſimus, & mihi ſummè amicus Abrah. Ortelius. Calderum deinde quem dixi, hoſpitem recipit Arus. Vbi ad ipſos confluentes, Caſtleford eſt viculus Caſterford, Marianus vocat, qui prodit ciues Eboracenſes plurimos ex Edelredi Regis exercitu ibi cecidiſſe, quos inſequentes carptim laceſſerunt, cùm ille ob fidem violatam hanc regionem incurſaret. Sed vetuſtiore nomine hic locus Antonino LEGE-OLIVM, & LAGETIVM dicitur, quod præter vetuſtatis expreſſa atque illuſtria indicia, etiam diſtantia à Dano & Eboraco, quibus interpoſuit, planiſſimè edocet: vt ſitum ad ipſam militarem Romanorum viam taceam. Hinc Arus Calderi incurſu grandior à ſiniſtra Brotherton oppidulum relinquit, in quo Ælconora Regina è venatione diuertens, partu leuata, marito ſuo Edwardo primo Thomam de Brotherton, inde nominatum, qui poſteà Angliæ Mareſcallus, peperit. A dextra, longiùs à ripa *Pontfracte*, ſiue *Pontem fractum*, vulgò Pontfreite præterit, quod è Legeoli occaſu quaſi in vitam prodijt. Saxonicis temporibus Kiprby vocabatur, ſed Normãni à fracto ponte, Gallicè *Ponsfract* nominârunt. Loco ſedet peramœno, ædificijs excultum nitidis, caſtrúmque oſtendit, ſi quod aliud magnificum, crebríſque propugnaculis non minùs ſpecioſum, quàm tutum. Hildebertus Lacy Normannus, cui hoc oppidum cum vicino agro (Alrico Saxone exturbato) Guilielmus Primus dederat, caſtrum hoc primus condidit, Comitéſque Lancaſtrenſes, ad quos Laceiorum hæreditas deuoluta eſt, plurimùm adauxêrunt. Nec longè inferiùs Arus recepto Dano in Ouſam ſe immergit.

Winwidfield.

Caſtleford.

Legeolium.

Brotherton.

Pontfreite.
T. de Caſtleford.

A Legeolio militari Romanorum via alta eminentia aggeſta, ad Aberford peruenimus, qui nunc viculus eſt ſitus ad viam illam militarem, & aciculis conficiendis, quibus primas mulieres deferunt, celebris. CALCARIAM hanc

Aberford.

Calcaria.

hanc fuiſſe, ſiue CACARIAM ciuitatem, quam Beda Calcaceſter vocat, prçter diſtantiæ rationem vndiquaque congruentem, *Coc* fluuiolus (*Cokarus* in libris concipitur) qui ſubterlabitur, & in deſcenſu ad fluuiolum vetuſti caſtri radices, quod Caſtle Cary vocant, probationem præſtant, In his enim Cacariæ nomen ſe plane prodit. Probabile eſt antiquius nomen exoleuiſſe, nouúmque hoc Aberford mutaſſe ex Abbatia ibi poſita ab Heina muliere, quam primam in hac regione veſtem Sanctimonialis habitus ſuſcepiſſe, atque hoc in loco ſedem ſibi poſuiſſe teſtatur Beda. Monaſteria verò multis vrbibus nomina ſubripuiſſe in recentiori hiſtoria paululùm modò verſatis notiſſimum eſt. Tunc verò concidiſſe opinor, cùm regiam villam Nordanhumbrani reges ad Barnolfwic, nunc Barwic in Elmet vix duùm hinc milliarium interuallo, conſtruxerunt, quam muris circumſeptam fuiſſe vel rudera loquentur. Ab Aberfordia *Cokarus* fluuiolus ſtatim *Wherfum flu.* quaſi mœſtior petit, ciuilia deteſtatus bella, ex quo Anglorum ſanguine cruentus fluxerit. Ad eius enim ripam iuxta Towton viculum ruſticanum, verè fuit Pharſalia noſtra. Nullo vnquam in loco tantum virium, tantum nobilitatis Anglia noſtra vidit, centum ſcilicet hinc illinc millia, nunquam acriores, nunquam alacriores partium duces, qui Dominico Palmarum 1461, inſtructis agminibus, collatis ſignis, concurrérunt, cúmque anceps pugna in multum diei varium certamen extraxiſſet, Lancaſtrenſes impetum non ſuſtinentes, quibus res nulla magis exitio fuit, quàm ipſius exercitus incompoſita magnitudo, datis tergis effuſè fugerunt, adeóque concitato curſu cædi inſtantes, ſequuti ſunt Eboracenſes, vt nobilibus plurimis occiſis, triginta quinque Anglorum millia eo die fuerint deleta.

Cary Caſtle. Barwic in Elmet. *Prælium ad* Towton.

Ex Crauenæ montibus deſcendit etiam Wherfe, ſiue Wharfe, Saxonicè Guerf, & Aro æquidiſtans diu defertur. Si quis nomen detortũ exiſtimat ex *Guern* dictione, quę Britannis rapidum ſonat, næ illius opinioni fluminis natura ſuffragatur, prærapida enim celeritate fremens, quaſi contumax, & iratus deuehitur, ſaxíſque crebris exaſperatur, quæ non ſine admiratione prouoluit, præſertim cùm hibernis aquis intumuerit. Ipſa etiam æſtate perinfeſtus eſt, quod

Wherfe fl.

ipſe nec ſine meo periculo ſenſi, cùm has regiones perluſtrarem. Saxa enim habet adeò lubrica, vt equi veſtigia fallant, aut vnda rapidior ſubducat. Curſu ſatis longo, quem quinquaginta ferè paſſ. mill. à fontibus ad Ouſam conficit, obſcura tantùm perſtringit oppidula, quorum primum eſt Otley. **Otley**, (è ſitu & nomine OLICANA videatur) ſed nihil memorandum habet præter arduam & rigentem cautem, Cheuin. **Cheuin** vocant, cui ſuffigitur. Alterum Whetherby. **Wetherby** vocatur, quod nihil omninò oſtendit præter locum ſub ipſo, quo S. Helenes ford. Romanorum militaris via flumen tranſit, *D. Helenæ* vadum nunc vocitant. Tertium Tadcaſter. **Tadcaſter** eſt, quod vetuſtum nomen, vetuſti caſtri aream, & recentem pontem tantummodò iactat, quem cùm Wherfus ſubierit, iam ſedatior Ouſæ ſuas aquas placidè confundit.

Nid fl. Superiùs Nidus fluuius fæculentior è radicibus Crauenniorum montiū primùm per **Nedherdale** vallem à ſe denominatam, ſyluis coronatus deſcēdit, inde **Gnareſburg**, Knarsborow caſtle. vulgò **Knarsborow** caſtrum rupi aſperrimæ impoſitum, vnde & nomen inditum, profundo ſuo alueo communit, quod Serlonem de Burgo fratrem Euſtacij Veſcij condidiſſe ferunt, poſteà Eſtotevill ſedes erat, nunc verò patrimonij Lancaſtrenſis cenſetur. Sub hoc fons eſt in quem ex impendētibus rupibus aquæ guttatim diſtillant, vnde Dropping well *Fons lignum in ſaxa conuertens.* **Dropping Well** vocant, in quem quicquid ligni immittitur, lapideo cortice breui obduci, & lapideſcere obſeruatum eſt. Hoc caſtrum Nidus præteruectus, poſt breue iter Ouſam obuium vndis adauget ſuis.

Ouſe fl. *qui &* Vre. Ouſa autem ex his occiduis item montibus, ſed in altera Vre. regionis parte ſcilicet in **Northriding** emanans, longo decurſu, **Vre** dicitur, cúmque hoc nomine ſeptentrionalem agri partem irrigarit, paulò antequam ad **Rippon** peruenit, fit limes inter ſeptentrionalem, & occidentalem hu-Rippon. ius prouinciæ partem. **Rippon** verò illud, Saxonicè Hrippun, inter *Vrum*, & *Skell* fluuiolum locatum, religioni ſuam dignitatem debet, inprimis monaſterio à Wilfrido Eboracenſi Archiepiſcopo, in primitiua Saxonum eccleſia, conſtructo, *miro*, vt inquit Malmesb. *fornicum inflexu, lapidum tabulatu, porticuúmq; anfractu*, quod poſteà Dani, cùm nec diuinis, neque humanis præ impotenti rabie parcerent, vnà

cum

cum oppido exciderunt. Denuò tamen inſtauratum floruit, opera Odonis Archiepiſcopi Cantuarienſis qui maximus myſtagogus neſcio quas Wilfridi reliquias hinc Cantuariam tranſtulit. Sed à Normannico imperio potiſſimùm viguit, cùm, vt inquit ille, monachorum caſtra copioſiùs extrui cœpiſſent, tunc enim & oppidum ſub ſuo magiſtratu, quem antiquo Saxonico vocabulo **Wakeman**, quaſi excubitorem vocant, & lanificij induſtria, quæ hodie valde remiſſa eſt, inclaruit: & monaſterium ſub Eboracenſium Præſulum tutela mirum in modum florere cœpit. Templúmque ſanè perelegans nobilium vicinorum, & ſui Theſaurarij impenſis poſitum, quod tribus excelſis pyramidibus, & aduenientibus quaſi gratulatur, & *Fontibus* opulento cænobio à Thurſtino Eboracenſi Archipræſule in conſpectu fundato æmulabatur. Ad alteram huius Templi partem Cantorum collegiolum ab Henrico Both Archiepiſcopo Eboracenſi conſtructum vidimus: ab altera parte tumulum terreum ſatis grandem, **Hilſhow** dicunt, quum à Danis aggeſtum perhibent. In ipſo templo auorum memoria Wilfridi acus celeberrima fuit, id erat anguſtum in cryptoporticu foramen quo mulierum pudicitia explorabatur, Quæ enim caſtæ erant facilè tranſibant, quæ dubia fama, neſcio quo artis miraculo conſtrictę, detinebantur. Fontibus illis, **Fountaines** nos vocamus, originem dederunt duodecem Monachi Eboracenſes, qui cùm aſtrictiore vitæ genere Deo inſeruire arderent, ſua clauſtra deſeruerunt. Quibus poſt multas moleſtiarum meſſes hoc monaſterium Thurſtinus Archiepiſcopus Eboracenſis conſtruxit. Horum non meminiſſem ſi D. Bernardus eorum inſtitutum non tantoperè in ſuis epiſtolis approbaſſet.

S. Wilfrids needle.

Fountaines.

Vro non multò inferiùs adſidet exiguum oppidulum **Burrowbridge** appellatum, à ponte quo flumen iungitur, qui nunc pons è viuo ſaxo ſublimis & eximius eſt, ſublicium autem Edwardi ſecundi tempore videtur fuiſſe. Legimus enim cùm Anglorum proceres regem illum & Remp. agitarent, Humfredum de Bohun Herefordię Comitem dum per hunc tranſiret, ex rima à milite ſub ponte latente, per inguina tranſfoſſum fuiſſe. Iuxta hunc pontem ad occaſum in tribus diuerſis agellis, quatuor vaſtos lapides pyramidali

Burrow-bridge.

forma, ſed rudi admodum opera recta quaſi linea poſitos
Piramides. vidimus. Duæ mediæ Pyramides, quarum alteram ſacra illa
auri fames fruſtrà nuper ſubuerterit, ferè contiguæ erant, ex-
teriores non magno, ſed pari ferè interſtitio ab his vtrin-
que diſtant. De his nihil aliud habeo, quod dicam, niſi quòd
cum nonnullis exiſtimem Romanorum fuiſſe trophæa ad
ipſam militarem viam erecta quæ hàc duxit. Vulgi enim fa-
bellas, qui has *Cacadæmonum ſagittas* vocant, quibus anti-
quas vrbes confixerunt, libens omitto. Non tamen hoc
omittam quòd plurimi, & illi quidam docti has non è viuo
ſaxo, ſed arena pura & vnctuoſo aliquo facta eſſe exiſtima-
rint. Cuiuſmodi ciſternas Romæ fuiſſe ex arena foſſitia &
vehementiſſima calce ita conſtructas meminit Plinius, vt
lapides viderentur.

Iſurium. Magis ad orientem ab hoc ponte ISVRIVM Brigantum
vrbs vetuſta à præterfluente Vro nomine accepto olim flo-
ruit, ſed multis retrò ſæculis à fundamentis exciſa. Viculus
autem qui eius loco emicuit, ad teſtandam vetuſtatem
Aldborrow. Ealdburg, & Aldborrow id eſt *antiquus Burgus*, dicitur.
Nam in ipſa vrbis area reſtibiles ſūt agri & paſcua, vix qui-
dem, vt veſtigia eius notari poſſint. Laboraret certè ipſa
Annalium fides, vt hoc Iſurium fuiſſe crederemus, niſi Vrus
fluminis nomen, Romani nummi aſſiduè eruti, & diſtantia
quam inter hoc & Eboracum interpoſuit Antoninus, fidem
facerent. Ad XVI. enim milliare Italicum hinc defluens V-
rus, quem Saxones iam Ouſe dixêrunt, quòd Ouſburne
Eboracum. amniculum receperit, EBORACVM ſiue EVRACVM vr-
Yorke. bem interluit, quam Ptolemæus in libro Magnę Conſtruc-
tionis ſecundo BRIGANTIVM vocat, ſi liber non ſit cor-
ruptus, quòd Brigantium caput eſſet. Nennius *Caer Ebrauc*
Britanni *Caer Effroc*, Saxones Euerwic & Eoferwic, nos
hodie Yorke dicimus. Nec mihi perſuaderi patiar, aliunde
Eburacum deductum, quàm ab *Vro* flumine, ita vt ſonet, ad
vel ſecundum Vrum, ſic EBVROVICES Galliæ ad *Eure* flu-
men, iuxta *Eureux* in Normannia conſedêrunt, ſic EBVRO-
NES Belgicæ propè *Ourt* flumen in diœceſi Leodienſi, &
EBLANA Hiberniæ, *Leſny* flumen attingit. Vrbs hæc toti-
us Angliæ ſecunda, huius regionis pulcherrima, vniuerſæ-
que ſeptentrionali parti, & præſidio, & ornamento eſt ſin-
gulari.

gulari. Amœna,ampla,munita,ędificijs tam priuatis,quàm publicis exculta, opibus,ciuibúſque referta,& Archiepiſcopali ſede præclara. *Vrus*, qui nunc Ouſe, à ſeptentrionali parte in meridiem placidè delabens, vt dixi, interſecat, & quaſi in duas vrbes diuidit quæ lapideo ponte, vaſtiſſimo omnium quos vidi fornice, coniunguntur. Pars occidentalis quę minùs frequens eſt,mœnibus pulcherrimis, cum flu. quadrata facie concluditur,portáque vna Mikell barre,id eſt porta magna,vocant,aduenientes admittit,à qua longa & ſpacioſa protenditur ad pontem platea elegantibus obſeſſa ædibus quibus à tergo ſubiacent vtrinque horti conſiti, & poſt eos ad mœnia vſque campi exercitijs dicati. In quorum auſtrali quem faciunt cum flumine angulo, molem æditiorem futuro caſtro, vt videtur, iactam, Olde baile nominant,eminere vidimus. Olde bale.

Pars orientalis quæ tota eſt ædificijs condenſa, & anguſtioribus plateis concluſa, formam habet quaſi lenticularem, demiſſimis item mœnibus armatur, & ad ortum brumalem *Foſſi* profluentis ſatis limoſi profundo alueo muni- Foſſ fl. tur,qui in ipſam vrbem cæca via penetrans,ponte continetur ita ædificijs continuo, vt non pontem, ſed perpetuum vicum nemo non iudicet: paulóque inferiùs Ouſæ confluit, vbi ad ipſos confluentes è regione molis quam dixi, ad reprimendos ciues firmiſſimum caſtrum loco opportuno excitauit Guilielmus Normannus. In quod vetuſtas liberè iam diu ſæuijt, ex quo Angli munita loca tanquam ad detrectandam militiā receptacula neglexerunt. In hac etiam parte ad ortum æſtiuum Cathedrale templum Diuo Petro ſacrum, magnificum ſanè & perelegans conſurgit, iuxta quod extra mœnia, ſed ſuis mœnibus & flumine incluſum nobiliſſimum Diuæ Mariæ floruit monaſterium, quod Alanus tertius Britanniæ Armoricanæ,& Richmondię Comes opulenta cum dote condidit, nunc verò in ædes regias conuerſum, vulgò The Manour appellatur. The Manour Vnde Eboraci primordia repetam niſi à Romanis non habeo. Vt enim Ebrancum regem quem curioſa credulitas ex Eboraci nomine progenuiſſe videatur, taceam. Certiſſimum eſt Legionem ſextam Victricem hîc ſtationem egiſſe, Romanorúmque Coloniam fuiſſe, cùm ex Ptolemæi & Antonini authori-

authoritate, tum ex vetuſta inſcriptione quam in ædibus cuiuſdam Senatoris vidimus in hæc verba.

M. VEREC. DIOGENES IIIIII. VIR. COL. EBOR. IDEMQ. MORT CIVEIS, BITVRIX HÆC SIBI VIVVS FECIT.

Victor ille quem Andr. Schottus nuper ædidit.

Nec non ex Seueri nummo in cuius parte auerſa legitur.

COL. EBORACVM LEG. VI. VICTRIX.

Vnde verò Victor in Cæſarum hiſtoria Eboracum Britanniæ Municipium dixerit cùm Colonia fuerit, peto vt deliberem; niſi maluerint Eboracenſes, vt olim Prænestini ex Colonia in Municipij ſtatum redigi. Coloniæ enim cùm, vt Agellius habet, inſtituta, iuráque omnia populi Romani, non ſui arbitrij haberent, magis obnoxia, & minùs libera conditione videbantur. Municipia autem ſuo iure ac legibus vtebantur, Municipéſque tantùm muneris cum populo Romano honorarij participes erant, nullis alijs neceſſitatibus aſtricti, vnde Colonias in Municipia immutari neutiquam mirandum. Sed quorſum iſta? Hæc nominum differentia in Imperatorum hiſtoria, non ita ad amuſſim obſeruata eſt, quin vnum idemque locus, & Colonia, & Municipium dicatur. Seuerum verò ex illo nummo Coloniam hanc duxiſſe non aſſeuerare auſim, cùm Antoninorum tempore Legionis VI. ſedem fuiſſe docuerit Ptolemęus. Seuerum tamen hac in vrbe ſuum palatium habuiſſe legimus, animámque in hæc verba hîc exhalaſſe, *Turbatam Rempublicam vbique accepi, pacatam etiam Britannis relinquo.* Corpus eius hîc militari more à militibus elatum, impoſitúmque in rogum honeſtatum militum, & filiorum ipſius decurſione, in loco, ſub hac vrbe, quem ſua ætate Radulphus Niger Ṡuuerg à Seuero dictum tradidit. Cineres in vrnulam auream ſiue vaſculum Porphyriticum repoſiti, Romæ in Antoninorum monumentum illati erant. Nec ſilentio inuoluendum, quòd hac in vrbe Bellonæ templum extiterit. Inquit enim Spartianus de hac ipſa loquens, *in ciuitatem veniens cùm rem diuinam vellet facere, primùm ad Bellonæ templum ductus eſt errore aruſpicis ruſtici.* Quo tempore huius vrbis pretorium ſiue Tribunal fuit, vel hoc nomine longè fœliciſſimum, quòd Æmilium Paulum Papinianum iuris, & iuriſprudentiæ oraculum audiuerit, vt teſtatur Forcatulus.

Municipium. Colonia.

Seuerus.

Bellonæ templum.

Anno

Anno poſt Seueri obitum plus minùs centeſſimo Fl. Val. Conſtantius cognomento Chlorus, Imperator omnibus virtutibus & Chriſtiana pietate inſignis, qui huc (vt inquit Panegyriſtes) dijs iam ad intimum terrarum limen vocantibus, acceſſit, hac etiam in vrbe diem obijt, & Apotheoſi in Diuos eſt relatus, vt è nũmis antiquis videre eſt. Quamuis Florilegus prodat eius tumulum in Wallia repertum fuiſſe, vt iam diximus, fide digni tamen nobis retulerunt cùm patrum memoria Monachorum ædes diruerentur, in crypto-porticu ædiculę in qua Conſtantiũ ſitum fuiſſe opinio erat, lampadem ardentem repertam fuiſſe. Veteres enim auro in pinguedinis liquorem arte ſoluto, diutiſſimè, & per multa ſæcula arſurum ignem in ſepulchris iouiſſe ſcribit Lazius. Hic ex priore coniuge Helena Cõſtantinum Maximum Romanæ vrbis, vt eſt in antiquis Epigraphis, liberatorem, quietis Fundatorem, Reipublicæ inſtauratorem ſuſcepit. Qui Eboraci patris ſpiritum excepit, ſtatímque in Imperatorem leuatus. *Purpuram* (vt habet Panegyricus) *milites vtilitati publicæ, potiùs quàm affectibus ſeruientes illi iniecere lachrimanti, equúmque calcaribus incitanti, vt depoſcentis exercitus fugeret conatum: ſed modeſtiam eius vicit reipub. fœlicitas.* Vnde Panegyriſtes exclamat, *O fortunata, & nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Conſtantinum Cæſarem prima vidit.*

Conſtantius Chlorus.

Conſtantinus Magnus.

Hinc colligi poteſt quanta illis temporibus dignitate præluxerit Eboracum noſtrum, cùm Imperatorum fuerit ſedes. Memorant etiam patrij ſcriptores à Conſtantio Epiſcopali ſede hanc vrbem exornatam fuiſſe: Taurinum autem Martyrem, Eburouicum ſiue *D Eureux* epiſcopum hîc præſulem egiſſe, non ego tamen cum alijs dicam, nam Vincentius è quo illi hunc errorem hauſerunt, me falſi ſuis ipſius verbis conuinceret. Cùm vero Romani ceſſiſſent, & Britanniam prędæ barbaris reliquiſſent, ſuas etiam miſerias hæc multis malis conflictata pertulit, & vix aliud erat, cùm Scotica, & Saxonica bella ſeneſcerent, quàm magni nominis vmbra. Cùm enim Paulinus, Saxonibus qui hanc regionem occupârant, Chriſtianam religionem annunciaret, in eam ſolitudinem redacta iacuit, vt non ſuperfuerit eccleſiola in qua Edwinus Rex baptiſmum ſubiret, qui anno à virginis partu DCXXVII. oratorium ex ligno poſuit,

cúmque

cúmque maiorem iam eccleſiam è ſaxo moliretur, vix iactis fundamentis, morte præreptus ſucceſſori ſuo Oſwaldo perficiendum reliquit. Iam inde eccleſiaſtica dignitas in hac vrbe conualuit, pallióq; ab Honorio PP. miſſo facta eſt Ciuitas Metropolitana, quæ præter duodecē in Anglia Epiſcopatus, in omnes Scotiæ epiſcopos Primatis iure fungeretur: ſed ante quingentos annos defecit à ſua Metropoli Scotia, & ipſa Metropolis alios vicinos epiſcopatus, tenues illos quidem, & ferè vmbratiles ita deuorauit: vt iam quatuor ſolum in ſuo Diocœſi habeat, Dunelmenſem ſcilicet, Ceſtrenſem, Carliolenſem, & Mannenſem ſiue Sodorenſem in Mannia inſula. Egbertuſque Archiepiſcopus (qui circa annum Salutis 740. floruit) *omnium Liberalium artium* (ſic habet Malmesburienſis) *armarium, vt ita dicam, & ſacrarium fuit, nobiliſſimam Bibliothecam Eboraci conſtituit.* De qua Alcwinus Eboracenſis Caroli Magni Præceptor, Pariſienſis Academiæ primus inſtitutor, atque vnicum huius vrbis decus, in Epiſtola ad Carolum illum. *Date mihi exquiſitioris eruditionis ſcholaſticæ libellos, quales in patria habui, per bonam, & deuotiſſimam Egberti Archiepiſcopi induſtriam. Et ſi placet ſapientiæ veſtræ, remittam aliquot ex pueris veſtris, qui excipiant inde quæque neceſſaria, & reuehant in Franciam flores Britanniæ, vt non ſit tantummodò in Eboraco hortus concluſus, ſed etiam in Turonica emiſſiones Paradiſi.* Sic vrbs Saxonico imperio aliquandiu florentiſſima fuit, donec Danica tempeſtas ab Aquilone proruens eam ruinis ingentibus rurſus deformarit, & funeſtis cædibus cruentarit, Id quod Alcuinus ille in Epiſtola ad Egelredum Northumbriæ Regem præſagiſſe videri poſſit. *Quid ſignificat,* inquit, *pluuia ſanguinis, quam Quadrageſſimali tempore, in Eboraca ciuitate quæ totius regni caput eſt, in eccleſia B. Petri vidimus de borealibus domus ſereno acre de ſummo tecto minacitèr cadere. Nonne poteſt putari de Borealibus partibus venire ſanguinem ſuper terram.* Maximis enim, & miſerrimis ſequenti ſæculo calamitatibus in Danica vaſtatione intabuit. Anno certè ſalutis 867. bellis continuis ita quaſſata erant mœnia, vt Osbrightus, & Ella Nordanhumbrorum reges, dum Danos perſequerentur, nullo negotio in vrbem irruperint, Qui ambo cruentiſſimo prælio in media vrbe interfecti,

Scotia Archiepiſco Eboracenſi olim ſubiecta.

Bibliotheca.

Flacc. Alcwinus, ſiue Albinus floruit 780

fecti,

fecti, Danis qui in vrbem ſe receperant, victoriam reliquêrunt. Vnde Guil. Malmesburienſis. *Eboracum furori Aquilonarium gentium prima ſemper obnoxia, barbaricos Danorum motus excepit, & ingemuit, multis ruinis conquaſſata.* Verùm vt ipſe idem teſtatur author, Athelſtanus noſter Danis extorſit, & caſtellum quod hîc firmauerant, funditùs ſubuertit. Nec ſuccedentibus tamen annis ſe omninò bellis explicuit, cùm ſeculum illud vrbium ſubuerſionibus fatale decurreret.

Verùm vt his malis finem, ita etiam Eboraco ferè excidium intulerunt Normanni, cùm enim Suenonis filij Danica claſſe CCXL. nauium in proximo terram conſcendiſſent, præſidarij Normanni, qui in vrbe duo caſtella tenebant, veriti ne domus ſuburbanæ hoſtibus ad implendas foſſas vſui forent, eas ſuccendêrunt: ſed agitantibus ventis, ita diffuſum eſt in vniuerſam vrbem incendium, vt iam tota arderet, cùm Dani irruentes miſeranda vbique cæde graſſarentur, Normannis trucidatis, Guilielmo Mallet, & Gilberto Gant viris primarijs reſeruatis vt cum militibus *decimarentur*, Decimúmq; enim quemq; è Normannis ſorte ad ſuppliciũ elegerunt. Vnde ita in vltionẽ excanduit Guilielmus primus, vt in ciues, quaſi à Danis ſtetiſſent, internecione, in ipſam verò vrbem redintegratis flammis ſæuiret; & (vt refert Malmesburienſis) *ita vicos adiacentes corrupit, ita fertilis prouinciæ nerui præda ſucciſi erant, humúſq; per ſexaginta milliaria penitùs inculta iacuit, vt vrbes olim præclaras, turres proceritate cœlo minantes, agros paſcuis lætos, ſi quis tum vidiſſet peregrinus, ingemiſceret: ſi quis vetus incola, non agnoſceret.* Quanta autem anteà fuiſſet ex Cenſuali Angliæ libro habe. *Tempore Edwardi Confeſſoris fuerunt in ciuitate Eboraca ſex ſcyræ, præter ſcyram Archiepiſcopi, vna vaſtata eſt in Caſtellis, In quinque ſcyris fuerunt* 1428. *manſiones hoſpitatæ. In ſcyra Archiepiſcopi* 200. *manſiones hoſpitatæ.* Poſt funeſtas has euerſiones de hac Nechamus noſter ſic cecinit,

Decimatio.

Alfredus Beuerlacenſis in Bibliotheca D. Burghlei Theſ. Angliæ.

Viſito quam fœlix Ebraucus condidit vrbem
Petro ſe debet pontificalis apex

Ciuibus

Ciuibus hæc toties viduata, nouiſq; repleta
Diruta proſpexit mœnia ſæpe ſua.
Quid manus hoſtilis queat, eſt experta frequẽter,
Sed quid? nunc pacis otia longa fouent.

Eius enim tempore, cum placidiſſima pacis tranquillitas has turbulentas tempeſtates excepiſſet, rediuiuis opibus reſurrexit, licèt ſæpius à Scotis, & ſeditioſis excidio deſtinata: Regnante tamen Stephano, damnum fecit longè maximum ex fortuito incendio, quo hauſta fuerunt Cathedralis eccleſia, Mariæ monaſterium, aliæq; religioſæ ædes, & etiam (vti creditur) inſtructiſſima illa Bibliotheca, quam Alcuinus Egelredum Archiepiſcopum præceptorem ſuum inſtituiſſe prodidit. Mariæ verò monaſterium citò priſtinam dignitatem noua ſtructura recuperauit, Eccleſia autem Cathedralis ſeriùs, nec ante Edwardi primi tempora, tunc enim noui operis fundamenta iecit Ioannes Romanus eccleſiæ Theſaurarius, quod Ioannes eius filius, Guilielmus Melton, & Ioannes Thoresby omnes Archiepiſcopi, paulatim ad ſummam, qua nunc cernitur, elegantiam, perduxerunt, non ſine vicinæ nobilitatis ope, præcipuè Perciorum, & Vauaſorum, quod eorum inſignia gentilitia in ipſo templo, & pro foribus oſtendunt. Sub idem tempus etiam ciues nouis mœnibus, & crebris diſpoſitis turribus vrbem circũmuniêrunt, optimiſq; legibus inſtituerunt. Richarduſque ſecundus, vt Comitatus per ſe incorporatus eſſet, conceſſit, & Richardus tertius caſtrum ex integro conſtruere cæpit. Et ne quid deeſſet, Henricus VIII. patrum memoria Concilium ſiue Senatũ hîc conſtituit, non diſſimile Parlamentis Gallicis, ad Septentrionalis huius plagæ cauſas ex æquo & bono iudicandas, quod conſtat ex Præſide, Conſiliarijs VIII. Secretario, & ſubadiuuis. Quod ad Eboraci Longitudinem attinet, XXII. partibus, XXV. ſcrup. Latitudinem LIIII. part. x. ſcrup. Mathematici noſtri deſcripſerunt. Hactenus de Occidentali parte, & vrbe Eboraco, quæ nec illius, nec cuiuſquam alterius partis cenſetur, ſed ſuis gaudet immunitatibus, iuriſdictionémque in vicino ad occaſum agro habet, quam libertatem de Anſtie, alij The Auncientie, ab antiquitate vocant, alij verò à Germanica dictione

The Councell eſtabliſhed in the North.

Anſtie.

dictione Anſtoſſen, quæ limites denotant, coniectura ſatis probabili deduxerunt.

Ouſa Eboracum iam relinquens vertigine illa aquarum quam *Higram* dicimus, ſubinde exagitatus Humbrum petit, per Cawood Archiepiſcoporum Eboracenſium ædes, Ricall vbi Haraldus *Haardread* cum numeroſa Danorum claſſe applicuit, & Selbye oppidulum non infrequens vbi Rex Gulielmus Primus Collegium in S. Germani memoriam poſuit, qui Pelagianam hydram ſæpius in Britannia renaſcentem fæliciter confixit.

Eaſtriding, ſiue pars Orientalis ſecunda huius regionis portio, in qua PARISOS locauit Ptolemæus, ab Eboraco ad ortum iacet. A Septentrione, & occaſu Deruentionis fluminis arcuato decurſu, à meridie Humbro æſtuario, & ab Ortu Oceano Germanico circumcluſa. Ad mare, & Deruentionem vtcunque eſt gleba fœlici, media verò nihil aliud eſt, quàm ingentium montium congeries, Yorkeſwold, id eſt, montes Eboracenſes, vocant. Deruentio, nobis Derwent, non procul ab ipſo littore effuſus primùm in occaſum, inde in meridiem ſe flectit per Aiton Baronis D'*Euers* ſedem, Malton quondam Veſciorum oppidum, qui primis Normannorum temporibus potentiſſimi fuere his partibus Barones, & Montferrant iam ſolo æquatum, illis temporibus Petri de *Maloiacu* caſtrum. Inde ſed inferiùs ſui cognominis ciuitatem habuit, quam DERVENTIONEM vocat Antoninus, & ad VII. ab Eboraco lapidem ſtatuit. Notitiarum liber præfectum numeri Deruentienſis ſub Britanniarum Duce in hac egiſſe memorat, Saxonicóq; imperio villa illa regia fuiſſe videtur, quam iuxta amnem Dorouentionem ſitam tradit Beda, in qua, vt ille author eſt, Eumerus ſicarius Edwinum Regem Nordanhumbrorum gladio petijt, & transfuerberaſſet, niſi famulus ſe interponens principis vitam ſua morte redemiſſet. Locum tamen ſignare non poſſum, ad Standfordbrige ex diſtantia fuiſſe colligamus, qui etiam à bello ibi commiſſo Battlebridge vocatur. Ad pontem enim illum Haraldus Rex Angliç Haraldum Haardread Norwegum, qui ducentis nauibus Britanniam infeſtabat, & iam ad Richal populabundus terrā conſcenderat, magna Danorum ædita ſtrage

Eaſtriding.
Pariſi.
Aiton.
Montferrant.
Deruentio.
Battlebridge

ge iuſto prælio interfecit, tantúmque auri pondus victori Anglo inter ſpolia obuenit, quantum duodecem iuuenes ceruicibus vix ſuſtinere poterant, vt author eſt Adamus Bremenſis. Hoc prælium vix nouem dies ante Guilielmi Normanni aduentum confectum eſt, quo tempore ſolutior Anglorum luxus excidium prædixiſſe videbatur, ſed de hoc iam antè diximus.

Deruentio, qui imbribus auctus & quaſi irritatus ſæpiùs ripas contemnit, & vicinis pratis ſuperinfunditur, hinc Wreſhill caſtrum nitidum, & munitum præteriens quod Thomas Percius Vigorniæ Comes conſtruxerat, velocior in Ouſam proſilit. Qui iam auctiores vndas trahens delabitur prope Howden oppidum mercatorium, cuius celebritas non eſt ab elegantia, aut frequentia, ſed quòd nomen territoriolo adiuncto fecerit, (quod Howdenſhire inde dicitur,) & Collegiatam iampridem quinque Præbendariorum eccleſiolam oſtendat, cui adiunctæ ſunt Dunelmenſium Epiſcoporum ędes, qui ampliſſimas poſſeſſiones eò loci habent. E quibus Walterus Skirlaw qui floruit circa annum 1390, vt in libro Dunelmenſi legitur, *Campanile huius eccleſiæ ſummæ magnitudinis conſtruxit, vt ſi fortuita aquarum eueniret inundatio, incolis eſſet perfugium.*

Wreſhill. *Abus æſtuarium.* Howden. *Howdenſhire.*

Iam Ouſa ſpatioſior, celer, freméńſque in ABVM æſtuarium aquas inuehit ſuas, ſic enim Ptolemæo vocatur, quod Saxonibus & nobis Humber, vnde regionem vltra hoc generali nomine *Nordanhumbriam* dixerunt. Vtrunque nomen ex *Aber* Britannico deflexum videatur, quod fluminis oſtium illis denotat, & huic κατ᾽ ἐξοχὴν impoſitum exiſtimem, quòd *Vrus*, ſiue *Ouſa* plurimos fluuios ſuo hoſpitio exceptos in hoc deducit, aliáq; maximi nominis flumina in illud euoluuntur. Et certe totius Britanniæ æſtuarium eſt ampliſſimum, & piſcoſiſſimum. Exæſtuantis Oceani acceſſibus adauctum, & iiſdem retrò remeantibus, ſuas illiúſque aquas vehementiſſimè vaſto cum murmure, non ſine magno nauigantium periculo agit, vnde Nechamus.

Humber.

Fluctibus æquoreis nautis ſuſpectior Humber,
Dedignans vrbes viſere, rura colit.

Hiſtoriámq; noſtram ſequutus quaſi ab Hunnorum Rege

nomen

nomen inditum fuerit, ſubiungit.

Hunnorum princeps oſtendens terga Locrino.
Submerſus nomen contulit Humbris aquæ.

De quo etiam alius Poeta

Dum fugit, obſtat ei flumen, ſubmergitur illic,
Déq; ſuo tribuit nomine, nomen aquæ.

Neq; Nechami quidem tempore vrbes ad hoc æſtuariũ viſebantur, ſed ſuperiori & inferiori ætate floruit his locis vrbs vna & altera. Romano ſæculo non procul à ripa ad **Foulnes** minorũ gentiũ flumen, vbi **Wighton** nunc cernitur frequẽs agricolarũ oppidulum, olim fuit DELGOVITIA, quod vt diſtantiã à Deruentione in argumentũ non arripiam, nominis tum ſimilitudo, tum ſignificatio docet. *Delgwe* enim Britannis Deorum gentilium ſtatuas ſignificat, & in viculo huic oppidulo adiunĉto Saxonicis etiã temporibus idolorum fanũ maxima in gloria erat, quod à dijs gentilibus tunc **Godmundingham**, nunc **Godmandham** eodẽ ſenſu vocant. Nec dubito quin ipſis Britannicis temporibus celebre fuerit aliquod oraculum, cùm ſuperſtitio fuſa per omnes gentes hominũ occupaſſet imbecillitatem. Cùm autem Paulinus Nordanhumbris Chriſtũ prędicaret *Coi-fi* qui ſacrorũ gentiũ pontifex erat, Chriſtianam religionẽ complexus, hoc fanum impietatis domiciliũ iniecta lancea primus profanauit, deſtruxit, & cum omnibus, vt inquit Beda, ſeptis ſuis ſuccendit. Hinc magis ad Ortum Hullus flumen Humbrum petit, qui fontes habet iuxta **Driffeild** vicũ, Alfredi eruditiſſimi Nordanhumbrorum Regis monumento notum. Properat vicinus Beuerlex, ſiue **Beuerly**, quod monaſterium in *Deirwaud*, i. *in ſylua Deirorum*, vocare videtur Beda, oppidum amplum & per frequens. PETVARIAM Pariſiorum è nomine & ſitu coniectes, licèt nihil vetuſtius prætendat, quàm quòd Ioannes cognomento de **Beuerly** Archiepiſcopus Eboracenſis, vir, teſte Beda, & pius, & doctus cùm epiſcopatu ſe abdicaſſet terrena auerſatus, huc ſe contulerit, & diem circa annum ſalutis 721. obierit. Huius memoriã adeò ſanctã habuerunt Reges, & præcipuè Athelſtanus, qui illũ vt Deum tutelarẽ ita coluit, poſtquã Danos fudiſſet: vt multis & magnis immunitatibus

Delgouitia.
Beda.
Godmanham.
Deorum fanum.
Driffeild.
Beuerley.
Petuaria.
Vita I. de Beuerley.

locum

Aſylum. locum dotauerint, & aſyli ius conceſſerint, **Freedſtoole** illa ætas vocauit, id eſt, libertatis cathedra, quæ obæratis, & rerum capitalium ſuſpectis liberum, & tutum erat perfugium. Vnde in iuſtam magnitudinem creuit oppidum, inquilinorum magna indies cõfluxit multitudo, eique ex Hullo fl. ad maritima commoda incile duxerunt, quod nauiculis ſubuehendis par eſt. *Hullus* cùm iam ſex mill. paſſ. hinc emenſus fuerit, in Humbrum effunditur, iuxtáque oſtium ſui nominis vrbem habet, **Kingſton vpon Hull**, ſed vulgò **Hull**, olim vt nonnullis placet **Cunenenghſh**. Paucos ante annos, tempore nimirum Richardi Secundi hæc ex viculo, & piſcatorum caſulis in eam dignitatem emerſit, vt magnificis ædificijs, firmis propugnaculis, nauibus inſtructiſſimis, mercatorum copia, & rerum omnium affluentia ſit nunc emporium huius tractus longè celeberrimum. Quæ omnia accepta ferunt ciues partim Michaeli *De-La-Pole*, qui priuilegia huic impetrauit, cùm illum è mercatore Hullenſi ad Comitis Suffolcienſis dignitatem Richardus II. euexiſſet, partim quæſtuoſæ mercaturæ ex Iſlandiæ piſcibus induratis, (**Stockfiſh** vocant,) è quibus diuitias congeſſerunt maximas: vnde breui admodum ſpatio lateritio muro, crebríſque turribus vrbem ſuam ſepſerunt, quà flumine non defenditur: tantámque vim lapidum in nauium ſaburram detulerunt, vt inde omnes vrbis regiones pulcherrimè conſtrauerint. Pro magiſtratu (vt à ciuibus accepi) primùm Cuſtodem habuit, inde Balliuos, poſteà Maiorem cum Balliuis, Ab Henrico autem Sexto demùm impetrarunt vt Maiorem & vicecomitem haberent, & ipſa vrbs Comitatus eſſet (vt noſtri Iuriſconſulti loquuntur) per ſe incorporatus.

Hull fl.

Kingſton vpon Hull.

Stockfiſh.

Coble-ſtones

Ab hac vrbe promontorium auido procurſu in mare ſe emittit, quod OCELLVM Ptolemæus, nos **Holderneſſe**, & Monachus quidam *Cauam Deiram*, quaſi cauam Deirorum regionem vocat, eadem ſignificatione qua *Calofyria*, i. Syria caua, nominatur. Huic promontorio adſidet antiquum oppidum quod Antoninus PRAETORIVM dixit, ſed noſtra ætas **Patrington**, vt Itali ex Prætorio oppido etiam *Petronina* fecerunt. Hîc me falſum non eſſe & diſtantia à Delgouitia, & ipſum ſuperſtes nomen probat, quod quodammodo

Holderneſſe.
Ocelium.

Prætorium.
Patrington.

dammodo etiam innuit, hoc idem eſſe quod in Ptolemæi exemplaribus PETVARIA pro *Prætorium* corruptè concipitur. An vero hoc nomen acceperit, vel ex Prætorio vbi ius decerneretur, vel ex ſaxo aliquo, & magnifico ędificio quod Pretorium etiam à Romanis vocabatur, non conſtat. De vetuſtate autem ſua, & portus olim opportunitate gloriantur incolæ, nec de amœnitate minùs glorientur, Amœniſſimo enim fruuntur proſpectu, hinc Oceanum apertiſſimum, illinc ſuis littoribus nobile æſtuarium concluſum, & viridantes Lincolnienſis agri oras è regione proſpicit. Militaris Romanorũ via *à Vallo, quam primùm Antoninus perſequutus eſt, hic terminatur. Ad mare enim, flumina, aut vrbes, publicas eiuſmodi vias terminari ſcripſit Vlpianus. Inde in ipſa promontorij lingula, quæ maximè in conum contrahitur, & Spurnhead dicitur, Kelnſey viſitur viculus, qui planè loquitur hoc ipſiſſimum eſſe OCELLVM Ptolemæi, non vt ex Ocello Kelnſey deducitur, ita *Ocellum* proculdubio ab *Y-kill* factum eſt, quod Britannis promontorium, ſiue anguſtum terræ tractum ſignificare iam ante diximus.

*Pićts wall.

Rauenſpurre & Rauenſburge.

Kelnſey.

Ab Ocello littus ſenſim ſe retrahit, & molliter incuruum ad Septentriones pergit per Ouerthorne, & Withernſey eccleſiolas à ſororibus quæ conſtruxerunt, Siſterkirke appellatas: & vbi iterum in altum prouehi incipit, ſinum admittit, Ptolemæo *Εὐλίμενον* Gabrantouicorum, quem Latinorum interpretes: alij PORTVOSVM SINVM, alij SALVTAREM verterunt. Quorum neutrum vim Græci verbi meliùs exprimit, quàm viculi nomen in eius receſſu, quem Suerby vocamus, Quod enim tutũ, & periculo vacuum, id Britanni, & Galli *Scur* dicunt, vti nos etiam Angli qui forſitan à Britannis illud hauſimus. Non eſt ergo cur ambigamus hunc ipſum fuiſſe *Εὐλίμενον* Gabrantouicorum, qui in vicinia habitârunt, vbi nunc Bridlington oppidum, notiſſimum Ioanne de *Bridlington* vate monaſtico, in cuius vaticinates rythmos omnino ridiculos incidimus. Vnde autem hic popellus GABRANTOVICI nominati fuerint, rimari non auſim, niſi à capris quas *Gafran* Britanni vocant, & quarum non alibi in Britannia maior copia inueniatur. Nec hæc abſurda nominis notatio videatur, cum

Siſterskirke.

Sinus Salutaris.

Suerby.

Gabrantouici.

Ægira Achaiæ à capris, *Nebrodes* Siciliæ à damis, & *Boëtia* Græciæ a bobus nomina mutuentur. Promontoriolum quod ſuo flexu hunc ſinum efficit, Flamborough head vulgò, Saxonicè Fleambuꝛg ab authoribus dicitur, qui Idam Saxonem harum regionem primum domitorem, ad hoc appuliſſe memorant. A Pharo nomen ſumpſiſſe credunt nonnulli, quæ noctu ad portum illum indicandum flammas prætenderit. *Flam* enim è lingua prouinciali Britanni etiamnum retinent, & hoc flammato capite in chartis ſuis Hydrographicis depingunt nautæ. Sunt tamen qui exiſtimant hoc nomen ex *Angloen* Daniæ, auita Anglorum ſede in hanc inſulam deueniſſe, ibi enim eſt *Flensburg* oppidum, Angloſq; inde ſic nominaſſe; Quemadmodum Galli, authore Liuio, Mediolanum Italiæ appellârunt à nomine relicti ab eis in Gallia Mediolani. Nihil certi hoc in loco percunctando accepi de riuis illis (Vipſcis vocant) quos cæcis fontibus emanare alternis annis, magnóque & torrenti impetu mare petere iuxta hoc promontoriolum ſcripſit Gualterus Hemingburgenſis. Habe tamen quod de illis ſcribit Guilielmus Newbrigenſis qui eò loci natus. *Famoſæ illæ aquæ, quas vulgo* Vipſeys *vocant, numeroſa ſcaturigine è terra proſiliunt, non quidem iugiter, ſed annis interpoſitis, & facto torrente non modico, per loca humiliora in mare labuntur, quæ quidem cùm ſiccantur ſignum bonum eſt, Nam earum fluxus futuræ famis incommodum non fallaciter portendere dicitur.*

Flamborough head.

Vipſcis *aquæ admirandæ.*

Hanc Holderneſſiam regiunculam Guilielmus primus Drugoni de *Bouer* Flandro dedit, cui etiam neptem in vxorem dederat, quam cùm ille veneno ſuſtuliſſet, fugaq; ſaluti conſuluiſſet, ſucceſſorē habuit Stephanum Albæmarlæ in Normannia Dominum, ex Campaniæ Comitum familia oriundum, quem Guilielmus Primus quod ſibi è ſorore vterina nepos erat, Comitem Albæmarlæ, & Holderneſſiæ dixit, cui ſucceſſit filius Guilielmus cognomento Craſſus. Eius autem vnica filia Hawiſia tribus maritis ordine enupta ſingulos hoc titulo adauxit, Guilielmum ſcilicet de *Magna-villa* Eſſexia Comitem, Balewinum Betonium, & Guilielmum Fortium, ſiue *de Fortibus*, è quo ſolo prolem ſuſcepit Guilielmum, quem ſequutus eſt Guilielmus filius, Cuius

Comites Albemarlæ & Holderneſſiæ. Genealogia antiqua.

Cuius vnica filia Auelina Edmundo *Gibboſo Lancaſtrenſi Comiti in matrimonium data, ſine prole obijt. Lautum tamen ſuum patrimonium marito, eiúſque poſteris reliquit, vnde Lancaſtrenſi familia coaluit. * Crouch-backe.

Vix duobus paſſ. millibus ſupra Flamburgi promontorium pars borealis huius regionis, ſiue **Northriding** incipit, quę cæteris partibus pretenta, à mari auſpicata longiſſimo tractu, ſed minùs lato per LX. mill. paſſ. ad Weſtmorlandiam in occaſum protenditur, hinc Deruentione, & aliquandiu Vro fl. illinc continuò Teſis decurſu, quo, à Dunelmenſi Epiſcopatu ad Boream ſeiungitur, comprehenſa. Nec incommodè hæc regio in tres partes diſtribui poſſit, **Blackamore**, **Northallvertonſhire**, & **Richmondſhire**. Northriding.

Quæ ad ortum & mare vergit **Blackamore**, & **Cliueland**, hoc eſt terra nigra, montana, & cliuoſa dicitur, cautibus enim, montibus, & ſyluis paſſim exaſperatur. Oram maritimam **Scarborough** caſtrum celeberrimum illuſtrat, Scearburg, id eſt Burgus in prærupta rupe, olim dictum, cuius deſcriptionem habe tibi ex Guilielmi Newbrigenſis hiſtoria. *Rupes ſtupendæ altitudinis, & amplitudinis, præruptis ferè ex omni parte ſcopulis inacceſſa mare irrumpit, quo tota ambitur, exceptis tanquam faucium quarundam anguſtijs, quas aperit ad occidentem, habens in ſummo planitiem ſpecioſam, herbidam, & ſpatioſam, tanquam ſexaginta iugerum, vel eo ampliùs, fonticulum quoque aquæ viuæ ex ſaxo profluentem. In ipſis autem faucibus, ad quas ſine labore non aſcenditur, turris regia ſita eſt, & ſub iiſdem faucibus vrbis initium eſt in Auſtrum & Aquilonem vtrumque latus ſpargentis, frontem verò ad occidentem habentis,* & *à fronte quidem proprio muro, ab oriente verò rupe caſtelli munitur, porrò vtrumque eius latus mari alluitur. Hunc locum Guilielmus (Craſſus ille Albæmarlæ & Holderneſſi Comes) caſtro conſtruendo idoneum contemplatus, ſumptuoſo opere naturam iuuans, totam rupis planitiem muro complexus eſt, & turrem in faucium anguſtijs fabricauit, qua proceſſu temporis collapſa, arcem magnam & præclaram Henricus ſecundus ibidem ædificari præcepit.* Cùm ille iam Angliæ proceres qui in ſoluto illo Stephani imperio, Regium patrimonium acciderant, imprimis verò Guilielmum illum Albæmarlium, qui in hoc tractu ſolus regnauerat, & hunc locum quaſi ſui iuris occupârat, in ordinem re- Scarborough caſtle.

digiſſet. De proiectiſſima Thomæ Staffordi audacia, qui cum pauculis Gallis, vt magnis excideret auſis, hoc caſtrum, regnante Maria, ex improuiſo cæpit, biduúmque tenuit, nihil attinet dicere: Notius hoc eſt, quàm vt meis ſcriptis poſſit innoteſcere. Operæpretium tamen videatur adnotare vberrimam, & quæſtuoſiſſimam hic in ſubiecto mari Halecum (ſiue Leucomænidarum, aut Chalcidum, ſi ita malis) piſcaturam Hollandos, & Flandros exercere, cùm veniam priùs veteri inſtituto ex hoc caſtro impetrauerint. Veniam enim piſcandi ſemper conceſſerant Angli, honore ſibi reſeruato, vtilitate verò exteris quaſi per deſidiam reſignata. Incredibile enim ferè eſt quantam pecuniæ vim ex hac in noſtro littore piſcatura Hollandi ſibi corrogant. Haleces hæ (ignoſce quæſo ſi paucis diuini erga nos beneficij extra ordinem meminero) Britanniam noſtram non ſine diuino conſilio, numeroſis examinibus quotannis circumnatant. Circa ſolſtitium æſtiuum ex alto littora Scotiæ petunt, quo tempore quia pinguiores ſunt ſtatim diuenduntur. Inde Anglica littora adeunt, & ab Auguſto medio ad Nouembrem optima & vberrima eorum eſt captura à Scarborough vſque ad Tamiſis oſtium. Poſteà aliqua vehementiori procella in Britannicum mare deferuntur, & in eo ad Christi vſque natalitia ſe piſcantibus offerunt, hinc Hiberniam vtrinque pernatantes in Septentrionalem Oceanum, circumnauigata Britannia, ſe transferunt, & ad Iunium quaſi ſubſiſtunt. Sed ad rem iam ſe recipiat oratio.

Halecum quæſtuoſa piſcatura.

Teſſe.fl. Inflectitur inde littus cautibus præciſum vſque ad Teſſe fluuium, ſinuſque circumducto littore efficitur plus minùs mille paſſ. patens, quem à nominatiſſimo exlege Roberto Hoode, Robyns hoode Baye vocamus, Illum enim (Richardo primo regnante) floruiſſe author eſt I. Maior Scotus, à quo prædonum principis & prædonis mitiſſimi elogio honeſtatur. Inde DVNVS ſinus, à Ptolemæo memoratus, ſtatim refugiente vtrinque littore oſtenditur, cui Dunelley viculus adſidet, & huic contiguum Whitby, Saxonicè Streaneſheale, quod Beda ſinus Phari interpretatur. Nec illam interpretationem in

Robyn Hoods Baye.

Dunum. Duneſley.

in quæſtionem vocare libet, quamuis noſtra lingua adeò referat *Sinum ſalutis*, vt hunc ipſum fuiſſe Salutarem ſinum dixerim, niſi apud Geographum ſitus aliud perſuaderet. Lapides hic inueniuntur, ſerpentium in ſpiram reuolutorum effigie, naturę ludentis miracula, quę, vt inquit ille, Natura cùm veris & ſerijs negotijs quaſi fatigata, ludédo efformat. Serpentes olim fuiſſe crederes, quos lapideus cortex intexiſſet. Hildæ autem precibus adſcribit credulitas, tanquam illa commutâſſet, quæ primitiua Saxonum eccleſia, ſacerdotum tonſuræ, & Paſchatis iuxta Romanum ritum celebrationi pro viribus obſiſtebat, Synodo his de rebus anno 664. habita in monaſterio ſuo, quod hoc in loco poſuerat, & cui ipſa prima præfuit. Edelfleda Oswini regis filia ampliſſimis redditibus hoc poſteà adauxit, vbi & patri iuſta ſoluit. Sed demùm Danicæ deprædationis tempeſtas omninò euertit, & quamuis Serlo Percius inſtaurârit, cùm ſtatim à Normannorũ aduentu eidem pręficeretur: nunc tamen antiquæ dignitatis vix tenue prę ſe fert veſtigium. Iuxta hunc locum, & alibi in hoc littore, repertum eſt Succinum nigrum, ſiue **Geate**. Gagatem aliqui eſſe exiſtimant, quem inter rariores lapides, gemmáſque habuerunt veteres. Enaſcitur verò inter cautes vbi rimis dehiſcunt, & priuſquàm expoliatur, colore eſt ſubrufo, & æruginoſo, expolitum autem verè eſt, vt inquit Solinus, nigro gemmeus. De quo Rhemnius Palemon è Dioniſio.

Serpentes lapidei.

Hilda.

Geate.
Gagates.

> *Præfulget nigro ſplendore Gagates.*
> *Hic lapis ardeſcens auſtri perfuſus aquarum,*
> *Aſt oleo perdens flammas, mirabile viſu*
> *Attritus rapit hic teneras ſeu ſuccina frondes.*

Alij ſunt, qui carbonem noſtrum foſſilem Gagatem eſſe credunt.

Et Marbodæus in ſuo de Gemmis libello,

> *Naſcitur in Lycia lapis, & propè gemma Gagates,*
> *Sed genus eximium fœcunda Britannia mittit,*
> *Lucidus & niger eſt, leuis & læuiſſimus idem:*
> *Vicinas paleas trahit attritu calefactus,*
> *Ardet aqua lotus, reſtinguitur vnctus oliuo.*

Audi etiam Solinum: *Gagates in Britania plurimus, optimúſ-*

que

que lapis, ſi colorem requiras, nigro-gemmeus, ſi qualitatem, nullius ferè ponderis, ſi naturam, aqua ardet, oleo reſtinguitur, ſi poteſtatem, attritu calfactus applicita detinet.

Cliueland. *A Whitby* recedunt in occaſum littora, quibus adiacet **Cliueland**, à cliuis, (vt videtur, nomine accepto, quos **Cliffes** noſtra lingua vocamus,) Montes enim hic paſſim latera trahunt, & vbique ſatis eſt cliuoſa. Nihil tamen eſt quod adnotem, niſi Baronem *Menell* nonnulla prædia hoc in agro de Archiepiſcopis Cantuarienſibus tenuiſſe, & pro iiſdem *Coignieros*, & *Strangwaios* & alios qui ab eo prognati ſunt, ad obſequia, & ſeruitia militaria Archiepiſcopis præſtanda aſtrictos eſſe. Cúmque ex Prærogatiua, Rex *Angliæ* (Prærogatiuæ verbis vtor) *habebit cuſtodiam omnium terrarum eorum, qui de ipſo tenent in capite per ſeruitium militare, de quibus ipſi tenentes fuerint ſciſiti in dominico ſuo vt de feodo, die quo obierunt, de quocunque tenuerint per huiuſmodi ſeruitium, dum tamen ipſi tenuerint de Rege aliquod tenementum, ab antiquo de Corona, vſque ad legitimam ætatem hæredis:* Excipiuntur tamen hæc feoda & alia Archiepiſcoporum, *ita vt habeant huiuſmodi terrarum cuſtodiam, licèt alibi tenuerint de Rege.*

Hiſtoria Cantuar.

Prærogatiua Regis, 17. Ed. 2

Wardſhipp.

Blackamore. Interiùs à mari inter montes de **Blackamore**, præter vagos riuulos, & rapidos torrentes, qui paſſim conualles ſibi vendicant, memorandum nihil occurrit, niſi **Pickering** Lancaſtrenſis patrimonij oppidum non procul à Deruentione fl. **Elmeſly** (quod ni fallor) *Vlmetum* Beda vocat, vbi Robertus Dominus Roſſus, dictus *Furſan*, caſtrum, vt legi, conſtruxit, & illi proxima, ad **Rie** amniculum, *Riuallis* ſiue **Rieuale**, *locus*, vt inquit Newbrigenſis, *vaſtæ ſolitudinis, & horroris, priuſquam Gualterus Eſpec Cluniacenſibus monachis conceſſerat, & cœnobium fundarat.*

Elmeſly.

The Foreſt of Galtres. Sub his ad Auſtrum *Calaterium nemus*, vulgò **The Foreſt of Galtres** ſubiacet, arboribus alicubi opacum, alicubi vliginoſa planitie madeſcens: hodie equorum ſolenni curſu in quo victori equo campanula aurea præmio proponitur, celeberrimum. Vix enim credibile, quanta hominum multitudo ad hæc certamina vndique confluat, & quantis depoſitis pignoribus de equorum velocitate con-

Equorum decurſus ſolennis

cer-

certetur. In hoc nemore **Creac** cernitur, quod Egfridus Nordanhumbrorum Rex anno 685. cum tribus in circuitu milliaribus S.Cuthberto elargitus eſt, per quem ad Dunelmēſem eccleſiam deuenit. Vix quarto hinc miliari **Sherryhutton** ſummæ elegantiæ caſtrum, à Radulpho Neuil primo Weſtmorlandiæ Comite extructum, inter nemuſcula amœniſſimè ſedet. Creac. Sherryhutton.

Poſt montes ad occaſum vbi in planitiem, & lætiores campos regio denuò ſe explicat, **Aluertonſhire**, vulgo **Northallerton** regiuncula *Wisko* fluuio irrigata iacet, nomine à **Northaluerton** oppido ſumpto, quod nihil eſt niſi platea longior. Guilielmus Rufus rex hoc eccleſiæ Dunelmenſi cum agro adiacenti donauit, cuius epiſcopis plurimum debet. Caſtrum enim Guilielmus Comin qui Dunelmenſem ſedem vi occupauit, conſtruxit, nepotíq; ſuo conceſſit, quod nunc diſparuit, & qui ſubſequuti ſunt epiſcopi, immunitates quaſdem indulſerunt. Libro enim Dunelmenſi legitur, *quòd Hugo de Puteaco Dunelmenſis epiſcopus, oppidum firmauit, impetrato à rege vt inter* * *Adulterina, quæ tunc ſparſim per Angliam deſtrui videbantur, hoc ſolum priuilegium integritatis obtineret, quod rex tamen poſteà mandauit euerti, & ſolo funditùs æquari.* Iuxta hoc, prælium, quod vulgo *de Standardo* dicunt, factum, in quo Dauid Scotorum rex, qui his regionibus ferè ſolitudinem inaudita crudelitate fecerat, tanta ſuorum ſtrage in fugam coniectus erat, vt tum demum iuſtæ iræ parentatum exiſtimârint noſtri. Verè enim hoc in bello effectum, quod Radulphus Epiſcopus dum Anglos oratione ante prælium acueret, dixit: *Multitudo diſciplinæ inſolens ipſa ſibi eſt impedimento, in proſperis ad iniuriam, in aduerſis ad fugam.* De Standardo autem hoc prælium dictum eſt, quod Angli circa regium vexillum, ſiue *Standardum* defixum conglobati primum Scotorum impetum exceperint, ſuſtinuerint, eóſque demùm profligauerint. North-Aluertonſhire. *Cap.126.* * *Lupanaria intelligere videtur.* 1137 *Bellum de* Standard. *Houedenus.*

In hac etiam regiuncula, **Treſk**, vulgo **Thruſk** memorãdum eſt, quod olim munitiſſimum habuit caſtrum, è quo Rogerius Mowbraius ſeditionis ſignũ ſuſtulit, & Scotorum regẽ ad patriȩ incendiũ euocauit, cùm Henricus II conſilio parùm ſano ſibi quodammodo ſepulchrũ effodiſſet, filiũ æquata poteſtate regẽ deſignando. Sed hȩc ſeditio ſanguine Threſk.

Comes Northumbriæ à ſeditioſis interfectus.

demum erat reſtincta, & hoc caſtrum funditùs euerſum. Alia etiam ſeditionis fax, Henrico Septimo regnante, hic erupit, cùm enim vulgus indomitum leue tributum grauiſſimè ferrét, quod à regni ordinibus imperatum, & Rationales, ſiue Colectores abegiſſent, protinùs, vt fœlix temeritas nunquam inuenit modum, in Henricum Percium Northumbriæ Comitem qui prouinciæ præfuit, hoc in loco irruunt, interficiunt, & Ioanne Egremondo duce, arma in patriam, & principem induunt, verùm paucos poſt dies pænas Reipublicæ graues, & iuſtas perſoluerunt.

Eboracenſes Comites, & Duces.
Houedenus.
Duces Brunſwici.

Eboracenſis prouincię, (poſt Edricum Saxonem, Guilielmum Maller, & Eſtoteuilum vnum & alterum è ſtirpe Normannica, quos hæreditarios Vicecomites fuiſſe volunt) primus & vnicus Comes erat Otho filius Henrici Superbi Ducis Bauariæ è Matildi filia Henrici ſecundi regis Angliæ, qui poſteà Imperator Auguſtus ſalutatus & Otho quintus appellatus, vnde oriundi ſunt Duces Brunſuicenſes in Germania, qui in huius cum Angliæ regibus cognationis argumentum, iiſdem inſignibus, quibus primi reges Angliæ è ſanguine Normannico, duobus ſcilicet leopardis ſiue Leonibus aureis in clypeo rubro vtuntur. Longo poſt tempore, Edmundum Plantagenet Edwardi tertij filium Eboraci Ducem inſtituit Richardus ſecundus, cuius filius primogenitus Edwardus Dux Eboracenſis prælio ad *Agincourt* cecidit. Secundò genitus Richardus Cantabrigiæ Comes capite truncatus Richardum Eboraci Ducem ſuſcepit, cui maternus ſplendor tantos ſpiritus extulit, vt regni ſpe inflatus, exitiabile illud bellum inter Lancaſtrenſem & Eboracenſem familiam, quo ipſe occubuit, concitârit. Sed eius filius Edwardus, deturbato Henrico ſexto, regnum tanquam hæreditarium obtinuit, Edwardi quarti nomine notus, ſecundóque ſuo filio Ducatum Eboracenſem contulit, vti Henricus ſeptimus filio ſuo iuniori, qui poſteà Henrici octaui nomine in regem Angliæ inauguratus.

Numerantur in hoc Comitatu Parœciæ 459. quibus ſubſunt plurimæ capellæ etiam magnis parœcijs incolarum multitudine adæquandæ.

Richmondſhire.

HVius agri pars reliqua, quæ Solſtitialem occaſum ſpectat, & latè patet, Richmondſhire, ſiue Richmountſhire vocatur, nomine facto à caſtro, quod Alanus Britanniæ Armoricæ Comes extruxerat, cui Gulielmus Normannus victor, hunc agrum, qui priùs Edwini Saxonis erat, hoc breui diplomate donauit. *Ego Gulielmus cognomine Baſtardus Rex Angliæ, do, & concedo tibi nepoti meo Alano Britãniæ Comiti, & hæredibus tuis in perpetuũ omnes villas, & terras quæ nuper fuerũt Comitis Eadwini in Eboraſhira cũ feodis militũ, & alijs libertatibus, & cõſuetudinibus, ita liberè, & honorificè, ſicut idem Eadwinus eadem tenuit. Data obſidione corã ciuitate Eboraci.*

Inciſis rupibus, & montuoſa collium eminentia hæc regio ferè tota eminet, quorum conuexa ſunt alicubi ſatis herbida, radices, conuallêſque non omninò infrugiferæ. Montes verò ipſi plumbo, carbone foſſili, nec non ære grauidi. In Edwardi enim Quarti Charta, mentio habetur de minera ſiue fodina cupri, altera ad Alſtenmoꝛe, altera iuxta ipſam Richmondiam vrbem. Sed auaritia, quæ mortales etiam ad inferos agit, in hos montes, neſcio an difficiliori euectione deterrita, minùs penetrauit.

Æs, Plumbum, & Carbo foſſilis.

Quòd in eorum autem ſummitatibus, vt etiam alibi lapides nonnunquam fuerint reperti cochleas marinas, & alia aquatilia referentes, ſi non ſint naturę miracula: refuſi in omnem terram ſub Noe diluuij certa eſſe indicia, cum Oroſio Chriſtiano hiſtorico iudicabo. Sic enim ille ſcribit: *Refuſo ſub Noe in omnem terram mari, immiſſóque diluuio, cùm toto orbe contecto, vnum ſpatium cœli eſſet ac pelagi: deletum fuiſſe vniuerſum genus humanũ paucis in arca fidei ſuæ merito ad ſubſtituendam originẽ reſeruatis, euidentiſſimè veraciſſimi ſcriptores docẽt. Fuiſſe tamen etiam illi conteſtati ſunt, qui præterita quidem tempora, ipſúmq; auctorem temporum neſcientes, tamen ex indicio & coniectura lapidum quos in remotis montibus conchis & oſtreis ſcabros, etiam ſæpe cauatos aquis viſere ſolemus, conijciendo didicerũt.*

Cochleæ lapideæ.

Proximè Lancaſtrenſes, inter montes adeò vaſta ſolitaria, ſqualentia, & muta ſunt omnia, vt quoſdam riuulos hàc reptan-

Hellbeckes. reptantes, Hellbeckes, quaſi riuulos infernales ſiue Stygios dixērūt finitimi. Securáq; ſunt hoc tractu cubilia capris, damis, & ceruis, qui hîc viſuntur magnitudine ſua, & ramoſis cornibus ſpectatiſſimi.

Wentſedale. Vrus fluuiam ſæpe dictus ex his montibus occiduis decidit, primúmque vallem Wentſedale gregibus ſatis repletam, mediam ſtringens, dum adhuc fontis vicinia exiguus eſt, ab Auſtro fluuiolo augetur, qui è ſtagno Semare tenui alueo emittitur. Ad ipſos verò confluentes, vbi tuguriola ſunt pauca, quæ à ponte quo primùm Vrus calcatur, Banbrig vocant, olim præſidium fuit Romanorum, cuius & reliquię hodie ſuperſunt. In colle enim quē à Burgo Burgh nunc dicunt, inter alia multa Romanæ vetuſtatis argumēta, non ita pridem eruta fuit Aurelij Commodi Imp. ſtatua, *Commodi Imp. ſtatua.* qui vti habet Lampridius, ab adulatoribus BRITANNICVS cognominabatur, cùm Britanni Imperatorem etiam contra eum eligere voluiſſent. Tunc poſita hęc ſtatua videatur, cùm ille immodicus ſui æſtimator, eò veſaniæ proceſſit, vt Herculem Romanum Iouis filium ſe dici iuſſerit. Eſt enim Herculis habitu efformata, & dextra claua armata, cui ſubeſt mutila, & lacunis interrupta inſcriptio.

------ CÆSARI AVGVSTO
MARCI AVRELII FILIO
- - - - - - - - - - -
SENIS IOVIS AMPLISSIMI
VENTS PIVS.

Nappa. Extat hæc hodie in Nappa villa præcipua Medcalforum, quæ numeroſiſſima totius Angliæ familia his temporibus cenſetur. Chriſtophorum etenim Medcalfe virum equeſtris dignitatis, & familię huius primum, trecentis equitibus eiuſdem familiæ, & cognominis eodem amictu ſtipatum, cùm Comitatus Vicecomes nuper eſſet, Iuſticiarios Aſſiſſarum excepiſſe, Eboracúmque deduxiſſe accepimus. *Glannobanta.* Vt hanc Banbrig GLANNOBANTAM ſiue GLANOVENTAM, quæ præſidio Cohortis Primæ Morinorum à Romanis firmata erat, credam, aliqua me ratio mouet, & iubet illa quę eſt nominis, & ſignificationis affinitas, (vt VENT in inſcriptione taceam,) Vallis enim Wentſedale dicitur, nec eius nominis aliquod in illa flumen (à fluminibus

bus enim valles apud nos denominantur) niſi profluens illle *Venta* olim dictus fuerit, qui nunc **Semarc Water** appellatur, quod è ſtagno promanet, cuiuſmodi ſtagna **Semare** Saxonicè alicubi dicta fuiſſe obſeruaui. Et *Glanobata*, ſiue *Glanouenta* Ventæ flu. ripam Britannicè ſonat, vnde etiam littoralis illa Galliæ ciuitas *Glanon*, cuius meminit Mela, nomen traxiſſe videri poſſit, De Glanouenta nihilominùs vt comperendinem, & laxior ad deliberandum dies dicatur, ab Antiquitatis Prætore poſtulo. Hinc citus defertur Vrus, & inter duas rupes, vnde **Attſcare** loco nomen, præceps voluendo deuehitur, non longè à **Bolton** Baronum de *Scrope* antiqua ſede, & caſtro, quod Richardus Dominus *Le Scrope* & Angliæ Cancellarius, ſub Richardo II maximis impenſis conſtruxit. Iamque in Orientem ſolem ſe agens, **Midelhame** oppidum adit, cuius honorem, vt in Neuillorum Genealogia legimus, Alanus Richmondiæ Comes fratri iuniori Ribaldo contulit, cùm omnibus terris, quæ ante eorum aduentum ad Gilpatrick Danum ſpectârunt. Huius è filio Randolpho nepos, Robertus *Fitzrandolph* dictus, **Wentſedale** etiam omnem à Conano Britanniæ, & Richmondiæ Comite dono accepit, & ad **Midlehame** caſtrum firmiſſimum excitauit. Sed Roberti huius nepote ſine maſcula prole defuncto, Maria filia eius vnica Roberto Domino Neuill enupta, in Neuillorum familiam hanc hæreditatem ampliſſimam ſuis nuptijs tranſtulit.

Glanon Galliæ

Bolton Caſtle.

Middlcham.

A **Midlcham**, poſtquam paucula permenſus fuerit milliaria, fit limes, vt dixi, Vrus, nec alios locos hac in parte memoratu dignos præteruehitur, donec Swalam flu. magno aquarum aſſultu influentem acceperit, qui etiam ex occiduis montibus vix quinque mill. paſſ. ſupra Vri fontes in ortũ procurrens, valle patenti primùm deuehitur, quæ inde **Swaldale** nominatur. Satis illa quidem graminoſa, ſed ſyluis indiga. Inde Richmondiam, vulgò **Richmond**, primariam regionis vrbem exiguo mœnium circuitu incluſam, ſed productis ad tres portas ſuburbijs ſatis frequentem perfundit, quam Alanus primus Comes contra Anglorum & Danorum impetus, quos Normanni hæreditate ſpoliârunt, mœnibus & caſtro præmuniuit, cùm **Gilling** villæ, ſiue Manerio ſuo proximo minùs confideret. Erat enim villa illa

Swale fl.

Richmond.

Gilling.

illa Gilling religione magis ſancta, quàm munitione firma,ex quo tempore, in hac (quam Beda Getling vocauit) Oſwius Nordanhumbrorum Rex hoſpitis inſidijs interfectus fuerat, cuius ad cædem expiandam ædificatum erat monaſterium,quod in ſummo honore eſt à Saxonibus noſtris habitum.

Caturactonium.
Cattarick.

Tribus infra Richmondiam mill. paſſ. Swala vetuſtam illam vrbem præterfluit, quam Ptolemæus, & Antoninus, CATVRACTONIVM & CATARRACTON dicunt, Beda autem *Catarracton*, & alibi *Vicum iuxta Catarractam*, vnde à Catarractis nomen illud inditum exiſtimo, cùm Catarracta iuxta ſit. Occurſantibus enim ſcopulis per dirupta aquis confractis ruit hîc potiùs quàm fluit Swala. Et cur ille Vicum iuxta Catarractam diceret, ſi ibi non eſſet fluminis Catarracta? Vrbem illis temporibus celeberrimam fuiſſe, ex Ptolemæo colligatur, quòd ibi cœleſtis obſeruatio facta fuerit: nam & Magnæ Conſtructionis libro 2, cap. 6. Parallelum quartum & vigeſſimum per Britanniæ Catarractonium deſcribit, diſtaréque ab Æquatore partibus LVII facit, at in Geographicis longiſſimum diem horis XVIII Æquinoctialibus definit, vt iuxta ſuum ipſius ὑπολογισμὸν LVIII partibus diſtet. Hodie verò, vt inquit ille, *magnum nil niſi nomen habet*. Viculus enim eſt pertenuis, Catarricke, & Catarrickebrug dictus, notus & ſuo ad prætoriam illam Romanorum viam ſitu, quæ hic flumen tranſit, & ruderis hinc inde diſperſis, quæ nonnullam vetuſtatis faciem præ ſe ferunt, præſertim ad Ketterickſwart, & Burghale, quæ ſunt à ponte paulò remotiora. Quid olim à Pictis & Saxonibus pertulerit, cùm illi omnes Britanniæ vrbes ferro & flamma fœdarent, nihil certi habemus; confirmato autem Saxonico imperio, floruiſſe videtur, (licèt Beda vicum vbique vocet,) donec anno ſalutis DCCLXIX ab Eanredo, ſiue Beanredo tyranno, qui Nordanhumbrorum regnum conuulſit, incenſa deflagrauit. Sed & ille ſtatim miſerè incendio perijt, & Caturractonium è cineribus emicuit, Septuageſimo enim ſeptimo pòſt anno, Etheldredus Rex nuptias cum Offæ Regis Merciorum filia hic celebrauit. Nec diu tamen rebus integris ſtetit, Danica etenim vaſtitate, quæ ſubſecuta eſt, prorſus corruit.

Catarricke-bridg.

Longo

Horneby. Topcliffe. Mitton.

Longo inde tractu, nec inoſtenſus Swala ſuas ducit aquas non ita procul ab Horneby familiæ de S. *Quintino* caſtro, quod ad Cognieros poſtea deſcendit, prætérque læta paſcua, & ruſticanas villas nihil vidit, niſi cùm Richemondię agro relicto, propiùs ad Ouſam, ſiue Vrum accedit, vbi Topcliffe Perciorum primariam ſedem inuiſit, Tadencliffe Marianus vocat, qui Northumbriæ ordines ad parendum Eldredo Weſtſaxoni Edmundi fratri, anno 949 iureiurando interpoſito ſe illic obſtrinxiſſe ſcribit. Ad ipſos verò fluminum confluentes Mitton ſedet villula parua, ſed non parua cæde ſignata. Scoti enim anno 1319, cùm peſtis Angliam ferè exhauſiſſet, huc vſque populabundi progreſſi, non exiguam ſacrificulorum noſtrorum & ruſticorum manum, quam Eboracenſis Archiepiſcopus ſub ſignis eduxerat, facilè profligârunt.

Leuatræ. Bowes. Spittle vpon Stanemore. Rerecroſſe.

Sed, vt pedem referamus. A Catarractonio ad XII. mill. LEVATRAS oppidum ſtatuit Antoninus, in quo Exploratorum numerum ſub ſuo præfecto excubias egiſſe meminit Notitiarum Liber. Has fuiſſe in aſpero illo ſaxeto inde patria lingua Stanemore dicto, quòd longiùs in occaſum ſolſtitialem vſque ad Teſis fontes procedit, non dubito. Et iuxta Bowes, ſiue Bough viculum ad ipſam Prætoriam viam fuiſſe, diſtantia credi poſtulat. Et qui non credatur? cùm Romanæ vetuſtatis monumenta hic ad Bowes fuerint effoſſa, vnaque & altera Romanorum Inſcriptio in eccleſiola extet. Quamuis hodie nulla re æquè ſit celebrandus, quàm quòd præclaræ, & equeſtri familiæ *De Bowes* nomen impertijt, quæ in difficillimis temporibus egregiam Principi, & patriæ contra ſeditioſos nauauit operam. Leuatras verò fuiſſe Maiden caſtle, quod ſuperiùs eſt ad ipſam etiam viam, vt credam adduci non poſſum, cùm & diſtantia refragetur, & tantùm collis ſit foſſa incinctus, in quo nulla planè ædificiorum indicia, omniáq; circumcirca ſunt ſolitaria, niſi quod ſit Noſocomium exiguum in ipſo ſaxeti medio, & ad ipſum Crux lapidea, nos Rere-croſſe, Scoti Reicroſſe, id eſt, Regiam crucē vocant, in ipſo agrorum confinio. Quam quaſi lapidem Angliæ & Scotiæ terminalem poſitam fuiſſe prodit Hector Boëtius Scotus, cùm Gulielmus primus Cumbriam ea lege Scotis permiſiſſet,

ſiſſet, vt clientelari iure à ſe tenerent, & nihil quod Normannico imperio fraudi eſſet, molirentur.

Comites Richmondiæ. Comites Richmondiæ fuerunt multi pro principum fauore, & ex varijs familijs, quos ſua tamen ſerie quàm poſſumus accuratè & perſpicuè ſubijciemus. Alanus Rufus Comes Britanniæ Armoricæ. Alanus Niger frater eius. Stephanus Comes Britanniæ frater eius. Alanus Comes Britanniæ, filius Stephani. Conanus Dux Britanniæ filius eius. Galfridus *Plantagenet* filius Henrici Secundi regis Angliæ qui Conſtantiā filiam vnicā Conani primò duxit. Arthurus filius eius à Ioanne Rege Anglię ſublatus. Guido Vicecomes Thoarenſis cui Conſtantia ſecundò enupſit. Ranulphus tertius Comes Ceſtriæ cui Conſtantia tertiò nupta. Petrus *de Dreux* ſiue Druidenſis, regio Francorum ſanguine oriundus, qui Aliciam vnicam Conſtantiæ filiam è Guidone Thoarenſe ſuſceptam duxit. Petrus de Sabaudia auunculus Æleonoræ vxoris Regis Henrici tertij. Ioannes Dux Britanniæ, filius Petri *de Dreux*. Ioannes Dux Britanniæ filius eius. Ioannes filius eius. Arthurus filius Ioannis. Robertus *de Arthois* Comes Richmondiæ anno decimo Edwardi tertij creatus. Ioannes de *Gaunt* Dux Lancaſtriæ, qui Comitatum Richmondiæ cum rege pro alijs terris commutauit. Ioannes Dux Britanniæ Comes Montisfortis & Richmondiæ. Ioannes Dux Britanniæ gener regis Edwardi tertij. Radulphus Comes Weſtmorlandiæ. Ioannes Dux Bedfordiæ. Humfredus Dux Gloceſtriæ, Comes Richmondiæ. Arthurus filius Ioannis de Montisforti Ducis Britanniæ. Edmundus frater vterinus Henrici Sexti. Henricus filius eius poſteà Rex qui Henricus VII. dictus, & dum ille exularet, Georgius Dux Clarentiæ, qui non Comes, ſed Richmondiæ Dominus appellatus. Richardus Dux Gloceſtriæ. *Dux Richmondiæ.* Et Henricus filius *nothus* Henrici Octaui Dux Richmondiæ à patre inſtitutus.

Continentur in hoc agro Paræciæ magnæ præter ſacella. 104.

EPISCO-

EPISCOPATVS DVNELMENSIS.

EPiſcopatus Dunelmenſis, vulgò the biſhoprick of Durham, ſiue Dureſme, Eboracenſibus ad Septentrionem confinis, in Trianguli ſpeciem efformatur, cuius apex ad Occaſum coeuntibus ibi Septentrionali limite, & Teſis fontibus figuratur. Laterum alterum quòd Meridiem ſpectat, continuo Teſis decurſu terminatur; alterum, quod Boream intuetur, primùm breui ab apice linea ad Derwentum flumen, inde Derwento ipſo, & Tina flu. cùm Derwentum admiſerit, deſcribitur. Baſim verò trianguli, quæ Ortum reſpicit, ora maritima affingit, quam magno fremitu Oceanus Germanicus grauiſſimè diuerberat.

Quà in apicem coarctatur, campi ſunt nudi, ſyluæ raræ, colles glabri, ſed non ſine ferri venis, conualles autem ſatis graminoſæ, Angliæ enim Appennius, quem dixi, hunc angulum interſecat. Ad Orientalem autem partem, ſiue trianguli baſim, vti etiam ad latera, culturæ terra eſt perquàm grata, redditúſque cum agricolarum labore contendunt, pratis, paſcuis, aruis diſtincta, oppidis paſſim conſita, & carbone foſſili quo pro ignis alimento plurimis in locis vtimur, copioſa. Carbonem hunc aliqui bitumen terrenum nigrum, alij Gagatem, alij Thracium lapidem eſſe volunt, quæ omnia eandem rem eſſe probauit magnus ille in rebus Foſſilibus philoſophus Georgius Agricola. Certè hic noſter nihil aliud eſt quàm bitumen calore ſub terra induratum, & excoctum, Bituminis enim odorem reddit, & ſi aqua aſpergatur, acriùs, & luculentius ardet, an verò oleo extinguatur non ſum expertus. Si verò obſidianus lapis apud nos ſit, illum, eſſe credam qui alijs Angliæ locis reperitur, Canol Cole vulgò appellatur: eſt enim durus, ſplendidus, leuis, & aſſulatim ſubſciſſilis, accenſúſque citò ardet, Sed hæc illis qui naturæ penetralia penitiùs rimantur relinquamus.

Sea Coale. Carbo foſſilis.

Canol Coale.

Totam hanc regionem cum alijs etiam vicinis, *S. Cuthberti terram, ſiue patrimonium* vocant in ſuis ſcriptis Monachi. Sic enim vocârunt illi, quicquid ad Dunelmenſem ſpectauit

S. Cuthberti patrimonium.

uit eccleſiam, cuius Cuthbertus quaſi patronus habetur, qui in prima Saxonicæ eccleſiæ infantia Lindefarnenſis Epiſcopus vitam tanta ſanctitate, & integritate tranſegit, vt inter Diuos relatus fuerit. Regéſque noſtri, & proceres, quòd tutelarem illum fuiſſe Diuum contra Scotos crediderint, non ſolùm eius corpus deuoti ſæpenumerò inuiſerint, quod integrum incorruptúmque duraſſe perſuaſerunt, Monachi; ſed etiam ampliſſima latifundia donarint, & plurimas immunitates irrogârint. Egfridus Rex magnos redditus in ipſa vrbe Eboraco, Crecam, quam dixi, & Luguballiam ciuitatem ipſi Cuthberto viuo dedit, vt eſt in hiſtoria Dunelmenſi Alfredus rex, & Guthrunus Danus, quem ille Nordanhumbris præfecit, *poſteà totam inter Weore flu. & Tinam* (libri antiqui verbis vtar) *Cuthberto, & in eius eccleſia miniſtrantibus perpetuo poſſeſſionis iure largiti ſunt, ex qua illi ne inopia laborarent, vitæ ſubſidia procurentur; præterea eius eccleſiã tutum profugis locum refugij conſtituerunt, vt quicunque, qualibet de cauſa ad eius corpus confugerit, pacem per triginta ſeptem dies nulla vnquam occaſione infringendam habeat.* Edwardus, Athelſtanus reges, & Cnuto, ſiue Canutus Danus, qui nudis pedibus ad Cuthberti tumulum acceſſit, has leges & libertates non modò confirmârunt, ſed etiam auxerunt; nec minùs Guilielmus Normannus, à cuius tempore Comitatus Palatinus iudicatus eſt, & iura ſua regalia habuit Epiſcopus, adeò vt proſcriptorum bona illi, non regi cederent; & ipſa plebs immunitatibus elata merere in Scotia ſub rege recuſarint. Dicebant enim (hiſtoria Dunelmenſis pro me loquetur) *ſe eſſe* Haliwerke Folkes, *& terras ſuas tenere ad defenſionem corporis S. Cuthberti, nec debere ſe extra terminos Epiſcopatus, ſcilicet vltra Tinam & Teiſam pro rege, vel epiſcopo.* Verùm Edwardus primus has libertates primus præcidit. Cùm enim ille ſe tanquam arbitrum honorarium inter Antonium Beccum epiſcopum, & Priorem, de poſſeſſionibus inter ſe acriter altercantes interponeret, nec illi ex eius arbitrio facerent, *cepit* (inquit author meus) *libertatem Epiſcopatus in manum ſuam: & ibi multa fuit multa, & libertas in multis læſa.* Iure tamen ſuo poſteà recuperauit eccleſia, illæſaque tenuit vſque ad Edwardum VI. cui, diſſoluto Epiſcopatu, omnes eius redditus, & libertates, ordines in Parlamento conceſſerunt.

Comitatus Palatinus.

Haly-work-folke.

ceſſerunt. Sed ſtatim Maria Regina eadem authoritate hanc conſtitutionem refixit, & omnia ſua tecta eccleſiæ reſtituit, quibus hodie gaudet. Nuper enim Iacobus Pilkintonus Epiſcopus DIVAM ELIZABETHAM de bonis Caroli Neuilli Comitis Weſtmorlandiæ, & aliorum in hoc agro proſcriptorum, qui in patriam bellum nefariè mouerant, in ius vocauit, cauſamque perſequutus eſſet, niſi authoritas Parlamentaria interceſſiſſet, & pro eo tempore (ſic ſe habent verba) Reginæ adiudicaſſet, quòd impenſis ſuis maximis cùm epiſcopum, tum Epiſcopatū è ſeditioſorum faucibus eripuiſſet. Sed his omiſſis ad locorū deſcriptionem iam ſtilum promouebimus.

Flumen quod meridionalem huius agri partem vallat, Latinis *Teſis* & *Teſia*, vulgo Tees, Polidoro Italo, cui ſuæ Italiæ Atheſis animo obuerſabatur, ſine vlla ratione *Atheſis* dicitur, Ptolemæo Τέουις, & TVESIS appellari videtur, apud quem tamen Librariorum incuria ſuo loco exulare exiſtimo. Cùm enim TVESIN & TINAM in remotiori Britanniæ parte, vbi Scoti nunc agunt, ille ſtatuerit: & hæc regio Teſi & Tina includitur, ſi in veterem Geographum Criticus eſſe auſim, poſtliminiò huc in ſua loca reuocarem, & cum bona, vti ſpero, Scotorum venia, qui nulla habent flumina, quibus hæc nomina verè aſſerant. TESIS è ſaxeto illo Stanemore erumpit, raptiſque ſecum multis vndique torrentibus, per rupes fluens, è quibus ad Egleſton marmora cæduntur, primùm Bernardcaſtle, id eſt, Bernardi caſtrum pulſat, à Bernardo Balliolo Ioannis Ballioli Scotorum Regis abauo conſtructum, & denominatum, Cuius filius Ioannes, quem Edwardus primus Scotiæ regem declarauerat, illud amiſit, cum alijs in Anglia poſſeſſionibus, quòd fidem Edwardo datam prodidiſſet. Quo tempore rex Antonio Dunelmenſi epiſcopo infenſior *hoc caſtrū* (vt habet liber Dunelm.) *cum pertinentijs ab eo abſtulit, & Comiti de Warwicke contulit,* Kerks, & Hertnes *Roberto Clifford*o, Kewerſton *Galfrido de Hertlpole, quæ Epiſcopus habuit ex foriſfactura I. de Balliolo, R. de Bruis, & Chriſtopheri de Seton.* Sed paucis poſt annis Lodouicus de Bellomonte Epiſcopus regio Francorum ſanguine natus, de hoc caſtro, & cæteris poſſeſſionibus litem intendit, cauſamque obtinuit, lata

Tees fl. Tweſis.

Barnard caſtle.

in hæc verba ſententia, *Epiſcopus Dunelmenſis debet habere foris facturam guerrarum infra libertates Epiſcopatus, vt rex habet extra.*

Raby caſtle. Non quinque hinc mill. paſſ. abeſt paulò remotiùs à Teſi **Standrope**, quod & **Stainthorpe**, i. *vicus Saxeus*, dicitur, oppidulum mercatorium, vbi Collegiata erat eccleſia, Neuillorum & opus, & tumulus. Huic contiguum eſt **Rabye**, quam Cnuto ſiue Canutus rex Danicus eccleſiæ Dunelmenſi, vnà cum circumuicino agro & **Stanthorpe** *liberè in* *Neuillorum familia.* *perpetuum poſſidenda donauit. A quo tempore* (vt habet author meus) *familia Neuillorum, ſiue de Noua villa* **Raby** *de eccleſia tenuit reddendo quatuor libras, & ceruum quotannis.* Stemma enim illi à Waldano Saxone Domino de *Raby* repetunt, qui illis temporibus floruit, cúmque vnicam filiam Normannici Domini Galfridi de *Noua villa* Robertus Dominus de *Raby* duxiſſet, poſteri Neuillorum nomen ſibi aſciuerunt, & in familiam longè potentiſſimam ſuccreuerunt, qui caſtrum admodum ſpatioſum hic erexerunt, quod eorum prima, & præcipua ſedes erat.

Derlington. Teſis inde lapſus per **Cockburne** antiquæ, & nobilis familiæ de *Coigniers* domicilium, propè **Derlington** frequens forum agitur, quod Scir filius Vlfi Saxo, impetrata ab Ethelredo rege venia, eccleſiæ Dunelm. donauit, Hugóque de Puteaco, ſiue *Pudſey* templo, & ædificijs exornauit. In huius agro tres ſunt miræ profunditatis putei, **Hell ket-** Hell-kettels. *Putei profundi.* **tels** vocat vulgus, id eſt, Inferni caldaria, quia per antiperiſtaſin calefcat in illis aqua. Prudentiores hauſtâ terræ motu tellure, ſubſediſſe credunt, & probabiliter quidem, legimus enim in Chronicis de *Tinmouth. Anno Domini.* 1179. *in Natali domini. apud* **Oxenhal** *in territorio de Derlington, in epiſcopatu Dunelmenſi, eleuauit ſe terra in altum ad ſimilitudinem proceræ turris, & manſit ab illâ die quaſi immobilis vſque ad veſperam, & tunc cecidit tam horribili ſtrepitu, quòd vicinos terruit omnes, & abſorbuit eam tellus, & fecit ibidem puteum profundum, qui eſt ibi in teſtimonium vſque in hodiernum diem.* Illos autem ſubterraneos habere meatus, & exitus Cuthbertus Tunſtallus Epiſcopus primus deprehendit, reperto in Teſi anſere, quem ſignatum in horum maiorem experiendi gratia demiſerat. Poſt **Derlington** nulla quæ melio-

ris

ris ſunt notæ oppida ad poſita habet Teſis, ſed viridantium camporum margines, & ruſticanas villas flexuoſo meatu lambens, tandem amplo oſtio in Oceanum ſe eiicit, vnde Trianguli baſis ad oram maritimam inchoatur.

Littus enim hinc in Septentriones decurrit vno & altero tantùm anniculo interſectum, promontoriolóque ſolùm vno prominet vix ſeptem ſupra Teſis oſtium milliaribus, cui Hartlepole emporium celebre, & ſtatio fida, ſitu peropportuno inſidet. Heorteu Beda vocare videtur (quod Huntingdonenſis *Cerui inſulam* interpretatur) vbi Heiu mulierem religioſam monaſterium olim fundaſſe memorat: ſi Heorteu non ſit potius territorii illius nomen, quod Dunelmenſis hodie retinuit, & Heortneſſe ibi appellat, quòd in mare longiùs procurrat. Ab hoc per xv. mill. paſſ. littus continenti [illegible] crepidis redimitum grata facie nautis [illegible] arridet, donec VEDRAE fluminis ſe aperit, ſic enim Ptolemæo nominatur, cui Bedæ *Wire*, Saxonibus propriè, & nobis Were. In ipſo trianguli apice, parte ſcilicet regionis ad occaſum extrema, è duobus riuulis *Kelloo*, & *Burnhoo* coaleſcit, qui vbi in vnum coierint, hoc nomen aſſumit, & in orientem properat per vaſta ericeta, magna epiſcopi viuaria, & Witton caſtellum Dominorum de *Euers*, qui antiquæ ſunt in hoc agro nobilitatis, vtpote à Veſcijs & Attonis Baronibus oriundi, & bellicæ virtutis gloria clari, quod Scotia teſtetur. *Ketnes* enim oppidulum in Scotia vlteriori Edwardus primus illis ob operam egregiè nauatam dedit, & Henricus VIII. patrum memoria Baronum titulo illuſtrauit. Inde Vedra decurrit crebrò eminentibus ſaxis interpolatus, quibus ſi aqua infundatur parúmque miſceatur, ſalſam imbibit qualitatem. Et poſt pauca milliaria Gaunleſſe fluuiolum ab Auſtro admittit, vbi ad ipſos confluentes æditiori tumulo imponitur Aukland à quercubus (vt Grecię *Sarron*) denominatum, quod turritas Epiſcopi ædes, ab Antonio Becco magnificè reſtauratas, pulcherrimúmque pontem prętendit, quem Gualterus Skirlaw Epiſcopus, circa annum 1400. conſtruxit, qui has ædes etiam adauxit, & ad *Yaram* Teſim ponte coniunxit. Hinc in Septentriones Vedra iter flectit, vt diutiùs hunc agrum irriget, ſtatímque in modici collis ſuper-

Hartlepole.

Promontorium à noſtris lingua Neſſe *dicitur*.

Vedra fl. Were.

Witton.

Familia d'Euers *ſiue* de Eure.

Aukland.

cilio, antiquæ vrbis non morientis, ſed pluſquam mortuæ reliquias ſuſpicit, quam Antoninus VINOVIAM, Ptolemęus BINOVIUM dixit, apud quem ita ſuo loco exturbatur, & alio quaſi ſub axe locatur, vt ſemper delituiſſet, niſi digitum intendiſſet Antoninus. Bincheſter nobis hodie vocatur, vnóque tantùm & altero tuguriolo conſtat; vicinis tamen tum rudetis, tum Romanorum nummis ſæpiùs effoſſis notiſſimum, quos Bincheſter penies illi vocant. Nec aliud de illa legi, quàm quod liber noſter memorat Northumbriæ Comites ab eccleſiæ dominio, hanc cum alijs villis abripuiſſe, cùm ſacra illa auri fames etiam ſacras eccleſiæ facultates deglutiret.

Vinouium. Bincheſter.

Branſpeth caſtrū inter conſurgentes colles in altera Vedræ ripa apparet, quod à Bulmeris conſtructum filia Bernardi Bulmeri vnica Galfrido Neuillo nuptijs coniuncta Neuillorum familiæ cum alijs poſſeſſionibus adiunxit. Mox Vedra quaſi inſulam molitura, primariam regionis vrbem colli impoſitam vndique ferè circumluit, vnde nomen Dunholm à Saxonibus inditum. Collem enim, vt ex Beda colligas, Dun, & inſulam amnicam Holme dixerunt. Ex hoc DVNELMVM fecerunt Latini, ſed vulgus Durham corruptiſſimè vocat. Originem non admodum antiquam habet. Cùm enim Lindisfarnenſes monachi bellorū calamitate à Danis exagitati, incertis ſedibus, cum Cuthberti ſui reliquijs vagarentur: hîc tandem oraculo, ſi credere libet, admoniti circa annum ſalutis 995. conſedêrunt. Sed rem accipe ex authore meo Dunelmenſi. *Comitans ſanctiſſimi patris Cuthberti corpus vniuerſus populus in Dunholmum, locum quidem natura munitum, & non facilè habitabilem venit, quem denſiſſima vndique ſylua totum occupauerat, tantùm in medio erat planities non grandis, quam arando, & ſeminando excolere conſueuerant, vbi Epiſcopus Aldwinus non paruam de lapide eccleſiam poſteà conſtruxit. Igitur præfatus Antiſtes totius populi auxilio, & Comitis Nordanhumbrorum Vthredi adiutorio, totam extirpans ſyluam ſuccîdit, ipſúmque locum breui habitabilem fecit. Denique à flumine Coquedo vſque Teiſam, vniuerſa populorum multitudo tam ad hoc opus, quàm ad conſtruendam poſtmodò eccleſiam prompto animo acceſſit: & donec perficeretur, deuotè inſiſtere non ceſſauit. Eradicata itaque ſylua, & vnicuique manſionibus ſorte diſtributis,*

Branſpeth caſtle. *Dunelmum,* Durham.

præſul

præſul antedictus amore Chriſti, & S. Cuthberti feruens, honeſto, nec paruo opere inchoauit eccleſiam, & ad perficiendam omni ſtudio intendit. Hæc ille.

Non multis pòſt annis Angli illi, qui Normannicum imperium æquis oculis intueri non poterant, loci ingenio freti, in belli ſedem eligêrunt, negotiúmq; non paruum Guilielmo Normanno faceſſerunt. Scribit enim Guilielmus Gemiticenſis, *Conceſſerunt in partem Comitatus aquis, & ſyluis inacceſſibilem, firmiſſimo vallo erigentes caſtrum quod Dunholmum nuncuparunt, ex quo diuerſos crebriùs exagitantes excurſus, aliquandiu ibi delituerunt, Sueni Danorum regis aduentum præſtolantes.* Sed cùm res ex ſententia non cecidiſſet, fuga illi ſibi conſuluêrunt; Dunelmúmq; adiens rex Guilielmus, multis ad eccleſiaſticæ libertatis firmamentum indultis priuilegijs, caſtrum iuxta eccleſiam, in eminentiori collis parte extruxit, quod poſteà in Epiſcoporum habitationem ceſſit, eiúſque claues, cùm Epiſcopatus vacaret, veteri inſtituto Cuthberti Mauſolæo appendi ſolebant.

Cùm hoc caſtrum iam extructum eſſet, Guilielmus Malmesb. qui ſub id tempus vixit his verbis hanc vrbem deſcribit. *Dunelmum eſt collis ab vna vallis planitie paulatim, & molli cliuo turgeſcens in cumulum, & licèt ſitu aſpero, & prærupto rupium, omnem aditum excludat hoſtium, tamen moderni collibus impoſuerunt caſtellum, ad radices pedis Caſtelli defluit amnis piſcoſus præſertim Iſitio.* Eodem ferè tempore, vt habet vetuſtus ille liber, Guilielmus de *Carelepho* Epiſcopus qui monachos hic denuò congregauit (eorum enim clauſtra Danus vbique ſubuerterat) demolita illa eccleſia, quam Aldwinus ædificarat, aliam meliori opera incœpit, quam Radulphus ſucceſſor perfecit, nouámque poſtea fabricam Nicholaus Fernham Epiſcopus, & Thomas Melſcombe Prior anno Chriſti 1242. adiecerunt. Radulphus autem ille Epiſcopus (vt tradit hiſtoricus noſter) *locum inter eccleſiam, & caſtellum quem multa occupauerant habitacula, in patentis campi redegit planitiem, ne vel ex ſordibus contaminatio, vel ex ignibus eccleſiam attingerent pericula. Vrbem etiam licèt natura muniret, muro reddidit munitiorem, & auguſtiorem, à cancello eccleſiæ ad arcem vſque caſtelli perducta murum conſtruxit longitudine,* qui iam vetuſtati ſenſim cedit, nec hoſtilem vnquàm, quòd acceperim

Bereparke. Prælium ad Neuils croſſe 1346.

ceperim, vim ſenſit. Cùm enim Dauid Bruſius Rex Scotorum ad *Beaurpark* vſque, ſiue *Bearparke*, (viuarium eſt illud ſuburbanum) ferro, & flamma ſæuiiſſet, Edwardo III Caletum Galliæ obſidente, Henricus Percius, & Gulielmus Zouchæus Archiepiſcopus Eboracenſis cum tumultuarijs ſuorum cohortibus, ſe Scotis obiecerunt, & ita animoſè aggreſſi ſunt, vt primam & ſecundam aciem, capto rege, ad internecionem ferè ceciderint, tertiámq; in eum timorem coniecerint, vt citatiſſimo, quàm potuerant, agmine fugerint, nec præruptiſſima loca pauori, donec in ſua ſe recepiſſent, obſtiterint. Nobilis hęc illa pugna eſt, & inter multas memoranda Scotorum ſtrages, quam prælium ad *Neuilli Crucem* noſtri vocitant.) Nobiliſſimis enim Scotorũ in hoc cæſis, & Rege capto, multos agros in confinio noſtris cedere, & plurimas arces dedere coacti fuerunt. Sed hæc de Dunelmo ſatis, cui ſi placet, cum Nechami diſticho valedicam,

Arte ſituq́; loci munita Dunelmia ſalue,
Qua floret ſanctæ religionis apex.

De Monachis ciectis, Præbendarijs XII. Archidiaconiſq; duobus ſubſtitutis, & de Prioris nomine in Decani dignitaté mutato, quam nunc gerit D. Tobias Matthæus Theologus præſtantiſſimus, in quo cum pietate doctrina, cũ natura ars certant, nihil eſt quod ego ſcribam, cùm ſint recenti memoria, & cuiuis notiſſima. Longitudinem gr. XXII. ſcr. o. Latitudinem verò gr. LIIII. ſcr. LVII. definitam habet.

Shirburne.

Sub Dunelmo, ne hoc omittam, ad orientem egregium admodum cernitur Noſocomium, quod Hugo ille de *Puteaco* Epiſcopus opulentiſſimus, & momentaneus Northumbriæ Comes *Leproſis* (vt habet Neubrigenſis) *indulgentior, profuſa quidem, ſed tamen ex parte minùs honeſta largitione conſtruxit. Alieni quippe iuris non modicum huic deuotioni per potentiam applicans, dum propria ſufficienter impendere grauaretur.*

Finchale.

Rectiori hinc lapſu in Septentriones Vedra ſuas aquas ducit per Finchale vbi, Henrico ſecundo regnante, Godricus vir antiqua, & Chriſtiana ſimplicitate, totus deo defixus ſolitariam vitam egit, & peregit, eodem loco ſepultus, quo (vt habet G. Newbrigenſis) *vel orans procumbere, vel ægrotus*

grotus decumbere conſueuerat. Qui tantam ſui admirationem hac ſancta ſimplicitate excitauit, vt eius memoriam eccleſiolâ R frater opulenti illius Epiſcopi Hugonis de *Puteaco* honorârit. Inde Vedra defertur per **Lumley** caſtrum viuario incluſum, ſedem Lumleiorum vetuſtam, quoru Marmaducus matris inſignia ſibi aſciuit, cuius iure opimam hereditatem adierat. Filia enim illa & hæres Marmaduci Tweng Domini de *Kilton*. Radulphus verò Marmaduci illius filius primus Baro de Lumley à Richardo ſecundo creatus erat, quo honore Ioannes ab eo nonus hodie gaudet, vir nobiliſſimus, mihi ob ſingularem in me humanitatem non tacendus.

Lumley.
Lumleiorum familia.

E regione non procul ab altera fluminis ripa ſedet **Cheſter vppon the ſtreete**, id eſt, vrbecula ad viam publicam, **Conceſter** Saxonibus dicta, vnde CONDERCVM ego iudicarim, in quo Alam primam Aſtorum Romanis temporibus ſtationem habuiſſe memorat liber Notitiarum ad lineam (vt inquit) valli, Pauculis enim milliaribus à Vallo, de quo poſteà dicendum, abeſt. Lindiſfarnenſes Epiſcopi cum Cuthberti ſui corpore, Danica intonante tempeſtate, in hoc annis CXIII. delituerunt. In cuius memoriam cùm Egelricus Epiſcopus Dunelmenſis nouæ eccleſiæ eò loci fundamenta iaceret, tantam pecuniæ vim defoſſam reperit, vt abundè iam diues epiſcopatu ſe abdicaret, & Petroburgum reuerſus, cuius priùs Cœnobiarcha erat, vias per paludes muniérit, & alia opera non ſine maximis impenſis excitárit.

Cheſter vpon the ſtreete.
Condercum.

Interiùs ad ipſius ferè Trianguli medium alius etiam exiguus eſt vicus Collegio nuper notus, **Lancheſter** dicunt, quem LONGOVICVM eſſe, vbi (vt eſt in Notitiarum libro) Numerus Longouicariorum egit, & nomen & ſignificatio argumentantur, quod enim Latinis Longo-vicus, id eſt Saxonibus Lanᵹceaꞅꞇeꞃ.

Langcheſter.
Longouicus.

Sed ad Vedram reuertamur, qui iam tandem in Orientem ſe conuertit, & **Hilton** Hiltoniorum caſtrum præterfluens in mare ſe condit ad **Wiranmuth**, vt Beda vocat, nunc **Monks Weremouth**, id eſt, Vedræ oſtium, quod ad Monachos ſpectauit. De quo oſtio ſic ſcribit Guil. Malmeſburienſis. *Hic Vedra pelago influus naues ſerena inuectas aura*

Hilton Caſtle.

 placido

placido oſtij excipit gremio. Cuius vtraſque ripas Benedictus Biſcop eccleſijs inſigniuit, & monaſteria ibidem conſtruxit, alterum Petri, alterum Pauli nomine. Huius induſtriam mirabitur, qui eius vitam leget, quòd copiam librorum aduexerit, quòd artifices lapidearum ædium, & vitrearum feneſtrarum primus omnium in Angliam adſciuit. In hoc S. Petri monaſterio Beda noſter Angliæ ſplendor ſingularis, pietate & eruditione VENERABILIS cognomen adeptus, meditandis ſcripturis, vt inquit ipſe, operam dedit, plurimáque volumina inter decumanos barbariæ fluctus doctiſſimè conſcripſit. Quo mortuo, vt inquit Gulielmus ille, *ſepulta eſt cum eo rerum geſtarum omnis penè notitia vſque ad noſtra tempora. Cùm enim pigro ſemper ſuccederet pigrior, multo tempore in tota inſula ſtudiorum deſepuit feruor.*

Vitrarij primùm in Angliâ.

Beda, qui obijt 734.

Quinque mill. paſſ. ſuperiùs, Tinæ etiam oſtium eſt, quem cum Derwento latus Septentrionale noſtri Trianguli delineare diximus. Ad Derwentum qui propè Trianguli apicem fontes habet, nihil inſigne adiacet, niſi Ebcheſter quem nunc vocant, viculus, ab Ebba virgine regio Northumbrorum ſanguine nata, quæ tanta ſanctitatis opinione circiter annum ſalutis 6 3 0. claruit, vt Romana Apotheoſi in Diuas relata, plura in hac inſula templa ſibi dicata habeat, quæ S. Tabbs, pro S. Ebbæ, vulgus vocitat.

Ebcheſter.

S.Ebba.

Ad Tinam autem memorandum eſt Gateſhead, Saxonicè Gaetſheued, & hiſtoricis, quod idem ſonat, *Capræ caput*, quaſi Noui caſtri, quod alteram Tinæ ripam occupat, ſuburbium, cui ab Edwardo VI. adiunctum erat, cùm Epiſcopatum diſſoluiſſet, ſed Maria ſtatum Eccleſiæ reſtituit. Vulgus hoc ipſo nouo caſtro multò vetuſtius eſſe exiſtimat, nec falſò quidem, Si ego etiam hoc limitaneam illam ſtationem fuiſſe dixero quam GABROSENTVM Britannico ſæculo vocârunt, & Cohors ſecunda Thracum defendit, nihil vti ſpero veritati abſonum dixero, *Gafr* enim pro capra & *Hen* in ſermonis contextu pro *Pen* quod caput eſt, vſurpant Britanni, & eadem planè ſignificatione *Capræ caput* noſtris Latinè dicitur, vt *Brunduſium* Meſſapiorum lingua à Cerui capite nomen habet. A diuerſorio aliquo cui Capræ caput interſignium erat hoc nomen huic loco inditum

Gateſhead.

Gabroſentum.

cum exiſtimem, non minùs quàm *Gallus Gallinaceus* Africæ, *Tres ſorores* Hiſpaniæ, *Pirum* Italiæ loca apud Antoninum, quæ ab huiuſmodi inſignibus, vt docti nonnulli credunt, ſua nomina accepérunt. Hiſtorici autem noſtri, vno quaſi ore, hoc *Capræ caput* nominant, dum memorant Walcherum Dunelmenſem Epiſcopum, quem Nordanhumbris Comitis authoritate præfecerat Guilielmus Primus, hoc in loco à furenti multitudine, ob prouinciam malè habitam interfectum fuiſſe. 1080

Infra hunc vicum ferè ad ipſum Tinæ oſtium Girwye nunc *Iarrow* cernitur, venerabilis Bedæ natale ſolum, vbi etiam monaſteriolum olim floruit, quod Dani ita afflixerunt, vt primis Normannorum temporibus, cùm monaſticum ordinem quidam his regionibus inſtaurárent, & Walcherus Epiſcopus hunc locum illis aſſignaret, *Stabant* (vt inquit author meus) *ſoli ſine culmine parietes, vixq; vllum ſignum antiquæ nobilitatis ſeruabant, quibus tamen culmen de lignis informibus, & fœno illi ſuperponentes, diuini cultus officia celebrare cœperunt.* Girwye.

Dunelmenſes Epiſcopos qui Comites Palatini cenſentur, non eſt cur hic enumerando perſequar. Satis ſit innuere, ex quo cathedra hîc conſtituta fuerit, anno ſalutis 995. triginta tres Epiſcopos vſque ad noſtram ætatem ſediſſe. Quorum celeberrimi ſunt quatuor, Hugo de *Puteaco* qui præſenti pecunia, mille ſcilicet tredecim libris Comitatum Northumbriæ dum ipſe viueret, Sathbregiámque iure perpetuo ſucceſſoribus poſſidendam à Rege Richardo Primo emit, & Shirburne Noſocomium pulcherrimum conſtruxit. Anthonius Beccus Patriarcha Hieroſolymitanus, qui in ſubſtructiones inſanas, ſplendidúmque apparatum infinitam pecuniam effudit. Thomas Wolſæus Cardinalis cuius fœlicitati, niſi moderatio nihil deerat, ſed peruulgata eſt eius hiſtoria. Et qui nobis pueris obijt, Cuthbertus Tunſtallus ſummarum artium ſcientia (abſit inuidia verbo) illorum omnium inſtar, & magnum Britanniæ noſtræ ornamentum. *Epiſcopi Dunelmenſes.*

Numerantur in hoc agro, & Northumbria,
Eccleſiæ Parochiales 118. præ-
ter ſacella plurima.

Lancaſhire.

ITer aliò verſus iam conferendum eſt meum, ad reliquos ſcilicet illos Brigantes, qui trans montes ad occiduum Oceanum conſederunt, & primò ad Lancaſtrenſes, quos ſubinuitus (quæ res mihi benè vertat) quodammodo adeo. Vereor enim ne mihi ſatisfecero, nedum tibi. Ex voto enim paucula admodum ſucceſſerunt, cùm partem eius longè maximam perluſtrarem, ita vetuſtas priſca nomina vbiq; abraſiſſe videbatur. Sed ne Lancaſtrenſibus deeſſe videar, audendum eſt, nec diuinum numen, quod hactenus mihi affulſit, defuturum confido.

Sub montibus, qui vt iam ſæpiùs dixi, per Angliam mediam procurrunt, & quaſi arbitri inter regiones, ſiue Comitatus ſe interponunt, iacet ad Occaſum Lancaſtrenſis ager, Saxonicè Loncaſtreſcyre, vulgò Lonkaſhire, Lankaſhire, & The Countie Palatine of Lancaſter, quod ſit Comitatus Palatini titulo inſignis. Inter Eboracenſes ab Ortu, & Hybernicum Oceanum ab Occaſu ita includitur, vt ab Auſtro quà Ceſtrenſes aſpicit, ſit latior, ſenſimq; in Boream procedens, quà Weſtmorlandiæ confinit, coarctetur. Ibique irruente maris ſinu abrumpitur, ſuiq; partem non exiguam vltra ſinum habet, quæ Cumberlandiæ adiacet.

Vbi in campos æquatur, hordei, & tritici eſt fertilis, ad montium radices auenæ fertilior, vbique ſolo tolerabili, ni-
Moſſes. ſi vliginoſis quibuſdam, & minùs ſalubribus locis Moſſes vocant, qui tamen hec ſua incommoda commodis reſarciunt vberioribus. Abraſa enim ſuperficie vnctuoſos ceſpites
Turues. (Turffes dicunt,) ad ignis fomitem, & nonnunquam arbores, quæ diu defoſſæ iacuerunt, præbent. Inferiùs verò margam ad ſtercorandos agros affatim alicubi ſuppeditant, qua tellus, hominum opinione, frugum impatientiſſima, ita miteſcere incipit, vt maiorem olim hominum fuiſſe inertiam, quàm terræ ingratitudinem exiſtimare liceat. Sed regionis bonitatem ex incolarum habitudine, qui ab aſpectu

aſpectu ſunt inprimis decori, dijudices: & etiam ſi placet, ex armentis. In bobus enim, qui ſunt proceris cornibus, & compoſito corpore, nihil quod Mago Carthaginenſis apud Columellam requirit, facilè deſideres. *Boues Lancaſtrenſes.*

Ad partem *Auſtrinam* à Ceſtrenſibus *Merſeio* fl. dirimitur, qui in medijs montibus exurgens, parùm iam à fonte digreſſus fit limes, fertúrq; in Occaſum lento fluxu, quaſi alia flumina, vt cum Poeta loquar, *in cæruleum ſinum ſuum vocans*, ſtatímq; à Borea *Irwellum*, qui omnes huius orientalis plagæ fluuios ſecum defert, gratanter excipit. Ad cuius cum *Irko* confluentes ripa ſiniſtra quæ è ſubrufo ſaxo ſurgit, vix tribus à *Merſeio* mill. paſſ. peruectus illud oppidum floret, quod MANCVNIVM, & MANVCIVM variante lectione Antonino nominatur, nec dum vetuſto nomine prorſus deleto, Mancheſter nobis dicitur. Hoc circumuicinis oppidis ſuo ornatu, frequentia, lanificio, foro, templo, Collegio à *Grylæis* & *La-waris*, vt ex inſignibus deprehendi, conſtructo longè præcellens. Superiori verò ætate multò præcellentius tùm laneorum pãnorum honore, (Mancheſter cottons vocant,) tùm aſyli iure, quod Parlamentaria authoritas ſuo Henrico VIII. Ceſtriam tranſtulit. In adiuncto Comitis Derbienſis viuario antiqui propugnaculi radices quadrata forma, vbi *Medlocus* amnis Irwellum ſubintrat, vidimus, Mancaſtle appellitant. Quod ipſum antiquum MANCVNIVM fuiſſe non dixero, ſpatium adeò anguſtum includit, ſed potiùs ſtationem aliquã Romanorum, vel munimentum illud quod Edwardus Senior tum conſtruxit, cùm, vt inquit Marianus, *Anno Chriſti 920. exercitum Merciorum miſit in Northumbriam, vt vrbem Mancheſter reſtauraret, & ibi præſidium locaret.* Danico enim bello corruiſſe videtur, contra quos quia ſe fortiter viros præſtiti ſſent incolę, oppidum ſuum Mancheſter appellatum volunt, id eſt, vt illi interpretantur, vrbs virorũ, & huic opinioni, quę cũ ſua laude coniuncta videatur, mirum in modum adblandiuntur. Sed neſciunt boni illi viri Mancunium Britannicis temporibus fuiſſe nomen, vt etymologia è noſtra Anglica lingua non ſit petenda. Malim igitur ego à *Maen* Britannica deducere, quæ ſaxum ſonat, ſaxeo enim tumulo inſidet, & ſub ipſum oppidum ad Colyhurſt latomiæ ſunt

Mancunium.

Mancheſter.

Colyhurſt.

ſunt nobiles & notiſſimæ. Mancunio in Antonini Itinerario ſuccedit COCCIVM, quod ad **Cockly** ſacellum fuiſſe iuxta **Bury** credam ego donec dies certiora dederit. Vnáq; credam neceſſe eſt, apud Antoninum eo loco numerum eſſe corruptum, ídq; cum bona, vt ſpero, Lectoris veniâ, cum author ille ſit corruptiſſimus: ſi modò illo tempore non impeditiores erant viarum anfractus, dum vadoſa in fluminibus loca perquirerent. Cæterùm vt regrediamur, Merſeius Irwelli aquis iam plenior iter Oceanum verſus ſuſcipit, per **Chatmoſſe** vliginoſum agrum longè, latéque patentem, cuius partem non exiguam inflati amnes patrum memoriâ non ſine magno periculo abripuerunt, vnde flumina corrupta, & magna perijt fluuialium piſcium multitudo. Quo in loco ſubſidet iam vallis amniculo irrigata, arboreſq; proſtratæ repertæ fuerunt. Vt ſuſpicari liceat, cùm terra neglecta iaceret, & riuulorum procurſus in patentibus vallibus non deducerentur, meatuſque vel incuria vel vaſtitate intercluderétur, quicquid humilius erat, in huiuſmodi vliginoſos tractus (**Moſſes** vocamus) vel ſtagna fuiſſe conuerſum. Quod verum ſi ſit, non eſt cur miremur tot arbores huiuſmodi locis paſſim per Angliam, ſed præcipuè hoc in agro obrutas & quaſi ſepultas iacere. Cùm enim nimia vligine radices ſoluerentur, vt deciderent, & tam molli ſolo haurirentur & immergerentur neceſſe eſt. Vicini contis, & verubus tentando vbi latent explorant, loco notato effodiunt, & pro ignis alimento vtuntur, ſunt enim flammis & lumini, æquè ac tæda, gratæ: quod fortaſſe fit è bituminoſa terra qua ſunt circumfuſæ, vnde vulgus abietes fuiſſe credunt, quas tamen in Britannia prouenisse negat Cæſar. Scio receptiſſimam eſſe opinionem ab inundato mundo has vi vndarum proſtratas iacuiſſe, eóque magis quòd æditioribus in locis alicubi effodiantur: locos tamen illos æditiores quos dicunt vligine permadere non diffitentur. Sed curioſa philoſophorum natio hæc pleniùs indagarit. Interim nos *Merſei* decurſum perſequemur, qui iam per **Warrington** notum ſuo foro & frequétia oppidulum defertur, quo ſuperato, ſe diffundens ſtatímq; contrahens, patenti gremio, commercijſque percommodo Oceanum ingreditur, vbi **Litherpole** floret, Saxonicè Lyfer-pole

Coccium.

Chatmoſſe.

Moſſes *vnde ſunt.*

Arbores ſub terra.

Abies in Britannia Cæſaris tempore non prouenit.

Warrington.

Litherpole.

pole, vulgò Lirpole, à diffuſa paludis in modũ aqua, vt opinio eſt, nominatus, qui commodiſſimus & vſitatiſſimus eſt in Hyberniam traiectus, elegantia & frequentia, quam antiquitate celebrior, Nec enim eius nomen apud antiquiores ſcriptores vſpiam occurrit, niſi quod Rogerus Pictauienſis, qui Dominus erat (vt eo tempore loquebantur) *de honore Lancaſtriæ,* caſtrum hîc conſtruxerit, cuius cuſtodiam iam longo ſanè tempore habuit nobilis illa, & equeſtris familia de *Molineaux,* cuius primaria ſedes eſt in proximo. Evehitur hinc magno flexu littus apertum, interiúſq; à mari cernitur Ormeſkirke mercatorium oppidum, ſepultura Stanleiorum Derbienſium Comitum inſigne, quorum primaria ſedes Latham in vicinia eſt ædes magnæ & magnificæ, quas illi continenter auxerunt ab Henrici I I I I. tempore, Quo Ioannes Stanleius Miles, pater Ioannis Proregis Hiberniæ ex eadem ſtirpe qua Barones de *Audley* oriundus, Iſabellam filiam & hæredem Ioannis Lathami Equitis clariſſimi duxit, cui hoc amplum hæredium cum multis alijs poſſeſſionibus dotale fuit. Dugleſſe fluuiolus præter hoc tacitè ſerpit, ad quem Arthurus noſter (vt author eſt Nennius,) Saxones memorabili prælio fudit. Ad huius fontes Wiggin eſt oppidum, Wibiggin olim dictum affirmant, de quo nomine nihil habeo quod dicam, niſi Lancaſtrenſes ædificia Biggin vocare, vti nec de oppido, niſi quod ſit & cultum, & copioſum. Prope Dugleſli oſtium Merton palus ſatis diffuſa alitur, quæ ſuo emiſſario in hunc ſe exonerat, ſtatímque *Ribello* flumini in ſuo æſtuario obuiam ſe offert. Hic enim proximus eſt poſt Merſeium fluuius qui Oceanum accedit, nomine ſuo vetuſtiori non prorſus exoleto. BELLISAMA enim æſtuarium Ptolemæo, & nobis Rhibel appellatum, fortaſſe ex adiectione Saxonici verbi Rhe quod flumen denotat. Ex Eboracenſis agri collibus propè-rantibus aquis primùm in meridiem defertur hic fluuius per tres præcelſos montes, Ingleborrow hill ad fontes, quem vaſto dorſo in occidentem ſolem gradatim quaſi aſcendentem, & in ſui extremo alio quaſi impoſito colle euectum demirati ſumus. Penigent fortaſſè ab albicante, & niuoſo capite, hoc enim Britannis *Pengwin* denotat, qui vaſta mole, ſed non perinde excelſa attollitur. Vbi verò Lan-

Latham.

Wiggin.

Belliſama.

Montes editiſſimi.

Ingleborrow hill.

Penigent.

Lancaſtrenſes adit *Rhibellus*, (nam hi ſunt inter Eboracenſes) **Pendle hill** ſublimi admodum faſtigio in metæ modum erigitur, damno quod ſubiecto agro iampridem intulit, maximam aquarum vim eructans, & certiſſimo pluuiæ indicio, quoties eius vertex nebula veſtitur, inſignis. Horum libentiùs meminerim, tùm quòd in Apennino noſtro ſunt eminentiſſimi, vnde vulgò vſurpatur.

Pendle hill.

Ingleborrow, Pendle, and Penigent,
Are the highest hils betweene Scotland & Trent:

Pen quid Britannis.

Tum, vt intelligatur quod ante dixi, cur Alpes ſummæ *Pennine*, & ipſa montium ſummitas *Pennum*. & *Apennini* ita priſcis Gallis dicta fuerint. *Pen* enim montium ſummitates Britannis denotat. Ad ramentum verò montis Pendli **Clethero** caſtrum à Laceis extructum propè Rhibellum adſidet, qui protinùs in Occaſum conuerſus nomen ſuum impertit vico quem noſtra ætas **Riblecheſter** appellat, vbi tot Romanæ vetuſtatis veſtigia, ſtatuæ, numiſmata, columnæ, columnarum baſes, epiſtylia, aræ, marmora, inſcriptiones ſubinde effodiuntur, vt non abs re fuiſſe videatur, quod incolæ claudicante rythmo dictitant.

Clethero.

Riblecheſter.

It is written vpon a wall in Rome,
Ribcheſter was as rich as any Towne in Chriſtendome.

Inſcriptiones autem ita deformarunt ruſtici, vt quamuis in plures inciderim, vix tamen vnam & alteram legere potuerim. Ad **Salesbury hall** quæ ſunt vicinæ ædes nobilis & antiquæ familiæ Talbottorum, columnæ baſim inſcriptam vidimus.

DEO
MARTI, ET
VICTORIÆ
P-R---NO
H-CC--NN

In proximo pariete huic adiunctus eſt alter lapis, Cupidinem, & alteram imagunculam præ ſe ferens, in cuius parte auerſa hæc mutilata legitur inſcriptio, quam quia me diu ſollicitum habuit, vt aliorum opinionem eliciam, hìc ſubiungam.

SEO-

SEOESAN BEDIANIS
ROLNASON ANTONI
OSALVEDN VS MEG. VI
AL.Q.Q.SAR IC. DOMV
BREVENM ELITER

Sed ex his nihil planè luminis ad priſcum huius loci nomen eruendum, de quo ambigitur, niſi ſubinde nomen mutârit, quod nonnunquam vſu venit. Hoc enim ſitu Ptolemęus RIGODVNVM, ſi pro RIBODVNVM à Riblechester non omninò abludit, & Antoninus BREMETONACVM poſuit. BREMETVRACVM Notitiarum liber vocat, qui Armaturatum Cuneum ſub Britanniarum Duce ibi egiſſe docet; Duplares verò an Simplares hæ armaturæ fuerint in dubio reliquit. Armaturas duplices illa vocauit ætas, quæ binas conſequebantur annonas, Simplares quæ ſingulas. Sed qui fit, occurrat quiſpiam ex Notitiarum libro, vt cùm Armaturarum Cuneus ad valli defenſionem inſtitueretur, in hac vrbe ageret, qui Vallo plus minùs 60. mill. paſſ. abeſt. Hunc ſcrupulum tollit Zoſimus, cùm Notitiarum librum poſt Conſtantini tempora ſcriptum fuiſſe conſtet. Scribit enim ille libro ſecundo. *Quum imperium Romanum extremis in limitibus vbique Dioclesiani prouidentia, quemadmodum à nobis ſupra dictum eſt, oppidis & caſtellis, atque burgis munitum eſſet, omniſque copiæ militares in iis domicilium haberent: fieri non poterat, vt barbari tranſirent, vbique copiis hoſtium repellendorum cauſſa occurrentibus. Hanc præſidiorum munitionem Conſtantinus abolens, maiorem militum partem, de limitibus ſubmotam in oppidis præſidii nullius egentibus collocauit: limites à barbaris vexatos præſidio nudauit, tranquillas & quietas vrbes militum peſte grauauit, quæ iam complures ad ſolitudinem redactæ ſunt, milites ipſos theatris, & voluptatibus addictos emolliuit: denique ſimpliciter vt dicam, rerum hactenus pereuntium internecioni principium, & ſemina ille præbuit.*

Rib*odunum.*

Armatura.

Vegetius lib. 2. cap. 7.

Romanæ Reipub. occaſus.

Cæterùm cùm Bremetonaci huius fortuna, confecta periodo, ſiue bello, ſiue terræ motu, quod vulgus ſuſpicatur, ſuccubuiſſet, inferiùs quà regurgitantis Oceani vim patitur *Ribellus*, *Beliſamáque æſtuarium* Geographo vocatur, eius ſuccedanea proles Preſton ſurrexit, amplum, & vt in his regionibus elegans, & frequens oppidum. Preſton in Andernesse

Andernesse. Derneſſe vocat vulgus hominum, pro Aemundeſneſſe, ſic
enim hanc agri partem dixêrunt Saxones, quòd inter *Ri-*
bellum & *Cocarum* fluuios promontorio quaſi naſo exten-
The File. ditur. Hordei hæc eſt impatientior, ſed paſcuis lætior, præ-
ſertim ad mare, quà tota eſt campeſtris, vnde The File
pro Feild appellatur: quia tamen paluſtris, minús ſalubris
Grenhaugh Castle. cenſetur. *Wyre* fluuiolus hanc citus perſtringit, qui è *Wier-*
dale loco pleno ſolitudinis deuolutus Grenhaugh caſtrum
præterlabitur, quod Thomas Stanleius primus ex hac fa-
milia Derbiæ Comes extruxit, cùm immineret illi periculũ
à quibuſdam huius agri proſcriptis nobilibus, quorũ poſſeſ-
ſiones ab Henrico Septimo dono acceperat, Multos enim in
illũ impetus dederunt, & ſubinde infeſti in agros eius irru-
erunt, donec viri optimi moderatio has inimicitias pruden-
ter extinxerit. In ora hìc maritima multis in locis ſabuli cu-
mulos videas, quibus aquam ſubinde inſundunt, donec ſal-
Salis conficiendi noua ratio. ſuginem contraxerit, quam poſteà, ſubditis glebis in candi-
Quickſands. dum ſalem excoquunt, Nónnullę ſunt hìc etiam infidę are-
næ, & rapaces, (ſabulum viuum dicunt,) itinerantibus adeò
periculoſæ dum compendia recedente æſtu ſectantur, vt
maximè caueant ne terreno itinere, cum Sidonio loquor,
pedeſtre naufragium faciant; præcipuè verò circa Cocari
oſtium, vbi Syrtico quaſi agro Cockerſand Abbey, Cluni-
acenſium iampridem monaſteriolum ventorum violentiæ
expoſitum inter *Cockari* & *Luni,* ſiue *Loni* oſtia interiacet, &
mare Hibernicum longè latéque diffuſum proſpectat.

Lune fl. *Lonus* ille, vulgò Lune, ex Weſtmorlandiæ montibus ſca-
tens, in Auſtrum ripis impeditioribus, & inæquali alueo de-
Salmones. lapſus, accolas æſtiuis menſibus opima Salmonum piſcati-
one ditat, qui cùm aqua limpida, & arenoſis vadis præci-
puè lætentur, in hunc, & alios huius oræ fluuios confertim
penetrant. Quàm primùm Lancaſtrenſes inuiſerit, *Laccus*
amniculus ab ortu aquas illi committit ſuas. Quo in loco
Ouer-Burrow. nunc Ouer Burrow eſt pertenuis ſanè ruſticorum vicu-
lus, quem vrbem magnam fuiſſe, amplóſque campos inter
Laccum & Lonum occupâſſe, & ad extrema deditionis, fa-
me nihil non experta, compulſam nobis memorârunt in-
colæ, quod à maioribus quaſi per manus traditum, accepê-
runt. Et varijs certè priſcæ vetuſtatis monumentis, inſculp-
tis

tis lapidibus, teſſellatis pauimentis, Rom. nummis, & nomine hoc nouo quod nobis *Burgum* denotat, locus iſte antiquitatem ſuam aſſerit. Nomen verò antiquum ſi recuperet, fluuiolo illi *Lacco*, & Antonino debet, qui GALACUM vrbem, quam Ptolemæus CALAGUM dixerit, circa hunc locum ſtatuerit, in quo *Galaco, Lacci* illius nomen quis non planiſſimè perſpiciat? Vt taceam hunc viculum eandem cum Iſurio, & Cataractonio rationem habere, quæ eſt apud ipſum Ptolemęum. Solummodò in Antonini exemplaribus ALONE in eius locum ſubrepſiſſe videtur, Sic enim ego iter illud diſponendum exiſtimo. GALACUM XIX. ALONE XII. BREMETONACI XXVII. ALONE enim ſtatim à Bremetonaco, Galaco non interpoſito, locat Notitia Prouinciarum. Ab hoc Burgo *Lonus* flu. cùm Thurland Tunſtallorum propugnaculum, & Hornby egregium caſtellum, quod N. de *Monte Begonis* conditorem, Harringtonios, Stanleios Barones de Montis Aquila, & nunc Baronem de *Morley* Dominos ſuos venditat, præteruectus ſit, Lancaſter ad Auſtralem ripam videt, præcipuum regionis oppidum, quod incolæ veriùs Loncaſter, vti & Scoti, qui Loncaſtell vocant; A *Lono* enim flu. nomen aſſumpſit. Cur igitur non hanc vrbem illam fuiſſe exiſtimem, quam Romani ALONE, & Notitiarum liber ALIONE dixerit? Qui Tribunum cohortis tertiæ Neruiorum ibidem conſtituit. Diſtantia vtrinque ſuffragatur, nec abſurdum erit, ſi Romanos *Alone* pro *Arione* nominâſſe putemus, quod Britannis *ad*, vel *ſuper Lonum* ſonat. Quamuis hodiè oppidum ſit minùs frequens, & incolę omnes rei ruſticę vacent, (circumuicinus enim ager cultus eſt, apertus, florens, nec ſyluis nudus) in Romanæ tamen vetuſtatis argumentum Cæſarum nummos nonnunquam inueniunt, maximè vbi fraterculi ſuum clauſtrum habuerunt, Aream enim ibi antiquæ vrbis fuiſſe prędicant, quam Scoti cuncta obuia excurſione repentina populati, anno ſalutis 1322 ſuccenderunt. Ex quo tempore ædificare cœperunt propiùs collem viridantem ad flumen, cui imponitur caſtrum, non magnum quidem, nec vetuſtum, ſed elegans, & firmum: adſidetq; in ipſo colle, vnicum quod habent templum, vbi Monachi exteri olim ſuum habuerunt cœnobiolũ, Sub quo ad pontem pulcherrimum,

Galacum.

Hornby caſtle.

Lancaſter.

Alone.

rimum, quo *Lonus* conſternitur, in ipſa præcipiti collis decliuitate, parietis antiquiſſimi, & Romani operis pendet fragmentum præceps, Wery wall vocitant illi, recentiori Britannico huius oppidi, vt videtur, nomine. Hoc enim oppidum illi *Caer Werid*, i. vrbem viridem dixêrunt, à viridanti forſitan illo colle, ſed hæc viderint alij. Polum Arcticum, vt hoc non omittam, Gradib. LXIII, ſcrup. v. eleuatum aſpicit, ab vltimo verò Occidente XX ſcrup. XLVIII remouetur.

Fournes. Dum ex hoc colle circumſpicerem, vt *Loni* oſtium viderem, quo non multò inferiùs effunditur, Fourneſſe altera pars huius regionis ad Occaſum oculis occurrit, quam mare quodammodo auulſit. Cùm enim littus hinc ſe vaſtiùs in Occaſum proijceret, Oceanus quaſi infenſior, obſtinatiùs illud lancinauit, imò incrudeſcente æſtu littus deuorauit, ſinúſque tres laxiores efficit, Kentſand, quo *Ken* flu. emittitur, Leuenſand, & Duddenſand, inter quos ita prominet terra, vt inde nomé ſit ſortita. Forneſſe enim, & Foreland, idem eſt nobis, quod promontorium anterius Latinis. Tota, niſi ad mare, excelſis montium cacuminibus, & crebris rupiũ molibus aſſurgit, (Forneſſe fells indigitant,) inter quos Britanni diu ſecurè agitauêre, his defendentis naturæ munimentis freti, licèt nihil inuium Saxoni victori, Anno enim viceſimo octauo ſuper ducentiſſimum ab aduentu Saxonum, Britannos hîc ſediſſe colligimus, quòd eo tempore Egfridus Nordanhumbrorum Rex, Cuthberto illi ſancto terram, quæ vocatur Carthmell, & omnes Britannos in ea, (ſic enim in eius vita ſcribitur) elargitus eſt. Carthmell enim partem huius agri eſſe ad Kentſand, notiſſimum eſt, idémque nomen oppidulum in ea etiamnum ſeruat. Si apud Ptolemæum SETANTIORVM λιμνη, i. lacus, vt aliqui concipiunt libri, & non Setantiorum λιμένα, i. portus, legas, SETANTIOS dictos fuiſſe hos Britannos, auſim affirmare. Inter hos enim montes lacus totius Angliæ maximus, nunc Winander mere, Saxonicè pinpaðpemep, à tortuoſo forſitan meatu, per decem plùs minùs milliaria ripas incuruat, piſce ſibi peculiari (quem accolæ Chare vocant) fœcundus, ſuíque nominis adpoſitum habet viculum, in quo anno Chriſti 792, Eathredus Nordanhumbrorum Rex Elfwoldi Regis filios Eboraco abſtractos interemit, vt ſuo

Fourneſſe-fells.

Carthmell.

Setantiorum lacus.

Chare *piſcis.*

ſuo ſcelere,& illorum ſanguine ſibi regnum confirmaret.

Hiſtoria Malroſenſis.

Inter hunc lacum, & Duddon flu. promontorium quod propriè Fozneſſe dicimus,ſe proijcit, inſulámque Walney quaſi antemurale longo tractu prætentā habet, tenui freto diuiſam, cuius fauces munimentum (quod Pile of Fouldzey dictum) ſcopulo in medijs fluctibus impoſitū tuetur. In ipſo verò promontorio nihil viſendū eſt præter parietinas monaſterij de Fourneſſe dicti,quod Stepha. rex extruxit, è cuius monachis,& nō aliunde,(vt ipſi retulerūt) Manniæ Inſulę quę obiacet,Epiſcopi veteri inſtituto eligi ſolebant.

Pile of Fouldrey.

Domini Lancaſtriæ.

Quod ad nobiles qui Lancaſtriæ titulo vſi ſunt, prima Normannici imperij infantia tres fuerūt qui *Domini de honore Lancaſtriæ* dicebātur,Rogerus ſcilicet Pictauenſis,filius Rogeri de *Monte-gomerico,* qui *Pictauenſis* cognominatus (authore Guilielmo Malmesburienſe) quod vxorem è Pictonibus Galliæ accepiſſet, Verùm cum ille hoc honore ſua perfidia excidiſſet, eundem accepit à patre Guilielmus filius Regis Stephani,Comes Moritonij,& Warranniæ. Eo autem defuncto, Henricus Secundus Ioanni eius filio minori, qui poſteà Rex Angliæ, eundem contulit. Satis longo pòſt interuallo Rex Henricus Tertius Ioannis filius. Edmundum *Gibboſum* filium ſuum natu minorem, Comitis Lancaſtrenſis titulo primus exornauit, in quem hæreditates, & honores Simonis Montisfortis Comitis Leiceſtrię,Ferrarij Comitis Derbię, & Baronis Monumethenſis, quòd ſeditionis vexilla in illum ſuſtuliſſent, tranſcripſit. Vtque hęc in illum pater contulit, ita vxor ipſius ſecunda Auelina familiæ Albemarlię vnica hæres, è qua nullos ſuſcepit liberos,hæreditatem ſuam Thomę Edmundi illius ex priore vxore Blanchia Nauarrena filio in manus tradidit. Hic Thomas ſecundus erat Lancaſtriæ Comes, qui cùm Principem Edwardum II, & fortunam minùs reuerenter haberet, ciuiliſque belli incendia foueret,capite truncatus diem ſine prole obijt, Sanctúſq; à multitudine eſt habitus, Vxor eius Alicia Henrici Lacei Comitis Lincolnienſis vnica filia,& ſuam & maternā hęreditatē,ſcilicet Comitis Sariſburienſis,Henrico mariti ſui germano reliquit, qui tertius cenſetur Lancaſtrię Comes. Hunc etiam vxor A. filia & ex aſſe hæres Pagani de *Cadurcis,* ſiue *Chaworth,* non ſolùm

Comites Lancaſtriæ.

ſuo, ſed etiam magnis in Wallia patrimonijs, Mauritij ſcilicet Londinenſis, & Siwardi, à quibus ſtemma illa duxerat, adauxit. Vnicum hîc reliquit filium Henricum, quem Edwardus III è Comite in Ducis honorē extulit, ſecundúſq; fuit è noſtris proceribus Ducis nomine inſignis. Verùm nulla prole maſcula ſuſcepta obijt ille, duabus relictis filiabus, Matilde, & Blanchia, inter quas diſpertita hęreditas. Matildem duxit Gulielmus Bauarus Hollandię, Zelandię, Friſię, Hannoniæ, & iure vxorio, Leiceſtrię Comes. Illa autem ſine liberis defuncta, Ioannes *Gandauenſis*, ſiue de *Gaunt* dictus, quòd Gandaui Flandrię natus, Edwardi III filius natu minor, qui Blanchiam, alteram Henrici filiam in vxorem acceperat, & Dux Lancaſtriæ erat, vniuerſam hæreditatem adijt; iámque opibus par multis regibus, mortua Blanchia, Conſtantiam Petri Caſtiliæ Regis filiam duxit, nominéq; regis Leonis & Caſtiliæ vſus eſt, & à Patre iura regalia impetrauit, qui Comitatum Lancaſtrenſem in Palatinatus dignitatem huiuſmodi reſcripto euexit, cùm memorâſſet quàm egregiam operam patriæ, domi bellíque nauaſſet: *Conceſſimus*, inquit, *pro nobis & hæredibus noſtris præfato filio noſtro, quòd ipſe ad totam vitam ſuam habeat infra Comitatum Lancaſtriæ Cancellariam ſuam, ac breuia ſua ſub ſigillo ſuo pro officio Cancellarij deputando, conſignanda, Iuſtitiarios ſuos tàm ad placita coronæ, quàm ad quæcunque alia placita communem legem tangentia, tenenda, ac cognitiones eorundem, & quaſcunque executiones per breuia ſua, & miniſtros ſuos ibidem faciendas. Et quæcunque alia, libertates & iura regalia ad Comitatum Palatinum pertinentia, adeò liberè & integrè ſicut Comes Ceſtriæ infra eundem Comitatum Ceſtriæ dignoſcitur obtinere, &c.*

Duces Lancaſtriæ.

Poſt Ioannem, Henricus de *Bollingbrok* eius filius, in Ducatu Lancaſtriæ ſucceſſit, qui cùm exturbato Richardo Secundo, Angliæ regnum obtinuiſſet, vt ſibi ſuíſq; in his hæreditatibus caueret, ita ex authoritate Parlamentaria his verbis cenſuit. *Nos nolentes dictam hæreditatem noſtram, aut libertates eiuſdem, occaſione inſtantis aſſumptionis regalis ſtatus, & dignitatis noſtræ, in aliquo mutari, transferri, diminui, ſeu derogari, ſed eandem hæreditatem noſtram cum iuribus & libertatibus ſuis prædictis, eiſdem modo & forma, conditione & ſtatu quibus nobis deſcenderunt, & euenerunt, ac etiam cum omnibus, & ſingulis tali-*

bu-

bus libertatibus & francheſijs, ac alijs priuilegijs, commoditatibus, & proficuis quibuſcunque, quibus dominus, & pater noſter dum vixit, eam ad terminum vitæ ſuæ ex conceſſione Richardi nuper Regis habuit, & tenuit, nobis & dictis hæredibus noſtris in dictis chartis ſpecificatis plenariè & integrè conſeruari, continuari, & haberi volumus. Ac tenore præſentium ex certa ſcientia noſtra, de aſſenſu præſentis Parliamenti noſtri concedimus, declaramus, diſcernimus, & ordinamus pro nobis & hæredibus noſtris, quòd tam Ducatus noſter Lancaſtriæ, quàm vniuerſa, & ſingula alia, Comitatus, honores, caſtra, maneria, feoda, aduocationes, poſſeſſiones, annuitates & dominia quæcunque nobis ante adeptionem dignitatis noſtræ regiæ qualitercunque, & vbicunque iure hæreditario in dominico ſeruitio, vel in reuerſione, ſeu aliàs qualitercunque deſcenſa, nobis, & dictis hæredibus noſtris in chartis prædictis ſpecificatis in forma prædicta remaneant in perpetuum. Qua forma & conditione iam inde manſit, niſi quòd Edwardus IIII ſuo tempore, coronæ, (vt loquuntur) appropriauerit: à qua tamen Henricus VII ſtatim ſeiunxit, Suóſque nunc habet ſeorſim Officiarios, Cancellarium ſcilicet, Attornatum, Receptorem, Clericum Curiæ, Aſſeſſores ſex, Tabellarium, Auditores duos, Receptores viginti tres, & tres Superuiſores.

Recenſentur in hoc agro præter plurimas capellas, parœciæ tantùm 36. ſed illæ quidem *valde populoſæ, & quæ maximas alibi parœcias incolarum multitudine longè ſuperant.*

Weſtmorland.

AD extremos Lancaſtrenſes ſuccedit magis in Septentrionem altera Brigãtum regiuncula, Latinis *Weſtmorlandia*, nobis Weſtmorland, & ſcriptoribus nonnullis *Weſtmaria*, ab occaſu, & Arcto Cumberlandia, ab ortu Eboracenſi agro terminata. Quæ quia tota inter montes altè pertingẽtes ſit ſita, (Appenninus enim noſter hic magis magiſque in latitudinem excurrit) & magna ex parte inculta iaceat, hoc nomen in noſtra lingua inuenit. Loca etenim

nim inculta, & quæ non facilè agricultura ſubleuari poſſint, Mores Angli Septentrionales vocant, & Weſtmoreland nihil aliud eſt nobis, quàm inculta ad occaſum regio. Ex venerandæ igitur antiquitatis ſchola illud de Mario Rege eijciatur ſomnium, quem Pictos contudiſſe, & de ſuo nomine hanc regionem denominaſſe reſupini noſtri hiſtorici per quietem viderunt.

Pars huius Auſtralior, quæ anguſtiori ſpatio inter *Lonum* fl. & Winandermere concluditur, ſatis ferax in vallibus habetur, licèt & ſuas aſperas, glabráſq; cautes oſtendat, vnoq; nomine, The Baronie of Kendale, id eſt *Baronia de Kendal*, ſiue *Candalia*, id eſt, vallis ad *Kanum* nominatur, *Kan* enim fl. qui ſaxis aſperatus hanc vallē perſtringit, nomen indidit, ad cuius occiduam ripam frequentiſſimum oppidum Kandale, ſiue Kirke by Kandale, id eſt, *ſanum in valle ad Canum*, duabus productis plateis ſe interſecantibus ſedet. Lanificij gloria, & induſtria ita præcellens, vt eo nomine ſit celeberrimum. Incolæ enim copioſam, per vniuerſam Angliam, laneorum pannorum exercent mercaturam. Suoq; honori inprimis eſſe exiſtimant, quod ſuos Barones, & Comites habuerint. Barones cognomento *Roſſos*, quorū caſtrum è regione oppidi vetuſtate iam conſeneſcit: Comites verò tres, Ioannem Ducem Bedfordiæ à fratre Rege Henrico v. eo honore auctū, Ioannē Ducem Sommerſetti, & Ioannem de *Foix* ex illuſtriſſima Fuxenſium in Gallia familia quem Henricus vi. ob fidelem in Gallico bello operā eò dignitatis extulerat. Vnde fortaſſis eſt quòd aliqui ex hac Fuxenſi familia in Gallia etiamnū de *Candalia* denominentur. Vetuſtatis autem gloriam ſibi nullam vendicat, niſi Concangii ſint, apud quos Numerus Vigilum ſtationē olim habuit, vt eſt in Notitiarum libro. *Com-Can* etenim idē ſonat Britannicè, quod Candale Anglicè, & *Vallis ad Canum* Latinè. Sed cùm Latinæ aures *Comcangios* non paterentur, *Concangios* leniori voce vocaſſe videātur. Non igitur prorſùs improbabilis hęc putanda coniectura, improbabilius forſitā videbitur ſi viculum illum, qui in hac Baronia, nunc Kellenton dicitur, eandem ipſam eſſe quæ Antonino Gallana, & Callana eſt, dixero: & tamen nunc ita ſe res habet, & ea eſt obſcuritas, vt habita nominis,

The Baronie of Kendale.

Barones Candaliæ.

Comites Candaliæ.

Concangij.

Kellenton. *Gallana.*

nis, & ſitus ratione, non alius vſpiam occurrat locus, cui Callanæ nomen probabiliùs aſſeras. Fruſtrà etiam fortaſſè quæratur, & funditùs cōcidiſſe credamus, vel primis Pictorū, & Saxonū vaſtationibus, vel cùm Donaldus Scotus regnāte Henr. I I. truculēta irruptione hāc regionē excidio, & ruinis dediſſet. Hęc in auſtrali & anguſtiori regionis parte.

Deinceps ſupra *Loni*, ſiue *Luni* fontes latiùs ſe explicat regio, multiſq; gyris, & flexibus montes excurrunt, quibus interiacent alicubi conualles prærupta altitudine, crebris locis ſpeluncarum in modum ſubruptis. Eden flumen nobile, qui Ptolemæo ITVNA, caput in Eboracenſi agro tollens, primùm languida aqua, ſed ſenſim confluentibus riuulis increſcens, inter hos montes iter quærit in Occaſum æſtiuum, per *Pendragon* caſtrum, cui præter nomen & ſaxorum ſtruem nihil reliquit æui vetuſtas, inde per Wharton hall ſedem Baronum de Wharton, quorum iam tertius Baro floret, poſteà per *Fanum Stephani* vulgò Kirkby Stephen forum notum, & Muſgraue viculum vnum & alterum, qui bellicoſæ Muſgrauiorum familiæ nomen dederunt. Hîc aquas *Ituna* quaſi remoratur, vt alijs riuulis conſocietur, quorum vni, vix duobus mill. paſſ. ab ipſo Ituna, VERTERAE incubuerunt, priſcæ memoriæ oppidum ab Antonino, & Notitiarum libro memoratum, qui innuit Romanum Præfectum ibi cum Directorum Numero, ſub poſterioribus Imperatoribus egiſſe. Nunc verò ipſum oppidum in tenuem vicum exiguo propugnaculo munitum, & nomen in Burgh abijt, noſtrates enim Burgh vpon Stanemore, id eſt, *Burgus in Saxeto*, nuncupant. Nec aliud de illo legi, quàm quòd inchoato Normannorum imperio coniurationem in Guilielmum Normannum hic Angli habuerint. *Burgum* hunc Verteras fuiſſe vel affirmare auſim, quòd diſtantia hinc à *Leuatris*, illinc à *Brouonaco* in Italica reſoluta milliaria exactè Antonini numeris reſpondeat, quódque via militaris Romanorum ſuo aggere etiamnum conſpicua hàc ducit ad Brouonacum, per ABALLABAM cuius meminit liber Notitiarum, quæ adeò incorrupto hactenus manſit nomine, vt ipſa ſe clariſſimè oſtendat, & omnem ſcrupulum eximat. Pro ABALLABA enim nos Apelby contractè vocamus. Sola huius vetuſtas & poſitio

Eden. *Ituna.* Wharton hall. Muſgraue. *Verteræ.* Burgh vpon Stanemore. *Aballaba.* Apelby.

eſt ſuſpicienda, nimirum Romano ſæculo ſtatio erat Maurorum Aurelianorum, & agro non inamœno ad Auſtralem Itunæ ripam locatur: ſed ita infrequens eſt, & ineleganti ſtructura, vt niſi vetuſtate meruiſſet primarium regionis cenſeri oppidum, & iuridicos conuentus, ſiue *Aſſiſas* in ſuo caſtro habere, quod publicum eſt maleficis ergaſtulum, parùm admodum à vico abeſſet. Hanc tamen & Burgum, quẽ dixi, regias munitiones vocat Guilielmus Newbrigenſis, vbi memorat Guil. Scotorum regem illas ex improuiſo cæpiſſe, paulo antequam ipſe apud *Alnewick* caperetur.

Intento hinc curſu in occaſum æſtiuum fertur fluuius, & via militaris rectà in occaſum Æquinoctialem ducit per *Brouoniacum.* Whinfield viuarium amplum ad BROVONIACVM, XX milliaribus Italicis, XVII. Anglicis à VERTERIS, vt poſuit Antoninus, locatum, cui etiam *Broconum*, vti *Broconiacum* in Notitiarum libro nominatur, qui Numerũ Defenſorũ hìc ſua habuiſſe ſtatiua docet. Huius ædificia, & dignitatẽ licèt abſumpſerit vetuſtas, nomen tamen ferè inuiolatum ſupereſt, Brougham. Brougham enim vocamus. Romanis ſolummodò numiſmatibus ſæpiſſimè effoſſis, & caſtro vetuſto ſuperbit, quod à Vipontijs, ſiue familia de *Veteri Ponte* ad Cliffordos hæreditariò deuenit, & vulgus ſenſim ſubſidere credit, prudentioréſque non negant, qui *Eimotum* flumen per ſubterraneos meatus ſubintrare, & fundamentum conuellere exiſtimant. Vlſe *lacus.* Hic enim flu. ex amplo lacu Vlſe dicto effuſus caſtrum ſubluit, cúmque limes aliquandiu fuerit inter hanc regionem & Cumbriam, ſe cum ſuis & alienis aquis in Itunam poſt paucula milliaria immergit.

Comites Weſtmorlandiæ. Comites habuit hæc prouinciola ex vna ſolum Neuillorum familia. Richardus enim II. Radulphum de *Neuill*, ſiue *Noua-villa* Dominum de *Raby*, primum Weſtmorlandiæ Comitem creauit, cuius poſteri eo honore floruerunt ad quintum vſque Comitem Carolum, qui cùm impotenti animo, & ſcelerata conſpiratione fidem in DIVAM ELIZABETHAM, & patriam exuiſſet, clariſſimę familiæ maximum dedecus impreſſit, ſuúmque ipſius ſplendorem nefariè maculauit.

In hoc Comitatu 26 numeroſæ paræciæ habentur.

Cumberland.

WEſtmorlandiæ ad occaſum præiacet *Cumbria*, vulgò **Cumberland**, vltima in hac parte Angliæ prouincia, vtpote quæ ipſam Scotiam ab Arcto attingit, ab Auſtro & Occidente Hibernico Oceano pulſata, ab Ortu verò ſuper Weſtmorlandiam Northumbriæ contigua. Nomen ab incolis traxit, qui veri, & germani Britanni fuerunt, & ſe ſua lingua *Kumbri*, & *Kambri* indigitârunt. Britannos enim diu hîc inſediſſe, fremente Saxone, hiſtoriæ teſtantur, ipſéque Marianus, qui hanc regionem *Cumbrorum terram* dixit; vt taceam Britannica paſſim locorum nomina, cuiuſmodi ſunt *Caerluel*, *Caerdronoc*, *Penrith*, *Penrodoc*, &c. quæ hoc planiſſimè loquuntur, & aſſertioni meæ probationem præſtant vel apertiſſimam.

Terra autem quamuis ob Septentrionalem ſitum frigidior, & ob montes aſperior videatur, ſua tamen varietate perluſtrantibus arridet. Poſt verrucoſas enim rupes, & cõfertos montes metallis grauidos, quibus lacus omni volatilium genere abundantes interiacent, ſuccedunt pabuloſi colles gregibus referti, quibus rurſus ſubſternuntur porrectæ planities frugibus ſatis fœcundæ. Ad hæc Oceanus, qui ad littus alliditur, piſcium optimorum innumera examina alit, & negligentiam accolis quaſi exprobrat, quòd minùs gnauiter piſcaturam exerceant.

Pars huius meridionalis **Copeland** dicitur, quod acuminatis montibus quos *Kopa* Britanni vocant, caput ſuum exerit, vel, vt alijs placet *Copeland*, quaſi *Copperland* ab opulenta æris vena. In hac ad ſabuloſum *Dudeni* oſtium, quo à Lancaſtrenſibus diſterminatur, **Millum** eſt, antiquę familiæ *Hodleſtonorum* caſtrum, vnde circumducto in Boream littore, **Rauenglaſſe** ſtationem duo riui commodè circumcingunt. Superiùs **Irton** amniculus mare petit in quo conchæ cùm rorem, quem veluti maritum appetunt, oſcitatione quadam hauſerint, fiunt grauidæ, margaritaſque ſiue, vt cum Poeta loquar, baccas concheas pariunt, quas accolæ cùm reſederit aqua venantur, gemmarijque noſtri minimo

Copeland.

Millum Caſtle.

Vide Plinium. Margarita.

minimo ab egenis emunt, & maximo reuendunt. De his, & huiuſmodi Marbodæus in iſto verſu loqui videatur.

Gignit & inſignes antiqua Britannia baccas.

Iam littus in occaſum pedetentim ſe prouehit, promontoriolúmque efficit, quod S. Bees, pro *S. Bega* vulgò vocatur. Bega enim virgo Hibernica pia & religioſa, vitam illíc ſolitariam egit, cuius ſanctitati miracula ridicula affinguntur, de tauro cicurato, & copioſiſſima niue quæ Solſtitiali die, illa precante, valles & montium ſummitates altè intexerat. Vix mill. hinc paſſus Egremont caſtrum colli imponitur ſedes olim Guilielmi de *Meſchines*, Guilielmi *Fitz-Duncani*, & Luciorum, qui Coplandiæ huius Domini fuerunt, à quibus per Moltonios, & Fitzwalteros Egremontis titulus ad Radcliffos Suſſexiæ Comites deſcendit. Sed filia vltimi Luciorum H. Percio Northumbriæ Comiti enupta, quamuis ex illo nullam ſuſceperit prolem, Perciorum tamen familiam ſibi hæredem ſcripſit, ea lege, vt Luciorum inſignia, tres ſcilicet piſces Lucios, ipſorum clypeo gentilitio præponerent, quod hactenus quaſi religioſè obſeruârunt.

S.Bees.

Egremont Caſtle.

Luciorum *inſignia.*

Procedit hinc littus paulatim ſe ſubtrahendo, & vt ex rudetis apparet, vbique à Romanis permunitum fuit. Vltimus enim erat Romani imperij limes, & hanc oram Scoti inprimis infeſtam habuerunt, cùm ex Hibernia in hanc inſulam quaſi belli diluuio inundarent. Moreſby viculum ex his munimentis fuiſſe, par eſt exiſtimare. Multa inſcriptorum lapidum fragmenta ibi eruuntur, quorum vnus LVCIVM SEVERINVM ORDINATVM, alter COH. VII. præ ſe fert, ſed nullus adhuc repertus MORBIVM fuiſſe docet, vbi Equites Cataphractarij meruerunt, quod nomen tamen quodammodo ſubindicat. Poſt hoc Deruentio flumen Oceano ſe occulit, qui in Borrodale valle curuis montibus incincta exortus, inter montes Derwentfels vocatos ſerpit, in quibus ad Newlands æris venæ opulentæ non ſine auro & argento noſtro tempore à Th. Thurlando, & Germanicis quibuſdam metallicis ſunt repertæ, de quibus memorabilis diſceptatio inter Sereniſſ. D. ELIZABETHAM Reginam, & Thom. Percium Northumbriæ Comitem,

Littora munita.

Moresby.

Morbium.

AEris fodina.

Comitem, cuius hæredium terra fuit, interceſſit, ſed ratione regiæ prærogatiuæ & quod auri & argenti in illis venæ, lis ſecundum D. Reginam data. Tantùm abeſt vt verum ſit hoc Ciceronis in Epiſtolis ad Atticum, *Illud cognitum eſt, neque argenti ſcrupulum eſſe vllum in inſula Britannia.* Nec Cæſar ſi has fodinas noſſet, Britannos importato ære vti ſcripſiſſet, cùm hæ & aliæ ærariæ non ſolùm vniuerſæ Angliæ ſufficiant, verumetiam magna vis quotannis exportetur. Hic etiam paſſim reperitur terra illa metallica, ſiue ſaxum induratum & micans, nobis Black leade dictum, quo ad ducendas lineas, & monochromata pictores vtuntur. Quod an ſit Dioſcoridis Pnigitis, vel Melanteria, vel ochra terra calore in nigrum aduſta, aut veteribus incognitum, non facilè dixerim, & perquirant alij. Per hos montes lapſus Deruentio in lacum ſpatioſum diffunditur, *prægrande ſtagnum* vocat Beda, in quo tres eminent inſulæ, vna domicilium habet equeſtris familiæ Radclifforum, altera à Metallicis Germanis habitatur, qui æs ſuum ibi conflant, tertia illa exiſtimatur in qua Herbertum hereniticam vitam duxiſſe ſcribit Beda. In huius margine agro ſatis læto, quem roſcidi montes circumuallant, & Skiddaw mons æditus ab Aquilone defendit, Keſwike oppidulum mercatorium iacet, æraria ſectura ante multos annos notum, vt in Charta quadam regis Edwardi quarti videre eſt, & hodie Metallicorum habitatio. Blacke Leade. Keſwike.

Hinc Deruentio modò ripis arctatus, modò alueo laxatus in Septentriones maturare videtur, vt *Cokarum* recipiat. Qui confluentes verò Cokarmouth forum copioſum, caſtrúmque Comitum Northumbriæ ferè circumluunt, cui è regione obiacet antiqui caſtri cadauer, Papcaſtle vocant (vbi loci Ptolemæus EPIACVM conſtituit) cui Romanam vetuſtatem monumenta non pauca adſtruunt. Adunatis poſteà aquis Deruentio ad Wirkinton piſcatorium oppidum, & ſedem antiquæ equeſtris familiæ Curwennorum, Oceano ſe ſubmittit. Cokarmouth Wirkinton.

Hinc murum ad defendendum littus quatuor plus minùs mill. paſſ. perductum fuiſſe credunt nonnulli, adeò continuæ ſunt parietinæ ad *Oleni* ſiue *Eleni* oſtium, Elne nunc nominant, qui non longum permenſus iter ad fontes Jerby Ierby.

Arbeia. by habet, forum non minimum, ARBEIAM fuiſſe iudicamus vbi Barcarij Tigrienſes ſtationem egerunt; & ad oſtium Elenburrough, id eſt, *Burgus ad Elenum*, quem OLENACVM fuiſſe vbi Ala prima Herculea in præſidio erat, ſi coniecturæ ſit locus, tam ex antiquitatis veſtigijs, quàm nominis agnatione coniectarem. Tot enim inſcripta ſaxa, & ſtatuæ hic eruuntur, vt in columbarijs, furnis, & caminis nihil ſit frequentius; ſed quæ ita obliterata ſunt, vt præter Romana nomina planè nihil elicias. Ecce tamen vnam quæ nuper ibi ad Kingſhall collem effoſſa, & ad me miſſa.

Elenborrowgh. *Olenacum.*

GENIO LOCI
FORTVNÆ REDVCI
ROMÆ ÆTERNÆ
ET FATO BONO
G? CORNELIVS
PEREGRINVS
TRIB. COHORT
EX PROVINCIA
MAVR CÆS
DOMOS, ÆDES
DECOR-----

Hæc altera etiam ibidem extat inſcriptio

DIS, ET DEABVS O??
PS POSVIMVS
COH. I. DELM.

Cùm pauliſper littus hinc rectà perrexerit, ſinuato, & incuruato æſtuario ita reflectitur, vt non poſſit non eſſe *Moricambe.* MORICAMBE illud, quod apud Ptolemæum hoc in loco ſtatuitur. Ita loci ingenium, & nomen quadrant, Æſtuarium enim eſt incuruum, & *Moricambe* mare incuruum Britannicè ſignificat. Ad hoc *Cænobium de Vlmo*, vulgò Holme Cultrame poſuit D. rex Scotorum, & eius Cænobiarchæ Wulſtey propugnaculum vicinum in gazophylacium, & librorum, diplomatúmque receptaculum contra repentinas Scotorum incurſiones excitârunt. Sub hoc monaſterium illi æſtuario illabitur *Wauer* amniculus, ad cuius ſcaturiginem proiectum antiquæ vrbis cadauer nihil extra humanitatis aleam in terris eſſe docet. Olde Carlile hæc à *Voreda.* vicinis nominatur, ſed VOREDAM fuiſſe ab Antonino memoratam

Holme Cultrame.

moratam & diſtantia probat, & caſulæ adiunctæ **Weſtwa=red** appellatæ confirmãt. An nomen à deſcenſu habeat (deſcenſum enim *Guorod* Britanni dicunt) an à *Waner* illo amniculo non certò affirmarim. Eius ciuis in antiqua ara Deo patrio, voto inſcripta, VAARAEX dici videtur. Sic enim illa ſe habet, vt eruditiſſimus vir Oſwaldus Dikes diuini verbi in hoc agro miniſter mihi deſcripſit.

DEO
SANCTO BELA
TVCΛDRO
AVRELIVS
BIΛTO VAARÆX
X VOTO POSVIT
LL. MM.

Alteri etiam Deo indigeti huiuſmodi reperta eſt inſcriptio.

DEO
CEAI IO ΛVR
M RTI. ET MRS
ERVRΛCIO PRO
SE ET SVIS. V. S.
LL. M.

Repertus etiam ante paucos annos arcus ſic inſcriptus.

IO. M.
OB HONOREM ------ VXORIS
GORDIANI --------

Pyramis etiam octogona cum hac inſcriptione.

OB HONOREM PHILIPPI IMPERATORIS NOBILISS. SEMPER AVGVSTI, ET PHILIPPI CÆSARIS NOBILISS.

Præter infinitas imagunculas, ſtatuas equeſtres, aquilas, leones, & alia vetuſtatis teſtimonia plurima, quæ quotidie occurrunt. Paulò ſuperiùs promittitur promontoriolum, magnúmque æſtuarium nunc Angliæ, & Scotiæ, olim Romanæ Prouinciæ, & Pictorum diuortia aperiens. Promontoriolo huic incumbit antiquum illud oppidum BLATVMBVLGIVM (fortaſſe à *Bulch* Britannorum, quæ interſtitium ſiue diuortium ſonat) à quo Antoninus tanquam à remotiſſimo loco, & prouinciæ limite, Britanniarum itinera incipit. *Blatum Bulgium.* Bulneſſe.

incipit. Bulneſſe hodie incolis dicitur,& viculus eſt admodum exilis, qui ſuum tamen munimentum habet, & in vetuſtatis indicia prçter platearum tractus,& parietinas,portum iam oblimatum, & viam hinc OLENACVM, ſiue ad Elenborrow vſque ſtratam oſtentat.

Caſtra Exploratorum. Burgh vpon ſands. Ad idem æſtuarium interiùs CASTRA EXPLORATORVM ſtatuit Antoninus, quos Areanos illa ætas vocauit, ſed his locus nunc in nouum nomen mutata Burgh vpon ſands, id eſt, *Burgus ad ſabulum* nominatur, vnde vicinus ager *Baronia de Burgo* appellatur, Moruillóſque, vt

1307. alibi legi, Dominos olim habuit. Sed nulla re magis innotuit, quàm quòd Edwardus Primus, Scotorum triumphator

Edwardus Primus. hîc immatura morte diem obierit. Princeps longè clariſſimus, cuius fortiſſimo animo hoſpitium metatus eſt Deus digniſſimum, vt Regiæ maieſtatis apicem, non ſolùm fortitudine, & ſapientia, ſed decore etiam, & corporis dignitate, adæquarit. Quémque fortuna primo ætatis flore plurimis bellis & difficillimis Reipub. temporibus exercuit, dum Britannico imperio aptârit: quod cùm Rex inauguraretur,ita adminiſtrauit,deuictis Wallis,& triumphatis Scotis; vt non ſecundum, ſed alterum Britanniæ ornamentum optimo iure habeatur. Sub hoc *Burgo*, in ipſo çſtuario Scotos & Anglos,& claſſe,& reuerſo çſtu equitatu decertâſſe ferunt incolæ, quæ res perinde mira videatur, quàm quod Plinius non ſine admiratione de ſimili in Caramania loco retulit. Solwey frith,i. *Fretum* Solwey,vtrique genti dicitur hoc æſtuarium à Solwey Scotorum oppido

Ituna. Eiden fl. appoſito. Sed rectiùs Ptolemço ITVNA dicitur.*Eiden* etenim egregium flumen qui Weſtmorlandiam,& interiora huius regionis pererrat, maximam aquarum molem in il-

Hiſtoria Malroſ. lud effundit,nondum oblitus quàm ægro nixu inter congeſta Scotorum cadauera,anno ſalutis 1216,eluctaretur,cùm illos præda ex Anglia onuſtos libenter hauriret, & ſuis fluctibus prædatoriam illam manum demergeret.

Ituna verò hic, vbi hanc regionem adierit,ab Occaſu Eimotum flu. admittit è lacu illo *Vlſe,* quem dixi, promanantem, cuius propè ripam ad *Dacore* riuulum Dacor caſtrum adſidet,nobis notum quòd familiæ Baronum de *Dacors* nomen fecerit, à Beda memoratum, quòd monaſterium eo

tem-

tempore habuerit, vti etiam à Malmesburienſi, quòd Conſtantinus Rex Scotorum, & Eugenius Rex Cumbrorum, ſe cum ſuis regnis Athelſtano Anglo ibi dediderint.

Haud multò ſuperiùs, parùm etiam ab *Eimoti* ripa abeſt **Penrith**, id eſt, ſi è Britannica lingua interpretaris, *Primarium vadum*, vulgò autem **Perith** dicitur. Quondam ad Epiſcopos Dunelmenſes ſpectauit, ſed cùm Antonius Beccus Epiſcopus nimia opum affluentia inflatus inſoleſceret, *abſtulit ei Edwardus Primus* (vt in Dunelmenſi libro legimus) *Werk in Tinedale, Perith, & eccleſiam de Simondburne*. Nunc emporiolum celebre eſt caſtro Regio ſatis firmatum, in cuius vſum R. Stricland Epiſcopus Carliolenſis incile duxit è *Peterill* id eſt, è *Petero fluuiolo*, qui ad ſuam ripam propè **Plompton parke**, dirutæ vrbis reliquias multas oſtendit, quam illi *Antiquum Perith* nunc vocant, PETRIANAS fuiſſe iudicarim ego, vbi Alam Petrianam in præſidio locat Prouinciarum Notitia. Præter multa alia vetuſtatis indicia, & hanc etiam non ita pridem hic effodêrunt inſcriptionem. Peryth. *Petriana.*

C. LIMISIVS - - - - - - - - - - -
CHARISSIMÆ CONIVGI, ET PIENTISS.
FILIÆ - - - - - - - - POSVIT.
VXOR VIXIT ANNOS XXXX,
FILIA XX.

Cùm *Eimotum* Ituna iam receperit, obſcurioribus viculis, & propugnaculis affuſus in Septentriones contendit, & iam ſe in ſuum æſtuarium immerſurus duos ſimul fluuios accipit, *Peterillum* ſcilicet & *Caudam*, qui pari ſpatio diſcreti, ab Auſtro quaſi gradus conferunt. Ad *Peterillum*, præter Petrianas quas diximus, **Greiſtocke** eſt illuſtris iam pridem familię Greiorum caſtrum, quę circa Henrici Septimi tempora deſijt, & ad Howardos per Barones de *Dacores* iam venit hæreditas. Greyſtocke.

Ad *Caudam* præter æris fodinas ad **Caudebeck**, & nitidum Carliolenſis Epiſcopi caſtrum, **The Roſe caſtle** dictum, CONGAVATA etiam fuiſſe videtur, vbi Cohors Secunda Lergorum ſtipendium meruit, *Congauata* enim vallis ad *Gauatam*, quam in *Caudam* nunc contraxêrunt, Britannis ſignificat. Sed huius locum digito deſignare nondum potui. Inter horum confluentes optima & opportuna poſitione *AEris fodinæ.* *Congauata.*

vrbs

Carlile. vrbs vetuſtiſſima Carlile interponitur, à Septentrione profundo *Itunæ* aluco, ab Ortu *Peterillo*, ab Occaſu *Cauda* munita, & præter hæc defendentis naturæ munimenta, firmis mœnibus è ſaxo quadrato, caſtello, & *Citadella*, quã vocant, armata, Romani, & Britanni hanc LVGV-VALLVM, & LVGV-BALLIVM, ſiue LVGVBALIAM, Saxones, teſte Beda, Luel. Ptolemæus, (vt nonnullis viſum,) LEVCOPIBIAM, Nennius *Caer Lualid*, ridicula Britannorum vaticinia *vrbem Duballi*, nos Carlile, & Latini *Carleolum*, recentiori vocabulo dixêrunt. Luguballiam enim & Carleolum eandem fuiſſe vno ore conſentiunt hiſtorici noſtri. Sed in Etymologia rimanda, Deus bone, quàm obnixè ſudauit Lelandus noſter, eò tandem adactus, vt crederet Itunam *Lugum* dictum fuiſſe, & *Ballum* à valle deſcendiſſe, vt *Lugu-uallum* ſonet *vallis ad Lugum*. Ego autem, liceat & mihi meam proferre coniecturam, *Vallum* illud & *Vallia*, à nominatiſſimo illo Romanorum Vallo militari, quod ſub vrbe cernitur deductum aſſeuerarim, LVGV VALLVM enim AD VALLVM, Antonino dicitur. *Lugum* etiam ſiue *Lucum*, priſcis Celtis, qui cum Britannis eiuſdem linguæ erant, turrim ſignificâſſe docet Pomponius Mela. Quod enim Antonino *Lugo Augusti* dicitur, *Turrim Augusti* vocat ille; ita vt *Lugu-uallum* ſit, & ſonet turris, vel munimentum ad vallum. Ab hoc fonte ſi *Lugdunum* quaſi *turrim in colle*, & *Lucoteciam* (ſic enim quam nos Lutetiam, priſci vocârunt) quaſi *turrim pulchram* deriuaſſent Galli, (ea enim verborũ vis eſt in lingua Britannica, rectiùs) fortaſſe collimaſſent, quàm cùm hanc à Luto, illam à *Lugdo* fictitio Rege deducerent. Romanis temporibus hanc floruiſſe varia antiquitatis indicia ſubinde eruta, & celebris eius tunc temporis memoria ſatis affirmatè loquuntur. Poſt Picticos etiam, & Scoticos furores priſtini ſplendoris nonnihil retinuit, & ciuitas habebatur. Anno enim Chriſti 689, Egfridus Rex Northumbrorum Cuthberto illi ſancto in hæc verba dedit. *Donaui etiam ciuitatem, quæ vocatur Luguballia, & in circuitu eius* XV *milliaria.* Quo tempore mœnibus etiam firma erat. *Cuthbertum,* inquit Beda, *duxerunt ciues, vt ciuitatis mœnia videret, fontémque in ea miro quondam Romanorum opere extructum.* Qui tunc, vt inquit liber Dunelmenſis, *Congregationem Sanctimonialium, & Abbatiſſam ordinauit, ſcholáſque ibi* con-

Lugu-Vallum.

Lucus, & Lugus *quid Britannis, & Gallis priſcis.*

Lugdunum. Lucotecia, ſiue Lutetia Galliæ.

conſtituit. Poſteà à Danis ingentibus ruinis deformata, annos plùs minùs ducentos ſuis cineribus ſepulta iacuit; donec Regis Guilielmi Rufi auſpicijs denuò refloreſcere cœpit, qui nouis ædificijs inſtaurauit, caſtrum conſtruxit, & Coloniam primùm ex Belgis (quos meliore conſilio ductus in Walliam ſtatim tranſtulit) poſteà ex Auſtralibus Anglis eò deduxit. Tunc, vt habet Malmesburienſis, *viſum erat tricinium Romanum, ex lapidibus, fornicibus concameratum, quod nulla vnquam tempeſtatum contumelia, aut ignium flamma labefactari potuit, in cuius fronte inſcriptum erat* MARII VICTORIAE. Hunc MARIVM aliqui Aruiragum Britannum eſſe voluerunt, alij Marium illum fuiſſe contendunt, qui Imperator contra Gallienum ſalutatus, tanti roboris fuiſſe perhibetur, vt in digitis non venas, ſed neruos habuiſſe, ſcriptores tradiderint. Frequentior iam Luguballia ſuum Comitem habuit Radulphum de *Micenis*, à quo Ceſtriæ Comites prognati, & ſuccedente tempore ab Henrico primo in Epiſcopalem dignitatem euecta, Athulphum primum Epiſcopum habuit. Quod ſuæ Eccleſiæ fraudi fuiſſe ſcripſerunt Monachi Dunelmenſes. *Cùm Ranulphus,* inquiunt, *Dunelmenſis Epiſcopus exularet, & Eccleſia defenſorem non haberet, Epiſcopi quidam* Carleil, & Tiuidale *ad ſuas diœceſes applicauerunt.* Quomodo verò Scotus regnante Stephano, hanc vrbem cœpit, & Henricus ſecundus recuperauit, quomodo etiam Andræas de *Hertlea* homo perditè & perfidè ingratus, quem Edwardus ~~primus~~ Carleoli Comitem creârat, fidẽ patriæ fefellit, & poſteà ſummo cum dedecore diſcinctus capite perfidã ingratitudinẽ luit, in Annalibus ſatis fuſè explicatur. Ego Luguballię nunc valedicã quę Meridianũ grad XXI, ſcrup. XXXI, ab vltimo Occidente diſtantem, & Polum Borealem grad. LIIII, ſcrup. LV, ſublimem habet.

Triclinium Rom.

Marius.

Itunam nunc tranſmittens, in Gilleſland venio, quæ regiuncula eſt impedita torrentibus, vnde nomen, (torrentes enim Gilles vocant,) & Scotis contermina. Ibi enim Angli & Scoti *Kirſoppo* fluuio, ſeu potiùs mutuo metu ſeparantur, vnde Battable ground, i. belli area, vocatur, & incolæ vt limitanei, velox, inſidioſum, & expeditiſſimum militum genus. In hac præter propugnacula nonnulla minora propè Luguballiam, & proximè *Irthing* flu. Naworth eſt ca-

Gilleſland.

Battable ground.

Limitanei.

Naworth.

MVRVS PICTICVS.

Munimenta in limitibus Prouinciarum Clauſuras quia hoſtes excluderent, & Prætenturas, quia hoſtibus prætenderentur ſcriptores vocarũt. Vide P. Pithœum in 1. Aduerſar. Lib. 1. cap. 14.

SVperiorem huius regionis partem interſecat, qui nullo modo tacendus eſt, Murus ille celeberrimus, Romanæ prouinciæ limes, & Prætentura, ſiue Cluſura, (ſic enim antiqui vocarunt) quę Dioni Διατείχισμα, Herodiano χῶμα, Antonino, Caſſiodoro & alijs, VALLVM, Bedæ MVRVS, Britannis *Gual Seuer*, & *Mur Seuer*, Scotis Scottiſwaith, nobis, & accolis The Picts wall, ſiue The Pehits wall, id eſt, murus Picticus, & The Keepe wall, id eſt, cuſtodiæ murus.

Romani enim cùm vlteriores Britanniæ regiones cœlo & ſolo vtiq; aſpero, & à barbaris Britannis inhabitari viderent, in quibus perdomandis laboris plurimum, emolumenti parùm admodum erat, varias varijs temporibus Prętenturas ad prouinciam defenſandam inſtituerunt. Primam poſuiſſe videtur Iulius Agricola cùm anguſtum terrarum ſpatium inter *Bodotriam* & *Glottam* præſidijs firmarit, quod poſteà ſubinde communitum erat. Secundam fecit Adrianus, qui primus, vt inquit Lampridius, murum per x x c. mill. paſſ. duxit, vt barbaros à Romanis diuideret, quem ex ſtipitibus magnis in modum muralis ſepis funditùs iactis, & connexis fuiſſe ex ſubſequenti Lampridij narratione colligi poſſit. Tertiam Lollius Vrbicus Antonini Pij Legatus excitauit. *Ille*, inquit Capitolinus, *Britannos vicit, alio muro ceſpititio ſubmotis barbaris ducto.* Cuius belli in Britannia confecti laudem, *Fronto* (vt habet antiquus Panegyricus) *Antonino principi dabat, & quamuis ille in ipſo vrbis palatio reſidens gerendi eius mandaſſet auſpicium, veluti longæ nauis gubernaculis præſidentem totius velificationis, & curſus gloriam meruiſſe teſtatus eſt.* Quarta verò hæc eſt de qua agitur. Seuerus enim poſthabita vlteriori illa, & rigenti regione, murum per tranſuerſam inſulam ab Itunæ æſtuario,

ſiue

ſiue **Solwey frith** ad Tinæ oſtium, ſiue **Tinmouth** duxit, & receptas Prouincias, vt habet P. Diaconus, omni ſecuritate muniuit. *Receptam*, inquit Oroſius, *partem inſulæ à cæteris indomitis gentibus vallo diſtinguendam putauit. Itaque magnam foſſam, firmiſſimúmque vallum crebris turribus communitum per* CXXII. *mil. paſſ. à mari ad mare duxit*. Cùm quo Beda conſentit, qui non libenter audit Seuerum Murum duxiſſe, quòd vallum è ceſpitibus factum fuiſſe contendit. Murum tamen vocauit Spartianus, & tam murum, quàm vallum, Seuerum duxiſſe his verbis innuit ille. *Poſt murum apud Vallum in Britannia miſſum.* Ex Beda tamen colligitur vallum illud nihil aliud fuiſſe, quàm è ceſpitibus murum. Seueri verò opus fuiſſe, vel ab Adriano inchoatum à Seuero perfectum Britannicum nomen *Gual Seuer*, & Bedæ authoritas quam ſtatim adhibebo, comprobant, licèt Scotici ſcriptores ſemper *Adriani Murum* appellarint. Quòd in CXXXII. mill. paſſ. eius longitudinem extenderint libri, mendam in numerum ſubrepſiſſe exiſtimo. Non enim tanta eſt inſulæ eò loci latitudo, etiam ſi ipſum anfractuoſum muri ductum aſcendentem, & deſcendentem perſequaris, quòd ſi etiam in Italica milliaria reſoluas, vix centum mill. paſſ. colligas.

Vallum.
Murus.

Pauculos poſt annos hæc neglecta, vt videtur, munitio fuit. Cùm enim Alexander Seuerus Imp. (vt eſt apud Lampridium) *ſola quæ de hoſtibus capta erant limitaneis ducibus, & militibus donaſſet, ita vt eorum eſſent, ſi hæredes illorum militarent, nec vnquam ad priuatos pertinerent, exiſtimans attentiùs eos militaturos, ſi etiam ſua rura defenderent*: Romani vltra murum progreſſi & in barbarico ſolo ſtationes extruentes, & inſtruentes, ad Bodotriam vſque imperij fines denuò propagârunt, quos tamen barbari, continenter bellum ex bello ferentes ſubinde ad Seueri vallum repulêrunt. Sed interiectam hanc inter Cluſuras ſiue Prætenturas regionem Theodoſius Theodoſij Auguſti pater ita recuperauit, & priſtino ſtatui reddidit, vt rectorem legitimum haberet, & VALENTIA in honorem Valentiniani deinde vocaretur. Cùm autem res Romana pluſquam apertè iam labi cœpiſſet, & Picti Scotique ceſpititium ad Bodotriam murum perrumpentes, has partes immaniter depopularentur:

Agri cur limitaneis ducibus conceſſi.

Marcellinus.

Valentia.

Romana Legio, quam Ætius ſub Gallione Rauennate in auxilium miſerat, ſubmotis barbaris, cùm ad Galliam tuendam reuocaretur, murum non ceſpititium, ſed hunc de quo agimus, ex ſolido lapide à mari ad mare ſecundùm Seueri vallum conſtruendum curauit. Cuiuſmodi etiam murum in ſpatia longa prætentum Aſſyriam ab externis incurſibus muniuiſſe author eſt Marcellinus. Et hodie Seres (vt in Oſorio legimus) valles, & camporum planities muris muniunt, vt Scytharum impetum à ſe facilè propulſent. Sed hæc Beda ſuis, & Gildæ verbis te meliùs docebit. *Quinetiam*, inquit, *Romani, quia & hoc ſocijs quos relinquere cogebantur, aliquid commodi allaturum putabant, murum à mari ad mare recto tramite inter vrbes quæ ibidem ob metum hoſtium factæ fuerant (vbi & Seuerus quondam Vallum fecerat) firmo de lapide locarunt. Quem videlicet murum hactenus famoſum, atque conſpicuum ſumptu publico priuatóque, adiuncta ſecum Britannorum manu, conſtruebant octo pedes latum, & duodecem altum recta ab oriente in occaſum linea, vt vſque hodie intuentibus clarum eſt.*

Blondus.

Circiter annum ſalutis 430.

Ex quibus Bedæ verbis videas optimum illum Scotum ſuos ſibi oculos confixiſſe, dum ſe cornicibus oculos configere putet, & valdè vehementérque contendat, Seueri vallum in Scotia fuiſſe. Nonne Beda poſtquàm de vallo in Scotia egerit, Murum è firmo lapide, vbi Seuerus vallum fecerat, excitatum explicatè ſcribat, & vbi quæſo Murus ille è ſaxo niſi hoc loco inter Tinæ oſtium, & Itunæ æſtuarium? Vbi igitur & Seueri Vallum? Muri verò etiamnum hic adeò expreſſa habentur veſtigia, vt ipſius tractum ſequaris, & in * vaſtis, quæ vocant, magna eius fragmenta in longa ſpatia porrecta, & tantùm pinnis nudata hinc inde videantur.

* The waſtes.

Qui tractum eius ſequuti ſunt, retulerunt nobis per mõtium ardua, & prona mirabiliter aſcendere, & deſcendere, quà patentiores ſunt campi, foſſam latam & altam exteriùs præiacere, quæ nunc multis locis coæquatur, interiùs aggerem, ſiue viam militarem, per eius longitudinem ducere. Caſtella habuiſſe crebriora, millenis paſſibus diſparata, quorum radices quadrata forma alicubi viſuntur, & his turres interpoſitas, in quibus diſpoſitus miles barbaris immineret, & ſtationes *Areani* haberent, *Genus id hominum erat*

Areani exploratores.

rat à veteribus inſtitutum quorum, vt inquit Marcellinus, *officium erat, vt vltrò citróq; per longa ſpatia diſcurrentes, vicinarum gentium ſtrepitus noſtris Ducibus intimarent.* Tubulum item æreum eo artificio muro inſertum inter ſingula caſtella, & turres intercurriſſe ferunt accolæ, vt ſi quis vocem in eum, quacunque turri, immiſiſſet, ſtatim ſonus in proximam, inde ad tertiam, & omnes deinceps non interruptus perferretur, ad ſignificandum vbi loci hoſtium inſultus timeretur. Cuiuſmodi miraculum de Bizantij turribus in Seueri hiſtoria è Dione refert Xiphilinus. Sed cùm Murus nunc iaceat, & tubulus ſit nullus, multi hìc circumquáque prædia & fundos in *Cornage* (vt iuridici noſtri loquuntur) à regibus noſtris tenent, videlicet vt cornu irruptiones hoſtium vicinis ſignificent, quod à veteri Romanorum inſtituto deductum nonnulli exiſtimant. *Tubuli ad voces deferendas.* Cornage.

Sed vt ſignatiùs Muri ductum ſequar, ad BLATVM BVLGIVM ſiue Boulneſſe, ad Oceanũ Hybernicum incipit, & ſecundum Itunæ æſtuarium per CASTRA EXPLORATORVM, ſiue Burg vpon ſands, ad LVGVBALLVM pergit, vbi Itunam tranſit. Inde procurrit, *Irthingámq;* fl. ſubiectum habet, Camb-becke riuulum meandris ſe curuantem tranſmittens, vbi caſtelli magna indicia. Si auderem CAMBOGLANAM, id eſt, *Cambi ripa,* pro AMBOGLANA apud Notitiam legere, *Camboglanam* ad *Cambum* hunc fuiſſe etiam affirmarim, vbi olim vigilias habuit Cohors prima Ælia Dacorum. Irthingo poſteà traiecto Northumbriam intrat, & inter montium conglomerationes ſecundum fluuium quem *Tinam Auſtralem* vocant, continuus progreditur ad ipſum vſque Oceanum Germanicum, ſolummodò Tina Boreali interfluente diuiſus, vbi olim ponte coniunctus erat. Admiranda tamen hæc ſubſtructio hoſtilem tempeſtatem neutiquam auertere potuit. Sed vbi Romani è Britannia ſoluiſſent, Picti & Scoti inopino impetu murum adorti, præſidiarios vnciatis telis diſtrahunt, munitionem perfringunt, Britanniámq; inteſtinis tum ſeditionibus conuulſam longè latéque perſultant. *Muri tractus.*

Hoc verò obſeruatione dignum, vti Romanorum prudentia hunc murum ita duxit, vt alterius quaſi munimenti loco ad interiorem partem duo maxima flumina ſubiecta *Romanorum in muro ducendo prudentia.*

 haberet,

habereſt, *Tinam* ſcilicet & *Irthing* quæ anguſtiſſimo terrarum ſpatio dirimuntur: ita barbarorum ſolertia eò præcipuè loci aditum ſibi aperuit inter hæc flumina, quo liberum, nullo flumine occurrente, in Prouinciæ ſinum ingreſſum haberent, vt in Northumbria ſtatim monſtrabimus. Vulgi de hoc Muro fabellas ſciens prætermitto, hoc vnum tamen quod à fide dignis accepi lectori ſubducere nolo. Durat tradita perſuaſio in magna parte populi circumuicini, limitaneos milites plantas vulneribus ſalutares olim in ſuum vſum hîc paſſim plantaſſe. Vnde Empirici Scotorum Chirurgi quotannis ineunte æſtate huc ad plantas colligendas confluunt quarum vtilitatem longo temporis vſu edocti, mirificè laudant, & ſaluberrimas eſſe affirmant.

Plantæ ſalutares.

OTTADINI.

POſt Brigantes ſtatuuntur apud Ptolemæum, qui pro exemplarium variante lectione OTTALINI, OTTADENI, & OTTADINI nominantur, pro quibus omnibus, ego ſi auderem, OTTATINI facili admodum mutatione ſubſtituerem; vt ſignificaret trans, vel ſupra Tinam flumen. Sic ſanè incolarum nomen cum regionis poſitione vndiq; conueniret. Vltra Tinam enim hi conſedêrunt, & regionem in Wallia trans Conouium fluuium Vch Conwey, vltra montes Vchmynyth, vltra ſyluam Vch-coed, vltra Gyrway fl. Vch Gwyrway vocant hodie Britanni. Nec certe omninò abſurdum eſſe poſſit, ſi eadem ratione hanc regionem vltra Tinam, Vch Tin dixerint, vnde hoc nomen OTTADINI paululùm luxata dictione, ſed gratiori ſono Romani efformâſſe videantur. Cùm autem (vt è Dione Nicæo habet Xiphilinus) Britanni omnes qui iuxta Murum, quem modo diximus, habitarent, Μαιάται, ſiue MÆATÆ dicerentur, Ottadinos noſtros ad murum incolentes inter hos Mæatas fuiſſe æquum eſt vt credamus, qui memorabili illa Britannorum defectione, aduocatis in belli ſocietatem Caledonijs arma ſumebant. Quo tempore Seuerus Imperator, militibus, vt Britannos omnes occiderent, his Homeri verſibus præcepit. Mæatæ.

Iliados.3.

Μή τις ὑπεκφυγεῖν αἰπὺν ὄλεθρον
Χεῖρας θ' ἡμετέρας, μηδ' ὅν τινα γαστέρι μήτηρ
Κοῦρον ἐόντα φέροι, μηδ' ὃς φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.
Nemo manus fugiat veſtras, cædemque cruentam,
Non fœtus, grauida mater quam geſtat in aluo
Horrendam effugiat cædem.

Sed huius defectionis tempeſtas Seueri morte, qui in ipſo belli apparatu Eboraci obyt, ſedata fuit. Longo pòſt tempore hæc regio V A L E N T I Æ *pars fuiſſe videtur. Sic enim in Valentis Imperatoris honorem Theodoſius nuncupauit, cùm barbaros contudiſſet, & amiſſam hanc prouinciam recuperaſſet. Verùm Saxonico bello antiqua hæc nomina exoleuerant, & regiones omnes quæ trans Humbrum æſtuarium ad Septentriones iacēt, Saxonico nomine* Noꝛþanhumbꝛa-ꝛic, *i.* Nordanhumbrorum regnum, *vocari cæperunt. Quod tamē nomen, in reliquis agris nunc obliteratū, in vna Northumbria, quā iam adibimus, quaſi ſuperſtes remanet.*

Valentia.

Noꝛthumberland.

NOrthumbria, Saxonicè Norþan-humbeꝛ-lond, vulgò Noꝛthumberland Trianguli, ſed nō æquilateri figura quodāmodo incluſa iacet. Meridionale latus *Derwentus* in Tinam influēs, & ipſe Tina claudit, quà Dunelmenſes ſpectat. Oriētale latus mari Germanico pulſatur. Occidentale verò quod ab Occaſu brumali in Ortum æſtiuum, primùm concatenatis mōtibus, inde *Tweda* flu. protrahitur, Scotiæ obuertitur, limésq; eſt regnorum, cui duo præſunt præfecti, quorū alter medij limitis, alter occidui præfectus vocatur. Terra ipſa magna ex parte aſpera eſt, cultu dura, cultorúmque corpora duràſſe videtur, quos ferociores faciunt vicini Scoti, nunc bello exercentes, nunc pace ſuos ritus miſcentes, vnde bellicoſiſſimi ſunt, & velites optimi. Cúmque omninò Marti ſe quaſi conſecrârint, non eſt inter eos quiſpiam melioris notæ, qui ſuam turriculam, aut munimentum

Limitum præfecti.

Ranke riders.

nimentum non habeat. Ad mare & Tinam adhibita mediocri cultura ſatis eſt colono grata, alibi verò multò ingratior, & quaſi horridior. Plurimíſq; in locis lapides illi *Lithanthraces*, quos Sea-coales vocamus, magna copia effodiũtur. Seacoales.

Pars citerior quæ ad Occaſum brumalem vergit Hexam-ſhire dicta, Archiepiſcopum Eboracenſem diu dominũ agnouit, & Comitatus Palatini iura nullo iure ſibi arrogauit. Sed nuper cùm ſacro, ſiue Regio patrimonio coaluiſſet ex cõmutatione cum Roberto Archiepiſ. facta, Parlamẽtaria authoritate Northumbriæ Comitatui connexa fuit, vt eodẽ eſſet iure, & Northumbriæ Vicecomitẽ in cauſis ſpectaret. Hexamſhire.

Tina Auſtralis, (qui ſic dictus quod in arctum coeuntibus ripis conſtringitur, hoc enim *Tin* Britannica lingua ſignificare aſſirmant nonnulli,) ex Cumbria æditus, propè Alſtenmore vbi antiqua eſt fodina æraria; cùm aliquandiu ſe in Septentriones prouoluerit, in Ortum conuerſus, rectà cum muro procurrit, qui nuſquam tribus mill. paſſ. ab eo diſtat. Murus enim Cumbria relicta, & *Irthingo* riuulo ſuperato, primùm pedamentum caſtri oſtendit, quod nunc Caervorran vocant, (priſtinum enim nomen niſi hoc ipſum fuerit, euanuit) à quo viam Militarem ſilice conſtratam per confragoſa loca ad Maiden caſtle in Stanemore ducere limitanei equites prædicant. Proximum huic Thirlewale eſt caſtrum, vbi aditum in prouinciam Scoti ſibi reſerarunt inter *Irthingum* & *Tinam*. Sed hoc meliùs intelliges ex Ioanne Fordono Scotorum hiſtorico, cuius verba, quia non vbique proſtat liber, ſubtexere operæpretium videtur. *Obtinentes*, inquit, *Scoti quæ cis citráque murum ſunt regiones inhabitare cœperunt victores, ac citato repentè rurali vulgo cum ſuis ſarpis, quilibus, i. ligonibus, raſtris, tridentibus, & foſſorijs, patulas in eo rimas, foraminá que crebra perfodiunt, quibus vtique promptum habeant aditum, & receſſum. Ab illis ergo foraminibus, hæc deinde maceria nomen hodiernũ cepit, Anglica enim lingua locus dicitur* Thirlewall, *Latinè Murus perforatus.* Hinc murus, cùm inſanienti riuo, qui Tinam petit, ſe patefecerit, obliquior progreditur ad Seuenſhale caſtrum, cuius nomen ſi tu mecum à Sauiniana Ala profluxiſſe credas, ego confidentiùs dicam illud HVNNVM fuiſſe, vbi Sauinianam Alam excubâſſe meminit Prouinciarum Notitia. Inde poſt

South Tine fl.

Murus, ſiue the Picts wall.

Caer-vorran.

Thirlewale.

Seuenſhale.

Car=

Carraw. Wallton. *North Tine fl.* Carraw, & Walltoune, vbi veterum munitionum ſunt manifeſta veſtigia, *Tina Borealis* è limitaneis montibus, ſociatus *Reao* fluuio infeſto qui Redeſdale, id eſt *vallem Redi*, laudatiſſimorum velitum altricem rigat, Murum interſecat Collerford. *Cilurnum.* ad Collerford, vbi ponte fornicato coniunctus erat. Si hoc Scilcester. *Houedenus.* CILVRNVM non fuit, in quo Ala Secunda Aſtorum ſua ſtatiua habuit, in proximo fuit ad *Scilicceſter in Muro*, vbi poſtquàm Sigga Patricius Elſwaldum Nordanhumbrorum Regem perfidè trucidâſſet, Eccleſia à fidelibus extru- St. Oſwalds. cta fuit in honorem Cuthberti, & Oſwaldi, cuius nomen ita cæteris offecit, vt priſtino nomine obliterato, S. Oſwaldes nunc dicatur. Oſwaldus hic Nordanhumbrorum rex, propè hunc locum Ceduallam Britannum, qui Cum- *Circa annum 634.* briæ, vt videtur, præfuit, & iam duos Nordanhumbrorum *Chriſtiana religio prima in Northumbria.* reges occidiſſet, regionémque iſtam effuſè vaſtâſſet, iuſto *Beda.* prælio peremit. Ex qua pugna, prima Chriſtianæ religionis lux huic prouinciæ affulſit. Cùm enim opem Chriſti, quam implorârat, hoc in prælio præſentem ſenſiſſet Oſwaldus, protinùs Chriſto nomen dedit, Aidanum Scotum Heaſon-field *nunc* Haledon. ad ſuos Chriſtiana religione imbuendos euocauit, & ipſum victoriæ locum Heafonfield, id eſt, Campus cœleſtis, vocârunt poſteri, qui hodie eodem ſenſu Haleden appellatur. De quo ecce tibi qualeſcunque ex Oſwaldi vita verſiculos.

Tunc primùm ſciuit cauſam cur nomen haberet
Heuenfeld, *hoc eſt cæleſtis campus, id illi*
Nomen ab antiquo dedit appellatio gentis
Præteritæ, tanquam belli præſaga futuri:
Nominis & cauſam mox aſſignauit ibidem
Cælitùs expugnans cæleſtis turba ſceleſtam.
Neue ſenectutis ignauia poſſit honorem
Tam celebris delere loci, tantíq; triumphi,
Eccleſiæ fratres Hanguſtaldenſis adeſſe
Deuoti, Chriſtúmq; ſolent celebrare quotannis.
Quóq; loci perſiſtat honos in honore beati
Oſwaldi regis, ibi conſtruxere capellam.

Infra **Collerford**, vterque Tina confluit, qui iam auctus, ſubindéque auctior, vno alueo vrget ad Oceanum iter, per **Hexham**, Bedæ *Hanguſtald*, Saxonicè Hextoldeſham, quod Romano ſæculo AXELODVNVM fuiſſe nomen perſuadet, vbi cohors prima Hiſpanorum ſtationem habuit. Saxonico ſæculo *fiſco regio*, vt inquit Malmesburienſis, *famulabatur, quum Wilfridus Epiſcopus ab Etheldreda regina pro alijs poſſeſſionibus commutarit. Ibi ædificia minaci altitudine murorum erecta, & diuerſis anfractibus per cochleas mirabile quantùm expoliuit, cementariorum opera, quos Roma ſpes munificentiæ attraxerat, adeò vt ambitionem Romanam præ ſe ferrent, diùque vetuſtate luctata conſiſterent.* Quo tempore Epiſcopalem ſedem hac in vrbecula conſtituit rex Egfridus. Sed dignitas illa poſt octauum Epiſcopum, intonantibus Danicis bellis, tota euanuit. Deinceps verò tantùm Archiepiſcoporum Eboracenſium villa habebatur ante commutationem cum Henrico VIII. factam, qua ſuo iure ceſſerunt, celebratúrque prælio illo functo, quo Ioannes Neuilius Dominus *Montiſacuti* Lancaſtrenſes duces magno animo aggreſſus, maiori ſucceſſu fudit, & ideo ab Edwardo Quarto Comitis Northumbriæ titulo decoratus. Hexham. *Axelodunum.*

Ad alteram Tinæ ripam CVRIA Ottatinorum iacet, cuius meminit Ptolemæus, nunc à ponte **Corbridge**, Houedeno **Corobrige**, Huntindonenſi **Cure**, vbi antiqui operis ſuperſunt reliquiæ non paucæ, inter quas defoſſum antiquorum theſaurum quæſiuit Rex noſter Ioannes: ſed illuſit illi fortuna per ſui ipſius vanitatem, non minùs quàm anteà Neroni illuſerat, cùm abditas Didonis opes Carthagini inueſtigaret. Huic adiacet vetuſtæ munitionis rudetum, quod **Colecester** appellant, quam ego PROCOLITIAM Cohortis primæ Batauorum ſtationem fuiſſe tantiſper ſuſpicabor, donec dies certiora dederit. **Prudho** caſtrum hinc Tina noſter inuiſit, hoc tantùm nomine celebre, quod ad *Vmfranuillos* magni nominis viros; poſteáque ad Bedfordiæ Ducem ſpectârit, & Henrici Secundi tempore Guilielmi Scotorum regis obſidionem fortiter eluſerit, *cùm caſſo, & ſuis noxio labore* (vt habet Neubrigenſis,) *ſudaſſet.* *Curia.* Corbridg. *Theſaurus fruſtra quæſitus.* *Tacitus.* Colecester. *Procolitia.*

Sed vt ad Murum pedem referamus. Poſt **Scaltcester**, locus **Portgate** dictus cernitur, vbi portam fuiſſe in muro Portgate.

vis

vis verbi in vtraque lingua oſtendit. Sub quo *Pontus* fluuius ſcatens, per aliquot milliaria muro prætenditur, & in ſuis ripis pro præſidio habuit cohortem primam Cornouiorum ad PONTEM AELII, ab Ælio Hadriano forſitan extructum, nunc Ponteland dictum, ad quem Henricus III, & Rex Scotiæ anno 1244. pacem ſunt pacti; & iuxta hunc cohors prima Tungrorum ad Borwick egit, qui in Notitia Prouinciarum BORCOVICVS dicitur. A Portgate procurrit murus ad Waltowne, quam, cùm nomini ſignificatio conſonet, & XII mill. paſſ. ab Orientali Oceano abſit, eandem credimus eſſe villam regiam, quam AD MVRVM vocat Beda, in qua Segbertus Orientalium Saxonum Rex, baptiſmo in Chriſti Eccleſiam à Paulino inſitus. Huic vicinum eſt propugnaculum vetus, Winchester nominatum, VINDOLANAM credam ego, quam cohortis IIII. Gallorum olim limitaneam fuiſſe ſtationem, docet Liber ille Notitiarum.

Pons AElij. Ponteland.

Borcouicus. Borwic.

Walton.

Admurum.

Vindolana. Windcheſter.

New-caſtle.

Iam vbi Murus & *Tina* ferè coëunt, Newcaſtle vrbium in hac plaga ocellus prælucet, portu nobilis, quem Tina efficit ſua profunditate naues valdè magnas admittens, & ita defendens, vt nec tempeſtatibus facilè iactari, nec vadis afflictari poſſint. Quodnam olim fuerit in comperto non eſt. Cùm Normannicum imperium inciperet, à Monachis Monkeceſter vocabatur, ſtatímque à Nouo caſtro, quod Robertus Guilielmi Normanni filius extruxit, hoc nouum nomen Newcaſtle induit, magnáque paulatim incrementa cum occiduis Germanis contrahendo, & foſſiles carbones, quibus regio abundat, in alias Angliæ partes ſubuehendo cœpit. Edwardo Primo rerum potiente, ciuis quidam opulentiſſimus è media vrbe à Scotis captiuus abreptus, cùm ſe magna pecuniæ vi redemiſſet, vrbem primo quoque tempore præmunire cœpit. Reliqui verò ciues eius exemplo commoti opus peregêrunt, & mœnibus munitiſſimis vndique obſepſêrunt. Ex quo tempore adeò ſecurè Scotorum minas eluſit, & mercaturam exercuit, vt commerciorum frequentia, & opibus ſit iam florentiſſimum, quo nomine in Comitatum per ſe incorporatũ Henricus Sextus inſtituit. Diſtat à primo Meridiano XXI. part. XXX. ſcrup. ab Æquatore Arcticũ verſus LIIII gr. LVII. ſcrup. De Suburbio

Gatec

Gateſhead, quod pulcherrimo ponte coniungitur, & ad Dunelmenſem pertinet Epiſcopum, ſuperiùs diximus.

Vix tribus hinc milliaribus abeſt viculus Wallſend nominatus, id eſt, finis muri. Hunc ſignificatio ipſa ſtationem fuiſſe Cohortis ſecundæ Thracum docet, quæ Notitiarum libro VINDOBALA, Antonino VINDOMORA appellatur: hoc enim *finem muri*, illud *finem valli* in Prouinciali Britannorum lingua ſignificâſſe videatur, cùm Murum *Mur*, & vallum *Gual*, iam olim dixerint. Wallſend. *Vindobala.* *Vindomora.*

Nec credibile eſt Vallum, vel Murum vlteriùs perductum fuiſſe, cùm nulla vlteriùs ſint eius indicia, & Tina iam proximus Oceano alueo ſuo altiſſimo pro munimento eſt firmiſſimo. Sunt tamen qui ad ipſum Tinæ oſtium, quo Tinmouth nuncupatur, pertigiſſe volunt, illúdque *Pen bal crag*, i. *caput valli in rupe*, dictum contendunt, quibus nec ego refragabor. Sed hoc Romanorum ſæculo TVNNOCELLVM fuiſſe ferè aſſeuerabo, cùm *Tunnocellum* promontorium *Tunnæ*, vel *Tinæ* ſonat, vbi cohors prima Ælia Claſſica (ab Ælio Hadriano, vt probabile eſt, inſtituta) naualibus operis meruit. Naues enim Luſorias dictas in fluminibus limitaneis habuêrunt Romani, tam vt vicinorum excurſus cohiberent, quàm incurſus viciſſim facerent, vt videre eſt in Codicis Theodoſiani libris, ſub titulo *De luſorijs Danubij*. Saxonica Heptarchia Tunnaceſter vocabatur, non à Tunna Abbate, vt Beda minùs conſideratè tradit, ſed à flumine, monaſteriolúmque à Danis ſæpè direptum, habuit. Nunc autem Tinmouth Caſtle appellatur, caſtróq; magnifico & munito ſuperbit, *Quod*, vt vetuſtus ſcriptor inquit, *ab orientis plaga, & ſeptentrionis altiſſima ſupra Oceanum rupe ſe inacceſſibile præbet, alibi verò ſitu altiori facili defenſione indiget.* Vnde Robertus Mowbraius Northumbriæ Comes ſibi in belli ſedem delegit, cùm res nouas contra Guilielmum Rufum moliretur. Sed res, vt aſſolet, parùm fœliciter proditori cecidit, qui ſtatim acriter obſeſſus in monaſterium adiunctum ſe ſubduxit, quod aſyli iure ſacroſanctum habebatur, ſed inde extractus diuturno carceris ſqualore, proditionis pœnas ſerò perſoluit. Tinmouth. *Tunnocellum.* *Luſoriæ naues.*

Nunc littus mihi legendum eſt. A tergo promontorij cui Tunnocellum inſidet, Seton, olim SEGODVNVM cohor- Seton. *Segodunum.*

tis

tis IIII. Lergorum ſtatio mari impendet. Hinc littus poſt paucula milliaria *Blitho* flumini viam in mare aperit, qui **Belſey** Midletoniorum, & **Ogle** Ogillorum caſtrum alluens hic cum *Ponto* flu. exoneratur.

Wanſpeth. Paulò ſuperiùs **Wanſpeth** flu. ab Oceano ebibitur, cùm præterlapſus ſit *Mitfordiam* Berthrami Bethalli quondam caſtrum, & interlapſus **Morpit** celebratum oppidulum. Ad Borealem enim fluminis ripam oppidum ſedet, ad auſtralem templum, Caſtrúmque vmbroſo in colle adſidet, quod vnà cum oppido à Rogero de *Merley* Barone de *Morpit* ad Dominos Greiſtochios, & inde ad Barones de *Dacres* deuenit. Nihil ex antiqua memoria de hoc habeo, niſi quod *Hiſtoria Malroſ.* anno Chriſti 1215. ab ipſis incolis in inuidiam Ioannis Regis ſuccenſum fuerit. Sin autem venia vnius literulæ commutandæ mihi detur, forſitan & Antoninum ſuæ integritati, & hoc oppidũ ſuæ vetuſtati reſtituero, hoc eſt, ſi MORSTOPITVM pro CORSTOPITVM in primo Antonini itinere ſubſtituero. *Corſtopitum.* Tunc enim ipſum vocabulum capite & calce cum **Morpit** ita conuenit, & diſtantiæ ratio adeò commodè tam à *Vindomora*, quàm à *Bramenio* reſpondet, vt, meo iudicio, qui Corſtopitum alibi quærat, nuſquam inuenerit.

Non procul ab hoc **Morpit** (vt *Bottle* caſtrũ quondam, (vt legi) *Bonterhamorum*, & minoris famæ turriculas omittam) Withrington. **Withrington** Saxonibus olim piðrinᵹtun, antiquum caſtrũ prope littus cernitur, quod nomen fecit nobili, & equeſtri familię de *Withrington* cuius virtus in Scotico bello ſubinde emicuit. Coqueda fl. *Coqueda*, ſiue **Coquet** fl. inde mari immiſcetur, qui inter Cheuiotæ aſpreta ſurgens, ad fontes **Harbottle** habet, Saxonicè Heȝbotle, id eſt exercitus ſtatio, vnde Harbottle. *Harbottellorum* familia ſuperiori ætate floruit. Caſtrum olim habuit, ſed quod à Scotis anno Salutis 1314. ſubuerſũ. Huic contiguum eſt **Halyſton**, i. ſaxum ſacrum, vbi in primitiua Haly-ſton. Saxonum eccleſia Paulinum tria millia hominũ baptiſâſſe fama obtinet, & ad ipſum oſtium **Warkworth** Perciorum Warkworth. caſtrum non inelegans locum habet, & littus tuetur.

Alaunus fl. Alne. Littus deinde ALAVNO flumini ſe patefacit, qui necdum illo nomine viduatus, quo Ptolemæo innotuit, **Alne** contractè dicitur, ad cuius ripam præter **Twifford**, id eſt, *Duplex vadum*, vbi Synodus ſub Egfrido rege celebrata fuit,

etiam

etiam **Alnewic**, Saxonicè Ealnepic, vulgò **Anwick** cubat, Alnewick.
victoria Anglorum in Scotos nobilitatum oppidum, qua
maiorum virtus Gulielmum Scotorum regem Henrico no- 1174.
ſtro ſecundo captiuum tradidit; & caſtro firmatum egre-
gio, quod nunc Perciorum eſt, quondam Veſciorum fuit,
quorum vltimus Gulielmus Veſcius, cùm Antoninum Bec
Epiſcopum Dunelmenſem hæredem fiduciarium inſtitu-
iſſet, vt hoc caſtrum cum latiſundijs filio notho, quem ſolū *Hiſtoria Dunelmenſis.*
ſuſceperat, traderet; interuertit hæreditatem Epiſcopus, &
caſtrum Guilielmo Percio præſenti pecunia diuendidit.

In diuerſos hinc angulos littus ſe cuneans tendit per
Dunſtaburge patrimonij Lancaſtrenſis caſtrum, quod Dunſtaburge.
Bebbam aliqui falsò ſuſpicati ſunt, quæ ſuperiùs ſedet, & pro *Bebba.*
Bebbanburg, nunc **Bambotrow** vocatur. Beda noſter
vbi hoc caſtrum à Penda Mercio obſeſſum, & incenſum fu-
iſſe memorat, Bebbam Reginam ſic cognominâſſe ſcribit.
Florilegus verò, Idam primum Nordanhumbrorum regem
conſtruxiſſe refert, quod priùs ligneis palis, poſteà muro
firmauit. Sed huius deſcriptionem ex Rogero Houedeno
habe. *Bebba, inquit, eſt ciuitas muniti ſſima, non admodum magna, ſed quæ duorum, vel trium agrorum ſpatium complectitur, habens vnum introitum cauatum, & gradibus miro modo exaltatum, inque ſummitate montis eccleſiam perpulchrè factam, & in occidente in ſummitate ipſius fons eſt miro ornatus opere, dulcis ad potandum, & puriſſimus ad videndum.* Noſtra verò ætate caſtrum potiùs
quàm ciuitas habetur, ſed adeò amplum vt ciuitatis ſit æ-
mulum. Nec aliud quàm caſtrum habebatur, cùm Guilie-
mus Rufus excitata è regione turre *Male-vicina* dicta, Male-vicina *turris.*
Moubraium illum proditorem in illo deliteſcentem conti-
nenti labore oppugnaret, qui furtiua fuga ſe tandem ſub-
duxit. Decoris maximam partem longo pòſt tempore, in-
teſtino bello amiſit, cùm Breſſius Normannus vir militaris
qui Lancaſtrenſi familiæ ſtuduit inclementiùs in illud ſæ-
uiret. Iam inde verò cum tempore, & ventis conflictatum
eſt, qui incredibilem vim ſabuli ex oceano in eius munitio-
nes per feneſtras patentes conuerrerunt.

Hoc littore deinceps nihil memoratu dignum occurrit Tueda fl.
præter *Inſulam ſacram*, de qua ſuo loco, donec ad Tuedæ *Taum Æſtuarium.*
oſtium, TAVM ÆSTVARIVM vocat Tacitus, ventum ſit,

qui Angliam à Scotia longo ſpatio diſcludit, liméſque orientalis dicitur, vnde Nechamus noſter.

Anglos à Pictis ſeiungit limite certo
Flumen, quod Tuedam priſtina lingua vocat.

Hic fluuius copioſa ſcaturigine è Scotiæ montibus erumpens inter limitaneos equites, & abactores, ne grauius quid dicam, quibus, vt ait ille, ius ſibi vendicat enſis, diu tortuoſus errat. Vbi verò proximè Carram vicum acceſſerit, multis aquis conualeſcens regnorum collimitia diſcriminare incipit. Cúmque Werke Greiorum caſtrum alluerit, in quod Scoti non rarò detonuerũt, *Tilli* fluuij binominis aqua augeſcit. Ad fontes enim qui ſunt in parte huius regionis interiori *Bramiſh* appellatur, viculúſque Bramton admodum obſcurus & nullius ferè numeri illi incumbit, qui ſi non ſit quod Antonino BRAMENIVM, & Ptolemęo BREMENIVM dicitur, vt ingenuè fatear, Bramenium ex ſuis ruderibus excitare ingenij non eſt mei. Nominis tamen conſonantia, ſitus ratio cum *Alauni oſtio* apud Ptolemæum, & diſtantia à *Morſtopito* apud Antoninum me in hanc ſententiam inclinârunt. Quòd Antoninus Pius iter ab hoc BRAMENIO tanquam à limite auſpicatur, à me etiam facit, & ſententiam confirmat. Charta enim Angliæ Chorographica ſatis antiqua, inter Prætenturam ad Edenborrow Frith, & Vallum Seueri, hîc tertium Murum, qui ad *Eſcam* pertigit, interponit. Quem eundem fuiſſe qui à Lollio Vrbico Antonini illius legato extructus fuerit, non abſurdè colligimus, cùm hinc Antoninus Itinerarium, tanquam ab vltimo, id tempus, Imperij limite incœperit. Nec eſt cur quis eius veſtigia nunc quærat, cùm tantùm ceſpititius fuerit, & ſtatim (regnante Commodo) à Barbaris prorutus, contra quos Vlpium Marcellum vigilantiſſimum Ducem ille miſit. Memineris etiam hoc Barbaricum fuiſſe ſolum, & alternante belli fortuna, nunc Romanorum, nunc Barbarorum, qui nihil Romanum æquis oculis intueri poterant. Cæterùm cùm *Bramiſh* tandem in *Tilli* nomen abierit, & Ford bellicoſæ familæ *Heronorum* caſtrum ſalutarit, in Tuedam ſe immittit.

Carram. Werke. Bramiſh fl. Bramton. *Bramenium.* *Murus Lollij Vrbici.* *Barbaricum ſolum.*

Ex aduerſo huius *Fordi* ad occaſum mons ſurgit præaltus,

tus, **Flodden** dicunt, Iacobi IIII. regis Scotorum cæde, & ſuorum ſtrage ſignatus, qui dum Henricus VIII. Tornacum in Gallia obſideret, magno animo, & maiore ſpe (noſtras enim vrbes in anteceſſum diuiſerant) ſigna in Angliam intulerunt. Sed Thomas Howardus Surriæ Comes inſtructis agminibus hoc in loco animoſè excepit, pugnatúmque acriter eſt vtrinque, donec nox incertis quà data victoria eſſet interuenit. Lux autem inſequens victorem, victúmque oſtendit, & ipſe Scotorum rex non paucis vulneribus confectus, inter confertas cadauerum ſtrues repertus. 1513. *Prælium ad* Floddon.

Tueda, *Tillo* iam recepto, plenior decurrit per **Norham**, quondam **Ubbanford** Dunelmenſium Epiſcoporum oppidum. Egfridus enim Epiſcopus conſtruxit, & Ranulphus ſucceſſor caſtro in excelſo præruptæ rupis cõmuniuit. Sub quo ad *Kyllay* viculum vicinũ, auorum memoria ornamenta balthei militaris, & enſis manubrium è ſolido auro reperta fuiſſe accepimus, quæ T. Ruthallo Epiſcopo Dunelmenſi donata erant. Paulò inferiùs Tuedæ oſtium cernitur, cui in vlteriori ripa impendet vltimum Angliæ, & muniſſimum totius Britanniæ oppidum **Berwick**. Quod nomen à Berengario Duce, quem ſomniárunt, deducunt aliqui, Lelandus ab *Aber*, quod oſtium Britannis ſonat, vt *Aberwic* vicum ad oſtium ſignificaret. Sed qui nouit quid *Berwicus* ſonet in Regum noſtrorum Chartis, in quibus nihil frequentius, quàm *Dono C. & D. oppida cum ſuis Berwicis*, næ ille viderit veram huius Berwici etymologiam. Ego quid velit conijcere non poſſum, niſi vicum, quaſi appendicem loco cuipiam celebriori annexam denotet. Donationibus enim Edwardi Confeſſoris **Tettehill** *Berwicus* Weſtmonaſterij, & **Wandleſworth** *Berwicus* Patricſciæ dicuntur, & id genus ſexcenta. At quorſum hæc? operam ſane ludimus, ſi (vt aliqui volunt,) Beoꞃnicaꞃic Saxonicè olim dixerint. i. *Berniciorum vicus*. *Berniciæ* autem nomine has regiones inſignitas fuiſſe notius eſt quàm dici poſſit, & iam anteà diximus. Vndecunque verò nomen habet, ſitu longiùs in mare porrigitur, ita vt mari & Tueda ferè circumualletur. Et inter duo potentiſſima regna poſita, quod de Palmyra Syriæ Plinius dixit, prima ſem- Noꝛham. *Manubrium aureum.* Berwick.

per in diſcordia vtrique genti fuit cura, adeò vt ab eo tem-
pore quo Edwardus primus Scotis primùm extorſerit, ſæ-
pius à Scotis occupatam Anglus recuperauerit. Sed eiu
hiſtoriolam ſummatim hic ſi placet contexamus. De Be
wico hoc nihil antiquius legi, quàm quòd Gulielmus Sco
1177. torum rex ab Anglis bello captus Henrico noſtro ſecund
vt ſe carcere liberaret, ea lege tradiderit, vt in perpetuu
Anglicæ ditionis eſſet, niſi ad certum diem redemption
pretiū perſolueret, protinúſq;, vt eſt in Polychronico Du
nelmēſ., Henricus noſter caſtro muniuit. Verùm numera
pecunia Richardus primus Scoto reſtituit. Multis poſt an
nis cùm Ioannes Balliolus Rex Scotorum iuſiurandum v
olâſſet, Edwardus primus Berwicum anno humanæ ſal
tis 1297. in ſuam poteſtatem redegit, breui tamen cù
Mars Scotis arridere cœpit, deſertum occupârunt illi; ſt
timque per deditionem noſtri receperunt. Poſteà in ſol
to illo Edwardi II. regno, Roberto Bruſio Scotorum r
gi acriter oppugnanti Petrus Spaldingus per proditione
tradidit, noſtrique fruſtra obſederunt, donec Hect
ille noſter Edwardus III. anno Chriſti 1333. fortiter
dortus, fœliciter potitus ſit. Regnante tamen Richard
II. prædones quidem Scotici ex improuiſo caſtellum ce
perunt; ſed ante nouem dies Henricus Percius Northun
1378. briæ Comes recuperauit. Vix ſeptimus agebatur ann
cùm Scoti iterum non viribus, ſed pecunia expugnaren
qua de cauſa Henricus ille Percius, qui loci præfectus er
in læſæ maieſtatis crimen vocatus; verùm ille Scotoru
fidem & fortitudinem itidem pecunia labefactauit, ſt
tímque recepit. Satis longo pòſt tempore cùm inteſt
no bello Anglia pluſquam intabeſceret, Henricus VI. ia
in Scotia profugus, Scoto, vt ſibi ſecuritatem in Scot
præſtaret, in manus tradidit. Sed poſt annum viceſſimu
ſecundum Thomas Stanleius non ſine ſuorum cæde in E
wardi IIII. poteſtatem reduxit. Ex quo tempore reges n
ſtri operibus ſubinde firmârunt & communiérunt, maxim
verò DIVA noſtra ELIZABETHA, quæ nuper hoſtiu
terrori, ciuiúmque præſidio, aſtrictiore ambitu intra vete
mœnia, excelſo muro firmiſſimo lapidū connexu cōpact
circumcluſit, quem ruiſum foſſa profunda, cōtinuo agger

agg

aggeſtitijs molibus, & in pectoraeis ita præmuniuit, vt oppugnantibus omnem ſpem, munitionum forma, vel firmitas facilè præcidat. Vt interim præſidiarij militis virtutem, & bellicum apparatum omnium opinione maiorem prætermittam. Qui huic oppido cum authoritate præeſt (vt hoc etiam adnotem) ſemper aliquis eſt ex prudentiſſimis & ſpectatiſſimis Angliæ proceribus, ſimúlque orientali huic ad Scotiam limiti præficitur. Qua præfectura nunc fungitur clariſſimus & nobiliſſimus vir Henricus Baro Hunſdonius Regiæ Maieſtati à cubiculis, qui præterquam quòd è Regia Somerſettenſium Ducum familia ſit oriundus, etiam D. ELIZABETHAE ex Maria Boleyna eſt conſobrinus. Longitudine part. XXI. ſcrup. XLIII. Latitudine LV. grad. XLVIII. ſcr. definitur vti obſeruarunt Mathematici.

Hæc prouincia ab Oſca Hengiſti fratre, & filio eius Iebuſa in Saxonum poteſtatem redacta, primùm ſuos Duces clientelari iure Cantij regibus obſtrictos habuit. Inde cùm regnum Berniciorum, quos Britanni *Gwir a Brinaich*, id eſt, quaſi montanos dicunt, conſtitutum eſſet, quòd à *Teſi* ad Scoticum fretum pertigit, pars eius optima fuit, paruítque Nordanhumbrorum regibus, qui cùm ſuam periodum confeciſſent, quicquid vltra Tuedam erat, in Scoticum nomen ceſſit; hunc autem agrum Egbertus Orientalium Saxonum rex ſuo imperio per deditionem adiecit. Alfredus poſteà Danis permiſit, quos Athelſtanus pauculos poſt annos exturbauit, Eilricum tamen Danum populus poſteà in regem extulit, quem Ealdredus rex ſtatim expulit. Deinceps verò regium nomen in hac prouincia deſijt, Comitéſque vocabantur qui præfuerunt. E quibus hi ordine in hiſtorijs noſtris memorantur, Oſulfus, Oſlacus, Edulphus, Waldeofus ſenior, Vchtredus, Adulphus, Alredus, Siwardus, Toſtius, Edwinus, Morcarus, Oſculphus. Nunc ſubtexam quod in antiqua membrana hac de re in bibliotheca Ioannis Stowæi honeſtiſſimi ciuis, & ſeduli ciuitatis Londinenſis antiquarij legi. Copſi factus Northumbriæ Comes dono Guilielmi Conqueſtoris expulit Oſculphum, à quo tamen paucos poſt dies interfectus erat. Oſculphus deinde lancea à latrone traiectus diem obijt. Tum Goſpatricus emit Comitatum à Conqueſtore, à quo non multò pòſt eo

Reges, duces, & Comites Northumbriæ

Bernicij.

honore deturbatus,ſucceſſorem habuit Waldeoſum Siwardi filium. Huic capite truncato ſubrogatus eſt Walcherus Epiſcopus Dunelmenſis,qui vti Robertus Cominus ſucceſſor,populari tumultu occubuit. Robertus Mowbraius poſteà eundem titulum cōſequutus eſt,quem ſua ipſius ſcelerata perfidia ſtatim perdidit. Deinde Stephanus Rex Henricum filium Dauidis Regis Scotiæ,vt in Dunelmenſi Polychronico legitur,Northumbriæ Comitē inſtituit.Multóſq; poſt annos Richardus primus hunc Comitatū Hugoni de *Puteaco* Epiſcopus Dunelmēſi dum viueret,pretio addixit. Hodie verò Perciorum familia illo honore gaudet, quæ à Brabantiæ Comitibus oriunda, Percij nomen cum Percij poſſeſſionibus accepit, ex quo Ioſcelinus filius Godfredi Ducis Brabantiæ Agnetem Guilielmi Percij filiā,& ex aſſe hęredem in vxorem duxerat.Richardus II.Henricum Dominum Percium anno regni ſui primo, Northumbriæ Comitem creauit, qui apud *Branhāmore* occiſus ſucceſſorē habuit Henricum ex Henrico ſeditioſo filio nepotē beneficio Regis Henrici Quinti natalibus reſtitutū,qui dum Henrici VI partes contra Eboracenſes tueretur, in prælio apud *S. Albani Fanum* cecidit, vti filius eius Henricus tertius Northumbriæ Comes eadem cauſſa in prælio ad *Towton* anno. 1461. Iam Lancaſtrēſi familia quaſi depreſſa,Perciorumq; nomine ſimul conculcato,Edwardus Quartus Ioannē Neuillum Dominū *Montiſacuti* Comitem Northumbriæ conſtituit,ſed ille poſt breue tempus hunc titulū regi in manus reddidit,& Marchio *Montiſ-acuti* ab eo eſt effectus. Poſteà tamen Henricus Percius Henrici illius(quem modo poſuimus) filius paternū titulū recepit,ſed non diu eo lætatus, à ſeditioſis ruſticis occiſus.Huic ſucceſſit Henricus eius itidē filius,qui cum ſine prole diē obijſſet, Ioannes Dudlæus ab Edwardo Sexto Northumbrię Dux creatus erat,verùm illo ſtatim extincto,Maria Regina Thomam Percium, Henrici illius vltimi è fratre nepotem in auitam dignitatē reſtituit, quam ille ſua in Principem & patriā perfidia, vnà cum vita amiſit, ſingulari tamen DIVAE noſtræ ELIZABETHAE benignitate,cui nihil antiquius eſt,quam priſcarum familiarum dignitati conſulere, antiquus ille honor in antiqua hac familia etiamnum effloreſcit.

FINIS.

SCOTIA.

SCOTIA nunc adeunda, & adibo libèns, verùm deſultoria leuitate. Noui enim illud Græci Ξένος ὢν ἀπράγμων ἴσθι, & parùm conſiderati eſſet in eo multus videri, in quo minimè verſatus fuerim. Verùmenimuerò cùm Britannię nomine etiam glorietur, liceat mihi, præfato Scotorum honore, bona cum venia incœptum perſequi, & leuato obſcurę antiquitatis velo, antiquiora loca, ſi potero, digito indicare. Vt in hac Septentrionali Britannię parte deſcribenda falſus eſt Ptolemæus, qui (Cæſarem fortè ſequutus) longo tractu in Ortum proijcit, cùm in Septentriones feratur: ita in antiquis eius populis reſtituendis tota via errârunt recentiores. Ottadinis noſtris vicini erant LADENI, (Γαδηνοὶ inuerſa litera Ptolemæo dicti) in illis regionibus, quæ hodie Lauden, Merch, & Teyſidale vocantur. Teyſidale, i. *vallis ad Teiſium flu.* inter abruptas rupium crepidines nobis proxima eſt, à bellicoſa gente infeſſa, ſed quæ latrocinijs & abactionibus infamis. Nil autem celebre habet pręter Mailroſe monaſterium admodum vetuſtum, in quo ſurgente noſtra Eccleſia, monachi erant veteris illius inſtituti, qui precibus vacabant, & manuum labore victum quærebant. In *Merchia*, quę quoniam limitanea, ita nuncupatur, Coldingham cernitur, Bedę *Vrbs Coldana*, & *Coludi vrbs*, Ptolemæo fortaſſe COLANIA, multa ante ſæcula virginibus velatis ſacra. *Laudonia*, quæ & Lauden, & olim à Pictis *Pictlandia* dicta, à Merchia ad fretum vſque Scoticum, ſiue The frith, montibus crebris, arboribus raris, ſed humanitatis cultu laudata procurrit. Circa annum ſalutis 975, Anglici iuris erat. *Eadgarus enim Anglorum Rex*, vt author eſt Matthæus Weſtmonaſteriensis,

R. Baconus in ſua Geographia hoc nomine Ptolemæum notat.

rienſis, *Keneto Scotorum Regi, totam terram quæ* Laudian *patria lingua nuncupatur, hac conditione dedit, vt annis ſingulis in feſtiuitatibus præcipuis, quando rex & eius ſucceſſores diademata portarent, venirent ad Curiam, & cum cæteris regni principibus feſtum cum lætitia celebrarent. Dedit ei inſuper rex manſiones in itinere plurimas, vt ipſe, & eius ſucceſſores ad feſtum venientes, & denuò reuertentes hoſpitari poſſent, &c.* In hac ſunt Dunbarre, Haddington, & Muſſelborrow, bellicæ Anglorum virtutis teſtes locupletiſſimi. Athelſtanford item propè Haddington ab Athelſtano noſtro denominatum, qui eò loci Scotos & Danos funeſtiſſimo prælio fudit. Inferiùs propè fretum Scoticum EDENBVRGVS ſedet, ipſis Hiberno-Scotis *Dun Eaden*, i. oppidum *Eaden*, vulgò Edenborrow, quæ proculdubiò ipſa eadem eſt, quæ Ptolemæo στρατόπεδον πτερωτόν, i. CASTRVM ALATVM, Edenborrow enim idem planè ſignificat, quod caſtrum alatum: nam *Adain* alam Britannis denotat, & Edenborrow (compoſito è Britannica & Saxonica lingua vocabulo) nihil aliud eſt, quàm *Burgus alatus*. Ab alis igitur nominis ratio petenda, & repetant Scoti, ſi placet, vel ab Equitū ordinibus, qui Alę vocantur, vel ab Alis illis, quas Græci Architecti Pteromata vocant, i. vt docet Vitruuius, muri gemini ita in altitudinem ſurgentes, vt alarum ſpeciem præ ſe ferant. Quibus, quoniam vrbs quædam Cypri caruit *Aptera*, i. ſine alis, vt apud Geographos legimus, olim dicta. Ab Ebranco igitur Britāno, aut ab Hetho Picto Edenburgum deducere, quid aliud eſſet, quàm ſeriò ineptire. Vrbs hæc Scotorum Regia eſt, ſitu æditiore, longitudine ab Oriente in Occidentem mille paſſ. porrecta, latitudine dimidio minore, multis opibus opulenta, & muro ſatis firmo incincta. Ad Orientem palatium eſt regium, cui mons impendet ab Arthuro noſtro *Cathedra Arthuri* dictus. Ad Occidentē verò pręruptiſſima rupis celſum in cacumen elata aſſurgit, cui caſtrum imponitur firmiſſimum, quod Britanni *Caſtel mynd Agned*, Scoti *Caſtrum Puellarum*, & *Caſtrum Virginum*, quod verè Alatum illud caſtrum erat. Verùm huic Virginali caſtro vim, & vrbi vaſtitatem ſubinde intulit Anglus. Et nuperrimè ſanè, cùm ſeditioſi quidam propugnarent contra Iacobum VI, qui nunc Sereniſſimus Rex Scotorum in ipſo ætatis flore, ſupra ætatem

I. Fordonus.

Edenborrow

Alæ apud Architectos.

Volaterranus.

Iacobus VI. Scotorum Rex.

ætatem omni virtute & Regia eruditione efflorescit. Longo tempore hæc vrbs in Anglo Saxonum noſtrorum poteſtate fuit, qui hanc Orientalem Scotiæ partem inſederunt, ſeriúſque in Scotorum imperium ceſſit, circa annum ſcilicet ſalutis, 960. cùm Anglicum imperium Danicis bellis conuulſum quaſi exanimatum iaceret. Vetuſtus enim liber de Scotiæ diuiſione, qui in bibliotheca honoratiſſimi Domini Burghlæi, ſummi Theſaurarij Angliæ latet. *Indulphus*, inquit, *regnauit 8 annos. Huius tempore oppidum Eden vacuatum eſt, & relictum Scotis vſque in hodiernum diem.* Ad primum hinc lapidem *Letha* portus commodiſſimus ſubeſt, quem anno 1560. Galli, qui Scotiam iam ſpe deuorârant, & Angliæ imminere cœperant, magnis munitionibus firmârunt: verùm Diua noſtra Elizabetha, ſua potentia, & prudentia ita ex eorum faucibus eripuit, vt munitiones illæ ſolo ſint adæquatæ, & Scotia iam inde à Gallis minimè metuerit. Fretum cui hic portus impendet, Britannicè Ptolemæo BODERIA, Tacito BODOTRIA, à profunditate, vt coniectamus, Scotis Forth & Frith, nobis Edenborow Frith, alijs *Mare Scoticum*, Eulogio *Mor Weridh* nominatur, æſtuariúmque eſt nobiliſſimum, in quo plures fluuij obuij Oceani exæſtuantis acceſſibus in magnam amplitudinem diffunduntur.

Indulphus regnauit circa annum ſalutis 960.

Galliè Scotia deuorabati.

Gadenis ad occaſum proximi erant SELGOVAE ad fretum illud alterum quod Angliam & Scotiam interluit: & à Solway oppido, à Selgouis ſic dicto Solway frith appellatur. Occupârunt hi Eskedale, Euſedale, Annandale & Niddeſdale, quę à fluuijs præterlabentibus hęc nomina ſuſceperunt. In Eskedale HORESTOS habitâſſe iudicemus, in quorum fines I. Agricola deuictis Britannis qui hoc in tractu ſederunt, Romanũ exercitum deduxit; ſi *Horeſcos* pro *Horeſtis* legamus. *Ar-Eſc* enim Britannis locum iuxta Eſcam fl. ſignificat. In Euſedale VZELLVM fuiſſe exiſtimarim, & propè hoc TRIMONTIVM, vbi nunc Atterith. Huic ad occaſum adhæret Niddeſdale, à *Nido* fluuio, qui perperàm Ptolemæo NOBIOS, pro NODIOS concipitur. E lacu verò Logh-Cure naſcitur ad quem CORDA Selgouarum floruit, & per Dunfriſe oppidulum notum, & Solway in mare defertur. Paulò ſuperiùs Glencar eſt, quam Ptolemęi

eſſe

eſſe CARBANTORIGVM, ſitus ipſe loquitur, proximè
DEAM flu. qui etiamnum nomine incolumi, Dee vocita-
tur. Inde verò NOVANTES in vallibus terram illam colu-
erunt,quæ in occidentem ſolem magnis ſpatijs procurrit,
ita tamen receſſibus excauatur, vt ſubinde anguſtetur,& in
ipſa rurſus extremitate laxata liberiùs dilatetur, vnde *No-
uantum Cherſoneſſum* nonnulli dixerunt, hodie verò Gall-
way. Hac regione LEVCOPIBIAM vrbem ſtatuit Ptole-
mæus,quam vbi quæram planè neſcio.Locus tamen poſtu-
lat, vt ſit illa ſedes Epiſcopalis Niniani, quam Beda *Candi-
dam Caſam*, Angli, & Scoti eadem notione Whittern appel-
litant. Quid ergo ſi *Candidam Caſam*, quam Britanni dixe-
runt, Ptolemæus ſuo more Græcè Λευκ' οἰκίδια conuerterit,
id eſt, domicilia candida,pro quo librarij *Leucopibiam* nobis
obtruſerunt. Adhæc ſi Whittern *Leucopibia* fuerit, ſubter-
labenti flumini IENA olim nomini erat. Iuxta quam mare
vaſto receſſu ſubit, & prominet vtrinque terra, quæ No-
VANTVM PROMONTORIVM Ptolemæo dicta, nobis
The Mull of Gallway. Sub hoc ad Arctum ſinus inſulis
confertus magno ambitu patet, in quem plurima vndique
ſe exonerant flumina. Primùm verò ex ipſo promontorij
vertice ABRAVANVS, qui ſuo loco paululùm ſubmotus,
ſic Ptolemæo dicitur, pro *Aber-Ruanus*,i.oſtium Ruani.Ho-
die enim fluuius ille Rian, & lacus è quo effunditur *Logh-
Rian* dicitur. Inde in *Caricta* regiuncula,quę paſcuis ſatis fe-
rax, RERIGONIVM ſinum, & RERIGONIVM oppidum,
ſtatuit Ptolemæus,pro quibus prima immutata litera,*Geri-
gonium* legerim. Girgeny enim oppidulum ibi ad ſinum
750 cernitur. Sequitur *Coila*, tenui, & ieiuno ſolo, Bedæ *Campus
Coyil* dictus,quem, vt inquit ille in ſua Epitome, *Eadbertus
Nordanhumbrorum Rex, cum alijs regionibus regno ſuo addidit.*
VINDAGORA ſinus, & eiuſdem cognominis oppidulum
in hac fuiſſe videtur, vbi Burwin fluuiolus ſe in mare ef-
fundit. Interiùs à Nouantibus habitârunt DAMNII, vbi
Aurum. nunc Sterling, Menteth, & Cluidſdale. In qua inter
Azurum foſſile. Craufordiæ teſqua tempore Iacobi IIII, Aurifodina re-
perta,& Azurum ſine vllo labore quotidie eruitur.Hic *Clui-
da* flu.Tacito GLOTTA, delabitur per Glaſco, ſedem Ar-
chiepiſcopalem exiguámq; Academiam, & ad Dunbrit-
ton

ton mare ſubit. Hæc olim *Alcluid*, i. ſupra Cluidam, vel vt alij volunt, *Petra ad Cluidam*; ſed poſteà à Britannis, qui longo tempore contra Scotos tenuerunt, *Dunbritton*, i. Britannorum oppidum, dici cœpit. Verùm Britanni noſtri (vt habet Houedenus) vndique à Pictis, Scotis, & Saxonibus circumcluſi, rebus deſperatis, Eadberto Nordanhumbrorum, & Wimuſto Pictorum Regi deditionem fecerunt, licèt rupe præalta, & prærupta ſedeat hinc Glotta, inde Leuino incinctum. Hic Leuinus regioni illi quam contractè *Lennos* vocant, nomen fecit, & LELANONIVS ſinus Ptolemæo vocatur, è lacu Lomundo inſuloſo & ampliſſimo profluens, de quo fabulæ inualuêrunt plurimæ, & ecce tibi vnam, ſi placet, in Nechami noſtro diſticho: Lennos.

Ditatur fluuijs Albania, ſaxea ligna
Dat Lomund multa frigiditate potens.

Inſulam verò hîc fluctuantem in quæſtionem vocare non libet, cùm nihil prohibet corpus leuius, & pumicoſum aquæ innatare, & in Palatinatu Germaniæ inter Vilſecã, & Veidam inſulæ arboribus veſtitæ, cùm venti fuerint, vltro citróque fluctuant. Hoc in loco tractus ille eſt, quo Glotta, & Bodotria anguſto terrarum ſpatio dirempta in diuerſum feruntur, Glotta ſcilicet in Occaſum, Bodotria in Ortum, quod interſtitium I. Agricola qui primus Romanorum huc penetrârat, (vt eſt apud Tacitum,) præſidijs firmabat, ſubmotis veluti in aliam inſulã hoſtibus. Longo pòſt tempore Theodoſius Theodoſij Auguſti pater, ſub Valente Prætenturis muniuit, & poſteà Maximus quidam, vt ferunt Scoti, (Magnum Maximum qui contra Gratianũ purpurã ſumpſit, exiſtimârim,) murum ceſpititium, & foſſam hic duxit, cuius indicia etiamnum extant ad *Pennahel*, i. valli caput, vt habet Beda, vix ſecundo lapide ab *Aber-Curuen*, i. Caronis oſtium. Hoc Ptolemæo CORIA vocatur, ad quam antiqua ſubſtructio viſitur è quadrato lapide, altitudine viginti quatuor cubitorum, latitudine XII. Julius hoff vocant vicini, & à Iulio Cæſare conſtructam opinantur; ego autem à Iulio Agricola, qui hanc partem præmuniuit. Coriæ in Scotico freto VICTORIA vrbs in inſula obiacuit, Bedæ *Vrbs Guidi*, nunc autem inſulæ nomen *Caer gwich*, & quis minùs credat

Inſulæ fluctuantes.

Prætentura, ſiue Murus.

credat Romanos hanc *Guith* in *Victoriam* deflexiſſe, quàm noſtram inſulam *Guith*, ſiue **Wight**, in *Victeſim* & *Vectam*. Certè cùm vtraque ſit à littore auulſa, eadem in vtraque conſtabit originatio, *Guith* enim Britannis diuortium, ſiue ſeparationem denotat. Murus iſte ab *Aber-Curuen* per **Glaſcoe**, & **Kirkpatric**, ad **Dunbritton** pertingit, & à vulgo **Grameſdike** appellatur, vel à Gramo viro bellicoſo, vel à Grampio monte, ad cuius radices viſitur. De hoc cecinit optimus ille Poëta Georgius Buchananus.

Guith, *quid ſignificat.*

Gramesdike

Roma ſecurigeris prætendit mœnia Scotis,
*Hic ſpe progreſſus poſita, * Carronis ad vndam,*
Terminus Auſonij ſignat diuortia regni.

Aber-Curren

Huic muro contermina erat LINDVM, quod doctioribus adhuc **Linlithquo**, vulgò **Lithquo**, regijs ædibus, templo celebri, & piſcoſo lacu inſigne; à quo lacu nomen illud factũ videatur, *Lin* enim lacum Britannicè ſonare, iam antè diximus. **Striuelin** non procul inde abeſt, vrbecula item Regia, vbi in æditi montis ſupercilio arx eminet firmiſſima, & ſub hac, quæ Ptolemæo ALAVNA, nunc **Allaway**. Inde *Diſertum* ericetum ſe pandit, vbi locus ſatis amplus, quem *Carbonum aream* vocant, terreno bitumine abundat, & partim non ſine incolarum damno ardet. Poſt hos ad Septentriones conſedêrunt CALEDONII, quos ſic dictos exiſtimârim à *Kaled* Britannico quod durum ſonat, & multitudinis numero *Kaledion* parit, vnde Caledonij, i. homines duri, aſperi, inculti, & agreſtiores, quales maxima ex parte Septentrionales habentur, qui ex cœli rigore ſunt truciores, & ex ſanguinis abundantia audaciores. Accedit etiam ad cœli poſitionem terræ ratio, quæ tota horridis, & confragoſis montibus attollitur; montanos verò duros, robuſtóſque eſſe agnoſcimus omnes. Quod tamen è Pacuuio Varro habet, *Caledonia altrix exuberantium corporum virûm*, de illa Græciç regione, quàm de hac noſtra intelligere malim, licèt & ſuo iure, & noſtra hoc ſibi elogium vendicet. Inter hos SYLVA erat CALEDONIA, Lucio Floro *Saltus Caledonius*, in immenſum ſpatium diffuſa, proceríſq; arboribus inuia, & GRAMPIO monte, nunc *Grantzbaine*, i. mons incuruus, diuiſa. *In Caledonia Vliſſem appulſum*, inquit Solinus,

Carbonum area.

Caledonij.

Montani duri, & aſperi.

Vliſſis ara.

mani-

manifeſtat ara Græcis litteris inſcripta voto: at in Vliſſis potiùs honorem, quàm ab ipſo Vliſſe poſitam ego iudicârim. Certè hoc Caledoniorum vocabulum ita apud Romanos ſcriptores inualuit, vt pro Britannia vniuerſa, & omnibus Britanniæ ſyluis vſurpârint. Hinc L. Florus Cæſarem Britannos in Caledonios ſyluas ſequutum prodit, quas ille tamen nunquam vidit. Hinc Val. Flaccus ad Veſpaſianum.

Caledonius poſtquam tua carbaſa vexit
Oceanus. Pro Britannico Oceano.

Hinc de Vectio Volano Britanniæ ſub Vitellij tempus præfecto, ad Criſpinum filium cecinit Statius.

Quanta Caledonios attollet gloria campos,
Cùm tibi longæuus referet trucis incola terræ,
Hic ſuetus dare iura parens, hoc ceſpite turmas
Affari, ille dedit, cinxítque hæc mœnia foſſa,
Belligeris hæc dona deis, hæc tela dicauit,
Cernis adhuc titulos; hunc ipſe vacantibus armis,
Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno.

Sed in his, vt in alijs, *Creſcit in immenſum fæcunda licentia vatũ.* Nec enim Cæſar, nec Volanus, vel Caledonios nouêrunt. Plinij ætate, (vt ipſe teſtatur) triginta propè annis à Claudio, Britanniæ notitiam non vltra vicinitatem Caledoniæ ſyluę Romana arma propagârant. Iulius enim Agricola ſub Domitiano, primus Caledoniam intrauit, cui Galgacus tunc præfuit, (*Galauc ap Liennauc,* Triadum libro inter tres Britanniæ heroas appellatur,) vir animo magno, fortíque, qui fuſa Legione I X, magno animi ardore, cum Romanis concurrit, acerriméque patriam defendit, donec fortuna, potiùs quàm virtus deſereret. Seueri ætate, vt eſt apud Xiphilinum, Argetecoxus regulus hoc in tractu regnauit, cuius vxor a Iulia Auguſta conuitijs vt adultera exagitata, liberè reſpondit: *Nos Britannicæ cum optimis viris conſuetudinem habemus, at vos Romanas perditiſſimus quiſque occultè conſtuprat.* Caledoniorum regio nunc incolis *Allibawn* dicitur, & *Albania* Latinè complectitúrque **Ernuale**, vbi *Dunkeledon* Epiſcopatus, qui Caledoniæ nomen conſeruat, **Strathern**, **Stoꝛie**, **Roſſen**, & **Argile**, quæ rectiùs *Argathelia*, & *Argwithil*

Galgacus Britannus.

Argetecoxus.

Romanarum mulierum impudicitia notata.

Argathelia.

withil nominatur,id eſt *ad vel iuxta Hibernicos,* Hibernis enim adiacet,quos *Guithell,* & *Gaothell,* appellant Britanni. Supra Caledonios ad occaſum EPIDII vaſtam regionem,& crebris paludibus interſciſſam coluêrunt, quæ nunc Cantire, id eſt,terræ angulus, ſiue caput, corúmque promontorium *Epidium,* The Mull of Cantire: necnon Loquabriam ab *Aber* lacu ſic dictam, ad LONGVM vſque flu. qui hodie Lough Langas. Deinde CERONES, vbi nunc Aſſinſhire,regio plurimis æſtuarijs lancinata.His proximi erant CREONES, nunc Strathnaern,inter quos ITIN fl.nunc Aſſin,& VOLSAS,fortè vbi *Foiles* oppidum cernitur,ſtatuit Ptolemæus. Poſt hos verò CARNOVACAS,ad Hoye promontorium locare videtur. Ab Orientali parte Caledonios contigêrunt VERNICONES in *Fifa* regiuncula fœcunda,vbi S.Andreæ oppidum , Pictis olim *Rigmud,* totius Scotiæ Metropolis,non ita procul à TAVO æſtuario, nunc Taw,ad quem Perth, ſiue vt alij vocant, *S.Ioannis fanum,* vulgò S. Johns towne, adſidet, ſuperiori ſæculo conditum, cûm eiuſdem nominis aliud aquis hauſtum fuiſſet, de quo Nechamus:

Tranſis ample Tai per rura, per oppida, per Perth,
Regnum ſuſtentant iſtius vrbis opes.

Sub Fifa iacet *Anguſia,* vbi Scone inaugurandis Scotorum regibus notiſſima, & Forfaire, quæ Ptolemæo fortaſſè ORREA,vbi,vt eſt apud Hectorem Boetium, magna antiqniſſimi oppidi ſuperſunt veſtigia.Inde *Marnia, Marriáque* regiones maritimæ,& quæ DEVANA Ptolemæo, pro DENANA,vrbs perantiqua, ad DENAM flu. qui falſò itidem apud Ptol.DIVA legitur, nunc verò Academia eſt celebris, & Aberdene, i. *Denæ oſtium,* Britannica dictione ab ipſis Scotis appellatur. Verniconibus TAIZALI ſucceſſêrunt, vbi nunc Buquhan, & eorum promontorium cognominis eiuſdem.Hinc reducto in Occaſum littore, ad ſinum maximum Murrey frith dictum VACOMAGI ſedes habuêrunt in Roſſemurray, & Meſſeland, vbi BANATIA, quæ nunc Banſey, & LOXA flu. ſe in mare inſinuat,qui etiamnum Loſſe dicitur. Iuxta quem *Spea* etiam in mari hoſpitatur,de quo Poeta noſter Nechamus:

Spey

Spey loca mutantis præceps agitator arenæ
Inconſtans certas neſcit habere vias.
Officium lintris corbis ſubit, hunc regit audax
Curſus labentis nauta fluenta ſequens.

Interiori receſſu VARARIS ſinus eſt, qui Inuerneſſe oppidum adpoſitum habet. Poſt hunc ſinum CANTAE angulum in mare proiectum inſedêrunt, inter quos LITTVS ALTVM, vbi nunc Tarbarth, id eſt Britannicè terra minùs profunda, hinc Cromero portu tutiſſimo, illinc CELNIO, nunc Killian flu. incluſa. Procurrentibus hinc in Ortum æſtiualem terris, ſenſim in cuneum tenuatur regio, & interiùs quà Bean Roſſen, & Sutherland, LVGI, & MERTAE tenuêrunt. Huc vſque Anglorum virtus Duce Edwardo Primo, Scotiam, profligatis vbique Scotis, victorijs fœliciſſimè permenſa eſt. Vlteriùs quà Catneſſe iacet, CATINI perperàm CARINI Ptolemæo, & CORNABII, omnium vltimi egerunt, vbi ILA flu. hodie Wiſſe, BERVBIVM promontorium, nunc Urdehead, iuxta Bernſwale viculum, & VIRVEDRVM, nunc Dunſbye, quod remotiſſimum Britanniæ promontorium exiſtimatur; ORCAS tamen, quod TARVEDRVM, & TARVISIVM, omnium vltimum conſtituit Ptolemæus, nunc Howburne dicitur, & certè quòd Britanniam finiuit, Taruiſium nomen inuenit. *Taruus* enim Britannicè finiendi ſignificationem habet, cum quo & nos huic libro finem imponamus.

Anglicæ victoriæ in Scotia Limes.

Taruus *quid Britannis ſignificat.*

FINIS.

HIBER-

HIBERNIAE, ET INSVLARVM BRITANNIÆ ADIACENTIVM DESCRIPTIO:

Authore GVILIELMO CAMDENO Londinenſe.

LONDINI
Per Radulphum Newbery.
Cum gratia & priuilegio Regiæ Maieſtatis.
1587.

CLARISSIMO, ET OMNIBVS VERÆ NOBILITATIS ORNAMENTIS GENEROSISSIMO VIRO, DOMINO EDWARDO HOBEIO, EQVITI AVRATO, AMICORVM OPTIMO,

GVILIELMVS CAMDENVS HANC SVAM HIBERNIAM, INSVLASQVE BRITANNIÆ ADIACENTES DEDICAT, CONSECRATQVE.

HIBERNIA.

VAſtiſſimo, & apertiſſimo Oceano Britannia noſtra vndique circumfunditur, qui tantis æſtibus concitus accedit, & recedit, vt octogenis cubitis ſupra Britanniam intumeſcere Pythæas Maſſilienſis prodiderit, & B. Baſilius *mare magnum, & nauigantibus horrendum* dixerit. Latè certè modò campos vicinos inundat, modò refugit, & nudat, &, vt cum Plinio loquar, in magnitudine hac aperta, Lunæ vim laxè graſſantis efficaciùs ſentit, tantáque vi ſemper immittitur, vt non ſolùm flumina retroagat, ſed aut terreſtria deprehendat animalia, aut marina deſtituat. Tot enim & tanta marina monſtra in littore noſtro derelicta ſingula quæque ætas vidit, & obſtupuit, vt non temerè cecinerit Horatius, *Mare Britannicum.*

Belluoſus qui remotis
Obſtrepit Oceanus Britannis.

Et Iuuenalis:

Quanto Delphino Balæna Britannica maior.

Tantúmque erat vel hoc noſtrum mare hyeme nauigare, vt Iul. Firmicus, non ille Aſtrologus, ſed alter Chriſtianus, in libello de Errore profanarum religionum ad Conſtantem & Conſtantium Impp. exclamârit. *Hyeme (quod nec factum eſt aliquando, nec fiet) tumentes, & ſæuientes vndas calcaſtis Oceani Britannici, ſub remis veſtris. Incogniti iam nobis penè maris vnda contremuit, & inſperatam Imperatoris faciem Britannus expauit. Quid amplius vultis? Virtutibus veſtris victa elementa ceſſerunt.* Quòd verò in hoc noſtro mari naues primùm repertas

Britannorum veterum naues vitiles. ſcribunt nonnulli, mihi non credere libet. Vitiles autem naues corijs intectas, quas *Corraghs* hodie appellant, Britannis in vſu fuiſſe cum Plinio etiam teſtatur Lucanus, qui canit:

Primùm cana ſalix madefacto vimine paruam
Texitur in puppim, cæſóq; induta iuuenco.
Vectoris patiens tumidum ſuper emicat amnem:
Sic Venetus ſtagnante Pado, fuſóq; Britannus
Nauigat Oceano.

Maris Britannici commoda. De commoditatibus quas hoc mare præſtat, de tepore quo terras recreat, de vaporibus quibus aërem nutrit, & agros irrorat, de piſcibus varij generis, Salmonibus, paſſeribus, paguris, aſellis, halecibus, &c. quorum infinita examina nobis alit, nihil attinet dicere: vti nec de Margaritis *Margarita.* quas rotunda ſpecie mari Britannico gregatim natare ducem ſectantes, more apum Iubas memorat. Quas quanquam paruas & decolores vocat Plinius, harum tamen ſpe Cæſarem Britanniam petijſſe author eſt Suetonius; eáſque tanta magnitudine fuiſſe, vt in nonnullis manu pondus exegerit, thoracémque ex illis Veneri Genetrici dicauerit, quod & ſubſcriptione teſtatus eſt. Varias hoc mare pro locorum varietate ſortitur appellationes, quà ad Auſtrum Galliam pulſat BRITANNICVM dicitur, ad ortum quà Germaniam habet, GERMANICVM, ad Septentriones HYPERBOREVM, ad occaſum OCEANVS DEVCALEDONIVS HIBERNICVS, & VERGIVIVS vocatur. Inſulæ nonnullæ quaſi quodam naturæ ſpectaculo per hæc maria ſparguntur, ad ortum, & Auſtrum rariùs, ad occaſum, & Septentriones confertiùs. Mare enim ibi ſuo interuentu quodammodo diſtinguunt, & quaſi ſuis coloribus amœniſſimè depingunt.

Ire-

Ireland.

IN Vergiuio mari, quod non à vergendo, vt Cheneius Scotus exiſtimat, deducitur, ſed à *Mor Weridh*, hoc enim nomine Britannis dicitur, vel à *Farigi* quo pro mari illo vtuntur Hibernici, Britanniæ noſtræ latus occiduum claudit celeberrima inſula vulgò HIBERNIA dicta, Orphæo, Ariſtoteli, & Claudiano IERNA, Iuuenali & Melæ IVVERNA, Diodoro Siculo IRIS, Euſtathio Οὐερνία, & Βερνία, incolis *Erin*, Britannis *Yuerdhon*, & nobis Anglis Ireland. Vnde hæc profluxerint nomina, variæ vt in re obſcura ſubinde enatæ ſunt opiniones. Hiberniam alij ab hyberno tempore, alij ab Hibero homine Hiſpano, ab Ibero flumine alij, Eulogij author ab Irnalpho Duce, Poſtellus dum Melam Lutetiæ nuper prælegeret, vt altum ſapere videretur, ab Hebræis repetit, vt ſit *Irin*, quaſi *Iurin*, id eſt, Hebræorum terra. *Hebræi* (inquit ſi dijs placet) *cùm eſſent Magi peritiſſimi, ſcirentque Imperium Vniuerſi futurum in angulo fortiſſimo, qui eſt ad Caurum, illas partes, & Hiberniã quàm primùm occuparunt, Syrijq; & Tyrij illas regiones vt baſim futuri imperij ponerent, incolere ſategerunt.* Ignoſce queſo ſi his ſuffragari non auſim, ne receptiſſimæ quidem iſti de Hiberno tempore opinioni, quamuis legerim in hac Inſula ex omni vento aërem brumeſcere. *Hibernia, Iuuerna,* & ἰουερνία proculdubiò ab Orphæi & Ariſtotelis *Ierna* dimanârunt, *Ierna* autem illa, *Irin, Iuerdhon*, & Ireland, ab incolarum *Erin*. Ab *Erin* ergo gentis vocabulo originatio petenda. Hîc ego cum magnis illis Philoſophis ἐπέχω, nec quid opinione augurari poſſim habeo: niſi forſan ſit ab *Hiere* Hibernica dictione quæ illis Occaſum, ſiue plagam Occidentalem ſonat, vnde *Erin* quaſi Occidentalis regio deducta videatur. Hoc ego coniectura blandiente iampridem putaui, tum quòd totius Europæ regio ſit ad Occaſum remotiſſima, (vtpote quæ XII tantum partibus ab vltimo Occidente abſit:) tùm quòd Occidentaliſſimum hu-

Oceanus Vergiuius.

ius inſulæ flumen Ptolemæo *Iernus*, & Occidentaliſſimum Hiſpaniæ Promontorium, (vnde noſtri Hibernici deuenerunt) IERNE Straboni, proximúſq; huic fluuius, qui etiam Hiſpaniæ maximè Occiduus, *Ierna* Melæ nominetur. Ab Occiduo etiam hoc ſitu Hiſpania dicta eſt *Heſperia*, & Occidentale illud Africæ promontorium *Heſperium Cornu*, & in ipſa Germania Weſtrich, Weſtphalen, &c. regiones ab eo ſitu denominatæ ſunt, vt non mirum ſit ab Occiduo ſitu nomen factum fuiſſe. Præter hæc Hiberniç nomina, quç dixi, Hibernici Bardi in ſuis cantilenis hanc Inſulam etiam *Banno* appellitant; vnde verò me latet, niſi *Bannomanna* illa ſit, quam ex Timæo memorat Plinius, dum extrema Europæ, & littus Oceani Septentrionales in læua à Scythia ad Gades vſque legit. Quæ enim illa *Bannomanna* fuerit, Geographis nondum conſtat. Si OGYGIA illa quam ad Britanniç noſtrç Occaſum ſtatuit Plutarchus, non ὄναρ, ſed ὕπαρ fuerit. Hiberniam illo nomine deſignare videatur; licèt quæ de illa fabulatur figmenta planè ſint poëtica, & nugç Mileſiæ. Nec quis facilè dixerit cur Ogygiam nominârit, niſi forſitan ab antiquitate, nihil enim niſi quod perantiquum *Ogygiam* dixêrunt Græci. Toto autem cœlo errâſſe videtur Rob. Conſtantinus, cùm CERNEM apud Lycophronem noſtram fuiſſe Hiberniam afferat. Lycophron enim ipſe, & Commentator eius Tzetzes *Cernem* ad Auroram ſtatuunt, & doctiſſimi quique *Madagaſcar* eſſe exiſtimant, quæ alio quaſi orbe ſub Tropico Capricorni, Æthiopiæ obtenditur. Hæc de Hiberniæ nominibus, vt tamen intereà meminerimus poſteriori tempore SCOTIAM etiam dictam fuiſſe Iſidoro, & Bedæ à Scotis incolis, & inde Scotiæ nomen [illegible] Scotis in Britanniam noſtram commigrâſſe. Sed h[illegible] iam anteà à nobis dictum, nec hîc repetendum.

Bannomanna. — *Ogygia.* — *In lib. de macula in Luna.* — *Cerne inſula.* — *Hibernia Scotia dicta.*

Protenditur hæ[illegible] inſula ab Auſtro in Aquilonem, forma lenticulari, ſiue oua[illegible] non viginti dierum nauigatione, vt Philæmon apud Ptolemæum tradidit, ſed CCC tantùm mill. paſſ. Latitudine vix [illegible] C implet. Ab Ortu Angliam turbido mari diſiunctam hab[illegible]t, quod *Hibernicum* vocant: ab Occaſu, immenſo Ocean[illegible] Occidentali, à Septentrione *Deucaledonio*, ab Auſtro *Vergiuo* alluitur, *Regio* vt Giraldum

Hiberniæ ſitus.

audias,

audias, *inæqualis eſt, montuoſa, mollis, aquoſa, ſylueſtris, ventis expoſita, & adeò paludoſa, vt ſupra montes aquas ſtagnare videas. Cælum,* (vt inquit Mela,) *ad maturanda ſemina iniquum, verùm adeò luxurioſa herbis non lætis modò, ſed etiam dulcibus, vt ſi exigua diei parte pecora ſe impleant, & niſi pabulo prohibeantur, diutiùs paſta diſſiliant.* Vnde pecorum infinita multitudo, vtique quæ primæ, & præcipuæ incolarum opes, ouium etiam greges plurimi, quas quotannis bis tondent, & è rudi lana læ- nas, ſiue villoſa ſaga, & ſtragula conficiunt quæ ad exteras gentes deferuntur. Equi item optimi (**Hobyes** vocamus) quibus non idem qui cæteris in curſu gradus, ſed mollis alterno crurum explicatu glomeratio. Accipitres etiam ſunt non illaudati, ſed hæc vt reliqua animantia omnia (præter homines & canes illos venaticos, quos **Grey-hounds** vocamus) minora hîc ſunt, quàm in Anglia. Cæli autem & ſoli humor eſt nimius, vnde ventris profluuio, & catarrhis plurimi, præcipuè verò aduenæ, vexantur: ad quæ tamē ſiſtenda Aquā vitę optimā habēt, quæ multò minùs, quàm noſtra, inflammat, & magis exſiccat. Quod Giraldus ille ſcribit hîc natos *non vlla trium genere ſpecie ſebricitare*, falſum quotidie deprehenditur. *Terra autem,* (vt Giraldum in partem hîc mihi aduocem) *terrarū temperatiſſima, nec Cancri calor exæſtuans compellit ad vmbras. Non ad focos Capricorni rigor inuitat. Aëris amænitate, temperieq; tempora ferè cuncta tepeſcunt.* Apum tanta multitudo vt non ſolùm in aluearijs, ſed etiam arborum truncis, & terræ cauernis reperiantur. Vites etiam habet, ſed vmbræ magis quàm fructus gratiâ. Solem námque è Leone egreſſum frigidiuſculæ auræ in hoc noſtro Climate excipiunt, & pomeridiani in Autumno calores dilutiores ſunt, & breuiores hîc, & in Britannia noſtra, quàm vt perfectam vuis maturitatem afferre poſſint. Prætereà nullus hîc anguis, nec venenatū quicquam, lupis tamen vbique infeſtatur, Vtque vno verbo dicam, ſiue terræ fœcunditatem, ſiue maris, & portuum oportunitatem, ſiue incolas reſpicias, qui bellicoſi ſunt, ingenioſi, corporum lineamentis conſpicui, mirifica carnis mollitie, & propter muſculorum teneritudinem agilitate incredibili; à multis dotibus ita fœlix eſt Inſula, vt non malè dixerit Giraldus, *Naturam hoc Zephiri regnum*

Pecora.

Iriſh mantels and rugges.

Equi.

Morbi.

Vſke-bah.

Iul. Scaliger.

Vuæ in Britannia cur non matureſcunt.

benigniori oculo reſpexiſſe. Quòd verò malè nonnunquam audit, ab incolis eſt, qui alicubi ſunt incultiores, qui mira naturæ diuerſitate, & inertiam amant, & quietem oderunt, quique in præproperam Venerem ſunt effuſiores. Virgines enim inter agreſtiores illos, cùm decimum, vel duodecimum ætatis annum attigerint, viris quaſi maturas tradunt, nec vllo modo annorum maturitatem, quæ alijs regionibus obſeruatur, præſtolari volunt. Sed de Hibernicorum moribus in calce huius libri pleniùs dicemus. Nunc ſi placet Hiberniam literatiſſimi Adr. Iunij verſibus de ſe & ſuis commodis loquentem audi.

Illa ego ſum Graijs olim glacialis Ierne
Dicta, & Iaſoniæ puppis bene cognita nautis:
Quæ Tartheſſiaco propior ſe tingere ſoles
Flumine conſpicio, Cauro ſubiecta procaci:
Cui Deus, & melior rerum naſcentium origo
Ius commune dedit cum Creta altrice tonantis,
Noxia ne noſtris diffundant ſibila in oris
Terrificæ creti tabo Phorcynidos angues:
Et fortè illati compreſſis faucibus atris
Viroſo pariter vitam cum ſanguine ponant.
En ego cum regni ſceptro, Mauortia bello
Pectora, & horriferas hominum, nil fingo, figuras,
Qui curſu alipedes norint prævertere ceruos,
Dedico. piſcoſiſq; lacus, volucrumq; paludes
Omnigenûm luſtris fœtâs, ſtanniq; fodinas,
Et puri argenti venas, quas terra refoſſis
Viſceribus manes imos viſura recludit.

Hibernia cur Ogygia dicta. Si verum ſit quòd Hibernici tradunt hiſtorici, non immeritò hæc Inſula *Ogygia*, id eſt, *perantiqua*, Plutarcho dicta fuit. A profundiſſima enim antiquitatis memoria hiſtorias ſuas auſpicantur, adeò vt præ illis omnis omnium gentium antiquitas ſit nouitas, & quodammodo infantia. Cæſaream quandam Noachi neptim ante Diluuium hanc incoluiſſe ſcribunt, inde Bartholanum Scytham trecenteſſimo

à

à Diluuij anno adueniſſe, & maxima cum Gigantibus bella geſſiſſe. Longo pòſt tempore Nemethum Scytham appuliſſe, illúmque ſtatim à Gigantibus eiectum; poſteà Delam cum Græcis quibuſdam inſulam occupâſſe, mox Gathelum cum Scota vxore Pharaonis Ægyptij filia huc delatum, & ex vxore inſulam *Scotiam*, & ex ſuo nomine linguam *Gaothclam* denominâſſe, ídque eo tempore quo Iſraelitæ ex Ægypto demigrârunt. Paucis verò pòſt ſæculis Hiberum, & Hermionem Hiſpanos Gurguntij Regis Britannorum permiſſu in hanc regionem peſtilentia exhauſtam colonias deduxiſſe prodit hiſtoria Britannica. Hæc nec affirmare, nec refellere in animo eſt, in his detur ſua antiquitati venia. Certè vt hanc Inſulam antiquitùs habitatam fuiſſe, cùm per vniuerſum orbem genus humanum proſeminaretur, non dubitauerim; ita ex Britannia noſtra primos incolas commigrâſſe in aperto eſt. Nam vt taceam infinitam vim Britãnicarum dictionum in lingua Hibernica, antiqua nomina quæ Britannicam ſapiunt originem, & cultum veterem, (vt inquit Tacitus,) non multùm à Britannia differentem. Ab antiquis omnibus *Inſula Britannica* dicitur, Diodorus Siculus *Irin* Britanniæ partem dixit, & Strabonis Epitome incolas diſertè Britannos vocat. Nec alia eſt regio è qua ratione vicinitatis commodiùs in Hiberniam demigrari potuit, quam è noſtra Britannia. Poſteà verò, cùm ſuum Romani imperium vndiq; propagâſſent, multi proculdubio ex Hiſpania, Gallia, & Britannia huc ſe ſubduxêrunt, vt iniquiſſimo Romanorum iugo colla ſubmouerent, nec aliter illa Taciti verba capio. *Hibernia valentiſſimam imperij partem magnis inuicem vſibus miſcuerit.*

Britanni primi Hiberniæ incolæ.

Quamuis autem Hibernia ſitu Romano imperio inprimis fuerit neceſſaria, aditus, portúſq; per commercia Romanis cogniti, & Iulius Agricola regulum Hibernicum ſeditione expulſum in occaſioné inuadendæ Inſulæ retinuerit: nihil tamen Romanos hîc tentâſſe legimus. Tentâſſe nihilominùs credunt nonnulli, & ægrè colligunt ex illo Iuuenalis.

Romani Hiberniam non ingreſſi.

Arma quid vltra
Littora Iuuernæ promouimus, & modò captas
Orcades, & minima contentos nocte Britannos?

Panegy-

Panegyricus tamen Conſtantio A. dictus ſub eius nutu Hiberniam fuiſſe innuit. *Britannia,* inquit, *ita recuperata eſt, vt illæ quoque nationes terminis eiuſdem inſulæ cohærentes veſtris nutibus obſequantur.* Hieronymus etiam in ſuis Chronicis Hiberniam cum Britannia & Thule Conſtantino Conſtantini Maximi filio in imperij diuiſione obueniſſe ſcribit, Ea quoque de *Cæſarea* Noachi nepte fabella Cæſarum nomen ita præ ſe fert, vt alicuius Cæſaris in Hiberniam aduentus in ea latitare videatur, Veruntamen ego animum vix inducere poſſum, vt hanc regionem in Romanorum poteſtatem vllo tempore conceſſiſſe credam. Cæterùm inclinante iam Romano imperio, Scotorum, ſiue Scytharum natio, quæ diu per incerta vagata fuerat, in Hiberniam infuſa videtur, anteà enim Scotorum nomen inauditum, Sub Honorio autem & Arcadio Augg. à Scotorum gentibus habitatam fuiſſe ſcripſit Oroſius. Vnde eius σύγχρονος Claudianus.

Scotorum cumulos fleuit glacialis Ierne.

Et alibi.

Totam cùm Scotus Hibernem Mouit.

Et quanquam paucis pòſt annis, cùm Hiſpania Vandalorum, & Gundrici rabie lacerata fuerit, plurimi huc ſe ſubduxerint, *Ilam Ottor* (cuius meminit Nennius) tum aduenisſe ſuſpicor; ita tamen Scoti primas tenuerunt, vt ab illis SCOTIA regio dicta fuerit. Nec multis interiectis annis nomen Chriſto dare primùm cœperunt (quamuis illam de conuerſione Hiberorum in Aſia hiſtoriam ex Rufino ad ſe rapiant.) Palladiúmq; epiſcopum ad eos miſit Cœleſtinus Pontifex Romanus, vnde contra Collatorem Proſper Aquitanus. *Cœleſtinus Pelagiano morbo Britannias liberauit, quando quoſdam inimicos gratiæ ſolum ſuæ originis occupantes etiam ab illo ſecreto ſecluſit Oceani, & ordinato Scotis epiſcopo, dum Romanam inſulam ſtudet ſeruare catholicam, fecit etiam barbaram Chriſtianam.* Palladium tamen morte in Britannia præreptum nihil præſtitiſſe author eſt Nennius, qui ex Hibernicis ſcriptoribus Chriſtianam religionem à Patricio hic diſſeminatam ſcribit. Hic enim natione Britannus, & Martino Turonenſi affinitate coniunctus, Palladio defuncto à Cœleſtino

Religio Chriſtiana in Hibernia.

Anno Chriſti 431. Palladius.

Patricius.

leſtino ſubrogatus, tanto ſucceſſu Chriſtianam religionem per Hiberniam propagauit, vt longè maximam inſulæ partem ad Chriſtum conuerterit, Hibernorum Apoſtoli nomen meruerit, & eius diſcipuli tantos progreſſus in re Christiana fecerint, vt ſubſequenti ætate Scoticis monachis nihil ſanctius, nihil eruditius fuerit, & in vniuerſam Europam ſanctiſſimorum virorum examina emiſerint, quibus *Fulda* Germaniæ, *S.Gallus* Heluetiæ, aliæque vrbes, & monaſteria originem debent ſuam. De his monachis intelligendus Henricus Antiſiodorenſis cùm ad Carolum Caluum ſcribit. *Quid Hiberniam memorem contempto pelagi diſcrimine penè totam cum grege philoſophorum ad littora noſtra migrantem? quorum quiſquis peritior eſt, vltrò ſibi indicit exilium, vt Salomoni ſapientiſſimo ſamuletur ad votum.* Longè tum alia Monachiſmi quanquam recentis & nuper inſtituti facies erat, quàm hodie cernitur. Re ipſa cupiebant eſſe quod dicebantur, nihil fucatum illis, nihil perſonatum placebat, ſimplicitatis erat, non malitiæ, longè minus obſtinatiæ ſiqua in re errabant. Opum autem & rerum ſæculi tantus illis contemptus, vt eas non ſolum non ambirent, ſed oblatas etiam, & hæreditarias reſpuerent. Præclarè enim Columbanus & ipſe Hyberniç monachus, qui, vt Abbas Walafridus ſcribit, à Sigiberto Francorum rege magnifica pollicitatione, ne Regno ſuo decederet, inuitatus, hoc ipſum reſpondit, quod & de Thaddeo Euſebius lib. eccleſ. hiſtor. primo retulit, *Non decere videlicet, vt alienas diuitias amplecterentur, qui Chriſti nomine ſuas dereliquiſſent.* Epiſcopique Britanni non minùs diuitias ſpreuiſſe videntur, cùm tam pauperes eſſent vt nihil proprium haberent. *Tres enim* (vt habet Sulpitius Seuerus) *Britanni epiſcopi in Ariminenſi conſilio inopia proprij publico vſi ſunt.* Angloſaxones etiam noſtri illa ætate, in Hiberniam tanquam ad bonarum literarum mercaturam vndique confluxerunt, vnde de viris ſanctis ſæpiſſimè in noſtris ſcriptoribus legitur, *Amandatus eſt ad diſciplinam in Hiberniam*, & in Sulgeni vita, qui ante ſexcentos annos floruit,

Monachi Hibernici ſancti, & eruditi.

Vadianus.

Walafridus.

Diuitiarum contemptus.

Exemplo patrum commotus amore legendi,
Iuit ad Hibernos Sophia, mirabile, claros.

Indéque

Saxones literas ab Hibernicis accepiſſe videntur.

Indéque noſtrates Saxones rationem formandi literas accepiſſe videantur quum eodem planè charactere vſi fuerint, qui hodie Hibernicis eſt in vſu. Sed hoc ſanctitatis & bonarum literarum ſtudium citò reſtinxit bellorum rabies. Anno enim ſexcenteſſimo quadrageſſimo quarto à Chriſto nato, Egfridus Nordanhumbrorum rex cædibus & incendijs Hiberniam Anglis amiciſſimam confudit, quo nomine à Beda grauiſſimis verbis ſubaccuſatur. Inde Norwegi Turgeſio duce regionem per triginta annos indigniſſimis populationibus deuaſtauerunt, ſed illo demùm ex inſidijs ſublato, in Norwegos cæde adeò atroci graſſati ſunt incolæ, vt vix nuncius tantæ cladis ſuperfuerit.

Norwegi Hiberniam vaſtant.

Norwegi hi procul dubio *Normanni* illi fuerunt, qui, vt inquit Eginhardus, Caroli magni temporibus, *Hiberniam Scotorum inſulam aggreſſi, à Scotis in fugam conuerſi erant.*

Ouſtmanni.

Poſteà *Ouſtmanni*, id eſt, viri orientales, è maritima Germania in Hiberniam venerunt, qui cùm magnæ & copioſæ mercaturæ ſpecie quaſdam vrbes occupâſſent, difficillimum bellum breui concitârunt. Eodem ferè tempore Eadgarus rex Anglorum potentiſſimus, magnam Hiberniæ partem deuicit, ſic enim in eius quodam diplomate legitur. *Cui conceſſit cum Anglorum imperio propitia diuinitas omnia regna inſularum Oceani cum ſuis ferociſſimis regibus vſque Norwegiam, maximámque partem Hiberniæ cum ſua nobiliſſima ciuitate Dublina Anglorum imperio ſubiugare.* Has externorum bellorum procellas grauior inteſtinæ ſeditionis tempeſtas excepit, quæ Anglo ad debellandam Hiberniam viam patefecit.

Dermicius Murchardi filius.

Dermicius enim Murchardi filius (*Dermot Mac Morrog* illi vocant) qui orientali Hiberniæ parti (quam Lageniam ſiue *Leinſter* vocant) cum imperio præfuit, ob tyrannidem, & libidinem regno exturbatus, ab Anglorum rege Henrico ſecundo, vt auxiliaribus armis in regnum reſtitueretur, impetrauit, Pactúſque eſt cum Richardo Comite Penbrochiæ,

Richardus Strongbowe.

cognomento **Strongbowe** ex Clarenſium familia oriundo, vt ad eum reſtituendum auxilium ferret, & ille Comiti cum Eua filia regni ſucceſſionem confirmaret. Comes verò ſtatim conſcripta ex Wallis, & Anglis lectiſſima militum manu, & adſcitis in belli ſocietatem Giraldidis, ſiue *Fitz Giralds*, Stephanide, ſiue *Fitz*

Stephens,

Stephens, & alijs ex Anglia nobilibus, Dermicium ſocerum in auitum regnum reſtituit, & paucis annis tantam Hiberniæ partem victoria complexus eſt, vt eius potentia Anglorum regi iam ſuſpecta fuerit, qui promulgato edicto cum graui comminatione, Comitem & commilitones ex Hibernia reuocauit, & niſi nulla interpoſita mora parerent, publicatis bonis, proſcripſit. Vnde Comes quicquid vel vxorio iure creuit, vel bello acquiſiuit, regi pacto, & tabulis conceſſit, & ab eo vrbem vnam & alteram cum quibuſdam caſtris, tanquam beneficiarius cliens recepit. Coactis ergo copijs tranſmiſit in Hiberniam Henricus noſter ſecundus anno Chriſti C I Ɔ. C. L X X I I. & inſulæ principatum obtinuit. Omne enim imperium ſuum, & poteſtatem in illum tranſtulerunt Hiberniæ Ordines, Rothericus inſulæ monarcha, proceres, & populus, vt Adriani PP. diploma, & annulum in inueſtituræ ſignum omittam. Ille verò Hiberniæ dominium Ioanni filio in manus tradidit. Quem cùm iam Rex eſſet, ſcriptitant Hiberniam vnà cum Anglia Romanæ eccleſiæ tanque feudalem conceſſiſſe, & ab ea tanq; ſecundarium recepiſſe ſucceſſoreſque obligaſſe, vt trecentas marcas Pontifici Rom. ſoluerent: Sed hoc in veritate falſum eſſe aſſerit, qui Pontificias partes ad mortẽ propugnauit clariſſimus vir Thomas Morus. Romanos enim eiuſmodi conceſſionem non poſſe exhibere, illam pecuniam nunquam exegiſſe, & reges Angliæ nunquam hoc agnouiſſe ſcribit (Nec hoc ſane Auguſtinus Steuchus reticuiſſet qui Rom. eccleſiæ vaſſallos ſigillatim enumerat.) Negat etiam Morus ille regẽ ſuo iure in Hibernia per ſe cedere potuiſſe. Sed hæc extra callem. Iam inde à Ioanne Anglorum reges, *Hiberniæ Domini* dicti fuerunt, donec Henricus v I I I. patrum memoria in Hibernicis Comitijs Hiberniæ rex ab inſulæ ordinibus declaratus fuit, quòd quibuſdam ſeditioſis Domini nomen non perinde ac regis ſanctum, & verendum videretur.

Henr. 2. Hiberniam ingreditur.

Hibernia nunquam Rom. Eccleſiæ feudalis.

Cùm autem in illorum nobilium nomina inciderimus, qui primi Anglorum Hiberniam aggreſſi ſunt, & fortiſſimè ſub imperium Anglicum ſubiunxerunt: ne illis, & eorum poſteris hanc gloriam inuidiſſe videamur, ex Hiberniæ (vt præ ſe fert titulus) Cancellaria apponemus.

Qui venerunt cum Dermitio Murchardi filio in Hiberniam.

Richardus Strongbow *Comes Penbrochiæ.*
Robertus Stephanides.
Hernæus de Monte-Mariſco.
Mauritius Prendergeſt.
Robertus Barrenſis.
Meilerius Meilerinus.
Mauritius filius Giraldi.
Redmundus nepos Stephani.
Guilielmus Ferrandus.
Milo de Cogan.
Richardus de Cogan.
Gualterus de Ridenſford.
Gualterus } *filij Mauritij Giraldi.*
Alexander }
Guil. Notte.
Robertus Bernardi filius.
Hugo de Laceio.
Guilielmus filius Aldelmi
Guilielmus Macarellus.
Humfredus Bohunenſis.
Hugo de Gundeuilla.
Philippus de Haſting.
Hugo Tirellus.
Dauid Gualenſis.
Robertus Poërius.
Osbertus de Herlotera.
Guilielmus de Bendenges.
Adam de Gernez.
Philippus de Breoſo.

Griffi-

Griffinus Stephani nepos.
Radulphus Stephani filius.
Gualterus Barrenſis.
Philippus Guallenſis.
Adam Herefordenſis.

Quibus ex Giraldo Cambrenſe adiungi poſſint.

Ioannes de Curcy.
Hugo Contilonenſis.
Redmundus Cantimorenſis.
Redmundus Hugonides.
Milo Meneuenſis, & alij.

HIBernia ex incolarum moribus in duas diſpertitur partes, qui enim legibus teneri recuſant, & incultiùs viuunt Iriſhry, & vulgo Wilde Iriſh, id eſt, ſylueſtres Hibernici, vocantur; qui verò legũ poteſtatem ſanctam habent, & iudicijs ſe ſiſtunt, *Anglo-Hibernici* dicuntur, & eorum regio The Engliſh pale. Verùm ex ſitu, ſeu potiùs Rectorum quondam numero, quinque continet portiones (Pentarchia enim olim erat) *Momoniam* videlicet ad Auſtrum, *Lageniam* ad Ortum, *Connactiam* ad Occaſum, *Vltoniam* ad Septentriones, & *Mediam* in ipſo ferè medio. *Hiberniæ diuiſio.*

Mounſter.

Mounſter.

MOMONIA, Hibernicè *Mown*, Anglicè Mounſter, Vergiuio mari ad Auſtrum expoſita iacet, à Connaćtia Sinco, à Lagenia Neoro flu. alicubi diſcreta, bifariam quondam diuiſa in Momoniam Occidentalem & Auſtralem. Occidentalem antiquitùs habitârunt *Gangani, Luceni, Velabri, & Vterini* Auſtralem *Vdiæ*, ſiue *Vodiæ*. Nunc autem in ſeptem Comitatus deſcribitur, Kerryenſem, ſcilicet Limiricenſé, Corcagienſem Tripporarienſem, S. Crucis, & Waterfordienſem, quorum etiã in numerum Deſinonia iam accenſetur.

Gangani. GANGANI ex nominis affinitate ijdem cum *Concanis* Hiſpaniæ fuiſſe videantur, quos origine Scythas, ſanguinémque equinum potâſſe (quod non inſolens iam pridem ſylueſtribus Hibernicis) teſtatur Silius:

Et qui Maſſagetem monſtrans feritate parentem,
Cornipedis fuſa ſatiaris Concane vena.

Et præter eum Horatius:

Et lætum equino ſanguine Concanum.

Kerrye. *Kerry* (vt nunc vocatur) ad Sinei oſtium eorum ſedes erat. Regio auijs, & ſylueſtribus montibus ædita, quibus crebræ interſunt valles cauæ, nemoribus etiam condenſæ. Comitatus Palatini dignitatem, & iura Deſmoniæ Comites in hoc habuere, ſed hominum iniquitate, qui libertate vti & noluerunt, & neſcierunt, in malorum ſentinam, & ſeditioſorum perfugium iam pridem conuerſa erat. Sylueſtrium Hibernicorũ animos ridicula opinio peruaſit & etiam perſuaſit, illum qui in militari illo barritu, ſiue clamore quo in congreſſu magna vocis contentione vtuntur, reliquorum clamori non reſpondeat, ſubito à terra arripi, & quaſi volantem in has deſertas valles deferri, ex quacunque Hiberniæ regione, ibi gramine veſci, aquam lambere, nec malè,

nec

nec bene eſſe ſibi ſentire, rationis, non orationis vſum tenere, à venãtibus demum miniſterio canum capi, & domos ſuas deduci. Huius regionis mediam fluuiolus nunc anonymus **Trailes** oppiduũ (vbi Deſmoniæ Comites ædes habuerunt) præterfluens interſecat, quem D V R eſſe Ptolemæi, ſitus quodammodo innuit, & aſſeuerarem ſi *Duris*, qui inter huius occiduæ oræ portus hodie cenſetur, ad huius ſit oſtium, vt à nonnullis accepi. Non procul hinc **Smerwic** ſtatio (ſic contractè pro *S. Mary wic*) cernitur, ad quam nuper cum Iacobus Deſmoniæ Comes vir profunda in principem, & patriam perfidia, ſceleratè aſſiduis agrorum vaſtationibus Momoniam attereret, appulſa eſt tumultuaria Italorum & Hiſpanorum manus à Gregorio PP. & Hiſpano in eius auxilium ſubmiſſa, qui loco hic ſtatiuis munito, quem *Fort del Ore* vocârunt, minis cœlum terrebant. Sed illuſtriſſimi & bellicoſi Baronis Domini Arthurij Grei Proregis aduentus, & primus impetus rem decreuit. Protinus enim ſe dediderunt, & maximam partem è medio ſublati, quod rebus huius regni ſic ſe habentibus, & ſeditioſis vndique imminentibus, conſultiſſimũ, & tutiſſimum videbatur. Ipſéque Deſmonius tandem trepida fuga in vicinas ſyluas cóiectus, iamdudum in tuguriolo ab vno & altero milite irruente primùm ſauciatus, poſteà agnitus, capitéque truncatus perfidiæ, & vaſtatæ patriæ pœnas dependit.

Traileſ. *Dur. fl.* Smerwic. 1580. Fort del Ore. 1583.

Ganganis ſubiecta eſt longè latéque ad Auſtrum *Deſmonia*, Hibernis *Daſſown*, Anglis **Deſmond**, quondam à tribus inſeſſa populis, *Lucenis* ſcilicet, *Vellabris*, & *Ibernis*, qui *Vterini* in nonnullis exemplaribus concipiuntur. L V C E N I à Lucenſijs Hiſpaniæ, qui oppoſitam oram tenuérunt, & nomen & originem traxiſſe videantur. V E L A B R I ab *Aber*, id eſt æſtuarijs, ſic ſunt nominati, quòd ad æſtuaria ſedêrunt, vnde etiã Artabris, & Cantabris facta appellatio. Hos ſtatuit Oroſius ad N O T I V M P R O M O N T O R I V M, hodie **Biar head** dictum, quod Hiſpaniam ſpatioſo interuallo procul ſpectat. Sub Notio hoc promontorio, I E R N V S fl. ab Oceano ebibitur, ad quem *Dunkeran* ſedes Epiſcopalis cernitur. *Dunkeran* hæc quæ Hiberno-Scotis *oppidum Eran* denotat, non ſolùm ſe eſſe I V E R N I N vrbem, quam Ptolemæus vocat, ſed flumen etiam eſſe *Iernum* illum expreſsè loquitur;

Deſmond. *Lucen.* *Velabri.* *Notium prom.* Biarhead. *Iernus.*

cuius appellatio vt totius Inſulę ab *Hier* Hibernicorum facta videtur, quod Occaſum ſignificat. Eſt enim vltimus huius regionis ad Occidentem fluuius, vt ipſa Hibernia vltima totius Europę Inſula. IBERNI qui etiam ὑπέρνοι, id eſt, vt ego interpretor, ſuperiores Hiberni hunc fluuium ad alterum promontorij latus accoluérunt, vbi 𝔅𝔢𝔯𝔢𝔥𝔞𝔲𝔢𝔫, & 𝔅𝔞𝔩𝔱𝔦𝔪𝔬𝔯𝔢, copioſa halecum piſcatura portus notiſſimi. Iuxta quos habitat *Mac Carti More*, ex Hibernica origine regulus, qui anno 1566. poſſeſſiones & latifundia ſua DIVAE ELIZABETHAE in manus tradidit, & ab ea recepit, vt Anglico more, clientelari iure, fiduciæ nomine teneret. Eodemque tempore Comes de *Glencar*, & Baro Valentiæ creatus eſt, vir in hoc tractu magni nominis, & potentiæ, Giraldidis olim infenſiſſimus, qui maiores ſuos, vt ille contendit, Deſmoniæ Reges his auitis ſedibus exuérunt. Giraldidæ enim iſti, ſiue *Fitz-Giraldes*, ex Kildarienſi familia oriundi, deuictis Hibernicis, ampliſſima hic ſibi latifundia acquiſiuérunt, & ex illis Mauritius *Fitz-Thomas* primus Deſmoniæ Comes anno ſalutis 1355. ab Edwardo tertio creatus, hæreditatem adeò ſtabilem, & firmam reliquit, vt ad decimum ab eo Comitem perditiſſimum hunc rebellem Iacobum, quem dixi, ille honor perpetua quaſi ſerie deſcenderit.

Iberni. Berehauen. Baltimore. Mac-Carti, More. *Deſmoniæ Comites.*

Poſt *Ibernos* Οὐδίαι, qui & VODIAE, & VDIAE habitárunt, cuius nominis veſtigium expreſſiori indicio ſe patefacit in agro Kilkennienſi, pars enim eius maxima *Idon*, & *Idouth* nominatur. Incoluérunt hi Comitatum Corcagienſem, Tipparienſem, Limiricenſem, Kilkennienſem, & Waterfordenſem. In Corcagienſi Comitatu vrbs eſt *Corcagia* Giraldo, 𝔎𝔬𝔯𝔨𝔢 Anglis, & *Korcach* indigenis, aſtrictiore mœnium ambitu concluſa, & vna quaſi directa platea protenſa, emporiolum tamen frequens, & celebre, ſed ita ſeditioſis vicinis circumſeſſa, vt perpetuas excubias agitent, quaſi perpetua obſidione eſſent incincti, & in agrum filias elocare non audeant, vnde contractis inter ſe nuptijs, ciues omnes aliquo affinitatis gradu ſe inuicem coniungunt. Briocum virum ſanctiſſimum, à quo *Sanbriochiana* in Britannia Armorica diœceſis vulgò *S. Brieu*, nomen aſſumpſit, hinc oriundũ ſcribit Robertus Cænalis. Sed in hoc à veritate abijt, quod

Vodiæ, & Vdiæ. Korke. *Briocus.*

Cori-

Coriondos Hiberniæ in hac vrbe ſtatuerit. Non enim huius vrbis meminit Ptolemæus. Flumen tamen quod præfluit idem videatur, quod DAVRONA Ptolemæo dicitur. SAVRENVS enim, & *Sauerenus* Giraldo, vna tantùm immutata literula, nominatur. Quæ intercedit inter hæc nomina affinitas, hoc mihi dictauit, & maiori ſanè cùm probabilitate, quàm ſi Dauronæ nomen proximo flumini adaptarem, qui Corcagienſem Comitatum, & Tipperarienſem interfluens per Liſmor Oceanum petit, & hiſtoricis *Auon mor*, id eſt, flumen magnum, appellatur, de quo Nechamus: *Dauronæ & Saurenus.* Liſmor.

Vrbem Liſmor pertranſit flumen Auenmor,
Ardmor cernit vbi concitus æquor adit.

Ardmor enim viculus eſt ad oſtium, cui ad alteram ripam *Yoghall* ſtatio ſatis tuta opponitur, quam nuper proditā ille ſeditionis fax Deſmoniæ Comes miſerè diripuit, ſed huius proditionis pœnas Prætor mox ſuſpendio luit. In huius vicinia magnos habet prouentus Vicecomes Barrenſis, à Roberto Barrio Anglo prognatus, qui in expugnanda Hibernia operam nauauit egregiam. Ardmor.

In Tipperarienſi Comitatu, nihil memoratu dignum ſe offert, niſi quòd ſit ibi Palatinatus, & Holycroſſe in eo oppidulum magnis gaudeat immunitatibus, quæ in honorē, vt perſuaſerunt monachi, fragmenti Crucis Dominicæ conceſſæ fuerunt. In Limiricenſi agro Limiricum vrbs eſt, de qua poſteà. *Suirus* flumen nobile, à colis *Shure* ex hoc Tipperarienſi agro in Kilkennienſē defertur, qui è Bladina monte profuſus per *Oſſiriam* inferiorem, quæ ſit ditionis Comitis, & *Thurles*, quæ illis Vicecomitis titulum præbet, primùm Caſſiliam vrbem adit Archiepiſcopali dignitate ab Eugenio PP. exornatam, cui nouem ſubſunt ſuffraganei Epiſcopi. Indéque iuxta Waterfordiam alijs duobus fluuijs adauctus in oceanum exoneratur. Vnde Nechamus noſter: Holycroſſe. Shoure fl. *Suyrus.* Caſſilia. Waterford.

Suirius inſignem gaudet ditare Waterford,
Æquoreis vndis aſſociatur ibi.

Hæc vrbs *Porth largy* Hibernis & Britannis, Waterford An-

Vita Gruphini filij Conani.

glis appellata, à Norwegis Piratis conſtructa quamuis cœlo ſit craſſiuſculo, ſolo minùs læto, & anguſtioribus coarctata vicis, ea tamen portus eſt oportunitas, vt opulentia & frequentia ſecundas in Hibernia ferat, fide & obſequio in imperium Anglicum ſemper ſingulari. Ex quo enim, Richardus Comes Penbrochiæ expugnauit, Anglis Hiberniam ſubigentibus tutam fide ſua, & quiete, ſecuramque à tergo pacem ſemper præſtitit. Vnde Reges Angliæ plurimas, & maximas immunitates conceſſerunt, quas Henricus ſeptimus auxit, & confirmauit, eò quod contra ementitum illum principem Perkinum Warbec qui plenis impudentiæ velis ad ſummum regiæ dignitatis gradum enitebatur ciues ſe fortiter & prudenter geſſiſſent.

Leynſter.

ALtera Hiberniæ pars incolis *Leighnigh*, Britannis *Lein*, Anglis **Leynſter**, ſcriptoribus Latinis *Lagenia*, & antiquis Sanctorum vitis *Lagen*, tota maritima ad Ortum iacet, à Momonia *Neoro* fluuio, quem multis tamen in locis tranſcendit, à Connacthia aliquandiu *Sineo*, ab Media ſuis limitibus terminata. Fertilis & frugifera eſt terra, mitiſſimo cœlo, nec inclementibus incolarum ingenijs. Ptolemæi ætate ſedes erat *Brigantibus, Coriondis, Menapijs, Caucis & Blanis*; & ab his Blanis fortaſſe deducta, & contracta illa recentiora nomina *Lein, Leinigh,* & **Leinſter**. Nunc autem diſtinguitur in Comitatū *Wexford. Caterlogh. Kilkenny, Dublinenſem. Kildarienſem, Comitatum Regis, Comitatum Reginæ, Longfford,* quibus *Fernes*, & Wicklo nunc annumerantur.

Brigantes.
Brigus nunc Barrow.
Brigantia.

BRIGANTES ſederunt inter Suiri oſtium, confluentéſque *Neori & Barrowi*, qui BIRGVS Ptolemæo dicitur, ſub vrbe Waterfordia. Quia verò Brigantium vrbs fuerit antiqua in Hiſpania BRIGANTIA dicta, omnem mouet lapidem

pidem

pidem Florianus *del Campo*, vt hos Brigantes ex ſua deducat Hiſpania. Si vero huiuſmodi coniecturæ ſit locus, æquè probabiliter à noſtris Brigantibus, quæ gens vicina, & numeroſiſſima, deducerentur. Sin autem verum ſit quod quędam exemplaria habent hos BIRGANTES dictos fuiſſe, cornicis oculos confiximus vterq;, à BIRGO enim flumine quod circumcolunt, nominatos fuiſſe, ipſum nomen ferè perſuadeat. *Birgantes.*

Inter *Neorum* & *Birgum*, habitârunt CORIONDI, vbi nunc *Carloo*, ſiue *Caterlogh* Comitatus, & agri Kilkennienſis pars non minima, atque etiam vlterius vbi *Oſſiria* Superior, & Ormondia, quæ Hibernicis *Vrmhun*, Anglis Ormond, & vulgò corruptiſſimè Wormewood. Harum neutra quicquam præter ſuos Dominos memorandum habet. Oſſiria ſuperior enim ſuum Baronem Barnabam *Fitz-patric*, ab Edwardo Sexto eo honore auctum habet. Ormondia autem ex clariſſima Butlerorum familia, duodecim Comites numerat à Iacobo Primo, quem Edwardus III eò honoris euexit, cuius maiores iam olim honorarij erant Hiberniæ pincernæ, vnde illis hoc nomen Butler impoſitum. Feciales noſtri hanc familiam arctiſſima affinitate Th. Beckettum Archiepiſcopum Cantuarienſem attigiſſe perſuadent, & poſt eius cædem, in Hiberniam à Rege Henrico II fuiſſe tranſlatam, qui exiſtimauit ſe facti inuidia deoneraturum, ſi Becketti affines prouentibus, & honoribus augeret. Quòd verò nonnulli Hibernici, & qui fide digni videri volunt, homines quoſdam in hoc tractu quotannis in lupos conuerti affirmant, fabuloſum ſane exiſtimo, niſi fortè illa exuberantis atræ bilis malitia, quæ λυκανθρωπία medicis dicitur, corripiantur, quæ eiuſmodi phantaſmata ciet, vt ſeſe in lupos transformatos imaginentur. Nec ego aliud de Lycaonibus illis in Liuonia tranſmutatis opinari auſim. *Coriondi.* Ormond. 1318 *Lycanthropia morbus.*

Infra Ormondiam *Bliew Blemy*, (Bladinæ montes vocat Giraldus,) ſe leuiter conuexis iugis attollunt, è quorum viſceribus quaſi maternis *Suirus* quem dixi, *Neorus*, & *Birgus* æduntur, & diuiſis alueis decurrentes, priúſquam Oceanum adeunt, concordibus ſe conſociant aquis, vnde *Tres Sorores* ab antiquis dictæ. *Neorus* præter multa quæ *Bladinæ mons.* *Tres Sorores.*

ſtringit propugnacula, *Kilkennye* appoſitam habet, id eſt, *Cella, ſiue Fanum Canici*, qui antiquitùs ob vitæ ſolitariæ ſanctitatem hoc tractu maximè inclaruit. Municipium eſt nitidum, elegans, copioſum, & inter mediterranea huius inſulæ facilè primum. Diuiditur in oppidum Hibernicum, & Anglicum; Hibernicum quaſi ſuburbanum eſt, & templum illud Canici habet quod & nomen dedit, & Epiſcopo ſedem præbet. Anglicum verò oppidum multò eſt recentius, à Ranulpho tertio Ceſtriæ Comite, vt legi, conſtructum, mœnibúſque ab Occaſu, à Rob. Talbotto viro nobili, & caſtro à Butleris, vt exiſtimant, firmatum. Inferiùs ad eundem Neorum ſedet oppidulum munitum, Anglicè Thomastowne, Hibernicè *Balemac Andan*, id eſt, oppidum filij Anthonij, vtrumq; nomen ab extructore Thoma Fitz-Anthonio Anglo inditum eſt, cuius hæredes etiamnum huius Domini agnoſcuntur. Poſteà Neorus in Birgi ſororis amplexus ruit.

Thomas towne.

Birgus.
Barrow.
Rebam.
Reban.

BIRGVS, nunc Barrow, è Bladina etiam monte profluens, ſolitarius multis anfractibus delatus, antiquam illā vrbem RHEBAN, à Ptolemæo memoratam prætermeat, quæ nomine etiamnum ſarto tecto, Rheban dicitur; ſed pro vrbe eſt planè πόλις ἄπολις, vt inquit ille, pauculæ ſcilicet caſulæ cum propugnaculo, Nobilem tamen virum N. de *S. Michaele* Baronetti titulo exornat, qui vulgò The Baronet of Rheban appellatur. Inde Birgus Lechliniam, Hibernicè *Leghlin*, adit regium oppidum à Bellinghamo illo nobiliſſimo Prorege, patrum memoria, caſtro munitum, indeque Baroniam de *Odrona* intermeat, quæ ad Carewos Deuonios ſpectauit, ex quo Rogerus de *Carew* Miles Anglicus Digonis Hibernici Baronis filiam in vxorem duxerat. *Cauanaghi* hîc circumquaque agunt, qui à Duuenaldo Dermitij vltimi Lageniæ Regis iuniori, ſiue notho, (vt aliqui tradunt,) filio oriundi, in numeroſam familiam propagati, viri bellicoſi, reiq; equeſtris gloria inſignes, & qui antiquam adhuc in ſumma paupertate ſpirant nobilitatem. Sed ob neſcio quæ inuicem homicidia ante multos annos admiſſa capitali odio diſſidētes, per mutuas iniurias & clades ſe quotidie conficiunt. Inter hos *Neorus* & *Birgus* aquas commiſcent, vbi loci Roſſe vrbs ampla floruit mercimonijs

Barronet of Reban.

Cauanaghi.

&

& habitatoribus frequens, ab Iſabella Comitis Richardi Strongboi filia mœnibus magno ambitu armata, quæ ſolummodò nunc oſtendit. Diſcordia enim inter ciues & religioſos flagrante, iam pridem ferè in nihilum recidit. *Neorus* & *Birgus* pauca hinc milliaria vno alueo emenſi *Suiro* ſorori maximæ, & nomen, & aquas offerunt ſuas, qui ſtatim in Oceanum ſcopuloſo oſtio immergitur, vbi à ſiniſtra anguſta ceruice excurrit promontoriolum, quod æditam turriculam nauigantibus prætendit, à Roſſenſibus cùm floruêrunt, poſitam, quò tutiùs oſtia ſubirent.

Sub hoc oſtio MENAPII tenuerunt promontorium ad *Menapij.*
Lybonotum, vbi nunc Comitatus Weiſfordiæ Hibernicè *County Reogh.* A Menapijs maritima inter Belgas gente hos Menapios aduenisse, nomē quodāmodo innuit. Verùm an ex his, vel illis Carauſius ille fuerit, qui aſſumpta purpura Britanniam contra Diocleſianum occupauit, dixerint alij. Illum enim *Menapiæ ciuem* vocat Aurelius Victor, & *Menapia* vrbs nō in Belgica, ſed in Hibernia à Geographis ſtatuitur. Hoc ipſum promontoriū HIERON, i. *Sacrum*, vocat *Hieron prom.*
Ptolemæus, & eadem ſignificatione ab incolis etiam voca- *Byaun Hi-*
tū fuiſſe non dubitárim. Huius enim extremum oppidū ad *bernicè Sacrū*
ſignificat.
quod Angli primā exſcenſionem in hanc inſulam fecerunt, *Banna*, quod ſacrum ſonat, lingua patria vocârunt. Ab hoc Sacro promontorio littus in Ortum obuerſum ad Septentrionē longo tractu procurrit, cui vadoſa obiacent in mari loca nauigantibus inſidioſa, quę nautæ **The grownds** vo- The grounds
cant. Hic MODONAM flu. & ad eius oſtium MENAPIAM *Modona flu.*
vrbē ſtatuit Ptolemęus, quæ ita ſuis nominibus exciderūt, *Menapia.*
vt aliquid lucis in tantis tenebris elicere planè diffidam. Verumenimuerò cùm vnum ſolummodò flumen hoc loco ſe effundit, quod nunc **Slane** dicitur, & ad eius oſtium vbi Slane.
ſtagnat, vrbs ſit Germanico nomine **Weyfford**, totius Co- Weyfford.
mitatus caput; & **Slane** MODONAM, & **Weyfford** MENAPIAM fuiſſe, cōfidentiùs coniectârim: eóq; magis quòd hoc nomen ſit recentius, & ab illis Germanis impoſitum, qui *Ouſtmanni* Hibernis appellantur. Cæterùm non primæ magnitudinis vrbs eſt, ſed cum primis memoranda, quòd primum totius Hiberniæ in Anglorum fidem, Stephanide Duce fortiſſimo oppugnante, ſe contulerit, Anglorúmque

facta fuerit colonia, vnde totus hic ager Anglis eſt refertiſſimus, qui Anglorum antiquo veſtitu, & idiomate etiamnum vtuntur, ita tamen vt Anglohibernicè planè loquantur. Dermicius qui Anglos in Hiberniam vocauit, hanc vrbem, & viciniam Stephanidi in perpetuum conceſſit: ſed cùm ille ius ſuum Regi Henrico Secundo in manus tradidiſſet, in Strangbowum Comitem ille tranſtulit, vt clientelari iure à ſe, & Regibus Angliæ teneret, vnde per Comites Mareſcellos, Valentios è ſtirpe Luſigniana, & Haſtingos ad Greios Dominos de Ruthin deſcendit, qui paſſim in antiquis Chartis *Weisfordiæ Domini* nominabantur. De hoc flumine habe hunc qualemcunque Nechami verſiculum:

Ditat Encſtorti flumen quod Slana vocatur,
Hunc cernit Weiſſord ſe ſociare ſibi.

Cauci. CAVCI, qui item gens erat maritima Germaniæ proximè Menapios habitârunt, nõ eo interuallo quo in Germania diſiti. Horum fuit maritima illa regio, quam *O More*, & *O Brin*, Hibernicæ familię incolunt, vnà cum Comitatu Kildarienſi. In maritima hac regione OVOCA flumen, à Ptolemæo ponitur, ad quod *Arcklo* caſtrum ſedet, qui fluuius, vt inquit Giraldus, *non minùs influentibus, ſinúmque replentibus, quàm elapſis omninò marinis aquis, innatæ dulcedinis ſaporem retinens illibatum vſque in ipſum mare impermixtas ſalſedini vndas conſeruat.* Adiungam etiam quod ille in eodem capite, de *Wikelo* proximo portu habet, quem *Winchiligello* appellat. *Eſt portus apud Winchiligelio eo latere Hiberniæ, quo proximiùs Wallias reſpicit, qui in generali maris refluxu vndas recipit influentes, in reuerſione verò fluctuum, quas iam recepit, emittit ac amittit. Eſt & aliud ibi notabile, quia cùm totum iam ſinum elapſis vndis refluum mare deſerit, per omnem tamen anfractum continua ſalſedine fluuius influens amaricatur.*

Ouoca fl.

Kildare. Kildarienſis Comitatus ager eſt lætiſſimus, de cuius paſcuis Giraldus illos Virgilij verſus vſurpat:

Et quantum longis carpunt armenta diebus,
Exigua tantum gelidus ros nocte reponit.

S.Brigida. *Kildaria* primum, & præcipuum eſt oppidum, cui honori erat in prima Eccleſiæ Hibernicæ infantia, Brigida virgo ſanctitate,

ſanctitate, & virginitate venerabilis, cuius miracula, & ignem inextinctum tanquam in Veſtæ adytis penetralibus à virginibus ſacris aſſeruatum cinere nunquam excreſcente, commemorare non libet. Maximo verò nunc ornamento ſunt huic agro eiuſdem Comites Giraldidæ, ſiue *Fitz-giraldi,* qui in expugnanda hac inſula ſumma cum virtute deſudârunt, longóq; pòſt tempore Ioannes filius Thomæ *Fitz-giraldi,* ab Edwardo II. primus Kildariæ Comes eſt creatus, à quo iam recta ſerie duodecimus Comes eo lætatur honore. Gigantum verò choream quam hoc in agro ſtatuit Giraldus, fabuloſæ antiquitatis admiratoribus libenter relinquo. Non enim ego fabellis indulgere decreui. *Gigantum chorea.*

Vltra Caucos egerunt EBLANI, vbi nunc ager Dublinenſis, & *Meth,* altera è quinque Hiberniæ portionibus. Comitatus verò Dublinenſis ad mare eſt gleba fertili, paſcuis lætis, ſyluis autem ita nuda, vt ceſpite bituminoſo, vel foſſili ex Anglia carbone plerumque vtatur. Incolis autem & oppidis refertiſſimus; ſed vnum pro cunctis fama loquatur, vrbem ſcilicet illam, quam Ptolemæus EBLANAM dixit, nos Deuelin, Latini *Dublinium,* & *Dubliniam,* Cambrobritanni *Dinas Dulin,* Saxones olim Duflin, & Hibernici *Balacleigh,* id eſt, oppidum ſuper crates, ſubiectis enim in paluſtri loco cratibus, conditam affirmant, vti Hiſpalis Hiſpaniæ, quam ſic nominatam tradit Iſidorus, quòd in paluſtri ſolo ſuffixis profundo palis locaretur. Regia hæc Hiberniæ vrbs eſt, emporium nobiliſſimum, & primæ iuſtitiæ forum, mœnibus validum, ædificijs ſplendidum, ciuibus frequens, caſtello ab Henrico Loundreo Archiepiſcopo firmatum, & quindecem templis exornatum, è quibus nobiliſſimæ ſunt S. Patricij ædes à Roberto Cumino extructa, ſeu potiùs reſtaurata, quæ ſedes Archiepiſcopalis; & Chriſti, in qua Richardus *Strongbous* Penbrochiæ Comes, expugnator ille Hiberniæ, ſplendido ſepulchro conditur. Immunitatibus etiam gaudet multis. Olim pro ſummo magiſtratu Præpoſitum habuit, ſed anno reparatę ſalutis 1409. vt Maior, & duo Balliui quotannis eligerentur, conceſſit Henricus Quartus, Balliuos autem poſteà in Vicecomites Edwardus Sextus commutauit. Nec quicquam hic deeſt, quod in florentiſſima vrbe deſideres, niſi quòd portui plurimùm officit arenoſus

Eblani. *Eblana.* Deuelin. 1220

noſus cumulus reciproco maris meatu, in *Auenliſni* oſtium aggeſtus, ſic enim præfluentem fluuium vocant, id eſt, *amnis Liſnius*, qui proculdubio à Ptolemæo memoratus, Librariorum incuria ſuo loco exulat. LIBNIVS enim fluuius eadem planè Latitudine ad alteram inſulæ partem, vbi nullus eiuſmodi fluuius, in Ptolemæi exemplaribus ſtatuitur, ſed de exilio, ſi placeat ad ſuam Eblanam, iam poſtliminiò redeat, & habeas, ſi placeat, hoſce Nechami de iſto flumine verſiculos:

Libinius fl.

Viſere Caſtelenot non dedignatur Auenliff,
Iſtum Dublini ſuſcipit vnda maris.

De vetuſtate verò Dubliniæ quod dicam, nihil certi occurrit, vetuſtiſſimam tamen eſſe Ptolemæi authoritas perſuadet, & eo ſanè tempore, quo Ptolemæus floruit, ab Auellano conditam ciues produnt. Saxo Grammaticus Danicis bellis miſerè conuulſam fuiſſe tradit: poſteà in Eadgari Anglorum Regis poteſtatem deuenit, quod Diploma iam dictum confirmat. Deinde occupârunt Norwegi, vnde in vita *Gryffithi ap Cynan*, Principis Walliæ legitur, Haraldum Norwegum, cùm maximam Hiberniæ partem ſubiugâſſet, Dubliniam condidiſſe. Demùm verò in primo Anglorum aduentu eorum virtuti conceſſit, & ab illis fortiter defenſa eſt, cùm Aſculphus Dublinenſium Princeps, & poſteà Gotfredus Rex inſularum eam acriter vndique adorirentur. Iam inde verò deducta in hanc ex Anglis, præcipuè ex Briſtolienſibus Colonia, multis trepidis rebus, & anguſtijs, præclara ſuæ fidei in Anglorum Reges documenta dedit. Vbi *Liſnius* flu. in mare ſe condit *Houth* mari ferè circumfunditur, à quâ S. Laurentinorum familia Barones de *Houth* nominantur. Interiùs Dublinenſibus adiacet ad Aquilonem *Fingall*, cultiſſima regiuncula, & quaſi huius regni horreum. Tantam frumenti vim quotannis ſuppeditat. Certátque hîc quodammodo tellus cum agricolarum laboribus, quæ alibi per hanc inſulam neglecta & inculta de ignaua incolarum deſidia grauiſſimè conqueri videtur.

Fingall.

Methe.

Methe.

Reliquus Eblanorum ager, olim regnum fuit, & quinta Hiberniæ portio, quam patrio vocabulo *Mith* dicunt, Angli Meth, Giraldus *Midiam*, & *Mediam*, fortè an quòd ſit in ipſo Inſulæ medio. Vmbilicum enim Hiberniæ *Killair*, in hac parte caſtrum, quod videtur eſſe Ptolemæi LABERVS, perhibent, ipſumq; nomen non aliud innuit. *Lair* enim lingua Hibernica medium ſignificat. Hæc ab Hibernico mari ad Sineum vſq; flumen protenſa iacet, *quoad glebam* (vt inquit Bartholomæus Anglicus) *fertilis in frumento, paſcuis, & armentis, abundans in piſcibus, carnibus & aliis victualibus butyri, & caſei, atq; lactis, fluminibus eſt irrigua. Aſpectum habet delectabilem, aërem ſalubrem. Quoad ſyluas, & paludes, in eius extremitatibus habet aditum valdè fortem, & ideò propter populi multitudinem, caſtrorum, & oppidorum fortitudinem* CAMERA *vocatur* HIBERNIAE *vulgariter propter pacem.* Patrum memoria in duas partes publico ordinum conuentu diſpertita fuit hæc regio; in Mediam ſcilicet Orientalem, & Occidentalem. Orientalem *Boandus* flu. qui Ptolemæo BVVINDA primùm interfluit, & poſteà cùm *Droghda* elegans & frequens oppidum à ponte ſic dictum alluerit, hanc partem ab Vltonia ſecludit. A velocitate hunc fluuium nominatum, quid ſi exiſtimemus? *Boan* enim tam Hibernicè quàm Britannicè velocem denotat, Nechamúſque noſter de hoc cecinit:

Laberus.

Camera Hiberniæ.

Buuinda.

Droghda.

Ecce Boand qui Trim celer influit, iſtius vndas
Subdere ſe ſalſis Drogheda cernit aquis.

Occidentalis Media præter *Laberum* iam dictum, & *Deluin*, quę clariſſimam Nogentorum ex Anglia familiam Baronis honore exornat, nihil memorandum habet. Gilbertus enim Nogentus (vt habet ille nobilis eruditiſſimus Richar. Stanihurſtius, qui nuper de rebus Hibernicis diſertè ſcripſit) vir cenſus

cenſus equeſtris ob operam bello Hibernico egregiè nauatam Deluiniæ,& Fouriæ colonijs ab Hugone Laceio Mediæ expugnatore muneratus erat, è cuius ſtirpe Deluiniæ Barones enati ſunt. Hibernicas gentes *O Malaghlen, Mac Conlan, O Madden, Magoghigan,* quorum vel nomina barbarum quiddam ſtrepunt, lubens alijs relinquo. Scribunt Hibernici regionem hanc ſuos quondam habuiſſe reges, Slaniúmq; Hiberniæ Monarcham poſteà regali menſæ appropriâſſe. Cùm autem Angli pedem in Hibernia fixiſſent, Hugo Laceius maximam eius partem ſubiugauit, illíque in *feodum*

Hugo Laceius. conceſſit rex Henricus II, *Dominúmq; de Media* dixit, à cuius ex filio Gilberto neptibus Margareta, & Matilde, altera pars per Ienuillos ex familia Lotharingica, & Mortuomarios in dominium regium, altera per Verdonos ad varias in Anglia familias eſt deuoluta.

Senus. *Sineum* flu. inter Mediam & Connactiam interlabi diximus, hic Ptolemæo SENVS, Oroſio SENA, & nonnullis exemplaribus SACANA, accolis verò *Shannin* dicitur, id eſt vt aliqui interpretantur, *flumen antiquum.* E *Therne* montibus in Vltonia effunditur, continuóque ſecans in meridiem agros, modò ſe in ſtagna refundit, modóque in anguſtias ſe reſorbet, cúmque vnum & alterum lacum diffuderit, intra

Macolicum. margines ſe colligens MACOLICVM, nunc (vt vt eruditiſſimus Geographus G. Mercator obſeruauit) *Malc,* cuius meminit Ptolemæus, inuiſit, ſtatímque ab altero ſpatioſo

Rigia. lacu excipitur (*Lough Regith* appellant) cuius nomen, & ſitus RIGIAM vrbem quam Ptolemæus eò loci ſtatuit, non procul abfuiſſe quodammodo ſubinnuit. Vbi verò lacum hunc prætereuectus anguſtiori alueo intra ripas ſe colligit *Athlon* oppidum illi inſidet, ſub quo flumen ponte è viuo ſaxo pulcherrimo magno ſeditioſorum terrori Dominus Henr. Sidnæus laudatiſſimus Hiberniæ prorex nuper coniunxit. Inde verò Senus maximarum nauium capax diducto alueo Limiricum vrbem, Hibernicis *Loumneagh,* An-

Limericke. glis Limericke amplectitur, emporium Momoniæ celebre, à Reimundo Craſſo Anglo Guilielmi Giraldidis filio primùm expugnatum, poſteà à Duuenaldo Hibernico Thuetmoniæ regulo incenſum, deinceps Philippo Breoſo Anglo in feodum datum, & à Ioanne rege caſtello munitum.

nitum. Hinc per ſexaginta plùs minùs milliaria Senus rectus, grandiſque in occaſum properat, demúmque in Oceanum occidentalem vaſto oſtio ad *Knoc Patric*, id eſt, Patricij collis, euoluitur. Sic enim Nechamus locum illum vocat in his de Seno verſiculis:

Fluminibus magnis lætatur Hibernia, Sineus
Inter Connatiam, Momoniámq; fluit.
Tranſit per muros Limirici, Knoc Patric illum
Oceani clauſum ſub ditione videt.

Connagh.

QVarta Hiberniæ pars occaſum reſpiciens Seno flumine, Banna, & Oceano incluſa, Giraldo *Connacia*, Anglis Connagh, & Hibernis *Connaghty* dicitur. Hodie diſtribuitur in Comitatus *Clariæ, Letrimme Gallweiæ, Roſecomin, Maio, Sligo*. Antiquitus autem Ptolemæi ætate AVTERI, & NAGNATAE, totam inſederunt. Tam arcta verò cognatio inter *Nagnatas* & *Connaghty* intercedere videtur, vt vel *Connaghty* inde enatum, vel hoc nomen *Nagnatæ* à *Connaghty* detortum exiſtimare liceat. Niſi quis à NAGNATA portu cuius meminit Ptolemæus *Connaghty* factum ſuſpicetur, & inde regioni nomen impoſitum. Portus enim *Cuon* patria lingua dicitur, cui ſi addas *Nagnatæ* à *Connaghty* non multùm abludet. Cæterùm regio vt alicubi læta, & ferax, ita ſubuuidis quibuſdam locis, herbidis tamen, quos à mollitie *Boghes* appellitant, vt reliqua paſſim inſula, periculoſa, & ſyluis opacioribus, & crebrioribus condenſa. Ora autem maritima multis ſinubus, & nauigabilibus alueis peruia. Accolas ad nauigationes quodámmodò inuitat, & provocat, ſed innatæ deſidiæ dulcedo ita detinet, vt oſtiatim malint victum quærere, quàm honeſtis laboribus paupertatem repellere. Boghes.

AVTERI,

Auteri. AVTERI, quos dixi, Auſtraliorem huius Connachtiæ partem olim occuparunt, vbi nunc *Twomondia*, *Claria*, *Clan-Richardi* regio, & Baronia de *Atterith*, quæ Auterorum nomen in ſe planiſſimè prodit.

Twomond, Giraldo *Thuethmonia* (quæ quamuis vltra Senum iaceat, Momoniæ adiudicatur) grandiori promontorio in mare proijcitur, ſede Archiepiſcopali, quam *Toam* dicunt, & ſuis Comitibus celebris, *O Brenis* ſcilicet, qui è veteribus Connachtiæ regulis oriundi, ab Henrico VIII Comitum titulo ſunt honorati.

Claria Comitatus huic ad Auſtrum ſubijcitur, cui à Claris è Glocestrenſi familia victoribus nomen impoſitum.

Clan-Richard, id eſt, *terra filiorum Richardi* huic eſt contermina, nomen Hibernico more à Richardo quodam ſumpſit ex Anglica familia, de *Burgo*, ſiue *Burgenſis* dicta, quæ poſteà maximi nominis, & potentiæ in hoc tractu fuit. & è qua Richardum de Burgo Henricus VIII *Clan-Richardi* Comitem creauit.

Atterith bellicoſum Baronem ſuum Ioannem de *Birmingham* Anglum in ſuam laudem rapit, è qua familia Comites de *Louth* ſunt prognati, ſed Berminghami hi Atterithienſes quaſi degeneres in Hibernicam iam barbariem prolapſi ſe Anglos vix agnoſcunt.

Auſobæ fl. The bay of Galway. Inter hos Auteros AVSOBAE fl. oſtium à Geographo ſtatuitur, nunc The bay of Galway dici videtur. Galway enim Hibernicè *Galiue*, in eius receſſu cernitur elegans ſanè & turritum oppidum, quod fluminis beneficio diuerſas opes terræ mariſque facili permiſcet commercio.

Nagnatæ. Connachtiæ reliquum ad Boream occuparunt olim NAGNATAE vſque ad Bannum flumen qui Vltoniam & Connachtiam interdiuidit, vbi *O Conor*, *O Rorc*, & *Mac Diarmod* ſylueſtres Hibernici rerum quodam modo potiuntur. Littus verò ab Auſoba dorſum agit per inſulas *Arran*, *Iniſſcath* Colmanni monaſterio olim notam, & *Inis Bound*, quam Beda ex Scotico ſermone, *vitulæ albæ inſulam* interpretatur, *Libnius fl.* Retrahitur inde littus ad LIBNII fluuij oſtium, quem exulantem ad ſuam Dublinium modò reduximus, ſed locus quem deſignat Ptolemæus nunc The bay of Slegah vocatur. *The bay of Slegah.* NAGNATAM vrbem hic ponit Ptolemeus, ſed quænam

nam illa ſit, eruere non eſt mei ingenij. RAVIVM fl. poſt hæc ſtatuit Geographus, ſed inuerſis pro BANIVM litteris, quo etiamnum nomine innoteſcit *Banny* accolis nominatus, qui ex *Erno* lacu emiſſus Connachtiæ, & Vltoniæ limes dignoſcitur. Rauius fl.

In Hibernicis proditum eſt hiſtorijs *Turloghum O-mor O-Conor* huic regioni cum imperio olim præfuiſſe, totámque inter duos filios, Cahelum, & Brienum diuiſiſſe. Aduenientibus verò in Hiberniam Anglis Rothericus præfuit, qui Hiberniæ Monarcham ſe dixit, ſed ille mole Anglici belli imminentis territus, ſe in Henrici noſtri ſecundi fidem, non tentata Martis alea, contulit, cùm autē ſtatim à fide deficeret, Milo Coganus primus Anglorum Connachtiam, ſed irrito incœpto, aggreſſus eſt. Poſteà Guilhelmus filius Aldelmi, cuius poſteri de *Burgo*, & *Bourki* Hibernicè vocantur, Gilbertus de *Clare*, Comes Gloceſtrenſis, & Guilielmus de *Berningham* primi Anglorum hanc regionem perdomuerunt, & ad humanitatem imbuerunt. *Bourkus* verò ſiue De *Burgo*, & eius poſteri totiùs Connachtiæ Domini appellati, hanc prouinciam cum Vltonia diu ſumma tranquillitate adminiſtrarunt, & opimos redditus collegerunt, donec vnica Richardi de *Burgo* filia Connachtiæ, & Vltoniæ ex aſſe hæres elocata fuerat Leonello Clarentiæ Duci regis Edwardi tertij filio. Cùm autem ille in Anglia vt plurimùm hæreret, & qui illi ſucceſſerunt Mortuomarij, patrimonium in Hibernia negligentiùs haberent, Bourki affines, quos illi ſuis terris præfecerunt, Dominorum abſentia, & turbulentis in Anglia temporibus freti, contempta legum authoritate, inita cùm Hibernicis ſocietate, & contractis nuptijs, vniuerſam Connachtiam ſibi occupârunt, & paulatim degenerantes, Anglico cultu depoſito, Hibernicos mores induerunt. Connachtiæ Domini.

Ulſter.

𝔙𝔩𝔰𝔱𝔢𝔯.

PArs quinta, & vltima Hibernię, quæ ad Hyperboreum mare protenditur, & hinc Buinda à Media, illinc Erno lacu, & Bannio flu. à Connachtia ſecluditur, Vltonia Latinè dicitur, Anglis 𝔙𝔩𝔰𝔱𝔢𝔯, Hibernicis *Cui Gully*, id eſt. prouincia *Gully*, Britannis *Wltw*. Regio ampla, multis, & immenſis ſtagnis interfuſa, immanibus ſyluis vmbroſa, alicubi ferax, alicubi macra, viriditate tamen ad aſpectum vbique iucunda, & pecoribus refertiſſima. Sed vt regio ſine ſubactione inhorreſcit, ita incolarum ingenia ſine humaniori cultura maximè efferantur. Vt tamen in officio continerentur, qui omnia iuris, pudoris, & officij repagula perfringere ſolebant, pars eius citerior in tres olim Comitatus, *Louth* ſcilicet *Down* & *Antrimme* diuiſa erat, & nunc reliqua in ſeptem nouos Comitatus partitur. vz. *Monahon, Tiroen, Armach, Colrane, Donergall, Fermanagh, & Cauon.* Ptolemęi verò ætate hanc vniuerſam incoluerunt VOLVNTII, DARNI, ROBOGDII, & ERDINI.

Voluntij. VOLVNTII, vnde *Guly*, & 𝔙𝔩𝔰𝔱𝔢𝔯 forſitan profluxerunt, eas regiones tenuerunt, quarum nomina Latino ſermone eloqui vix datur, *Tiroen* ſcilicet, quam aliqui Eugeniæ terram Latinè interpretantur, *Brenny, Iueagh, Mourne*, & regiones illas quas Anglica *FitzVrſorum* familia occupat, qui nunc degeneres eodem ſenſu *Mac Mahon*, id eſt, *Vrſi filij*, appellantur, cum *Kilwarny*, & *Kilulto* ſyluis denſiſſimis, & Cherſoneſſis duabus *Lecale*, & *Arde*. Nihil in his memoratu dignum occurrit niſi Hibernicos regulos commemorare
Armach. velim. Melioris notæ inter vrbes ſolummodò eſt *Armach* ſedes Archiepiſcopalis, & totius inſulæ metropolis, ab Armacha regina ſic dictam fabulantur Hibernici; ſed mihi eadem eſſe videtur, quam *Dearmach* vocat Beda; & Roborum

campum,

Campum, ex lingua Scotica ſiue Hibernica interpretatur, vbi circa annum ſalutis D L X. monaſterium extruxit celeberrimum Columbanus. Quod tandem eodem quaſi tempore, tum in Metropolitanam ſedem à Viuiano legato euectum, & à Ioanne Curcio in Anglorum poteſtatem redactum, noſtráque ætate templum illud antiquum à profligatiſſimo rebelle *O-Nealo* incendio eſt deformatum. Statim ab *Armach*, lacus *Eaugh* latè effunditur; & ad orientem ſolem *Kilulto*, *Kilwarney*, & *Dufferin* ſyluæ impeditiores vſq; ad ſinum illum pertingunt, qui anguſto meatu admiſſus ita ſe inſinuat, & varijs receſſibus terram excauat, vt duas faciat Cherſoneſſos, *Lecale* ad Meridiem, & *Arde* ad Aquilonem. *Lecale* totius Hiberniæ longiſſimè in ortum prominet, extremúmque eius promontorium, quod nunc nautis **S. Johns Foreland**, Ptolemæo I S A N I V M vocatur, forſitan à Britannico *Iſa*, quod infimum ſonat. In ipſius iſthmo D V N V M floruit, cuius meminit etiam, ſed non ſuo loco, Ptolemæus, nunc **Down**, vetuſtæ ſanè memoriæ oppidum, ſedes Epiſcopalis, & Patricij, Brigidæ, Columbæque ſepultura inſigne, quorum monumenta Leonardum Greium proregem demolitum fuiſſe fama obtinet, certúmque eſt cùm ille prouinciæ malè habitæ ageretur, & capitis damnaretur, inter alia obiectum fuiſſe hoc Patricij templum profanâſſe. *Arde* è regione iacet tenui aluco diuiſa, quã Sauagi Anglica familia iam degener, olim occupauit. & in quam Thomas Smith Eques Auratus, & Reginæ à ſecretis præclaro auſu, ſed infeſto fato Coloniam non ita pridem duxit: filium enim naturalem, quem præfecerat ex inſidijs interceptum canibus obiecerunt Hibernici, cuius immanitatis pœnas perditiſſimi illi rebelles poſteà grauiſſimas perſoluerunt, interfecti, & lupis in prædam dati.

Lecale. S. Johns Foreland. *Iſamnium.* Dunum. Down. *Sala[illegible]gam etiam aliqui vocant.* Arde. 1572

D A R N I vltra Voluntios conſederunt, vbi nunc *Claneboy*, *Rowte*, *Glynnes*, *Krine*, omnémque illum tractum maritimum vſque ad *Loghfoyle*. Inter hos primùm V I N D E R I V S flu. occurrit, qui nunc **The Bay of Knocfergus**, ab impoſito oppido munito, & portu tuto, quem Angli **Knocfergus**, Hibernici *Caregfergus* vocant, id eſt *Fergusij ſcopulus*, quod nomen à Ferguſio nominatiſſimo Scoto ibi ſubmerſo inuenit. *Claneboy* quod lingua Hibernica *Gens flaua* ſonat, O-Ne-

Darini. *Vinderius fl.* Knocfergus. *Claneboy.*

alorum fuit poſſeſſio, & nequiſſimi illius rebellis Ioannis
1567. O-Neali fato nota, qui inter pocula hic à Scoto-Hibernis ex Hebridibus fuit interfectus: poſt cuius obitũ hunc agrũ Gualtero *D'Eureux* Eſſexię Comiti conceſſit Diua Elizabetha. *Rowte* ſedes erat Mac-Guillinorum non obſcuræ in hac ora familiæ. *Glynnes*, id eſt, Conuallis, ad Barones Biſſettos quondam ſpectauit, qui ob priuatas ſimultates cum Cumminijs ex Scotia huc exulatum venerunt, ac ſuæ gentis familiam illuſtrem reliquerunt. Patrum verò temporibus Scoto-Hiberni abactores ex Hebridibus duce Iacobo *Mac-Conell* hanc vſurparunt ſed illos, duce occiſo, facilè profligauit Ioannes O-Nealus, reuerſi tamen denuò ſunt, & hoc in tractu latrocinia immaniter exercẽt, ſeditioneſque fouent. Verùm nuperrimè honoratiſſimus Hiberniæ Prorex D. Ioannes Perrott eò adegit, vt ſe in Dominæ Reginæ Angliæ fidem permiſerint, & beneficiario iure agrum hunc ab illa tenere iam iurarint. Inter hos immanes prædones qui æquum, iniquum, turpe, honeſtum in nullo diſcrimine ponunt, neſcio quæ maieſtatis iura Comitem Argatheliæ habere falſò innuit eruditus ille in Politicis Gallus, qui auditionibus, & incertis rumoribus nimiùm ſeruire videtur.

Rowte.

Supra has *Glynnes*, ex aduerſo inſulæ quam Ptolemæus RICNEAM, nos Raclynes vocamus, *Krine* ſita eſt *O Cahani* regiuncula per quam *Banna* eximię, vt inquit Giraldus, pulchritudinis fluuius quod *nomen teſtatur ex lacu *Eaugh* ſe in Oceanum duplici oſtio transfundit, ſalmonibus totius Europę longè fœcundiſſimus, eò quòd vt aliqui exiſtimãt, ſit omnium fluuiorum limpidiſſimus, cuiuſmodi aquis ſalmones vnicè delectantur. LOGIA flu. cuius meminit Ptolemæus, qui nunc *Lough Foile* paulò ſuperiùs ſpatioſo oſtio in mare prorumpit. Ad hoc flumen non obſcura ſuperſunt nominis Darniorum veſtigia in lacu *Der*, de quo Nechamus noſter:

Ricnea.
Raclynes.
* *Banna Hibernica lingua pulcher.*
Salmones.
Logia flu.

Lough Der aquis diues lacus eſt, Vltonia nouit;
Commodus indigenis vtilitate placet.

Nec non in caſtro *Derry*, vbi ann. 1566. Edwardus Randolphus veteranę militię nomine clarus vitam patriæ ſumma

cum

cum gloria profudit, & ita O-Nealum omnibus tunc ad vltimum copijs in Anglos connixum fudit, vt iam inde vires nunquam recolligeret.

Robogdii ſupra Logiam locati omne Septentrionale illud Hiberniæ littus tenuerunt, vbi *O Dongherty*, obſcurioris notæ regulus multum valet. Inter hos *Rabogh* viculus Epiſcopalis antiqui Robogdiorum nominis expreſſa retinet veſtigia, ſed quodnam ſit Robogdium promontorium, niſi ſit Faire Foreland, planè neſcio. Ab hoc ſcopuloſo tractu extrema reflectuntur littora per *Swilly* lacus oſtium, qui Ptolemæo Argita dici videtur. *Robogdÿ.* *Robogdiū prom* Faire Foreland. *Argita.*

Vlteriùs magis ad occaſum Vennicnii egerunt in *Tirconell*, vbi *Mac Swyny Fayd*, *Mac Swyny Netoeth*, & *Mac Swyny Bannigh* plurimum poſſident Vidvam fl. quod nunc *Crodagh*, & Vennicnivm promontorium quod nunc Rames head, & Boraevm promontorium, quod nunc S. Helens head inter hos ſtatuit Ptolemæus. *Vennicnÿ.* *Vidua fl.* *Vennicnium prom.* Rames head. *Boræum prom.* S. Helens head.

A Boreo Promontorio vnde retrahuntur in meridiem littora, vbi nunc *O Donel, O Buil,* & *Mac Guir* magni nominis reguli habitant, conſederunt olim Erdini. *Erno* lacus è quo Bannus flu. in occiduum emittitur Oceanum hîc xxx. mill. paſſ. in longitudine, xv. in latitudine diffunditur, ſyluis opacis coronatus, & adeò piſcoſus, vt piſcatores nimiam frequentiùs piſcium copiam, retiúmque rupturas, potiùs quàm defectus conquerantur. Fama eſt inter accolas hunc olim agrum fuiſſe cultiſſimum, & incolis frequentiſſimum; ſed ſubitò propter eorum infandam cum beſtijs venerem, ſuperfuſis aquis in lacum redactum. *Terram*, inquit Giraldus, *tam turpium contra naturam facinorum conſciam, non tantùm primis, ſed cunctis in poſterum habitatoribus indignam author naturæ iudicauit.* Vix xv. ab hoc milliaribus ad Arctum, quà via continuis ſyluis ferè inexplicabilis ducit, alter abeſt lacus, in quo inſula eminet, & in ea ad monaſteriolum ſpecus obuerſantium neſcio quorum ſpectrorum terrore, & horrendis viſis decantatus, quem aliqui Vliſſem effodiſſe ridiculè ſomniant, cùm inferos affaretur. Incolis hodie *Ellan u' frugadory*, id eſt, inſula purgatorij, & Patricij Purgatorium nominatur. Patricium enim Hibernorum Apoſtolum à Deo ardentiſſimis precibus impetraſſe creduli affirmant, *Erdini.* Erno *lacus.* S. Patricks Purgatorye.

vt pœnæ, & cruciatus qui impios poſt hanc vitam manent, ob oculos hîc proponerentur, vt inſita ſuis Hibernis peccata, & gentilium errores faciliùs extirparet. Cæterùm cum *Regiis* hic locus in Patricij vita nominetur, REGIAM alteram fuiſſe quam Ptolemæus memorat, iudicarim, & ſuffragatur ipſe apud Geographum ſitus. Præter hoc Patricij, etiam aliud in hac inſula Brendani Purgatorium fuit, ſed cùm locum non inuenerim, accipe quod ſolùm inueni, Nechami de illo tetraſtichon.

Regia.

Brendani purgatorium.

Aſſerit eſſe locum ſolennis fama dicatum
Brendano, quo lux lucida ſæpe micat,
Purgandas animas datur hic tranſire per ignes,
Vt dignæ facie iudicis eſſe queant.

Hi ſunt antiqui Vltoniæ incolæ, quibus tandem permiſti Scoti, hinc Scotorum nomen in Borealem Britanniæ plagam tranſuexerunt. *Sex enim* (vt author eſt Giraldus) *Mureds regis Vltoniæ filij, Boreales Britanniæ partes circa annum ſalutis CCCC. occupârunt, vnde* SCOTIA *ſpecificato vocabulo appellata.* Ioannes Curcius primus Anglorum hanc regionem aggreſſus eſt, & Duno, Armacháq; expugnatis, vniuerſam aut bello, aut deditione complexus eſt, primúſque Vltoniæ Comes eſt dictus, ſed cùm illi res proſpere geſtæ ita inuidiam conflaſſent, vt ex ſuis virtutibus, aliorúmque vitijs in exilium ageretur; Hugo de *Lacy* qui illum bello perſequebatur, datus erat à rege Ioanne ſucceſſor. Huius vnicam filiam Gualterus de *Burgo* Dominus Connacthiæ in vxorem duxit, & vxorio iure creatus eſt Vltoniæ Comes, permanſitque ille honor in Richardo filio, Ioanne nepote, & Guilielmo Muto abnepote qui à ſuis interfectus Elizabetham vnicam filiolam reliquit, quæ Leonello Clarentiæ Duci enupta. Per huius verò vnicam filiam ad Mortuomarios, & ab illis rurſum per filiam ad Richardum Ducem Eboracenſem Vltoniæ titulus eſt deuolutus, cuius filius Edwardus IIII rex Angliæ, ſacro patrimonio, ſiue Domanio, vt vocant, regio adiunxit. Quo tempore cùm Anglia in partes diſcederet, inteſtino exardeſcente bello, & Angli qui hîc meruerunt, Vltonia relicta, domum profecti partes ſequerentur, *O-Neal*, & alij Hibernicæ originis in has regiones inuo-

Scoti.

Vltoniæ Comites.

O-Neale.

inuolârunt, & ita barbarie efferârunt, vt nihil ſuprà. Iam inde enim non ſolùm qui ex O-Neali ſunt familia, ſed etiam qui viribus & gratia plurimùm valent, *O-Neali* titulum tanquam honorarium vſurpant, Vltoniæ Dominos ſe gerunt, & miſerum popellum penſitandis tributis exhauriunt, adeò vt hæc prouincia quæ ſuis Comitibus olim triginta millia Marcarum dependit, nunc vix pauxillulum nummorum Anglo reddat. Sed qui ad hanc barbariem fugandam tanquam ſalutare ſidus affulgere cœpit, nobiliſſimus ille *Comes Eſſexiæ* Gualterus *D'Eureux* Eſſexiæ Comes, & Vltoniæ Mareſcallus immaturo fato occidit, & incredibile ſui deſyderium bonis omnibus reliquit.

Locus nunc poſtulat vt de gentis huius moribus aliquid *Hibernorum mores.* attexam, & attexam ſanè quod ad veteres ſpectat ex veteribus, quod ad recentes recentiori quodam ſcriptore cùm docto tùm ſedulo, qui hæc accuratiſſimè adnotauit,

Strabo in libro IIII. de Hibernicis. *Longè magis quàm Britanni, ſyiueſtres illius ſunt incolæ, Anthropophagi, id eſt hominum carne veſcentes, manduconiſque magni. Defunctos etiam parentes eſſe, in eximia honeſtatis parte ponunt. Nec minùs alienis in propatulo vxoribus immiſceri, matribus etiam atque ſororibus. Horum etiam quæ commemoramus, dignos fide teſtes non ſanè habemus. Atqui commanducandorum hominum morem Scytharum eſſe traditur.*

Pomponius Mela in libro tertio: *Cultores inconditi ſunt, & omnium virtutum ignari, pietatis admodum expertes.*

Solinus cap. XXIIII. *Sanguine interemptorum hauſto priùs victores vultus oblinunt. fas & nefas eodem animo ducunt, puerpera ſi quando marem edidit primos cibos gladio imponit mariti, inque os paruuli ſummo mucrone auſpicium alimentorum leuiter infert, & gentilibus votis optat, non aliter quàm in bello, & inter arma mortem oppetat. Qui ſtudent cultui, dentibus mari nantium belluarum inſigniunt enſium capulos, candicant enim ad eburneam candidatem. Nam præcipua viris gloria eſt in armorum tutela.*

Sed hæc vetuſtiora: medij temporis mores ſparſim Giraldus, & ex eo alij, nunc autem recentiores ex recentiori illo viro ſtudioſo habe & ſuis ipſius verbis, ordine verò noſtro, Hoc ſolummodò pro illo præfabor, nihil eum ad calumniam, ſed omnia ad veritatem collimare, & tantùm de

inconditis illis, & merè Hibernicis loqui, qui in extremis deliteſcunt, & humaniores mores nondum induêrunt.

Liberis, cùm ad ſacrum Baptiſmum accedunt, profana nomina imponunt, annectentes ſemper aliquid nomini, vel ab euentu acceptum, vel à vetula, vel ex colore, vt Rufus, Albus, Niger, vel ex morbo, ſcabie, caluitio, vel ex ſcelere, vt latro, ſuperbus; & licèt contumeliarum ſint impatientiſſimi; hæc tamen nomina non dedignantur optimates illi, qui ob eminentiam O literam nominibus præfixam habēt. Parentis nomen, vel alicuius ex ea familia tum viuentis liberis imponere fas non eſt, mortem ſibi inde accelerari perſuaſum habent. Mortuo verò patre, eius nomen aſſumit filius, ne nomen intercidat, & ſi quis ex maioribus eo nomine præliando inſignis fuerit, ſimilis ab hoc virtus expectatur. Augent hanc opinionem Poëtæ, qui antiquorum illorum res geſtas literis conſignatas habent, & multa commentitia adnectunt, vnde Poëtis his diuitiæ accreſcunt. Nouæ enim nuptæ, & puerperæ, ſe infames exiſtimant, ſi veſtes ſuas, quas habent optimas, non huic laudatori donent. Matres poſt ſextum à partu diem ex integro ſe maritali operi dedunt, paruulos ad nutrices exponunt, Nobilioribus multæ nutrices ex longinquis ſtatim aderunt, qui infantis nutritionem ambiunt, ſuóſque hiſce alumnis poſtponunt. Et quamuis intemperatiſſimi ſint propter cœli intemperiem, ſoli ciborúmq; humiditatem, & iuris exilium, cúmq; ſuis liberis lac præbere pro probro habeant, alumni tamen gratia, & vir & vxor à commiſtione abſtinent. Si ſecùs fiat, ſuis ſumptibus nutricē aliam ſubſtituunt. Tot ferè ſunt nutrices, quot adoleſcentulę famulę, & ſtupri pretium lactendi infantulũ facultatem putant. Si infantulus ægrotet, lotio veterrimo aſpergunt, & contra infortunia non ſolùm principium Euangelij Ioannis, ſed clauum etiam obliquum ex equi vngula acceptũ, aut lupinę pellis particulam pueris ex collo appendent. Geſtántq; in eam rem tam nutrices, quàm infantes, zonas ex mulierum crinibus contextas, Amaſijs etiam armillas ex illis crinibus concinnatas donari compertum eſt, an Veneris Ceſton cogitant neſcio. Nutritij multò plus operæ, opum, & amoris alumnis, quàm natis impendunt, ab ijs veſtes, ſumptus ad ſtudia, ad

arma,

arma, ad quæuis flagitia, ab ijs dotes & pecora non tam ſuo iure accipiunt, quàm extorquent, etiam prædis abactus. Omnes ab iiſdem enutriti, chariores ſe habent inuicem, plùs amant mutuò, plus credunt, quàm ſi germani eſſent; adeò etiam vt præ his, & propter hos etiam germanos odio habeant. A parentibus reprehenſi, ad hos altores ſuos confugiunt, & ab his animati in apertum ſæpe bellum contra parentes prorumpunt, ab his ad omnem flagitiorum immanitatem inſtructi, perditiſſimi euadunt: vti nutrices virgines quas nutriunt, ad omnem obſcœnitatem erudiunt. Si alumnus aliquis è morbo laboret, incredibile quàm citò audiant nutrices, etiam magno locorum interuallo ſeiunctæ, quam ſollicitæ die noctéque ægrotanti adſideant. Nec aliunde quàm ex his nutritijs maximè Hiberniæ corruptelæ profluxiſſe creduntur.

Vide Hiberniæ corruptela.

Conijcere licet hanc quàm reliquæ gentes, & calidioris, & humidioris eſſe naturæ, quod ex mirifica illorum carnis mollitie colligitur, quam ſibi tam terræ ingenium, quàm lotionum quarundam artificium, exercitiúmque conferre non eſt ambiguum. Pollent etiam propter eandem muſculorum teneritudinem incredibili agilitate, & omnium corporis partium flexibilitate. Otio inprimis ſunt dediti, ſummas reputant diuitias labore carere, & ſummas ducunt delicias libertate gaudere, Muſica inprimis delectantur, cytharáq; maximè chordis æneis quas aduncis vnguibus numeroſè pulſant. Si qui religioni ſe conſecrant, religioſa quadam auſteritate ad miraculum vſque ſe continent, vigilando, orando, & ieiunijs ſe macerando, vt neutiquam ſit mirum quod de illorum monachis ſuperiori ſæculo ſcribitur. Ipſæ etiam adeò mulieres, & puellæ ieiunium per totum annum die Mercurij, & Sabbathi obſeruant. Quædam etiam eo die quo feſtum Catharinæ contingat; nec hoc Natiuitatis feſto, nec grauiſſimis morbis deſerunt. Cauſſam aliqui aſſignant, in puellis, vt bene de marito ſit prouiſum; in mulieribus, vt in melius mutent coniugium, vel mortuis viris, vel relictis, vel etiam mutatis illorum moribus. Qui verò nequitię ſe ſemel emancipârint, ipſa nequitia ſunt nequiores. Latrocinia apud eos nullam habent infamiam, quæ paſſim ſumma cum immanitate exercentur.

Latrocinaturi preces ad Deum fundunt, vt præda offeratur, & prædam pro munere à Deo oblatam arbitrantur, neque vim, neque rapinam, neque homicidium Deo diſplicere perſuadentur. Audies à ſicarijs, & incendiarijs *Miſericors eſt Dominus, & non ſinet pretium ſui ſanguinis in me irritum.* Patrum porrò veſtigijs ſe inſiſtere dicunt, & eam ſibi viuendi rationem reliquam eſſe, nobilitatis autem ſuæ infamiam eſſe, ſi velint ex labore manuum victitare, & à facinoribus abſtinere. Progredientes ad prædam, vel aliquod aliud opus, obſeruant manè quem primum obuium habent, ſi bene res cedat, vt idem quotidie ſibi occurrat, curant; ſin ſecùs, ſtudioſè euitant. Nocte tempeſtuoſiſſima ſtertere, & non pedibus viam longiſſimam noctu conficere, & ſpoliando omnibus periculis ſe obijcere, abiecti animi eſſe dicunt. Nuper nec templis, nec ſacris locis parcunt, quin inde etiam deprædantur, ignem quoque nonnunquam injciunt, homines ibi latitantes interficiunt; & in cauſſa eſt turpiſſima ſacrificulorum vita, qui è templis domos prophanas conſtituunt, & meretricibus indulgent, quæ illos quocunque concedunt, ſubſequuntur, abdicatæ verò per veneficia nocendi artes quærunt. Sacrificulorúmque horum filij, qui ſtudia non conſectantur, plerumque latrocinio ſunt inſignes. Qui enim *Mac Decan, Mac Pherſon, Mac Oſpac*, id eſt, filij Decani, *Eccleſiæ rectoris, & Epiſcopi*, maximi exiſtunt prædones, & ex parentum liberalitate ad ſeditioſorum manum conſcribendam potentiores, eóque magis quòd ad paternum exemplum hoſpitalitati vacant. Filiæ autem horum ſacrificorum, patribus ſuperſtitibus, magnis dotibus elocantur, ſi nubunt, Patribus verò defunctis, aut mendicant, aut ſe proſtituunt. Ad tertium quodlibet verbulum iuſiurandum interponere ſolemne habent, nimirùm per *Trinitatem, Deum, Sanctos, Patricium, Brigidam, Baptiſmum, Fidem, Templum, Compatris manum, tuam manum*, Sed vt fidem præſtent hæc tria maximi ſunt ponderis. Primùm, vt iuret ad altare, libro tacto, aperto, ſupérque caput poſito. Secundò, vt adhibeat ſibi teſtem Sanctum aliquem, cuius baculū recuruum, vel campanam tangat, & oſculetur. Tertiò, vt iuret per manum Comitis, vel Domini ſui, vel potentis alicuius, nam ſi periurus conuincatur, per priora duo infamiam

ſubeat, ſi hoc tertio peierabit, grandem ſummam pecuniarum, & vaccarum extorquebit potens ille, quaſi ſuo nomini maxima ex periurio illata fuerit iniuria. Vaccæ enim ſolæ, & gratiſſimæ ſunt opes. De quibus non videtur indignum hoc annotare. Res certa, (vt ille ſcribit) quòd lac non præbent vaccæ in Hibernia, niſi adiungatur ſibi ad latus vitulus ſuus viuus, aut corium mortui ſtramine ſuffertum, vt viui imaginem referat; quaſi odorem enim ſui vteri in corio agnoſcunt. Si inutilis fiat vacca, aduocatur Maga, quæ herbis alieni vituli amore capi faciat, vt lacteſcat.

Extra oppida rarò matrimonia contrahunt, non de pręſenti, ſed de futuro promittunt, vel ſine deliberatione aſſentiunt, inde enata leuiſſima lite diuertunt, vir ad aliam fœminam, illa ad alterum maritum, nec an contractus veri falſiuè fuerint, ante extremum ſpiritum vnquam exploratè cognitum eſt. Hinc bella circa agrorū poſſeſſiones, prædationes, homicidia, odia capitalia, Magæ conſuluntur ab eiectis mulieribus quæ viro priori, aut nouæ nuptæ vel ſterilitatem, vel genitalium impotentiam, vel morbos periculoſiſſimos inferre creduntur. Omnes enim mirum in modum in incæſtum propenſi, & conſcientiæ prætextu diuortia creberrima. Mulieres verò perinde ac viri, comas ſuas plurimi faciunt, præſertim ſi aurei ſint coloris, & prolixæ; oſtentant enim ad longum complicatas, & ornatè contortas depēdere ſinunt, cùm capiti interim multas vlnas tenuiſſimæ ſyndonis circumuoluunt. Hoc genere coronę vtūtur omnes quæ poſſunt comparare poſt puerperium, ſiue ex matrimonio, ſiue ex ſtupro.

Huc accedunt ſuperſtitiones non paucæ. Neſcio an Lunæ diuinum honorem deferunt, cùm enim primum ab interlunio vident, vulgò genu flectunt ſylueſtres illi, & orationem Dominicam recitant, & ſub finem, Lunam alta voce alloquuntur: *Tam ſanos nos relinque, quàm inueniſti.* Lupos ſibi adſciſcunt in patrimos, quos *Chari Chriſt* appellant, pro eis orantes, & bene precantes, & ſic ſe ab illis lædi non verentur. Spatulare os ouis carne nudatum tranſpiciunt, & inde aliquem ex illis ædibus efferendum prædicunt, ſi aliqua macula in ipſo obſcurior videatur. Maleficam eam arbitran-

arbitrantur quęcunque à ſe ignem Calendis Maij petit,nec dabunt niſi ægro, & cum imprecatione, ea de cauſa arbitrantur eandem ſequenti æſtate butyrum omne ſuffuraturam. Leporem per armenta Calendis Maij occidunt, vetulam enim arbitrantur quæ butyrum ſibi ſurripuit. Butyrum ſurreptum mox reſtitui opinantur, ſi è ſtramentis ſuper limen pendentibus auferant, & in ignem inijciant. Calendis verò illis Maij, ramum arboris virentem ad ædes ſtatuere lactis abundantiam per æſtatem tribuere credunt. Vt miluus non abripiat pullos Gallinaceos, putamina ouorum ex quibus pulli ſunt excluſi, alicubi in tecto ſuſpendunt. Non fas eſt equi pedes tergere, aut corpus ſtrigili curare, aut gramen in eius paſtum colligere die Sabbati, cùm hęc celeberrimis alijs feſtiuitatibus fiant. Si nunquam dent ignem è domo proximis, credunt equis longiorem vitam, & ſanitatem dari. Si equorum poſſeſſores oua comedant, prouidere debent, vt paria ſint, alioqui periculum equis. Equiſonibus prohibentur oua. Equitibus etiam lex eſt poſt oua manus lauare. Mortuo equo, pedes cum tibijs in domo ſuſpendunt, imò vngulæ pro ſacris habentur. Laudare equum, aut aliud animal, nullo modo oportet, niſi dicas, *Seruet eum Deus*, vel niſi in illum expuas, Si aliquid mali ad triduum equo accidat, laudatorem quærunt, vt orationem Dominicam in dextram aurem inſuſurret. Credunt quorundam oculos ſibi equos faſcinare, & tum adhibentur vetulæ quædam quę preculis tacitè recitatis, valetudini reſtituunt. Laborant equorum pedes vermiculo, qui ſenſim ſerpendo plurimos ſui generis procreat, & corpus corrumpit; contra hunc vermen aduocatur Maga, quæ ad equum deducatur diebus Lunæ duobus, & vno Iouis, illa locum quo vermis inſidet, anhelitu fouet, & carmine recitato, equus conualeſcit. Hoc carmen precio dato multos edocent, adiurantes, vt nemini aperiant. Ad omnia mala incantationes efficaces habent, (vt credunt,) inter ſe fœminæ diuiſas & diſtributas, ad quas quiſque pro mali ratione properat, Præponunt incantationibus ſemper, item ſubiungunt *Pater noſter, & Aue Maria*. Vbi aliquis cecidit in terram, ſtatim exilit, & ter ſe in gyrum ad dextram vertit, gladio vel cultro terram fodit, & ceſpitem eruit, quod illi terram vmbram reddere

dicunt;

dicunt; & ſi inter biduum vel triduum æger fiat, mittitur ad eum locum mulier quæ in illo genere pollet, & ibi dicit, voco te N. ab Oriente, Occidente, ab Auſtro, & Aquilone, à nemoribus, ſyluis, fluminibus, paludibus, à nymphis ſylueſtribus, albis, rufis, nigris, &c. & certas preculas eiaculatur, deinde domum ad ægrum rediens, vt probet, an ſit morbus ille qui dicitur *Eſane*, quem à nymphis immiſſum arbitrantur, & aliam preculam cum *Pater noſter*, in aurem immurmurat, carbones quoſdam in poculum mittit aqua munda plenam, & certiùs iudicat de morbo quàm multi medici.

Militia eorum conſtat ex equitibus, triarijs, quos *Galeglaſios* appellant, qui ſecuribus vtuntur acutiſſimis: & leuiores armaturæ peditibus *Karni* dicuntur, qui iaculis amentatis & machæris dimicant. Cuiuis pediti, aut equiti excuntri è porta acclamare auſpicatum habetur, cui non acclamatur, aliquid mali portendi credunt. In bello pro tuba tibia vtriculari in vſu eſt, ligaturas portant, preculas recitant, & in congreſſu *Pharroh* quàm acerrimè clamant, (Barritum illum militarem exiſtimo, de quo Ammianus,) cum hac perſuaſione, vt qui reliquorum clamori non reſpondeat, ei hoc accidere, vt accipiatur ſubitò à terra, feratúrque quaſi volans, ſemper poſteà hominum conſpectum ſugiens, in vallem quandam in *Kerrye*, vt iam dixi.

Decumbenti aſſiſtentes nunquam de Deo, nec animæ ſalute, aut teſtamento condendo verba faciunt, ſed omnia in ſpem conualeſcendi: pro deplorato habent, ſi quis Euchariſtiam poſtulet. De teſtamento non laborant vxores, quòd mos inoleuit, trientem bonorum eis dari, reliqua in liberos diſtribui æquis portionibus, niſi quod in hæreditate adeunda plus poteſt, qui plus valet. Qui enim potentiſſimus, ſiue patruus, ſiue nepos, in hæreditatem excluſis filijs, ſæpiſſimè inuolat. Moribundum aliquem antequàm fatis concedat, præficæ in quadriuio ſtantes paſſis manibus, vocant quibuſdam clamoribus, ad hoc aptatis, & animam eluctantem remorari conantur, commemoratis bonorum, coniugum, formæ, famæ, agnatorum, amicorum, equorum commoditatibus; interrogántque cur velit, & quò, & ad quos recedere, cúmque anima expoſtulant, quòd ingrata ſit: denique animam euolantem ad muliercularum illarum

de

de nocte & nigredine apparentium ſpeciem tranſire conqueruntur,& affirmant, egreſſam verò de corpore, vlulatibus,& palmarum comploſionibus lamentantur. Funus autem tantis vociferationibus proſequuntur, vt viuos & defunctos conclamatos eſſe exiſtimes. In his planctibus vehementiſſimæ ſunt nutrices, filiæ, & concubinæ. Nec minori planctu in prælio interemptos, quàm morbo ſublatos lugent, etſi hos leuiùs periſſe dicunt, qui præliando, vel latrocinando occumbunt; aduerſarios tamen omnibus conuicijs proſcindunt, & odium capitale in omnes eius cognationis diutiſſimè fouent. Defunctorum animas in conſortium abire exiſtimant quorundam in illis locis illuſtrium, de quibus fabulas & cantilenas retinent, vt Gigantum, *Fin Mac Huyle, Oſkir Mac Oſshin,* & tales ſæpè per illuſionem ſe videre dicunt. De capillitio & crinium flagellis, quibus nihil charius habent, de ſagis ſiue lacernis villoſis, quas *Heteromallæ.* Heteromallas Iſidorus vocare videtur, de caligis braccatis, de laxis illis lineis induſijs quæ flauo colore inficiunt ex populi arboris ramis, cortice, & folijs, nihil attinet hoc loco dicere, cùm ſint cuiuis notiſſima. Hi ſunt ſylueſtrium Hibernicorum mores, ex authore noſtro, in reliquis qui Anglicam, quam dicunt, prouinciam incolunt, nihil abeſt quod in cultu, & humanitate requiratur.

ORam iam tandem ſoluam, & in altum prouectus inſulas per Britanniam ſparſas perluſtrabo. Si mihi conſiderem, aut qua in me eſſet facultas, adirem ſingulas: verùm cum antiquitatem eruere noſtri ſit inſtituti, quæ obſcurioris ſunt notæ perſtringam, quæ antiquioris ſunt nominis inuiſam, & tantiſper illis immorabor: vt nunc demùm bonis auſpicijs in ſuam aſſerantur antiquitatem. Vt verò ordine, & recta quaſi naue hæc inſtituatur nauigatio, primùm in Sabrinianum fretum vela faciam, & per Hibernicum mare, extremam Scotiæ partem circumuectus in Oceanum Germanicum deſcendam, inde per mare Britannicum, quod ad Ligeris vſque oſtium pertinuit, curſum quàm poſſum ſecundiſſimè tenebo. Malè tamen metuo, nè hæc antiquitatis nauis, cùm me parùm perito vtatur nauiculatore, vel ad errorum ſcopulos allidatur, vel ignorantiæ fluctibus opprimatur, ſed audendum eſt Τόλμα, inquit Antiphilus, ναῶν ἀρχηγὸς, & qui ſecundò nauiget, fortaſſe multò fœliciùs curſum conficiat.

In Sabriniano freto primùm eminent duæ inſulæ exiguæ, quarum nobis altera, quòd plana ſit, & proiecta, Flatholme ea ſignificatione, qua *Planaria* Italiæ: altera Stepholme, quòd accliuis, Britannicè *Reoric*, ambæ Britannico ſæculo *Echni*, vti noſtro Holmes appellatæ. Sic enim planities herbidas aqua circumfuſas vocârunt Saxones; nec alia re olim celebres fuerunt, quàm Danorum ſtationibus, & Gualchi eximiæ pietatis Britanni ſepultura, cuius diſcipulus Barruchus, Barry inſulæ iuxta Silley in Wallia nomen reliquit, vt Landauenſis eccleſiæ antiquũ teſtatur monumentum, quæ itidem Barrorum familia nobili in Hibernia nomẽ fecit. Inde Caldey eſt Britannicè *Inis Pir*, littori ſatis vicina, & huic è regione magis in alto Londey multò amplior, eiuſdem cognominis oppidulo ornata, & cautibus vndi-

Flatholme.
Stepholme.
Holmes *quid Anglis.*
Barry.
Giraldus.
Caldey.
Londey.

vndiquaque redimita ad Deuonienſem agrum ſpectans. E
Math. Paris. qua Guilielmus de Mariſco Pirata profligatiſſimus omnes
has oras, regnante Henrico tertiò, infeſtas reddidit. Inde
Greſholme Scokholme & Scalmey. in Penbrochienſis agri flexu Greſholme, Scokholme, &
Scalmey occurrunt ſatis graminoſæ, & thymo agreſti ad-
Silimnus. modum lætæ. Scalmey Plinij fuiſſe SILIMNVM olim ex-
iſtimauimus, ſed hanc nobis veritas iam immutauit ſen-
Limny. tentiam. Silimnum enim illum Plinij, LIMNI Ptolemæi
ex verbi cognatione veriſimile eſt, hanc eſſe Britanno-
rum *Lymen* ipſum pro me vocabulum edocet, cui Anglus
Ramſey. hodie nouum nomen Ramſey ſcilicet, inſcripſit. Hæc ſan-
cti Dauidis Epiſcopali ſedi obiacet, ad quam ſpectat, & Iu-
ſtiniani cuiuſdam viri ſanctiſſimi fato, ſuperiori ſæculo, in-
primis celebris erat, qui cùm ex Britannia Aremorica in
feraciſſimo Sanctorum ſæculo huc ſe recepiſſet, & totus
Deo defixus diu ſolitarius vixiſſet, tandem à ſeruulo per-
emptus, in Martyrum catalogum fuit relatus. In cuius vita
hæc *Lemeneia inſula* ſæpiùs vocatur. Quæ quidem appella-
tio cum Britannico nomine *Limen*, quo hic locus ipſis Bri-
tannis innoteſcit, eius oſcitantiam notat qui proximè ſu-
periorem inſulam *Limnon* Ptolemæi facit, quàm Britanni
Berdſey. Edri. nunc *Enhly*, Angli Berdſey nominant, id eſt, *inſula auium*.
Hanc autem eſſe quę Ptolemęo EDRI, & Plinio ANDROS
& ADROS alibi legitur, audaciùs ex vi verbi conie ctare
poſſim. *Ader* enim auem Britannis ſignificat, & eodem ſen-
ſu Angli Berdſey poſtea appellata eſt. *Enhly* enim recen-
tius eſt nomen, & à viro quodam ſancto enatum qui hic he-
remeticam vitam egit. Inſulam enim hanc (quæ ad orien-
tem eminenti eſt promontorio, ad occaſum plana, & fertili
gleba) tot ſancti viri olim coluerunt, vt præter Dubriciū, &
Mona. Angleſey. Merlinū Caledonium, 20000. ſanctos hic conditos antiquæ
referant hiſtoriæ. Proxima huic MONA, Britannis etiam
Mon, Tirmon, & Ynis Dowyll, id eſt, inſula opaca, Saxonibus
Moneȝe, tenui freto *Menai* à Britanniæ continente diui-
ſa, Inſula nobiliſſima, ſedes Druidum antiqua, à Paulino
Suetonio, & Iulio Agricola in Romanum imperium redac-
ta. Imperante Nerone Paulinus ille Suetonius (vt ſcribit
Tacitus) *Monam inſulam incolis validam, & receptaculum perfu-
garum aggredi parat, nauéſq; fabricatur plano alueo, aduerſus breue*
littus

littus & incertum. Sic pedites, equites vado ſecuti, aut altiores inter vndas, adnantes equis tranſmiſere. Stabat pro littore diuerſa acies, denſa armis viriſq; intercurſantibus fœminis: in modum furiarum, veſte ferali, crinibus deiectis, faces præferebant. Druidæque circum preces diras ſublatis ad cœlum manibus fundentes, nouitate aſpectus perculere militem, vt quaſi hærentibus membris, immobile corpus vulneribus præberet. Deniq; cohortationibus ducis, & ſe ipſi ſtimulantes, ne muliebre & fanaticum agmen paueſcerent; inferunt ſigna ſternúntq; obuios, & igni ſuo inuoluunt. Præſidium poſthac impoſitum victis, exciſiq; luci ſæuis ſuperſtitionibus ſacri. Nam cruore captiuo adolere aras, & hominum fibris conſulere Deos fas habebant. Poſteà, vt ſcribit idem Tacitus: *Iulius Agricola Monam inſulam cuius poſſeſſione reuocatum Paulinum rebellione totius Britanniæ ſuprà memoraui, redigere in poteſtatem animo intendit. Sed vt in dubijs conſilijs, naues deerant, ratio & conſtantia ducis tranſuexit: depoſitis omnibus ſarcinis, lectiſſimos auxiliarium, quibus nota vada, & patrius nandi vſus, quo ſimul ſeque & arma & equos regunt, ita repentè immiſit, vt obſtupefacti hoſtes qui claſſem, qui naues, qui mare expectabant, nihil arduum aut inuictum crediderint ſic ad bellum venientibus. Ita petita pace, ac dedita inſula, clarus ac magnus haberi Agricola.* Multis pòſt ſæculis ab Anglis deuicta in eorum nomen conceſſit, Engleſea olim Saxonicè, nunc vulgò Angleſey quaſi Anglorum inſula dicta. Sed cùm hanc inſulam ſuo nomini, & dignitati aſſeruerit Humfr. Lhuydus in doctiſſima ad eruditiſſimum Ortelium Epiſtola, non eſt cur hic aliquis operam noſtram deſideret. Hoc tamen attexam; Romanorum in Britannia iam diuergente imperio, Scoti ex Hibernia in hanc etiam irrepſerunt. Nam præter tumulos foſſa circundatos, quos Hibernicorum caſulas vocant, etiam locus eſt *Yn hericy Gwiddel* ab Hibernicis denominatus, qui, duce Sirigi, Britannos eò loci fuderunt, vt Triadum libro memoratur. Nec ab Anglis ſolùm, verumetiam à Norwegis grauiter diuexata fuit. Anno enim noſtræ ſalutis milleſſimo Æthelredi noſtri claſſis totam inſulam circumuecta hoſtilem in modum deuaſtauit. Poſteà Hugones duo Normannici, alter Ceſtriæ alter Salopiæ Comes grauiſſimè afflixerunt, caſtrúmque *Aber-Lheniog* ad coercendos incolas extruxerunt, verùm Magnus Norwegus eo tempore ad hanc appulſus Hugo-

nem

Druidæ.

Marianus.

nem illum Ceſtrenſem ſagitta transfixit, & inſulam deprædatus diſceſſit. Deinceps etiam Angli ſæpiùs adorti ſunt, donec Edwardus primus in ſuam poteſtatem redegerit. *Quamuis*, vt inquit Giraldus, *arida, ſaxoſa, aſpectu inamœna, & deformis*, ſuo tempore hæc terra videretur, nunc tamen admodum amœna, & culta eſt, triticíque prouentu adeò fœcunda, vt *Mater Walliæ* vulgò appelletur. Re etiam pecuaria ſatis eſt opulenta, lapideſque habet molares, & alicubi terram aluminoſam, è qua alumen, & calchantum conficere non ita pridem cæperunt. Villas numerauit olim 363. hodiéque incolis frequens eſt. Verùm *Bellus-Mariſcus*, vulgò

Beaumariſh. *Beaumariſh*, quod in orientali parte Edwardus primus conſtruxit, mœnibus circumſepſit, & bello hoc nomine inſigniuit (cùm prius locus *Bonouer* diceretur) primarium cenſetur

Newburge. oppidum: & ab hoc ſecundum Newburge, id eſt, Nouus Burgus, Britannicè *Roſſur*, quod ingeſtis arenis diu conflictatum. De *Aberfraw*, quam Regiam olim Wallorum fuiſſe

Holy head. vrbem ſcribunt, De Sacro promontorio, quod nos Holy head, incolæ *Caer Guby*, à Kibio ſancto heremita vocant, & locis alijs nihil habeo quod attexam.* *Ynis Moyl Rhoniad*

* *Inſula Phocarum.* huic ad occaſum adiacet, quam ab Epiſcopis Bangorenſibus, ad quos ſpectauit, ab iniuſtis occupatoribus retentam Henricus Deneus Epiſcopus Bangorenſis, vt in Cantuarienſi hiſtoria legimus, claſſe & militibus Henrici VII. tempore recuperauit.

The yle of Man. Magis ad Arctum MONA illa iacet, cuius meminit Cæſar, in medio, vt inquit ille, inter Britanniam & Hiberniam curſu. MONOEDA Ptolemæo quaſi *Mon eitha*, id eſt, Mona remotior, ad alterius Monæ differentiam. MONARIA Plinio, MENAVIA Oroſio & Bedę, apud quos tamen *Meuania*

Mona, ſiue Menauia. perperàm legitur, EVBONIA Gildæ, *Menaw* Britannis, incolis *Maning*, nobis Anglis The yle of Man, *Medio libramine* (vt inquit Giraldus Cambrenſis) *inter Boreales Hiberniæ & Britanniæ partes porrecta, de qua vtri terrarum applicari de iure debuerat, ab antiquis non mediocriter ambigebatur, Demùm in hunc modum lis iſta quieuit, Quoniam aduectos peri ubi cauſa venenoſos hæc terra vermes admiſit, eam Britanniæ applicandam cenſura communis dictauit.* Incolæ tamen, & lingua, & moribus ad Hibernicos proximè accedunt, ita autem vt *Norwagi-*

cum

cum quiddam admiſceatur.

A Septentrione in meridiem XXXII. plùs minùs Italica milliaria proiecta, Latitudinem verò, quà maximè patet, vix vltra XV mill. extendit. *Bedæ* ætate trecentas familias, nunc autem XVII Curias, ſiue parochiales eccleſias numerat, Linum, & Cannabum abundè profert, paſcua & arua habet ſatis læta, Hordei, tritici, ſed præcipuè auenæ ferax eſt, vnde auenaceo pane maximè veſcitur, pecorum vbique multitudo, & numeroſi ouium greges, ſed cùm oues, tum pecora minora ſunt, quam in Anglia. Cùm autem ſyluis ſit indiga, bituminoſo ceſpite ad ignem vtuntur, quem dum effodiunt, ſæpenumerò in ſuffoſſas arbores incidũt. In medio montibus denſiùs attollitur, è quibus æditiſſimus *Sceafell*, vnde ſudo cælo Scotia, Anglia, & Hibernia proſpici poſſit. Inter oppida præcipuum cenſetur *Ruſſin* ad auſtrale litus ſitum, quod à caſtro vbi præſidium habetur, vulgò *Caſtle-town* appellatur, ſed frequentiſſimum eſt *Duglas*, quòd portus ſit optimus, aditúſque facillimus, ad quem Galli, & alij exteri cum ſale ſuo marino commeant, coria, lanam rudem, & carnem bubulam ſalitam ab inſulanis emercantes. In occiduo autem inſulæ latere ſunt *Bala-Curi* vbi Epiſcopus plerumque agit qui Eboracenſi Archiepiſcopo ſubeſt, & *The Pyle* munimentum exigua in inſula poſitum, vbi etiam non pauci ſunt milites præſidiarij: Ipſi verò auſtrali promontorio modica etiam inſula (*The Calfe of Man* vocant) prætenditur, marinis auibus quas *Puffins*, & anatibus illis è ligno putrefacto enatis, quas Angli *Bernacles*, Scoti *Clakes*, & *Soland Geeſe* vocant, abundantiſſima. Bernacles,

Operæpretium videtur, ſi huius inſulæ hiſtoriolam, quam veritas ſuo iure quaſi poſtulat, hic intexam; vt res geſtas, ſi non ſepultas, tamen ſeneſcentes ab obliuione hominum, & ſilentio vindicem. Britannos verò hanc inſulam vti Britanniam tenuiſſe in confeſſo eſt; ſed cùm à Septentrione gentes tanquam infuſi nymbi, has auſtrales plagas inundarint, in Scotorum poteſtatem deuenit. Sub Honorio enim, & Arcadio Augg. à Scotorum gentibus (vt eſt apud Oroſium,) æquè ac Hibernia ipſa culta fuit, & *Binle* Scotum quendam hanc tenuiſſe ſcripſit Nennius. Scotos hos Edwinus Nordanhumbrorum Rex, & inſulam (vt prædi-

ctam Monam) Anglorum imperio ſubiugauit, ſi vtramque Meuaniarum nomine (vt volunt ſcriptores) intelligamus. Verùm cùm ſecundò ſuos fœtus emiſiſſet Aquilo, Normannos, Danos, & Norwegos dico: Norwegi, quorum latrocinijs frequentioribus mare Septentrionale infeſtiſſimum fuit, in hanc inſulam & Hebridas inuolauerunt, & regulos conſtituerunt, quorum hiſtoriolam ex antiquo manuſcripto libro ne omninò intercidat, ad verbum ſubiungam. *Chronicon* verò *Manniæ* inſcribitur, & à Monachis monaſterij de *Ruſſin*, quod præcipuum in hac inſula erat conſcriptum videtur.

CHRONICON REGVM MANNIÆ.

ANNO Domini 1047. obijt piæ memoriæ Edwardus Rex Angliæ, cui ſucceſſit in regnum Haraldus filius Godwini, contra quem Haraldus Harfager Rex Norwegiæ prælium commiſit apud *Stainfordbrige*, & Angli victores exiſtentes, omnes fugârunt, de qua fuga quidem Godredus, cognomento *Crouan*, filius Haraldi Nigri de *Iſelandia* fugiens, venit ad Godredum filium Syrric, qui tunc regnabat in Mannia, & honorificè ſuſceptus eſt ab eo.

Fingal. Eodem anno Guilielmus *Baſtardus* debellauit Angliam, & Godredus filius Syrric, Rex Manniæ obijt, cui ſucceſſit filius Fingal.

Anno 1066. Godredus *Crouan* collegit multitudinem nauium, & venit ad Manniam, prælium cum populo terræ commiſit, ſed ſuperatus & fugatus erat. Iterum exercitum, & naues coad-

coadunauit, venit ad Manniam, pugnauit cum Mannenſibus, victus & fugatus eſt. Tertiò, congregauit multitudinem copioſam, & venit noctu ad portum qui vocatus *Ramſa*, & trecentos viros occultauit in ſylua, quæ erat in deuexo montis ſupercilio, qui vocatur *Scacafel*. Orto lucis ſydere, Mannenſes conſtruxerunt aciem ſuam, & magno impetu facto, congreſſi ſunt cum Godredo. Cúmque pugna vehemens eſſet, trecenti viri ſurgentes de inſidiarum loco à tergo, Mannenſes debilitare cœperunt, & in fugam compellêre. Cùm autem vidiſſent ſe ſuperatos, nec aliquem diffugij ſibi locum patêre, nam reuma maris *Ramſa* amnis alueum impleuerat, & hoſtes ex altera parte conſtanter perſequentes, qui tunc remanſerant, clamore miſerabili, poſtulabant à Godredo vitam ſibi donari. Ille autem flexus miſericordia, & miſerans calamitatem eorum, qui apud ipſos per aliquod tempus nutritus fuerat, reuocauit exercitum, & prohibuit ne eos diutius perſequerentur; Godredus ſequente die optionem exercitui ſuo dedit, vt ſi mallent Manniam inter ſe diuidere, & in ea habitare, vel tantùm ſubſtantiam terræ accipere, & ad propria remeare. Illis autem magis placuit totam inſulam vaſtare, & de bonis illius ditari, & ſic ad propria reuerti. Godredus autem cum paucis qui ſecum remãſerant de inſulanis, Auſtralem partem inſulæ, & reliquijs Mannenſium Aquilonarem tali pacto conceſſit, vt nemo eorum aliquando auderent iure hæreditario ſibi ali-

quam partem terræ vſurpare. Vnde accidit vt vſque in hodiernum diem tota inſula ſolius Regis ſit,& omnis reditus eius ad ipſum pertineat. Igitur Godredus ſubiugauit ſibi Dubliniam, & magnam partem de *Layneſtir.* Scotos verò ita perdomuit,vt nullus qui fabricaret nauem vel ſcapham, auſus eſſet pluſquam tres clauos inſerere. Regnauit autem ſexdecem annis,& mortuus eſt in inſula quæ vocatur *Yle*. Reliquit ſanè tres filios, Lagmannum, Haraldum,& Olauum,Lagmannus maior natu,regnum arripiens,ſeptem annos regnauit. Rebellauit autem contra eum Haraldus frater eius multo tempore.Sed tandem captus à Lagmanno,genitalibus,& oculis priuatus eſt. Poſt hęc, Lagmannus pœnitens quòd fratris ſui oculos eruiſſet, ſponte regnum ſuum dimiſit, & ſigno Crucis Dominicæ inſignitus, iter Ieroſolimicatum arripuit,quo & mortuus eſt.

Anno 1075.omnes proceres inſularum audientes mortem Lagmanni, miſerunt legatos ad Murecardum *O-Brien* Regem Hibernię,poſtulantes vt aliquem virum induſtrium de regali ſtirpe in regem eis mitteret,donec Olauus filius Godredi creſceret. Annuit eis Rex libentiſſimè, & quendam Dopnaldum filium *Tade* ad eos miſit, monens & præcipiens ei, vt cum omni benignitate & modeſtia regnum quod ſibi non debebatur, gubernaret. Sed ille poſtquam ad regnum peruenit,paruipendens præcepta ſui Domini, cum magna tyrannide abuſus eſt regno, & multis ſceleribus perpetratis, tribus

tribus annis enormiter regnauit. Tunc omnes principes inſularum vna conſpiratione commoti, aduerſus eum congregati ſunt, & expulerunt à finibus ſuis. Ille autem fugiens ad Hiberniam, non eſt vltra reuerſus ad eos.

Anno 1077. quidam Ingemundus miſſus eſt à Rege Norwegiæ, vt regnum Inſularum arriperet. Cúmq; ad inſulam *Leodus* perueniſſet, miſit nuntios ad omnes principes Inſularum, præcipiens in vnum conuenirent, & conſtituerent eum regem. Interim verò ipſe cum ſocijs ſuis rapinis, & commeſſationibus vacabat, mulierum & puellarum pudicitiam violabat, & fœdis voluptatibus, & carnis illecebris operam dabat. Cúmque hæc nunciata fuiſſent principibus inſularum, iam in vnum ad conſtituendum eum regem congregatis, nimio ſuccenſi furore, properauerunt ad eum, & ſuperuenientes nocte, domum in qua erat, combuſſerunt, & eum cum omnibus ſuis partim ferro, partim flammis extinxerunt.

Anno 1098. fundata eſt Abbatia S. Mariæ Ciſtertij. Antiochia à Chriſtianis capta eſt, & Cometa apparuit.

Eodem anno commiſſum eſt prælium inter Mannenſes apud *Santwat*, & Aquilonares victoriam obtinuerunt. In quo bello occiſi ſunt *Other* Comes, & *Macmaras* Principes ambarum partium.

Eodem anno Magnus Rex Norwegi filius Olaui filij Haraldi *Harfagre*, volens explorare incorruptionem S. Olaui Regis & Martyris,

 præcepit

præcepit vt eius Mauſæolum aperiretur. Epiſcopo autem & Clero reſiſtente, ipſe Rex audactèr acceſſit, & vi regia aperiri ſcrinium fecit. Cúmque & oculis vidiſſet, & manibus attrectaſſet incorruptum corpus, ſubitò timor magnus irruit in eum, & cum magna feſtinatione diſceſſit. Sequente nocte, Olauus Rex & Martyr ei per viſum apparuit, dicens: Elige tu, inquam, vnum è duobus, vel vitam cum regno infra triginta dies amittere, vel à Norwegia diſcedere, & eam ampliùs nunquam videre. Expergefactus Rex à ſomno, vocauit ad ſe principes, & maiores natu, & expoſuit eis viſionem. Illi autem conterriti, hoc conſilium dederunt ei, vt cum omni feſtinatione de Norwegia exiret. Ille ſine mora coadunari fecit claſſẽ centum ſexaginta nauium, & ad Orcadas inſulas tranſfretat, quas ſibi ſtatim ſubiugauit, & tranſitum faciens per vniuerſas inſulas, eáſque ſibi ſubijciẽs, peruenit vſq; ad Manniam, cúmque applicuiſſet, ad inſulam S. Patricij venit, videre locũ pugnæ quam Mannenſes paulò antè inter ſe commiſerant: quia multa adhuc corpora occiſorum inhumata erant. Videns autẽ inſulam pulcherrimam, placuit in oculis eius, eámq; ſibi inhabitationem elegit, munitiones in ea conſtruxit, quę vſque hodie ex eius nomine nuncupantur. Galwedienſes ita conſtrinxit, vt cogeret eos materias lignorum cædere, & ad littus portare, ad munitiones conſtruendas. Ad Moniam inſulam Walliæ nauigauit, & duos Hugones Comites inuenit in ea, vnum occidit,

Monia pro Angleſey, vide Giraldum

cidit, alterum fugauit, & inſulam ſubiugauit. Wallenſes verò multa munera ei præbuerunt, & valedicens eis ad Manniam remeauit. Murecardo Regi Hiberniæ miſit calciamenta ſua, præcipiens ei vt ea ſuper humeros ſuos in die natalis Domini per medium domus ſuæ portaret, in conſpectu nunciorum eius, vt inde intelligeret ſe ſubiectum eſſe Magno Regi. Quod audientes Hibernienſes, ægrè ferebant, & indignati ſunt nimis. Sed Rex ſaniori conſilio vſus, non ſolùm, inquit, calciamenta eius portare, verùmq; manducare mallem, quàm Magnus Rex vnam prouinciam in Hibernia deſtrueret. Itaque compleuit præceptum, & nuntios honorauit. Multa quoq; munera per eos Magno Regi tranſmiſit, & fœdus compoſuit. Nuntij verò redeuntes ad dominum ſuum, narrauerunt ei de ſitu Hiberniæ, & amœnitate, de frugum fertilitate, & aëris ſalubritate. Magnus verò hæc audiens, nihil cogitabat quàm totam Hiberniam ſibi ſubiugare. Itaque præcepit claſſem congregare. Ipſe verò cum ſedecem nauibus procedens, explorare volens terram, cùm incautè à nauibus diſceſſiſſet, ſubitò ab Hibernenſibus circumuallatus, interijt cum omnibus ferè qui ſecum erant. Sepultus eſt autem iuxta Eccleſiam S. Patricij in Duno. Regnauit 6. annis. Quo mortuo, Principes inſularum accerſerunt Olauum filium Godredi *Crouan*, qui degebat in Curia Henrici Regis Angliæ, filij Guilielmi. *Cambrenſem in Itinerario Cambriæ.*

Anno 1102. Olauus filius Godredi *Crouan*

regnare cœpit,& 40.annos regnauit,vir pacificus,habuit omnes reges Hiberniæ & Scotiæ ſibi confederatos, Accepit in vxorem Affricam filiam Ferguſij de *Galewedia* de qua genuit Godredum. Ex concubinis ſuſcepit Regnaldum, Lagmannum,Haraldum, & filias multas, quarum vna nupſit Sumerledo regulo * *Herergaidel*,quę fuit cauſa ruinę totius regni Inſularum. Genuit ex ea filios 4.Dulgallum,Raignaldum, Engus, & Olauum.

Argile.

1133.Ecclipſis ſolis tanta 4. Nonas Auguſti,vt dies in noctem verteretur.

1134.Olauus dedit Yuoni abbati de *Furnes* partem terræ ſuæ in Mannia ad abbatiam conſtruendam in loco qui dicitur *Ruſſin*.Et rem eccleſiaſticam in inſulis & redditibus ditauit, & libertatibus dotauit.

Anno 1142. Godredus filius Olaui tranſfretat ad regem Norwegiæ, cui nomen erat *Hinge*, & hominium ſuum ei fecit, & moratus eſt apud eum,honorificè ſuſceptus ab eo. Eodem anno tres filij Haraldi fratris Olaui, qui nutriti fuerant apud Dubliniam congregantes magnam turbam hominum, & omnes profugos regis, venerunt ad Manniam, poſtulantes ab eodem rege medietatem totius regni Inſularum ſibi dari. Rex autem cùm audiſſet, placare eos volens, reſponder ſuper hoc conſilium ſe habiturum. Cúmque diem & locum conſtituiſſent, vbi conſilium haberi debuiſſet, interim illi nequiſſimi de morte regis inter ſe tractabant.Conſtituta autem die conuenerunt

vtræque

vtræque partes in portu, qui vocatur *Ramſa*, ſederúntque ſeriatim rex cum ſuis ex vna parte, illi vna cum ſuis ex altera. Regnaldus autem medius fuerat, qui eum percuſſurus erat, ſtabat ſeorſim loquens cum quodam viro de principibus terræ. Cúmque vocatus veniſſet ad regem, vertens ſe ad eum, quaſi ſalutans eum, ſecurim fulgentem in altum leuauit, & caput regis vno ictu amputauit. Perpetrato autem tanto ſcelere ſtatim inſulam diuiſerant inter ſe 1143
paucis diebus tranſactis, congregata claſſe transfretauerunt ad Galwediam volentes ſibi ſubiugare; Galwedienſes autem conglobati, & magno impetu facto, congreſſi ſunt cum eis. Illi ſtatim terga vertentes, fugerunt cum magna confuſione ad Manniam. Omnéſque Galwedienſes qui in ea habitabant, quoſdam iugulauerunt, alios expulerunt.

Anno 1143. Godredus filius Olauui ex Norwegia rediens fit rex Manniæ, & in vltionem patris duobus Haraldi filijs oculos eruit, & tertium occidit.

1144. Godredus cœpit regnare, & 30. annis regnauit. Tertio regni anno Dublinenſes eum accerſerunt, & regem Dubliniæ illum conſtituerunt, in quem Murecardus rex Hiberniæ bellum mouit, & fixis tentorijs apud ciuitatem quæ dicitur *Coridelis*, fratrem vterinum *Oſibelem* cum 3000. equitum ad Dubliniam miſit, qui à Godredo & Dublinenſibus interfectus erat, cæteris omnibus fugatis. His actis Godredus ad Manniam reuertitur, & tyrannidem exercere

re cœpit & nobiles exhęreditauit, quorum vnus Thorfinus filius *Oter*, cæteris potentior acceſſit ad Sumerledum, & Dubgallum Sumerledi filium regem inſularum dixit, ſubiugans illi multas inſulas, cùm hæc à Paulo quodam Godredus intellexiſſet, parata claſſe procedit obuiam Sumerledo venienti cum 80. nauibus: &
1156 anno 1156. commiſſum eſt bellum nauale in nocte Epiphaniæ, & multis vtrinque cæſis, proximo die pacificati ſunt, & diuiſerunt inter ſe regnum inſularum, factúmq; eſt regnum bipartitum à die illa vſque in præſens tempus, & hæc fuit cauſa ruinæ regni inſularum, ex quo filij Sumerledi occupauerunt illud.

1158. Sumerledus venit ad Manniam cum 53. nauibus, & Godredum fugauit, inſulam vaſtauit, Godredus verò tranſfretauit ad Norwegiam quęſitum auxiliũ aduerſus Sumerledum.

Anno 1164. Sumerledus collegit claſſem centum ſexaginta nauium, & applicuit apud *Rhinfrin*, volens totam Scotiam ſibi ſubiugare: ſed vltione diuina à paucis ſuperatus, cum filio ſuo & innumerabili populo ibidem occiſus eſt. Eodem anno bellum fuit apud *Ramſa*, inter Reginaldum fratrem Godredi & Mannenſes, & per dolum cuiuſdam Comitis Mannenſes in fugam conuerſi ſunt.

Et Reginaldus cœpit regnare. Quarto autem die ſuperuenit Godredus de Norwegia cum magna multitudine armatorum, & fratrem ſuum Reginaldum comprehendit, & oculis & genitalibus priuauit. Eodem anno obijt

ijt Malcolmus rex Scotiæ, & frater eius Willielmus ei ſucceſſit in regnum.

Anno 1166. duo Cometæ apparuerunt ante ſolis ortum menſe Auguſti, vna ad Auſtrum, altera ad Aquilonem.

Anno 1171. Richardus Comes Penbrochiæ tranſfretauit in Hiberniam, & Dubliniam cum magna parte Hiberniæ ſubiugauit.

Anno 1176. Ioannes de *Curcy* ſibi ſubiugauit Vltoniam & Viuianus Apoſtolicæ ſedis Legatus venit in Manniam, Godredúmque regem legitimè deſponſari fecit cum vxore ſua Phingola filia *Macl͏otlen*, filij *Murkartac* regis Hiberniæ, matre videlicet Olauui qui tunc triennis erat. Deſponſauit eos Siluanus Abbas cui ipſa die Godredus dedit partem terræ apud *Mireſcoge* vbi monaſterium conſtruxit, ſed tandem conceſſa eſt terra cum monachis abbatiæ de Ruſſin.

Anno 1172. Reginaldus filius Eacmarcat, vir de regali genere in Manniam veniens cum magna turba hominum, abſente rege, primo congreſſu quoſdam qui littora cuſtodiebant fugauit, & circiter 30. occidit. Poſteà eadem die congregati Mannenſes ipſum cum omnibus pene ſuis occiderunt.

Anno 1183. O *Fogolt* vicecomes de Mannia.

Anno 1185. Ecclipſis ſolis die Philippi & Iacobi.

Anno 1187. Obijt Godredus rex Inſularum 4. Idus Nouembris proxima verò æſtate tranſlatum eſt corpus ad Inſulam *Hy*. Reliquit tres

tres filios Reginaldum, Olauum, & Yuarum, Dum vixit, Olauum filium hæredem conſtituit, quòd ſolus ille legitimè natus eſſet, ſed Mannenſes quum Olauus eſſet iam vix decennis Reginaldum ex Inſulis accerſunt, & regem conſtituunt.

1178. Reginaldus filius Godredi incœpit regnare ſuper inſulas, & occiſus eſt Murchardus vir potens in omni regno inſularum.

Anno 1192. commiſſum eſt bellum inter filios Sumerledi Reginaldum & Engus, ſed Engus victoriam obtinuit. Eodem anno Abbatia de *Ruſſin* tranſlata eſt ad *Dufglas*, at poſt 4. annos monachi ad *Ruſſin* reuerſi ſunt.

1203. Michal Epiſcopus Inſularum obijt ad *Fontanas* cui ſucceſſit Nicholaus.

1204. Hugo de *Lacy* venit cum exercitu in Vltoniam, & commiſit bellum cum Iohan. de Curcy, eúmque comprehendit, & Vltoniam ſibi ſubiugauit. Poſteà Iohannem liberum ire permiſit, qui venit ad Regem Reginaldum à quo honorificè ſuſceptus eſt quia eius gener erat, Ioannes ſiquidem de *Curcy* habuit in vxorem Affricam filiam Godredi, quæ fundauit Abbatiam S. *Mariæ de Iugo Domini*, & ibidem ſepulta eſt.

1205. Ioannes de *Curcy*, & Reginaldus rex Inſularum cum 100. nauib. Vltoniam ingreſſi in portu qui vocatur *Strangfeord*, ſegniter obſederunt caſtellum de *Rath*, ſed Walterus de *Lacy* ſuperueniens cum exercitu, eos fugauit, dehinc *Curcy* terram ſuam nunquam recuperauit.

Anno

Anno 1210. Engus filius Sumerledi cum tribus filijs ſuis occiſus eſt.

Ioannes Rex Angliæ tùm claſſem 500. nauium ad Hyberniam adduxit, cámque ſibi ſubiugauit, & mittens Comitem quendam, qui nomine Fulco, ad Manniam, eam in vna quindená ferè omnino deuaſtauerunt, & ſuſcipientes obſides ex ea in patriam reuerſi ſunt. Reginaldus rex, & optimates non erunt in Mannia.

Anno 1217. obijt Nicholaus Epiſcopus Inſularum, & ſepultus eſt in Vltonia, in domo de *Benchor*, cui ſucceſſit Reginandus.

Libet aliqua de Olauuo & Reginaldo fratribus retexere.

REginaldus dedit fratri ſuo Olauuo Inſulam quæ vocatur *Lodhus*, quæ cęteris inſulis latior eſſe dicitur, ſed raris colitur incolis, quòd montuoſa, & ſaxoſa ſit, & ferè tota inarabilis. Incolæ verò illius plerunque venatione, & piſcatura viuunt, ad hanc ergò Inſulam poſſidendam Olauus profectus eſt, & habitauit in ea pauperem ducens vitam: cúmq; vidiſſet eam ad ſuſtentationem ſuam, & ſui exercitus minimè ſufficere, acceſſit fiducialiter ad Reginaldum fratrem ſuum, qui tunc morabatur in inſulis, & ſic allocutus eſt eum. Frater, inquit, & Dómine mi, Rex, noſti tu quòd regnum Inſularum ad me iure hęreditario pertinuit:

Lodhus *ſiue* Lewes.

tinuit: ſed quia dominus ad hoc gubernandum te elegerat, non inuideo tibi, nec moleſtè fero te eſſe in regali culmine ſublimatum. Nunc ego te deprecor vt prouideas mihi aliquam portionem terræ in Inſulis, in quâ honeſtè viuam. Nam inſula *Lodhus* quam mihi dediſti, me ſuſtentare non valet. Quo audito, Reginaldus frater habiturum ſe conſilium dixit, & die craſtina, quum Olauus vocatus veniſſet ad Colloquium, comprehendi eum iubet Reginaldus, & duci ad Guilielmum Scotiæ Regem, vt penes eum in carcere ſeruaretur, fuítque Olauus cathenatus in carcere 7. ferè annos. Anno verò ſeptimo obijt Guilielmus Rex Scotiæ, cui ſucceſſit Alexander filius: Qui antequam moreretur, iuſſit vt incarcerati omnes liberarentur. Olauus igitur liberatus venit ad Manniam, móxque cum non modico comitatu nobilium profectus eſt ad S. Iacobum, & iam reuerſum Reginaldus frater fecit Olauum in vxorem ducere filiam nobilis de *Kentyre*, germanam vxoris ſuæ Lauon nomine, dedítque illi in poſſeſſionem *Lodhus*. Poſt paucos dies Reginãdus Epiſcopus Inſularum Olauum, & Godredum filium & *Lauon* vxorem congregata Synodo canonicè ſeparauit, vtpote conſobrinam prioris vxoris. Poſthac Olauus duxit Scriſtinam filiam Ferkari Comitis de *Roſſe*.

Hac de re vxor Reginaldi, regina Inſularum concitata miſit literas nomine Reginaldi regis in inſulam *Sky* ad Godredum filium ſuum, vt Olauum occideret, Godredo hoc machinante,

te, & Lodhus intrante, Olauus ſcapha modica fugit ad ſocerum ſuum comitem de *Roſſe* Godredus *Lodhus* depopulatur. Eo tempore vicecomes de *Sky* Pol filius Boke, vir potens in omnibus Inſulis, quòd Godredo conſentire noluit, fugit, & cum Olauuo apud Comitem de *Roſſe* vná habitauit, & inito fœdere cum Olauuo, venerunt ambo in vna naui ad *Sky*. Deniq; miſſis exploratoribus, didicerunt quòd Godredus in quadam inſula quæ vocabatur inſula Sancti Columbæ ſecurè cum paucis hominibus moraretur. Et coadunantes ſibi omnes amicos, & notos ſuos, & eos qui ſe ſponte ſibi iungere voluerunt, intempeſtæ noctis ſilentio, tractis quinque nauibus de proximo maris littore, quod ad duorum ſtadiorum ſpacium diſtabat à prædicta inſula, & inſulam circumdederunt. Godredus autem & qui cum ipſo fuerant ſurgentes primo diluculo, & videntes ſe vndique circumſeptos ab hoſtibus, obſtupuerunt. Sed armis induti bellicis, viriliter reſiſtere conati ſunt, ſed fruſtra. Nam circa horam diei nonam Olauus, & Pol prædictus vicecomes cum omni ſuo exercitu inſulam ingreſſi ſunt, & occiſis omnibus quos extra ſepta eccleſiæ repererunt, Godredum comprehenſum oculis, & genitalibus priuauerunt. Quo tamen facto Olauus non cóceſſit, nec reſiſtere potuit, propter filium *Boke* prędictum vicecomitem. Factum enim hoc anno Chriſti 1223. In proxima æſtate acceptis obſidibus ab vniuerſis magnatibus inſularum Olauus cum

claſſe

claſſe triginta duarum nauium venit ad Manniam, applicuitque apud *Rognolfwabt*. Ipſo tempore Reginaldus & Olauus diuiſerunt inter ſe regnum inſularum data Mannia Reginaldo ſuper portione ſua cum reguli nomine. Olauus II. acceptis cibarijs à populo Manniæ cum comitatu ſuo ad portionem ſuam Inſularum redijt. Sequenti anno Reginaldus aſſumpto ſecum Alano Domino Galwediæ cum Mannenſibus ad inſulanas partes profectus eſt. Vt partem terræ, quam dederat Olauo fratri ſuo auferret ab eo & eam ſuo dominio ſubiugaret. Sed quia Mannenſibus contra Olauum vel inſulanos pugnare libuit eò quòd diligerent eos, Reginaldus, & Alanus dominus Galwediæ, nihil proficientes ad propria reuerſi ſunt. Poſt modicum temporis Reginaldus ſub occaſione eundi ad Curiam domini Regis Anglię accepit à populo Mannię centum marcas, & profectus eſt ad Curiam Alani domini Galwedię. Eodem tempore dedit filiam ſuam filio Alani in matrimonium. Quod audientes Mannenſes indignati ſunt valde, & mittentes propter Olauum conſtituerunt eum ſibi regem.

Anno 1226. recuperauit Olauus hęreditatem ſuam, regnum videlicet Mannię, & inſularum quod Reginaldus frater eius gubernauerat XXXVIII annos, & regnauit ſecurè duobus annis.

Anno 1228. Olauus cum omnibus optimatibus Mannię & fortiori parte populi tranſfretauit ad inſulas. Paulò poſt Alanus dominus Galwe-

Galwediȩ, & Thomas Comes Etholiȩ, & Reginaldus rex venerunt ad Manniam cum magno exercitu, totam auſtralem partem Manniȩ vaſtauerunt, & eccleſias ſpoliauerunt, & viros quotquot, capere poterant occiderunt, & redacta eſt auſtralis pars Manniȩ ferè in ſolitudinem. Et per hȩc reuerſus eſt Alanus cum exercitu ſuo in terram ſuam, & reliquit Balliuos ſuos in Mannia qui redderent ei tributa patriȩ. Superuenit autem Olauus rex & fugauit eos & recepit regnum ſuum. Et cȩperunt Mannenſes qui antea circumquáque diſperſi fuerant, congregari, & confidenter habitare.

Eodem anno inopinatò intēpeſta nocte, hyemali tempore venit Reginaldus rex è Galwedia cum quinque nauib. & combuſſit omnes naues Olauui fratris, & optimatum Manniȩ apud Inſulam S. Patricij, pacémque petens à fratre ſuo manſit apud portū *Ragnollwath* quadraginta diebus; interim attraxit ſibi omnes Inſulanos in Auſtrali parte Manniȩ, qui iurauerunt ſe animas in mortem poſituros donec dimidium regni ſortiretur: contra Olauus Aquilonares ſibi adiunxit & 14. Februarij apud locum qui dicitur *Tingualla* commiſſum eſt inter fratres prȩlium in quo Olauus vicit, & Reginaldus rex à quibuſdam interfectus eſt ibidem, neſciente fratre. Et venientes prȩdones ad auſtralem partem Manniȩ, vaſtauerunt eam. Monachi de *Ruſſin* tranſtulerunt corpus Reginaldi regis ab abbatiam S. Mariȩ de *Fournes*, ibique ſepultum eſt in loco quem ipſe ſibi elegerat.

elegerat. Poſt hæc Olauus adijt regem Norwegię, ſed antequam illuc perueniret, Haco rex Norwegię quendam nobilem nomine Husbac filium Owmundi regem inſularum Soderenſium conſtituit, vocauítque nomen eius Haconem. Venit autem idem Haco cum Olauuo, & Godredo Don filio Reginaldi, & multis Norwegienſibus ad inſulas, & dum expugnarent caſtellum in inſula *Both*, Haco lapide percuſſus interijt, & in Iona ſepelitur.

Anno 1230. venit Olauus cum Godredo *Don*, & Norwegienſibus ad Manniam, diuiſerúntque inter ſe regnum, Olauus Manniam obtinuit, Godredus ad inſulas profectus in *Lodhus* inſula occiſus eſt, & Olauus regnum inſularum obtinuit.

1237. 12. Calend. Iunij obijt Olauus Godredi filius rex mannię in inſula S. Patricij, & ſepultus eſt in abbatia de *Ruſſin:* regnauit 11. annos, duos viuente fratre, & nouem poſt mortem eius.

Haraldus filius ſucceſſit, ætatis 14. annorum, & regnauit 12. annis. Anno regni primo profectus ad inſulas, & Loglenum conſanguineum cuſtodem Manniæ conſtituit, ſequenti Autumno miſit Haraldus tres filios *Nel*, nimirum Dufgaldum, Thorquellum, Molmore, & amicum ſuum Ioſeph ad Manniam, vt conſilium inirent, Igitur viceſima quinta die conueniunt apud *Tingualla*, & oborta inuidia inter filios *Nel*, & Loglennum, pugnatum eſt vtrinque acriter, interfectis ibidem Dufgaldo, Mor-

more

more, & prædicto Ioſepho. Vere ſequenti Haraldus rex venit ad inſulam Manniam, & Loglennus in Walliam fugiens, cum Godredo Olauui filio, alumno ſuo, & 40. alijs naufragio perierunt.

Anno 1238. Goſpatricius, & Gilleſcriſt filius *Mac Kerthac* venerunt à rege Norwegiæ in Manniam, qui Haraldum ex Mannia excluſerunt, & tributa ad opus regis Norwegiæ capientes, quòd curiam regis Norwegię adire recuſauit.

Anno 1240. Goſpatricius obijt, & in abbatia de *Ruſſin* ſepelitur.

Anno 1239. Haraldus regem Norwegię adiuit, qui poſt biennium confirmauit illi, & ſucceſſoribus ſuis hęredibus ſub ſigillo omnes inſulas quas anteceſſores poſſederant.

1242. Haraldus redijt ex Norwegia ad Manniam, & ab incolis honorificè ſuſceptus, pacem habuit cum regibus Anglię, & Scotię.

Anno 1247. Haraldus, vti etiã & pater, factus eſt miles à rege Anglię, & multis muneribus donatus, venit ad propria. Eodẽ anno accerſitus fuit à rege Norwegię, & duxit eius filiã. Et anno 1249. dũ reuerteretur cum vxore, Laurẽtio Mannię electo, & multis nobilibus prope fines Radlandię orta tempeſtate ſubmerſus eſt.

1249. Reginaldus Olauui filius, frater Haraldi cœpit regnare pridie Nonas Maij, & triceſima die eiuſdem occiſus eſt ab Yuaro milite, & à ſuis in prato propè eccleſiam S. Trinitatis ad auſtralem partem, ſepultúſq; eſt in ec-

eccleſia S. Mariæ de Ruſſin.

Eo tempore Alexander rex coadunauit multas naues, vt ſibi ſubijceret inſulas, & in inſula *Kerwaray*, febre correptus moritur.

Haraldus filius Godredi Don regis nomen in inſulis vſurpauit, omnes principes Haraldi regis Olauui filij exules fecit, & profugos eius principes, & optimates pro eis conſtituit.

Anno 1250. Haraldus filius Godredi Don, vocatus per literas adijt regem Norwegiæ, qui detinuit illum in carcere, quòd regnum iniuſtè occupaſſet. Eodem anno applicuerunt apud *Roghalwaht* Magnus Olauui filius, & Ioannes filius Dugaldi, qui regem ſe nominabat, ſed Mannenſes ægrè ferentes quòd Magnus non nominaretur, repulerunt eos à littore ſuo, quorum multi naufragio perierunt.

Anno 1152. venit Magnus Olaui filius ad Manniam, & conſtitutus eſt rex, ſequenti anno profectus eſt ad regem Norwegiæ & manſit ibi per annum.

Anno 1254. Haco rex Norwegiæ conſtituit Magnum filium Olauui regem inſularum, & confirmauit eas ſibi hæredibus ſuis, & nominatim Haraldo fratri eius.

Anno 1256. Magnus rex Manniæ profectus in Angliam, fit miles à rege Angliæ.

1257. Eccleſia S. Mariæ de *Ruſſin* dedicata eſt à Richardo Soderenſi.

Anno 1260. Haco rex Norwegiæ venit ad partes Scotiæ, & nihil expediens, verſus ad Orcades

cades ibi apud *Kirkwas* moritur, & ſepultus eſt *Bergæ*.

Anno 1265. obijt Magnus filius Olauui rex Manniç & inſularum, apud caſtellum de *Ruſſin*, & ſepultus in eccleſia S. Mariæ de *Ruſſin*.

1266. Tranſlatum eſt regnum inſularum propter Alexandrum regem Scotorum.

Quæ ſequuntur alio charactere, & recentiore deſcripta ſunt.

Anno 1270. die 7. Octobr. claſſis Alexandri regis Scotorum applicuit apud *Roghalwath*, & ſequenti die ante ſolis ortum commiſſum eſt prçlium inter Mannenſes, & Scotos, & ceciderunt 535. Mannenſium: Vnde quidam verſificator,

L. decies, X. ter, & penta duo cecidere,
Mannica gens de te, damna futura caue.

Anno 1313. Robertus rex Scotorum obſedit caſtrum de Ruſſin, quod Dingawy Dowyl tenuit contra eum, ſed tandẽ rex caſtrũ cœpit.

1316. Die Aſcenſionis, Richardus *le Mandeuile*, & fratres eius cum magnatibus alijs Hiberniæ applicuerunt apud Ramaldwath, petentes ſibi victualia, & argentum miniſtrari, quòd deprçdati erant per hoſtes ſuper eos cõtinuè debellantes. Cùm Communitas reſpondiſſet ſe nihil velle dare, proceſſerunt contra Mannẽſes cum duabus turmis quoúſq; venerunt ſub latere montis *Warthfel*, in campo, vbi manebat Ioannes *Mandeuile*, & ibi commiſſo

Hactenus è libro illo antiquo.

prælio deuicerunt Hibernici Mannenſes, ſpoliauerunt inſulam, & abbatiam de Ruſſin, & cùm per menſem inſula periendinaſſent, impletis nauibus ad propria ſunt reuerſi.

Finis Chronici Regum Manniæ.

Sequentis hiſtoriæ ſeriem nunc ex alijs attexam.

CVm Scotus non ſine cæde rerum in Mannia potitus eſſet, Maria Reginaldi vltimi filia litem de Inſula intendit coram Rege Angliæ, ſed reſponſum tulit vt à Scoto peteret, quòd ille tunc temporis Inſulam tenuit; huiuſque ex filio nepos Ioannes Waldebeof (nupta enim fuit Maria in familiam de Waldebeoſe) ius auitum perſequutus eſt in Parlamento anno Edwardi primi triceſſimo tertio, coram Angliæ rege tanquam ſuperiore Domino regni Scotiæ, ſed quod ille iure non potuit Guil. de *Monteacuto* Eques affinis eius, erat enim è Mannenſium Regum familia oriundus, armis obtinuit. Tumultuaria enim Anglorum manu Scotos omnes Inſulâ exturbauit, ſed cùm ille ad hoc bellum, magnum æs alienum conflâſſet, nec vnde nomina diſſolueret, haberet; Anthonio Becco Epiſcopo Dunelmenſi, & Patriarchæ Hieroſolymitano in VII. annos oppignorauit, & vſum fructum legauit. Inde ad Guil. de *Monteacuto* eius filium Sariſburiæ iam Comitem creatum redijt, qui *Manniam cum coronâ Anno Domini* MCCCXCIII. (vt habet Walſinghamus) Guilielmo Scrope grandi pecunia vendidit, quo ob læſam maieſtatem capite mulctato & bonis publicatis, Mannia in Henrici quarti Regis Angliæ ius deuenit, qui primùm hanc inſulã (vt aiunt) Henrico Percio Northumbriæ Comiti aſſignauit, eâ lege vt ipſe poſterique cùm Reges Angliæ inaugurarentur præferrent enſem quo Henricus ille cinctus eſſet, cùm Angliam redux adiret, vulgò

Lan=

Lancaſterſword. Verùm illo ciuili bello interfecto, Ioanni Stanleio contulit, cuius poſteri Comitatus Derbiæ titulo inſigniti, etiamnum tenent,& Manniæ reguli appellantur.

Hinc ad Nouantum Promontorium niſi exiguæ, planè nullæ occurrunt inſulæ; ſed hoc ſuperato,in GLOTTA æſtuario,ſiue Dunbritton Frith,GLOTTA inſula eminet, cuius meminit Antoninus, nunc Scotis *Arran*, vnde Comites Araniæ in Scotia,& huic vicina eſt quę olim Rotheſia, nunc *Buthe*, à ſacra cellula quam Brendanus poſuit, (ſic enim cellula Scoticè dicitur,) cui vt ferunt, Stewarti Scotorum reges ſuam originem debent. Inde *Hellan*, olim *Hellan Leneow*, id eſt, vt interpretatur I. Fordonus, Sanctorum inſula,& *Hellan Tinoc*, id eſt, Inſula Porcorum, in eodem ſinu conſpiciuntur.

Glotta *inſula*

Arran.

Extra ſinum confertiſſimæ iacent Inſulæ,XLIIII vulgus numerat, quas Scoti *Weſterne Iles*, id eſt, Occiduæ Inſulæ, ſuperiores ſcriptores HEBRIDES, ſed Ethicus antiquus Beteoricas, & Giraldus alibi *Inchades* & *Leucades*, Plinius, Solinus,& Ptolemæus EBVDAS, & Ἔβουδαι, appellant. Nominis rationem elicere non poſſum, niſi ita dictas exiſtimem, quod fruges hic non prouenerint, prodit enim Solinus harum incolas fruges neſcire, & piſce tantùm lactéque viuere,& *Eb eid* Britannicè ſine frugibus ſonat. Harum triginta eſſe Plinius ſcripſit, ſed quinque percenſet Ptolemæus. Prima RICINA eſt, Plinio RICNEA, Antonino RIDVNA,nunc *Racline*, & *Ricina* in Antonino legendum puto, elind coniuncto temone facilè tranſit. Inſula hæc parua eſt obiecta Hiberniæ, antiquis nota, quòd ipſo freto inter Hiberniam & Scotiam interponatur, nullo nomine hodie celebris,quàm Scotohibernicorum ſtrage,qui ſubinde hinc ab Anglis exturbati fuerunt. Proxima EPIDIVM eſt, quæ ex nomine, Epidiorum promontorio, & littori adiecisse conijcerem cum optimo Geographo Ge.Mercatore.Cúmque in eo ſitu *Ila* Inſula ſatis ampla, & campeſtri planitie ferax,quæ *Mac Conelli* poſſeſſio, conſpicitur, hanc fuiſſe Epidium, aut Epidiorum inſulam dicam, nam Ἐπίδιον alicubi legitur. Inter hanc & Scotiam *Iona* interiacet, Bedæ *Hy* & *Hu*, à Pictis Scotorum Monachis donata ob propagatum

Hebrides.

Scottiſh, or Weſterne Iles.

Ricina.

Racline.

Yla.

Iona.

inter eos Euangelium, vbi monaſterium Regum Scotiæ ſepultura, & ſanctorum virorum frequentia celebre, inter quos Columba Pictorum Apoſtolus, primæ notæ fuit, à cuius cella inſula etiam *Columbkill* appellatur, vti & vir ipſe compoſito nomine Columbkill dictus fuit, teſtante Beda. Hic demùm Epiſcopalis ſedes conſtituta erat in *Sodore* viculo, vnde inſulæ omnes *Sodorenſes* etiam appellatæ fuerunt, quòd in eius diocœſi cenſentur. Inde MALEOS eſt Ptolemæi, nūc *Mula*, cuius Plinius videtur meminiſſe, cùm inquit *Reliquarum Mella* XXV. *mill. paſſ. amplior proditur.* Sic enim antiquiſſima Plinij editio Venetijs concipit, vbi vulgatis legitur *Reliquarum nulla*. HEBVDA Orientalior nunc *Skie*, deinde Scotiæ littori longè obtenditur, & HEBVDA Occidentalior magis in Occaſum diuergens, nunc *Lewes*, cui præeſt *Mac Cloyd*, & in antiquo Manniæ libro, *Lodhus* dicitur, monticulis prçrupta, ſaxoſa, & raro cultore, ſed omnium ampliſſima, à qua exiguo Euripo *Eaſt* diſiungitur. Cęteræ præter Hyrtham ignobiles ſunt, aut ſaxis aſperæ, aut cautibus inuię, & vix virenti ceſpite veſtitę, has tamen omnes velut imperij ſui firmamentum numerata pecunia à Norwegis (vt diximus) coëmêrunt Scoti, etſi minimum inde fructum percipiāt, cùm incolæ, antiqui ſcilicet Scoti, ſiue Hibernici, homines erectis animis, & proiecta audacia, legum ſeueritate, & iudiciorum metu ſe illigari non patiantur. Quod verò ad mores, cultum, & linguam ſpectat, à ſylueſtribus illis Hibernicis, de quibus egimus, ne tantillum diſcrepant, vt facilè vnam eandemque eſſe gentem cognoſcamus.

Epiſcopus Sodorenſis. *Maleos.* Mula. *Hebuda.* Lewes. Euſt. *Hirth.*

Ab Hœbudibus ad Ortum æſtiuum, ſi littora legas, ORCADES demùm videas, nunc *Orkney*, XXX plùs minùs inſulas interfuſo Oceano diſcretas, quas ita appellat antiqua quædam membrana, quaſi *Argath*, id eſt, vt ibi interpretatur, ſupra Getas: malim ſupra *Cath*, obiacet enim *Cath* regioni Scotiæ, quam ob promontorium *Cathneſſe* nunc appellitant, cuius incolas Carini pro Cathini perperam Ptolemæo nominari videntur. Solini ætate homine vacarunt, & vinceis herbeis inhorruêrunt, nunc verò cultę ſunt, ſed ſine ſyluis, hordei ſatis feraces, tritici, & arborum omninò indigæ. Ex his Pomonia Epiſcopali cathedra celebris, primaria

Orkney Orcades.

maria eſt; à Solino POMONA *diutina* ob diei prolixitatem vocata, hodie *Mainland* incolis, quaſi continens eſſet, Sede Epiſcopali in Kirkwale oppidulo, & duobus caſtris ornata. Stannique, & plumbi ferax. OCETIS etiam inter has à Ptolemæo recenſetur, quam *Hethy* nunc dici coniectamus. An verò *Hey*, quæ inter has numeratur Plinij DVMNAM dicam, nondũ ſtatui. Certè ſi nõ ſit, malim *Faire Yle*, i. *inſula pulchra*, cuius oppidum quod habet vnicum *Dumo* dicitur, Dumnam exiſtimare, quàm cum Becano *Wardhuys* in Lappelandia cenſere. Iul. Agricola claſſe primus Britanniam circumuectus, Orcadas ad id tempus incognitas inuenit, domuítque, tantum abeſt vt Claudius deuicerit, (quod Hieronimi Chronicis aſſeritur,) vt Hadriani tempore Iuuenalis cecinerit: *Pomona.* *Ocetis.* *Dumna.*

Arma quid vltra
Littora Iuuernæ promouimus, & modò captas
Orcades, & minima contentos nocte Britannos?

Deinde verò cùm Romanorum cõcideret in Britannia imperium, Pictorum ſedes fuerunt, & Claudianus poeticè luſit.

Maduerunt Saxone fuſo, Orcades.

Nennius etiam prodit, Octham & Ebiſſum Saxones, qui Britannis meruerunt, cum XL. Cyulis, id eſt, Myoparonibus circa Pictos nauigâſſe, & Orcades deuaſtâſſe. Poſteà in Norwegorum poteſtatem & Danorum deuenerunt, vnde Gothicè loquuntur incolæ, & demùm Chriſtiernus Danus pacta pecunia, anno 1472. omne ius ſuum in Scotum tranſtulit.

Vltra Orcades, & ſupra Britanniam, antiquus ille in Horatium Commentator, Fortunatas inſulas locat, vbi nullos niſi pios & iuſtos habitare ſcripſerũt, ſuíſq; carminibus loci amœnitatem & fertilitatem celebrant Græci, Eliſios campos appellantes, Sed de his Fortunatis inſulis aliud fabuloſi Græculi Iſacij Tzetzis ex ſuis ad Lycophronem notis (ſi placet,) accipe. *In Oceano eſt Britannia Inſula inter Occidentalem Britanniam, & Thulem Ortum ſpectantem, Illuc aiunt mortuorum animas tranſportari, nam in littore Oceani, in quo eſt Britannia inſula, piſcatores habitant ſubditi quidem Francis, tributum* *Inſulæ Fortunatæ.* *E verſione B. Bertrandi.*

tributum verò illis non pendentes, eò quod tranſmittant mortuorum animas, vt aiunt. Illi enim diſcedentes, domi circa veſperum dormiunt, pulſantes verò paulò pòſt, quoſdam in ianua ſentiunt, & vocem audiunt illos ad opus vocantem, Surgentes porrò, ad littus accedunt, ignorantes quæ illos ducat neceſſitas, vidéntque naues præparatas, ſed non ſuas & vacuas hominibus, quas ingreſſi remos mouent, & pondus nauium ſentiunt, ac ſi hominibus oneratæ eſſent, ſed neminem vident. Impetu deinde vno in Britanniam inſulam perueniunt, quum vix aliàs ſuis nauibus vſi, vnius noctis & diei nauigatione illuc perueniant. Quum verò in inſulam peruenerint, rurſus neminem vident, ſed vocem audiunt recipientium illos qui in nauibus ſunt, illóſque numerantium ex genere patris ac matris, prætereà ſecundùm dignitatem, artem, & nomen ſingulos vocantium. Cæterùm illi exonerata naue, rurſus vno impetu domum reuertuntur. Hinc multi exiſtimant ibi eſſe Beatorum inſulas.

Thule. Quinque dierum & noctium nauigatione ab Orcadibus THVLE à Solino ſtatuitur. Inſula ſi qua alia Poëtis celebratiſſima, cùm diſiunctiſſimum aliquod innuerent, quaſi totius orbis remotiſſima; hinc Virgilius, *Tibi ſeruiat vltima Thule.* Seneca, *Terrarum vltima Thule.* Claudianus, *Thulem procul axe remotã,* & alibi, *Ratibus imperuia Thule,* Statius, *Ignotam vincere Thulem,* vt cætera omittam. Hoc tamen adnotaſſe liceat Thulem pro Britannia à Statio illo iſtis in verſibus vſurpari. *Thule pro Britannia.*

Cærulus haud aliter cùm dimicat incola Thules,
Agmina falcifero circumuenit acta couino.

Et pro remotiſſima quaque regione in illo Iuuenalis.

De conducendo loquitur iam Rhetore Thule.

Nomen traxiſſe ſcribit Suidas à Thule Rege Ægyptio, Iſidorus à ſole, Reynerus Reneccius à Saxonica dictione *Tell,* .i. limes, quaſi Septentrionis & Occidentis limes fuerit. Verumenimverò an Thule aliqua fuerit, dubitat Sineſius, & nuſquam comparêre, ſcribit Giraldus noſter, ancipitiq; de ea ſententia diſtrahũtur doctiores. Plerique *Iſlandiam* cælo rigenti & perpetua hyeme damnatam Thulen olim vocatam aſſeruerunt, his tamen Saxo Grammaticus, Crantzius, Milius, Iouius, Peucerus refragantur. At ſi verum ſit quod doctiſſimus Gaſper Peucerus libro de Terræ dimenſione *Iſlandia.*

ſione retulit, Schetlandiam nautis *Thilenſell* vocari, (nec eius fidem imminuere auſim,) ſanè Thule inuenta, & res iam tandem confecta. Hæc enim Schetlandia eſt inſula aliis exiguis coronata ſub imperio Scoti, frigore obrigens, & vndique procellis expoſita, cuius incolis, perinde vt Iſlandiæ, piſcis exſiccatus & contuſus, pro farre eſt. Et quanquam huic Polus Arcticus non ita attollitur, vt diem perpetuum VI. menſes habeat, quod de Thule Pitheas Maſilienſis à Strabone iuſtè notatus finxit, nec enim hoc Iſlandiæ ipſi contingit, vbi perpetua quaſi hiems, & ferè rigor intolerabilis ſedet: vt Schetlandiam tamen Thulem exiſtimem facit primus ſitus apud Ptolemęum: LXIII enim grad. ab Æquinoctiali definita eſt, vt apud illũ Thule, tum quòd inter Normanniam, ſiue Norwegiam, & Scotiam interiacet, vbi Saxo Grammaticus Thulen ponit, inde quod bidui nauigatione à Calidoniæ promontorio, ſiue *Cathnes* abeſt, qua diſtantia Thulen ponit Solinus. Poſtremò, quod Bergarum Norwegiæ littori appoſita ſit, quo loci Thulen poſuit Mela, apud quem *Belgarum littori*, corruptè legitur, pro Bergarum. *Bergæ* enim vrbs Norwegiæ Schetlandiæ obiacet, & Plinius BERGOS hoc tractu nominat, quam non dubito eſſe regiunculam illam, in qua Bergæ florent, vt Norwaye, Plinij eſſe NERIGON, nemo inficias ibit. Supra has inſulas mare Pigrum, Concretum, & Glaciale dicitur, quòd aſperum ſit ob glaciei conglomerationes, & vix ratibus peruium. CRONIVM etiam antiquis appellatur à Saturno, quòd in inſula hic quapiam Britannica, vt refert Plutarchus, fabulantur Saturnum in profundo pumicis aurei antro dormientem teneri, illi etiam arctiſſimum eſſe ſomnum à Ioue pro vinculo immiſſum, aues ambroſiam afferre, cuius odore totus locus fragrat, dæmonas famulos ei multos additos eſſe, à quibus obſeruatur, à quibus ei miniſtratur, & ſeruitur. Qua fabella, ni fallor, metallorũ venas, quibus Saturnus præeſt, his inſulis latere ſubindicatur, quæ tamen exercendis fornacibus lignorum inopia damnatæ ſunt.

Schetlandia, *quæ nonnullis* Hethlandia.

Bergos.

Nerigon.

Mare Glaciale ſiue Cronium.

Saturnus captiuus.

Infra verò Thulen ad Auſtrum, Germanicum mare diffunditur, in quo ſeptem ACMODAS, Mela HAEMODES vocat, ſpargi Plinius aſſerit, ſed cùm has Danię conſtet eſſe inſulas

Acmodæ.

inſulas in ſinu Codano, *Lelant, Fuynen, Laglant, Muen, Falſtor, Leyland,* & *Femerem,* non eſt cur illis immorer, vti nec in

Gleſſaria. GLESSARIA, ſiue ELECTRIDA, ſic dicta, ob electrum ibi è mari eiectum, quod Sotacus credidit ex arboribus in Britannia effluere, ſed cùm Germani antiqui electra *Gleſſe* vocarint, *Leſſe* inſulam ad *Scagen* Daniæ Promontorium, Gleſſariam olim dictam fuiſſe cum eruditiſſimo viro Eraſmo Michaële Læto exiſtimo.

In ipſo autem mari Germanico, quà Britanniam alluit, paucæ comparẽt inſulæ, niſi quæ ſunt in freto Edẽburgenſi, *May* ſcilicet *Baſſ, Keth*, & *Inche Colme*, id eſt, Columbæ

Holy Iland. inſula. In Northumbriæ littore, Lindi fluuio vna obiecta eſt *Lindiſſarne*, Britannis *Inis Medicante*, quæ vt Bedam audias, *accedente, & recedente reumate, id eſt, æſtu, bis quotidie inſtar inſulæ maris circumluitur vndis, bis renudato littore contigua terræ redditur.* In hac Aidanus Scotus ſedem Epiſcopalem conſtituit, quæ tandem irruentibus Danis, Dunelmum tranſlata fuit. Hæc tamen ob ſanctos ibi ſepultos, *Holy Iland* Anglis vocatur, de qua Alcuinus in Epiſtola ad Egelredum Northumbriæ regem. *Locus omnibus in Britannia venerabilior Paganis gentibus datur ad deprædandum, & vbi primùm poſt diſceſſum S. Paulini ab Eboraco Chriſtiana religio in no-*

Farne yle. *ſtra gente ſumpſit exordium, ibi miſeriæ & calamitatis ſumpſit initium.* Inde *Farne* conſpicitur cui aliæ maiores, ſed ſine cultura, adiacent inſulæ. In hac Cuthbertus ille Diuus tutelaris Borealium Anglorum, vt Deo vacaret, *condidit,* (vt inquit in eius vita Beda,) *ciuitatem ſuo aptam imperio, & domos in hac ciuitate congruas crexit. Erat enim ædificium ſitu penè rotundum à muro vſque ad murum menſura quatuor, vel quinque perticarum diſtentum. Murus ipſe de foris altior longitudine ſtantis hominis: nam intrinſecus immanem cædendo rupem multò illum fecit altiorem, quatenus ad cohibendam oculorum, ſiue cogitationum laſciuiam ſufficeret.*

Saxonum inſulæ. Poſt has, Coquedi inſula, vulgò *Coquet*, Coquedi fluminis oſtio prçiacet carbone foſſili ſatis fœcunda, Nec plures hoc tractu eminent inſulæ, ſed è regione, *Saxonum inſulæ*, nunc *Heilichlant*, id eſt, inſula ſacra, & multa perpetua quaſi ſerie Friſiæ Orientali, & Occidentali prætexuntur, inter quas Romanis armis notiſſima erat, quæ Straboni

BRI-

Birchanis, Plinio Bvrchana,& Fabaria Romanis,à frugis ſimilitudine ſponte prouenientis,quam(vt obiter reſtituam, quamuis ad inſtitutum non ſpectet,) **Borkun** eſſe Amiſiæ oſtio obiectam,nomen ipſum loquitur.Inferiùs ad Hollandiæ littus quà Rhenus ſe olim exonerauit, fluctibus obteguntur Armamentarij antiquiſſimi fundamenta, quæ rariùs Oceani inundatione nudata, admirandum venerandæ antiquitatis ſpectaculum, & nobiliſſimam ſubſtructionis formam exhibent, quam elegantiſſimis typis Abrah. Ortelius veteris Geographiæ inſtaurator, & amicus mihi coniunctiſſimus ex ipſo Oceano vindicauit. Huius libentiùs meminerim, quòd Hollandi **Huis te Britten**, id eſt, domum Britannicam indigitant, vt ſaltem nomine ſit Britannica. Vt enim in confeſſo eſt C.Caligulã cùm Britanniam cogitaret in ludicra illa expeditione, pro pharo conſtruxiſſe; ita Septimium Seuerum vetuſtate collapſam reſtituiſſe antiqua inſcriptio ibi effoſſa teſtatur,Vnde tamen **Britten** dicta fuerit, in coniectura poſitum. A Britannis, vt nomen ſortiatur, probabile eſt, *Brettam* enim Philip. Melanctonis patriam à Britannis denominari ipſe credidit, & *Montes* in Hannonia **Breten** à Britannis dictos fuiſſe, alibi legimus. Veruntamen, vt cum Plinio loquar, cùm ille *Britannicæ herbæ*, quæ Batauiæ peculiaris, nomen miretur, niſi fortè confines Oceano Britanniæ propinquæ dicauerint: ſic ego, cur hæc arx, *Britannica* diceretur, demiror, niſi noſtræ Britanniæ oppoſitæ Bataui conſecrârint. Locum in Morinis *Portum Morinorum Britannicum* vocat Plinius, vel quòd inde in Britanniam traijcerent, vel quòd ex aduerſo proſpiceret.Quid igitur impedit, quò minùs hæc Arx eadem ratione Britannica appellaretur? Húc enim Britannos ſæpe appuliſſe, & hinc è Germania in Britanniam traiectum fuiſſe nemo diffiteri poſſit, cùm Zoſimus Oceanum inter Britanniam, & hoc Rheni Oſtium interfuſum,900.ſtadijs tanquam vſitatum traiectum dimenſus fuerit,ſcripſeritque annonam è Britannia ad hunc locum ſubuehi ſolere, & inde fluuialibus nauigijs aduerſo Rheno ad Romanorum caſtra diſtrahi: cùm Iulianus Aug. *horrea extrueret*, vt inquit Marcellinus,*vbi condi poſſet annona à Britãnis ſueta transferri.*

Birchanis. *Lib. 7.*

Borkun.

Armamentarium Britannicum *in Hollandiæ littore.*

Britten huis.

Portus Morinorum Britannicus.

Quo

Quo tempore hoc armamentarium in horreum conuerſum, & ex Britannica annona, *Britannicum* appellatum videatur, cóque magis quòd in Hollandiæ monimentis Britenburg concipitur. Illa enim ætas caſtra opportuna, & annonæ copia referta, *Burgos*, vt eſt in Burgundionum hiſtoria, vocauit. Quid (vt hac in re, quæ tam multos incertat, coniecturam ex coniectura contexam) ſi Britanni hoc occupauerint, & ſuo nomini adoptauerint, quum Magnum Maximum, quem alij Clementem Maximum nominant, purpura contra Gratianum induerint? Ille enim ad hoc Rheni oſtium adpulit. Si necdum hoc Britannicum nomen acceperit, quid ſi Saxones Huis te Britten, vocarint quòd in Britanniam hinc ſoluerint, cùm noſtra littora ſuis *Ciulis*, (ſic myoparones vocarunt) infeſtarent. Saxones enim Batauiam, Salijs Francis expulſis, inſediſſe docet Zoſimus, & inde in Britanniam ſe infudiſſe ſatis clarè conſtat. Quod etiam, vt antea dixi, Dominus Ianus Douza vir verè nobilis & doctiſſimè eruditus in ſua Ode Lugdunenſi innuit. Audi tamen, ne in Britannicam gloriam effuſior videar, cum doctiſſi. Batauiæ alumnus Hadr. Iunius Britannicam herbam ad Britten ſuæ gentis vocabulum reuocarit, quòd copioſè proueniat in ceſpitibus quos illi Britten dicunt, & è quibus contra Oceanum aggeres extruunt: neutiquam abſurdum erit, ſi quis hanc Huis te Britten ad eandem originem referat, ſcilicet ita nuncupatum fuiſſe, quòd contra incurſantes vndas oppoſitis aggerum molibus è ceſpite, ſiue Britten munita fuerit, quas cùm Oceani violentia interſcidiſſet, etiam ædificium depreſſiſſe videatur, ſed hæc viderint illi qui vim verbi, & loci ſitum penitiùs perſpiciunt, & mihi ignoſcant ſi in alienam meſſem hìc falcem immiſerim.

Burgus quid. *Zoſimus lib.4.* *Saxones in Hollandia.* *Ianus Douza.* *In Nomenclatore.*

In ea ora Zelandiæ etiam inſulæ Scaldi, Moſa, & Oceano circumfuſæ ſunt, de quibus hoc ſolùm attexam, quòd *Valachriæ* nomen (ea inter has prima eſt) à Wallis noſtris enatum conijcit Lemnius Leuinus. E regione Zelandiæ Tamiſis nobiliſſimus Britanniæ flu. in Oceanum illabitur, quò loci duas inſulas TOLIAPIN, & CAVNAM, ſiue CONVENNON locat Ptolemæus. Hæc nondum nomine conceſſit ſuo, ſed Canuey appellatur, Eſſexiæ littori à Leigh ad

Zeland. *Toliapis.* *Caunus.* Canuey.

ad Holehauen per v. mill. obiecta iacet, cuius aliqua pars ad Collegiatam Weſtmonaſterienſem eccleſiam pertinet. Adeò verò humilis vt ſæpe vniuerſa inundetur præter editiores tumulos, in quibus tutus eſt ouibus receptus. Oues enim plus minus 4000. paſcit, ſaporis admodũ delicati, quas adoleſcentulos muliebri officio mulgere, & caſeos ouillos conficere in caſearijs illis tuguriolis quæ ibi Wiches vocant, vidimus. De altera verò Toliapi ſententiam ſubinde muto, vt Sheppey credam præter ſitum nihil video. Ea enim ſatis antiquæ eſt memoriæ, in ſcriptoribus noſtris *Ouium inſula* vbique dicta. Monaſteriolum Mynſter nunc vocant habuit à Sexburga Ercomberti Cantiani regis vxore anno 660. conſtructum. Nunc autem poſſeſſio eſt clariſſimi Equitis, D. Edwardi Hobæi mihi ſemper colendi, qui inter pauculos Angliæ nobiles illuſtre ingenium eruditis ſtudijs excolit. Caſtellum ad occaſum prætendit munitiſſimum, quod Edwardus Tertius poſuit, & Kingſborrow, id eſt, *Regius Burgus*, dixit, pro quo Quinborrow nunc appellatur. Magis ad ortum extra Tamiſis oſtium longè Tanato inſulæ locus vadoſus, arenoſus, & nauigantibus inſidioſus præiacet, quem Godwine ſands vocant, vbi inſulam anno 1097. abſorptam, quæ Comitis Goodwini patrimonium erat, produnt annales. Forſan hæc Toliapis, ni malis pro Toliapis, Thanatis legere, & nonnullis exemplaribus Toliatis legitur, de quâ in Cantio egimus. Hoc in loco immenſa aquarum vaſtitas ita coarctatur, vt Oceani fauces inter Europæ Continentem & Britanniam non ampliùs xx. mill. paſſ. pateant, quæ anguſtiæ *Fretum* alijs *Britannicum*, alijs *Gallicũ* dicitur, & maris eſt Britannici limes quod ſenſim littora, quæ quaſi coierãt, ſemouet, & terris vaſta æqua portione cedentibus Britanniam & Gallias ab ortu ad occaſum interluit. Ab hoc Britannicũ mare incipit, in quo tandem occurrit inſula, ſeu potiùs peninſula *Selſy*, Saxonicè Seolſey, i. iuxta Bedam, Inſula vitulorum marinorũ, ſiue Phocarũ, quas noſtrâ lingua Seales vocamus, ſed de hac iam ante diximus. Superiùs VECTA inſula iacet, *Guith* Britãnis, puiclanð, & pichð-Ea Saxonibus (Inſulã enim Ea vocârunt) nobis Wight, altero latere ad Auſtrum, altero ad Septentrionem conuerſo, xx. mill.

Sheppey. Mynſter. Quinborrow. Goodwine ſands. *Fretum Britannicum.* *Mare Britannicum.* Seales. *Vecta.* Wight.

mill. paſſ. inter ortum occaſumque lenticulari, ſiue ouali figura exporrigitur. Occiduo eius angulo *The nedles*, rupes acuminatę vnde nomen,& *The Shingeles* præiacent,vti orientali *The Owres*, qui omnes ſcopuli ſunt nauigantibus infeſti.Tam modico autem interfluente Euripo Solent olim dicto,à Continente Britanniæ auulſa eſt,vt cohæſiſſe videatur, vnde Britannicum illud nomen *Guith*,quod diuortium

Guith *quid Britannis.*

denotat (vt Nennius habet) factum videtur, quemadmodum etiam *Sicilia*, quum ab Italâ abrupta, & ſecta fuerit, Latino vocabulo à ſecando, vt eruditiſſimo Iulio Scaligero placet, nomen inuenit. Vnde (ſaluo ſemper Criticorum iudicio) apud Senecam in VI Quæſt. Natural. *Ab Italia Sici-*

Icta.

lia reſecta reponerem,vbi vulgò,*reiecta*,habetur.Ex hac ſitus vicinitate, & nominis affinitate VECTAM hanc ICTAM eſſe opinari licet, quæ (vt habet Diodorus Siculus) maris fluxu inſula videbatur, at cùm refluxiſſet, exiccato interiecto littore, Britanni priſci curribus eò ſtannum deuehere ſolebant,quod in Galliam exportaretur. MICTIM tamen

Mictis.

eſſe Plinij, quæ arcta item cognatione VECTAM attingit, non iudicarim, cùm in ea candidum plumbum proueniret, & in hac nulla ſit, quod ſciam, metalli vena. Terra eſt bellicoſæ gentis altrix,colono admodum grata, lætiſſimas fruges, & pabula affatim profundit, cuniculis oppleta, oppidis frequens, triginta enim ſex oppida,vicos,& caſtella numerat, Bedæ autem ætate mille ducentarum familiarum cen-

Sicilia *à ſecando.*

ſebatur, & quod ad Eccleſiaſticam iuriſdictionem ſpectat, Epiſcopum Wintonienſem, quod ad ciuilem, Comitatum Southantonenſem reſpicit. Incolæ facetè gloriari ſolebant, quaſi reliquis beatiores eſſent, quòd cucullatos monachos, cauſidicos, & lupos non habuerint. Hanc in Romanorum poteſtatem redegit Veſpaſianus, dum priuatus ſub Claudio meruit. Ad hanc etiam inſulam Alecti claſſis cùm purpu-

Panegyricus.

ram in Britannia vſurpaſſet, in ſpeculis, & inſidijs collocata Romanorum aduentum præſtolabatur, qui tamen nebulæ beneficio hoſtes prætervecti, littore potiti ſunt, & nauibus ſuis ignes iniecerunt, vt nullæ fugæ præſidium reſer-

Anno Domini, 530.

uaretur. Saxonum primus Cerdicius iuris ſui fecit, conceſſitque Stuffæ,& Whitgaro, qui Britannicos incolas (pauci enim ſuperfuerant) ad interneccionem ſuſtulerunt in

Whit=

Whitgaraburg, ab eo ſic dicto, nunc Carbro contractè vocatur, Inde Wolpherus Merciorũ Rex Vectam in ſuam poteſtatem redegit, & Edelwalcho Auſtralium Saxonum regi, cum Meanuarorum prouincia attribuit. Poſteà Cædwalla Viſiſaxo Edelwalcho illo occiſo, & Aruando inſulæ regulo ſublato, ſuo imperio adiunxit, & tragicâ cæde indigenas omnes occidione ferè occîdit, quartamque partem, terram ſcilicet trecentarum familiarum Wilfrido Epiſcopo attribuit, qui incolas Chriſti ſacramẽtis primus imbuit. Voto enim rex ille ſe deo obligarat, vt ſi vinceret, quartam partẽ regionis Domino daret, quamuis ipſe nondũ in Chriſto regeneratus eſſet. Sed militauit Deo noſtro cuncta diſponenti hæc Cædwallæ ſæuitia, & per eius immanem ſæuitiam iudicia ſua iuſta diuinum numen exercuit. Hoc enim bello cùm impiæ ſuperſtitionis caligo qua antè immerſa erat hæc inſula, fugata eſt, tùm Chriſtianæ religionis ſol ſimul illuxit: & poſtquã omnes Britanniarũ prouinciæ fidem Chriſti (vt inquit Beda) ſuſcepiſſent, ſuſcepit & hæc inſula Vecta. Recentiorem hiſtoriam, qui à Normannorum aduentu tenuerunt, & quâ ratione à Riparijs, & Magnauillis ad Reges deuenit, en tibi noſtri Lelandi verbis & fide. *Baldwinus de Betona ſic forſitan à natali ſolo dictus, Comes erat Vectæ, qui beneficio Richardi regis in vxorem duxit filiam & hæredem Guilielmi Comitis Vectæ, ac Holderneſſiæ: quo titulo multum ei acceſſiſſet ad dignitatis cumulum, ſi prolem de ea ſuſcepiſſet. Duxerat ante Baldwinus Vectanus in vxorem Ioannam filiam, & hæredem Guilielmi Vernonij Comitis Deuoniæ: quo coniugio auctus eſt altero Comitis honore, Mortuo Baldwino, eius vxor filia Guilielmi Groſſi Comitis Albemarlæ, ſecundò nupſit Magnouillano, vulgo Mandeuile. Tertiò etiam nupſit Guilielmo de Fortibus. Ditio Albemarlæ, Vectæ, & Deuoniæ ad hos Fortios peruenit, & honos vterque in Iſabellâ Fortia ceſſauit. Rex Eadwardus, ſi rectè memini, Tertius precibus, & precio ita per interpretes cum Iſabella egit, vt hæc viuens ius omne ſuum de Vecta Inſula illi perpetuò remitteret.* Sed hæc Lelandus quaſi per tranſennam vidit, vt D. R. Glouerus, ſiue Somerſettus qui antiquitatis Genealogicæ quaſi ſolem in manibus geſtat, me è libro vetuſto monaſterij de *Carbro* dum hæc ſcriberem docuit. *vt enim* (inquit liber ille) *Guilielmus Baſtardus conquiſiuit Angliam, ita Guilielmus filius*

Osberni (qui eius Mareſcallus, & Comes Herefordiæ) *Vectam inſulam conquiſiuit*, primuſque Vectæ Dominus erat, ſed breui interiecto tempore, ad eius affinem B. de *Reducrs*, ſiue *Riparijs* deuoluta erat huius inſulę hęreditas, atq; per eos in familiam illam Fortiam, ſiue de *Fortibus* tandem deuenit, & inde in ſacrum patrimonium, ſiue *Domanium* (vt vocant) regium. Legitur tamen in Chronico Tewkesburienſi, *Henricus Comes de Warwic à Rege Henrico Sexto cui chariſſimus erat coronatus eſt in Regem de Wight, & poſteà nominatus primus Comes totius Angliæ.* Sed cum illo nouus hic & inſolitus titulus omninò euanuit. De Portlandia quæ nunc non inſula, ſed continenti annectitur, jam antea in Durotrigibus diximus.

Hinc ad oppoſitum Galliæ littus traijciam, vbi à *Beerfleet* Normanniæ, ad medium vſque canalem mare ſcopulis, & cautibus quaſi conſtratum eſſe affirmant nautę, inter quas Guilielmus Henrici Primi filius Anglię, & Normanniæ hæres dum è Normannia in Angliam tranſmitteret, anno Salutis 1120 luctuoſo naufragio cùm ſorore, fratre notho & alijs ſubmerſus erat. Vnde eius ſeculi Poëta,

Filij Henrici primi ſubmerſi.

Funus plangendum, priuat lapis æquoris vnus,
Et ratis vna ſuo principe regna duo.

Aliùſque eodem tempore hæc carmina de illo naufragio procudit.

Dum Normannigenæ Gallis clari ſuperatis,
Anglica regna petunt, obſtitit ipſe deus:
Aſpera nam fragili dum ſulcant æquora cymba
Intulit excito nubila denſa mari.
Dumq; vagi cæco rapiuntur tramite nautæ
Ruperunt imas abdita ſaxa rates:
Sic mare dum ſuperans tabulata per vltima ſerpit
Merſit rege ſatos, occidit orbis honos.

Magis ad occaſum nonnullæ inſulæ Gallicæ prætentæ, Anglici tamen iuris in alto apparent: primùmque Normanniæ, ſiue Lexobiorum littori quos Britanni noſtri *Lettaw*, quaſi littorales vocant, CAESAREA ab Antonio memorata adiacet, quam Galli nunc ita contraxerunt,

Cæſarea.

vt

vt *Cæſaris Burgum* in Normannia, & Hiſpani *Cæſaraugustam* in Hiſpania, *Gerzey* enim illi indigitant, vt *Cherburgh* pro *Cæſaris burgo*, *Saragoſam* pro *Cæſaraugustâ* dicunt. In hanc olim damnati relegabantur, Prætextatus enim Epiſcopus Rothomagenſis huc relegatus erat, Papiriuſque Maſſonius *Inſulam littoris Conſtantini* vocat, quòd Conſtantiæ antiquę vrbi obiacet, quæ Ammiano CASTRA CONSTANTIA dici videantur, & ſuperioribus ſeculis *Moritonium*. Scribit enim Henricus Montenſis, *Comes Moritonij*, id eſt, *Conſtantiarum*. Inſula hæc triginta plùs minus mill. paſſ. ambitu colligit, cautibus, & breuibus (quæ vadoſa ſunt loca nauigãtibus inſidioſa) defenſa. Terra ſatis fertilis, varijs frugibus & gregibus abundat, oues habet multas, & ex ijs plurimas quatuor cornibus conſpicuas. Cùm autem exiguum ignis alimentum ferat, pro lignis alga marina (*Vraic* vocãt) vtuntur. Quę Fucus marinus Plinij eſſe iudicatur, adeóque copioſè his ſcopulis inſulis prouenit, vt Syluæ condenſæ eminùs videantur. Hæc ſole ſiccata pro igne eſt, & eius cinere tanquã marga, & terræ adipe agros & veruacta lętificant, vberrimoſque, faciunt. Villis frequens eſt, parœcijs duodecem exornata & caſtro munitiſſimo *Montorguei* colli impoſito tuta, cui pro Anglis pręfectus conſtitutus qui vniuerſæ inſulæ præeſt, quo munere nunc magna cùm laude fungitur honoratiſſimus Eques Aimulius Powlett vir fide, pietate, & cura in maximis Reipub. negotijs ſpectatiſſimus, cuius prudentia & diligentia inſula ſe & cultiorem, & lætiorem eſſe iam agnoſcit. Viginti hinc milliaribus ad occaſum æſtiuum altera abeſt inſula, quæ Antonino olim SARNIA, nobis hodiè Garnſey appellata, cytharæ quaſi forma ab ortu in occaſum proiecta Cæſareæ quam dixi, nec magnitudine, nec fæcunditate adæquanda, paræcias enim tantum decem habet. In hoc tamen præferenda, quod nihil venenoſum, vt illa, alat. Naturæ munimentis tutior, vtique præruptâ cautium corona quoque redimita, inter quas Smyris lapis duriſſimus, & aſperrimus reperitur (nos *Emevill* vocamus) quo gemmarij lapides expurgant, ſcinduntq;, & vitriarij vitrum diffindunt. Portus etiam commoditate mercatorumque commeatu multò eſt celebrior. In extrema enim ferè ad ortum parte, ſed auſtrali latere, lunato

Gerſey.

Ado.

Caſtra Conſtantia.

Moritonium.

Vraic.

Sarnia.

Garnſey.

Smyris lapis.

Portus S. Petri. ſinu portus admittitur, cui adſidet oppidulum *S. Petri* longa platea, & anguſta productum, bellico apparatu plenum, & mercatoribus cùm bellum ingruit, frequentiſſimum. Veteri etenim Regum Angliæ priuilegio perpetuæ hic ſunt quaſi induciæ, & Gallis alijſque quamuis bellum exardeſcat, vltrò citróque huc ſine periculo venire, & commercia ſecurè exercere licet. Portus aditus vtrinque caſtris munitur, ad ſiniſtram vetus eſt caſtellum, ad dextram alterum (*Cornett* vocant) è regione eminet in rupe ſatis ędita, & mari circumflua. Quod regnãte Maria, Leonardus Chamberlan Eques auratus, & inſulæ pręfectus nouis operibus firmauit. Hîc enim plerúnque agit inſulæ præfectus & milites præſidiarij qui Gallos & fœminas nullo modo ingredi patientur. Vtraque inſula multiplici hortorum viriditate, & pomarijs ridet, vnde vino è pomis factitio (*Siſeram* aliqui vocant, nos *Sidre*,) plerumq; vtuntur. Incolæ vtrobiq; ſunt origine vel Normanni, vel Britones, Gallicéq; loquuntur vtrobiq; *Vraic* illa pro ignis eſt fomento, vel foſſiles ex Anglia carbones, & piſcium vtrobiq; maxima multitudo. Spectarunt olim hę inſulę cum alijs circumuicinis ad Normanniam, ſed cum Henricus noſter primus Robertum fratrem ann. Chriſti 1108. debellaſſet, Normanniam & has inſulas Anglię regno adiunxit, ex quo tẽpore Anglię firma fide adhæſerunt, licèt (Gallus proſcripto Ioanne noſtro) Normãniam occupauerit, & Henricus Tertius ſuo in Normannia iure pacta pecuniæ ſumma, & Aquitaniæ poſſeſſione, ceſſerit. Quod ad rem Eccleſiaſticã pertinet, Epiſcopo Conſtantienſi in Normannia paruerunt, donec ille noſtra memoria Pontificis Rom. in Anglia authoritaté (quod Epiſcopi noſtri faciunt) abiurare recuſarit. Iam inde Wintonienſi Epiſcopo ſubeſſe dignoſcuntur. De *Serke* inſula modica, quę illis interiacet, rupium præcipitijs circumuallata, de *Alderney* quæ aliquanto maior eccleſiolam, & octoginta ædes habet, de *Arme*, & ſcopuloſa illa cautium eminentia, quæ *Quaſquettes* vocantur, cùm ab antiquis ſcriptoribus non memorentur, non eſt cur ego pluribus loquar.

Libertas tempore belli.

Caſtle Cornet.

Normannia amiſſa.

1259.

Liga. Eodem inde littore LIGA Antonini eminet, quæ ſuperſtite nomine etiamnum nunc *Ligon* dicitur. *Siada.* Tum ſeptem inſulæ ſternuntur SIADAE Antonino, à numero, *Saith*

enim

enim ſeptem Britannicâ linguâ ſonat, Gallis hodie *Le ſet Yſles*. Has Siadas enim exiſtimo *Hiadatas* corruptè apud Strabonem appellari, ab his enim, vt inquit ille, minor eſt quàm diurnus in Britanniam noſtram curſus. A Siadis ad BARSAM, cuius etiam meminit Antoninus, VII. interſunt ſtadia, Gallis *Yſle de Bas*, Anglis Baſepole, *Bas* enim quod minùs profundum, Britanni vocant, & ex bolide demiſſa in minorem altitudinem, mare hoc loci ſubſidere nautæ deprehendunt. Vix enim ſeptem vel octo cubitis depreſſum eſt, cum per reliquum littus 12. 18. 20. cubit. mare altum ſit, vt in chartis Hydrographicis videre eſt. Inter has tamen inſulas & *Foy*, Cornwalliæ mare hoc noſtrum Britannicum in maximam deprimi altitudinem obſeruarunt nautæ, quã 116. plus minùs vlnis in canali commenſurant. Hinc ad Britanniæ noſtræ oras iam tranſmittam, & oram legens, *Ideſton*, *Mouſhole*, *Long ſhippes* ſcopulos potiùs infames quàm inſulas prætervectus, ad extremum Cornwalliæ promontoriũ LISSIAM Antonini conſpicio, nunc *Lethowſow* vicinis, alijs verò The gulfe, id eſt, ſi interpreteris, vorago, quæ tantùm recedente æſtu nudata apparet. Hanc Liſſiam antiquorum exiſtimo, quòd *Lis* idem ſignificat, vt accepi, apud noſtros Britannos. *Liſo* enim vaſto cum murmure ſonum edere, cuiuſmodi in vorticoſis locis audiuntur, & eò loci Oceani fluxus & in Boream, & Orientem magno cum fremitu eluctatur inter Cornwalliam & inſulas coarctatus, quas SIGDELES Antoninus, SILLINAS Sulpitius, SILVRAS Solinus, *Silly* Angli, Sorlings nautæ Belgici, HESPERIDAS & CASSITERIDES antiqui Græci vocârunt. *Heſperidas* enim dixit Dionyſius Alexandrinus, ab occidentali ſitu. *Caſſiterides* verò cæteri Græci à ſtanno, quemadmodum & apud Drangos Aſiæ, à ſtanno locum quendam CASSITERON vocat Strabo, & inſulam in mari Indico CASSITERAM etiam à ſtanno dictam fuiſſe è Dionyſio memorat in Vrbibus Stephanus. MICTIM autẽ illam quam ſex dierũ nauigatione introrſum à Britannia abeſſe, & candidũ plumbũ proferre è Timæo ſcribit Plinius, inter has fuiſſe vix auſim affirmare. Non me tamen latet eruditiſſimum Hermolaum Barbarũ pro *Mictim*, *Muterim* in manuſcriptis codicibus legiſſe, & pro *Mitterim*, Cat-

Set yſles.

Barſa.
Baſepole.

Speculum Oceani.

Mare Britannicum vbi altiſſimum.

Liſſia.
The gulfe.

Syllye.

Caſſiterides, Sillinæ & Heſperidæ.

titerim legere. Quòd autem has eſſe CASSITERIDAS toties quæſitas dixerim, facit antiquorum authoritas, ipſarúmque ſitus, & Stanni venæ. *Artabris* (inquit Strabo) *quibus Britanniæ Occidentales partes è regione adiacent, ad Aquilonẽ opponuntur inſulæ, quas Caſſiteridas appellant, quodammodo in Britannico climate conſtitutæ.* Et alibi: *Amplius eſt mare inter Hiſpaniam, & Caſſiteridas, quàm à Caſſiteridis ad Britanniam interiectum. Aduerſus Celtiberiæ latus ſpectant Caſſiterides*, inquit Solinus. Diodorus Siculus: *In inſulis Oceano Ibero proximis, quæ à Stanno Caſſiterides nominantur.* Euſtathius: *Caſſiterides inſulæ decem ſunt contiguæ ad Arctum.* Cùm verò hæ Sillinæ Artabris, id eſt, Gallitiæ in Hiſpania oppoſitæ ſint, cùm ab illis in Aquilonem ad amuſſim vergant, cùm in Britannico climate conſtituantur, cùm Celtiberiæ latus ſpectent, cùm longè ampliori mari ab Hiſpania, quàm à Britãnia deſiungantur, cùm ſint Oceano Ibero proximæ, cùm contiguæ ſint ad Arctum, & melioris notæ tantummodò decẽ numerentur, ſcilicet *Sanctæ Mariæ, Annoth, Agnes, Sampſon, Silly, Breſar, Ruſco,* ſiue *Triſtraw, S. Helenæ, S. Martini, Arthur,* & quod caput eſt, cùm Stanni venas habeant, vt nullæ aliæ hoc tractu inſulæ: & à fodinis duæ minores *Minanwitham,* & *Minuiſiſand,* nomẽ duxiſſe videantur: malim ego has Caſſiteridas exiſtmare, quam vel *Aſores* quæ nimis in occaſum prouectæ ſunt, aut *Biſargo,* neſcio quam cum Oliuario, aut iam depreſſas latere cum Gemma Friſio opinari. Quòd verò Herodotus has non nouerit, neutiquam mirandum eſt; fatetur enim ipſe ſe pro comperto nihil habere, quod de Europæ extremis referat; primum tamen plumbum in Græciam hinc delatum erat. Plumbum (inquit Plinius libro 8. cap. de rerum inuentoribus) è Caſſiteride inſulæ primus apportauit Midacritus. Sed ad *Silly.* Inſulę verò hoc nomine inſigniũtur plùs minùs centum quadraginta quinq; gramine veſtitę prę̨ter horrentes rupes, & ſaxa eminentia innumera. Frumento nonnullæ ſatis feraces, cæterùm omnes cuniculis, gruibus, cygnis, ardeis & marinis auibus abundant. Omnium maxima eſt quæ à *S. Maria* nomen habet, caſtrum habet & præſidium militare. *Hæ ſunt inſulæ illæ quas Fretum turbidum duarum aut trium horarum nauigatione diſtinguit à Danmoniorum ora, & quarum incolæ cuſtodiunt morem vetuſtum, Nundinas, & nummum refutant,*

tant, dant res & accipiunt, mutationibus potiùs, quàm pretijs neceſſaria parant, Deos percolunt, ſcientiam futurorum pariter viri, ac fæminæ oſtentant, vt habet Polyhiſtor. *Melanchlanos* vocat incolas Euſtathius, quòd nigris veſtibus ad talos vſque demiſſis induerentur, pectore ſuccincti, & cum virgis ambulantes perſimiles Tragicis antiquarum Furijs. Vitáque cedunt (vt habet Sardus) plerumque vita ſatiati. E rupe enim ſe proijciunt in mare fœlicioris vitæ ſpe, quod procul dubio Britannicorum Druidum fuit perſuaſio. Huc etiam damnatos ad metalla relegare ſolebant Romani Imperatores. *Sulpitius Seuerus.* Maximus enim Auguſtus cùm Priſcillanum ob hæreticam prauitatem capitis damnâſſet, ſectarios eius Inſtantium Hiſpanum Epiſcopum, & Tiberianum publicatis bonis in Syllanas inſulas deportari iuſſit. Contra has ad Gallicum littus Oſiſſimis, ſiue Britanniæ Armoricæ præiacet AXANTOS Plinij, quæ nomine integro etiamnum *Vſhant* vocatur, Antonino VXANTISSENA, qua vna dictione, duę coaluerunt, VXANTIS, ſcilicet & SENA. *Axantos.* Vſhant. Hæc enim inſula inferiùs eſt nunc *Sayn*, quæ Breſtæ obiecta SIAMBIS nonnullis exemplaribus, & *Sounos* corruptè Plinio dicitur, circa quam ab ortu in occaſum plùs minùs ſeptem mill. Angl. procurrunt confertiſſimi ſcopuli, potiùs quàm inſulæ. *Siambis.* The Seames *nautis.* De hac accipe quod Pomponius Mela refert. *Sena Britannico mari Oſiſſimis aduerſa littoribus Gallici numinis oraculo inſignis eſt, cuius antiſtites perpetua virginitate ſanctæ numero nouem eſſe traduntur, Galli Zenas, vel Lenas, vocant* (ſic potiùs cum Turnebo lego, quàm Gallicenas) *putántque ingenijs ſingularibus præditas maria ac ventos concitare carminibus, ſéque in quæ velint animalia vertere, ſanare quæ apud alios inſanabilia ſunt, ſcire ventura, & prædicere, &c.* Huic aliæ ſubtenduntur inſulæ *Grane*, *Penmark*, id eſt, Caput equi, & *Beliſle*, quas VENETICAS vocat Plinius. *Venetica. Neſiada.* Venetis enim Britãnię aduerſæ ſunt, & NESIADAS ex Dionyſio Afro nonnulli vocant, de quibus ille:

Neſſiadum ſpatio nec diſtant littora longo,
In quibus vxores Amnitum Bacchica ſacra,
Concelebrant hederæ folijs, tectæq; corymbis.
Non ſic Biſtonides Abſinthi ad flumina Thraces,
Exertis celebrant clamoribus εἰραφιώτην.

Beliſle verò & has prædictas Neſſiadas eſſe Poſſidonij apud Strabonem authoritas conuincit. Ligeris enim oſtio præiacet, & in oppoſita Galliæ regione Samnitas poſuit Ptolemæus. Sic enim Strabo: *Poſſidonius in Oceano inſulam paruam non longè in pelago in exitu Ligeris amnis præiacentem eſſe inquit, eam inhabitare Samnitarum mulieres Bacchi numine afflatas, ipſas quidem Deo ipſi propitiantes & feſtis ritibus exorantes.* De hac etiam Artemidorus apud eundem Strabonem ſic ſcribit: *Inſulam Britanniæ proximam eſſè in qua ſimilia Samothracibus Cereri, & Proſerpinæ ſacrificia fiunt.* Et huc vſque ad Ligeris oſtium mare Britannicum diffundi tradunt veteres.

Nihil aliud nunc reſtat, cùm è ſcrupuloſis Antiquitatis cautibus enauigârit oratio, quàm vt nautæ olim Neptuno vela lacera, ſic ego etiam aliquod DEO OPT. MAX. & VENERANDAE ANTIQVITATI anathema conſecrarem, quod libens meritò nunc voueo, & ſuo tempore Deo volente vota ſoluam. Interim meminerit lector, me cum inuido & edaci illo hoſte TEMPORE, hoc in opere colluctatum fuiſſe, de quo Græcus optimè cecinit:

Ἀργαλέως φέρεται πολιὸς χρόνος, ἀλλὰ παρέρπων,
Καὶ φωνὰς κλέπτει φθεγγομένων μερόπων.
Καὶ μὴ φαινόμενος τοὺς φαινομένους ἀφανίζει.
Καὶ μὴ φαινομένους, εἰς φανερὸν φερφέρει.

**Oblectes animum, plebs eſt moroſa legendo. Ille benè de te dicet, at ille malè.*

Ego verò illo Mimnermi diſticho, quod veriſſimum eſſe noui, me identidem affari, & conſolari ſoleo:

**Τὴν σαυτοῦ φρένα τέρπε, δυσηλεγέων δὲ πολιτῶν*
Ἀλλός τίς σὲ κακῶς, ἄλλος ἄμεινον ἐρεῖ.

FINIS.

SOLI DEO GLORIA.

Britanniæ antiquæ populi, vrbes, flumina, promontoria, &c. quorum meminerunt *Cæſar, Tacitus, Ptolemæus, Antoninus,* Notitia Prouinciarum, & authores alij, *cum nominibus recentioribus.*

ABallaba.	*Appleby in Weſtmorland,*	519
Abone.	*Auington in Gloceſterſhire,*	220
Abus æſtuarium.	*Humber in Yorkſhire,*	353
Æſica.	*Netherby vpon Esk in Cumberland,*	530
Ad Anſam.	*Ithanceaſter in Eſſex,*	284
Ad Pontem.	*Paunton in Lincolnſhire,*	348
Adurni Portus.	*Ederington.*	185
Agelocum.	*Ideleton in Nottinghamſhire,*	358
Alone.	*Lancaſter,*	513
Alaunius flu.	*Auon in Wilſhire,*	145
Alaunus flu.	*Alne in Northumberland,*	544
Amboglanna.	*Old ruines at Cambec in Cumberland,*	535
Ancalites.	*The hundred of Henley,*	240
Amnitum inſulæ.	*Yſles vpon the Weſt coaſt of Britaine in Fraunce.*	646
Andates lucus.		291
ANDERIDA.	*Newenden in Kent,*	214
Angli.		55
Antona, ſiue Aufona.	*Auſon in Warwickeſhire,*	329
Antiuæſtæum.	*The Cape of Cornwall,*	88
Aquæ ſolis.	*Bath in Sommerſetſhire,*	128
Arbeia.	*Ierby,*	524
Ariconium.	*Kencheſter neare Hereford,*	404
Atacoti.		42
Atrebatij.	*Barkeſhire,*	161
Auguſta, vide LONDINVM.		
Axelodunum.	*Hexham in Northumberland,*	541

B

Bannauenta.	*Northamton,*	330
Belerium, idem quod Antiueſtæum.		
Belgæ.	*Sommerſetſhire, Wilſhire, and Hantſhire,*	116

Beliſama

Beſiſama. fl.	*Rhibell in Lancaſhire,*	509
Bibroci.	*The hundred of Bray in Barkeſhire,*	167
Binouium.	*Bincheſter,*	500
Blatum Bulgium.	*Bulneſſe in Cumberland,*	525
Bleſtium.	*Old towne in Herefordſhire,*	403
Bonium.	*Banghor in Flintſhire,*	394
Bononia.	*Bollonge in France,*	208
Borcouicum.	*Borwic in Northumberland,*	542
Bouium.	*Cowbridge in Glamorganſhire,*	424
BRAGE.	*Broughton in Hantſhire,*	149
Brannogenium.	*Worceſter,*	374
Brannodunum portus.	*Branceſter in Norfolke,*	310
Bremenium.	*Brampton in Northumberland,*	546
Bremetonicum.	*Ribcheſter in Lancaſhire,*	510
Brigantes.	*Yorkeſhire, Lancaſhire, B. of Durham, Weſtmorland, Cumberland,*	457
Brouonacum.	*Brougham,*	520
Bullæum.	*Buelth in Breknocſhire,*	412
Burrium.	*Vske in Monmouthſhire,*	420

C

Cæſaromagus.	*Burghſted in Eſſex,*	277
Calcaria.	*Abberford in Yorkeſhire,*	403
Callena.	*Wallengford,*	163
Camboritum.	*Cambridge,*	313
Colchester Camalodunum.	*Maldon,* 21	279
Camundolunum.	Vide Cambodunum,	
Cambodunum.	*Ruines neare Almonbury in Yorkeſhire,*	464
Calagum.	*Ouer Burrow in Lancaſhire,*	513
Canonium	*Canonden in Eſſex,*	277
Cantium,	*Kent,*	191
Cantium Promontorium,	*The foreland of Kent,*	206
Cangi.	*The Hundred of Canington in Somerſetſhire*	126
Caſtra Exploratorum.	*Burge vpon Sands,*	535
Caſſij.	*The Hundred of Caiſhow in Hertfordſhire,*	253
Caſſiterides.	*The Iles of Sylly,*	000
Cattaractonium.	*Cattarick in Yorkeſhire,*	492
Catticuchlani.	*Buchinghamſhire, Bedfordſhire, and Hertfordſhire,*	241

Cenio

Cenio flu.	*The riuer by Tregeny in Cornwall,*	92
Ceni-magni.	Vide Iceni,	
Cilurnum.	*Collerton in Northumberland,*	540
Clauſentum.	*South-hanton,*	148
Cleuum.	*Glouceſter,*	222
Coccium.	*Coccley in Lancaſhire,*	508
Colonia.	*Colcheſter in Eſſex,*	285
Condate.	*Congleton in Cheſhire,*	399
Concangij.	*Barony of Kendall,*	518
Condercum,	*Cheſter vpon the ſtreate in the B. of Durham,*	503
Combretonium.	*Brettenham in Suffolke,*	297
Conouius flu.	*Conwey in Wales,*	448
Conouiũ vrbs.	*Caer hean vpon Conway in Caernaruonſhire,*	448
Conuennos inſula.	*Canuey at the Tames mouth,*	oco
Congauata.	*A place vpon Caudebec in Cumberland,*	527
Coritani.	*Northamptonſhire, Leiceſterſhire, Rutlandſhire, Lincolnſhire, Nottinghamſhire, Derbyſhire,*	327
Cornauij.	*Warwickeſhire, Worceſterſhire, Staffordſhire, Shropſhire, and Cheſhire,*	364
Croco-calana.	*Ancaſter in Lincolnſhire,*	348
Cunetio.	*Marleborrow in Wilſhire,*	143
Corinium.	*Circeſter in Glouceſterſhire,*	226
Corſtopitum.	*Morpit in Northumberland,*	544
Coſſini.		85
Curia.	*Corebridge in Northumberland,*	541

D

Danmonij.	*Cornwall, and Denſhire,*	84
Danmonium promontorium.	*The Lizard in Cornwall,*	91
Danum.	*Dancaſter in Yorkeſhire,*	463
Delgouitia.	*Godmundham in Yorkeſhire,*	479
Deruentio.	*Vpon Derwent in Yorkeſhire,*	477
Deua flu.	*Dee in Cheſhire,*	396
Deuana ſiue Deua vrbs,	*Cheſter, or Weſtcheſter,*	396
Dictum.	*Diganwey,*	448
Dimetæ.	*Weſtwales, Caermardenſhire, Penbrochſhire, and Cardigan,*	426
Dobuni, ſiue Boduni.	*Glouceſterſhire, and Oxfordſhire,*	217
Dubris,	*Douer,*	201. 400

Dunum

Dunum ſinus.	*The creeke at Dunesby neere Whitby in Yorkeſhire,*	484
Durcornouia.	Vide Corinium,	
Durotriges.	*Dorſetſhire,*	108
Dur-cobriuæ.	*Hertford,*	251
Durnium.	Vide Durnouariam,	
Durobriuæ.	*Caſter neere Wandleſworth in Huntingdonſhire,*	326
Durnouaria.	*Dorceſter,*	111
Durobrouæ.	*Rocheſter,*	198
Durolenum.	*Leneham in Kent,*	197
Durolitum.	*Old foord vpon the riuer of Lee in Eſſex,*	276
Duroſiponte.	*Gormoncheſter in Huntingdonſhire,*	342
Durouernum.	*Canterbury,*	201

E

Eboracum.	*Yorke,*	470
Epiacum.	*Papcaſtle in Cumberland,*	523
Etocetum.	*Vttokceſter in Staffordſhire,*	379
Extenſio Prom.	*Eaſten-neſſe in Suffolke,*	300

G

Gabrantvicorum portuoſus ſinus.	*Suerby in Yorkeſhire,*	482
Gabroſentum.	*Gateſhead in B. of Durham,*	504
Galacum.	*Ouerborrow in Lancaſhire,*	513
Galana.	*Kellenton,*	518
Garianonum.	*Yarmouth,*	307
Garienis flu.	*Yare riuer in Norfolke,*	304
Ganganorum prom.	*Lheyn in Caernaruonſhire,*	446
Gauſennæ.	*Brig-Caſterton vpon Waſh,*	346
Genunia.	*Northwales,*	439
Glannibanta lib. Notitiarum.	*Bainbrig in Yorkeſhire.*	490
Gleſſariæ.		363
Gobannium.	*Abergeuenny,*	417
Geſſoriacum, vide Bononiam,		207

H

Herculis promon.	*Herty point in Denſhire,*	104
Hunnum.	*Seuenſhale in Northumberland.*	539

I

I

Iameſa, vide Tameſis.
Iceni. *Suffolke, Norfolke, Cambridgſhire, & Huntindonſhire,* 289
Icianos. *Icborrow in Norfolke,* 311
Idumanius flu. *Blackewater in Eſſex,* 284
Iſannauaria. *Stony-Stratford,* 246
Iſca flu. *Ex riuer in Denſhire,* 101. 417
Iſca Danmoniorũ. *Exceſter,* 101
Iſca Leg. Auguſta. *Caer Lheon in Monmouthſhire,* 420
Iſcalis. *Iuelceſter,* 118
Iſurium, *Aldburge in Yorkeſhire,* 470
Iugantes, quorum meminit Tacitus, neſcio, niſi Cantiani fuerint, quos Britanni ſua lingua *Y-Gaint* dicere ſolebant. Æquè tamen probabile videatur *Brigantes* pro Iugantes legere. 461
Itium. 207
Ituna flu. *Eden in Cumberland,* 519. 526

L

Lagecium *Caſtleford neere Pontfreit,* 466
Legio II. Aug. vide ISCA Silurum.
Legio VI. Victrix, vide Eboracum.
Legio XX. Victrix, vide Deua.
Leuatres. *Neere to Bowes vpon Stanemore,* 493
Leucarum. *Lochar in South Wales,* 425
Littus Saxonicum. 193
Lactorodum. *Bedford,* 247
Lemanis. *Limehill in Kent,* 213
Lindum. *Lincolne,* 350
Londinum. *London,* 263
Longouicum *Loncheſter in the B. of Dureſme,* 503
Luguuallum. *Carlile,* 528
Louentium, 413

M

Magi *Old Radnor,* 409
Maglona. *Macknith in Montgomerieſhire,* 440

Magnus

Magnus portus.	*Porteſmouth,*	155
Malcos.	*Mula among the Weſterne Iles,*	000
Mancunium	*Mancheſter,*	507
Mandeueſſedum.	*Mancheſter in Warwickeſhire,*	366
Magni. Vide Magis.		
Mediolanum.	*Lhan-vellin in Montgomeryſhire,*	441
Magioninium.	*Aſhewell in Hertfordſhire,*	251
Meatæ	*Northumberland,*	537
Margidunum.	*Margedouerton in Leiceſterſhire,*	342
Mena.	*Meneg in Cornwall,*	91
Metaris ęſt.	*The Waſhes between Lincolnſhire & Norfolke,*	310
Mictis vide Vecta.		
Morbium.	*Morsby in Cumberland,*	522
Maridunum.	*Caermarden,*	427
Moricambe æſt.	*The Bay as Caerdronok in Cumberland,*	524

N

Nidus.	*Neath in Glamorganſhire,*	424
Neomagus, ſiue Nouiomagus.	*Woodcote neere Croyden in Surrey,*	178
Nouus portus.	Vide Lemanis,	

O

Octopitarum prom.	*S. Dauids head in Penbrochſhire,*	431
Ocellum prom.	*Kellnſey in Yorkeſhire,*	480
Olicana.	*Oteley in Yorkeſhire,*	468
Olenacum.	*Elenborrow in Cumberland,*	524
Ocrinum. Vide Danmonium.		
Ordouices.	*Northwales,*	401
Oſtidamnij.		84
Ottadini	*Northumberland,*	537
Othona.	*Haſtengs in Suſſex,*	188

P

Pariſi pop.	*Holderneſſe in Yorkeſhire,*	477
Pennocrucium.	*Penkridg in Staffordſhire,*	381
Pettuaria.	*Beuerley.*	481
Petrianæ.	*Some place neere Pete-rill in Cumberland,*	527
Picti.		00

Præſidium.

Præſidium.	*Warwicke,*	369
Prætorium.	*Patrington in Yorkeſhire,*	480
Pontes.	*Colbroke in Buckinghamſhire,*	244
Pons Ælij.	*Ponteland in Northumberland*	542
Procolitia	*Coleceaſter in Northumberland*	541

R

Ratæ.	*Ratby in Leiceſterſhire,*	337
Ratoſtibius fl.	*Taf in Glamorganſhire,*	422
Regni pop.	*Surrye, Suſſex, and the ſea coſts of Hantſhire,*	172
Regnum.	*Regnſted in Hantſhire,*	146
Regulbium.	*Reculuer in Kent,*	199
Rigodunum. Vide Brementuracum,		
Rhutupiæ.	*Richborrow neere Sandwich,*	204
Ruthunium.	*Routon in Shropſhire,*	388

S

Sabrina flu.	*Seauern,*	440
Salenæ.	*Salndy in Bedfordſhire,*	248
Segodunum.	*Seton in Northumberland,*	543
Segontium.	*Caer Seiont neere Caernaruon,*	446
Segontiaci.	*In Hantſhire,*	156
Setantiorum Palus.	*Winandermer,*	514
Scoti.	[illegible]	46
Setcia æſtuar. pro Deia.	*Dee mouth,*	396
Segelocum. Vide Agelocum,		
Sylures.	*Southwales,*	401
Sitomagus.	*Thetford in Norfolke,*	302
Simeni. Vide Iceni,		
Sinus ſalutaris. Vide Gabrantouicorum,		
Sorbiodunum.	*Old Sarisbury,*	116
Spinæ.	*Spene neere Newbury,*	165
Stuccia flu.	*Iſtuyth in Cardiganſhire,*	436
Sulloniacæ.	*Brockley hill neere Edgeworth,*	258

T

Tau æſtuar. Ptol. *Tueſis.*	*Twede,*	545
Tamarus flu.	*Tamar,*	95. 98

Tamara

Tamara.	*Tamarton,*	95
Tamiſis.	*Tames,* ſiue *Teames,*	238
Tanatos.	*Tenet,*	203
Teſis flu.	*Teſe,*	497
Tina flu.	*Tine in Northumberland,*	539
Toiſobios. Vide Conouius,		448
Tobius flu.	*Tony in Wales,*	427
Traiectus.	*Paſſage neere Auſt,*	220
Trinobantes.	*Middleſex, and Eſſex,*	260
Tripontium.	*Torceſter,*	328
Triſantonis Portus.	*Southanton,*	148
Tueſis.	*Berwick vpon Twede,*	547
Tuerobius flu.	*Tiuy in Wales,*	434
Tunnocellum.	*Timne-mouth,*	543

Trutulenſis portus. Vide Rhutupias. Tacitum Trutulenſem pro Rhutupenſi vocare exiſtimat B. Rhenanus.

V

Vagniacæ.	*Maidſtone,*	197
Valentia.		538
Vallum	*The Picts Wall,*	532
Varis.	*Bod-vary in Flintſhire,*	453
Viroconium.	*Wroxceſter,*	388
Vedra flu.	*Were in the B. of Dureſme,*	499
Venta Belgarum.	*Wintcheſter,*	150
Venta Icenorum.	*Caſter neere Norwich,*	304
Venta Sylurum.	*Caer Went in Monmouthſhire,*	417
Vennones.	*Bennsford bridge,*	334
Verlucio.	*Werminſter,*	137
Verometum.	*Burrow hill in Leiceſterſhire,*	338
Verolamium.	*Verulam neere S. Albons,*	253
Verteræ.	*Burgh vpon Stanemore,*	519
Vzella æſtuarium.	*Iuell mouth,*	118.128
Viconia. Vide Vinouium,		
Vinouium,	*Bincheſter in the B. of Dureſme,*	500
Villa Fauſtini.	*S. Edmunds Burye,*	294
Vindobala. Vide Vindomora,		
Vindomora.	*Walleſend in Northumberland,*	543

Vindo-

Vindonum.	*Silceaſter,*	156
Vindolana.	*Winsheſter in the wall,*	542
Vindogladia.	*Winburne in Dorſetſhire,*	113
Viroſidum.	*Werewic vpon Eden neere Carlile,*	
Voluba.	*Volemouth,*	91
Voreda.	*Old Carlile,*	524
Vroconа.	*Oken yate,*	389
Vzella.	*Loſt-whiel,*	92

Populi & loca antiquioris memoriæ IN SCOTIA.

ABrauanus. 554
Alauna. 556
Banatia. 558
Berubium. 559
Bodetria fl. 553
Caledonij. 556
Cantæ. 559
Carbantoricum. 554
Careni, ſiue Carini. 559
Cornabij. ibid.
Carnonacæ. 558
Caſtra Alata. 552
Cerones. 558
Colania. 551
Celnius fl. 559
Corda. 553
Coria. 555
Creones. 558
Damnij. 554
Dea. 554
Deuana. 558
Diua fl. ibid.
Epidij. 558
Gadeni. 551
Glotta. 554
Grampius. 556
Horeſci. 553
Iiena. 554
Ila fl. 559
Itis fl. 558
Lelanonius. 555
Leucopibia. 554
Lindum. 556
Littus altum. 559
Longus fl. 558
Loxa fl. 558
Lugi. 559
Merta. ibid.
Nouantes. 554
Nouantum Prom. 554
Nodios. 553
Orcas, vide Taruedrum. 559
Orrea. 558

Rherigonium. 554
Selgouæ. 553
Tamea. Fortaſſe Tanea in Roſſia.
Taizali. 558
Taruedrum prom. 559
Taua flu. 558
Trimontium. 553
Vacomagi. 558
Vararis. 559
Vernicones. 558
Victoria. 555
Vindagora. 554
Viruedrum. 559
Volſa. 558
Vzellum. 553

IN HIBERNIA.

Argita fl. 590
Auſoba fl. 590
Auteri. 590
Birgus fl. 582
Boreum prom. 595
Brigantes. 580
Buuinda fl. 587
Cauci. 584
Coriondi. 581
Darnij. 593
Daurona. 597
Dunum. 593
Duris fl. 577
Eblana. 581
Eblani. ibid
Erdini. 595
Gangani. 576
Iberni. 578
Iernus fl. 577
Iſamnium prom. 593
Laberus. 587
Libnius fl. 580 590
Logia fl. 594
Luceni 577
Macolicon. 588
Menapia. 583
Menapij. 583
Modona. flu. 583
Nagnata. 590
Nagnatæ 590
Notium prom. 577
Oboca fl. 584
Rauius fl. 591
Rheba. 582
Rhobogdij. 595
Rhobogdium prom. ibid.
Rigia. 588
Rigia altera. 596
Sacrum prom. 583
Senus fl. 588. *Velabri* 577
Vennicnium prom. 595
Vennicnij. 595
Vidua flu. ibid.
Vinderius flu. 593
Vodiæ 578
Voluntij. 592

Inſulæ

Inſulæ Britannicæ adiacentes.

Amnitum inſulæ. 645
Adros, quæ & Andium. 606
Axantos, vide Vxantiſa.
Barſa. 645
Bergaa. 635
Cæſarea. 642
Caſſiterides. 645
Counos. 638
Dumna. 633
Epidium. 631
Glota. 631
Hebrides ibid.
Ebuda prima. 632
Ebuda ſecunda. ibid.
Limnos. 606
Liga. 644 *Liſia.* 645
Mictis fortaſſe Vectis. 640
Mona. 608
Monaeda. 608
Mula. 632
Nerigon. 635
Pomona. 633
Ocetis. ibid.
Orcades. 632
Ricina, ſiue Riduna. 631
Sarnia. 643
Sena. 647
Silimnus. 606
Siambis. 647
Sicdelis. 645
Siata. 643
Tanatos. 203
Thule. 634
Toliapis. 638
Vecta. 639
Veneticæ Inſulæ. 647
Vindelis. 109
Vxantiſa. 647

Angliæ Comitatus.

Barkſhire, 162
Bedfordſhire, 247
Buckingamſhire, 243
Cambridgeſhire, 312
Cheſhire, 393
Cornwall, 85
Cumberland, 521
Darby, 360
Devonſhire, 97
Dorſet, 108
Durham, 495
Eſſex, 275
Gloceſterſhire, 218
Hantſhire, 145
Hereford, 403
Hertford, 250

Angliæ Comitatus.

Huntington, 322
Kent, 191
Lancaſhire, 506
Leiceſter, 324
Lincolne, 343
Midelſex, 262
Monmouth, 414
Norffolk, 302
Northampton, 328
Nottingham, 355
Northumberland, 538
Oxfordſhire, 279
Richmondſhire, 489
Rutland, 340
Shropſhire, 384
Sommerſet, 117
Staffordſhire, 379
Suffolk, 293
Suſſex, 181
Surrie, 173
Warwickſhire, 365
Weſtmorland, 517
Wiltſhire, 134
Worceſterſhire, 370
Yorkſhire, 462

Walliæ Comitatus.

Angleſey, 606
Brecknock, 411
Cardigan, 434
Carmarthen, 427
Carnaruan, 445
Denbigh 449
Flint, 452
Glamorgan, 420
Merioneth, 443
Mountgomerie, 439
Penbroke, 429
Radnor, 408

Inſulæ præcipuæ.

Angleſey, 606
Man, 608
Wight, 639
Garnſey, 643
Gerſey, 643
Orkney, 632
Weſtern Iles, 631
Tanet, 203
Sheppey, 639
Canuey, 638
Holy Iland, 636
Silly, 645
Uſhant, 647
Beardſey, 606

A Bies non prouenit in Britannia Cæſaris tempore pag. 506
Abergeuennæ domini 416
Academia Oxonienſis 232 Cantabrigienſis 314
Academia Stanfordiæ incœpta pag 3.6
Adamantes 123
Adeliza Henrici primi vxor 183
Admiralij Curia 81
Aes 489.522.527
Agaſæus canis Britannicus 151
Agricolæ optimi 323
Alabaſtrum 383
Alabaſtrites 354
Albion 22
Albinus ſiue Alcuinus 414
Albemarlæ Comites 482
Alfredus rex 120
Ale potus Britannicus 361
Alæ in Architectura 552
Amphibolia Comitis Godwini pag 182
Anchora effoſſa 256
Andates 291
Anderida ſylua 381
Androgeus 261
Angli 58
Anglia primùm ſic dicta 62
Anglia in Comitatus diuiſa 72 Secundum leges 73. in Parochias 75. in Epiſcopatus 75
Angel in Dania Anglorum ſedes 58
Angli mediterranei 379
Anglorum primum bellum inteſtinum 178
Anglicæ victoriæ in Scotia limes pag. 559
Antimonium 362
Apothegma Wiccamij 170
Aquæ vitæ, ſiue *Vske-bah* Hibernicorum 567
Aquilæ vaticinium 112
Aquæ ſolis 128
Arbores terra obrutæ 398. 508. 609
Arborũ ſtipites in mari 432
Armamentarium Britannicum pag. 637
Arcanum exploratores 534
Arma ænea 90
Armaturæ 811
Armorica 17
Arar 19.465
Argentocoxus Britannus 557
Arthurus 95.123
Arthuri locus natalis 95
Aſiræ 81
Aſtroites lapis 348
Aſyla 147.188.480
Argenti fodina 454
Attacotti 54
Audientiæ Curia 82
Aucupij Diua 342
Aulafus Danus 149
Aucenſes Comites 416
Aurum in pinguedinis liquorem ſolutum 473
Azurum, ſiue Cæruleum foſſile pag. 554

B

Bachaudæ 17
Bannomanna 566
Bancus communis 81
Bancus Regius 80
Bapriſterium è manubijs Scoticis 257
Bardi 12
Bardocucullus 18
Barones 78. de Groby ſex, 337 de Wake 346. de Bedford 250 de Barkley 133. de Windeſore 170. Fuers 499. Lumley. 503
Baronia de Denbigh 450
Barbacan quid 272
Bathoniæ Comites 130
Battable ground 529
Becco 18
Beda 504
Bedfordiæ Comites, & Duces, pag. 250

Belgæ Britanniæ è Belgis Galliæ pag. 116
Bellum de Standardo 487
Bellonæ templum 472
Bericus Britannus 295
Bernacles 609
Betula 18
Bernicij 461
Bibliotheca Eboraci 474
Bibroci 167
Bituminis fons 387
Boues Lancaſtrenſes 507
Boadicia, ſiue Búduica 290
Black leade 523
*Bogh*s ſubuuidi in Hibernia loci pag. 589
Brachæ 17
Branche 18
Brechiniæ Domini 413
Britãnia 1. vectigalis Rom. 28. Præſidialis prouincia 29. cui ſigno ſubiecta 83. magna, & parua, inferior, ſuperior 69. triplex, ibid. quinque partita ibid Prima, ſecunda 70. Anglia dicta 62
Britanniæ primi incolæ 4. nomen 10. Præſides 31. & ſeq.
Britannorum mores 13. Religio 11. Lingua 14. nummi 254. oppida 263. naues 534
Britanni in expeditionibus cum Cymbris 27. Armoricani 38. magiæ dediti, 129. primi Hiberniæ incolæ 569
Britannica herba 195
Britomarus 27
Braca quid Britannis, & Gallis 252
Brunſwici Duces 488
Buchinghamiæ Comites, 246
Bulga 18
Burgundi in Britannia 40
Burgus quid 638
Burſa 273
Burthredus Rex 360
Byne 313
Byrſa 353

C

Caer quid 102
Calchantũ, ſiue *Coperas* 114
Calgacus Britannus 557
Camera ſtellata 80
Camera Hiberniæ 587
Campi lapidei 19
Cancellaria 82
Candaliæ Barones, & Comites 518
Candetum 18
Canole Coale 499
Cant quid 192
Cãtabrigiæ Comites 321
Cantianorum virtus militaris 192
Cantium Saxonibus traditũ 194
Cãtij Comites 215
Canes Britannici 151
Cannabis optima 108
Carbo foſſilis 495. 539
Carbonum area 556
Caratacus Rex 385. 434
Carauſius 265
Cartiſmandua Regina 459
Catigerni ſepulchrum 198
Ceraſa in Britanniam tranſlata 192
Ceruli inſula 22
Cæſar 28. 151. 208
Cataractæ 492
Caterua 16
Caſci 278. 293
Caſſibellini oppidum 253
Caſſis aurea 349
Caſtra Conſtantia 643
Cauanaghi 582
Cæcilia Neuilla 332
Cæciliorum ſedes 403
Cerdicus Saxo 308
Cerne 566
Ceruiſia potus 19
Ceſtriæ Comites 399
Cetos 17
Chalcondylas 67
Chriſtiana religio prima in Northumbria 540

Chry-

Chryſtallus 362
Cimbri, & Cimmerij 9
Ciuitas quid apud Cæſarem 260
Clarentiæ Dux 296
Claudius in Brit. 29.280
Cnoberi vrbs 301
Cochleæ lapideæ 489
Coloniarum termini 284
Columbanus 571
Comites 77
Comes Northumbriæ à ſeditioſis interfectus 488
Comes littoris Saxonici 193
Comes de Bridgwater 120
Comitatus Palatinus 495
Comitatus Pontiui 244
Commodi Imp. ſtatua 490
Concilium Emitaneum 386
Concilium in partib. Boreal. 476
Connaghtiæ Domini 591
Conſtans è monacho Cæſar 151
Conſtantius ſpe nominis electus 37
Conſtantius Chlorus 473
Conſtantinus Magnus ibid.
Cornage 535
Cornwalliæ Comites 96
Cotes 362
Couinus 17
Crocum 288
Cumbriæ reges præfecti 530 Comites 531
Curia de . 4 · *cubus* 82
Cynegium Rom. in Britannia 151

D

Dæmones Crowlandici 344
Dani 62
Danica vaſtatio 63
Dani primùm in Britanniam ingreſſi 101
Danorum vexillum 106
Darbiæ Domini & Comites 363
Decimatio 174 475
Deorum fanum 479
Deiri 461
Deſmoniæ Comites 378
Deuoniæ Comites 106
Dianæ templum 269
Dinæ quid Britannis 264
Diuitiarum contemptus 571
Diuona 15
Diuitiacus Celta Britanniæ præfuit 28
Domeſday Booke 66
Dorcestriæ Comites 115
Duces 77
Druidæ 12.607
Duffen 217
Dux Richmondiæ 494
Duuij 16

E

Ebba virgo 504
Eboracenſes Comites, & Duces 488
Eccleſiaſtica fora 82
Eclipſes in Auete 392
Edmundi Regis martyrium 300
Edwardus Confeſſor 64
Edwardus primus 526 Prudens eius conſilium 456
Edwardus tertius 176
Edwardi ſecundi cædes 224
Edwardus Randolphus 594
Elfleda, ſiue Ethelfleda 399
Electrum 636
Epiſcopi 75
Epiſcopi ſubdola verſutia 224
Epiſcopi Dunelmenſes 506
Equorum decurſus ſolennis 486
Equites aurati 79
Equi laudatiſſimi 439. Aſturcones in Hibern. 567
Equites Eleemoſynarij 169
Eſſexiæ Comites 288
Ethelbertus Martyr 408
Exoniæ Duces, & Marchio 104

F

Facultatum Curia 82
Falcones 432
Ferrum 220.181.379
Filij Henrici primi ſubmerſi 642

Fitzguarini 163
Flauia Cæſarienſis 70
Flandri in Angliã ſedes acceperunt 67.430.526
Florilegus 367
Flumina ſacra 394
Fluores 362
Fons lignum in ſaxa conuertens pag. 468
Fons oſſiculorum 406
Fontes ſalutares 322
Fontes ſalſi 374
Font del Or 577
Fora, ſiue Tribunalia Angliæ 80
Foſſæ limitaneæ 134
Fremundus 365
Franci è Batauia à Saxonibus expulſi 57
Franci Londini cæſi 265
Fucus marinus 646

G

Gagates 485
Galgacus Britannus 557
Gallorum priſcorum & Britannorum idem mores 13
Galli è Scotia deturbati 553
Gallena 163
Galba 28
Garumna 19
Genounia 439
Geſſatæ 16
Geſſi 16
Geſſa 16
Gigantes 87. 287
Gigantum Chorea 145.585
Glamorganiæ vnde nomen 420
Glamorganiæ debellatio 427
Glamorganiæ domini 425
Glanon Galliæ 491
Gliſcomarga 18
Gloceſtriæ Comites 227
Gnuia 18
Godwini fraus 223
Gomori 9
Guith, quid ſignificat 640
Guilielmus *Conqueſtor* 65
Guardianus quinque portuũ 193
Guith quid ſignificat 556
Gypſum 342

H

Habitus idem Gothorũ & Scotorum ſyluestrium 50
Haleces 308
Halecum quæſtuoſa piſcatura pag. 484
Hantoniæ Comites 160
Hakeds, ſiue Lucij 326
Haſtæ Luculleæ 32
Hell-kettles 498
Helena Conſtantini. M. mater pag. 286
Henricus 4. rex Angliæ 401
Heus Deus 16
Herberti via 443
Herbertorum familia 434
Herwardus Anglus 345
Herculis promontorium 104
Hercules nunquam in Britannia ibid.
Herefordiæ Comites 407
Hertfordiæ Comites 258
Heteromallæ 604
Hibernia 561. nunquã Romanis ſubiecta 569. nunquam Romanæ eccleſiæ feudalis
Hiberniæ commoda 567. expugnatores 574. diuiſio 576. corruptelæ 599
Hibernicorum mores 597
Higre 219
Hilda 485
Hiſpani in Hibernia deuicti 577
Holmes quid ſignificat 605
Honor de Aquila 281
Hugo Lacy 588
Humfredus Dux Gloceſtriæ 296
Huntingdoniæ Comites 326
Hypocauſtum Rom. 455

I

Iacobus VI. Rex Scotorum 553
Iceni 289
Ignis Brigidæ inextinctus 585

Imaus

Imaus 445
Induciæ vbi perpetuæ belli tempore 644
Inſcriptiones Rom. 159.281.283. 472.524.525
Inſulæ fluctuantes 555
Inſulæ Fortunatæ 640
Iſis qui poſtea Tamiſis 127
Iſidis Plocamos 129
Itius portus 207
Iutæ 606
Iudicia Dei 641
Iuſtinianus Martyr 606
Iuſtitiarij Foreſtarum 171 itinerantes 74

Kildariæ Comites 585

Lana optima 407
Lancaſtriæ Domini, Comites, & Duces 514.516
Lapides molares 362.455
Latomiæ 333
Leiceſtriæ Comites 339
Legiones in Britannia 29
Legio VII victrix 369
Legio II Auguſta 448
Legio XX victrix 396
Leolinus 410
Lenæ 16.647
Lepra in Anglia 338
Leporarium 143
Limitanei Velites 529.538
Limitum præfecti 531.538
Limitaneis ducibus cur agri aſſignati 533
Lincolniæ Comites 354
Lingua Britannorum 14
Littora munita 522
Luciorum inſignia 522
Lucus, & *Lugdus*, quid Britannis, & Gallis priſcis 528
Lugdunum Galliæ 528
Lupi in Anglia extincti 443
Luſoriæ naues 543
Lymæcia 528
Lycanthropia 581

Magnus Rex Norwegiæ 608.614
Maior, ſiue prætor 273
Manniæ Reges 610
Manubrium aureum 547
Mare Britannicum 565
Marchiæ Comites 410
Marchiones 77
Mare Britannicum 639 vbi altiſſimum 645
Mare Glaciale 635
Marius 526
Marga 342
Margaritæ 448.521.564
Matildis vxor Henrici primi 154
Maxima Cæſarienſis 70
Menna 91
Mercij Aquilonares 364
Merlinus 428
Metallicorum politia 87
Milliarium 265
Mineruæ templum 128
Montes ædituiſſimi 509
Moſſes vnde fiunt 508
Mons *ſe mouens* 407
Mons Badouicus 129
Montani duri, & aſperi 556
Montes admodum æditi 443
Monachi antiqui 123. Hibernici pag. 571
Monomachia 222
Morini 19.207
Mores Britannorum 41
Moritonium 643
Monumuthiæ Domini 416
Murænæ 374
Municipium 472
Municipia 253
Municipalis iuris collegia 270
Murus 532.539. Lolij Vrbici 546
Muri tractus 535

N

Naualia caſtra Cæſaris 210
Neſſe promontorium 499

Niphates 445
Niuicollini 445
Norfolciæ Comites, & Duces, pag. 342
Normanni 64. vnde appellati 66
Normannia Angliæ adiuncta, & amiſſa 644
Northantoniæ Comites 333
Northumbriæ Reges, Duces, & Comites 549
Nottinghamiæ Domini & Comites 359
Noruegi Hiberniam vaſtant 572

O

O littera nominibus regulorum Hibernicorum præponitur 598
Oceanus Vergiuius 565
Occidui populi proceri 88
Ocra 91
Odium nouercale 110
Officina monetaria 188 267
Offa 409
Ogygia 566
O-Neale Hiberniæ regulus 576, & pag. 594
Ordo Equeſtris Periſcelidis 169
Ordo 83
Ordouices 438
Ordalium examinis genus 109
Origo familię Giraldorum in Hibernia 430
Ormondiæ Comites 571
Oſtidamnij 84
Oſtrea 206.285
Oſwaldus interfectus 392.540
Oues 245.328
Ouſtmanni qui nobis *Eſterlings* pag. 572
Oxoniæ Comites 240

P

Parlamentum 80
Peculiarium Curia 82
Pelagius Hæreſiarcha 395
Penbrochiæ Comites 433
Pempedula 18
Pen: quid Britannis 510
Pennium 17
Percepier herba 131
Petoritum 18
Peſtis grauiſſima 164
Pharus 212
Philippus Sidneius 386 370
Picti 40. Pictorum mores 41.44 nomen 42 lingua 43
Piſa è rupibus enata 299
Planarat 19
Plantæ ſalutares 536
Plumbum 452
Plumbum primùm vnde in Græciam delatum 646
Plumbum 362
Pontes 348
Portus Britannicus 647
Portus Trutulenſis 204
Pons Londinenſis 273
Portgreuius 197
Præbendæ hæreditariò delatæ pag. 309
Prædones monachorum habitu pag. 345
Prælium ad Haſtinges 65
Prælium ad *Neuill Croſſe* 502. ad Mitton 497
Prælium ad *Towton* 467. ad *Floddon* 547
Prælium apud *Lewes* 186. apud *Battel* 187
Prælium apud *Shrewsbury* 391
Prærogatiua regis 416.486
Praſutagus 290
Præpoſtera venus punita 595
Præfectura 264
Prærogatiuæ Curia 82
Præſidium 369
Prodigia 284
Prætentura 555. vide Murum
Prætorium 480
Presbyteri coniugati 375
Princeps Powiſiæ 442
Principatus Ceſtriæ 400
Principes Walliæ 456
Priſcilianiſtę relegati 647

Pugna Haraldi & Guiliel. Conqueſt. 187
Pupillorum & Liberationum curia 81
Purgatorium Patricij 595. Brendani 596
Puſiones virides 297
Putei in Cantio cur facti 199
Pyramides 124.470

Q

Quendreda regina 405

R

Radulphus Eſtangliæ præſes 292 & pag. 305
Rates 391
Ratio glebas comburendi 449
Regiones quomodo diuiduntur pag. 60
Ratis 18
Regnum Merciorum 400
Reliquiæ ad memoriam occultatæ 268
Religio Britannorum 11
Religio Chriſtiana in Britannia pag. 33. 121
Religio Chriſtiana in Northumbria 540. in Hibernia 570. in Vecta
Rex 76
Res pannaria primùm in Anglia pag. 215
Requeſtarum Curia 82
Reſpublica Britannorum 13
Regnum occidentaliũ Saxonum pag. 172
Rhutupina oſtrea 206
Rheda 17
Richardus tertius occiſus 335
Richardus de *la Wich* 374
Rith quid Britannis & Gallis ſignificauit 314
Richmondiæ Comites 494
Robertus *Curthoſe* Dux Normanniæ 423
Robertus de Ferrarijs 380
Rogerus de Montealto 368
Romani in Britannia 28
Romanorum in Britannia opera pag. 30
Romani è Britannia recedunt pag. 38
Romanarum mulierum impudicitia notata 557
Romeſcot 256
Rom. Reipub. occaſus 511
Rutlandiæ Comites 342

S

Sabulum viuum 512
Salis conficiendi noua ratio 512
Salmones 512.594
Salmonis ſaltus 435
Salopiæ Comites 393
Sampetra 210
Salinæ 374. 398
Saltus, ſiue Foreſtæ 170
Sariſburiæ Comites 141
Saturnus vbi incarceratus 635
Saxafactitia 142.470
Saxones 55. à Sacis Aſiæ 56. in Hollandia 638. in Britanniam vocati 38. literas ab Hibernicis acceperunt 572
Saxones, Angli, Iutæ gens vna pag. 59
Saxonum mores 59
Saxonicæ linguæ prælectiones pag. 9[illegible]
Scaccarium 81
Scoti 46.596
Scotia 551. Archepiſcopo Eboracenſi olim ſubiecta 478
Scouies 18
Sepulchra effoſſa 326
Serpentes ſaxei 131.485
Seuerus Imp. 34.69.472 537
Sicilia à ſecando dicta 640
Sigilla apud Anglos primum in vſu 279
Sinapis 221
Sigebertus rex occiſus 160

Simon de Monte-forti 377
Smiris lapis, ſiue *Emerill* 643
Soldurij 18
Solum barbaricum 546
Somerſetti Comites & Duces pag. 133
Specus ſubterranei 428
Spinæ 165
S. Cuthberti patrimonium 495. Ciuitas 636
Stannum 86. 645
Stannaria opera ibid.
Stannariorum Politia ibid.
Staffordiæ Comites & Barones pag. 384
Suffolciæ Comites & Duces 301
Suffraganeus Archiepiſcopi Cãtuar. 211
Superbia humanitare deuicta, pag. 224
Surriæ Comites 179
Suſſexiæ Comites 190
Synodus de ſacerdotum cælibatu 138

T

Tabula rotunda 152
Tacitus explicatus 32
Tacitus emendatus 461
Taſc 280. 254
Tama & Iſis confluentes 238
Tamiſis 163. quouſque maris æſtu augetur 177. quo loco Cęſar tranſmiſit 000
Tania 25
Taranis 15
Taruus quid Britannis 559
Taxea 19
Terra aluminoſa 608
Teutates 16
Thermæ 128. 363
Thanatos 203
Theſaurus 541
Tigris quid Perſis 371
Tot coh piſcis 000
Traiectus breuiſſimus inter Galliam & Britanniam 207
Tres ſorores Hiberniæ 581
Tribus Londini 273
Tribunalia 80
Triclinium Roman. 529
Trimarcia 17
Tripetia 18
Tritones & monſtra marina, pag. 299
Tubulus æreus 535
Tumuli honorarij 157
Tumuli antiqui 284

V

Vandali in Britannia 40
Valentia 70. 533. 537
Vallum militare 158. 317
Vallum 40. 317. 532 & ſequent.
Vallis aurea 404
Vectæ Rex 642
Veronica 18
Via Helenæ 444
Viæ militares 30
Vicecomites 78
Vigorniæ Comites 378
Vinum 321
Viuarium in Anglia primum, pag. 230
Vites in Britannia 156. 219. cur vinum non ferunt 567
Vitrum 181
Vitriarij primi in Anglia 504
Vlpij Marcelli vigilantia 531
Vliſſes nunquam in Britannia, pag. 27
Vliſſis ara 556
Vltoniæ Comites 596
Vnde portus in Cornwallia obſtructi 93
Vnde Scoti in Hiberniam venerunt 48
Vortigernus 410
Vipſeis aquæ admirandæ 482
Vraic 643
Vſura Senecæ in Britannia 291
Vxellodunum Galliæ 92
Vxores ſacerdotibus in Anglia primum interdictæ 99

W

Walli vnde dicti 39
Walliæ Princeps 456
Warwici Comites 372
Weſtmorlandiæ Comites 520
Wic quid Saxonibus 504
Wiccij 372
Wiltoniæ Comites 144
Wintoniæ Comites 154
Worth quid Saxonibus ſignificat 382

X

Xythum 19

FINIS.

ERRATA.

Pag.13.linea 36. pro *Britannos*, lege *Britanni*.
Pag.213.pro *deorſum*, lege *dorſum*. pro nuuc, lege nunc.
Pag.128.lin.5.pro Bapan, lege Baþan.
Pag.177. emenda *Vandalis* ebullit in *Caſehalton* & amniculo à *Croyden* augetur.
Pag 219. lin.25. poſt *verò*, interpone *alicubi*.
Pag.252 linea 14 pro *ecciefia*, lege *eccleſia*.
Pag. 255. linea 15. pro inprimus Germanus, lege inprimis Germanus.
Pag.348.linea 17 pro *hoſtos*, lege *hoſtes*.
Pag.261.in margine pro *Aie*, lege *Ale*.
Pag. 264. linea 16. pro *Occidentes & Orientes*, lege Occidentis & Orientis
Pag.337 lin.37.pro *octo*, lege *ſex*.
Pag.528.in margine pro *p[illegible]ſcis*, lege *priſcis*.
Pag.599.in marg pro *[illegible]de*, lege *vnde*. aliáque id genus quæ facilius inter legendum corrigantur, quàm colligantur.

+2

0/6